IGNATII LASSARTE ET MOLINA I.C. CARACCENSIS

De decima venditionis & permutationis, quæ Alcauala nuncupatur, Liber vnus.

TRACTATVS QVIDEM OMNIbus iuri operam dantibus tam in theorica, quàm in praxi, ſcholis & foro perutilis ac neceſſarius: in quo pro exacta, perſpicua, & deciſiua totius materiæ reſolutione, innumeræ leges iuris communis & Regij vtiliſſimè explicantur.

D.N. Philippi. II. Hiſpaniarum Regis Catholici Maieſtati dicatus.

Cum indice rerum magis notabilium, quæ facilius in Alphabetum redigi potuerunt. Præcipuas verò quæſtiones & capita, quæ in hoc opere continentur, quartum poſt hoc folium indicat.

CVM PRIVILEGIO.

Madriti, apud viduam Petri Madrigal,
Anno. 1599.

Ex expenſis Franciſci de Robles bibliopolæ.

T A S S A.

YO Miguel de Ondarça çauala eſcriuano de camara del Rey nueſtro ſeñor de los q̃ en el ſu Conſejo reſiden, doy fee, que auiendo viſto los ſenores del dicho Conſejo vn libro intitulado Laſſarte de Alcaualas, compueſto por el Licenciado Yñigo de Laſſarte, impreſſo con licencia y priuilegio de ſu Mageſtad, de pedimiento del ſuſodicho, taſſaró a tres marauedis cada pliego del dicho libro en papel, y a eſte precio y no mas mandaron ſe venda el dicho libro, y antes que ſe venda ſe imprima eſte teſtimonio de taſſa al principio de cada libro. Y para que dello conſte, de pedimiento de la parte del dicho Licenciado Laſſarte, y mandado de los dichos ſeñores di la preſente. En Madrid, a quinze de Otubre, de mil y quinientos y nouenta y nueue años.

Miguel de Ondarça çauala.

E R R A T A S.

FOl. 5. col. 2. lin. 41. ratto, di, ratio. 7. 4. 14. vigeſimam, vigeſima. 8. 3. 18. permuta. io vitæ, 4. permutatio vna. 15. 2. 30. contara, contra. 16. 3. 26. fit, ſit. 20. 3. 7. iuriſconſultus, iuriſconſuto. 21. 3. 14 aureaum, aureum. 25. 2. antep. lignasiua, lignatiua. 27. 1. 41. lege, legia. 28. 3. 24. piſcali, piſcari. 36. 3. 22. empleatur, impleatur. 39. 4. 2 ſet, ſit. 49. 2. vlt. puta, pura 50. 4. 41. Bartolr, Bartolo pen. debitorea, debitoris 57. 1. 39. iucicatum, iudicatum. 65. 1. 3. inte genrri, intergeneri. 70. 1. 19 dubitarum, dubitarem. 71. 4. 41. dominum, dominium. 71. 4. 41. hæredes, hæredis 74. 2. 4. rureos, aureos. 77. 4. 13. ſi de fideiuſſores, ſi fideiuſſores. 81. 4. 29. ereden, cedẽ. 89. 4. 37. omnere, onore. 105. 4. 41. n. cexi, non cxi. 104. 4. 28. ẽpdebas, pẽdebat. 108. 1. 19 dominium, dominom. 108. 4. 37. dorporeum, corporeum. 112. 1. 29. domimo, dominio. 115. 1. 15. fie, fit. 16. tẽpas, tẽpos. 124. 1. 17. conſequentur, conſequentes. 125. 1. 31. eũ, tũ. 34. perfectio, precio. 134. 2. 6. eſſe, eſſet. 9 emptoris. emptorea 137. 3. 13. vté, vete. 138. 2. 42. pretium, pretium. 147. 2. 44. comodo, eo modo. 149. 1. 38. dict. ſi, dict. l ſi. 153. 3. 25. voli, volo. 154. 2. 33. bonẽ, bene 155. 3. 32. tota, nota. 157. 1. pen. dati, data. 159. 4. 3. coniuctura, coniectura. 161. 4. 24. dati, data 167. 3. 42. refer, refert. 169. 1. 25. terum iterum, eerunt iterum. 171. 2. 28 trieum, tributum. 174. 1. 4. tio ratio, ria ratio. 184. 2. vlt. ſit fit. 186. 2. 16. Verũm, Verùm. 188. 37. exunt, exeunt. 190. 3. 6. tuſque, ruſque. 202. 4. 43. fit, ſit. 207. 3. 3. vnitatum ex ſotijs, vni tantum ex ſocijs. 208. 1. 6. corporata, corpora.

Iuan Vazquez del Marmol.

EL

EL REY.

POR Quanto por parte de vos el Licenciado Yñigo de Laſſarte, vezino de la Ciudad de Guadalajara, nos ha ſido fecha relacion, que nos os auiamos hecho merced de vn priuilegio y licencia por diez años, para imprimir vn libro intitulado *De decima venditionis & permutationis, quæ Alcauala nuncupatur*: el qual auiades cópueſto con mucho eſtudio y trabajo: los quales diez años corrian deſde diez y ocho dias del mes de Noujembre del año paſſado, de mil y quinientos y ochenta y ocho años, y ſe cumplian el dicho dia y mes deſte preſente año, como conſtaua y parecia por la fecha del dicho priuilegio, y lo que reſtaua por correr del dicho tiempo no era baſtante para imprimir el dicho libro, de que auia mucha falta. Atento lo qual nos pediſtes y ſuplicaſtes os mandaſſemos prorrogar el dicho priuilegio por otros diez años mas, o como la nueſtra merced fueſſe: Lo qual viſto por los del nueſtro Conſejo fue acordado, que deuiamos mandar dar eſta nueſtra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien: y por la preſente vos prorrogamos y alargamos el dicho termino del dicho priuilegio, por otros ſeys años mas, que corren y ſe quentan deſpues que aquel ſea cumplido, fenecido y acabado, para que conforme a el durante el dicho termino, podays hazer imprimir el dicho libro que de ſuſo ſe haze mencion, con tanto, que todas las vezes que le imprimiere no lo podays vender, ſin que antes y primero ſe trayga al nueſtro Conſejo, y en el ſe corrija con el original que en el eſta, y ſe taſſe el precio a como ſe ha de vender cada volumen, y mandamos, que durante el dicho tiempo perſona alguna ſin vueſtro poder no pueda imprimir, ni vender el dicho libro en eſtos nueſtros Reynos, ni meterlo impreſſo fuera del, ſo las penas contenidas en el dicho priuilegio. Fecha en Madrid, a diez y ocho dias del mes de Abrid, de mil y quinientos y nouenta y ocho años.

YO EL PRINCIPE.

Por mandado del Rey nueſtro ſeñor, ſu Alteza en ſu nombre.

Don Luys de Salazar.

DO-

DOMINO NOSTRO PHILIPPO. II. HISPANIARVM REGI CATHOLICO.

Ignatius Laſſarte & Molina.

CVM Hiſpani iuris amplitudinem tot interpretum exornatam vigilijs animaduerterem, Philippe Rex maxime, in mentem venit, quanta fuerit hominum noſtrorũ obliuio, aut negligentia, qui de iuribus Regalibus, & eò potiſsimùm Alcauala nuncupato, cuius in his Regnis tùm vetuſta, tùm peculiaris inſtitutió eſt, nihil ſcripſerint: hoc præſertim tempore, quo Sarracenis exactis, bonarum literarum ſtudijs dediti, innumeros iuris ciuilis & Regij commentarios ediderint. Vix enim aliqua iuris noſtri materia eſt, quæ gloſſam, repetitionem, aut tractatum non habeat, præter hæc Regalia iura, quæ nullam aliam, quám liberam publicanorum interpretationem acceperunt: cùm tamen, niſi me amor negocij ſuſcepti fallit, nulla vnquàm iuris pars vtilior, frequentior, nec difficilior fuerit: nec in qua noſtratium ingenia, quæ quotidie maiorum tuorum, & tuo pręſertim beneficio feliciter emergunt, ſe iuſtius exercuiſſent. Quæ enim Caſtellæ prouincia, quæ ciuitas, qui vicus, aut domus hoc nomen Alcauala non perſonat? Quiſnã tanta dignitate conſpicuus eſt, quis miles, Comes, Marchio, vel Dux, aut quicunque alius, qui ſimul cum reliquis humilioris notę hominibus, iſtius iuris legibus æquali ſorte nõ ſubſit? aut quæ lites, & iurgia difficiliora & grauiora cótingunt, quàm quæ de iure vectigalium in iudicijs tractantur? Cùm ergo hác iuris partem, non ſine magno Reipublicæ detrimento, incultam, ac omninò deſtitutam viderem, operæpretium putaui, ſi in hac vna re omni ferè Hiſpanię pro virili parte conſulerem: & quæ ſint Regalia, ab iſtius iuris tractatu, quod potiſsimum & vberrimum eſt, enarrationem inciperem, vt quæ non ſatis pro dignitate expediero, meliora poſterorum ingenia his noſtris commota principijs accuratiùs proſequerentur. Hoc autem quidquid eſt induſtriæ & laboris mei, Catholicæ tuæ Maieſtati dicare conſtitui, non ſpontè ſolùm, eò quod me ita ab adoleſcentia inſtituerim, vt (quod optimo cuique expetendum eſt) tibi Regi, ac domino meo deſeruiam: ſed & neceſſaria illa ratione coactus, quod licet exigua res ſit, vt Regijs manibus offeratur, illud magnum in ſe continet, quod nulli alij, quam tibi certo iure debeatur. Ideò cùm excellentia tantæ rei pertractandæ, & autoris & muneris indignitatem excuſet, auſus ſum, vt libellus iſte meus ſub tuo ſacro nomine in lucem prodierit: eo præſertim ſingulari fauore recreatus, quod vt Regiam cudendi facultatem dares, ac Regali manu ſubſcriberes, ſpeciatim fueris per Regium Senatum de iſtius libri vtilitate & probatione conſultus: adeô nouum fuit noſtri operis argumentũ. Quod ergo, Philippe Regum maxime, mandari typis ſciẽs voluiſti, admirabili tua benignitatę, & clementia ſuſcipias, vt dignum hoc præmiũ tanti laboris mei pro cõmuni vtilitate ſuſcepti, gaudeã conſecutus.

¶ LE.

LECTORI.

Desiderabam (Lector beneuole) dum meorum ſtudiorum labores alijs prodeſſe poſſe intelligerem aliquid ſcribere, quod cùm vtile, ac frequenti vſui neceſſarium foret, ſic ab innumeris ſcribentium libris deſtitueretur, vt aliunde ſatis veram illius cognitionem non poſſes percipere: ideoq; mea qualiſcunque opera videretur & eſſe neceſſaria. Cuius mihi ſanè argumenti inuentio perdifficilis fuit, eo quod nihil in iure tam reconditum videretur, quod vel in tanta librorum multitudine doctores noſtri non explicuiſſent, & eorum ingenia non penetraſſent. Protinùs tamen, quaſi dubium animum numen aliquod tetigiſſet; tractatum hunc Regalis decimæ voti compos delegi, adeò vtilem ac neceſſarium vt eum vel optimæ cuique iuris parti non iniuſtiùs præferã, quàm magnus ille Philoſophus apud Gellium Lesbium vinum Rhodio prætulit: & hactenus ita deſtitutum vt ea de re acturus ſim quæ ab exteris nunquam fuit cognita, & á noſtris nullibi reperitur explicata: fortaſsis ex eo quod nulla temporum ſerie & tempeſtate, tam neceßaria fuerit huiuſcè rei cognitio, vt hodie eſt, quippè quæ ab exiguis profecta initijs, coaleſcentibus indies rerum pretijs, in miram excreuerit magnitudinem, vel quia ſterilis & ieiuna diſputatio viſa fit, nec vel modicum quoddã corpus libelli confici poſſe doctores noſtri crediderint breui ſua conſideratione decepti. Etenim ampliſsima res eſt & difficillima, quã iuuenta etatus, ac perpetuus ducentorum & quadraginta, ac plurium annorum vſus nondum calluit eo quod nullus noſtratium fuerit, qui in hac vna re pro omnibus laboraret, cuius veſtigijs aduocati & iudices poſteriores inſiſterent: cuiuſq; opera, vel recentiorũ adiumento, & iſta quidẽ, ſicut cæteræ iuris partes, ad id quod ſummum eſſe videretur, per tot annorũ curricula haud grauatè perueniſſet: nec ius iſtud, quo omnes cuiuſq; ſexus, ætatis, conditionis, & dignitatis onerati ſumus, & in quo non ſine magno noſtrarum facultatum detrimento, quotidie verſamur, turpiter cũ Seruio Sulpitio ignoraremus. Nam licet varijs in locis nonnulla de Regali decima ferè omnes Hiſpani autores ſcripſerint (quos nunquam taceo id quidem obiter fecerunt aliud agentes: ita vt mirum non ſit; ſi exactè rem iſtã non conſiderantes ex propoſito, prout magnitudo & vtilitas rei deſiderabat, valdè vbique errauerint, vel principaliora iſtius materiæ loca penitùs dereliquerint. Quod & Ioanni Parladorio, viro equidẽ non ineleganti, contigiſſe dixerim, qui inter alia rerum quotidianarum capita, de hac venditionis & permutationis decima vnum inſtituit ſed tanta breuitate diſſeruit, vt adumbrare rem illam potiùs, quam exprimere videatur, quæ totum virum & ſingularem tractatum requirebat præ difficultate & magnitudine ſua Cæterũ Bertachinus Firmianus, Bartholomæus Caſſenaus, Ægidius Boſsius, Petrus de Vbaldis, Franciſcus Perſonalis, & alij exteri autores qui integros Commentarios de gabellis & collectis ediderunt ſine certa lege tributi iuxta varia gentiũ ſtatuta loquuti ſunt, ac proinde factum, vt quamuis plurima de vectigalium iure doctè

congeſ-

ſcrint, parum aut ferè nihil tradiderint, quod ad noſtras leges Regias, & veram illarum mentem pertingat, conducat opituletur: adeo inutiles nobis ſunt eorum tractatus. Et quamuis alios memorare liceat, quales ſunt Carolus Molinæus in conſuetudinibus Pariſienſibus, & Andreas Tiraquellus de vtroque retractu, qui de hoc venditionis tributo cum vtiliter tum doctiſsimè plura tradidiſſe videantur, adhuc huic negocio ſatisfactum non eſt: hic enim quoad nos pertinet, dum aliorũ ſententias refert, communi eorum defectu laborat: ille verò de iuribus feudalibus patrono ſoluendis, iuxta Regni ſui conſuetudines diſputauit, quorum iuſtitia ex inueſtituræ & manus mutationis qualitate, propter quam penduntur, iudicãda eſt, vt ille non ſemel admonuit. At nos agimus de tributo, ſeu iure ex ſimplici venditionis actu ſoluendo: ex cuius diuerſæ conſiderationis effectu plures, ac variæ reſultãt inter nos & illum pugnantes reſolutiones, vt facile in hoc noſtro tractatu experieris. Fateor me rem arduam, nec viribus parem, immenſique operis aggreſſum eſſe (quod nonnullis nimis audax fortaſſe facinus videri poterit) ſed cum videam optimates omnes huiuſcè facultatis, quorum autoritas & induſtria cum rei dignitate congrueret, materiã hanc vſquequaq; neceſſariã licet non ignoraſſe, at certè prætermiſiſſe, mei conatus inuidia carẽt: nec incepiſſe nocebit, vt noui ſcriptores, qui aut in re hac certius aliquid allaturos ſe, aut ſcribendi arte ruditatem meam ſuperaturos crediderint, quod perf. cile cuique futurum eſſe nõ ignoro, exactiùs perficiant. Interim tamen, dum alia tibi meliora non prodeunt, excipe (Lector) pacato vultu vigilias noſtras communi ſtudioſorum vtilitati nuncupatas, in quibus fortaſsis non omnino operam luſimus: inuenietis enim potiſsima iſtius materiæ capita, per quæ facilè quæ de nouo acciderint, cognoſci queant, quod quanto labore & cogitationis nixu præſtiterim, non facile dictu eſt. Nec velim putes, hæc à me tantis exantlata laboribus, vt nouũ aliquod gabellarijs, regijſque tributis patrocinium præſtem, & laxiorem viã adaperiam: quin ad veritatis, tam in conſcientia, quam in foro exteriori elucidationem laboro, & rei naturam explico, vt publicanorum cupiditas intra conſtitutos terminos cohibeantur, & quod Cæſaris eſt, reddatur Cæſari. Igitur quod boni ſecimus Deo duce in hac re noua, ſpernendum non eſt, erit enim tibi quotidianum & vtile: quæ autem minus rectè dixerimus, vltrò ignoſci debent, quis enim tam lynceus eſt, qui in tantis tenebris nihil offendat? Quidquid autem dixero, ſacroſanctæ matris Eccleſiæ correctioni, & iuſtæ cuiuſque cenſuræ ſubmitto. Vale.

ELEN-

ELENCHVS CAPITVM, QVÆ IN HOC opere continentur.

PRæfatio, ſiue prçludium huius operis, cum ſcholijs ad l. 1. & l. 2. tit. 17. libr. 9. Recopilationis.
De venditione, cuius pretij decima ſoluenda eſt. cap. primũ.
Qualiter venditio à locatione diſtinguatur in pluribus quæſtionibus. caput ſecundum.
Quando ex venditione pura, decima deberi incipiat. caput tertium.
Quo in loco decima ſolui debeat. caput quartum.
Ex conditionali venditione, an & quando decima debeatur. caput. quintum.
Venditione in diem certum contracta, an ſtatim decima peti poſsit. caput ſextum.
Cùm aliud pro alio ſoluitur, an decima debeatur. caput ſeptimum.
An aliud pro alio ſoluatur, vt decimæ locus fiat, in ſpecie. l. ſi ita. D. de fideiuſſo. caput octauum.
An ex ceſsione actionum, & cuiuſque iuris actionis, & hæreditatis venditione decima debeatur. caput nonum.
Qualiter ex annui reditus cõſtitutione decima debeatur. cap. decimũ.
Qualiter & quando ex æſtimatione decima debeatur. cap. vndecimũ.
Si quis aliena materia ſpeciem ſibi faciat, & pretium ſoluit, an decimæ locus fiat. caput duodecimum.
An ex vna & eadem re ſæpiùs vendita, multiplex decima debeatur. caput decimumtertium.
Ex venditione nulla, iuſtiſvè cauſis reſoluta, an decima debeatur. caput decimumquartum.
De eo, qui franco pretio vendit, vel alijs pactis. caput decimumquintũ.
Expenſæ, & promiſſa, an è pretio venditionis deducantur ad decimæ computationem. caput decimumſextum.
Qualiter ex permutatione decima ſolui debeat. cap. decimũſeptimũ.
De locatione iuris decimæ: & in eiuſdem exactione iudiciali ordine obſeruando. caput decimumoctauum.
De perſonis, quæ decimæ immunitatem habent. caput decimumnonum.
De rebus quarum venditio, aut permutatio immunis eſt. caput vigeſimum.

IGNA.

INDEX LEGVM IVRIS Ciuilis & Regij, quæ in hoc libro præter doctores explicantur.

Ex D.veteri.

L. 2. ad finem. de origine iuris. in Prefatio.num.13.
L.ſi qnis ab alio.§.cum publicanus. de calumniato.ibidem.nu.17.
L.1.§.ſiquis ſeruum.depoſiti.cap.1. num.27.
L.inſulam.de præſcrip. verbis. ibidem.nu.29.
L.& hæc diſtinctio.§.fin.locati.ibidem.num.30.
L.ſi debitor.de contrah.empt. ibidem.num.32.
L.1.locati.ibidem.nu.14.
L.1.§.fi.de contra.empt.ibid. n. 15.
L.2.§.adeò.locati.cap.2.nu.4.
L.item ſi pretio.§.1.eod.tit.ibidem. num.7.
L.redemptores.de reiuend.ibidem. num.9.
L.Sabinus.de contrahen. emp.ibidem.num.15.
L.conuenit.eod.tit.ibidem. nu. 16.
L.in nauem Saufeij.locati. ibidem. num.19.
L.nec emptio. de contrah. emptio. ibidem.num.35.
L.ſi fundus.§.fin.de pignori.cap.3. num.21.
L.fina.de contrah.empt.ibidem.
L.ſi legati.de pignori.cap.5. nu.17
L.quod ſæpè.de contra.emptio.ibidem.num.25.
L. qui balneum. qui potiores. ibidem.num.18.
L.cùm is.§.fin. de condi.indeb. capit.7.num.34.
L.ſi vnus.§.pactus.de pactis. cap.1. num.17.
L.ſi ei.&.l.ita conſtante. de iu. dot. ibidem.num.41.
L.ſed etſi lege.de peti.hæred.cap.17. num.53.
L.in rem actio. §. ſed id. de reiuen. cap.12.num.6.
L.quod autem.§.ſi vir.de don.inter vi.cap.17.nu.55.
L.ſeruos.fami.erciſc.cap.11.nu.5.
L.ſingularia.ſi cert.pet.ibidem.nume.11.
L.qui negocia.mandati.ibidem.
L.idemque.§.ſiquis.eo. tit. ibidem. num.13.
L.ſi remunerandi.eo.titul. ibidem. num.12.
L.fundi partem.de contra.emptio. cap.15.num.21.
L. Iulianus.§.ſi fructibus.de act.empti.ibidem.nu.37.
L.1.de pactis.cap.17.nu.33.
L.ſi iactum. de actio. empti. cap. 9. num.40.
L.ſtichus.de condict.indebi. capit. 10.num.25.
L.debet.de ædil.edicto.ca.14.n.12.
Eadem lex.cap.15.nu.2.
L.ſi venditor.cum.l.ſequen.de ſer. exporta.ibidem.num.23.
L. eum qui. de in diem addict. cap. 14.num.31.
L.naturalis.§.ſed ſi facio, de præſc. verbis.cap.2.nu.10.
Eadem lex.cap.17.num.15.
L.ſi tibi areę.eod.titu.cap.20.n. 13.
L.ædiles.de ædili.edicto.ibidem.numer.27.
L.ſed addes.§.ſiquis.locati.ibi.n.23.

L.de eo.§.ſi quis.ad exhiben.cap.12. num.10.

Ex Inforciato.

L. mortuo boue.delegat.2.cap.12. nu.16.
L.ſi is cui.delegatis.2.capit. 7. nume.27.
L. Mela.de alimen.legatis.cap.2.nu me.29.
L.ſi ita ſcriptum.delegat.2.capi. 6. num.11.
L.cùm incertus.delegatis.1.capi. 7. num.19.
L.planè.§. ſi ita. delegat. 1. ibidem. num.38.
L.ſi Titio fundus.de vſufructu leg. ibidem.num.39.
L. ſi quis ita. de auro & argen. leg. ibidem.num.43.
L.legatum ita.de legatis.2. ibidem. num.64.
L. 1. §. nunc tractemus. de tute. & rat.diſt.cap.9.nu.30.
L.ad veterani.§. ſi cui. ad leg. Falc. cap.16.nu.20.
L.non amplius delegatis.1. ibidem.
L.1.§. ſi quis creditori.ad leg. Falcidiam.ibidem.nu.23.
L.ſi fundus legatus.eo.titu.ibidem. num.25.
L.ſi filio.§.ſi vir.ſoluto matri. cap. 18.num.97.
L.ſeruum filij.§.ſi pocula. delegatis 1.cap.12.num.3.

Ex D.nono.

L.adeò.§.cum quis.de adquiren.rerum dom.cap.12.nu.2.
L.2.§.ſi decimam.de pollicit.in præfat.nu.9.
L.labeo.§. contractum. de verbo. ſignifi.cap.1.nu.5.
L.ea quæ ciuiliter.de adquir.re.domi.ibidem.nu.12.
L.quotien.de nóuatio. ibidem. nume.13.
L.niſi.conſentiat. de accepilat. ibidem.nu.18.
L.1.§.ſi quis ita.de verb.obligat.ibidem.nu.20.
L.quis ſaxum.de donatio.cap.2.nu. 42.&.44.
L.contraxiſſe.de act. & oblig. cap. 4.nu.10.
L.quidam cùm filium.§.fina.de verbo.oblig.cap.5.nu.14.
L.ſi debitori.§.fin.de fideiuſſo. ibidem.nu.16.
L.fina.de ſtipula.ſeruo. ibidem. nu. 33.
L.ſi ſeruum. §. fin. de verb. obliga. cap.7.nu.4.
L.ſi quis ita ſtipulatus.de ſolut. ibidem.num.6.
L.qui decem.§.ſtichum.eo. tit. ibidem.nu.25.
L.ſi duo rei.de verbo.obliga.ibidé. nu.34.
L.Græcè.§.ſi quis ſtichum. de fideiuſſ.cap.8.nu.8.
L.ſi ita.eo.tit.ibidem.nu.10.
L.cùm is qui.eo.tit.cap.9.nu.24.
L.inter.publica.D.de verb.ſigni.in præfatione.nu.17.
L.Modeſtinus. de ſolutio. ibidem. nu.19.
L.ſed etſi ſerui.de fideiuſſo. ibidem. nu.25.
L. & per iuſiurandum.de acceptila. ibidem.num.26.
L.vbi autem. §. qui illud.de verbo. oblig.cap.7.nu.22.
Eadem.l.§.qui verò.cap.10.nu. 29.
Eadem lex.§.qui id quod.cap.2.nume.10.
L.qui res.§.huic.de ſolutio.cap. 14. nu.52.
L.ſi Titio.de furtis.capit. 7. numero.64.

L.hæreditatem.de donatio.cap.10.nu.24.
L.fraudati.&.l.commiſſa.de publica.cap.18.num.50.
L.licitatio.§.fiſcus.eo.titu. ibidem. num.95.
L.Cæſar.&.l.fina.eo. titul. cap. 19. num.102.
L.fina.de iure fiſci.cap.15.nu.39.
L.ſequitur.§.de illo.de vſucap.cap. 1.nu.36.

Ex Codice.

L.vnica.de cadu.tolle.in præfat.nume.12.
L.penult.C.de condict. inde.cap.7. num.30.
L.ſi olei.C.de locato.cap.1. numer. 31.
Eadem lex.cap.2.nu.39.
L.excepto.eo.tit.cap.1.nu.32.
L.quotiens.de reiuendic.cap.3.nume.9.
L.pretij cauſa.de reſci.vend.cap. 7. num.51.
L.debitori tuo.de pactis.cap.10.nume.31.
L.2. de pactis inter empto. ibidem. num.64.
Eadem lex.cap.14.nu.40.
L.ſi pro mutua.ſi cert.pet. capit. 11. num.8.
L.ſi ex pretio.eo.titu.ibidem.num. 14.
L.2.de eunuchis.cap.15.num.3.
L.fina.§.ſin autem. commu. deleg. cap.14.nu.23.
L.ex placito.de reru.permut.cap.17. num.45.
L.2.de pactis.cap.15.num.16.
L.vniuerſi.de vectigali.cap.20.nume.3.
L.fina.de contrah.empt. cap. 3. nume.20.
L.fina.de donat.quæ ſub.cap.5.numer.34.
L.1.quando liceat ab empt.capit.14. num.9.
L.1.de naufragijs.lib.11.cap.19. nume.103.
L.cos.verſi.ſi quis autem.de vſuris. cap.10.num.6.

Ex Inſtitutis.

§.item in his. de obligatio. ex conſenſu. cap.1.num.6.
§.de conſtituta.de actio. cap. 1. nume.11.
§.pretium.de empt.& vend. cap. 3. num.20.
§.emptio.eo.tit.cap.6.num.1.
§.cum ex aliena. de rerũ diuiſ. cap. 12.num.11.
tex.in princ.de inutili.ſtipu. ibidẽ. num.17.

Ex iure Partitarum.

L.6.tit.5.part.5.cap.3.num.14.
L.8.tit.12.part.5.cap.9.num.7.
L.7.tit.7.part.5.cap.18.num.22.

Ex Ordina. regio.

L.2.tit.13.lib.5.ord.capit.8.numer. 10.
L.4.tit.18.lib.5.ordi.cap.18.numer. 70.
L.4.tit.4.lib.6.ordi.cap.19.numer. 80.
L.7.tit.9.lib. 5. ordina. ibidem. nume.11.
L.13.tit.3.lib.1.ordi.ibidem.
L.3.tit.8.lib.3.ordina.capit. 17. nume.31.
L.19. tit. 3.lib. 1. ordina. in præfat. num.3.

Ex quater. Gabella.

L.130.in quat.gabe.cap.18.nu.14.

L.128.ibidem.nu.9.
L.118.ibidem.nu.80.
L.101.ibidem.nu.71.
L.61.ibidem.nu.10.
L.50.&.l.66.&.l.68.ibidem.nu.20.
L.72.ibidem.nu.30.
L.65.ibidem.nu.51.
L.121.ibidem.nu.32.
L.114.ibidem.nu.74.
L.104.cap.5.nu.20.
L.102.cap.17.nu.2.
L.118.ſtyli.cap.18.nu.7.
Conditio.26.de los apuntamientos. cao.2.nu.54.
Conditio.37. del encabeçamiento. cap.18.nu.4.
Reſpõſio Regia ad petitionem. 79. in Comitijs Madriti, anni.1582. cap.19.nu.70.

Ex noua Recopilat.

L.1.&.l.2.titu.17.lib. 9. ſcholijs exornantur in Præfatione huius operis.
L.7.tit.7.lib.9.cap.2.num.36.
L.34.tit.18.lib.9.cap.9.nu.33.
Eadem lex.cap.20.nu.18.
L.8.tit.17.lib.9.cap.15.nu.6.
L.8.tit.18.lib.9.ibidem.nu.12.
Eadem lex.cap.19.nu.11.
L.32.tit.19.lib.9.cap.15.nu.8.
L.6.tit.13.lib.9.cap.16.nu.11.
L.2.tit.17.lib.9.cap.17.nu.11.
L.2.tit.16.lib.5.cap.8.num.12.
L.4.tit.2.lib.6.cap.18.num.62.
L.31.tit.19.lib.9.cap.6.num.24.
L.19.&.l.20.tit.17.lib.9.cap.18.nume.68.
L.19.tit.11.lib.5.cap.7.num.8.
Eadem lex.cap.13.num.14.
L.14.titul.16.lib.9.cap.18.num.8.
L.1.tit.22.lib.9.ibidem.num.85.
L.6.tit.15.lib.5.cap.10.nu.71.
L.35.titul.18.lib.9.capit. 20.numer. 39.
L.18.titul.17.lib.9.capite.2.numer. 22.
L.12.tit.17.lib.9.ibidem.nu.56.
Eadem.l.12.titul.17.lib.9.cap.3.nume.11.
L.5.&.l.9.tit.17.lib.9.cap.4. per totum.
L.18.tit.18.lib.9.cap.4.nu.5.
L.10.tit.17.lib.9.cap.6.nu.27.
Eadem lex.cap.10.num.5.
Eadem lex.cap.18.num.13.&.70.
L.9.tit.3.lib.5.cap.18.nu.12.
L.31.tit.19.lib.9.ibidem.nu.34.
L.4.tit.13.lib.9.ibidem.nu.27.
L.6.tit.18.lib.9.cap.19.nu.17.
L.1.tit.10.lib.9.cap.18.num.18.
L.3.tit.5.lib.7.ibidem.nu.14.
L.5.titu.1.lib.2.cap.19.num.51.
L.2.tit.4.lib.1.cap.19.nu.18.
L.27.&.l.29.tit.19.lib.9.cap.18.nume.33.
L.40.tit.18.lib.9.cap.20.nu.66.
L.26.&.l.27.tit.19.lib.9.cap.18.nume.51.
L.14.&.l.16.tit.13.lib.9.ibidem.nume.88.
L.3.tit.18.lib.9.ibidem.nu.95.
L.31.&.l.32.tit.19.lib.9. cap.19. nume.14.
L.7.tit.18.lib.9.ibidem.num.83.
L.9.tit.18.lib.9.ibidem.num.92.
L.10.tit.18.lib.9.cap.20.num.58.
L.36.tit.18.lib.9.ibidem.nu.64.
L.14.titu.17.lib.9. cum pragmatica quæ loquitur de apothecarijs. ibidem.nu.72.

INDEX RERVM MAGIS NOTAbilium iſtius operis, quæ facilius in Alphabetum redigi potuerunt.

A

Acceptilatio conſonare debet cum verbis præcedentis obligationis.cap.1.nu.18.

Actiones omnes iuris ciuilis ſunt.c.1.n.11.

Actione data ratione alicuius actus,eius tẽpus cõputatur ex die illius actus.c.3.n.4.

Actiones loco non circũſcribuntur, quod ad effectũ gabellæ declaratur.c.4.n.37.

Actione vendita, quo in loco decima debeatur,ibidem num.36.

Actionum ceſsionis an gabella debeatur. cap.9. num.2.

Actionum ceſsio quando venditionẽ contineat.ibidem num.3.

Actio talis iudicatur, qualis eſt res ad quã competit.ibidem.num.32.

Actio ad pecuniã habet priuilegium pecuniæ ibidem.nu.33.

Actio competens ad quamcunque rẽ priuilegiatam,priuilegiata eſt.ibidẽ.n.37.

Actiones ad vnam ſummam,vel ad annuã præſtationem competentes valde differunt.cap.10.nu.77.

Adriani beneficium circa fideiuſſores neceſſarium hodie nõ eſt.c.9.nu.11.

Adiudicatio rei pro debito in iudicio gabellam non parit.cap.7.nu.54.

Africę regionis natura declaratur.cap.2. nu.29.

Agricultura ab antiquis laudata,qualis eſt cap.19.num.70.

Alcauala omnium tributorum Hiſpaniæ vberrimum eſt in præfatione.nu.3.

Alcaualæ deſcriptio. ibidem.num.5.

Alcauala in alijs quoque prouincijs pręter Hiſpaniam exercetur. ibidem,nu 6.

Alcaualæ mentio nulla eſt in iure communi ex aliquorum ſententia, ibidem.

Alcaualæ tributum quale apud Romanos fuerit ibidem.num.16.

Alcauala olim iure Regio ab emptoribus & venditoribus ſoluebatur.cap.15 n.1.

Alcauala tota ad venditores tranſlata eſt exemplo Romanorũ in præfatione.n.16.

Alcauala à Rege Alfonſo vndecimo initiũ habuit.ibidem.nu.19.

Alcauala cur primum conceſſa.ibid.n.20.

Alcauala quo tempore ſimpliciter in Regium patrimonium redacta & quare ibidem.num.21.& 24.

Alcaualæ quantitas quæ primum conceſſa fuerit, & quando ad decimæ quantitatem peruenerit, & alia in propoſito ex hiſtoria referuntur,ibidem.nu.22.& in ſcolio al.l 1.Recop.nu.12.

Alcaualæ tributum dignum eſt,vt ſoli Regi debeatur.ibid.nu.27.

Alcauala cur ita appellata fuerit ibi. n.28.

Alcauala proprie tributũ non eſt.ibi.n.29.

Alcauala qualiter odioſa, vel fauorabilis cenſeri debeat.ibid.nu.31.

Alcauala ex ſola vẽditione & permutatione debetur.ibid.nu.40.&.nu.42.

Alcauala cur potius ex prædictis cõtractibus,quã ex reliquis conceſſa ſit,ibi.n.43.

Alcauala debetur,quamuis pretium ad.10. marauedinos non aſcendat in ſcholio.l.1. num.9.

Alcauala nec minus perſonale, nec patrimoniale, vel mixtum eſt, ſed quid neutrũ cap.19.nu.97.

Alcauala nedum à negotiatoribus, ſed à quibuſcunque alijs iuſta ratione exigitur ibidem num.2.

Alcauala debetur etiam ex rebus,quæ ad proprium vſum venduntur,ibid.nu.3.

Alcauala tàm ex acceſſoria, quàm ex principali venditione debetur.ibid.nu.40.

Allegatio communis in.l. fundi partẽ.D. de contra.emp. qualiter intelligenda ſit, cap. 15.nu.24.

Aliena re vẽdita,gabella debetur.c.14.n.23

Almoxarifazga quid ſit in pręfatione n.7

Alfonſus Rex,qui ſapiens cognominatur, decimus fuit ibid.nu.18.

Alternatiua obligatio quid contineat,latè diſcutitur.cap.7.nu.20.

Alternatiuũ legatũ vnum eſt.ibid nu. 36.

Ambulatoria eſt legis gabellarię poteſtas, & quare cap.5.nu.17.

Antidoralis obligatio qualiter ex beneficio naſcitur.cap.17.nu.52.

Antonæ Garſię deſcẽdẽtes legitimi eſſe debent,vt immunitatem habeant. ibi.n.93.

Approbatio retro non trahitur.c.3.nu.28.

Apothecarij nullum priuilegiũ immunitatis habent, ſed medicinæ. c.20. nu.74.

Aqua de ſui natura vbiq; vendibilis eſt.c.

2.num.18.
Aquitores an gabellā iure debeāt.ibi.n.27
Aquatores ex communi praxi gabellā non debent & praxis defenditur.ibid.n.54.
Arrha in venditione quid operetur.c.1.n.18.
Armorū venditio immunis eſt.c.20.n.56.
Armorū priuilegiū in tormentis ſulphuraris locum habet,ibid.nu.67.
Arma prohibita arma ſunt,& priuilegium gabellæ habent.ibid.
Armorum appellatione qualiter multa inſtrumenta contineantur, ibid.nu.69.
Arma perfecta eſſe debēt, vt priuilegium habeant,ibid.nu.70.
Auguſtus Cęſar legem Papiam Poppæam induxit ad inſtituenda vectigalia,in pręfatione.nu.11.
Augmentum rerum venditarum non facit penſionē gabellarū augere.c.18.n.4.
Auium venditio qualiter immunis ſit. c. 20.nu.33.

B

Belli neceſsitas efficere poteſt,vt ante tempus gabella exigatur.c.6.nu.26.
Bellaria quæ ſint. c.20.nu.73.
Beſtiarum gabellarius beſtiæ mortuæ gabellam non habet.c.12.nu.13.
Bona cenſui obligata illa ſola reſpiciūtur quoad gabellam,quę ſpecialiter nō quę generaliter obligantur. c.10.nu.15.
Bona,ſuper quibus cenſus conſtituitur nō proprie vendi intelliguntur, ibid.n.20.
Bonis debitoris venditis per iudicem exequentem illius debitoris immunitas ſeruanda eſt.c.15.nu.9.
Boum venditio immunis eſſe debuiſſet.c. 20.nu.29.
Burgēſis ciuitas apud Caſtellæ eſt in pręfatione. nu.20.

C

Caducorum decima fiſco debeatur apud Romanos, in præfatione.nu.10.
Caducorū leges Antonin° extēdit.ib.n.12
Cambiū quid ſit in ſcholio ad l.2.Rec.n.3.
Capitatio cōcilij ſuper gabellis,vicinos nō obligat,ſed ſolum concilium.c.18.n.89.
Cæcus quā immunitatem habet.c.19.n.95
Cedens actionē gabellario aduerſus emptorem iuxta quantitatem gabellæ, non liberatur.c.6.nu.28.
Cedens alij rem à ſe emptā quaſi illi emiſſet,an gabellam debeat.c.13.nu.13.
Cedens creditori ius quęſitum,ſibi ex adiudicatione,an gabellā debeat ibi n.19.
Ceſsionis beneficium, quod ab illo proteſtari ſolet,quid operetur,ibid.nu.21.
Cenſus tributa qualia apud Romanos in præfatione.nu. 14.&.15.
Cenſus conſignatiuus quis.c.10.nu.1.
Cenſus reſeruatiuus quis ſit,& qualiter ex eo gabella debeatur,ibid.nu.44.
Cenſus,quē iuro dicimus,quis ſit,ibi.n.3.
Cenſus conſignatio pro pecunia,vera venditio eſt. ibid.nu.4.
Cenſus conſtituendi gabella à quo ſit ſoluenda ibid.nu. 6.
Cenſus conſtitutus ſi poſtea vendatur,vel permutetur,gabella eius debetur.ib.n.8
Cenſus ſuper multis bonis conſtituto,qualiter gabella diuidatur.ibid.nu.14.
Cenſu cōſtituto,quo loci gabella ſoluatur ibid.nu.20.
Cenſus vitalis conſignati pro pecunia,an gabella debeatur.ibid.nu.38.
Cenſus vitalis conſignatis quis contractus ſit ibid.nu.39.
Cenſus conſtituti ſuper iure quod juro dicimus, gabella non debetur,ibi. nu 43.
Cenſus perpetui in re immobili reſeruati gabella non debetur,ibid.nu.56.
Ciuitas locatrix gabellarum ſi vendat, gabellam debet.c.17.nu 92.
Clauſula generalis qualiter ad pręcedētia referuatur. c.2.nu 19.
Clericus vendens per alium, non amittit ſuum priuilegium. c.15.nu.9.
Clericus vendens rē laici, vt ſuam propriā male facit,& gabella debetur.ibid.
Clerico vendente in ſuo teſtamēto, gabella non debetur.c.16.nu.30.
Clericus qualiter ad gabellarum conductionem admittitur c.18.n.6.
Clericus conducens gabellas, coram quo iudice conueniatur,ibid nu.7.
Clerici petētes debitū a theſaurarijs regijs corā eccleſiaſtico,qualiter puniātur.ib n.9
Clericus primæ tonſuræ, an gabellæ ſolutione immunis ſit.c.19.nu. 18.
Clerici primæ tonſuræ eccleſiaſtici omnino non ſunt,ibid.nu.21.
Clerici primæ tonſuræ habentes beneficiū à nō habētibus valde differūt,ibi.n. 22.
Clericus primæ tonſuræ,vt gabellæ immunitatem habeat, beneficiū poſsidere debet ibid. nu.23.
Clericus primæ tonſurę penſionem habēs an immunis ſit ibid. nu. 24.
Clericus primę tonſuræ capellaniā habens an ſit immunis ibid.nu.26.
Clerico mortuo,ſi eius bona iacente hereditat

ditate vēdātur gabella debetur.ibi.n. 38.
Clerici hæres laicus poſt aditam hæreditatem vendens, gabellam debet.ibi.n.40.
Clerico mortuo quis iudex adeund⁹ eſt ad inuentarij confectionem ibidem.n. 44.
Clericorum bona qualiter foti priuilegiũ habeant,ibidem.nu.47.
Clericorum bonis nulla gabellæ immunitas data eſt.ibidem.nu.45.
Clerici immunitas quoad gabellas perſonale ius eſt.ibidem.nu.46.
Clericus negociator gabellã debet, & quare.ibidem.num.51.
Clericus emens ex negociatione, vt laicus ad gabellam obligatur.ibidem.
Clericus emens vuas, aut lanas, vt vinum & pannos efficiat, & vendat, an ad gabellam teneatur.ibidem.nu.53.
Clerici induſtria perſonalis eſſe debet ne dicatur negociari.ibidem nu.55.
Clericus emens mulã vt cultiorem vendat, negociari non dicitur.ibidem.nu.56.
Clericus emens venã ferri, vt ferrum collectum vendat, an gabellã debeat.ib.n.58.
Clericus emens fundũ plenum fructibus ſi eos fruct⁹ vēdat, gabellã debet.ibi.n.60.
Clericus emēs animal prægnans qui partũ vendiderit, gabellã non debet.ibi.n.61.
Clericus conducens prædium alienum & ſua cura & cultura fructus colligens & vēdens, an negociari dicatur, ibidē.n.62.
Clericus negociator vt gabellã debeat, neceſſe eſt, vt contra canones negocietur. ibidem.num.63.
Cleric⁹ ex aduocationis officio adquirēs & vendens, gabellã non debet ibidē.n.64.
Clericus cōducens fructus decimales alicuius loci. & vēdēs gabellã debet.ibi n.66.
Clericus ex alterius ſocietate adquirens & vendens, gabellam debet.ibidem.
Clericus conducens hortum, cuius naturales fruct⁹ poſtea natos vendat, gabellam debet.ibidem.num.77.
Clericus iuxta Canones conducens prędia aliena, gabellã non debet.ibidem.n.78.
Clericus negociator gabellam debet, quãuis non moneatur.ibidem.nu.79.
Clericus emens rem, vt ea vtatur, quam poſtea ex accidenti vendiderit, gabellam non debet.ibidem.num.81.
Clericus gabellam debens coram quo iudice conueniatur.ibidem.num.84.
Clericus an negociatus fuerit, nec ne vt gabellam debeat, iudex ſecularis cognoſcet.ibidem.num.85.
Clericus emens rem immobilem ex cauſa negociationis, vt reuendat, gabellam debet.ibidem.num.88.
Coactus vendere an à gabella excuſetur, ibidem.num.98.
Coactus vendere francum pretium habere debet.ibidem.108.
Coactus vendere triticum, ſolam taxam legalē habere debet, nō francã, ibi. n. 109.
Coactio an pretium & gabellam minuat. cap.15.num.49.
Collecta ſuper venditionibus etiam intra tria millla marauedinorum à conciliis imponi non poteſt.cap.18.nu.80.
Collecta trium millium marauedinorum, quę à cōciliis imponi poteſt, qualiter imponenda ſit ibidem.
Compenſatio an opponi poſsit contra gabellæ debitum.ibidem.num.86.
Compenſatione facta, gabella nō debetur. cap.7.num.5.
Conductor lato ſumpto vocabulo emptor dici poteſt.cap.1.num.35.
Conductor minor ſe regi obligans pro maiori habetur.cap.18.nu.15.
Conditionalis non eſt venditio in ſcriptis contracta.cap 3.nu. 10.
Cōditionalis vēditio nō eſt ea, cuius pretiũ in alteri⁹ declarationē cōfertur ib.n.13.
Conditiones generalis conuentionis vt leges debent obſeruari.cap.4 nu.28.
Conditione venditionis pendente gabella non debetur.cap.5.num.1.
Conditio venditionis deficiens ex culpa venditoris, non facit actum purificari ve gabella debeitur.ibidem.nu.8.
Conditio impleta quæcũque illa ſit, caſualis, vel miſta, aut poteſtatiua, contractũ retrotrahit.cap.5.num.13.
Conditionalis venditio eſt, quę ad pondus, numerum, vel menſurã contrahitur.ibidem num.29.
Conditio intrinſeca quę ſit, & quis eius effectus.ibidem.num.32.
Conditio ſi placuerit, vel diſplicuerit, qualiter accipienda ſit.cap.14.nu.30.
Conditiones, quas vulgo apuntamientos nueuos dicimus, vt leges obſeruantur. cap.18.num.2.
Cōdictio ex lege cōpetit ad gabellã.c.7.n.62
Conſuetudo à gabellæ ſolutione non excuſat.cap.19.nu.6.
Cōſuetudo interpretatiua admittitur in gabella-

bellarum materia licet non derogatoria. cap. 2. num 34.
Conſuetudo Hiſpaniæ circa gabellarum exactionem quæ ſit. c. 18. nu 40.
Contractus quid proprie ſit. c. 1. nu. 3.
Contra quid proprie ſignificet, ibid nu. 5.
Contractus neceſſario nō requirit vltro citroq; obligationem, ſed vnicam duntaxat ibidem. nu. 6.
Contractus quilibet qualiter cognoſcatur. an vēditio, vel locatio ſit, late agitur. c. 2. num. 2.
Contractus nullus qui de facto procedit, ſic quo ad gabellam iudicatur, ac ſi iure valeret. c. 14. nu. 47.
Conſtitutum an ſufficiat pro traditione ad gabellæ debitum c. 4. nu. 25.
Cōſtituens vēditor à traditione iuris liberatur, ſed nō traditione facti, ibid. n 26.
Coronam reaſſumētes gabellarij qualiter puniautur. c. 18. nu. 8.
Cultellorum vēditio an immunis ſit. c. 20. nu. 68.
Cumani cur vulgo irriſi apud antiquos in præfatione. nu. 24.
Cura & cultura valde à negociatione differt. c. 19. nu. 68.

D

Datio rei in ſolutum venditio & permutatio eſſe poteſt. c. 7. ex. nu. 1. & nu. 49.
Datio rei in ſolutum, an gabellæ locum faciat, late reſoluitur, ibid. nu. 44.
Debitor gabellarum in carcere detinetur, donec ſoluit. c. 18. nu. 57.
Decurionatus venditor gabellam non debet. c. 9. nu. 42.
Decima fructuum, quæ apud nos diuinum tributum eſt, apud Serracenos regni Granatæ erat fiſcale, idemque apud Romanos in præfatione. nu. 8.
Deportatus capax eſt omnium contractuū iuris gentium. c. 1. nu. 13.
Dies venditionis inſpicitur ad gabellę debitum non traditionis. c. 3. ex nu. 1.
Dies venditionis inſpicitur ad cōputationem temporis retractus ſanguinis ibid.
Dies legitimi ad ſolutionem gabellæ non currunt, donec ſolutionis locus declaretur. c. 4. nu. 33.
Dies illi non currunt, donec conditio vēditionis purificetur. c. 5. nu. 2.
Dies retractus à tempore conditionis impletæ incipiunt. ibid. nu. 3.
Diē recipit venditio multipliciter. c. 6. n. 1.
Diei effectus vnus eſt, cum ex die, vel in diem contrahitur, ibid. nu. 4.
Dies adiectus ſolutioni pretium diminuit ibid. num. 8.
Dies legitimi ad ſolutionē gabellæ ſtatim currunt, quamuis fides de pretio habeatur, ibid. nu. 24.
Dies vēditionis cōputatur in termino dierū legaliū ad ſolutionē gabellę. c. 18. n. 34.
Dies illi legitimi, an currāt venditori, qui de certa quantitate cum gabellario conueniſſet, ibid. nu. 36.
Diſtributio gabellarū inter ciues facta qualiter & quādo reuideri debet, ibid. n. 91.
Diuiſio inter hæredes qui contractus ſit. cap. 20. nu. 45.
Diuiſio in effectu alienatio nō eſt, ib. n. 47
Diuiſionis inter ſocios factæ, an gabella debeatur, ibid. nu. 48.
Diuidendi cauſa ſi res hæreditaria extraneo pluris licitanti vendatur, gabella debetur, ibid. nu. 49.
Diuidendi cauſa ſi ea res hæreditaria alicui ex hæredibus vendita ſit, an gabella debeatur, ibid. nu. 50.
Diuidens ita, vt magis vendere videatur, gabellam debet, ibid. nu. 53.
Diuiſio hæredum, vt immunis ſit, qualiter ſit facienda, ibid. nu. 54.
Diuiſionis non debetur gabella, etiā ſi alia res nō cōmis in ea interceſſerit, ibi. n. 55.
Diuiſio ſemel facta, ſi aliter ex voluntate partium fiet, gabella debetur, ibid. n. 56.
Diuiſio hæredum iterum iure facta immunis eſt, ibid. nu. 58.
Dolus requiritur, vt pœna gabellarum cōmittatur. c. 18. nu. 74.
Dominus locens gabellas ſui loci, ſi poſtea vendat gabellam non debet ibid. nu. 94. & cap. 19. nu. 8.
Donans bona ſua, vt creditoribus ſatisfaciat donatarius, vel alimentet donantē, an gabellam debeat. c. 10. ex. nu. 32.
Donans rē ſuam, vt quid mēſtruū à donatario recipiat, an gabellā debeat. ibi. n. 36.
Donatio remuneratoria permutatio nō eſt nec decima ex ea debetur. cap. 17. n. 52.
Donationis remuneratorię & permutationis ſimilitudo in quo conſiſtat, ibi. n. 13.
Donatio reciproca permutatio eſt, & gabella eius debetur, ibid. nu. 54.
Donationes reciprocæ inter nobiles, vel cognatos permutationes non ſunt. ibid.
Dotalis fundi venditio à muliere facta nulla eſt, ſecus ſi ab alio fiat. c. 14. nu. 33.
Dotalis rei gabella non debetur. c. 20. n. 35.

Dotis ſemel conſtitutæ commutatio venditiouem facit, & gabella eius debetur, ibid.num.37.
Dotalis rei venditio, cur immunis ſit declaratur, ibid.nu.36.

E

Eccleſiæ immunitas, an gabellarum debitoribus proſit.c.18.nu.58.
Eccleſia & eccleſiaſticæ perſonæ gabellam non debent c.19.nu.9.
Eccleſiaſticis vendentes immunes nõ ſunt à gabella, ibid.num.10.
Eccleſiaſticis rei vendita tacite manet hypothecata pro gabella ibid.nu.11.
Eccleſiaſtici emptores qualiter ad gabellã ratione pignoris teneantur, ibid.nu.12.
Eccleſiaſtici ementes ex cauſa negociationis, vt laici emptores obligantur ad gabellam, ibid.nu.14.
Eccleſiaſtici vendentes non faciunt laicos emptores immunes ibid.nu.15.
Eccleſiaſticus vendens ſimul cum laico, nõ facit ſociũ immunẽ à gabella ibid. n.16.
Eccleſiaſtici beneficij fructibus venditis per ſequeſtrem, vel adminiſtratorem laicum, gabella non debetur.ibid.nu.43.
Eccleſia ex negociatione vendente gabella debetur. ibid.nu.83.
Eccleſiaſticorum veſtimentorum venditio qualiter immunis ſit à gabella.c.20.n.71
Ædificatio in ſolo alieno non priuat ædificantem dominio materiæ, ſed ſua valuntas.c.2.nu.8.
Aedificãs in alieno ſolo ſuis impẽſis & ex propria ſua materia pro pecunia, locator eſt, nec gabellam debet, ibid.nu.7.
Aegypti Regionis natura deſcribitur, ibidem nu.29.
Emere verbo facile in locationibus veteres vtebantur.c.1.nu.35.
Emere pro accipere aliquando vſurpatur, ibid.nu.36.
Emptor ſcienter lædens venditorem nedũ tenetur rem ipſam reſtituere, ſed & gabellam à venditore ſolutam. c.14.n.16.
Emptores ad quid teneantur circa gabellã cap.15. nu.10.
Emptores nõ tenentur ad gabellam etiam ratione rei emptæ.c.18.nu.55.
Emptoris dicto ſtatur in materia gabellarum ibid.nu.74.
Emptionis verbum qualiter accipiatur in ſpecie.l. ſi tibi areæ. D.de præſcrip.verbis.c.20. nu.23.
Enſium venditio qualiter immunis ſit ibi. num.70.
Emphyteuſis à decima libera eſt.c.1.nu.4.
Epiſcopi decendentis ſpoliũ ſi deponatur, & vendatur, gabella non debetur.c.19.num. 48.
Epiſcopus ratione bonorum epiſcopatus, non ratione perſonæ teſtari prohibetur ibidem.nu.49.
Epiſcopo teſtante, & laico hærede inſtituto ex pontificis licentia, ſi eius bona vẽdantur, gabella debetur.ibidem.
Equorũ vẽditio immunis eſt, & quare.cap. 20.num.15.
Equorum appellatione qui continentur. ibidem.num.16.
Equarum vſus ſecurior eſt in bello, quam equorum.ibidem.nu.17.
Equi venditio vt immunis ſit, cum fræno & ſella fieri debet.ibidem.num.18.
Equi indomiti venditio immunis non eſt. ibidem.num.22.
Equino pullo ſimul cũ matre vẽdito priuilegium matris an proſit.ibidem.nu.23.
Equo vendito vt gabella non debeatur, frænum & ſella venire debent, ibidẽ.nu.25.
Equo vendito cum fræno & ſella, nec ratione fræni vel ſellæ gabella debetur. ibidẽ. num.26.
Equo vẽdito nulla fræni vel ſellæ mentione facta, an gabella debeatur ibi.nu.27.
Eremitæ an gabellæ immunitatẽ habeant cap.19.nu.39.
Aeſopo ſeruo vendito vectigal petitum fuit apud Samios in præfatione.nu.17.
Aeſtimator qualiter eligẽdus ſit in materia gabellarũ in ſcholio ad.l.2. Recop. n.7.
Aeſtimator ſi male æſtimet, quod remediũ habeat læſus.ibidem nu.8.
Aeſtimator in hac materia à iudice eligitur, non à partibus, vt aliàs de iure eſt. ibid. nu.9.
Aeſtimatio quando venditionem faciat.c. 11.nu.2.
Aeſtimatione facta rerum hæreditatis, vt commodior diuiſio fiat, gabella non debetur.ibid. nu.5.
Aeſtimata re ſic data, vt eiuſ æſtimatio mutua ſit, an gabella debeatur, ibid.nu.7.
Aeſtimationem litis recipiens, an ad gabellam teneatur.ibid.nu. 15.
Aeſtimatione rei mutuæ recepta propter debitoris moram, an gabella debeatur, ibid.nu. 16.
Aeſtimatio partium in permutationibus non attenditur.c.17.nu.17.

Et, copulatiua nunquam ponitur pro diſiunctiua.cap.7.num.40.
Euictio qualiter locum habeat in materia gabellarum.cap.18.nu.86.
Executione bonorum per appellationē reſciſſa,an gabella repetatur.c.14.nu.61.
Expenſæ venditionis an è pretio deducantur ad computationē gabellæ.c.16. n.1.

F

Faciens ſpeciem ex aliena materia,& pretium eius ſoluens,an emit,vt gabella debeatur.cap.12.ex.num.1.
Falcidia lex qualiter iuxta legati vtilitatē deducatur.cap.16.num.20.
Fideiuſſor an poſsit intercedere in pecunia pro debitore ſpeciei,vel generis. capit.8.ex.nu.1.
Fideiuſſor nudo pacto obligari poteſt iure Regio.ibidem.nu.12.
Fideiuſſor obligari non poteſt etiam iure Regio ad aliam rem,quā quæ à reo principali debeatur.ibidem.
Fideiuſſor ſoluens pecuniam pro debitore alterius generis,an gabellam debeat. ibidem nu.15.
Fideiuſſores accepti, quando inſolidùm vel viriliter obligentur iure Regio.cap. 9.ex.num.5.
Fideiuſſore quomodocũque ſoluēte, reus principalis liberatur de iure communi. ibidem.ex.num.22.
Fideiuſſore ſoluente ſuo nomine, reus nō liberatur iure Regio.ibidem.nu.29.
Fideiuſſor pecuniam recipiens,vt fideiubeat, adhuc quod ſoluit, integrè petit. cap.16.nu.9.
Fideiuſſore ſemel dato in conductione gabellarum,qui poſtea non idoneus reperitur,an pœna legis committatur capit. 18.num.17.
Fideiuſſores dari poſſunt extra terminum loci,in quo gabellarum conductio fiat, & quare.ibidem.nu.18.
Fideiuſsionis voluntariæ vel neceſſariæ diſtinctio traditur ad effectum gabellæ. ibidem.nu.19.
Figuli & regularij tegulariter venditores ſunt,& decimā debent.c.2.nu.23.&.25.
Figurę inciſſor nihil addit rei,ſed detegit. cap.12.nu.12.
Fiſco nihil debetur ex venditione, niſi cōtrahētibus placuerit vēdere.cap.2.n.37.
Fiſcus petere poteſt à reo conuento ad gabellam,vt edat inſtrumentū contractus, quod eſt ſpeciale in fiſco.cap.18.n.13.
Fiſcus gabellam non debet in quocunque loco contraxerit.ibidem.nu.95.&. cap. 19.num.8.
Forenſes ad gabellā obligantur.ca.19.n.3.
Forum ſortitur venditor in eo loco, quo gabella ſoluenda eſt.cap.4.nu. 13. verſi. ex quibus.
Fraus non fit,hoc vel illo modo contrahendo,niſi ratione euitandæ gabellæ principaliter fiat.cap.2.num.37.
Fraudis euitādæ gratia locus inſpicitur in vēditione ad gabellę debitū.cap.4.n.2.
Fraudans gabellam, vt quia vltra non ſoluit gabellario,an in foro conſcientiæ teneatur.cap.18.num.39.
Fratres tertij ordinis beati Franciſci,an gabellam debeant.cap.19.num.91.
Franco pretio vendens adhuc gabellario tenetur,non emptor.cap.15.nu.11.
Franco pretio vendens ſi gabellam ſoluat qua actione contra emptorem experiatur.ibidem.nu.13.
Franco pretio vendēte eo,qui immunis ſit gabella non debetur ab emptore,ibidē. num.17.
Franco pretio vendens ille, qui poſtea rei venditę gabellarius efficiatur, nihil ab emptore petit, & caſus in quo poſsit iſtud contingere declaratur.ibidē.n.18.
Franco pretio venditione contracta,quota gabella ſoluenda ſit.ibidem.nu 19.
Frāco pretio eoque legitimo triticum vēdens in legem peccat.ibidem.nu.23.
Fructus rei ſuæ alienans pro pecunia,quando vendere, quando ve locare cenſeatur ad effectum gabellæ.cap.2.nu.50.
Fructibus futuris vēdiris,cui gabellario decima debeatur.cap.5.nu.19.
Frumenti & hordei quota quædam ratione tributi debebatur iure Codicis in pręfatione.nu.9.
Frumenti pretium legitimum excedi nō poteſt eo colore, quod inuitus quis vendat.cap.19.nu.109.
Frumenti cuiuſdam immunitas declaratur.cap.20.nu.64.
Fumi venditores gabellas non debent.capit.9.nu.41.

G

Gabella omnem exactionem publicam cōprehendit,in præfatione.nu.4.
Gabella proprie,ſumpta idē eſt,quod portorium.ibidem.

INDEX.

Gabella à vehendo dicitur ibidem.

Gabella, quæ ex contractu debetur, lurigentium retragatur, & quare ibidem.nu.30.

Gabellæ ſolutio ad firmitatem contractus pertinet.cap.4 num.15.

Gabella an emptori vel venditori incumbat de iure ciuili.cap.15 num 2.

Gabellæ ſolutio quamuis differt a contractu, probat contractum præceſsiſſe. cap. 17.num.50.

Gabellarũ liber an probet contractũ ibidẽ.

Gabellarum iura locari poſſunt cap.18.n.2.

Gabellæ defectus modicus non nocet. ibidem.num.38.

Gabellarum debitor in carcere detineri debet, donec ſoluat.ibidem.num.57.

Gabella intra quod tempus peti debeat à venditoribus, ne præſcriptione defendãtur.ibidem.num.68.

Gabella intra legitimum tempus non petita, an cum bona conſcientia retineatur. Ibidem num.79.

Gabellam fraudans an in foro conſcientiæ teneatur.ibidem.num.39.

Gabella debetur ex tempore contractæ vẽditionis.cap.3 num.1.

Gabella Regia eſt onus conſecutiuum contractus venditionis.cap.4.num.3.&c.ca.6.num.25.

Gabella ante omnia deducitur à pretio vẽditionis.cap.7.num.54.

Gabella qualiter ex cenſus conſtitutione debetur. cap.10.ex.num.3.

Gabella Regia totiẽs debetur, quotiens vẽditio rei interceſſerit.cap.13.num.3.

Gabella non debetur ex venditione nulla. cap.14.num.

Gabella vi & effectu ab emptore ſoluitur. cap.15 num.3.

Gabella Regia qualiter debeatur in ſpecie. l.ſi.D.de condit.cauſa dati.cap.17.nu.4.

Gabella qualiter debeatur in ſpecie.l.pretij cauſa.C.de reſ.vendit ibidem.nu.17.

Gabella an debeatur in ſpecie.l.ſi ita.D.de fideiuſſo.cap.8.per totum.

Gabella nõ debetur fundo tibi dato, vt eũ plantes, & communis ſit, quod poner à medias vulgo dicitur.cap.10.num.14.

Gabella an debeatur ex venditione rerum ad piam cauſam ibidem num.59.

Gabella qualiter debeatur in ſpecie.l.2.C. de hæred.vel act.vend.cap.10.num.24.

Gabellaria lex an pretium minuat ipſo iure in parte decima.cap.7.nu.61.

Gabellariæ leges eatenus contra clericos licitæ ſunt, quatenus eorum contractus a iure canonico reprobantur.ca.19.n.14.

Gabellarius an poſsit compellere tertium, vt pretium in eius arbitrium collatũ definiat.cap.3.num.21.

Gabellarius temporis cõtractus præfertur gabellario temporis, quo conditio illius contractus impletur.cap.5.num.10.

Gabellarius agens contra ementem franco pretio, qualiter ſi ad venditorem recurrat repellatur.cap.15.num.14.

Gabellarius petere poteſt à reo vt inſtrumẽtum contractus edat cap.18.nu.13.

Gabellarius cur appelletur pignerator ibidem num.54.

Gabellarius non poteſt propria autoritate vendere res debitorum.ibidem.nu.56.

Gabellarius ſpoliatus quod remedium habeat ibidem.nu.86.

Gabellarius faciens conuentiones, cui poſtea gabellarum cõductio ablata ſit, qualiter teneatur.ibidem.nu.87

Generis obligatio quid contineat. cap. 7. ex.num.10.

Genere pro ſimili genere dato qui contractus celebrari poſsint.cap.17.num.10.

Genus ſi pro ſimili genere detur, nulla in alteto maiori commoditate conſiderata iocoſa conuentio eſt.ibidem.nu.13.

Genere pro ſimili genere dato ratione loci, vera permutatio ſit.ibidem.nu.14.

Glauci & Diomedis Permutatio ibid.n 3.

Guadalaxaræ ſiue Caraccenſis ciuitatis ſtatutum refertur, & quæſtio circa illud in materia gabellarũ reſoluitur.c.18.n.84.

H

Hæres repudians hæreditatem pro pecunia, vt ſequens cognatus illam obtineat, an gabellam debeat.cap.8.nu.18.

Hæres vendens rem ſub conditione legatam, decimam debet, quamuis legati cõditio exiſtat.cap.14.num.21.

Hæres iuſſus vendere certo pretio, gabellam debet cap.16.num.27.

Hæres vendens ex iuſſu clerici teſtatoris, an gabellam debeat.ibidem.num.28.

Hæres venditoris non ſoluentis decimam, qualiter ad pœnã teneatur.cap.18.n.46.

Hæres debitoris gabellarum in carcere detineri debet, donec ſoluat, niſi inuentarium fecerit ibidem.nu.50.

Hæres inſtitutus in reſiduo bonorum, vniuerſalis hæres eſt.cap.19.num.49.

Hæredes an in ſolidū teneantur ad gabellam debitam per defunctum.cap.18.numer.54.

Hærede vendente ſuam partem bonorum alijs cohæredibus,decima debetur.cap.20.nu.52.

Hæreditate vendita, quo in loco decima debeatur.c.4.nu.39.

Hæreditatis venditor ad quid teneatur,c.9.nu.38.

Hæreditarias res diuidentes decimam nō debent.c.20.nu.42.

Herculi,alijve deo,ſi qua decima olim offerebatur,non ex neceſsitate erat in pręfatione.num.8.

Herbarij & lignarij qualiter ad decimam teneantur.c.2.nu.26.

Hiſtorijs credendū eſt in præfatione.n.23.

Hiſtoria neceſſaria eſt iuriſperito,ibidem num.25.

Hominis mortui corpus vtile eſſe poteſt propter artem medicam.c.12.nu.17.

Hortolanus plantans in alieno plantaria ſua,decimam debet.c.2.nu.14.

I

Immunitas venditoris inſpienda eſt,iuxta tempus pretij definiti,nō iuxta tempus contractus.c.5.nu.23.

Immunitas an inſpiciatur ex tempore cōtractus,an tempore conditionis impletæ.c.5.nu.31.

Immunitas per quot ſolutiones amittatur cap.19.nu.94.

Immunitas ſimpliciter conceſſa,intelligitur perpetua.c.20.nu.57.

Immobilium rerū gabella quo in loco ſolui debeat.c.4.nu.29.

Immobilium iure cenſentur arbores,quæ vt in ſolo maneant, venditæ ſunt,quamuis ſolum non væneat,ibid.nu.34.

Imperfectę venditionis decima non debetur.c.3.num.6.

Imperfecta venditio,venditio non eſt.ibidem.

Indefinita locutio æquipollet vniuerſali, in ſcholio ad.l.1. Recop.nu.8.

Innominati contractus hodie fieri poſſunt ſolo conſenſu ſicut nominati.c.17.numer.37.

Interrogando reſponderi poteſt.c.1.nu.21,

Ioannis Coraſij mors. ibid.

Iudex æſtimationem facturus,bonos viros & peritos debet conſulere.c.17.nu.16.

Iudicialis ordo qualis in materia gabellarū eſſe debet.c.18.nu.52.

Iudæi qualiter à gabellarum conductione repellantur.c.18.nu.5.

Iuramento confirmatur contractus,ac ſi iure fierent.c.14.nu.46.

Iurium incorporalium, quæ nullam rem corporalem ſecum trahunt,immunis vēditio eſt.c.9.nu.41.

Iuriū,quę iuros vulgo dicimus,natura declaratur,& an gabella ex eorū venditione debeatur.c.10.nu.76.

L

L.2.§.adeo.D.locati.in omni materia accipienda eſt.c.2.nu.21.

Laudimia non computantur ad læſionem pretij iudicandam,c.15.nu.26.

Laudimiorum onus venditori iniunctum ex lege venditionis, pars pretij eſt ibid. num.27.

Læſio vltra dimidiam in locatione gabellarum allegari non poteſt, ſecus in venditione.c.18.nu.82.

Leges cur appellantur rogationes.c.1.numer.10.

Lex in inſtanti operatur.c.7.nu.64.

Lex gabellaria, quæ ſemel locum habuit, nō deficit,quamuis cauſa non duret.c.14 num.21.

Lex pretium imponens rebus cum gabellæ onere intelligitur.c.15.nu.29.

Leges ciuiles iure Canonum nō contrariæ in vtroque foro obſeruantur & quare.c.19.nu.51.

Leges generales,etiam pias cauſas & priuilegiatas comprehendunt.c.20.nu.62.

Legati damnationis natura.c.6.nu.9.

Legatum generis purum eſt,non conditionale.7.nu.17.

Legato domus relicto ſi mille aureos dederit legatarius,gabella non debetur.c.19.nu.26.

Legato gabella impoſita, an de legato pio ſit deducenda.c.20.nu.32.

Librorum venditio, aut permutatio immunis eſt,ibid.nu.32.

Locatio & conductio mercedē in pecunia requirit.c.1.nu.24.

Locans ſtagnum ad piſcationē,vel nemus ad venationem, gabellam non debet.c.2.num.44.

Locans ad longum tempus gabellam non debet,ibid.nu.59.

Loca-

Locatio gabellarum facta penſionis prohibitis, nulla eſt c.18.nu.3.

Locatio gabellarum facto officialibus cōcilij, validæ eſt, ſed pœna debetur.ibid. num.4.

Locatio gabellarum minori facta contra formam legis, nulla nō eſt.ibid nu 11.

Locatio gabellarum fideiuſſoribus nō receptis valida eſt,ibid.nu.16.

Locatio gabellarum ad plures annos facta vna eſt,nō plures locationes, ibi nu.25.

Locatio gabellarum per quot annos fieri poſsit,ibid.nu.26.

Locati prædij fructus quando in cōductoris dominium tranſeant.c. 19.nu.72.

Locus in venditione qualiter inſpiciatur ad gabellæ debitum. c.4 per totum.

Locus contractus inſpicitur in ijs,quę reſpiciunt contractum,ibid.nu.9.

Loco ſolutionis cōtractum videtur quoad executionem contractum.ibid.nu.10.

Locus inſpicitur in venditione ad ſciendū cuius loci gabellarijs decima debeatur, non cuius temporis, ibid nu.13.

Loco omnino deſtituto quid fieri debeat quoad gabellas illius, ibid.nu.41.

Ludens rem æſtimatam gabellam non debet.c.11.nu.5.

M

Magiſtratus reipublicæ in omni negotio neceſſaria ſunt.c.1.nu.43.

Maioratus poſſeſſore mortuo,in cuius vita venditio ſit contracta,eius hæredibus gabella debetur,quamuis tempore alterius ſucceſſoris in maioratu traditio rei fiat.c.3.nu.10.

Maioratus re vēdita, an gabella debeatur, cap.14.nu.32.

Maioratus poſſeſſore gabellas ſuas locante, an ſucceſſor eius teneatur ſtare locationi.c.18.nu.96.

Marauedinus quę moneta ſit.& quot Meaxas olim contineret, in ſcholio ad.l.1. Recop.nu.12.

Maeſtratus Calatrauenſis paſcua quomodocunque pro pecunia dentur, gabella debetur.c.2.nu.56.

Marito vendente vxori donationis gratia, quando gabella debeatur.c.14.nu.6.

Mandatum an neceſſario debeat eſſe gratuitum. c.17.nu.52.

Meaxa quæ olim fuerit in ſcholio ad.l.1. Recop.num.12.

Mediatoris dicto ſtatur in materia gabellarum cap.18.nu.74.

Mediator fidem facit pro gabellario,ſecus contra eum ibid.nu.76.

Mediatores regaliter ſuſpecti teſtes ſunt, ibid.nu.78.

Medicamentorum venditio qualiter immunis ſit à gabella.c.20 nu.72.

Medicina ſimplex & cōpoſita quæ ſit ibi.

Meliori conditione allata ex pacto,& per venditorem admiſſa, an noua venditio fiat, vel prior in ſecundam trāsferatur. cap.14.nu.31.

Mercator non paliſicans merces, qui poſtea paliſicauerit, an pœnam excuſet.c. 18.nu.33.

Marcator quis proprie dicatur.c.19.n.87.

Merces,quæ non tam ad vſum vitæ,quàm ad delitias pertinent,gabellis onerandę forent.c.20.nu.33.

Minoris re vendita per ipſum minorem, gabella non debetur,ſecus ſi per curatorem etiam ſine decreto vendatur.capit. 14.nu.33.

Minor aduerſus venditionem reſtitutus, an gabellam repetat. ibid. nu.44.

Minor iurans venditionem,quæ aliàs nulla eſt, an gabellam debeat,ibid.nu.46.

Minores qualiter ad gabellarum conductionem admittantur.c.18.nu.20.

Minore ad conductionem admiſſo contra formam legis Regiæ, conductio valet. ibid.nu.11.

Minor non ſoluens gabellam,pœnam euitabit.ibid.nu.38.

Mobilium iure cenſentur arbores ſtantes, quæ vt ſeparentur, venditæ ſunt. cap.4. num.33.

Modus poſitus in vēditione ortum gabellæ non impedit. c.5.nu.9.

Motus proprius Pij. V.ſuper forma creādi cenſus,qualiter ſeruandus eſt.c.10.nu. 2.& nu 20.

Motus proprius prędictus declaratur.c.15. nu.30.

Moneda forera in recognitionem ſuperioritatis debetur in præfatione. nu.15.

Monetæ percuſſæ ſiue venditæ, ſiue permutatè gabella non debetur. c.20.n.31.

Montium, & paſcuorum tam locatio,quā venditio eſſe poteſt ratione fructuum, cap.2.nu.55.

Monaſterij prælato ex negociatione vendente,gabella debetur.c.19.nu.83.

Mularum & mulorum venditio qualiter

immunis ſit.cap.10.num. 28.
Mulier occultans gabellam carcerari poteſt.c.18.nu.60.
Muſtum pro vino vſurpatum.c.12.nu.10.
N
Naufragium à porterio excuſat. cap. 19. num. 103.
Neceſsitas qualiter à tributis excuſat.ibid. num.99.
Neceſſaria venditio à gabella immunis non eſt,ibid.nu.105.
Neceſſaria venditio vera venditio eſt,ibid. num.106.
Negotiari quis proprie dicatur,ibidem nu mer.52.
Negotiari dicitur, non ſolum qui emit,vt reuendat,ſed & qui conducit,vt aliquid inde vendat,ibid.nu.65.
Negociatio in primo actu virificatur.ibid. nu.87.
Neque dictio, magis copulat,quàm diſtin guit. c.2c.
Nero Imperator inſtituit, vt vectigal, ꝙ ante eum ab emptore ſoluatut,à venditore ſoluatur, in præfatione.nu.16.&.c. 15.nu.3.
Niuis venditores ad gabellam obligatur, cap.2.nu. 30.
Niuis vſum Seneca condemnat, ibid.
Nobiles à gabella non excuſantur & qualiter eorum nobilitati non officiat, in præfatione.nu. 33.&.c.19. nu.2.
Nobiles occultans gabellam carcerari poteſt.c.18.nu.61.
Nobilis cõducens, vel colligens gabellas, priuilegio nobilitatis non gaudet. ibid. num .62.
Nobilis debens gabellas,non ſemper priuilegium nobilitatis amittit. ibid.n.63.
Nobilis non compellitur officium collectoris gabellarum ſuſcipere,ibid.nu.66.
Nobili moriente, cuius hæreditas iaceat, rectè ſiet executio pro debito in armis & equo.c.19.nu.41.
Nouatio obligationis locum gabellæ non facit.c. 7. nu.4.
Nullitatis lite pendente circa contractum, eius gabella non debetur.c. 14.nu.63.
Nullitatem allegans venditor ex ſua culpa procedentem, audiri non debet aduerſus gabellarium, ibid nu.64.
Nuntius,per quem venditio celebratur,venditor non eſt, nec ad gabellam obligatur.c.15.nu.6.
O
Odioſa iudicatur gabella ex contractu debita,& quare in præfatione.nu.31.
Officiales Regij gabellæ immunitatẽ habent,& quare.c.13.nu.93.
Omnes homines,cuiuſq; ſexus, & dignitatis ad gabellam obligantur. ibid. nu. 1.
Omnes iniuntum venditioni & permutaeſt alcauala.c.6.nu.23.
Onus adiectum venditori in fauorem emptoris,pretium minuit.c.15.nu.31.
Onus adiectum venditori pars rei vẽditæ eſt,ibid.nu. 32.
Onus adiectum pro vẽditore,aliquãdo pretiũ non auget,ſed rẽ minuit,ibi.ex.n.33.
Onus adiectum legato, qualiter illud minuat.c. 16.nu.16.
Ordinum militarium fratres qualiter ad gabellam teneatur. c.9. nu.92.
P
Pactum de vendendo, conditionalis venditio dici poteſt. c.3.nu.21.
Pactum adiectum venditioni de agnoſcẽdo cenſu ſuper re vendita cõſtituto, pars pretij non eſt.c.10.nu.19.verſ.Itaque.
Pactum retrouendẽdi qualiter in cẽſibus, & in alijs venditionibus conſideretur. ibid.nu 69.
Pactum legis commiſſoriæ,& addictionis in diem,qualiter in venditione operetur.c.14 nu. 24.
Pactum reſolutiuum adiectum vẽditioni ſemel perfectæ, nihil cõtra gabellarium operatur, ibid.nu.28.
Pactum reſolutiua adiecta venditioni verbis obliquis nihil operãtur aduerſus gabellarium,ibid.nu.29.
Pactum manus iniectionis, quid operetur circa gabellam.ibid.nu. 35.
Pactum de retrouendendo quid operetur circa gabellam.ibid.nu.36.
Pacto retrouendendi cur magis diſtractus, quàm nouus conttactus fiat,ibid.nu.40.
Pacto retrouẽdendi quãdo noua venditio fiat, vt alia gabella debeatur,ibid. n.41.
Pactum adiectum venditioni, vt non niſi mihi vendas,quid operetur circa gabellam ibid. nu.42.
Pactum retrouendendi vſque ad certum tempus,ſi poſtea prorogatur,an nouam venditonem efficax.ibid.nu 43.
Pactum adiectum venditioni, quãdo pars pretij ſit.c. 15.nu.21.
Pactum adiectum pretio legitimo, adhuc

pars

pars eius eſt.ibid.num.21.
Pactum inuidioſum quando pars pretij ſit, necne,ibid.nu.23.
Pactum, quod in alium tertium dirigitur, ſi venditoris intereſt, adhuc pars pretij eſt.ibid.num. 29.
Pactum adiectum in fauorẽ emptoris,pretium minuit,ibid.nu. 31.
Pactum augens, vel minuens pretium,eſtimari debet,ibid.
Pactũ venditionis qualiter poſsit eſſe pars pretij,quod in pecunia eſſe debet.ibid. num.32.
Pactum de ſtando locatioiſi per venditorem factæ, an pretium & gabellam augeat.ibid. nu.46.
Pactum, de quo in.l.Iulianus.D. de actio. empti. an pretium & gabellam augeat, ibid.num.47.
Pactum de vendendo qualiter hodie obliget.c.17.num.32.
Pactum de permutando,an vera permutatio ſit,vt gabella debeatur.ibid.nu.35.
Pactum de vendendo venditio non eſt, vt gabella ſtatim debeatur.ibid.nu.40.
Pactum de vendendo ſi ad effectum deducatur, gabella debetur,ibid.nu.42.
Panis cocti venditio immunis eſt ex quacunque farina ille conficiatur. c.20.numer.4.
Panis appellatione quis proprie contineatur, ibid.
Paniculorum ſalis cocti venditio immunis non eſt,ibidid.nu.5.
Panis miſti cum alia re gabella debetur,ibidem.num.6.
Panis excelentia inter alios cibos immunitatis cauſam dedit, ibid nu.7.
Panificæ tritico dato, vt certos panes coctos reddat,an gabella debeatur,ibidem num.8.
Panificæ tritico dato prædicto modo,quis contractus celebretur,ibid.nu.9.
Partitarum leges ſic accipiendæ ſunt, vt ius commune non lædaut.c.9.nu.8.
Partitarum leges,fori,& ſtyli,quo tempore initium habuerunt in præfatione.n.18.
Pecunia ex forma publica potius quàm ex quãtitate ſubſtantiam recipit. c.1.n.23.
Pecuniæ nomine quid comprehendatur. ibid. nu.25.
Pecuniæ permutatio, atque venditio eſſe poteſt.c. 9.nu. 33.
Pedanei iudices plenam iuriſdictionẽ habent in materia gabellarum,iu ſcholio ad legem.2.Recop.uu.6.
Penſo idem quod compenſo ſignificat.c. 1.num.39.
Penſiones reſeruatę in venditione rei,quę locata foret, an pars pretij ſiut,capit.15. num.34.
Penſiones prædictæ uon reſeruatæ in venditione, ãn ad emptorem, vel venditorem iure pertineant.ibid.nu.35.
Permutatio & venditio in quo aſsimilentur in ſcholio ad.l.2.Recop.nu.1.
Permutationis decima,an ſimul cum alcauala venditionis conceſſa fuerit,ibidem nu.2.&.c. 17.num.2.
Permutatio in quo differat à venditione, cap.1.nu. 7.
Permutata commodatio,quid ſit apud ruſticos,ex qua gabella non debetur.ibid. nu.28.
Permutatio aliquando pro venditione,ibidem.nu.40.
Permutantes gabellam habent iuſta æſtimationem rei ab vnoquoque receptæ, non datæ.c.17.nu. 3.
Permutationis decima quando deberi incipiat,ibid.
Permutatio rei alienæ, nulla eſt ibid.n.5.
Permutationis inualidæ, aut impeſectæ gabella non debetur,ibid.nu.6.
Permutatio de omni re certa, vel incerta fieri poteſt, ibid.nu.7.
Permutationis natura ac difinitio traditur, ibidem.
Permutatio generũ ſimilium eſſe poteſt, & gabella eius debetur, ibid. nu.8.
Permutatis rebus, quæ æſtimari nequeãt, gabella non debetur.ibid.nu.18.
Permutans rem non francam cum alia immuni,gabellam debet,ibid.nu.19.
Permutationis duplex gabella ſoluitur, ibid.nu.20.
Permutatione à re traditiõne incipiente, locum habet pœnitentia Regio iure.ibidem.num.28.
Permutatione incipiente à conuentione, pœnitentia non habet locum iure Regio,ibid.nu.30.
Permutatione ſecuta poteſt pactũ de permutando,cui gabellario decima debeatur.ibid.uu.43.
Permutationis actio non ex pacto prçcedẽte, ſed rei interuentu naſcitur ibidem. num.44.

Permutatione in ſcriptis facta, quando gabella deberi incipiat, ibid. nu. 47.
Permutationis decima quo in loco ſolui debeat. c. 4. nu. 30.
Permutatio temporum iuxta l. cum conſtet. §. fi. D. de aqua quoti. & æſt. immunis eſt. c. 9. nu. 41.
Pœnitentia ſecuta in permutatione, an decima debeatur. c. 17. nu. 25.
Pœnitentia, an hodie locum habeat in contractibus innominatis. ibid. nu. 26.
Pœnam gabellarum ſemel incurrens, non euitabit eam quamuis poſtea gabellam ſoluat ante ſententiam. c. 18. nu. 37.
Pœna legis in foro conſcientiæ non debetur, ibid. nu. 52.
Pœna dupli, vel quadrupli, an ſimplũ contineat, ibid. nu. 53.
Piæ cauſæ fauor in legato alternatiuo perpenditur. c. 7 nu. 33.
Pia cauſa, an excuſet a gabella. c. 20. nu. 10.
Pignorata re, cuius non ſit ſpes luitionis, an gabella debeatur. c. 7. nu. 65.
Picturæ fauor. c. 12 nu. 5.
Pollicitatio in quo à pacto differat. c. 17. num. 33.
Potentior perſona quæ dicatur in materia gabellarum. c. 15 nu. 10.
Poſſeſsio vel quaſi non ſoluendi tributa qualiter adquiratur c. 19. nu. 4.
Portoriũ cur non debeatur ex rebus quæ ad proprium vſum portantur. c 20. n. 3.
Præſcriptio Regalis decimæ nullo tempore procedit, ibid. nu. 5.
Preces an augeant pretium & gabellam. c. 15. nu. 48.
Pretium conſtare debet vt gabella debeatur, in ſcholio ad. l. 1. Recop. nu. 14.
Pretij mentio in dubio propriam venditionem demonſtrat. c. 1. nu. 38.
Pretium in locatione quoque eſt. ibidem num. 40.
Pretio collato in declarationem tertij, quã do gabella deberi incipiat. c. 3. nu. 16.
Pretio eo modo collato, quando venditio perficitur ibid.
Pretio cariore vendi poteſt in diem res fructifera, quam præſenti pecunia venderetur. c. 6. nu. 16.
Pretij actio non quæritur libera venditori, ſed læſa iura gabellæ c. 7. nu. 63.
Pretio remiſſo emptori, an venditio maneat, & gabella debeatur. c. 14. nu. 6.
Pretij gabella debetur tam ius, quod conuentũ eſt, quam quod poſtea ſuppletur, ſi modò, vt pretium datur, ibid. nu. 17. & nu. 18.
Principium cõtractus, quãdo inſpiciatur, cap. 6. nu. 31.
Priuilegium excuſans à gabella, quale eſſe debet. c. 19. nu. 6.
Procuratore in rem ſuam conſtituto pro pecunia, an gabella debeatur. c. 9 nu. 35.
Procurator vẽdens ſimpliciter rẽ ſui domini, tacito eius nomine, ipſe verus vẽditor eſt & ad gabellam tenetur. c. 15. n. 4.
Procurator vendens ſub cõmemoratione domini, vel officij, aut expreſſẽ nomine domini, venditor non eſt, ſed dominus, & iſte ad gabellam abligatur. ibid nu. 5.
Procurator vendens rem aliquam, vt alienam & ſui domini, ad gabellã non obligatur. ſed dominus, ibid. nu. 7.
Procuratore vendente rem alicuius domini forenſis, quando emptor teneatur gabellam retinere, ibid. nu. 8.
Procuratore quomodocunque vendente non perſona ipſius, ſed domini ſpecienda eſt ad gabellam, ibid. num. 9.
Procuratores comitiorum qui ſeruitia regalia colligunt, priuilegio nobilitatis non gaudent, quin carcerentur, donec regi ſatisfaciant. c. 18. nu. 67.
Prohibita res per pactum alienari, ſi vendatur, an decimæ locus fiat. c. 14. nu. 34.
Promittens decem in melle dare, qualiter mel debeat. c. p. 7. nu. 1.
Promiſſa an è pretio deducantur ad computationem gabellæ. c. 16. nu. 4.
Promiſſum in vẽditione quare ſit dictum, & quid operetur. ibid. nu. 7.
Promiſſum non oportet exprimere in præconio, ibid. nu. 10.
Promiſſa dari poſſunt in rebus fiſci, vel minoris. ibid. nu. 12.
Promiſſum in priuata venditione ridiculum eſt, ibid. nu. 13.
Pupillo emente, vel vendente, an gabella debetur. c. 14. num. 59.

Q

Quarti adiectio in conductione gabellarũ qualiter fieri debeat. c. 18. nu. 21.
Quartum addens in gabellis, addere debet ſupra totum pretium ab alijs oblatum, non deductis promiſsis erogotis. c. 16. num. 11.
Quarti adiectio, an ſit ſpecialis in rebus principis. c. 18. nu. 23.

Quarti

INDEX.

Quarti adiectio quando fieri debeat, cum gabellæ ad plures annos locantur, ibid. num. 24.

Quartum ſupra quam ſummã addi debet, cum locatio ad plures annos fit. ibidem. num. 27.

Quartum malè offerens, iterum offere poteſt, ſi tempus legitimum lapſum non ſit ibid. nu. 28.

Quarta plura addi poſſunt in eadem conductione. ibid. nu. 29.

Quartum addi poteſt, etiam cõtra expreſſam cõductoris conuentionem. ibidem. num. 30.

Quaternus gabellarum non fuit primum à Regibus Catholicis factus, ſed ab anterioribus principibus, in ſcholio ad. l. 1. Recop. num. 5.

Quaterni gabellarũ leges æquiſsimæ ſunt in præfatione. nu. 32.

Quaterni lex. 102. an ſit noua necne. c. 17. num. 2.

R

Ratihabitio qualiter ad tempus contractus retrotrahatur ad effectum gabellæ, vel non. c. 3. nu. 14.

Ratificata venditio quo in loco contracta dicatur. c. 4. nu. 24.

Redemptores in iure qui propriè dicantur c. 1. nu. 35.

Redempto cenſu redimibili alia gabella non debetur. c. 10. nu. 10.

Redempto cenſu perpetuo ex voluntate partium, alia gabella debetur. ibidem. num. 11.

Redempto cenſu per aliam rem, quam pecuniam, an gabella debeatur. ibide. numer. 12.

Redempto cẽſu prædiali gabella debetur, & quare. ibid. nu. 67.

Redhibita re vendita, adhuc gabella debetur: & ſi iterum veneat, alia gabella ſoluenda eſt. c. 13. nu. 9.

Redhibitionis ipſius noua gabella non debetur, ibid. nu. 10.

Redhibitoria actio ex die contractæ venditionis competit. c. 3. nu. 4.

Redhibita re vendita, an decima à gabellario repetatur. c. 14. nu. 10.

Rei nomen tam corpora, quam iura comprehendit. c. 1. nu. 23.

Res, quæ nullius eſt, rectè vendi poteſt. c. 2. num. 35. in. fin.

Re immobili in cenſum data quando gabella ſolui debeat. cap. 10. nu. 57.

Rem cenſuatam accipiens, ſi poſtea reddat antiquo ſuo domino, an gabellam debeat, ibid. nu. 75.

Rei ſemel gabellatæ an iterum gabella deberi poſsit. c. 13. nu 2.

Rei immunis priuilegium, tunc locum habet, cum vt merx, non vt pretiũ in contractum deducitur. c. 17. nu. 19.

Re & pecunia ex altera parte, & ex alterà re ſola interueniente, an venditio, vel permutatio ſit, ad gabellam diſputatur. ibid. nu. 21.

Res vendita pro gabella non obligatur. c. 18. nu. 55.

Religionem ingreſsi ſi bona vendãtur ante profeſsionem, gabella debetur. c. 19. num. 50.

Religioſi non ſunt equites militatium ordinum, ibid. nu. 92.

Renuntians officium publicum pro pecunia, gabella non debet, & quare. c. 9. numer. 42.

Renouata venditione per pactum, an noua venditio ſit, & noua gabella debeatur. c. 13. nu. 11.

Repetitio autoris ad gradum licẽtiæ quæ fuerit. c. 5. nu. 35.

Reſoluta venditione propter arrham adhuc gabella debetur. c. 3. num. 18.

Reſciſſa venditione ex mutuo partium conceſu, an nulla, vel duplex gabella debeatur. c. 14. nu. 7.

Reſciſſa venditione propter læſionem in pretio, adhuc gabella debetur, & à quo ibid. nu. 13. & nu. 14.

Reſciſſa venditione per pactum legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem, an gabella repetatur, ibid. nu. 19.

Reſciſſa venditione per pactum retrouendendi, an alia gabella debetur, ibidem. num. 57.

Reſciſſa vẽditione doli metuſve cauſa, an gabella debetur, & à quo ſoluenda eſt, ibid. nu. 55.

Reſtitutio minoris qualiter aduerſario prodeſſe debeat, ibid. nu. 49.

Reſtitutio minore aduerſus venditionem, an venditio intermedia ab emptore facta nulla ſit, vt gabella eius non debeatur. ibid. nu. 54.

Retractus ſanguinis competit ex die venditionis, non ex die traditionis. cap. 3. num. 4.

Re-

INDEX.

Retractus illo locum non habet cenſu ſuper re patrimonialia conſtituto.cap.10. num.21.

Retractu ſanguinis, aut ſotietatis ſecuto, an altera decima debeatur. cap. 33.numer.22.

Retractu ſecuto, an nulla debeatur ex ea venditione inaniter quæritur,à nonnullis,ibid.nu.23.

Retractus ſanguinis intra legitimum tempus factus, an venditiones intermedias annullet,ibid.nu.24.

Retrahenti quæ actio competat. ibidem num.25.

Retrahente conſanguineo in forma nouæ emptionis,an alea decima debeatur,ibi. num.28.

Retis iactum qui vendit,qualiter ad gabellam teneatur.cap.9.nu.40.

Reuenditor non eſt, qui cum ſibi quãtitas in pecunia,vel tritico deberetur, triticũ eligit,& vendit.c. 7.nu.28.

Reuẽditor ne ſit,qui triticum à ſe emptũ, alij cedit pro eodem pretio.c.13.nu.13.

Reuenditor non eſt, qui frumentum, ſibi emptum ad ſuum vſum, poſtea ex accidendi vendiderit.c. 19.nu.82.

Rex eſt animus reipublicæ in præfatione. num.1.

Regis patrimonium ſubditorum tributis ſuſtinendum eſt,ibid.nu.24.

Rex qualiter poſsit vectigalia diſtrahere. ibid.nu.27.

Regis eſt tributa imponere etiam ſine procerum conſilio in ſcholió. ad.l.1.Reco. num.1.

Rex Hiſpaniæ ſuperiorem non recognoſcit, quare, vt ex eo tempore ex hiſtoria declaratur,ibid.nu 2.& nu.3.

Rex locans gabellam, an poſsit nouas conſtitutiones efficere in damnum gabellarum.c. 18.nu.81.

Regem ipſum gabellã debere male à vulgo iactatur.c.19.num.8.

Rege auferente rem aliquam vaſſallo ſuo, bono cambio dato,gabella non debetur. ibid.nu. 107.

S

Sarraceni,& qui Moriſcos appellãtur,qualiter ad gabellarum conductiones admittantur.c.18.nu.5.

Scriptura genus quoddã tributi fuit apud Romanos,in præfatione.nu.8.

Sriptura quid operetur in venditione ad gabellæ debitum.c.3.nu.13.

Scripturæ confectæ impenſa illius eſt,qui ſe obligat.c.10.nu.7.

Scripturam ſui cõtractus nõ tenẽtur partes conficere pro gabella.c.18.nu.70.

Sententia autoris refertur inter Ducem infantatus, & gabellarios, quia matre eius gabellas conduxerant.c.3.nu.15.

Sententia ab autore lata,ab eodem improbatur.c.5.nu.20.

Sententia Regiæ cancellariæ refertur.cap. 10.nu 42.

Sententia nullitatis inter contrahentes lata,an gabellario noceat.c.14.nu.6.

Sententia quædam autoris refertur. c. 17. num.50.

Sententia quædam executoria refertur & declaratur.cap.18.nu.25.

Sententia alia executoria refertur. cap.20. num. 71.

Septimacenſis villæ priuilegium declaratur.c.4.nu.5.

Sepulchri ius habẽs,vel vendens,quid habere,vel vendere videatur.c.14.nu.5.

Seruorum adquiſitio,quæ dominis fit, nõ iuris ciuilis,ſed gentium eſt c.1.nu. 22.

Seu diſiunctiua nunquam ponitur pro copulatiua.c.7.nu.41.

Simulatio efficit contractum, tamquam corpus,ſine anima.c.14.nu.4.

Simoniacæ venditionis gabella non debetur, quamuis de facto procedat.ibidem num.5.

Spes nulla quæritur fiſco ex conditionali venditione, quo magis ea diſtracta gabellam petat. c.5.nu.5.

Spoliatus gabellarius quod remedium habeat.c.18.nu.86.

Statutum de ſoluẽda gabella ex certo pretio, de ſola venditione intelligitur. c.1. num. 39.

Statutum diſponens, vt venditor rei ſuæ gabellam ſoluat, non obligat eum,qui rem ſibi debitam vendit. c.9.nu.34.

Statuto iubente, vt de quolibet contractu gabella ſoluatur, ſi ſoluta ſit de pacto de vendendo, non debebitur de venditione ſecuta:nec de ceſsione in fauorẽ domini.c.13.ex.nu.4.

Statutum diſponens gabellam ſolui ex vẽditione, non debeat ad permutationem extendi.c. 17.nu. 1.

Statutum vt de venditione ſoluatur gabella, an & in tranſactione locum habeat.

beat,ibidem.nu.51.
Statutum vt de donatione ſoluatur gabella,in remuneratoria non verificatur.ibidem.num.52.
Satutum diſponēs, vt ex dote gabella ſoluatur non valet.c.20.nu.41.
Statutum vt de alienatione gabella ſoluatur, in diuiſione locum habet. ibidem. num. 46.
Sterilitas non facit penſionem remitti in materia gabellarum.c.18.nu.83.
Stipulatio iuris gentium eſt.c 1.nu.9.
Stipulatio plurimum iuris ciuilis habet & qualiter ibidem.ex nu.16.
Stipulatio, cum mortuus fueris, vel mortuus fuero,cur olim nulla eſſet.c.5. numer.35.
Subhaſtatis bonis debitoris,gabella debetur.c.7.nu.54.
Subhaſtatis bonis debitoris, ex quo tempore gabella deberi incipiat.nu.57.
Subſidium ſuper fructibus eccleſiaſticis quo tempore, & qua de cauſa impoſitū fuerit.c.19.nu.34.
Subſidium non eſt onus impoſitū perſonis eccleſiaſticis, ſed eccleſiaſticis reditibus,ibid.nu.35.

T

Tabellio tenetur ſtatim copiam venditionis edere, quamuis dies ſolutionis pretij nondum venerit.c.6.nu.27.
Tabellionatus venditor gabellam non debet.c.9.nu.42.
Tabelliones tenentur nedum venditionū & permutationum, ſed quarumcunque alienationum copiā edere gabellario.c.10.num.5.
Tabellio negans copiam venditionum, intra quod tēpus conueri queat ad pœnā legis.c.18.nu.71.
Temporalis venditio à gabella non eſt immunis.c.10.nu.41.
Temporalis venditio protogata ad aliud tempus, noua venditio eſt.c.14.nu.45.
Tertias obtinentes laici à manu Regis, an cum bona conſcientia poſsideant.c.19.num.17.
Tertias obtinentes laici, an gabellæ immunitatem habeant ex earum fructuum venditione. ibid.nu.28.
Tertias obtinēs nihil ſpirituale habet.ibidem nu.31.
Tertias obtinēs charitatiuum ſubſidium ſoluit,& quare.ibid.nu.34.
Tertiarum ius quo tempore cōceſſum fuerit Regius Hiſpaniæ.ibid.nu.36.
Teſtis vnicus qualiter fidem faciat in materia gabellarum.c.18.nu.75.
Titulus iſtius operis cur ita inſcribatur in præfatione.nu.5.
Tortiuum muſtum quid ſit.c.12.nu.9.
Tradita re ante impletam conditionem venditionis gabella adhuc non debetur.c.5.nu.4.
Tranſactione facta, an gabella debeatur.c.7.nu.5. & c.17.nu.51.
Tranſatio quando venditionem contineat cap.17.num.51.
Tributorum leges à diuino numine deriuantur in præfatione. nu.2.
Tributorum quantitas nulla lege definitur,ſed ex occurrentibus cauſis inſtituitur,ibid.nu.3.
Tributa Romanorum tria recenſentur.ibi. num.7.
Tributorum exactores qualiter apud Romanos appellarentur. ibid.nu.13.
Tributi cauſa ceſſante qualiter tributum ceſſare debeat,ibid.nu.26.
Tributa ſibi conceſſa qualiter Rex diſtrahere valeat. ibid.nu.27.
Tributa iure gentium Regibus debentur, ibid.num.30.
Trueque verbum omnem innominatum contractum comprehendit.c. 17.nu.7.

V

Vectigal à vehendo dicitur,in præfatione. num.4.
Vectigal ex ſeruorum,vēdicione apud Romanos ſoluebatur. Ibid.nu.16.
Venalium rerum centeſima,& poſtea ducenteſsima apud Romanos debeatur. ibidem.
Vena metallorum dupliciter eſſe poteſt. cap.19.nu.39.
Venditio poteſt in vno marauedino conſiſtere in ſcholio.ad.l.1.recop.nu.9.
Venditiones ſimplariæ quæ ſint. Ibidem. nu.10.
Venditio quantumcunque leuis,non eſt à gabella immunis,ibid.nu.11.
Venditionis actus ſimpliciter inſpicitur ad gabellæ debitum, ibid.nu.15.
Venditionis definitio multiplex traditur. cap.1.nu.2.
Venditionis finis & natura eſt, vt res alienetur,nō tamen de eius ſubſtantia.ibid.
Venditio cur ſolo conſenſu contrahitur.

Ven-

ibidem num.8.&.num.22.
Venditio in quo à locatione maxime diſtinguatur. ibid.nu.34.
Venditio aliquando ponitur pro donatione,ibid.nu. 36.
Venditionis verbo non niſi propria venditio continetur ex propria ſignificatione,ibid, nu.37.
Venditionis verbum ex communi vſu loquendi ſolam propriam venditionem ſignificat,ibid.nu.41.
Venditio & permutatio omnium contractuũ frequentiſsimi ſunt,ibid,nu.43.
Venditio quãdo intelligitur eſſe perfecta. cap.3.nu.6.
Venditione pure contracta, quando decima deberi incipiat, ibid.ex nu.1.
Venditione in ſcriptis contracta quando decima deberi incipiat ibid.nu.13.
Venditio ſemel in ſcriptis contracta non purificatur,quamuis ex poſt facto rei traditio fiat, vel pretium ſoluatur, ibidem. num.17.
Venditio per epiſtolã, vel nuntiũ contracta,vbi celebrari dicatur.c.4.nu.23.
Veenditione rei pro pecunia vendita,quo in loco gabella debeatur.ibidem. numero.40.
Venditione contracta ad pondus, numerum, vel menſuram, quando decima debeatur.cap.5.nu.21.
Venditio ſic recte contrahitur, vt non tenear rem tradere donec moriar. c.6.numer.2.
Venditione in diem contracta quando decima deberi incipiat, & peti poſsit.ibid. nu,12.
Venditionis vnius nõ niſi vna gabella debetur.c.13.nu.3.
Venditione reſciſſa per pactum legis cõmiſſoriæ, vel addictionis in diẽ, an venditiones intermediæ nullæ eſſe intelligantur.c.13.nu.27.
Venditio nulla, venditio nõ eſt.c. 14.n.2.
Venditione contracta, ſi emptori placuerit,an gabella debeatur,ibid. nu.30.
Venditionis vnica gabella debeatur.cap. 17 nu.20.
Venditoris eſt gabellam ſoluere in ſcholio ad.l.1.recop.nu.7. &.c.15.nu.1.
Vendens in hoc regno rem, quæ ſit in alio, gabellam debet, & vendens in alio Regno rem, quæ ſit in hoc regno gabellam non debet. c.4.15.
Venditor re pro pecunia & cum onere alicuius cenſus, qualiter decimam debeat. c.10.nu. 16.
Venditor rei tanquam liberę,ſuper qua tamen cenſus debeatur,& ideo pretium defalcetur ab emptore, an totius pretij gabellam debeat,ibid.nu.37.
Vendens duobus vnã rem in ſolidũ,an duplicem gabellam debeat. c.13.ex princi.
Vendẽs rem priuilegiati,vt ſuam propriã, gabellam debet.c.15.nu.9.
Vendens rem ſimpliciter gabellario, adhuc ad gabellam tenetur ibidem nu. 18.
Venditor,qui de cerca quantitate ſoluenda cũ gabellario conueniſſet,ſi intra quinque dies non ſoluat, an in totam decimã conueniri queat.c.18.nu.39.
Vendens publice, vel occulte in foro conſcientiæ tenetur gabellam ſoluere, ibidẽ. num.44.
Veritas,ſiue pro fiſco,ſiue contra fiſcũ ſemper inſpicienda eſt. c.7.nu.66.
Viceſima hæreditatũ fiſco debeatur apud Romanos, donec ſubſtulit Gratianus Imperator in præfatione. nu.11.
Vicinus loci, qui in alium locum traſtulit domicilium pendente tempore conuentionis generalis illius loci,quo in loco cõtribuet pro gabella.c.4.nu.41.
Vlpianus.I.C.quo tempore viguerit c.15. nu.2,
Vxor recte obligatur pro marito pro reditibus Regijs,quod an locũ habeat in conductione por menor,late diſputatur cap. 18.num.12.
Vxor an teneatur ſtare locationibus per maritum factis in rebus dotalibus. ibid, num.97.

FINIS.

PRAEFATIO SIVE PRAELVDIVM HVIVS OPERIS cum ſcolijs ad.l.1.&.l.2.tit.17. Lib.9.Recopilat.

Summa præfatio.

1 Qvantum regibus debeamus, ex ſententia Senecæ declaratur.

2 Iure diuino tributa regibus debentur.

3 Ex vtilitate publica inſtituũtur tributa.

4 Alcauala ab exterorum gabella diſtinguitur.

5 Traditur vera Alcaualæ definitio, ſiue deſcriptio.

6 Iſtius iuris, quod nos Alcauala dicimus, nulla fit mentio in iure communi Digeſtorum & Codicis, & doctorum ſententia.

7 Quotam partẽ fiſcus habebat ex certis cauſis apud Romanos.

8 Decima fructuum Sarracenis Granatæ Regibus ſoluebatur, & apud Romanos quoque regium tributum fuit.

9 Exponitur. l.2. §.ſi decimam. D.de pollicitat.

10 Lege Papia Poppæa decima legatorum inter coniuges, ſi liberi non eſſent, fiſco debebatur.

11 Viceſimæ quoque hæreditatum defunctorum, extraneis hæredibus, inſtitutis, tributum fuit.

12 Exponitur. l.vnica.in prin.C.de cadu. tolle.

13 Exponitur.l.2. ad finem.D. de origine iuris.

14 Cenſus tributum fuit apud Romanos, quod ratione bonorũ ſoluebatur.

15 Alius quoque cenſus fuit, qui capitis tributum erat.

16 Sed & viceſimæ quintæ tributum fuit, ex mancipiorum venditione & centeſimæ aliarum rerum venaliũ.

17 Exponuntur.l. debet.D.de ædit. edicto, &.l. 2.C.de Eunuchis.l. ſi quis ab alio. D.de calumniato. &.l.inter publica.D.de verb.ſigni.

18 Ius alcaualæ incognitum, nec inductum erat tempore legum Partitarum Fori, & ſtyli, quas hodie habemus.

19 Quo tempore, & cui regi, quaque de cauſa, & in qua quantitate ius illud primùm fuerit conceſſum, & poſtea auctum latè explicatur ab hiſtoria. & num.20.21.22.

23 Labitur in hac re Petrus Auendanius ex defectu cognitionis hiſtoriæ.

24 Cumani irriſsi apud veteres ob eam cauſam, quod ceſſante cauſa tributi, adhuc illud ſoluerunt.

25 Hiſtoria neceſſaria eſt Iuriſcõſulto.

26 Ceſſante cauſa conceſsionis ceſſare tributum, qualiter ſit intelligẽdum, & alcaualæ tributo, ac noſtrorũ Regum ſtatui applicatur.

27 Alcaualæ munus adeò nobile eſt, vt dignum ſit quod ſolis Regibus debeatur, & perſoluatur.

28 Etymon verbi, Alcauala, ab hiſtoria declaratur & alia Parladorij cõſideratio refertur.

29 Alcauala non tam eſt tributum, quam ſeruitus quædam venditionibus & permutationibus impoſita.

30 Gabella, quæ ex contractu debe-

tur, iuri gentium refragatur, quod
exactè explicatur.

31 *Gabella eſt odioſa ſecundum Docto-*
res, quod qualiter accipiēdum ſit, ex-
ponitur reiecta Parladorij ſententia,
quæ in hac materia falſa eſt.

32 *Iuſtitia legum quaterni gabellarum*
oſtenditur.

33 *Qua ratione regalis iſta decima no-*
biles afficiat ſine præiudicio nobili-
tatis.

34 *Cur magis ex venditione & per-*
mutatione Alcauala *debetur, quam*
ex reliquis contractibus, remiſsiuè.

Præfatio.

TActurus regij iuris in-
terpretationem, quod
in his regnis Caſtellæ
& Legionis, quotquod
illa ſunt Catholico, ac
feliciſsimo Regi noſtro ex vendi-
tione & permutatione debetur, dū
aliqua de natura eius præfari libuit
nè omiſsis initijs, & origine non
repetita illotis (quod aiunt) mani-
bus, protinùs materiam interpre-
tationis tractarem, in memoriam
1 reuoco elegantiſsima verba* Lucij
Senecæ, qui in primo libro, quem
ad Neronem de clementia ſcripſit.
cap. 4. vt á nonnullis diuiditur, ſic
ait: animus reipublicę princeps eſt,
vinculum eſt, per quod reſpublica
cohæret, ille ſpiritus vitalis, quem
tot millia hominum trahunt, nihil
ipſa per ſe futura, niſi onus & præ-
da, ſi mens illa imperij ſubtraha-
tur: Rege incolumi mens omnibus
vna eſt, amiſſo rumpere fidem, ideò
principes regesq; & quocūnque
alio nomine ſunt tutores ſtatus pu-
blici, non eſt mirum amari vltrà
priuatas etiam neceſsitudines, nam
ſi ſanis hominibus publica priuatis
potiora ſunt, ſequitur, vt is quoque
charior ſit, in quem ſe reſpublica
conuertit. hactenus Seneca, cuius
ſententia prudentię, & veritatis ple-
na eſt, vt facilè ex ea conoſci poſ-
ſit, quantū regibus debeamus quos
diuinus Apoſtolus ad Roma. cap.
13. dei miniſtros appellat: ac ſubin-
dè colligit, recta eis & iuſta ratio-
ne tributa deberi atque præſtari,
vt refertur in cap. 2. de cenſibus. itá
vt pluſquám manifeſtum ſit tribu-
2 torum leges á diuino * numine de-
riuari, vt rectè adnotat Frater Do-
minicus Soto libr. 3. de iuſt. & iure.
quæſtion. 6. art. 7. & diſſertiſsimé
Franc. Alfonſus á Caſtro de lege
pœnali. libr. 1. cap. 11. nam & Chri-
ſtum Ieſum Redemptorem noſtrū
ſoluiſſe legimus, & dixiſſe, reddite
quæ ſunt Cæſaris Cæſari, Matthęi.
22. capite.

Sed qualia, & quanta hæc tribu-
ta eſſe debeant, nulla lege pręfinitū
3 eſt, quin potiùs pro temporū * ho-
ſtium, ac bellorum, neceſsitatibus,
& alijs cauſis, quæ communem ac
publicam ſubditorum & Regum
vtilitatem concernunt, quám plu-
ra iura Regalia inſtituta ſunt, & in-
ſtitui debent, ſeú poſſunt, ex latè
traditis per Sanctum Antoniū Flo-
renti. 2. part. cap. 13. per totum ex
ijs veró, quæ hactenus apud nos &
alias gentes inſtituta eſſe cognoſ-
cimus, plura refert, & explicat Ioā.
Otalora de nobilitate. 1. parte, cap.
2. per totum. inter quæ illud præ-
cipuum, & vberrimum eſt, quod
Alcauala nuncupamus, cuiuſque
ideo tanquám rei valdè vtilis, ac
neceſſariæ, vt proœmiali epiſtola
lectorem admonuimus, interpre-
tationem aggredimur, & quamuis
Ioann. Otalora in dicto loco, nu.
20. exiſtimauerit, idem cum iſto iu-
4 re eſſe, quod exteri * gabellam di-
cunt, aliter ſe res habet: etenim ga-
bella

bella magis in vniuerſum accipi-
tur, omnem ſcilicet exactioné pu-
blicam cóprehendens, vt ex Berta
chi. Firmia de gabellis, in prin. be-
nè adnotat Couar. in regul. pecca-
tum. 2. part. §. 5. nu. 1. de reg iur. lib.
6. quin immo ex propria verbi ſig
nificatione gabella idem eſt, quod
portorium, de quo infrà. nu. 6. ſic
dicta à vehẽdo, ſicut vectigal, quia
ſoluitur de rebus, quæ vehuntur,
& portantur de loco in locum, vt
aduertit Ioã. Albarotus ſuper fœu
dis. tit. quæ ſint regalię. nu. 3. at ve-
rò Hiſpanũ illud ius *Alcauala*, nun
cupatũ, prout rectè definiunt Ioã.
Otalora, & Dida. Couar. vbi ſup.*
5 decima pars pretij eſt omniũ rerũ,
quæ venduntur, aut permutantur
publicè, vel priuatim, ſiuè res ſint
mobiles, ſiuè immobiles, ratione
contractus, velut iure tributi, fiſ-
co ſoluẽda, quæ vltima verba præ
ter autores illos ſciẽter adiecimus,
vt exactã iſtius iuris naturã deſcri-
beremus, prout ſatis ex ſerie iſtius
tractatus apparebit, pręcipuè ex
notatis infrà in hac præfatione.
nu. 29. & in cap. 19. nu. 97. & quia
decimã pretij partẽ cõtinet, nõ ſi-
ne ratione decimã venditionis, &
permutationis appello, & legitimũ
indè titulum huic operi inſcribo:
quàmuis gabellæ, & vectigalis no-
mine quandoque vtar.
6 Mirãtur* vero, nec immerito prę
dicti viri doctiſsimi Otalor. & Co
uarr. in pręallegatis locis, quod li-
cet frequẽtiſsimum ſit ius iſtud, de
quo agimus in Regnis Caſtellæ, &
Legionis, vt experiẽtia docet, & in
alijs quoque prouincijs exercea-
tur, vt paſsim ex doctorũ ſcriptis
cõperies, & tradit Romanus ſingu.
588. nulla ſit eius mentio de iure
cõmuni in Textibus Digeſtorum,
aut Codicis, cũ tamẽ aliorũ tribu-
torũ monumẽta in iure nõ deſint.
7 Etenim* conſtat, quotã partem fiſ-
cum habuiſſe apud Romanos, au-
tore Budęo, de Aſſe, & eius parti-
bus. lib. 4. fo. 90. cũ ſcilicet ex paſ-
cuis, quæ ſcriptura appellebatur:
tùm ex merciũ traiectu, quæ erat
octaua. l. ex præſtatione. C. de ve-
ctigal. & apud nos hodie *Almoxari
fazgo* dicitur, ac quãdoq; decima,
quãdoque minor eſſe ſolet, vt caue
tur in toto tit. 22. lib. 9. Recop. tũ
etiã ex agrorũ cultu, quæ decimæ
partis fuit, & apud nos hodie diui-
num tributũ eſt, ex traditis per Co
uarru. lib. 1. Variar. reſolu. cap. 17.
apud illos aũt nõ diuinum, ſed Re-
8 giũ* ius, ſiuè fiſcale erat, ſicut apud
Sarracenos regni Granatæ obſer-
uatum fuiſſe refert Roder. Suarez
alleg. 28. nume. 24. in reſponſione
ſecũdi dubij. Enim vero ſi qua de-
cima Herculi, alterivè Deo Romę
offerebatur, non ex neceſsitate tri
buti, ſed ex voto cuiuſque erat, vt
9 probat text. ſic * intelligẽdùs in. l.
2. §. ſi decimam. D. de pollicitat. vt
ex Budæo ibi. & alijs, tradit Petrus
Rebuffus, de Decimis. quæſt. 1. nu.
5. ac de alia quota parte frumenti,
& hordei eſt text. in. l. modios. C.
de ſuſcep. & arca lib. 10. & tradit
gloſ. in rubr. C. de anno. & tribu-
tis. eo. lib. & meminit Ioan. Otalo.
vbi ſup. cap. 1. num. 11. & de metal-
lorum decima eſt tex. in. l. cũcti. C.
de metallarijs. lib. 11.
Sed & præterea caducorum lege
10 Papia* Poppæa cautum fuiſſe legi-
mus, ſi liberi nondum forẽt ſucep-
ti, quod alter ex coniugibus legaſ-
ſet alteri, portione decima ad fiſcũ
recideret, quæ caduca nuncupa-
batur, vt refert Cęlius Rodig. li. 26.
lect. antiq. c. 14. eamq; truculẽtio-
rẽ decimã Imperatores crudeliſsi-
mos Maximianũ, & Diocletianum

 per-

pertinaciſsimè exercuiſſe, donec ſe imperio abdicarunt, refert Carol. Molinę. de vſur. q. 14. nu. 172. poſteà verò, longo tranſcurſo tempore, ſublata fuit ab Honorio, & Theodoſio. in.l.2. C. de infirma. pœnis Cœliba.

11 Quin immò & viceſima* quoq; hęreditatum fuit apud Romanos, quam in eadem lege Papia Poppęa Auguſtus Cęſar induxit: fuit enim auctor illius legis ad inſtituēda vectigalia, vt tradit Ioā. Coraſ. lib. 2. miſcella. ca. 23. nu. 9. propter quod Auguſtum priuilegium iure appellauit Iuſtinianus in.l.vnica.§.fi.C. de cad. Tol. inter cuius legis capita illud fuit, quo ſanciebatur, vt ſi extraneus quis hęres inſtitueretur, priuſquā hęreditatē cerneret, viceſimam partem fiſco conferret: qua lege filij, & propinquiores hęredes non tenebantur, Neruę & Traiani ſanctionibus, eamq; omninò ſubſtulit Gratianus Imperator, vt meminit Cęl. Rodigin. vbi ſup. & Iuſtinianus in.l.fin. in prin. C. de edicto diui Adr. Toll. quod an verum ſit exactē diſputat Ioā. Menoch. de adipiſce. poſſe. remedio. 4. ex prin. in qua Gratiani emendatione, & altera Imperatorū. in.d.l.2. C. de infir. pœnis Cœlib. Meliùs verificantur verba prædicti Iuſtiniani Impe-

12 ratoris* in.d.l.vnica. in princ. ibi: *In multis capitibus Lex Papia ab anterioribus Principibus emendata fuit.* quam ijs caſibus, quos refert gloſſa ibi, verbo, emendata. Corrigitur autem à Iuſtiniano in dicto titulo. C. de cad. Toll. pręcipuè in verb. ſed cum lex. caput illud legis Papię ab Antonino additū, quo omnia caduca, ſiue legata, ſiue hęreditates fiſco vindicabantur, ſeruato iure illo antiquo, de quo in viceſima ſupra diximus, liberis, & parentibus vſq; ad tertium gradum, vt tradit Vlpianus in fragmentis. tit. de caducis. & dicto tex. in. d. ver. ſed cum lex. cum enim Antoninū Philoſophum leges de hæreditatū viceſima addidiſſe, & legē Papiam extendiſſe Iulius Capitolinus ſcribit, vt tradit Cælius vbi ſup. ac de legibus iſtius viceſimæ Aulus Ofilius Auguſto Cæſari familiariſsimus ſcripſiſſe fertur apud Pōponiū I.C. in.l.2. ad finem. D. origi. iuris.

13 cuius* verba ex ſupradictis apprimè erūt explicata cū gloſſ. ibi. verbo, viceſime, ex quo vigeſimarij propter hanc vigeſimā, & octonarij propter octauam, de qua ſupra nu. 7. & ducenarij propter ducenteſimā, de qua infrà in hac pręfatione. nu. 16. tributi publici exactores iuxtà varia Romanorum tributa dicti ſunt, vt refert Alciat. in. l. cū qui vectigal. 16. D. de verb. ſigni. & gloſſ. in.l.1. C. de exacto. tribut. lib. 10.

14 Vlteriùs præter hęc regalia iura* cēſus tributū fuit, idq; antiquiſsimū à Seruio Tullo ſexto Romanorum Rege inſtitutū: quod vt ſolueretur, nō modo res omnes, & bona cuiuſq; ciuis æſtimabantur, ſed & ætates, vxores, & liberi in publicis tabulis notabātur, vt ex Tito Liuio, & Dioniſio Alicarnaſæo tradit Pau. Manut. in additamētis ad Calepinū ver. cēſus, & eſt tex. in.l. forma. D. de cenſibus, immò & alius

15 quoq;* cenſus fuit quē viritim pro capite vnuſquiſq; ciuis, qui bona nō haberet, fiſco pendebat: & iſtius modi tributarij capite cēſi appellabātur, vt tradit Aul. Gellius. lib. 16. noct. att. cap. 10. eiuſq; tributi mētio fit in.l. final. ibi: *ſed tributum his remiſit capitis.* D. de cenſibus. quod in recognitionem ſuperioritatis ſoluebatur, quale eſt apud nos tributum

butum illud, quod *Moneda forera* vulgus appellat, vt conſtat ex.l.1. tit.33.lib.9.Recopil. & notat Ioã. Otalora de nobi.1.p.cap.2. num.9. quicquid Frat. Dominicus Soto. lib.3. de iuſticia & iure.quæſtio.6. artic. 7. in principio. huiuſmodi cenſum,ſiuè tributum in recognitionem ſuperioritatis ab antiquis exactum, inter Chriſtianos Principes admiſſum non eſſe dicat.

Itaque quã plura iura regalia in imperio Romano fuere olim, de quibus in Textibus Digeſtorum, & Codicis,& in tit.quę ſint regaliæ.in vſibus fœudorum ſatis conſtat:& tamẽ nullibi eo iure expreſſum apparet, quod ex contractu aliquo quota pars fiſco deberetur, vt ex Otalora & Couarr. ſuprà ad notauimus. Sed certè quãuis hoc

16 ità ſit,dubium non eſt,quin * olim apud Romanos frequens quoddam venditionis tributum fuerit, *Alcauala* noſtri temporis non diſſimile:eadem quippe vtriuſque natura fuit, licet in quantitate differant,tanquam plus, & minus arg. l.final. D. de fundo inſtrum. nam *Alcauala*,decima pars pretij eſt, vt ſupra diximus. nu.4. & ex cuiuſq; rei venditione, & permutatione debetur, præter pauciſsimas,quæ ſpeciali priuilegio exceptæ ſunt, vt conſtat ex.l.2. in quat.gabel.& dicemus infrà cap.20.ad illud Romanum venditionis tributum ex mancipiorum venditione erat,& non decima pars pretij,ſed vigeſima quinta, quæ cum priùs ab emptoribus ſolueretur, Neronis Imperatoris tempore ad venditores translata eſt, eo quod iuſtius, & commodius ità fieri videretur, vt meminit Corn.Tacitus. lib.13. annalium.vbi optimè explicat Aemilius Ferretus in annotat. num. 14. prout in noſtra quoque decima, ſeu *Alcauala* factum fuiſſe refertur in.l.15.in princ.in quat.gabel.& dicemus infra cap.15. quin immo & aliarum rerum vęnalium centeſima pars fiſco ſoluebatur, quam Tyberius Cæſar. In ducentiſimã relaxaſſe dicitur,vt refert Alexan. ab Alexandro. libr.4. dierum genia.cap. 10. prope finem. vbi And. Tiraq.notat.ad quæ Romanorum

17 vectigalia alluſiſſe videntur * iã I.C.in.l.debet.D. de ædelicio edicto.& in.l ſi.quis ab alio.§. cum publicanus.D.de calũniatoribus.quã Imperator in.l. 2. C. de eunuchis. qui de mancipiorum venditione loquentes,vectigal quoddam debe ri ſubnotant, ſecundùm noſtram elegantem interpretationẽ,de qua infrà dicto cap.15.nu.2. &.3. verũ & ex Aeſcopi ſerui, eximij fabulatoris venditione vectigal apud Samios petitum eſt,vt in eius vita refertur apud Planudem interpretẽ, cùm ſcilicet à Xantho Philoſopho emeretur. At qui de illa centeſima intelligendus eſt text. in.l. inter publica ibi. vel vęnalium rerum. D. de verbo.ſign.quicquid gloſ.& Alciatus ibi.ad octauam referãt, quæ de mercium traiectu ſoluebatur,vt diximus ſupra num.7.

Illud itaque manifeſtũ eſt,quod *Alcaualæ* ius ſic generale, vt apud nos eſt,nunquã Romani Principes habuerunt,vt mirum videri nõ debẽt,ſi eius mentio in illorũ legibus

18 non fiat.* immò & Partitarũ iure, legibus Fori, & Styli incognitum fuit: etenim tẽpore Regis Alfonſi decimi huius nominis, ſecundum veram hiſtoriarũ cõputationẽ,qui ſapiẽs & Aſtrologus cognominatus eſt,vt non immerito eum inter ſapientiſsimos referat Andr.Tira. de nobilitate. cap. 5.in fine. ea iu-

ra ciuilia originem habuerunt anno Domini. 1252. prout ex prooemio illarum legum videre licet, quicquid ibidem, & in prooemio legum ordinamenti Rex ille Alfonſus Nonus appelletur, fortaſſis ex errore Montalui gloſſatoris, qui eum Regem nonum eſſe numerat in repertorio legum Ordinamen. litera. R. verb. *Rex Alfon-*
19 *ſus* *. At vero, vt bene refert Ioan. Iañez Parladorius. lib. rerum quotidia. cap. 3. in princip. & tradunt quàm plurimi Hiſpaniæ rerum hiſtorici, ius decimæ ſeu Alcaualæ primum initium habuiſſe conſtat á Rege Alfonſo vndecimo, ſeu vt alij volunt duodecimo, eum verò quiſquis numero ſit, vltimum huius nominis fuiſſe ad hæc noſtra té pora negat nemo.

20 Huic* ergo primum in ciuitate Burgenſi, quæ caput Caſtellæ eſt, vt ait Montaluus in initio legum Fori, verbo. De *Caſtilla*, ius iſtud có ceſſum fuit, & à reliquis Caſtellæ, & Legionis ciuitatibus, villis, & locis libenter admiſſum, & confirmatum, quatenus ſcilicet in Hiſpania regna illa patent, quæ ſola ſub illius regis ditione erant, vt ex noſtris in alio propoſito deſcribit Baeza de inope debitore. cap. 16. num. 107. idque pro expellendis Mauris, & nominatim pro expugnatione ciuitatis Algeziræ, anno Domini. 1342. prout ſatis, ſuperq; conſtat ex antiqua Chronica illius Regis Alfonſi vndecimi. cap. 263. & tradit Zamalloa in cópédio hiſtoriarú Hiſpaniæ. lib. 14. cap. 17. & Doctor Illeſcas in Pontificum hiſtoria. lib. 6. cap. 19.

21 Sed* & poſtea anno Domini. 1349. cum iam expugnata, captaq; eſſet Algezira, cuius victoriæ nomine Catholici noſtri Reges in ſuis titulis gloriantur, congregatis Compluti ſolemnibus Comitijs, propter nouas ipſiuſmet Regis Alfonſi neceſſitates, & non modo durantibus, ſed & creſcentibus bellorum malis, & ex alijs cauſis relatis à Montaluo. in. l. 50. verb. *que Pharaon*, col. 4. verſi. ſed tributum Regi debitú. titu. 6. part. 1. iterum ac ſimpliciter conceſſum ei fuit ius iſtud *Alcauale*, & in regale patrimonium, ſicut cætera iura hactenus inſtituta, perpetuo redactum, vt accuratè refert prædictus Zamalloa vbi ſupra d. lib. 14. in vita Regis Alfonſi vndecimi. cap. 17. & c. 23. in qua ſecúda conceſſione, quæ ſimplex, & indefinita fuit, totá iſtius iuris vis, & iuſtitia cóſiſtit.

22 Immò* & iterum, quia à principio iſtius primæ, vel ſecundæ conceſſionis, non niſi vigeſima, aut potius trigeſima venditionum pars conceſſa erat, vt dicemus infra in ſcholio ad. l. 1. titu. 17. lib. 9. Recopilat. verbo *Marauedinis*, ex liberali regni conſenſu duplicatum, ſeu triplicatum ius eſt, & in decimam tranſijt vigeſima, ſiue trigeſima queq; illa fuit, anno Domini. 1366. in prædicta ciuitate Burgenſi, temporeq; Regis Henrici ſecundi, & in eius fauorem, viuenté adhuc Rege Petro cognomento crudeli, prout vere tradit Petrus Lopetius Ayala Hiſpanus Hiſtoriographus in Chronica iſtius Regis Petri, anno regni ſui. 17. cap. 19. & refert quoque Zamalloa in dicto lib. 14. in vita iſtius Regis Petri. Cap. 28. nume. 15. quæ ſanè decima exacta fuit per totum tempus, quo Rex ille Henricus ſecundus, & Ioannes primus eius filius his regnis potiti ſunt, nam eis mortuis, cum Henricus tertius Ioan. filius adhuc impubes in regno ſucceſſiſ-

ſet,

ſet,eius tutores regnicolis indulgentes, non niſi vigeſimam pretij venditionum exegerunt, vt recenſet hiſtoria prædicti regis Henrici tertij, quam manu ſcriptã vidi cap.14. id quod itá obſeruatum eſt per tres annos, donec ſcilicet rege pubeſcente, tutorum vis ac poteſtas finita eſt,iuxta Hiſpaniæ conſuetudinẽ, de qua per Grego. Lupum. in. l. 3. verbo. *De veinte años*.tit.15.part.2.Nempè ex anno Domini. 1390.vſque ad annũ Domini. 1393. quo tempore rex ille Henricus pubes factus,cum regni adminiſtrationem ſuſcepiſſet, vltra, vigeſimam pretij venditionũ, qua prædicti tutores vſi ſunt, ſex monetas exegit á regno permiſſas, quarũ redditus par fere erat prædictæ vigeſimæ,prout laté in prædicta hiſtoria refertur cap.21. quales vero ille monetę eſſent, cuius ſcilicet valoris,& ex qua cauſa, ſeu ex qua reſoluerentur , hiſtoria non explicat, nec ſatis ſcio, & hoc quidem fortaſsis obtinuit, donec paulatim ad nutum regis; ius iſtud alcaualæ ad priſtinam decimæ quantitatem iam diu conceſſam redactum eſt, quoquidem iure hodie vtimur.

Ex qua iſtius iuris origine,& hiſtoria,cui credẽdũ eſt, ex doctrina Bartoli,& communi in.l.1.nu.22. D.ſi cert.petat.iam vnicuiq; apertũ erit ſatis, quã erroneũ ſit argu-
23 mẽtũ *Petri Auendanij,viri quidẽ aliás docti,& prudentis,in dictionario,verb.*Alcauala*,in fine. vbi tenet,ceſſaſſe iam huius tributi cauſam,ac perindè , & ipſum quoque ius ceſſare debuiſſe , ex communi Theologorum, & Iuriſtarum ſententia,vt ſcilicet, quod belli calamitas introduxit,lenitas pacis,ſaltem in ea ſpeciali cauſa , ſopiret, quam in his regnis Sarracenis ex actis glorioſiſsimi noſtri Principes Dei gratia ſunt aſſecuti,vt alias fecit Imperator in.l. vnica,in principio.C.de cadu.Tollen. quaſi qui dem irridendi eſſent Hiſpani,ſicut
24 *Cumani quos inquit Strabo.Geographus. libr. 13. vulgo malè audijſſe tamquam ſtupidos, atq; inſulſos,ob hanc cauſam, quod ducentis annis portus vectigalia exegerint,hoc nomine,vt vrbem ædificarent, quæ dare tamen non deſierunt,cũ iam vrbs eſſet ſtructa,vt refert Eraſmus in Epitome adagiorum, ſub verbo.*Sera pœnitentia*.Prouerbio, *Cumani ſero ſapiunt*, ſed errat, vt dixi, Auendanius ex defectu cognitionis hiſtoriæ: etenim licet ius iſtud á principio limitatè fuerit conceſſum ad expugnationem Algeziræ, maioribus poſteà de cauſis ſimpliciter datum,& oblatum fuit, poſtquam iam vrbs eſſet deſtructa, & ex ea præcipua, quia dempto hoc tributo, exiguũ nimis, & inſufficiens eſſet regale patrimonium, quod ſubditorum tributis ſuſtinendum eſt, ex traditis per Diuum Thomam in epiſtola ad Duciſsam Brauantiæ , prout modo conſiderare licet, & ex iuſtiſsimis alijs cauſis,quas refert Mõtaluus in.d.l.50. Partitæ. vt agnoſcit F. Domini.Soto. vbi ſupra. factumque ita eſſe ex relata hiſtoria
25 conſtat,quam * iuriſperito,vt valde neceſſariam cõuenire, omnes viri docti atteſtantur, nec immeritò iuxtá conſilium Ioan. Fabri. in.§. item pretium.Inſtitu. de emptione & vendit.

26 Et licet vera ſit communis * illa Theologorũ, & Iuriſtarũ ſentẽtia ceſſante cauſa conceſsionis tributi,ceſſare tributum, vt tradit Angelus in ſumma verbo . *Pedagium*.

A 4 §.6.

§.6.& Ioan.à Medina. de reſtitutione.quæſt.14. & refert alios Ferdin.Menchaca.libr.1. contro. vſu frequen.cap.10.n.44.& quicquid primæua,ſpecialiſq; iſtius tributi cauſa defeciſſet,vt falſò putat Auẽdanius, non ideo *Alcaualam* ceſſare debuiſſe,dicendũ foret: etenim quotiens poſt primam, & expreſſam tributi cauſam,ſimiles aliȩ,vel grauiores cauſȩ regibus occurrũt, propter quas, licet ex antiquiori cauſa conceſſum non eſſet tributũ illud,modo eſſet rationabiliter cõcedendum, iuſtiſsimè continuatur,& à Regibus exigitur ſine noua conceſsione,vt ſcientiſsimè tradunt Ioan.á Medina in dict. quæſ. 14.ver.quando tertio arguebatur. & F.Anto.Cordub.in ſumm.quæſ. 95.quæ conſideratio quã benè, ac veriſsimè conuenire poſſet huic noſtro propoſito,& Alcaualȩ tributo,de quo agimus,eorũ, qui vel mediocriter regium ſtatũ calluerint,ignorat nemo.

27 Illud verò ſilẽtio non præteream, quod cum videam tributum iſtud adeó nobile eſſe, vt & nobiles ipſos quantacumque dignitate conſpicuos,præ cæteris tributis, comprehendat, vt dicemus infra cap. 19.& tantis de cauſis, tantoq; amoris affectu ergá ſuos reges, veteres Caſtellanos illud conceſsiſſe, vt mirum videri queat, tantam ſibi tributi molem impoſuiſſe, rectiſſimè mihi videntur dicere ij, qui iudicant, dignum id eſſe, vt ſolis Regibus debeatur,vt prudẽter aduertit F.Domin.Soto. dicto.lib.3. de iuſt.& iure.quæſtio.6.art.7.quãuis negari nequeat, quin iure poſſint Reges noſtri iura hæc, & alia quęcumque aliqualiter diſtrahere, iuxta tradita per Io.Lupum.in ca. per veſtras.2.notabili.in.§.ſequenti.ex nume.41.& Couarr.in capit. quamuis pactum.2.part.§.2.nu. 4. & Mencha.lib.1.quæſtio.illuſt.ca. 4.&.5.& Auiles in cap.1.prætorũ. gloſ.1.num.3.

28 Cæterum *de ratione huius verbi *Alcaualæ*,erudite agit Io. Parladorius dicto cap.3.nume.10.ſuſpicãs originem trahere ab Hębraico verbo,*Cabala*,quod tantumdem ſignificat,quantum receptio, vt notat Neuizanus ex Pici Mirandulæ lectione,in Sylua nuptiali.lib.5.n. 33.quaſi alia *Cabala*,hoc eſt,alia,nouaque receptio eſſet. ſed certè quãuis inelegans non eſt illius viri animaduerſio,magis arridet vulgatiſſima illa deriuatio, quam veluti per manus Caſtellani veteres tradiderunt, & hucvſque vulgus retinet: nempè, quod cum Rex ille Alfonſus vndecimus tributũ quoddam peteret,(quod quale eſſet, nõ conſtat) Hiſpaniæ nobiles verba iſta vulgaria reſponderunt:*Tributo no le daremos,mas darlehemos al, que vala tanto como lo que pide*; & cũ ius iſtud concederetur,*Alcauala*,nuncupatum eſt ex relatis illis verbis, *Al que vala*,vt recenſet Caſtillo in Hiſpana Gothorum regum hiſtoria. libr. 4. diſcurſo. 8. folio.108. id quod lippis, & tonſoribus (vt in prouerbio) notum eſt, quanuis nullibi, niſi in prædicto loco,ſcriptum reperio.

Atqui vt hiſtorialis huius ethimologię fructũ & vtilitatem ſentis,illud ex ea, & quidẽ ſeriò annotandũ occurrit *: quod regalis iſta
29 decima ſeu *Alcauala*, verè ac propriè tributum non eſt, nec eo nomine conceſſa fuit:quin potiùs velut lex & ſeruitus quędam eſt venditionibus & permutationibus impoſita:ideóque illam ratione contractus velut iure tributi, adiecta impro-

improprietatis nota, ſoluendam eſſe diximus ſupra in definitione. num.5. vt vere dixerit Baldus in.l. cōtractus num.2.C. de fide inſtru.
30 quod * gabella, quæ ex contractu debetur, iurigentium refragatur: cum tamen certiſsimum ſit tributa, quæ regibus debentur, contra ius gentium non eſſe: nam cū eo iure & Reges & Regna inuenta fuerint, vt probat textus. in.l. ex hoc iure. ibi: *Regna condita*. D. de iuſt. & iure, & eleganter reſoluit & explicat Mencha. lib.1. quęſt. illuſt. cap. 41. nu. 29. neceſſaria ratione dicendum eſt eodem, iure regū tributa, ſine quibus imperia cōſtitui & ſuſtineri nequeūt, introducta fuiſſe: ità vt nedum ciuili, ſed & gentium diuinoque iure debeantur, vt rectè diximus ſupra. num. 2. ideò ergò, prædicta gabella ex ſententia Baldi, iurigentium refragari dicitur, quia cum ſeruitus quædā ſit, vt dixi, contra naturalem libertatē contractuum, qui eo iure inutēti ſunt, eſſe dignoſcitur, dicta.l. ex hoc iure. Cum notatis in.l. dudum. C. de cont. empt. ſicut & hominum ſeruitutes contra ius naturale eſſe dicimus, quia eo iure omnes homines liberi naſcebantur. §. ius autem gentiū. Inſtit. de iure natural. &. l. manumiſsiones. D. de iuſti. & iure.

Ex qua eleganti conſideratione duo effectus reſultant, qui vel maximé in hac materia annotari de-
31 bent*: primus, verum eſſe, quod in vniuerſum Doctores ſtatuunt, nēpè quácumque gabellam ex contractu procedentem odioſam iudicari, vt notat Abbas in conſilio. 83. num. 2. lib. 2. & Philipp. Corneus in conſilio. 199. num. 17. lib. 1. & conſilio. 181. num. 16. volum. 3. & ex alijs reſoluunt Tiraquell. de legibus connub. glo. 5. num. 29. & Dida. Peretius in rub. tit. 2. lib. 8. ordina. pag. 33. in finalibus verbis, cum ſequenti columna. cuius communis ſententiæ rationem eá eſſe exiſtimat Io. Parladorius, dict. cap. 3. nume. 14. in princ. quia Doctores illi loquuntur in vectigalibus ab ſtatutis municipalibus introductis, quę quidē ſtatuta odio laborare, & ſtrictam interpretationem recipere manifeſtū eſt, ex notatis per Bartol. in.l. omnes populi, ex num. 53. & ibi Doctores communiter. D. de iuſt. & iur. ac ſubinde colligit, diuerſum ius eſſe, & obſeruari debere in noſtra decima ſeu *Alcauala*, quæ Regijs legibus inſtituitur, quas ſanè conſtat non ſtatutorum, ſed iuris communis naturam ſapere, vt notat Ioan. Lupus in introduct. rub. de donatio. inter virum. num. 8. proindeque tale odium minimè eas tangere: eſtq; ita in eā ſententia, vt generaliter leges noſtræ gabellariæ fauorabiles ſint, ac dici debeant, quia publica vectigalia tuentur iuxta.l. 1. D. de loco publico fruendo, & alia ibi per eum adducta.

Sed certè iſta ratio Parladorij quanti pōderis, & momenti ſit, nemo eſt, qui nō videat ex pręcedentibus: etenim dum relati Doctores dicunt, gabellam, quę ex cōtractu debetur odioſam eſſe, non ratione ſtatuti, ſed ea potiùs mouentur, quod prędicta gabella oneret contractū ſua natura liberū, & immunem de iure gentiū, & cōmuni, vt explicui, & expreſſè notat quarta Deciſio Pedemontana. nu. 7. quæ ratio non minus in gabella regijs legibus inducta, quám iu ea, quæ ab ſtatuto procedat, locum habet, vt ad ſenſum patet. vnde generaliter ex prædictis dicēdum eſt, quod gabella ſeu *Alcauala* iſta, de qua agimus,

mus,quatenus reſpicit contractus
& perſonas, à quibus ſolui debet,
odioſa eſt, in hoc ſcilicet, vt ſtri-
cte,ac propriè eam interpretemur,
quia cum oneroſa ſit, & iuriſgen-
tium, ac communi refragetur ex
ijs quæ diximus,ſtricti iuris eſſe di
gnoſcitur,ex generali illo Docto-
rum axiomate,dum dicunt, omné
receſſum á iure cómuni odioſum
eſſe,vt ex plurimis reſoluit Tiraq.
in præfatione retractus lignagi.
numer.62.quanuis verum eſt, ſi à
primordio iſtius iuris origo con-
ſideretur,vt ſuprà latè retulimus,
gratuitam illam, & ſpontaneá po-
puli conceſsionem videri,omnem
hanc odij conſiderationem exclu-
dere, cum illiberale eſſe videatur,
idquéq; odio habere, quod ſpontè
iuſtiſq; de cauſis conceſſerit, qua-
tenus verô ea gabella Regis perſo-
nam,eiuſq; fiſcum inſpicit,cui ip-
ſa debetur,& in cuius fauoré indu
cta eſt, fauorabilis dici debet, &
eſt, vt aliàs diſtinxit gl.in.l.venia.
verb.liberis.C.de in ius vocando.
quá commuiter Doctores ſequun-
tur,cú notatis per Bald.in.l. illud.
quoq;.nu.4.C.de ſacro. Eccleſ.vt
reſoluit Couarr.libr.1.Vari. reſol.
cap.11. nu.5. & vbi & alijs exéplis
confirmat, & Tiraquellus vbi ſu-
pra.Itaque ſi de gabella dubitetur
ſcilicet an debeatur, necnê? ſtricta
fiet interpretatio, cum oneroſa ſit
ex parte ſoluontis, vt expreſsê tra
dit Bart.in.l. ſi pupillus. in princ.
nume.3.D.ad leg.Falci. vbi ait, in
dubio inſpeciendum eſſe,quod tol
lit,aut minuit gabellam. idemque
voluit in.l. Neſſenius. ſtatim ſe-
quenti. in princ.quem refert & ſe
quitur Iaſon in.l.fructus. num.17.
D.ſolut.matri.quia vectigalia con
uenit tueri, atque defendi,non ta-
men extendi & ampliari. Si verò
poſtquam de de debito gabellæ có
ſtiterit,aut vt fratus aliqua detega
tur, de eius ſolutione, & doli
detectione actum ſit, ſummis fauo
ribus eſt adiuuanda: quia vt in-
quit text. in Auth.de manda.prin
ci.§. publicorum. collat. 3. fiſca-
lium ratio & militibus, & priua-
tis ipſiſque templis,& cunctæ rei-
32 publicæ vt illis,& neceſſaria eſt*.
Atq; ideò ęquiſsimæ ſunt omnes
leges quaterni gabellarú, quæ ho-
minú fraudibus in vectigalium có
ſeruationem diligenter occurrút,
& regia tributa tuentur, vt ex eis
videre licet, iuxta dictam.l.1.D.de
loco publico frue, quę ità intelli-
géda eſt,& tota hęc materia reſol-
33 uéda.Secúdus effectus eſt,quod cú
hęc noſtra véditionis, & permuta
tionis decima,ſeruitus quędá fit eo
rum contractuú,vt explicui, pro-
uenit euidenter neminé poſſe prę-
dictæ gabellæ ſolutionem excuſa-
re,qui eorú cótractuum beneficio
frui,vtique velit: ná ſicut rei onus
emptorem ſequitur,quamuis nobi
litatis ornamento condecoretur,
ex traditis per Otaloram de no-
bilitate.2.part.cap.1.nume.10. ita
& onus contractus ab habente iu-
riſdictionem ſemel impoſitú, qué-
cumq; venditorem quátumuis no
bilem ſequi debet:quia non poteſt
contractu venditionis vti, niſi cú
ſua cauſa,ſuiſq; vinculis,vt expreſ
ſè tradit Bald.in.l.1.numer.5. C.de
contrah. empt.vt indè aperta ra-
tione intelligas *Alcaualæ*,conceſ-
ſionem,& ſolutioné Hiſpanorum
nobilitati non officere, quáuis ſci
licet ea à nobilibus non ſecús, ac
ignobilibus perſoluatur, vt dixi:
ideoq; etiá non perſonale, aut pa-
trimoniale,vel mixtum ius eſſe di-
cimus, ſed quid neutrum ratione
contractus perſoluendum,vt no-
tabimus

tabimus infrà cap. 19. nume. 97. ad quod alludit, quod tradit Petrus Lopetius de Ayala ſupra allegatus in Chronica Regis Petri dict. cap 18. poſt medium licet non ſe ſatis explicuerit.

Quare* autem magis ex venditione, & permutatione, quam ex reliquis contractibus ius iſtud introductũ ſit, dicemus infra ca. 1. in fine. At his ita pro introductione materię pręnotatis, accipe (lector) in prȩludijs duo legis gabellariæ capita cum noſtris ſcholijs.

AD L. 1. TIT. 17. LIB. 9. RECOPIL.

Legis verba hæc ſunt.

MAndamos que los vendedores paguen el Alcauala, y dellos ſe cobre en eſta manera: que paguen por razon della de cada diez marauedis vno; de todo el precio porque vendieren. *Hoc eſt.*

¶ *Iubemus*[a] *quod venditores*[b] *ſoluant*[c] *gabellam*[d] *&* *ab illis exigatur*[e] *hoc modo: vt ſoluant ratione illius, ex ſingulis denis*[f] *marauedinis*[g] *vnum, totius pretij,*[h] *quo vendiderim*[l] Hoc dicit.

16

Summa ſequentis Scholij.

1 *Solius Regis eſt tributa imponere.*

2 *Rex Hiſpaniæ ſuperiorem nõ recognoſcit, & ex quo tempore, & quare declaratur.*

3 *Exponitur. l. 9. tit. 3. lib. 1. Ordinam.*

4 *Detegitur veritas gloſſæ in. c. Adrianus. 63. diſtinct.*

5 *Reges Catholici nõ fuerunt primi auctores huius legis primæ, quæ eſt. l. 2. in quat. gabella.*

6 *Alcauala nõ fuit inducta ex ſola Regis voluntate, ſed procerum conſilio.*

7 *Venditionis eſt decimã ſoluere, quãuis de iure communi pertinere ad emptorem videatur.*

8 *Oratio indefinita, quæ à lege profertur, vniuerſalis eſt.*

9 *Vno etiam marauedino recte vẽditio contrahitur.*

10 *Simplariæ, vel ſimpulariæ venditiones quæ ſint.*

11 *Ex quacumque venditione etiam ea, cuius pretium ad decem marauedinos non aſcendat, decima Regalis debetur, quod qualiter fiat, declaratur.*

12 *Marauedinus ſexaginta meaxis olim conſtabat.*

13 *Trigeſima venditionum pars non vigeſima à principio conceſſa fuit Gabellæ nomine contra Zamalloam Hiſpanum Hiſtoriographum.*

14 *Qualiter de pretio conſtare debeat ad ſolutionem decimæ.*

15 *Simplex ac ſolus actus venditionis attenditur, vt decima debeatur.*

1 IVbemus,[a] ideô iubet rex,* quia ipſius eſt tributa imponere, vt tradit Bertachi. Firmia. de gabellis. 1. part. etiam ſine procerum conſilio,

lio,vt reſoluit Menchaca lib.1.cō-
tro.illuſt.c.23. & diligenter adno-
tat Io.Parladorius lib.rerū quoti-
2 dia. c.3.in princ.nu.8.* Rex enim
noſter glorioſiſsimus ſuperiorem
non recognoſcit,immò alijs regi-
bus dignior eſt,vt diſſertè agit Mé
chaca.d.lib.1.in pręfatione.& cō-
ſentitCaſſanęus in cathalogo glo-
rię mundi.5.par.cōſideratione.28.
nu.37. etenim Gothorū tempore,
imperatoris iugum excuſſerūt Hiſ
pani,anno Domini. 623. vt refert
Couarr.in pract. quæſt. capi 1. nu.
1. quod poſtea iuſtiſsima de cauſa
á Victore Pontifice Maximo decla
ratū eſt in ciuitate Tholoſana reg-
ni Francię tempore Henrici ter-
tij Imperatoris cognomento Ni-
gri,& Ferdinandi primi huius no-
minis Caſtellæ Regis,qui Magnus
cognominatus eſt, propè annum
Domini.1056. prout refert Zama-
lloa in generali compendio hiſto-
ria Hiſpa. 2.parte.lib.11. cap. 7.de
3 qua * pontificis declaratione in-
telligenda eſt. l.19.titu.5.lib .1.or-
dina. ibi: *Por donde parece que los Santos padres*, cum enim tempore
Roderici Regis infeliciſsimi, to-
tam Hiſpaniam Sarraceni miſerè
occupaſſent,anno Domini.714.vt
refert Pontificalis hiſtoria, abſque
vllius Imperatoris auxilio,alterius
vè Regis adiumēto fortiſsimi Chri
ſtianiſsimique Reges noſtri mag-
nis laboribus, & proprio ſanguine
effuſo, eam ab inimicorum fauci-
bus eripuerūt: ac proinde iure pro
prio nullum ſuperiorem recognoſ
centes,hęc regna obtinent, vt tra-
dit elegans.l.14.tit.3.lib.1. recopi-
lat.& refert Couarr.in regu.poſſeſ
ſor.2.parte.§.10.nume.6.tanquam
res captas in bello , vt benè notat
Auenda.de exeque.mand. 1. parte.
4 cap.1.nume. 7. * ſic vt optimè lo-
cuta fuerit gloſſa in cap. Adria-
nus.el.2.verſ.per ſingulas. in fine.
63.diſtinct.quā ex prædictis intel-
liges eſſe veriſsimam , vltra quod
eſt communiter adprobata, vt re-
ſoluit Mēchaca vbi ſupra. cap. 22.
num, 11. verum tamen eſt, quod
quamuis per verbum, iubemus, de
quo in hac lege, & verbum ſtatui-
mus,volumus,ſancimus, & ſimilia
noua ſoleat induci diſpoſitio , ex
notatis per gloſ. in clemē.1. verbo
cenſemus.de conceſ. præb. & per-
pendit Saly. in l. penult. C. de verb.
ſig.& notatur in clem. final. verb.
ſtatuimus. de reſcriptis . gloſſa in
clem.vnic. de officio vica.& alijs
5 huiuſmodi* tributum,de quo agit
hæc lex,non fuit de nouo impoſi-
tum à Ferdinando, & Eliſabeth au
toribus huius quaterni gabellarū,
qui hodie extat, & ex quo deſump
ta fuit lex iſta:ſed à Rege Alfonſo
vndecimo multis retrò annis ema-
nauit, vt diximus ſupra in pręfatio
ne nu.19. nec illi Reges Catholici
fuerunt primi autores huius legis:
quin potiùs deſumpta & tranſcrip
ta fuit ex alijs antiquioribus qua-
ternis per anteriores Reges confe-
ctis,vt ex proemio,&.l. 143. illius
6 quaterni ſatis cōſtat. * Immo nec
ſola Regis illius autoritate, ſed ex
cōmuni totius Regni cōſenſu ius
iſtud inductū fuit,ipſius Regis Al-
fonſi vndecimi beneuolētia ſtatuē
tis,vt nullū vnquam tributum his
Regnis imponeretur, niſi cōuoca-
tis ſolēnibus comitijs, vt cōſtat ex
l.1.tit.7.lib.6.Recopil.cuius legis
auctor ille Rex Alfonſus fuit,eam
que multi poſteriores Principes
confirmarunt.

7 *Venditores*, b * Cōtrarium de iu-
re communi eſſe Doctores pu-
tant,exiſtimantes cuiuſque tribu-
ti ſolutionem ad emptorem per-
tine-

tinere, ex. l. debet. D. de ędil. edi-
cto. vt reſoluit Carol. Molinęus,
in Conſuet. Pariſ. titulo. 1. §. 23.
numer. 7. quod an ita verum ſit,
dicemus infra capit. 15. in prin-
cip. Et nota quod hęc indefinita
8 locutio, * venditores, vniuerſali
ęquipollet, cum à lege profera-
tur, vt ex communi ſententia re-
ſoluit Couarruuias libr. 1. variar.
reſolutio. cap. 13. nume. 8. vbi in-
fert, quòd leges tractantes indefi-
nitè de venditoribus, de omnibus
venditoribus intelliguntur: quod
eſt optimum ad hāc noſtrā legem,
vt intelligamus verbum iſtud, *Ven
ditores*, vniuerſale eſſe omnem rē
& perſonam comprehendens, vt
declarat. l. 1. titu. 18. libr. 9. Reco-
pilat. & dicemus infrà capite. 19.
& 20.

Soluant [c], Intellige, integre: li-
cet olim ab emptore & vendito-
re ſimul pro dimidia parte ſolue-
batur, vt conſtat ex. l. 15. in princ.
in quat. gab. quod hodie retine-
tur in oleo Sibillæ diſtracto. l. 3. tit.
17. lib. 9. Recopilat. Item & cōgruo
loco, & tempore, vt dicemus infrà
capi. 4. & cap. 18.

Gabellam [d], Alcauala vulgò di-
cimus, de cuius natura & origine
latè egimus ſupra in pręfatione.

Exigatur [e], Sed qua actione, di-
ximus infra cap. 7. num. 62. vbi in
nu. 61. accuratè egimus, an ipſo iu-
re à venditionis pretio diuidatur.
Et an iure Poli debeatur, & quis or
do iudicialis obſeruandus ſit, vide-
bimus infra cap. 18.

Ex ſingulis denis [f]. Quid ergo ſi
pretium venditionis ad decē ma-
rauedinos non aſcendat? Vt quia
6 vno marauedino contrahatur, *
quod rectè fieri poteſt, vt ex. l. non
ideò. C. de hæred. inſtitu. colligit,
ibi, Angelus, & Barto. in. l. ſi quis.
ante. num. 2. D. de acquiren. poſſ.
& plures allegat Tiraquel. de ret.
ligna. §. 1. gloſ. 21. numer. 7. videtur
enim, quod immunis ſit ea vendi-
tio ex traditis per Bart. in. l. ità au-
tem. in princip. per text. ibi. D. de
admin. tuto. quod eſſet magni effe-
ctus pro his perſonis, quæ res minu
tas & humiles paſsim vendunt, ve
luti oua, olera, heruas, & ſimilia,
quarum rerum venditiones * ſim-
10 plarias vocat I.C. in. l. ſi tamen. in
fin. D. de ædil. edict. vel potius
ſimpularias, vt putat Corraſius.
lib. 2. miſcella. cap. 24. Sed aliter
11 ſe res habet *. Etenim verba hu-
ius legis. ibi: *De cada diez mara-
uedis vno:* intelligi debent reſpe-
ctiue, ſurſum verſus, vel deorſum,
prout expreſsius dixit. l. 2. infra
proxima, ibi: *A reſpecto de diez vno,*
quæ verba dicta ſunt non ſolum
ad maiorem, ſed & ad minorē ſum
mam: ita vt ex quocumq; vel minu
to pretio decima ſoluenda ſit, niſi
deficiat aptum corpus pecunię, in
quo ſoluatur, veluti ſi res aliqua
vēdatur pro vno quarto, qui habet
octo blancas, vt videmus, & tradit
Couarru. in tract. numiſm. c. 1. tunc
enim ſi vnica vēditio fiat, liber erit
vēditor nō defectu huius gabella-
rię legis, quę generalis eſt, & omnē
omnino vēditionē cōprehēdit, ſed
ex defectu poteſtatis ſoluēdi tā mi
nutā ſummā, arg. tex. in. l. duo ſunt,
Titij, ibi: *Non ius deficit, ſed probatio.*
D. de teſta. tutel. ita quod ſi plures
minutæ, ac ſimplariæ ab eodem vē
ditiones fiāt, ex ijs omnibus ſimul
iunctis magna gabellæ ſūma corra
di poterit, ac debet: & fiet illud vul
gare, quæ nō proſunt ſingula, mul
ta iuuant, ex dict. glo. in. l. 2. verb. le
giti. D. de excuſa. tuto. deciſūq; eſt,
qualiter in his decimę exactio fiat
in. l. 7. titu. 7. lib. 9. recopil. ergo ſe-
quitur

quitur, quod vnaquæque minuta veditio no eſt in ſe immunis, aliàs enim ex pluribus imperfectis non poſſet perfectũ fieri:& ita teneo, licet cũ prædicta Bart. doctrina taciꝰ tus tranſeat Io. Parla. lib. rer. quot. c.3.§.7. in prin. & hoc iure vtimur.

g *Marauedinis*. g. marauedinus eſt duarũ blãcarũ ſumma, quo in omnibus ferè cõputationibus vti ſolemus Hiſpani, ſeu Caſtellani. Nec enim hodie habemus corpus aliquod pecunię, quod marauedinus appelletur, prout notat Coua. in d. tract. numiſm. c. t. vbi in. c. 5. latiſſimè agit de antiquioribus marauedinis huius regni: & inquit, quod tẽpore Regis Alfonſi XI. (hic eſt, cui primũ ius gabellæ datũ fuiſſe diximus ſupra in præfatione) mara

12 uedinus cõſtabat ſexaginta * meaxis, in quo valde differt ab eo, quod tradit Zamalloa in dicto cõpend. lib. 14. in vita prędicti Regis Alfõſi. c. 17. vbi ait, ius gabellę ſeu *Alcaualæ*, ita datũ fuiſſe, vt ex quocũq; marauedino totius pretij vẽditionũ duas meaxas venditor ſolueret, prout ante eũ quoque tradidit Petrus Lopetius de Ayala in Chronica regis Petri, anno ſecũdo ſui regni. c. 18. ex quo infert ille Zamalloa vigeſimã pretij partem cõceſſam fuiſſe, quia vt ipſe ait, quilibet marauedinus illius temporis quadraginta meaxas cõtinebat. At ſi verũ eſt, ſexaginta valuiſſe, vt Couarruuias computat, ſit conſequens vt non vigeſimam, ſed trigeſimam pretij partem conceſſam eſſe aſſeueremus, datis ſcilicet duabus meaxis ex quolibet marauedino, pro-

13 ut datas eſſe apud omnes in confeſſo eſt.* In qua contrarietate magis mihi placet Didaci computatio, ſcilicet eo tempore Hiſpanum marauedinũ ſexaginta meaxis valuiſſe:& nõ vigeſimam, vt ait Zamalloa, ſed trigeſimã potius venditionum partẽ datã eſſe, prout ego coniecto tam ex cõputatione Couarr. quã ex hiſtoria Henrici III. Hiſpaniarum Regis, cap. 21. vbi dicitur, quod vigeſima pars pretij, quæ gabellæ nomine Henrico tertio adhuc impuberi ſoluebatur, vt dixi in pręfatione nume. 22. erant tres meaxæ ex quolibet marauedino: igitur ſatis conſtat ſexaginta meaxis marauedinum conſtitiſſe, quando quidem vigeſimam eius pars erant tres meaxæ: apparetque etiam, quod cum à principio non tres ſed duæ tantũ meaxæ Alfonſo Regi huius Henrici proauo conceſſæ fuerint, trigeſima marauedini pars conceſſa eſt, vt dixi: hodie verò decima debetur ex hac lege, & ex ijs quæ ſupra retulimus in pręfatione, dict. nu. 22.

h *Totius* h, Generalia ſunt verba huius legis, & cum totum dicat, nihil excludit. l. Iulianus. aliás. l. teſtatorem. 68. delegat. 3. ſic vt totius pretij conuenti pars Decima ſoluẽda ſit abſque deductione impenſarum promiſsiuè, aut alterius oneris, vt dicemus infrà cap. 16. & ſiuè iuſtum, ſiuè iniuſtum pretium ſit, nihil ad fiſcum attinet, modò valida venditio ſit ſemel: & verum ſit, tanti venditionem fuiſſe contractam, quia ex toto illo Decima deducetur, vt dicemus infrà cap. 14. nu. 17. etiam ſi pręter rem ratione temporis, aut ex alia cauſa pretiũ augeatur, vt dicemus infrà cap. 6.

14 *Pretij*, i de pretio * igitur, & de quãtitate eius conſtare debet, vt hæc Decima exigatur, alias enim non probabitur vẽditio, vt cõſtat ex reſolutis per Pinel. in rub. C. de reſ. vend. 2. par. cap. 1. num. 7. & 8. quod ſic intelligo, vbi nulla fraus gabellario

lario fiat, vt quia vterque cótrahés venditionem occultare velit ex. l. 11. tit. 17. lib. 9. Recop. & dicemus infra cap. 13. nu. 18. quo caſu obſeruanda eſt. l. 101. in fine in Quát. gabella.

Vendiderint, igitur vbicunq; verum ſit dicere, validam venditioné eſſe, decimę fiet locus: id quod intelligo ſiué perpetua vt regulare eſt, ſiué temporalis venditio ſit, vt in terminis. l. cum manu fata verſi. ſilua Cędua. D. de contrahé. empt. & iuxta nótata in. l. final. cum gloſſa, ibi, verb. contractús. C. de legatis, & dicam infrá cap. 10. num. 41. intelligo etiam ſiuę rei proprię, ſiuè alienę venditio fiat, quia res etiam aliena vendi poteſt, & eſt vera ac perfecta venditio. l. ré alienã. D. de cont. empt. & reſoluit Anto. Gomez. 2. tomo. variá reſolu. cap. 2. nu. 8. ac proinde nulla dubitatio eſſe poteſt, quin ex ea regalis decima debeatur, vt dicemus infrà cap. 14. nume. 23. quicquid aliud velit Caro. Molinę. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 23. quęſt. 19. num. 36. ſed nimirũ,
15 * quia nos ſimplicem actum venditionis attédimus ex hac noſtra lege Regia, vt dicemus in. d. cap. 14. nu. 10. & alibi ſępè: at Molineus in ſua cóſuetudine, quam interpretatur, effectum rei inſpicit, ita vt dominium fundi véditi manũ mutet, vt ex ea mutatoine per veditioné facta Quintum venditionis Patronus habeat, quod & ipſe paſsim explicat. Vlterius an ab eo, qui actualiter vendiderit, an potius à domino rei venditę gabella iſta debeatur ſeu exigenda ſit, dicemus infrà cap. 15. nu. 4. Sed & intelligo quoque hanc decimam venditionis deberi, ſiue inter viuos, ſiuę in teſtamento, vel ex teſtamento venditio fiat, vt dicemus infrà ca. 16. nu. 30. & ſiuè res mobilis, ſiuè immobilis, aut ius aliquod corpori inhęrens vendatur, vt conſtat ex. l. 5. & l. 9. tit. 17. lib. 9. Recopil. & notabimus infra cap. 9. cum. l. 3. tit. 18. lib. 9. Recop. dùm de vendita iuriſdictione agit. & ſiue principaliter, ſiue acceſſoriè venditio celebretur, ex traditis infrà cap. 16. num. 27. & in cap. fin. nu. 39. cum ſequéti. ſed veniamus iam ad legem. 2.

AD

AD L. SECVNDAM. EODEM Titulo. 17. Lib. 9. Recopilatio.

Legis verba hac ſunt.

PORQVE Los trueques y las ventas ſe deuen juzgar por vna miſma coſa: mandamos, que de todos los trueques que ſe fizieren de vnas coſas a otras ſemejantes, y no ſemejantes, quier interuenga en ello dinero, o no: que de todo ſe pague el Alcauala a nueſtro arrẽdador, fiel, o cogedor, ſiendo cada vna coſa apreciada por lo que vale: y que lo aprecie el Alcalde, o Iuez que conociere de la cauſa de la dicha Alcauala, o otro hombre bueno, a quien el dicho Iuez lo cometiere, y la Alcauala de lo que ſe montare en ello, a reſpeto de diez vno, ſe pague al dicho nueſtro arrendador, a los plazos en que ſe ha de pagar el Alcauala de las ventas: y ſo las penas en que incurrẽ los que no la pagan. *Hoc eſt.*

QVONIAM Venditio & permutatio vita & eadem res iudicari debent: [a] *iubemus, quod ex omni permutatione,* [b] *qua aliquarum rerum cum alijs rebus ſimilibus,* [c] *vel diſsimilibus facta erit, ſiuè interuenerit pecunia,* [d] *ſiuè non: ex toto* [e] *ſoluatur gabella conductori,* [f] *regioue collectori,* [g] *ſecundum verũ cuiuſque rei pretium* [h] *& aſtimationem* [i], *qua fiet à iudice* [l] *de cauſa pradicta gabella cognoſcẽte, vel ab altero* [m], *bono viro* [n], *cui pradictus iudex commiſerit:* [o] *& gabella illius aſtimationis, iuxta rationem vnius* [p] *pro decem marauedinis pradicto conductori ſoluatur* [q] *in eiſdem terminis, in quibus venditionũ gabella ſoluenda eſt, & ſub eiſdem pœnis.* Hoc dicit.

Summa-

1 *Cur permutatio vicem venditionis obtineat.*
2 *Dubium eſt, an permutationis decima expreſſe fuerit à Regno cõceſſa, an ex legis extenſione ſoluatur.*
3 *Hiſpana dictio,* Trueque, *idem quod cambium ſignificat.*
4 *Permutatio contrahitur inter duo genera ſimilia, ſicut inter ſpecies ſimiles.*
5 *Quomodocumq; res pro alia re detur, ex vtraque debentur decima, ſiue venditio, ſiue permutatio ſit.*
6 *Rei inæſtimabilis permutatæ decima non debetur.*
7 *Vnius æſtimatoris dicto ſtandum eſt in materia decimæ, quicquid aliàs duo æſtimatores requirantur.*
8 *Aeſtimator iurare debet, & ſi male æſtimauerit, ſuccurrendum eſt parti læſæ.*
9 *Aeſtimator eligitur à iudice in hac materia, quod eſt ſpeciale.*

1 IVdicari debent. [a] Nam permutatio vicem venditionis obtinet. l. 2. C. de rerũ permuta.* Quod ideo eſſe explicat gloſſa. ibi: Et Doctores cõmuniter, quia multi & idem effectus ex vtroque cõtractu reſultant, nempè cauſa præſcriptionis, euictio, & redhibitio: ſed certè in ſe ipſis ſimiles, ac vicinos eſſe eos contractus. I. C. ait in. l. 2. D. eodẽ tit. vnde in alio eſſe intelligo prædictam ſimilitudinem, & quaſi vnam naturam, vt iſta lex: nempe, quia vtriuſque contractus vnus eſt, & idem finis, propter quem à iure gentium ambo inuenti ſunt, ſcilicet vt vtilia nobis inutilibus adquireremus, vt eleganter docet. I. C. in. l. 1. D. de contrah. emp. vtroque enim contractu, ſiue vendentes, ſiue permutantes id agimus, vt res noſtras non tam vtiles ſecundum temporum, ac rerum neceſsitates alienemus, & alienas nobis vtiliores adquiramus: quod in nullo alio contractu ita contingit, prout rectè declarat text. elegans in principio titu. 6. part. 5. Ac propterea in multis vnus, & idem effectus ex vtraque conuentione reſultat, vt notat gloſſa in. dicta. l. 2. C. de rerum permutat. ſed adhuc iſta ſimilitudinis ratio ſufficiens non eſſet ad hoc, vt quod de venditione dictum erat in præcedenti. l. 1. recopilat. ad permutationem extenderetur, niſi hac expreſſa lege cautum fuiſſet, vt nota-
2 bimus infrà cap. 17. in princip. * ſic vt non ſatis ſciam, an à principio expreſſa Regni voluntate permutationum decima conceſſa fuerit, ſicut & venditionum conceſſam fuiſſe conſtat, an potius legis extenſione ſoluatur.

Ex omni permutatione [b]: Generaliter intellige pro cambio, quod apud
3 nos*. *Trueque*, appellatur, & omnem innominatum contractum comprehendit, do vt des, ex doctrina Baldi relata per Couarruuiam in tract. numiſmatum. capit. 7. numer. 4. verſiculo. hac ſane ratione. Et dicemus infra cap. 17. vbi in numer. 3. id agimus quando iſtius permutationis gabella deberi incipiat.

Similibus [c]: intellige, ſiue certa ſpecies pro ſimili ſpecie detur, veluti equus pro equo, vel homo pro ho-
4 mine: * ſiue genus pro ſimili genere datum ſit, veluti triticum pro tritico, aut vinum pro vino, prout contrà alios latius dicemus infra in dicto cap. 17.

Pecunia [d]: intellige ſiue pecuniæ interuentio nouam ſpeciem contractus, nempe venditionis conſtituat, & permutationis terminus tranſea-
5 tur, ſiuè non: * Etenim quomodo cumque res pro alia re detur, ſiue venditio, ſiue permutatio fiat, ex

vtraque re decima ſoluenda eſt, iuxta diſpoſitionem huius l. 2. quæ generaliter loquitur, prout tam laté, quam vtiliter explicauimus infra di cto capite 17.

Ex toto e. Nulla ergo deductio facienda eſt ratione impenſarum aut promiſsi, prout in venditione diximus ſupra in ſcholio ad l. 1. ver. totius.

Conductori f publicanum iura vocant in tit. D. de publica. & explicat I.C. in l. eum qui. 19. D. de verbor. ſignificatione.

Collectori, g Is eſt, qui in vno quoque loco conſtituitur, cum tributum iſtud nomine Regis exigitur ex defectu publicanorum, aut alias l. 1. titu. 14. libr. 9. Recopilat. aut cum generalis conuentio eſt inter Regem & regnum ſuper certa ſumma ſoluenda omnium gabellarum ratione, quam *Encabeçamiento*, dicimus: tunc enim in quolibet loco qui prędictæ conuentionis beneficio gaudere vult, quidam collector huius decimæ nominatur: qui qualiter ſit poſteá de receptis conueniendus, ſi forte fuerit nobilis: & an iſte officium illud teneatur inuitus ſuſcipere, dicemus infra cap. 18.

Secũdum vero cuiuſque rei pretium h. Quod ęſtimabitur iuxta l. pretia rerum. D. ad legem Fal. & quæ reſoluit Dida. Peretius. in l. 2. tit. 23. lib. 2. ordinam. & Dueñas in regu. 34.

Et æſtimationem i. Igitur loquitur lex iſta in permutatione rerum, quæ
6 æſtimari poſſunt: * quo fiet, vt ſi res aliqua pro alia inęſtimabili permutetur, decima illius rei non debeatur, iuxta tradita per Bart. in l. 4. §. prætor ait. nu. fin. per textum, ibi: & in §. ſequẽti. D. de damno infecto. & dicemus infra cap. 17.

A iudice l, ideó æſtimat iudex, quia eſt vir vonus l. continuus. §. cum ita. D. de verb. oblig. & is erit, quem declarat textus. in l. 2. tit. 7. li. 9. recop. in qua materia pedaneis quoque iudicibus plena datur iuriſdictio. l. 11. tit. 9. lib. 5. recopilat.

7 *Vel ab altero* m. Igitur * vnius æſtimatoris dicto ſtabitur in hoc caſu: quod ſpeciale eſt in hac materia: regulariter enim duo ſunt eligendi, per text. in Authen. de non alie. aut permutat. §. quod autem, ibi: *Duobus per teſtimonium*. collat. 2. ſi modò haberi queant in loco iuxta notata per Anton. Gom. 3. tomo. varia. de delict. capit. 3. numer. 28. & Bernard. Diaz, in regu. 461. cum additione, ibi.

Bono viro n. Qui cum in inuitum
8 nominetur á iudice, * iurare debet, & cum ſacramento deponere circà valorem rei, ex reſolutis per Pinel. in. l. 2. C. de reſcind. Vendi. 3. parte. capit. 4. numer. 3. ſed & cùm vt vir bonus arbitrari & æſtimari debeat, ſi iniquè æſtimet benè poterit læſus petere reductionem ad arbitrium boni viri, ex latè reſolutis per Carol. Molinæum in Conſuet. Pariſ. titu. 1. §. 33. gloſ. 3. num. 4. Iniqué autem dicetur æſtimare, ſi in ſexta parte totius valoris errauerit, iuxta Bart. in l. ſocietatem. §. arbitrorum. num. 25. D. pro ſocio. immo in hac materia quicumque exceſſus dabit locum reductioni, quia expreſſe iubet lex, vt in vero ſui valore res permutatæ æſtimentur, vt probat, ibi: *Apreciada por lo que vale*. Quodcumque ergô damnum ſiue ex parte permutantis, ſiué ex parte gabellarij, vel fiſci reparari debet iuxta tamen huius legis, & ęſtimator ipſe tenetur ad damnũ, vt in ſpecie tradit Auileſius. cap. 18. prætorum. num. 3.

9 *Iudex commiſerit*. Speciale eſt, * vt æſtimator eligatur á iudice, alias enim

enim extra materiam huius legis, æſtimatores ſunt à partibus eligendi, itá vt vnuſquiſque ſuum eligat: idque ita iudex fieri iubet reſeruans ſibi nominationem in defectum partis cuiuſque & tertij quoque in caſum diſcordiæ: eoque iure vtimur, vt notat Ioan. Garſia. de expenſis,& meliorat. c. fin. num. 18.

Iuxta rationem vnius p. Intellige ſurſum verſus ita vt reſpectiuè iuxta cõputationem vnius pro decem gabella ſoluatur, licet æſtimatio rei permutatæ ad decem marauedinos non aſcendat, ex notatis ſupra ad l. 1. verbo. ex ſingulis denis.

Soluatur q. Intellige, quod vnuſquiſque ſoluat decimam valoris rei quam receperit, quaſi ille ſit pretium rei ſuæ, ad ſimilitudinem venditoris, iuxta. l. 1. ſupra, & dicemus infrà capite. 17. de loco autem, in quo ſolui debeat, vide infra cap. 4. numer. 30.

Nunc excuſsis fundamentis, & legibus inducentibus decimam, ſic breuiter hoc meo ſcholio enarratis expeditiſque, reliquum eſt, vt totam materiam tàm iuris, quàm praxis, per quæſtiones & capita, ordinis ac diſtinctionis gratia abſoluamus.

IGNATII LASSARTE ET MOLINA CARACCENSIS

De Decima venditionis, & permutationis (quæ Alcauala nuncupatur)

LIBER VNVS.

Summa capitis primi.

1 *Venditio malè definitur à Fab. de mõte.*

2 *Notatur alia definitio F. Domini Soto.*

3 *Venditionem definit autor, & ſuam de- definitionem explicat.*

4 *Refertur elegans animaduerſio. F. Dominici Soto ad. l. Labeo. §. contractum D. de verbor. ſigni.*

5 *Oſtenditur vera mens I.C. in dicta. l. Labeo. per totam.*

6 *Quid ſit propriè contractus declaratur, expoſita dicta. l. Labeo. §. contractum.*

7 *Qualiter venditio à permutatione diſtinguatur.*

8 *Inſufficiens ratio eſt, quam tradit I.C. in. l. 1. §. fin. verſi. eſt autem emptio. D. de contrah. empt.*

9 *Stipulatio à iure gentium inuenta eſt, ſicut cæteri contractus.*

10 *Cur leges appellantur rogationes.*

11 *Exponitur text. in. §. de conſtituta. Inſtit. de actio.*

12 *Exponitur. l. ea quæ ciuiliter. D. de adqui rerum do.*

13 *Exponitur. l. quotiens. D. de nouatio.*

14 *Exponitur. l. 1. D. locati.*

15 *Exponitur dicta. l. 1. §. final. D. de contra. empt.*

16 *Stipulatio plurimum iuris ciuilis habet præ cæteris contractibus.*

17 *Rxponitur. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. D. de pactis.*

18 *Exponitur. l. niſi conſentiat. D. de acceptilat.*

19 *Cur olim in ſtipulatione verba ſolennia requirerentur.*

20 *Exponitur. l. 1. §. ſi quis ita. D. de verbo. obligat.*

21 *Mors Io. Coraſij, & gradus Baccalaureatus autoris ſub Stephano Forcatulo egregio doctore Gallo & Tholoſano.*

22 *Traditur vera ratio, cur venditio ſolo conſenſu perficitur.*

23 *Explicantur aliqua verba definitionis, de qua ſuprà num. 3.*

24 *Locatio ſine pecunia contrahi non poteſt ſicut venditio.*

25 *Notatur Ioa. Coraſius in expoſitione. l. naturalis. § at cũ do. D. de præ verbis. & l. 1. §. ſi quis ſeruum. D. de poſiti.*

26 *Notatur Pinel° in intellectu earũ legũ.*

27 *Laudatur & declaratur animaduerſio Pineli ad textum in dicto. §. ſi quis ſeruum.*

28 *Permutata cõmodatio rectè appellatur ille cõtractus, de quo in. §. præterea. Inſtit. de loca. et ex eo decima nõ debetur.*

29 *Notatur Pinelus in expoſitione. l. inſulam. D. de præſ. verbis.*

30 *Late exponitur. l. & hæc diſtinctio. §. fina. D. locati.*

31 *Exponitur. l. ſi olei. C. de locato.*

32 *Ponderatur. l. ſi debitor. §. veriſimile. D. de contrah. empt.*

33 *Exponitur. l. excepto. C. de locato.*

34 *Traditur præcipua differentia venditionis & locationis.*

35 *Verbum, redemptor, quid ſignificet in pluribus legibus.*

36 *Expo-*

35 *Verbum, redemptor, quid ſignificet in pluribus legibus.*
36 *Exponitur. l. ſequitur. §. de illo. D. de vſucap.*
37 *Appellatione venditionis quis cōtractus contineatur.*
38 *L. 1. tit. 17. lib. 9. recop. de ſola vera vēditione intelligitur.*
39 *Statutū de ſoluenda gabella ex certo pretio, qualiter intelligatur.*
40 *Merces locationis, pretium quoque appellatur.*
41 *Permutatio quandoque ponitur pro venditione, expoſita. l. ſi ei, & l. ita cōſtante. D. de iure dot.*
42 *Abſurdum eſt, quod dixit Menchaca, ex Emphiteuſi regalem decimam deberi.*
43 *Cur magis ex venditione & permutatione quā ex reliquis cōtractibus ius iſtud debeatur, reprehēſo Ioan. à Medina viro Theologo.*

De vēditione, cuius pretij decima ſoluenda eſt.

CAPVT I.

Novimus ex præfatis, quæ ſit iſta Decima, qua de agimus, ſed quia primum cōſtat ex pretio venditionis ſoluendam eſſe, iuxt. l. 1. tit. 17. lib. 9. Re. vlterius noſſe oportet, quid vēditio ſit, & qui contractus eius nomine cōtineātur: quod ſanè in hoc primo capitulo pro introductione materiæ totius operis, accuratius expedie-
1 mus.* At qui vēditionem definit Fabia. de Monte in tractat. de empt. & vend. in prin. ſed eū bene reprehēdit Pin. in rub. C. de reſ. véd. 1. par. c. 3. n. fin. cui magis placet ea definitio, quā tradit Dom. Sot. lib. 6. de iuſt. & iure. queſ. 2. art. 1. in fin. vbi ita definit vēditio eſt rei pro pretio diſtractio. At
2 verò* mihi diſplicet ex eo, quod diſtrahere in ea ſignificatione, idem eſt, quod alienare. l. cū hi. §. ſi vni. D. de tranſa. videturq; itā illa definitio factū alienationis rei pro ſubſtantia requirere in vēditione, cum tamē vera vēditio eſſe poſſit abſq; eo, quod res vēdita diſtrahatur, ſiue alienetur, vt contingit in eo, qui rē alienā vēdit, iux. l. rem alienā, & quæ ibi notātur, D. de contrah. empt. & l. 19. tit. 5. p. 5. Etenim licet ille ſit præcipuus & ſubſtancialis finis venditionis, vt res vēdita alienetur, itā vt ſi aliter conuētum ſit, nulla facta vēditio intelligatur. l. cùm manu facta in fine. D. de contra. empt. eò quod inuēta venditio eſt, ad hoc vt rem noſtram minus vtilem alienemus, & alienā vtiliorem nobis adquiramus, vt tradit eleganter. l. 1. in prin. D. de contrah. empt. & notauimus ſupra in ſcholio ad. l. 2. tit. 17. lib. 9. recop. verb. iudicari debent. tamē ſi ex aliqua cauſa cōtingat, alienationem nō fieri, vt quia res tradita non eſt, vel quia vēditor tradens dominus nō ſit, nō ideò minus vera venditio cōtrahitur, vt cōſtat ex. d. l. rem alienam. & ex princi. Inſtit. de obliga. ex conſenſu, ibi: *At nec dari quidquam neceſſe eſt, vt ſubſtantiam capiat obligatio.* Quia alienatio de natura quidem venditionis eſt, contra quam paciſci non licet: non tamen de eius ſubſtantia, cum alienatione ſublata venditio non deficiat, vt eleganter explicat Ioann. Coraſius. libr. 3. Miſcella. capit. 10. nume. 3.

Vnde ego melius ſic vēditionē diſ-
3 finio:* vēditio eſt cōtractus qui ſolo conſenſu de re cū certa nummi quātitate cōmutanda perficitur. In qua definitione & genus, & differentiæ ſunt, iuxt. trad. per Bart. & Doctores

in.l.1.num.2.D.qui teſta.facere poſſ. & cum ſuo definitio conuertitur definitio,iuxta.l.1.§.1.& quæ ibi no tantur.D.de dolo. *Contractus*, eſt genus in hac definitione, quia innumerabiles penè cõtractus ſunt,ex.§. Ius autem gentium.Inſtit.de iure natur. & eſt vltro,citroque obligatio.l. Labeo. §.contractum.ſecundum communem allegationem.D. de verbor.
4 ſignifi. * quam ſic benè explicat Domin.Sotus vbi ſupra.dict.quæſtio.2. art. 1. in princip. vt non intelligatur,quod prędicatio ſeu locutio illa, *Contractus eſt vltro, citroque obligatio*, eſt identica:ita vt contractus & obligatio ipſa idem ſint:ſunt quippè diuerſa tanquam mater & filia,nàm ex contractu obligatio naſcitur.l.1.D. de actio.& obligat.ſed quod eſt cauſalis:quia ſcilicet ex contractu emergit, atque dimanat obligatio,vt ibi quoque Alciatus notat. At ego * vl
5 tra eos animaduerto, quod in.dict.l. Labeo.verſic.contractum. non definitur cõtractus,ſed declaratur propria ſignificatio huius verbi, *Contrahere*,ſicut & illorum verborum *Agere*, *& gerere*, & inquit I. C. quod agi dicitur illud, quod verbis vel numeratione fit,veluti ſtipulatio, mutuũ, depoſitum & commodatũ:contrahi autem dicitur obligatio vltro,citroque procedens, quia contrahere vere & propriè ſignificat hic inde mutuò & vicißim trahere, & in vnum colligere ſeu congregare, vt notat Alciatus in.dicta.l.Labeo.verb.contractum in fine.&Calepin.in dictionario.verb.contraho: eiuſmodi autẽ obligatio eſt,quæ procedit ex venditione,locatione,& ſocietate, in quibus mutua eſt & reciproca obligatio hinc inde naſcens:geri vero dicitur,quod nudum factũ habet,vt vbi explicat gloſſa. Cæterùm licet verbum illud,contraho,de mutua & reciproca,duntaxat,obligatione propriè dicatur, non ideò magis negat IurisConſultus.in dicto verſic.contractum.generale & ciuile nomen, *Contractus*, ad omnem actum, & conuentionem,ex qua ſiuè ſimplex, ſiuè reciproca proficiſcatur obligatio, propriſsimè adaptari : quia de hoc verbali nomine nulla ibi erat diſputatio:alias enim expreſsè dixiſſet IurisConſultus contractus non eſſe mutuum & depoſitum,& quemcumque alium actum, qui re celebratur, cum ſub verbo agere, ad differentiam verbi contrahere, eos actus & conuentiones comprehenderit in principio illius legis verſi.& actum quidem. quos tamen propriſsimos contractus eſſe liquido conſtat ex dicto. §. ius autem gentium. in fi-
6 ne. Inſtitut. de iure naturali. * Itaque in ſummam dico, quod quàmuis verbum , contraho, eam propriam ſignificationem habebat, de qua in dicto verſicul. contractum. Nomen illud *Contractus*, iam in illam ex longo vſu , & antiquo omnium literatorum conſenſu ſignificationem abijt, vt omnem conuentionem ſignificet, ex qua ciuilis aliqua obligatio naſcitur, ſiue re, ſiue verbis,ſiue conſenſu fiat.§.fin.Inſtit. de obligat.&.l.1.in princ.D.de actio. & obligat.

Ex qua optima animaduerſione placare poteris omnes difficultates, quę propter.ex.in dict.l.Labeo.verſic.contractum,exoriri ſolent apud ſcribentes in.l.1.D.de verb.obligat. & alijs in locis.dubitantes, qualiter cùm in ſtipulatione,mutuo, depoſito,& alijs,non reciproca, & duplex obligatio ſit,ſed ſimplex,vnius ſcilicet,qui ſe obligat, contractus dici queant,vt aperte appellat. I. C.in.l. certi conditio.§.quoniam.D.ſi cert. petat. Etenim facillimè dic,ad eſſentiam

tiam contractus non requiri vltro, citroque obligationem, ſed vnicam ſufficere: quia illa obligatio reciproca, & duplex ſolum reperitur, & eſt in contractibus, qui conſenſu fiunt: in reliquis autem, qui re & verbis celebrantur, vnus obligat, & alter obligatur: & hæc eſt vna nec minus præcipua differentia, quę inter eas obligationes à Iuſtiniano cóſtituitur. in §. item in his Inſtit. de obligat. ex cóſenſu. vbi Theophilus rectiſsimè, & latè explicat, quicquid gloſ. ibi, & Doctores aliter nec bene interpretentur. Atqui hanc eandem differentiam ſignificat, & docet IurisCóſultus. in dicta l. Labeo. oſtendens, quod obligatio re aut verbis celebrata propriè agi dicitur: quæ verò vltro, citroque naſcitur, contracta eſſe appellatur, eò quod contrahere viciſsim ac mutuò trahere ſignificet, vt explicui. Cęterùm quin vtroque caſu, ſiue re, ſiue verbis, ſiue conſenſu obligatio fiat, cótractus proprius ac verus celebretur, & ſit, iuxta receptam & antiquam huius verbi ſignificationem, Iuriſconſultus non negat, nec agit: nam verbum illud, contractum, de quo in ea. l. Labeo. verſi. contractum. participium eſt, ſicut & actum & geſtum, de quibus in eadem lege, nó autem accuſatiuus huius verbalis nominis, *Contractus*, prout videntur accepiſſe Doctores.

Sed vt ad noſtram venditionis definitionem reuertam, ideo diximus.

7 *Qui ſolo conſenſu perficitur.* * Vt venditionem à permutatione diſtinguerem, quæ licet & nummum, & rem aliquando habeat, ſicut venditio, vt probatur in l. final. cum ibi notantis per Doctores. D. de condit. cauſa data non ex conſenſu tamen, ſicut vénditio, ſed ex re tradita initium obligationi præbet. l. 1. D. de rerum permut. & dicemus, infra. c. 17. ideo verò emptio, & venditio cóſenſu peragitur: quia iuris gentium eſt, vt videtur præcipere Iuriſconſultus in l. 1. §. final. verſic. eſt autem emptio. D.

8 de contrahen. emptio. * Sed inſufficiens quidé ratio eſt, vt patet in mutuo, depoſito & alijs, qui iuris quoq; gentium contractus ſum. l. ex hoc iure. D. de iuſtit. & iure. & tamen non ſolo conſenſu, ſed & re quoque peraguntur, text. in princ. Inſtit. quibus mod. re contrah. obligat. & notatur in l. iuris gentium. in prin. D. de pactis. ſic & ſtipulatio non ſolo conſenſu, ſed verbis cótrahitur ſiue agitur, vt probat. l. 1. vbi omnes notant. D. de verb. oblig. & quanuis in prædicta. l. ex hoc iure. & in §. ius autem gentium. Inſtitu. de iure natura. poſt Accurſium dicant interpretes, indu

9 ctam eſſe eam à iure ciuili, * expreſſe illam Iuriſconſultus iuri gentium attribuit, ac proinde á ſeruis fieri permittit in l. an inutilis. §. fina. D. de acceptilat. vbi de acceptilatione tractatur, quæ eſt ſtipulatio liberans debitoram altera ſtipulatione obligatoria præcedente. §. item. Inſtitut. quibus mo. tolli obligat. vbi præcedens illa ſtipulatio inducta fuit à Gallo Aquilio, qui fuit tempore Ciceronis, vt ſcribit ipſe libr. 3. de officijs. Vnde multo magis ſimplex ſtipulatio erit iuris gentium, quod eſt antiquius iure ciuili. §. ſingulorum. Inſtitu. de rerum diuiſ. & tantum abeſt, vt ſtipulationem induxerit lex, quod è contrario lex antiqua & propria ædita ſit per ſtipulationem, quia populus interrogabatur â Magiſtratu, an legem ratam haberet. §.

10 lex eſt. Inſtitut. de iure natura. * Vnde à Marco Tullio leges ſæpè appellantur Rogationes, & à Iuriſconſultus, in l. 2. §. exactis. D. de orig. iuriſ. & l. 1. in princ. ibi: *Poſt hanc legem rogatam*. D. ad leg. Falci. lexque ideó

B 4 com-

communis ſponſio populi definitur in.l.1.D.de legibus. Quod videtur intellexiſſe Pinelus, nec aduertiſſe ſatis aliud agens, in Rubr. C. de reſcind.vend.1.part.cap.1.num.26.vbi ingenuè fatetur ſtipulationem inuétione ſua iuris gétiũ eſſe: quis enim, inquit, aſſerere audebit ante ius ciuile nunquam inter homines contigiſſe, vt interrogando, & reſpondendo conuenirent?

11 Nec* obſtat text.in.§. de cõſtituta.Inſtit.de actio.vbi qui conſtituit ſe debitorem per ſtipulationem, iure ciuili tenetur.quia ibi nõ de ipſa ſtipulatione quæritur, ſed expreſſè actione, quæ oritur ex ſtipulatu, vt Titulus de actionibus declarat, & tex.in.§. ſed iſtæ.&c. §. in perſonam. eod.tit. vbi omnes actiones ſunt à iure ciuili, ſed actio ex ſtipulatu eſt à mero iure ciuili ad differentiã actionis de conſtituta, quæ eſt á iure ciuili prætorio.

12 Nec* etiam obſtat text. in lege ea. quæ ciuiliter.D. de acquiren.re. domin. vbi per ſtipulationem adquirit ſeruus nobis ciuiliter: quia non propterea ſtipulatio eſt iuris ciuilis, ſed ipſa adquiſitio eſt ciuilis, id eſt, intellectualis, quæ ipſo iure fit, nullo rei corpore interueniente. Nam ſi ſeruus ſtipulatur, ſtatim actio & obligatio adquiritur dominium ipſo iure. l. placet. D. de adquir. hæred. atque idem erit, ſi locet, vel vendat, vel ex quacumque alia cauſa adquirat.§.item vobis.Inſtitut. per duas perſonas non adqui. nec ideò emptio & venditio, aut locatio, & conductio, vel alij contractus iuris ciuilis ſunt. Itaque quod dicit text. in.dicta.l. ea quæ. intelligere debes, quæ ciuiliter adquiruntur, id eſt, intellectualiter, & ipſo iure ſine aliquo facto corporis, per nos metipſos, vel per eos duntaxat, qui in poteſtate noſtra ſunt, nobis adquiri: veluti ſtipulationem.Et addere poſſet I.C. locationem & venditionem, & alios cõtractus, qui conſenſu contrahuntur. §. vnico.Inſtit.de obligat.ex conſenſu. Quin immò nec ipſa adquiſitio, quæ per ſeruum fit, iuris ciuilis eſt, ſed potius iuris gentium, nam apud omnes gentes per ęquè cuſtoditur. §.in poteſtate.Inſtit. de his qui ſunt ſui vel alie.iuris, quæ vero naturaliter, id eſt, corporaliter, & rei interuentu adquiruntur, iuxta text.in.§. per traditionem. Inſtitut. de rerum diuiſ.etiam per liberam perſonã nobis adquiri: veluti poſſeſsionem. l.1. C.de adquir.poſſe.quæ nedũ intellectualiter & animo, ſed corpore adquiri ſolet.l.1.D.eod.tit.

13 Denique* non obſtat.l.quotiens. D. de nouatio. vbi deportatus capax non eſt ſtipulationis, cum tamen capax ſit omnium contractuum, qui à iure gentium inuenti ſunt.l. quidam ſunt.17.D.de pœnis.Et tradunt Doctores in.l.ſi mandauero.§. is cuius.D.mandati.Nam reſpondeo cum Bart.in.d.l.quotiens.rationẽ eſſe, quia deportatus liberatur ab omni obligatione iam contracta, vel contrahenda ex cauſa de præterito, vt in l. ſi debitori.47. D. de fideiuſſor. ſecus autem, ſi cum iam deportatus eſſet, ſeobligaret, quia tunc tenebitur naturaliter ex omni contractu.

14 Rurſus* non obſtat. l.1. D.locati. vbi ex eo, quod locatio eſt iuris gentium, verbis non contrahi dicitur in hæc verba: *Locatio, & conductio cum naturalis ſit, & omnium gentium, non verbis, ſed conſenſu contrahitur, ſicut emptio & venditio.* At qui ita videtur, quod cum ſtipulatio verbis fiat, iuris gentium eſſe non poſsit. Sed ea verba ſic interpretor, vt non

ex

ex eo, quod ſit naturalis, concludat I. C. verbis non contrahi locationem cum nec præter naturam verba ſint: ſed hoc ſolum dicere, quod locatio & conductio, vltra quod eſt iuris gentium, & illud quoque habet, quod ſolo conſenſu perficitur, ſicut emptio & venditio. In quam rem facit locutio text. in. l. mulier. D. qui potiores in pig. hab. vbi creditor habebat debitorem & rem pignoratam: & inquit I. C. creditor cum poſſet hæredes conuenire idoneos, ad rem venit: hoc eſt, vt patet, creditor, poſito, quod poſſet hæredes cõuenire idoneos, ad fundum venit. Ita & in dicta. l. 1. ſic dicitur: locatio & conductio cum naturalis ſit & omnium gentium, non verbis, ſed conſenſu contrahitur: hoc eſt, locatio, poſito quod eſt naturalis, vltrà ſciendum eſt, quod non verbis ſed conſenſu peragitur: nam etſi naturalis ſit, bene poſſet verbis contrahi, vt ſtipulatio, quæ eſt iuris gentiũ, vt diximus.

15 Vltimo * non obſtat text. in. l. 1. §. fina. D. de contrah. empt. vbi dicitur, quod emptio eſt iuris gentium, & ideò conſenſu peragitur, & inter abſentes contrahi poteſt, & per nuntium, & per literas: quod videtur dictum propter ſtipulationẽ, quæ prędictis modis contrahi nequit. §. inter abſentes. Inſtit. de inutili. ſtipulat. ſed profecto literam illius legis præpoſterè ſcriptam eſſe intelligo: nam dum text. ille dicit, eſt autem emptio iuris gentium, & ideo conſenſu peragitur. inſufficiẽs ratio eſt, vt patet in mutuo, depoſito, & alijs, qui iuris gentium contractus ſunt, & non ſolo conſenſu, ſed & re quoque contrahuntur, vt aduerti ſupra nu. 8. ideo ſic lego eum text. eſt autem emptio iuris gentium, & cõſenſu peragitur, & ideo inter abſentes, &c. prout loquitur text. in prin. Inſtit. de obligat. ex conſen.

16 Verum tamen eſt, * quod plurimum iuris ciuilis habet ſtipulatio præ cæteris contractibus, ad hoc vt firmiſsima eſſet, & firmaret reliquos contractus per ſe infirmos. l. ex placito. C. de rer. permut. effectu nouationis à iure ciuili tributo, quo fit, vt etiam præcedentem obligationem tollat ipſo iure, vel in aliam trãsferat, iuxt. l. 1. & totum tit. D. de nouat. & de acceptilat. propter quod in ſtipulationibus ius cõtineri dicimus, in pactis autem factum verſari, quia pactũ nudum non corroboratur à iure ciuili, ſed relinquitur in ſuis terminis, & in

17 tra meri facti cancellos, * & hoc eſt, quod tradit. l. ſi vnus. §. pactus ne. D. de pactis, prout ex Alcia. in. l. quinq; pedum. C. finium regũ explicat Car. Mol. in tract. diui. & indi. in prin. n. 10. & vide Ioa. Cor. lib. 2. miſcella. c. 16. Hinc etiam factum eſt eo iure, vt quamuis quibuſcumq; verbis cõtracta ſtipulatio iure gentium valeret, ſolennia tamen verba traderentur, vt non niſi illis contracta teneret ſtipulatio, quę refert Iuſtin. in. §. in hac re olim. Inſtit. de verb. obliga. veluti, ſpondes? ſpondeo: promittis? promitto: nec talis valebat ſtipulatio: ſpõdes? promitto, aut promittis? ſpõdeo, quam ſolennitatem ſubſtulit Leo in. l. omnes. C. de contra. ſtip.

18 Ex qua antiqua obſeruatione*, ego intelligo tex. elegantem in. l. niſi cõſentiat. D. de acceptilat. in quo antiquam illã obſeruationem ſublatam non eſſe exiſtimo per prædictã Leonis conſtitutionem: ſemel quia alia hæc diſpoſitio eſt in. d. l. niſi conſentiat. tum propter rationem illius legis, ibi, *Quia verbis verba, ea demum reſolui poſſũt, quæ inter ſe congruũt*: inquit ergo tex. quod niſi cõſentiat accepti latio cũ obligatione, hoc eſt, niſi cõ-

 ſonent,

ſonent, eademq́; prorſus verba ſint
accep:ila.ionis & obligationis prę-
cedentis,imperfecta liberatio eſt. Pu
tà ita ſtipulatus ſum in obligatione:
ſpondes? tu rectè dixiſti, ſpondeo:
iuxta an.iquorum obſeruationem
in.d.§.in hac re.aut certê dixiſti,pro
mitto,iuxta conſtitutionem.d.l.om
nes.C.de contrah.ſtipu..poſteà cum
vellem acceptum tibi ferre iuxta pri
mam reſponſionem,cum dixiſti, ſpó
deo,ita à me ſtipulatus es:quod pro-
miſi tibi, habeſné acceptum? habeo:
nulla quidem acceptilatio eſt. Idem-
q́ue erit ſi cum dixiſti, promitto in
obligatione, poſtea in acceptilatio-
nē ita fueris ſtipulatus: quod ſpopon
dì tibi,habeſnè acceptum? habeo:ra
tio eſt planiſsima, quia quod in acce
ptilatione deducitur,verum non eſt,
nec ita acceptilatio conſonat cum
oblitione, proindeq́; nec valida eſt,
nec te liberat. Etenim interrogas
quòd promiſiſti; & debes quod ſpo-
pondiſti,aut èċontrario:atqui ea de-
mum verba verbis reſolui poſſunt,
quæ inter ſe congruunt, vt ait.d.l.ni
ſi conſentiat. Nam ſicut re cőtracta
obligatio,verbis non tollitur.§.1.In
ſtit.quibus mo.tolli.oblig.ita nec di
uerſa verba verbis alijs tolluntur:
quam verborum conſonantiam re-
ctè obſeruauit Aquilius in ſua acce-
ptilatione, de qua in.d.§.1. iſtudq́ue
eſt quod eleganter ſcripſit.I.C.in.d.
l.niſi. qui de verbis ſolum vt patet,
nec de re agit, vt peſsimè glo.& Bar.
acceperunt ceſſat verò hodie iure re
gio propter generalem deciſionem
l.2.tit.16.lib.5.Recop.

Itaq; licet iure gentium, vt dixi,
quibuſcumq; verbis contrahi poſſet
19 ſtipulatio.*Ea verba ſolennia lex ci-
uilis elegit, vt ſtipulationis contra-
ctum cautiorem efficeret, cum non
ſatis videretur ad interrogationem
aduertiſſe is,qui vt reſponderet, no-
ua verba exquireret ſuperuacuò:aut
quia eiſdē verbis reſpódens, cautiùs
& coſultò magis reſpódiſſe videatur.

20 Nec*obſtat tex.difficilis in.l.1.§.ſi
quis ita.D.de verb.obli.vbi ſi ita ſti-
puler,ſpondes? & tu reſpondes, quid
ni? ſtipulatio valet. Et tamé illud ver
bum,*quid ni*,relatum non eſt inter ſo
lennia verba ſtipulationis,de quibus
in.d.§.in hac re. Aliqui quod Leo fe
cit in.d.l.omnes. Vlpiano attribuűt
in.d.§.ſi quis ita, contra Iuſtinia. in
d.§.in hac re.è quibus eſt Ioa. Cora.
21 in.d.§.ſi quis,num.2.*qui miſerrimé
occiſus eſt Tholoſæ Regni Francię,
paulò antequam ego gradum Bacca
laureatus acciperem in ea ciuitate ab
Stephano Forcatulo egregio Doct.
ſed illud quidem dictum falſum eſt.
vt conſtat ex eodem Vlp.in.l.qui au
tem.§.fi.D.de conſtit.pecu.vbi dum
dicit cőſtitutú quibuſcumq; verbis
fieri poſſe,ad differentiam ſtipulatio
nis dixiſſe,luce clarius eſt,aperteq́ue
inde demonſtraſſe, ſtipulationis ſo-
lennia circa verborum conceptio-
nem ſuo tempore vigere adhuc. Vn-
de text.in dict.§.ſiquis ego ſic inter-
pretor,quod vbi ita ſtipulor, decem
mihi dabis? Et tu dicis, quid ni? pla-
né ſubintelligitur verbű,dabo,qua-
ſi diceres,cur non dabo? arg.text. in
§.prætereà verſi.nam ſi hoc.Inſtit.de
inutili.ſtip. &.§. quotiens plures.eo.
tit. nec ea quidem erat præcipua. I.
C.dubitatio,quam bene diſputat Al
ciatus in eodem.§.ſi quis,ſed quia tra
diderat idē Vlpia.in. §. qui præſens.
eiuſdem legis primæ in contrahen-
da ſtipulatione interrogationem, &
reſponſionem congruam neceſſa-
riam eſſe,prout apertiùs tradit text.
in princ.Inſtit. de verb. obligat.&.l.
1.verſi.verbis.D.de act.& oblig. vi-
debatur in dicto. §. ſi quis. Quod ſi
interrogant idecem dabis? Reſpon-
diſſes,quid ni? vel cur non? aut quòd
ni da-

ni dabo? inutilis ſtipulatio contraheretur, quaſi duas interrogationes, & nullam reſponſionem cótineret. Verum Vlpianus ait rectè valere: ratio eſt, quia interrogando reſpondetur, prout reſpondet I.C.in.l.vxorem.§. concubinæ.deleg.3. &.l. ſi longius. §.final.D.de iudicijs.Et teſtator in.l. Pamphilo.§.propoſitum.de leg.3.& & tradunt Bart.& Doctores in dicto.§.ſiquis.Vnde rectè valet illa ſtipulatio,quia quanuis nulla verba reſpôſionis fuiſſe videantur,verum eſt, eum reſpondiſſe, & quidem verbis: quod non eſſet, ſi ſine verbis reſponderet,veluti annuendo.

Itaque* vt eò,vnde egreſſa eſt,noſtra reuertatur diſputatio,emptio,& venditio ſolo conſenſu perficitur, non quia iuris gentium eſt, vt videbatur innuere.dict.l.1.§.fin.D.de cótra.empt. ſed quia ita gentium iure, vſuque receptum fuit, vt cum de re & pretio purè conueniſſet, emptio & venditio eſſentialiter intelligeretur eſſe perfecta, quamuis nec traditio rei,nec ſolutio pretij ſubſequeretur,vt latius agemus infra. cap.3.per totum.

23 Cæterum * in prædicta definitione adiecimus ea verba, *De re cum certa nummi quantitate*: quia rei nomen generale eſt,tam rerum corpora,quã alia quæcumque iura comprehendens.l.1.in fine.D.ſi cert. pet. &.l.rei appellatione.D.de verb.ſign. quorũ omnium venditio eſſe poteſt, vt dicemus infra.c.9.&certum eſſe debet pretium vẽditionis.§. pretium autẽ. Inſtit.de empt. & vend. nũmus verò ex Calepino magis ſignificat pecuniam numeratam, in qua pretium eſſe debet,quã ipſum pecuniæ nomen, quod generalius eſt.l.2.§.itẽ mutuũ. D.ſi cert.pet.&.l.pecuniæ.D.de verſig.atqui huius nummi materia formã publica per cauſa, vſum, dominiũq; non tam ex ſubſtantia præbet, quàm ex quantitate,vt tradit tex.in l.1.D.de contrah.emp. ſecũdum elegantem Caroli Molinęi expoſitionẽ in tract.de vſur.q.92.ex nume. 694. quæ quãtitas & de vno vel minimo nummo rectè dicitur, in quo poteſt contractus iſte venditionis conſiſtere,ex notatis per Tiraq de retra ligna.§.1.gloſ.21. ex princ. & diximus ſuprà in Scholio ad.l.1.num.9.verb. *ex ſingulis denis*.tit.17.li.9.recopilat.

Commutanda, ideo diximus, vt hoc vno verbo venditionem à locatione diſtinguerem: nam in reliquis partibus definitionis ſuprà relatis ambo contractus æquè conue-
24 niunt. * Etenim locatio & conductio ſolo conſenſu perficitur,& rem ac nummum neceſſariò habet, ſicut emptio & venditio, iuxta communem gloſſarum & Doctorum ſententiam, vt probat text.& ibi gloſſa.in l.naturalis.§.at cum do. verſic.ſi res. D. de præſ. verbis. gloſ.in.l ſi olei. C.de locato. & in princip. Inſtit. de locat.& in.l.1. §. ſi quis ſeruum.per text. ibi. D. depoſiti. & in.l.2. verbo. mercede.D.locati. Bart. & Doctores communiter in dictis locis, & vbique: vt reſoluit Antonius Gom.2. tomo. variar.reſolut.capit. 3.numer.3. qui omnes ita tenuerunt, mercedem in pecunia numerata de ſubſtantia locationis requiri,nec aliter locationem dici poſſe, ſicut ſine nummario pretio venditio non eſt. l.1.in princip. De contrah. empt. & ab hac veriſsima & receptiſsima ſententia nemo diſcrepauit,præter Ioannem Coraſ. lib.2. miſcella. capi. 11. quem libenter ſequitur, & adiuuat Pinelus in rubr.C.de reſcind.vendi. 2.part.cap.3.ex numer. 29. ſed certè dum contrariorum iurium difficultatem vterque fugit ab ijs,quę communem ſententiam probant, explicare

care ſe nequiuit, vt erat impoſsibile.
25 Etenim * dum Coraſ. exiſtimat in dicto §. at cũ do. & in. d. §. ſi quis ſeruum. Pecuniæ nomen pro quacumque re, non vero ſtrictè pro pecunia numerata accipiendum eſſe, iuxta. l. pecuniæ. 178. & l. pecuniç. 222. D. de verb. ſigni. nedum durum, vt agnoſcit Pinel. vbi ſupra. nu. 33. ſed & abſurdum eſt: quia tunc demum pecuniæ nomen generale eſt, cum pro tota hominis ſuſtantia ponitur, iuxta illud ruſticorum dictum, de quo in l. ſi chorus. §. 1. delegat. 3. in contractibus vero, & vltima voluntate, vel ampliſsimè pro ijs ponitur pecunia, quæ pondere, numero, & menſura conſiſtunt. l. 2. §. item mutuum. D. ſi cert. petat. & l. talis ſcriptura. 30. in princ. de leg. 1. notat Tiraq. de retra. ligna. §. 1. gloſ. 14. nu. 42. iuxta quod vel id ſaltem colligendum eſſet, ex d. §. ſi quis ſeruum. locationem non contrahi, cum ſpecificum aliquod corpus datur, putá equus, aut vas, vt aliquid facias: quia ſpecies iſtæ pecuniæ appellatione in contractibus non continentur ex dictis iuribus. At qui inter talem conuentionem, & illam, cum triticum, aut oleum, genuſvè aliud do, vt aliquid efficias, nulla quidem differentia poteſt conſtitui, nec viri illi doctiſsimi conſtituere voluerunt: vt conſtat de Pinelo in preallegato loco. numer. 36. dum conatur aliter reſpondere ad. l. inſulam. quam ipſe pro communi ponderat. D. de præſ. verbis. vbi inſula, & ſic ſpecies, vt alteram inſulam reficeres, data eſt: & non fuit locatio.
26 Sed * & præterea dum Pinel. tentat reſpondere ad text. in. d. §. at cum do. ſatis ex eius reſolutione apparet, quod non tam illi ſatisfacit, quam eum obſcurat, ne veritas communis ſententiæ ex eo eluceſcat, & clariſsimas illius textus aquas & verba conturbat Camellorum more, ne defectus ſuæ ſententiæ detegatur, nec euitare potuit ſine violatione vim illorum verborum, de quibus in. d. §. ſi quis ſeruum. verſi. quod ſi. ibi: *ſed quia pecunia non datur*, quamuis veriſ-
27 mum eſt, * quòd benè conſiderat circa eum text. nempe talem fuiſſe contractum de quo ibi: vt etiam ſi merces locationis in quacunque re prçter pecuniam poſſet conſiſtere, vt ipſe putat, adhuc in eo genere conuentionis dici non poſſet locationem eſſe contractam. Cuius rei ea eſt planiſſima ratio, licet Pinelus non ſatis explicet, quia ſi do tibi ſeruum vtendum, itá vt eũ cuſtodias, quæ eſt ſpecies, text. in. d. verſ. quod ſi. duo extrema ſunt in iſta conuentione, quorum neutrũ poteſt eſſe merces, quin potius res ipſa locata: nam ſi ego dediſſem tibi ſeruum illum vtẽdũ pro pecunia, quam mihi dares, ſeruus ille locatus foret: atqui etiam, ſi vt ſeruum illum meum cuſtodires, pecuniam tibi dediſſem, dubium non eſt, quin opera & cuſtodia tua locaretur. Igitur coniunge has duas res locatas, & effice, quod ſeruum meũ dem tibi, vt eum cuſtodias: & certe omnino deficiet merces, ex vtraque parte, quia immò vtrinque datur, & prçſtatur res, quæ locari ſolet, & ita potius erit, facio vt facias, quàm locatio, quæ & rem & mercedem requirit. l. 2. D. locati quemadmodum ſi rem aliquam tibi vtendam ſiue fruẽdam dedero, & inuicem â te aliam vtendam ſiue fruendam accepero, locatio & cõductio non eſt, ſed proprium genus innominati contractus, vt probat text. in. §. præterea. Inſtit. de locatione. cum ex eo quod pecunia non datur, vt inquit text. in d. §. ſi quis ſeruum. tum quia ex vtraque parte proficiſcitur talis res, vt nõ ſatis

ſatis conſtet, quæ locata ſit, & quæ mercedis nomine detur. Vtramque verò & locari, & mercedis nomine datam videri, ratio nõ patitur prout in venditione dictum eſt iuxta ſententiam Proculi in.§. item pretium. Inſtit. de emp. & vend. &.l.1. D.eo. tit. & quanuis text.in.d.§. prætereá. nullo proprio nomine iſtum cõtractú inſignierit,* rectè eum permutatam commodationé appellat Do. Soto.lib.6.de iuſt.& iur.q.2.art.1.in ſecunda conclu. ex quo ſæpiſsimé reſpondi Regiam gabellam non deberi, quia nec vẽditio, nec permutatio eſt, ex quibus ſolis hoc tributum dimanat: quod valdè nota, eſt enim frequentiſsimus ille contractus inter ruſticos, qui ſolẽt adinuicem pro vitę tempore res immobiles vtẽdas & fruendas dare, atque recipere.

29 Rurſus* nõ ſatisfacit Pineli reſpõſio ad dictã.l.inſulam.D.de præſ.verbis. dum ait, ex eo locationem nõ eſſe, quod qui inſulam recepit, vt aliã reficeret, artifex non erat: nec diuinare ſe putat, quia non minus diuinabit, ſi artificem fuiſſe credat, ſed quamuis ita ſit, vt Pinelus vult, dubitari non poteſt, quin ſiue ità recipias, vt tu ipſe facias, ſiue vt cura & expenſis tuis fiat, contractus ille ſit, do vt facias, quia vel in hoc ſaltem recipis, vt facias per alios fieri: in quo tuum quoque factum vertitur.§. ſi quis alium.Inſtit.de inutili. ſtipulat. ergo ſi rem dare ad locationem ſufficit, locatio erit in.d.l.inſulam. quia do vt facias, & ſuccedit regula text.in.d.l.naturalis. §. at cum do. D. de præſcrip. verb. quod cùm neget.I.C.dicens, ciuili incerti actione agendum eſſe, religio eſt, vt cõtrarium probent viri illi doctiſsimi aliquorũ iurium difficultate ſuperati, quibus non ſatisfacit Meneſius.in.d. l.naturalis.§.ad cũ do, quáuis ab eorũ nouitate rectè diſceſſerit, ergo ea iura difficilia, quando locus & ratio poſtulat, explicemus.

30 Et primo * non obſtat text. in. l. & hæc diſtinctio.9. final. in fine.D. locati. vbi inter duos, qui ſingulos proprios fundos habebantur, ita cõuenit: vt alter alterius fundum ſic cõductum haberet, vt fructus mercedis nomine penſarentur, quia vltimum iſtud verbum, *penſarentur*, ſatis exprimit veritatem gloſſellæ ibi, verbo, mercedis, quæ ità explicat, id eſt, conuentę, vt ſcilicet iſto modo contraxerint, quod alter alteri fundum ſuum proprium locaret certa mercede in pecunia numerata, vt neceſſarium, & regulare eſt: ſic tamen conuenerunt, vt alter ab altero ita conduceret, vt fructus vniuſcuiuſq; fundi in alterius conuentam mercedem compenſarentur; ſiue quidem plurimi, ſiue pauci ex altero quocumque fundo colligerentur, & hæc fuit ſpecies illius legis: ità vt aperte fallatur Pinelus vbi ſupra.num.29. qui reprehendit gloſſam illam, dùm putat Iuriſconſultum referre primam locationis conuentionem, non aliam de ſoluenda mercede: quod eſt contara verbum illud, *penſarentur*, quod & compenſare ſignificat, vt ex Valerio Maximo.lib.1. tradit Calepinus in dictionario. verb. penſo. & eſt textus expreſſus. in.l.quod ſi artificem. D.de rei vendicat. Vnde cum conuentum eſſe dicat. I. C. vt fructus vniuſcuiuſq; fundi locati, cum mercede alterius penſarentur, clarum & neceſſarium eſt, mercedem conuẽtam ſupponere, cum qua fructus forent compenſandi: eſt enim compẽſare, vnum pro alio contribuere. l. 1.D. de compenſat. itaque circa eum text.in dicto.§. final. notandum eſt, quod triplex potuit eſſe conuentio. Prima, ſi ità conueniret, vt modo dixi

dixi factum fuiſſe iuxta verum intellectum gloſſæ ibi, verb. mercedis, & tunc vera & perfecta locatio eſt, & mercedum compẽſatio, vt explicui. Secunda, ſi ità conueniret, vt alter haberet fundum alterius, pro fructibus fundi, quem ipſe alteri daret, vt factum fuiſſe exiſtimat Pinelus, & tũc non locatio erit, quia deficit pecunia, ſed innominatus contractus facio vt des, vel do vt facias. Tertia, ſi ità conuentum foret, vt ego hàbeam fundum tuum vtendum ſiuè fruendum, & tu meum aliquo certo tempore, & iſto caſu erit innominatus contractus, facio vt facias, quem per mutatam commodationem ſuprà appellauimus, & de quo eſt text. in. §. prætereà. Inſtit. de locatione.

Secundò, iuxtà hanc veriſsimam interpretationem ad text. in dicta. l.
31 & hęc diſtinctio. *rectè poteſt ac debet intelligi tex. in. l. ſi olei. C. de locatio. cuius authoritate præcipuè mouétur Coraſius, & Pinelus in prę allegatis locis, vt contrà communẽ teneant, ex eo quod videant in ea lege, certa olei ponderatione fructus vnius anni locatos eſſe, hoc eſt, fundum pro vno anno locatum eſſe, vt explicabimus infrà cap. 2. nu. 39. & quidem ſine pecunia, ſed pro certo oleo, vt dixi, & tamen vera locatio dicitur, ac bonæ fidei contractus: ita vt meritò diſplicere debeat communis gloſſæ, & Bartoli intellectus ad eam legem, dùm putant ibi non locationem, ſed innominatum contractum fuiſſe: quod vt defendant, plurima ſupplent, quæ nullatenus admitti debent. Vndè ego ſic meliùs interpretor, quod cum ea lex expreſſè dicat, certa olei ponderatione locatum eſſe fundum, eo ſic modo intelligenda eſt, quo fieri poteſt nempè, quod poſtquam certa mercedis ſumma in pecunia numerata ſtatuta eſt ad perfectam locationis eſſentiam, conuentum fuit, vt certa olei pondo mercedis loco ſoluerentur: quo ſuppoſito (ſcilicet, quod rectè & iuxta iuris regulas ea certa olei ponderatione locatio contracta eſt, & niſi aliud obſiſtat) Imperator reſpondet à contractu bonæ fidei non eſſe recedendum, iuxta verba text. in. l. qui teſtamento in princ. D. qui teſta. face. poſſ. poteſt autem illud fieri, vti dixi in. d. l. ſi olei, iuxta terminos & conuentionem text. in. d. l. & hæc diſtinctio. §. fina. ſecundùm verum intellectum gloſſæ ibi, de quo ſuprà D. locati, & l. ſed addes. §. ſi dominus. D. eod. tit.

32 Eamque veriſsimam expoſitionem neceſſariò conuinco, *ex textu ineuitabili. in. l. ſi debitor. §. veriſsimile. D. de contrah. empt. vbi ſimiliter fructus oliuæ pendentes pro decem pondo olei venditi ſunt, ſicùt locati in dict. l. ſi olei, vbi iam noſtra hæc expoſitio neceſſaria eſt: nec tentabunt Coraſius & Pinelus, an & venditio quoque ſine pecunia numerata contrahi poſsit ſuſcitata Caſsij & Sabini ſententia in. l. 1. D. de contrah. empt. quod cùm diſputatum ſatis in venditione eſſet, ſatis ſe quoque explicuiſſe putauerunt Iuriſconſulti, idem eſſe in locatione, dum dicerent locationem proximam venditioni eſſe, iiſdemque iuris regulis conſiſtere. l. 2. D. locati, vt deſtructa omnino ſit vrgens Pineli ſuſpitio, quam ipſe memorat, vbi ſupra numer. 31. verſic. mihi etiam. Nec immoretur te, quod in dicta. l. ſi debitor. ſtipulatio eſt interpoſita: quia certè nihil intereſt, an ſtipulatione, an verò pacto in conti-

continenti poſito illud fiat, iuxta notata in .l. iuris gentium. §. quin immò.D. de pactis. ſolùm aduerte, quod ibi dicitur pretium conſtituiſſe vēditorem ex eo, quod natum eſſet, vſque ad decem pondo olei: ità vt rectè, aliud agentes, ſcilicet de validitate contractus non dubitantes, poſsimus dicere, fructus oliuæ venditos eſſe pro decem pondo olei in dict.l.ſi debitor. ſicut & locatos eſſe dixit Imperator in dicta.l.ſi olei.C. de locato.

33 Tertiò * non obeſt text. in.l. excepto. C. de locato, quia non video, cur admittenda non ſit expoſitio gloſſæ, ibi. verb. fructus. in 2. expoſitione, vel intellige, ſecundùm quæ ſupra diximus ad dictam l. ſi olei. eo. titul. &.l. & hæc diſtinctio.§. final. D. eo. etenim cùm in prædicta.l. excepto. de qualitate, & validitate contractus non dubitaretur, ſed de exactione debiti ex ea cauſa, ſic debemus intelligere locationem factam, vt de iure teneret: nam cum certiſsima iuris regula ſtatuta ſit in dicta. l. naturalis. §. at cùm do. in ciuile eſt contra eam inſurgere ex ijs, quæ obiter Imperatores tradiderunt, ad id ſolum reſpondentes, de quo conſulētes dubitarunt. Cætera autem, quæ pro ſua opinione Pinelus conſiderat, leuiora ſunt, quam vt eis oporteat ſatisfacere.

34 Igitur * hac vna & præcipua differentia locatio & conductio à venditione ſeparatur, quod licet ſolo conſenſu perficitur, & re & nummo contrahitur, ſicut venditio, vt ſupra reſoluimus, non ſic tamen, vt commutatio fiat, quin dominium rei locatæ apud locatorem maneat. l. non ſolet. D. locati. ſaltem principaliter, iuxta ea, quæ latiſsimè reſoluemus infrà cap. 2. per totum. Venditio verò rem venditam alienat. l. cum manu ſata. D. de contrahen. emptio. ſaltem in hoc inuenta eſt, vt rei alienæ dominium nobis adquiramus, vt conſtat ex dicta.l.1.in princip. D. de contrahen. emptio. & diximus ſupra hoc eodem cap. num. 2. & hoc eſt, quod adnotare voluimus in eo verbo, *commutanda*, de quo in prædicta venditionis definitione, nempe vt venditionem à locatione diſtinctam eſſe oſtenderemus, idque, quoad Regalis decimæ effectum, in pluribus quæſtionibus inferius apparebit dicto cap. 2.

35 Quamuis * verum eſt, quod antiquitùs hoc verbo, *emere*, facile in locationibus veteres vtebantur: nam vt ex Feſto Calepinus ait in dictionario. verbo. Redemptor propriè atque antiqua conſuetudine redemptores dicebantur, qui cum faciendum quid conduxerant, illudque proprijs expenſis effecerant, tunc demum pecunias, & vnam quidem certam mercedem ſemel accipiebant: quales ſunt ij artifices, de quibus vulgo dicimus, *Que hazen obras a deſtajo*, prout tradit quoque Vlda. Zaſius in.l. ſi ita ſtipulatus eſſem. numer. 13. D. de verbor. oblig. quem refert Carol. Molinæus in tracta. diuidui. & indiuidui. 3. parte. numer. 70. allegans.l. redemptores. quæ ſic debet intelligi. D. de reiuendicat. de qua agemus infra capit. 2. nume. 9. Sed & redemptores quoque dicuntur, qui conduxerunt fruendum vendumve aliquid, vt denotant plura iura ſic rectè intelligenda præcipué, text. in.l. ſi hi qui. ibi. *Redemerant*. C. de locato. & in.l. Cō tem ferro. §. fin. ibi. *Ex redemptione vectigalium*. &. l. Cæſar. ibi: *Præter redemptorem*. D. de Publica. &. l. ea lege. §. locaui. &. l. qui inſulam. §. qui

qui ædem. D. locati. & hoc eſt, quod inquit Ioan. de Imola. conſ. 61. nu. 3. quod conductor lato ſumpto vocabulo dici poteſt emptor: eſt enim verum iuxta antiquam conſuetudinẽ, qua conductor redemptor appellabatur: *

36 Imò emere pro accipere ponebatur, vt eſt textus ſic intelligendus in. l. ſequitur. §. de illo. verſic. ſi antequam. D. de vſu capio. vbi illum, cui ancilla permutata, in ſolutum data, vel donata eſt, generaliter emptorem dixit I. C. ſignificans eum hominem, qui vel quocunque modo ex ſuprà relatis, ancillam accipit, nam & aliquãdo venditio pro donatione accipitur, vt ex ſacris literis aduertit Tiraque. de retract. ligna. §. 25. gloſ. 2. num. 1.

Itáque ex præhabita venditionis definitione, & ſuprà reſolutis, illud ſatis ſuperq; conſtat; *

37 contractum venditionis re, & nomine à cæteris omnibus contractibus diſtingui: & ſicùt eleganti peculariq; nomine appellatur, iuxta notata in. l. iuris gentium. in princ. D. de pactis. ſic eius non vnam, ſed diuerſam ac ſeparatã naturam eſſe à quocunq; alio contractu: nam ſi emptio & venditio idẽ, quod reliqui contractus, efficeret, fruſtra eis cõtractibus diuerſum vocabulum mandaretur in. l. ex hoc iure. D. de iuſtitia & iure. &. §. Ius autem gentium. Inſtit. de iure naturali. quos vna ac eadem vis & poteſtas ſociaſſet, vt tradit aliàs text. in. l. ſi idem. C. de Codicillis. & licet verũ, *Venditio*, pro omni genere alienationis ſtare ſoleat, vt in. l. ſed & quod. D. de pin. &. l. ſicut. §. venditionis. D. quibus mo. pign. vel hypoth. ſolui. & l. voluntas. C. de fideicommiſſis. alienatio autem multos, ac pene omnes contractus comprehendat. l. fin. C. de rebus alie. non alie. & Lex Duodecim tabularum, cuius meminit Vlpianus in Fragmentis, titul de ſtatu liberis. verſi. ſub hac conditione. in eum ſenſum venditionẽ vſurpet, vt omnem alienationem ſignificet, vt tradit text. in. l. ſtatu. liberi. §. fina. D. de ſtatu libe. quem ab hoc, quod appellatione venditionis cæreri quoque contractus contineantur, allegat gloſſa in. l. 1. §. eam rem. D. quæ res pign. oblig. & in. l. quem admodum. verb. vendi. C. de agricolis & cenſitis. libr. 10. notant plurimi relati per Pinel. in. l. 2. C. de reſci. vendi. 2. parte, cap. 1. num. 10. communis eorum omnium reſolutio eſt, falſum id eſſe ex vi & natura huius verbi, *Venditio*, quoniam vt dixi & ex prædictis ſatis apparet, emptio & venditio à cæteris contractibus diſtinguitur. l. 1. D. de contrah. empt. & dicta. l. ex hoc iure. quod ſi aliud ſit in dict. l. ſtatu liberi. §. fin. & alijs iuribus ſuprà relatis, ex identitate rationis procedit: prout etiam aduertit & benè explicat D. Franc. Sarmiẽtus libr. 3. ſelect. interp. cap. 1. & ad antiquum imaginariæ venditionis vſum per æs & libram refert Alciatus libr. 3. parergon. cap. 23.

38 Vnde* cõſequitur, quod cum prędicta. l. 1. tit. 17. libr. 9. recopilat. expreſſè de venditoribus loquatur, & iſtius contractus venditionis duntaxàt mentionem fecerit, vt ex eius litera ſatis apparet: & nulla ratio ſit; vt quod de illis in ea lege regia contra ius cõmune ſtatuitur, iuxta ea quę de gabellarum ſtatutis inquit Abbas in conſilio. 83. num. 2. libr. 2. Immò contra ius gentium, vt ait Baldus in l. contractus, num. 2. C. de fide inſtru. & explicuimus ſuprà in præfatione, num. 31. ad alios quoque contrahentes, ſiue contractus extendatur, quia odia reſtringi, & fauores conuenit ampliari, cap. odia. de regul. iuris. lib. 6. pluſquam manifeſtum eſt, eam legem

gem de propria & vera vẽditione in
telligendam eſſe, nõ de alio contra-
ctu,iuxta reſolutionem Tiraq. de re
tra.ligna.§.1.glo. 2. nu. 2. præſertim
cum in ea ipſa lege mentionẽ pretij
fieri videamus,ibi: *De todo el precio por*
que vendieren. Quod quidem ſic in ſo
la vera & propria venditione reperi
tur,vt mẽtio pretij propriũ ac pecu-
liarem venditionis contractũ in du-
bio demonſtret, ex ſententia gloſſæ
communiter receptæ in.l. cum dotẽ
C.de iure dot.& videtur tex.expreſ-
ſus in.l.fi.C.de prædijs Decurio. lib.
39 10.*Vnde dixit Iaſon in.l.1.num.23.
C.de iure emphyt.quod ſtatutum de
ſoluenda gabella ex certo pretio, de
ſola venditione intelligitur, tradit
Berthachi.Firmia.de gabellis.3. mẽ-
bro, octauæ partis principa. num. 8.
Et quamuis de hoc nõ malè dubitet
Pinelus in Rubr.C.de reſcin.vendit.
40 1.part.cap.3.nu.27.*Propterea quod
& in locatione pretium ſit, vt pro-
bat text.in.l. ſi quis ante. in fine. D.
de adqui.poſſ.&.l. & hæc diſtinctio.
§. fina. in princ. &.l. qui inſulam.§.
qui ædem. D. locati. & alia iura: in
noſtra lege Regia dubitari nõ licet,
nec debet: cũ quia hoc iure vtimur,
vt ex ſola venditione, non ex alijs
contractibus, quotquot ſunt, rega-
lis decima debeatur, præterquam ex
permutatione, quæ ſpeciali lege ex-
cepta eſt: tùm quia ſi in dicta.l.1.Re-
copilat.&.l.2.qua terni gabellarum:
appellatione venditionis omnis con
tractus contineretur, fruſtrà in.l. 2.
tit.17.lib.9. Recopilat. aut in.l. 102.
in quater.gabel.expreſſum cautum-
que eſſet, idem fore in permutatio-
ne, quod de venditione diceretur:
cùm tamen emptio & venditio,item
& permutatio pluſquam cæteri con
tractus aſsimilentur, vt facilius eſſet
vnum pro altero poni, vt explicui-
mus ſuprà in Scholio dict.l.2.verb.
41 *iudicari debent.** Prout è contrario
permutatio quandoque ponitur pro
venditione.l.ſi ei. &.l.ita conſtante.
D.de iure dotium, &.l. ſi mulier.D.
de pactis dotali. ex nota Tiraquelli,
vbi ſuprà.§.30.glo.1.num.19.quam-
uis ſi verum amamus, in ijs legibus
ſolùm dicitur,quod ipſa dos permu-
tatur,hoc eſt commutatur, & varia-
tur, prout permutari pœna dicitur
in.l.moris eſt.§. fin. D. de pœnis. Id
autem fit venditione rerum dotaliũ.
Ac tandem ex communi vſu loquẽ-
di in his Regnis Caſtellæ, & Legio-
nis,verbum emptionis & venditio-
nis intelligitur tantùm de emptione
& venditione propria, non de cæte-
ris contractibus: vt benè notat gloſ-
ſa Peregrina verbo. vectigal. circa
principium, qui quidem vſus atten-
di debet,etiam contra proprium ſig-
nificatum vocabuli.l. librorum. §.
quod tamen Caſsius.de legatis. 3. &
l.Labeo.D.de ſuppellect.lega. prout
ex alijs in ſimili propoſito cõſiderat
Tiraq.vbi ſuprà.§.1.glò.2.n.3. & in
noſtra materia benè ponderat Ioan.
Parl.lib.rerum quotid.c.3.§.2.nu.22.

In ſummam ergo ex tota huius ca
pitis reſolutione colligimus, quod
regalis iſta decima, cuius in hoc tra-
ctatu diſputationem ſuſcepimus, ex
ſola vera & propria vẽditione,quam
ſuprà definimus, & ex permutatio-
ne debetur, vt agemus infra capit.
17. & prout omnes gabellarum le-
42 ges proclamant.* Nam quod Men-
chaca ait lib.3.de ſucceſ. creat. §.28.
num.28. verſic. idemque in impreſ-
ſione Salmanticenſi: abſurdius eſt,
quàm vt aliqua reprehẽſione egeat:
ſcilicet, ex contractu quoque Em-
phyteutico Regiam gabellam de-
beri, propter text. quem ita intelli-
git,in.l.10.ibi: *Empeñamientos.* titul.
17.lib.9.Recopilat.&.l.101.in quat.
gabe.quæ ſanè leges de cõtractu cẽ-

ſuali loquuntur, vt explicabimus in fra cap.10.num.5.

4 Quare autem magis, ex venditione & permutatione, quàm ex reliquis contractibus, ius iſtud debeatur, nõ malè dubitauit Ioã. a Medina, in Codice de reſtitution .quæſt.15.verſic. corolariè ſequitur.in fine. Et exiſtimat illud in cauſa eſſe, quod qui emunt & vendunt, iudice indigent, qui inter eos iuſtitiam faciat, ſi fortè aliqua in ſuis negotiationibus cõtrouerſia, & lis oriatur, ac pro inde iuſtior in eis ſit huius tributi impoſitio. Sed inſufficiens ratio hæc eſt, quia & in reliquis quoque contractibus & negotijs par eſt, vt ſentẽtia iudicis perſæpè requiratur, vt experiẽtia docet: generaliter enim, vt inquit Cicero.lib.3.de legib. Magiſtratibus opus eſt, ſine quorum prudentia ac diligentia ciuitas eſſe non poteſt, quorũ deſcriptione omnis Reipublicæ moderatio continetur. l.2. §.poſt originem.D. de origine iuris. & cap. vbi periculum. §. prętereà. de electione li.6. eam ergo cauſam fuiſſe exiſtimo, quod cùm propter neceſſitates bellorum, & temporũ, vt tradidimus ſupra in præfatione. nu. 21. Reges noſtri pecunia indigerent, quæ & Regum & bellorum neruus eſt. l. 1. §. in cauſa. D. de quęſtionibus. ac communis regni, & Regis Alfonſi vndecimi voluntas eſſet, vt ærariũ regium, ex prædicta cauſa, & eo tributi medio diteſceret, hos duos contractus venditionis, & permutationis, veteres illi noſtri prudentiſsimè inter alios ſellegerunt, vt quanto magis iſti præ cæteris neceſſarij, & vſu frequentiores ſunt, vt tradit gloſ. in. l. 2. verb. contrahitur. D. pro emptore tanto pluris tributum iſtud Regium adaugeretur, & vberius foret, vt ad ſenſum patet.

Qualiter verbo ex ijs cõtractibus, & quo tempore, quo in loco, & ex quota pretij parte regalis hęc decima debeatur, & exigatur, & à quibus perſonis, & quibus ex rebus, inferius per innumeras in hoc tractatu quęſtiones diſperſas, Deo duce tractabimus.

SVMMA SEcundi capitis.

1 *Perpenditur diſputatio Iuriſconſulti in. l. 2. §. adeò. D. de locati. ad materiam decimæ.*

2 *Traditur communis regula, vt venditio à locatione diſtinguatur.*

3 *Notatur Bartolus in hac re.*

4 *Exponitur text. in. d. l. 2. §. adeò. in. 2. reſponſo.*

5 *Notatur Bartolus circa acceptionem. l. item ſi pretio. §. 1. D. locati.*

6 *Aſsignantur vera exempla locationis, in qua & factum, & datio eſt.*

7 *Exponitur dicta. l. item ſi pretio. §. 1.*

8 *Qualiter procedat intellectus Bartoli ad dictam. l. item ſi pretio. eleganter declaratur.*

9 *Exponitur. l. Redẽptores. D. de rei vẽdi.*

10 *Exponitur. l. vbi autem. §. qui id quod. D. de verb. oblig. & l. naturalis. §. ſed ſi facio. D. de præſcrip. verbis.*

11 *Reprehenditur Paulus Caſtrenſis circa expoſitionem dictæ. l. item ſi pretio §. 1. cum dicta. l. 2. §. adeò.*

12 *Si vaſi, aut annulo alieno gemmam vel lapillum ſuum imponat aurifex pro pecunia, venditio eſt, non locatio contra rationem Pauli Caſtrenſis.*

13 *Qualiter decima debeatur vel non, in ſpecie. l. in rem. §. item quecũque. D. de rei vendicat.*

14 *Si hortolani proprijs heruis, aut arboribus alienos hortos plantent, venditio eſt, non locatio.*

15 *Exponitur. l. Sabinus. D. de cõtrah. emp.*

16 *Exponitur. l. conuenit. D. eo tit.*

17 No-

17 *Notatur Parladorius in hac materia circa decimam.*

18 *Si interuenerit pecunia in ſpecie, l. fuit quæſtionis. D. de adqui. hæred. an decima debeatur.*

19 *Exponitur. l. in nauem Saufei. verſic. aut eiuſdem. D. locati.*

20 *Si aurum meum dedero tibi, vt ex auro tuo annulos mihi facias, permutatio eſt, & duplex decima debetur.*

21 *Doctrina. l. 2. §. adeò. generalis eſt in quacunque materia, & in quocunq; opifice, vel artifice.*

22 *Exponitur. l. 18. tit. 17. lib. 9. recopilat.*

23 *Qui tegulas aut lateres mihi facit ex terra publica, qualiter vendere, aut operam ſuam locare videatur, ad rationem decimæ exponitur.*

24 *Regulariter in ea re vẽditio cõtrahitur.*

25 *Figuli generaliter decimam debent, & ratio aſſignatur.*

26 *Extenditur materia. l. conuenit. D. de contrahend. emptio. ad eos, qui ligna & heruas colligunt in locis publicis.*

27 *Qualiter aquarij decimam debeant, eleganter exponitur.*

28 *Notatur Parladorius in hac re.*

29 *Exponitur. l. Mela. §. fin. D. de alimentis lega.*

30 *Aqua priuata proculdubio vendi poteſt, & decima debetur: idemque de niue dicendum eſt.*

31 *Incertæ perſonæ, & locari res, & vendi poteſt.*

32 *Cum quis ligna aut heruas colligit ex publico, incertæ perſonæ, quæ operæ ſuæ mercedem poſteà præſtiterit, quis contractus ſit exponitur: & qualiter decima debeatur.*

33 *Aqua viliſsima res eſt, licet vitæ hominum omnino neceſſaria.*

34 *Traditur praxis in aquatoribus obſeruata, vt decimam non debeãt, & eius ratio detegitur.*

35 *Exponitur. l. nec emptio. ver. aliquando D. de contr. empt.*

36 *Exponitur. l. 7. titu. 7. libr. 9. Recopilatio.*

37 *Quando venditio, quandouè locatio ſit in ſpecie. l. quis ſaxum. D. de donat. vtiliter dubitatur propter decimam.*

38 *Taxatur prima expoſitio gloſſæ ad dictam. l. quis ſaxum.*

39 *Exponitur. l. ſi olei. C. de locato.*

40 *Refertur ſecunda gloſſæ expoſitio ad dictam. l. quis ſaxum. iuxta mentem Bartoli.*

41 *Notatur ea ſecunda expoſitio gloſſæ.*

42 *Exponitur dicta. l. quis ſaxum, & quãdo venditio, quandouè locatio in ea lege contrahatur, aperta iuris ratione detegitur.*

43 *Si patior tibi lapidem eximere in fundo meo pro pecunia, locatio eſt: ſi verò patior tibi veſtem meam, aut aliam rem mobilem accipere pro pecunia, venditio eſt: & vtriuſque ratio traditur.*

44 *Iterum exponitur dicta. lege, quis ſaxum, & quibus in rebus procedet, vel non eleganter declaratur, & infertur ad dominos nemora, aut ſtagna locantes, vt gabellam non debeant.*

45 *Quibuſcumque verbis concedam tibi arborem meam ſtantem tibi abſcindere pro pecunia, venditio eſt.*

46 *Qualiter venditio à locatione diſtinguatur in. l. in venditionem. §. 1. D. debo. auth. iudi poſſ. & alijs iuribus, vtiliter dubitatur propter decimam.*

47 *Traditur ſententia Bartoli, & communis.*

48 *Traditur adnotatio Ioan. de Imola in hac re.*

49 *Traditur Menochij reſolutio.*

50 *Traditur elegans diſtinctio in alienatione fructuum, per quam tota materia, & difficultas explicatur.*

51 *Si concedo vſumfructum in re mea pro pecunia, venditio eſt non locatio.*

52 *Si vero concedo vſumfructum, quem habeo in re aliena, qualiter venditio á locatione diſtinguatur, exponitur.*

53 *Si concedo fructus pendentes pro pecunia, regulariter venditio eſt.*

54 *Traditur ratio conditionis.26. de los nueuos apuntamientos.*

55 *In pratis paſcuis locatio & vēditio eſſe ſolet: & qualiter alter contractus ab altero diſtinguatur, exponitur.*

56 *Traditur ratio l.12.tit.17.lib.9. Recopilatio.*

57 *Si futuros fructus alieno pro pecunia, quando venditio, quandóue locatio ſit exponitur.*

Ibidem declaratur alternatiua, de qua in l.in venditionem.§.1.& in.l. au Praetor.§.in eum.D.de bonis author.iudic. poſside. & in Clement.1. de rebus Eccleſi.non alien.

58 *Traditur elegans animaduerſio ad prædicta.*

59 *Ex locatione ad longum tempus decima non debetur.*

60 *Agitur circa ſpeciem.l.cum manu ſa ta.verſi.nemo poteſt.D.de contrahenda emptione.*

Qualiter venditio à locatione diſtinguatur in pluribus quæſtionibus.

CAPVT II.

QVoniam, vt vides, in ſuperiori Capitulo abundè diximus, regalem decimam ex pretio vẽditionis, nõ ex pretio locationis eſſe ſoluendam (quicquid & in hoc quoq; locationis contractu pretiũ reperiatur & ſit) ideoque vtriuſque contractus naturam explicuimus: & adhuc ij contractus
tantam videntur habere familiaritatem, ac ſimilitudinem, vt in quibuſdam cauſis magnopere dubitatum fuerit apud veteres, vtrúm venditio, an potiús locatio contraheretur, vt refert textus in.§.adeò. Inſtitu.de lo-
1 catione.* Vtilis erit hodie, immô valde neceſſaria dubitatio Iuriſconſulti in.l.2.§ adeò.D.locatio. nempe in ea ſpecie, ſi cum aurifice mihi conuenerit, vt is ex auro ſuo annulos mihi faceret, & certam pecuniam dedero, vtrúm ſit emptio, an locatio. Et cúm in hac dubitatione varia dixiſſent veteres, Caſsius exiſtimauit materię vẽditionem eſſe, operæ eutem locationem, vt refert Iuſtinianus in §.item quæritur. Inſtitut.de locatione. Ita quod ſi materiam auri, ex quo annuli facti ſunt, non ſatis probam & puram eſſe cauſer, exempto poſſim agere: ſin de opere ipſo annulorum, vt non rectè facto conquerar, locati actionem habeam, vt benè explicat Theophilus in dicto. §. itẽ quæritur. Cuius quidem ſententiæ ille apud nos vtilior effectus eſſet (ſaltem in alia materia præter aurum & argentum, quibus immunitas quodammodo data eſt, in.l.18. ticulo. 17. libro nono Recopilationis, vt explicabimus infrà hoc eodem capite numero. 22.) quòd non totius pecuniæ datæ Regalis decima ſolueretur in ea conuentione, dempta ſcilicet ea pecuniæ parte quæ locationi conueniret, vtpotè locatio & conductio à gabella immunis ſit, ex ſupra reſolutis. Sed certé magis inter omnes placuit, vnum hoc negotium eſſe, hoc eſt, non duos contractus vt Caſsius dicebat, ſed tantúm emptionem & venditionem contrahi: quia ex vno & eodem actu diuerſæ contractuum ſpecies oriri non debent.l.1.§.quod ſi rem. D. depoſit. Quod ſi ego aurum

rum dedero aurifici: vt ex eo annulos mihi faceret mercede pro opera conſtituta, dubium non fuit, quin ſola locatio & conductio contraheretur. Cuius reſolutionis ratio inquirenda nobis eſt in hac materia, qua de agimus, vt ea cognita ſimiles quæſtiones, cum dubium inciderit, decidamus: eſt enim illius legis doctrina valdè generalis in quacunque materia opifice intelligenda, vt aduertam infra num. 21.

Et Bartolus in lege. 1. §. 1. D. de ſuperficie. & in lege cotem ferro. §. qui maximos. D. de publica. & in quæſtion quarta, incipit. Publicanus. & in lege, quis ſaxum. D. de donatio. & in eadem lege. 2. §. adeò. D. locati. ad perfectam cognitionem eorum, quæ tradita ſunt à Iuriſconſulto, ibi, hanc generalem regulam
2 conſtituit, dicens:* Quod aut in contractu venit ſola traditio rei pro pecunia, & eſt venditio. vt in lege conuenit. D. de contrahenda emptione. & lege naturalis. §. & ſi quidem. D. de præſcriptio. verbis. aut in contractu venit aliquod factum, ex quo non ſequitur dominium alicuius rei, & tunc ſi certa merces conſtituatur, locatio eſt. lege, qui operas. D. locati. & l. cum manu ſata §. final. D. de contrahenda emptione. vel cum fundus aliquis, aut domus fruenda conceditur pro certa pecunia. lege, ſi merces. §. qui fundum. D. locati. Quod ſi in contractu veniat vtrumque, nempè factum, & alicuius rei traditio, vel datio, atque ideò dubium ſit, quis contractus celebretur, ita diſtinguit Bartolus: quod aut principaliter venit traditio, ſecundario factum: & tunc emptio & venditio eſt, inſpecto eo, quod principalius eſt, vt in dicta lege. 2. §. adeó. in primo reſponſo. D. loti. Cùm do pecuniam aurifici, vt annulos mihi faciat, ex auro ſuo: quo caſu emptionem contrahi rectè placuit, ex prædicta ratione, vt ſupra diximus. Aut principaliter venit factum, ſecundario alicuius rei traditio vel datio, & tunc locatio & coductio eſt, vt in eadem. l. 2. §. adeo. in ſecundo reſponſo. Cùm do aurum vel argētū aurifici, vt ex eo annulos mihi faciat, mercede pro opera conſtituta: quo caſu locationem eſſe ſine dubio Iuriſconſultus ait. Idemque fieri, inquit Bartolus, in ſpecie, lege, item ſi pretio. §. 1. D. locati. Cùm qecuniam do, vt in ſolo meo ædifices tuis impenſis: quo caſu certum eſt, ſolam locationem contrahi, non venditionem. Cæterum ſi dubium ſit, vtrum factum, an vero rei datio magis principaliter in contractu verſetur, prout contingit in contractu ſuperficiario, de quo in lege. 1. D. de ſuperficiebus pretium, vel mercedis quantitas eo caſu emptionem à locatione diſcernit, quia ſi vnicum pretium datur, venditio eſt: ſi autem aliquid annuatim penditur, locatio fit, iuxta doctrinam gloſſæ in dicta lege prima. §. 1. verbo. agendo. D. de ſuperficiebus. Hæc eſt tota Bartoli ſententia, & reſolutio in hac, re cum quo omnes Doctores communiter tranſeunt in dictis locis, & in lege. 1. C. de iure emphytheutico. prout late ſeptem caſus diſtinguendo reſoluit Menochius, de retinenda poſſeſſ. remedio. 4. ex numer. 7.

Sed profecto quamuis hæc Bartoli, & communis Doctorum diſtinctio, & regula veriſsima eſt omnibus iuris principijs fulcita: illud aduerto ad exactam, perfectamque huiuſce materiæ cognitionem, &
3 multorū iurium intellectum.* Quod dum Bartolus agit de ſecundo membro diſtinctionis, ſcilicet, quando

& factum, & rei datio ſimul in contractu concurrunt, licet benè de iure diſtinguat, non tamen recta & apta exempla ſubdit aliquarum legum, quas dum illi doctrinæ applicat, non videtur ſatis intellexiſſe.

Inquit enim Bartolus, quod ſi ita inter nos conuenit, vt annulos mihi faceres ex auro tuo pro certa pecunia, quæ eſt ſpecies dictæ. l. 2. §. adeò in primo reſponſo. D. locati. Venditio contrahitur, eo quod in illo contractu principaliter agitur, vt factos annulos des mihi: quod autem ipſe facias, hoc venit ex quadam conſequentia, quia ipſe aliàs dare non poſſes, niſi prius faceres: ita Bartolus, & quidem rectiſsimè in hoc membro, prout clarius quoque ipſe dixit in quæſtione quarta incipit. Publicanus num. 10. Opera enim iſto caſu velut acceſſorij vice fungitur, vt optimè explicat Theophilus in dicto. §. item quæritur. Inſtitut. de locatione, vbi Hotomanus, & Valduinus notant, & Menochius vbi ſuprà numer. 15. ac ſatis conſiderat Iuriſconſultus in dicta. l. conuenit, ibi: *Si ex meo fundo.* Cuius hæc eſt vera ratio. D. de contrahenda emptione. Quod ſi do tibi aurum, vt ex eo mihi facias annulos certa mercede pro opera conſtituta, quæ eſt ſpecies dictæ. l. 2. §. adeò in ſecundo reſponſo. Inquit Bartolus, quod locatio eſt, quia in eo contractu principaliter venit factum & opera, dare autem venit in conſequentiam: Igitur ſentit Bartolus, immò apertè ait, quod in hac ſpecie aliquod dominium in me transfertur ab aurifice licet ſecundario. Idemque fieri apertè demonſtrat in dicta. l. item ſi pretio. §. 1. D. locatio. & expreſſè cum alijs tradit Menochius vbi ſuprà numero. 17. quod profectò & ſine dubio in vtraque ſpecie falſum eſt: etenim nec in ſpecie dictæ. l. item ſi pretio. §. 1. nec in ſpecie dictæ. l. 2. §. adeò in ſecundo reſponſo. D. locati locator transfert rem ſuper qua contrahitur, nec dominium eius dat conductori ſecundariò, aut principaliter: ſed ſolum factum vertitur ex parte locatoris, quod ſic aperta ratione demonſtro.

4 Nam * cum ego do tibi aurum meum, vt ex eo annulos mihi facias: id ſolum requiro, vt facias annulos, non vt factos des mihi: ex eo enim, quod ex auro meo annulos facis, mei annuli facti ſunt, ſeu manent naturali ratione abſque vlla tua traditione vel datione, per regulam textus in. §. cum ex aliena. Inſtit. de rerum diuiſ. & l. adeò. §. cum quis. D. de adquir. rerum do. idemque erit, etiam ſi ſpecies facta per artificem ad antiquam materiam reuerti non poſſet: veluti ſi conuenerit, vt faber lignarius vel quicumque artifex armarium, vel ſubſelia mihi faceret ex lignis meis, quia cum non ſibi, ſed meo nomine faciat, ſpecies facta mea manet, cum & mea materia eſſet, ex textu in. l. quidquid, in princi. verſi. quare potiſsimum. D. de adquirend. rerum domin. & notat gloſſa in dicto. §. cum quis, verbo, ſuo nomine. Igitur ſolum factum vertitur in eo contractu principaliter & omnimodò, non vlla rei datio aut traditio, vt malè putat Bartolus: atque ideò dubium non fuit, apud veteres, quin locatio & conductio eſſet, vt Iuriſconſultus ait in dicta. l. 2. §. adeò in ſecundo reſponſo. D. locati. cuius hæc eſt vera ratio, & intellectus: vt interim ex prædicta reſolutione intelligas, nedum eam legem procedere in annulis aureis vel argenteis, de quibus loquitur, aut alijs ſpecie-

ſpeciebus, quæ ad antiquam & rudem materiam reuerti quæunt: ſed & in aliјs quoque, veluti ligneis aut marmoreis, quæ ad priſtinam formam reduci non poſſunt: nec obſtare mediam ſententiam, quæ magis apud Iuriſconſultos recepta eſt in dicto. §. cum ex aliena. Inſtitut. de rerum diuiſione & de qua latius agemus infra capit. 12. num. 2. quia cúm artifex ſcienter illius nomine faciat, cuius ipſa materia eſt, eiuſdem domini confecta ſpecies manet, atque ita ille artifex ſolum factum præſtat, vt iam diximus.

5 Item* ſi conuenit, vt in ſolo meo ædifices pro certa pecunia & tuis impenſis: id ſolum requiro vt facias & ædifices, non vt factum ędificium des mihi: quia eo ipſo, quod in meo ædificas naturali ratione meum fit ædificium: non quidem ex contractu locationis, ſed ex regula textus in. §. cúm in ſuo verſic. ex diuerſo. Inſtitu. de rerum diuiſ. & . l. adeò. §. ex diuerſo. D. de adquirend. rer. do. l. ſi precario. D. commu. prædio. & . l. ſi is contrà quem. C. de ædif. priua. igitur in ea locatione ſolum factum eſt principaliter & omnimodo, non aliqua rei datio, & traditio, contrà Bartolum ſuprà, quod & ipſe Bartolus in alio loco rectiſsimè intellexit, vt conſtat ex traditis per eum in. l. redemptores. D. de rei vendicat. licet non ſatis videatur explicuiſſe Menochius vbi ſuprà dicto num. 17. cum Balduino in dicto. §. item quæritur, verb. placuit. Inſtitu. de locatione: non ergò bonum exemplum eſt illius. l. item ſi pretio. §. 1. niſi intelligas de datione materiæ, quæ venit ſecundariò, vt infra explicabimus num. 8.

6 Itaque exemplum * optimum illius veræ doctrinæ Bartoli hoc erit nempe, in quocumque fundo, aut re fructifera locata: quo caſu non ſolum eſt & venit locatoris factum, ſcilicet patientia, vt conductor re locata vtatur arando, ſerendo, & omnia alia faciendo, quę ad fructum & vſum rei ſunt neceſſaria. l. ſi merces. §. qui fundum, & . l. ſi in lege. §. colonus. D. locati: ſed & tempore, quo fructus, à conductore leguntur, licet dúm ſolo cohærent, locatoris ſint, cuius et fundus ipſe eſt, iuxtà tradita in. §. is verò. ver. eadem. Inſtitur. de rerum diuiſ. ipſius locatoris voluntate in cóductoris dominium tranſeunt textus elegans in. l. ſi ſeruus. §. locaui. D. de furtis, etiam ſi ab alio percipiantur. l. ſi apes feræ in fine. D. eo. tit. et. l. 12. in fine. vbi Gregorius. tit. 14. part. 7. ità quod in ea re locata et factum, nempe patientia ad vſum rei, et fructuum tranſlatio eſt ex parte locatoris: ſed quia principalius et primęuum eſt factum, et in conſequentiam venit tranſlatio fructuum, locatio contrahitur non vẽditio, vt in dicta. l. ſi merces. §. qui fundum, prout expreſſé aduertit idẽ Bartolus in dicta quęſtio. 4. nu. 10. item et optimum exemplum illius doctrinę eſt, quod traditur á I. C. in. l. quis ſaxum. D. de donatio. ſecũdúm verum intellectum, de quo infra numero. 42.

7 Ergò ex ſuprá reſolutis* apertam eſſe intelliges rationem. I. C. in dicta l. item ſi pretio. §. 1. ibi. *Locat enim artifex operam ſuam*, hoc eſt, faciendi neceſsitaté, quaſi velit. I. C. quod ideô ibi locatio eſt, non venditio, quia conductor id ſolum requirit, vt artifex ędificet: cęterum ędificij adquiſitio, et in dominium conductoris tranſlatio non ab artifice prętanda aut petenda eſt, vt potè quę naturaliter fiat ea ratione, quę habet; quod in ſolo meo defigitur et accedit, meũ perinde fieri. dicto. §. cúm in ſuo. In-

ſtitut. de rerum diuiſ. aliàs enim ſi iſtud ædificium conductori non adquireretur ſine ſpontanea locatoris voluntate, impoſsibile eſſet; quin venditio contraheretur, & diſtingui non poſſet hæc ſpecies ab ea, quæ traditur à Iuriſconſultus in dicta l. 2. §. adeò in. 1. reſponſo, quia vtroque caſu non tàm factum operæ, quám rei factæ adquiſitionem intendit is, qui pecuniam dat, idque principaliter, vt ad ſenſum patet: quia conductor non minús principaliter ædificium ipſum deſiderat in dicta.l. item ſi pretio.§. 1. quam emptor annulos in dicta.l.2. adeo. in.1 reſpon. vnde ſi adquiſitio ædificij itá procederet per dationem artificis in dicto.§.1.ſicut annulorum,per dationem aurificis in dicto. §. adeó 1. reſponſo. æqua in vtraque lege conuentio eſſet, & nullatenùs diſcerni poſſet,quò minus vtroque caſu venditionem contrahi aſſereremus.

8 Nec oberit, * ſi fortiter opponas contra hunc intellectum, & rationem á me traditam ad dictam.l item ſi prætio. §. 1. D. locatio. & dicas, quod iam quod ædificij adquiſitio naturali ratione fiat abſque vllo locationis effectu, id tamen locum non habet in rebus ipſis, quibus vt inſtrumentis ædificium factum eſt: etenim materię dominus adhùc proprietatem & dominium eius retineret, niſi voluntate ſua intelligeretur alienata: ędificatio enim ipſa in alieno ſolo illum non priuat dominio materię l.2. C. de rei vendi. de qua vide D. Franc. Sarmi.lib. 1. ſellecta. interp. capit.10.ex numer.7. ſed ſua potius pręſumpta voluntas, immò in hoc caſu (quo de agimus) neceſſaria ex contractu locationis, vt expreſſè tradit dicta.l.2.ibi. *Si non donandi animo*, & in dicto. §. cúm in ſuo.ver.ex diuerſo.ibi, *Quia voluntate eius intelligitur eſſe alienata.* Inſtitut.de rerum diuiſ. ergò cúm huius materię proprietas in conductorem tranſeat ex vera & propria alienatione locatoris, & vi ipſius locationis contractus in dicta. l. item ſi pretio. §.1.ſic enim tenetur ędificare, vt nedúm edificium totale, ſed & impenſa & materia ipſa conductoris fiat, vt rectè notat Carol. Mol[illegible] in tract. diuidui & indiui. in p[illegible]u-mer. 18. rectè videberis argu[illegible] dicens, benè intellexiſſe Bartolum, ideò in ea lege locationem eſſe, quia principaliter venit factum, & ſecundariò traditio, cúm verè vtrumque reperiatur: nám reſpondeo ſatendo argumétum, etenim veriſsimum eſt, quod ſi Bartolus intellexit de hac materię alienatione, verum dixit & apté adiplicauit doctrinam ſuam ad eam.l.item ſi pretio.§. i. vt ſuprá animaduerti. nu.5. in fine ſecús verò ſi de toto ędificio intellexit quia, vt dixi numero pręcedenti, ſi vt totum ędificium in dominium cõductoris tranſiret, neceſſaria eſſet locatoris voluntas & alienatio. potiús crederem in ea ſpecie venditionem contrahi, quám locationem: non enim minús, ſed magis principaliter hanc adquiſitionem conductor requirit, quám ipſam operam faciendi, quę ſine adquiſitione ędificij ſibi nõ prodeſſet: inſtar eius, qui ab aurifice petit, vt annulos ſibi faciat pro pecunia iuxtá dictam.l.2.§.adeo.in.1.reſpon. tamen cum in ſpecie conuẽtionis, de qua in dicta.l. item ſi pretio.§. 1. verè conductor ad id principaliter reſpexerit, quod ędificium fieret, & quod ſibi illud remaneret: iſtudque vltimum naturali ratione fiat ſine alienatione locatoris, ſed eo etiam inuito velit nolit, ex dicto.§. cum in ſuo. & dicta.l.adeo.§. cum in ſuo.D.

de adq.rer.do.& notat gloſſa elegans in.l.rerum miſtura verb. vſu capturum.D.de vſu capio.atque ita ſolum factum & neceſsitas ædificãdi, principaliter ex parte locatoris præſtetur, veram ac propriam locationem contra concludit, & tradit.I. C. in ea lege, nec curandum eſt de particulari inſtrumentorum dominio, quia licet negari nequeat, quin in conductorem tranſeant locatoris voluntate,& quidem neceſſaria ex vi ipſius contractus, vt dixi: id tamen quid acceſſorium & ſecundariũ eſt, vt conſtat ex.l. eum qui ædes. D. de vſu capio.vbi vniuerſitas ædium ab ipſis materialibus corporibus, vt quid principalius, diſtinguitur: & qui ædes poſsidet, non videtur ſingula corpora poſsidere.l.2.§. cũ Stichum. D. pro emptore. & apertè, vnum ab altero diſtinguit textus in dicto.§.cum in ſuo.verſi.ex diuerſo, & dicta.l. adeo. D. de adqui. rerum domi.

9 Ex quibus*apertum habes intellectum ad tex.alias difficilem. in.l. redemptores. in prin.D. de rei vendicat.vbi ait.I.C.quod qui pro pecunia locauit operas ſuas in ſolo alieno ſuis proprijs expenſis ædificãdi (hic enim propriè redemptor dicitur & eſt,iuxtà tradita ſupra cap.1. nu. 35.) ſtatim cæmenta facit eius in cuius ſolo ædificat quod viſum fuit difficile gloſſæ ibi eò quod in locatione nulla rei datio eſſe ſoleat.l. non ſolet D.locati.vnde Bartolus ibi explicauit ideò eſſe, quia eo caſu locationis ędificium cedit ſolo naturali ratione,de qua in dicto.§. cum in ſuo Inſtit.de rerum diuiſ.non ex vi contractus:quod quidem dictum licet veriſsimum ſit quò ad ipſum ædificiũ, verum non eſt quoad ſpeciem illius l.redemptores, quæ de ipſa materia loquitur,non de ipſo ædificio: quarum rerum diuerſa ratio,diuerſumq; ius eſt ex prædictis. diluitur ergò illius gloſſæ difficultas ex eo,quod illa materiæ datio non principaliter venit,ſed ſecundariò, quæ non obeſt locationi.ex reſolutione præhabita.

Ex qua etiam intelliges natiuam
10 rationem * text.in.l. vbi autem non apparet.§. qui id quod. D .de verb. oblig.dum ait, eum qui in fundo ſuo domum ædificare ſtipulatur,factum in ſtipulationẽ deducere: teſtaturq; idẽ.I.C.in.l. naturalis.§. ſed ſi facio. ibi.*Vel vt tu in meo,ego in tuo ſolo ædificem*.D.de præſ. verbis. quorum iurium hic eſt veriſsimus intellectus: quia ſi ędificium ipſum inſpicias,nõ iſtud ab ædificante datur,ſed naturaliter ſolum ſequitur ex dicto.§. cum in ſuo.Inſtit.de rerũ diuiſione,quod ſi materia ipſa inſpiciatur, ſecundaria quædam datio eſt , quæ ideo non impedit, quo minus à facto, quod principalius eſt in ea ſtipulatione, faciendi potius obligatio ſit, quàm dãdi:quod videtur intellexiſſe,licet nõ exactè explicuerit Caro. Molinæus in tract.diuidui & indiui. in principio.nu.18.

Igitur ex prædictis iam videre licet explicata ſatis, & aperta ratione intellecta manere ea iura, quę ad modum difficilia hucuſque fuerant in d.l.2.§.adeò in.i.reſponſo.D.locati. cum dicta.l.item ſi pretio.§. 1. D.eo.
11 tit. * vbi ridiculum ferè eſt, & planè falſum , quod Paulus Caſtrenſis excogitauit circa eorum iurium conciliationem in vtroq; loco: ait enim, quod quando pecuniam aurifici do, vt faciat mihi annulum ex auro ſuo, venditio eſt in dicto.§.adeò.quia aurifex pręſtat rem,nempe aurũ in quo pręſtat operam:at cùm pecuniam do artifici,vt domũ in ſolo meo ſuis impenſis ędificet, non ille pręſtat rem, in qua operam facit , quia in ſolo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

meo ędificat,quod quidem ſolum ab artifice non proficiſcitur,ſed lapides & cæmenta, in quibus non præſtatur opera,ſed ex illis,vt inſtrumentis ſi. in ſolo meo: atque ideo eſt locationis, & conductionis cōtractus in dicta lege,item ſi pretio. §. 1. D.locati.ſed certè, vt dixi penè ridicula eſt, & planè falſa hæc excogitatio: ex qua,ſi vera eſſet, aperta ſequerentur abſurda.

12 Primum eſt, * quod ſi ego habens annulū iam perfectum, vel aliquod vas aureaum vel argenteum,ab aurifice peterem,vt in eo annulo vel vaſe gemmam aliquam ſuam, vel lapillum imponat pro certa pecunia á me data:venditio illius lapilli vel gēmę non contraheretur,ſed locatio ſit negotiū illud eò quod in re mea fit opera nec annulus aut vas præſtatur ab aurifice: quod quam abſurdum ſit, nemo eſt,qui non videat,& ſatis intelligat, cum locus operæ impertinens ſit ad naturam contractus ſortiendam,argum.text.in.l.peregrè.in princ.verſ.itaq; neq; alienus locus. D.de acq.poſſ. & vere ille aurifex lapillū & gemmam ſuā pro pretio alienet,ac in me transferat volūtate ſua: quia aliter ego non haberem, nec illius(annulo etiam, aut vaſi meo impoſitæ) dominus fierem: cum enim poſsit per ſe ſubſiſtere,vaſi,vel annulo non cedit.l.rerū miſtura. §. labeo. ver.quid ergo.vbi gloſſa, & Doctores.D.de vſu cap.atq; ideo impoſsibile eſt,quin eo caſu venditio cōtrahatur,ceſſante ratione domus,& ędificij,quæ locationem facit in dicta.l. item ſi pretio. ſecundum verūintellectum,de quo ſupra.

13 Secundum ſequeretur: * quod ſi ſtatuæ meæ brachium aliquod ex ſua propria materia iungat aurifex pro pecunia, non quidem ferruminatione, ſed plumbatura, locatio eſſet,non venditio: eò quod ſtatua, in qua pręſtatur opera, ab artifice non proficiſcitur, iuxta Pauli Caſtrenſis rationem,de qua ſupra:quod planè falſum eſt, quia cum eo caſu non naturaliter, ſed ſpontanea aurificis voluntate, ex vi conuentionis, dominium illius brachij in me tranſeat pro pecunia,eo quod ex ſola plūbatura ſtatuę non cedat. vt probat textus elegans in lege,in rem.§.item quæcumque.D.de rei vendic. &. lege,quicquid.§.final.D.de adquir. rerum dom.&.l.35.tit.28.part.3. euitari non poteſt,quin vera venditio cō̄trahatur,cum detur res pro pecunia. iuxta.l. naturalis. §. & ſi quidem.D. de pręſcrip.ver. idque principaliter fiat, quia quod in ea conuentione principalius eſt, iungendi Brachrij adquiſitio eſt. ſicut de faciendis annulis diximus ſupra ad dictam. l.2.§. adeó.in primo reſponſo. D. locati. Quo ſit,vt ſi non plumbatura,ſed ferruminatione brachium illud ſtatuę iunctum ſit,cum eo caſu, ex cōfuſione materię, quę per ferruminationé inducitur, minor pars maiori,atque ita brachium ſtatuę, cedat ex dictis iuribus:nullaque ideo ex parte aurificis datio ſit, qui velit nolit, ferruminando brachium alienat, ſi id faciat pro pecunia,locatio erit duntaxat,non venditio,ſicut de ędificio diximus ſupra ad dictam.l.item ſi pretio.§.1.D.locati.

14 Tertium ſequeretur * quod ſi inter te & me conuenerit, non vt ędifices in ſolo meo, iuxta dictam lege,item ſi pretio.§.1. ſed vt heruas,& arbores tuas plantes in ſolo meo accepta pecunia, non venditio ſit, ſed locatio: eo quod res, in qua ſit opera, à te mihi non pręſtatur, iuxta Pauli Caſtrenſis doctrinam ſupra traditam: & tamen contrarium verius eſt, nempé quod ſit venditio:

tio: qui cum herbæ arboresvè non ſtatim ac poſitæ ſunt in ſolo meo, meæ fiant: ſed quouſque radices ege rint inſpecta naturali adquiſitione, quæ facit acceſſorium ſequi principale, vt probat textus. in. §. ſi Titius alienam plantam. Inſtit. de rerum di uis, & in. l. adeò. §. final. &. l. ſed ſi ex meis. §. arbor. D. de adqui. rerũ do. atque illud aperte in ea cõuẽtione agatur, vt ſtatim meæ fiant, arbores, neceſſarioque ideò earum alienatio, ex expreſſa plãtatis traditione & volũtate procedat, impoſsibile eſt, quin eo caſu vẽditio contrahatur, ex prędictis, non locatio. Quod eſt quotidiè notandũ ad hortolanos, qui licet regulariter ſoleant ſuper decima totius anni cũ gabellario paciſci, propterereà quod aliàs difficile eſt intelligere, quantũ debeant ratione decimæ, ex minutulis ſuis vẽditionibus, vt notat. l. 7. lib. 9. recopilat. aliquãdo exeunt ab eo loco, in quo & domicilium, & mercimonium habent, & in alijs oppidis circumuicinis, inque hortos alienos ſua plãtaria tranſferunt pro pecunia, vt ſæpè expertus ſum in vico quodã iſtius nobilis Ciuitatis Caraccẽſis qui Vallis noctiũ appellatur: cauẽdũ ergô eſt, quod decimã debent ex eo contractu, & quidẽ in loco eo, quo plãtant, cum & vẽditio ibi, & traditio fiat, iuxt. l. 5. titu. 17. lib. 9. reco. & quæ dicemus infrà cap. 4. num. 4.

Falſam ergo ex prædictis eſſe cõſtat Pauli Caſtrenſis doctrinam & intellectum ad dictam. l. 2. §. adeò. in. 1. reſpõ. cum dicta. l. item ſi pretio. §. 1. D. locati. quæ ex prædicta mea reſolutione intellectæ erunt ſatis, tam ad huius locationis materiæ cognitionem perfectam, quam vt omnino ſcias ac per rationem intelligas, ex quo horum contractuum decima de
15 beatur. * Iuxta quem intelligendi modum accipiendus eſt textus difficilis in. l. Sabinus. 20. D. de contrah. emptio. ibi: *Quoniam a me ſubſtantia proficiſcitur*. Intellige enim, hoc eſt, quod principalius eſt in ea re, nempéarea, cui ſine traditione totale ædificium naturaliter cedit.

16 *Atq; in eundẽ ſenſum accipiẽdus eſt textus. in. l. cõuenit. ver. quotiẽs. D. eo. tit. vbi. I. C. docet, quod totiẽs conductio eſt, quotiens materia in quo aliquid præſtatur, in eodem ſtatu eiuſdem manet: hoc eſt, quotiens id ipſum quod fit, eiuſdem manet cu ius materia ipſa erat antè operam: veluti in eo exemplo, quando conuenit, vt ex meo auro annulos faceres, quo caſu vbi annuli facti ſunt, in mei ipſius dominio manent, in quo antea erat aurum, licet ſub alia forma præſtetur. Vel cum ex terra mea tegulas facis, quæ quidem in eodẽ meo dominio, & ſtatu manent, in quo ter ra erat, ex. §. cum ex aliena. Inſtit. de rum diuiſ. ideóque locatio, venditio eſt, ex ijs quæ diximus ſupra numero. 4.

Quibus omnibus ità rectè explicatis,
17 catis,* manifeſtum fit non percepiſſe ſatis hanc materiam Ioan. Parladorium lib. rerum quotid. cap. 3. §. 2. nu me. 24. vbi quotiens artifex dat operam & materiam, venditionem eſſe generaliter dicit, ac proinde decimã deberi: quod falſum eſſe contingit, vbi in ſolo meo ex materia tua ædificas pro pecunia, eſt enim locatio ex dict. l. item ſi pretio. §. 1. D. locati. vel cum per ferruminationem partem aliquam rei meæ adiungit aurifex, quia tunc locatio eſt ex ſupra reſolutis. num. 13.

Cæterùm pręhabita reſolutio ad di[illegible].l. itẽ ſi pretio. §. 1. D. locati. rectiſ[illegible] aptari poteſt ad alias quæſtio[illegible]am pręcipuè, quæ habet:* àn ſi
18 h[illegible] legitimus, vel ſubſtitutus pecu niam

niam dederit hæredi ſcripto, proxi-
miorivé legitimo in ſucceſsione ali-
cuius, vt hæreditatem ſibi delatam
omittat, venditio ſit, vt decima rega
lis debeatur, necné : iuxta terminos.
l. fuit quæſtionis. D. de adquiren. hę-
redit. quæ quidem quæſtio ac breui
diſtinctione reſoluéda eſt. Aut enim
ſcriptus hæres legitimusvè proxi-
mior hæreditatem cedit ei, qui pecu
niam dat, & tunc cedendo adiuit, &
ſimilis eſt venditori hæreditatis, quē
iure decimæ obligari diximus infrà
capit. 9. numero. 38. quia vere ius
ſuum alienat pro pretio, etiam ſi ni-
hil adprehenderit nec perceperit ex
hæreditate. Aut non cedit, ſed tan-
tum abſtinet ſiuè repudiat, vt locum
faciat ſuſtituto cognatouè in ſequé-
ti gradu exiſtenti, pecuiamque dan-
ti, & tunc cum is, qui pecuniam dat,
per ſubſtitutionem vel per ſucceſſo-
rium edictum, ex ſua propria perſo-
na immediaté ſuccedat nihilque iu-
ris capiat à renunciante, à quo ſo-
lum repudiationis factum requirit,
non ius traditionis, aut adquiſitio-
nis, quæ ipſo iure fit, vt inquit Iuris
conſultus in prædicta lege fuit quę-
ſtionis. apertè conſequitur, nullam
poſſe venditionem eo caſu conſide-
rari, ſed innominatum contractum.
do vt facias, cum non ſit ex ijs factis,
quæ locari ſolent. l. naturalis. §. at
cùm do. D. de præſcript. verbo. qui
enim hæreditatem ſibi delatam in al
terius fauorem repudiat, nihil ex ſuo
alienat. l. ſi ſponſus. §. ſi maritus hę-
res. cùm ibi notatis. D. de donatio.
inter virum & vxorem. Nam ius
adeundi non eſt in bonis noſtris. l.
pretia rerum. D. ad legem Falcid im-
mó licet hic repudians de patrimo-
nio ſuo perdere diceretur, adhuc
iſto vltimo caſu non eſſet vendi-
tio : quia is qui pecuniam dat non
accipit quidquam ex repudiatione
illius, ſed ex ſua perſona legis mini-
ſterio : quæ alium poſt alium vocat
ſucceſſorio edicto, vt bene explicat
textus in §. placebat. Inſtitut. de legi-
ti. agnat. ſucceſſo. ſicque emere dici
non poteſt, argumento eorum, quæ
reſoluimus ſupra circa dictam. l. Ité
ſi pretio. §. 1. D. locati. At qui de hac
quęſtione in materia ſimili, vide Ca-
rol. Molinęum in conſuet. Pariſ. tit.
1. §. 22. nu. 104.

Sed quicquid hęc ita firma mane
re videantur, longę huic noſtrę reſo
lutioni, & ijs quę de auro, & artifice
19 diximus, *valde obeſt textus diffici-
lis in. l. nauem Sauſeij. verſiculo. aut
eiuſdem. D. locati. vbi argentum da-
tum aurifici, vt vaſa vel annulos fa-
ciat, in ipſius dominium tranſit : &
ſic ceſſare videntur rationes omnes,
quas adduximus, vt locationé eo ca-
ſu, non venditionem contrahi dice-
remus in. l. 2. §. adeò. in. 2. reſponſo.
D. locati. Etenim cùm fabri illius ar-
gentum, aurúvè fiat, ſui quoque erũt
facti annuli : & nedum annulos eum
mihi facere oportebit, ſed & factos
dare, quo caſu emptionem & vendi-
tionem contrahi ſupra explicuimus
iuxta textum in eodem. §. adeò in. 1.
reſponſio. Reſpondeo autem, quod
dupliciter aurum, argentumvè dari
poteſt artifici : aut enim datur, vt ex
eodem met auro annulos, ex eodem-
que argento vaſa conficiat, & tunc
dominium materiæ datæ in ipſo con
ductore manet, & apertè procedit
deciſio textus in præallegata. l. 2. §.
adeò in ſecundo reſponſo. Cum
reſolutis ſupra in numero. 4. Vel da-
tur potiùs, vt ex eodem, aut ſimili
materiæ genere poſtulatas ſpecies
conficiat, iuxta ſpeciem textus in
dicta lege in nauem Saufeij. verſicu.
aut eiuſdem. Et tunc dominium au-
ri, & argenti dati in aurificem tran-
ſit : nec ideò magis, cùm factas ſpe-

cies

cies reddit pro p. cunia conuenta, vendirio & emptio eſt:quia ſi materiam inſpicias,cum eam,vt vel in eo dem & ſimili genere redderet, accepiſſet,quaſi in creditum habijt iuxta l.1.D.ſi certum petatur. cui ſcilicet credito magis ſatisfacit ille artifex factas ſpecies dando, quam vendit: nam nec pretium datum rebus ſpeciebuſque ipſis factis correſpondet, ſed faciendi operę. Atque ideo neceſſario fit, vt quamuis eo caſu nedum factum, ſed & alienatio quoque fit, tam ex parte conductoris cum aurũ vel argentum dat,quam ex parte locatoris cũ annullos factos, ſeu alias ſpecies confectas reddit, contra regulam textus in.l.non ſolet.D.locati. vera locatio, & conductio ſit, ſed quæ notiſsimos excedit locationis terminos, vt contingit in pecunia depoſita, ex eadem lege in nauem Saufei.verſiculo. idem iuris eſſe in depoſito. &.l. 2. titul. 3. parti. quinta. notaturque plenè per Doctores in.l. Lucius Titius. &.l. die ſponſaliorum.§.1.D.de poſiti.& in.l. certi conditio.§.depoſui.D.ſi cert. petat. reſoluit eleganter Carolus Molinæus in tractatu de vſuris.quæſtione.83.num.632.

Sed & tertio modo artifici aurum
20 dari poteſt:* nempè, vt non ex eo auro, ſed expreſſe ex alio annuli fiant: & tunc ſi nulla pecunia detur, nec locatio, nec venditio eſt, ſed plana & euidens permutatio,innominatuſque contractus, do vt des, vt probat textus elegans in lege, ſcribit quintus Mutius. in principio. verſiculo, quod ſi aurum dedit. D. de auro & argento.lega.per regulam. l. naturalis. §. & ſi quidem: D. de præſcript. verbis. quod ſi certum pondus auri dedero, vt annulos eiuſdem ponderis, ex auro tuo mihi facias, certa tamen pecu-

41 nia pro opera data: dubitari poteſt, quis contractus ſit, ſcilicet, an ſit locatio,quemadmodum cùm ſic datur, vt vel eo vel ſimili auro annuli fierent mercede pro opera conſtituta, prout iam diximus ſuprà nnmer.19.ex.l. in nauem Saufeij. verſiculo.aut eiuſdem. D.locati. & quidē ego inter has duas conuentiones hanc veram & ſubſtantialem differentiam conſtituo: quod in ſpecie dictæ.l.in nauem. quantitas ipſa dati auri vel argenti inſpicitur,vt tantundem in factis annulis reddatur, & illud quod datum eſt, in genere ſuo functionem recipiat, vt in mutuo contingit.l.2.§. mutui datio. D. ſi cert. petat. iuxta elegantem ac verum intellectum Caroli Molinei de vſuris in principio. numero. 18. qua propter in eo locationis caſu in creditum iri rectè dixit Iuriſconſultus in dicta.l.nauem Saufeij. Et iam diximus. At in illa ſpecie á me propoſita partes non reſpexerunt ad quantitatem materiæ datæ, ſed ad ipſum corpus: ſiquidem illud actum eſt, vt non ipſummet datum corpus reddi poſsit, ſed aliud, quod extra rei creditæ naturam, & magis ad permutationem accedit. Nam ſicut ſi ita genus aliquod dedero, vt ipſummet corpus datum reddi debeat, creditum non eſt, vt tradit gloſſa in dicto.§. mutui datio. quam ſequitur Bartolus, ibi. numero. 14. in fine. & Doctores communiter: ſi ita genus dedero, vt non ipſummet corpus datum, ſed neceſſariò aliud eiuſdem generis reddendum ſit, creditum dici non poteſt eadem ratione: quia ſimiliter vtroque caſu non quantitas,ſed ipſa corpora inſpiciuntur, quandoquidem ex præſcripta conuentione non in omni corpore eiuſdem generis ſolui queat, quod eſt contra propriam

priam mutui naturam,ex textu in di
cta.l.2.§.mutui datio. Ergo ex prædi
ctis illa euidens differentia conſtat,
quod in prima conuentione ſi quid
eſt præter locationis contractū, cre-
ditum eſt,iuxta generale credēdi ver
bum,& quæ tradit Iuriſconſultus in
l.1. cum ibi notatis per Doctores.D.
ſi certum petatur.ex quibus quidem
contractibus, locatione, ſcilicet &
credito, gabella non debetur regio
iure. At in ſecunda conuentione,
quod præter locationem reperitur,
permutatio eſt,ex dicta.l.ſcribit.ver
ſicu.quod ſi aurum.Quę regali deci-
mæ eſt obnoxia.l.2.tit.17. lib.9. Re-
cop.quin immo in ea cōuentione ni
hil locationis eſt,ſi rectè inſpiciatur:
nam cum ex parte aurificis annuli
ſui proprij vel vaſa propria, vt pote
ex auro & argento ſuo conflata,mi-
hi dentur pro auro, & pecunia à me
datis,impoſſibile eſt, quod eo caſu
locatio & conductio ſit,ex doctrinis
ſupra traditis:etenim ſi ſolam pecu-
niam ego dediſſem pro illis annulis,
aperta venditio foret ex dicta. l. §.
adeò.in.1.reſpon.D. locati. cū tradi-
tis ſupra.num.1. ſi autem ſolum aurū
dediſſem,dubium non eſſet,quin per
mutatio contraheretur, vt iam dixi
ex regula dictę.l.naturalis.§.& ſi qui
dem. Igitur cum vtrumque datum
ſit ex mea parte,nempè aurū & pecu
nia,ſuccedit Doctorum quęſtio, de
qua per Barto.in.l.Ariſto.D.de dona
tio.quam ad hanc materiam regalis
decimę laté reſoluam infra capit.17.
ex.num.21.

Hæc autē omnia, quę ſupra per
totum caput de auro & argēto dixi-
21 mus,*Generaliter intelligenda ſunt
in quacumque materia, veluti fer-
ro, ęre, ſtagno, vel plumbo,pannis,
lannis, ſericis,corijs, vel lignis, &
marmoribus, & quacunque alia re,
in qua mechanicę artes exerceri ſo-
lent: hęc enim doctrina tradita in. l.
2.§.adeò.D.locati. ad omnem artem,
& omnem opificem ſeu artificem ge
neralis eſt:quorum artificum genera
recenſet plurima.l.1.C.de excuſatio.
artificum.li.10. & ſeriatim explicat
Caſſanęus in Catalogo glorię mūdi.
11.parte.conſideratione. 34. id quod
manifeſtè conſtat ex l.conuenit.quę
in tegulis loquitur.&.l.Sabinus.quę
de veſte & ſtatua agit.D. de cōtrah.
emptio.in quibus omnibus,ex prędi
ctis intelliges, quando ius decimę
locum habeat, necné: eos excipio,
quos lex Regia immunes facit in to-
22 to titu.18.lib.9. Recopilat. * Ex au-
ro autem & argento, quicquid ven-
ditio contrahatur,leuiſſima gabella
penditur,iuxta lucrum operę,vt tra
dit.l.18.titu.17.lib.9. Recopilat. vbi
aduerte,ne te decipiat ea lex in verſi.
Y en quanto a las coſas de oro: quod di-
ſtinctio ibi poſita inter aurum alie-
nū & aurum aurificis,facienda quo-
que eſt in argento,& quocūque alio
metallo & materia ex ſupra reſolu-
tis,ſcilicet quantum ad inſpiciendā
naturam contractus attinet, & vim
legis gabellarię, quę venditiones
onerat, non locationes: tranſcribit
enim ea lex Regia deciſionem tex-
tus in dicto.§.adeò. quam generalem
eſſe diximus in quacumque materia.
Secus autèm quod ad priuilegiū ta-
xatę quātitatis,quę ſolui debeat:mi-
nor enim gabella ſoluitur ex vēdito
auro, quam ex argento, & alijs me-
tallis,vt ibi.quod nota.

Et vt hęc materia vlterius pro-
grediatur, ac radicitus explicetur,
meminiſſe oportet, quod ſuperius
diximus in expoſitione.l.conuenit.
D. de contrahen. empt. numero.16.
ſcilicet, ſi tegulas tibi facio, ex ter-
ra mea pro pecunia à te data, ven-
ditionem me contrahere, & deci-
mam pretij debere: ſi ex terra tua,
locatio-

locationem fieri, & decimam nō ſol
ui, vt probat dict. l. conuenit. Nunc
24 *vero illa ſe offert dubitatio: quid
iuris erit, ſi tegulas mihi facias pro
pecunia ex loco publico, vbi quili-
bet de populo terram fodere, & ex-
trahere poſſet, ſicque materia illa in
nullius dominio ſit tuo vel meo, ſed
omnium communis, fortaſis ex Re-
gis aut concilij licentia, vel alio mo
do, iuxta titulum. 7. lib. 7. recopila-
tio. quod ſæpè contingit: aliquando
enim iſtæ tegulæ, & lateres nō in pri
uatis locis, ſed in publicis, & commu
nibus fiunt, vt experientia docet: &
hanc quæſtionem iſta breui diſtin-
ctione reſoluo: quòd ſi præcedat cō-
uentio, vt tegulas mihi facias, prout
præceſſit in dicta. l. conuenit. & ex-
plicat gloſ. ibi. verb. factas. magis mi
hi. quàm tibi videaris terram extra-
here: & ita cum ſolum factum verta
tur ex tua parte, non etiam alicuius
rei alienatio, locationem eſſe neceſ-
ſario dicendum ſit iuxta ea, quæ latè
ſupra tradidimus: miniſterio enim
tuo videor dominium & poſſeſsio-
nem illius terræ adquiſijſſe. l. quod
meo. in princ. D. de adquir. poſſeſ. &
probat textus in l. quis ſaxum. ver.
planè. D. de donationi. & facit, quod
in re vacanti notat Bartolus in di-
cta lege, quod meo. numer. 9. Quod
ſi cum prius terram tibi extraxiſ-
ſes, & præparaſſes, tuaque facta
præoccupatione ſit, poſteà ſequatur
conuentio, vt tegulas mihi facias
pro pecunia, eaſque feceris, ex illa
tua terra iam defoſſa & præparata,
factaſque dederis, aperta venditio
eſt: quia & immutatur, & aliena-
tur terra illa, ſicut ſi ex fundo tuo
feciſſes, iuxtà dictam legem conue-
nit. & quod de auro diximus ad di-
ctam legem ſecundam. §. adeò. in. 1.
reſponſo. D. locati. itaque ex hoc
contractu decimam debebis pecu-
niæ acceptæ, ex priori autem non
ita. * Vnde cum iſti tegularij, late-
rumque opifices ſemper habeāt lo-
ca deſtinata, ex quibus terram acci-
piunt, tegulaſque & lateres faciunt:
ſic, vt ſemper officio ſuo incumben-
tes, terram ſibi & miniſterio ſuo prę
parent, ſuoque nec alterius nomine,
vt experientia docet: quomodocū-
que tegulas faciant, & alicui dede-
rint pro pecunia, cōuentione, ſcili-
cet pręcedenti, vel non, venditores
eſſe, decimamque Regalem genera-
liter debere exiſtimo, quod eſt valde
notandum.

Eademque iuris ratione intelligo,
25 *quod figuli (ij opifices ſunt, qui
vaſa faciunt, ex terra in figuris, vt di
xit gloſſa. in. l. 1. C. de excuſatio. ar-
tif. lib. 10. ſemper ad regalem deci-
mam obligantur: quia ſiuè ex pręce
denti conuentione vaſa aliqua certa
forma, & lege poſtulata efficiant, ſi-
ue iam arbitrio ſuo facta dent mihi
accepta pecunia, ſemper venditores
ſunt: vt plurimum enim ex terra iam
ſua ſibique adquiſita operantur, quā
ad id miniſterium & officium emūt,
vt in hac nobili Ciuitate quotidie vi
demus: ſunt enim certa loca priuata,
quę vulgo, *Tejares*, appellamus: in
quibus eorum domini pluuiarum tē
pore, vel infuſa aqua lutum illum
huic arti fictili neceſſariū conficiūt,
ac prędictis figulis vendunt, & ita
prouenit vt in his fictilibus figulo-
rumque operibus nedū immutatio
terrę, & materię, ſed eiuſdem quoq;
alienatio ſit, ac proinde vera emptio
& venditio contrahatur, ex doctri-
na textus in dicta. l. conuenit. D. de
contrah. empt.

Cęterum pręhabita diſtinctio
circa tegulas, ex loco publico, &
26 communi confectas. * Genera-
liter quoque obſeruanda, & tenen-
da eſt in venditoribus earum rerum,
quę

quæ publici iuris ſunt, & occupantis fiunt: veluti ijs, qui feras beſtias, volucres, & piſces capiũt, iuxta textũ. in. §. feræ. Inſtit. de rerum diuiſione. aut heruas odoriferas, eſui, vel medicinę vtiles, in locis publicis, vel ligna colligunt, quæ ſané & occupantis quoque fiunt cum earum rerum vſus publicus ſit. l. penult. §. final. D. de adquir. rerum domi. vt ſcilicet ſi inter te & me prius cõuenerit, vt in publicum vadas, ac certã mihi, quã petiero, heruarum aut lignorum quãtitatem portes, venationivé, aut piſcationi illo die ſtudeas meo nomine, certa mercede pro labore conſtituta, locatio euidẽs ſit, vt probat textus elegans in. l. 1. verſic. ſed ſi quis operes. D. de poſtulando. quia cùm mihi colligas, eoque animo, vt ad me feras, magis meo nomine, quam tuo collegiſſe videris, ex dicta lege quod meo. D. de adquirend. poſſeſſio. cùm Bartolo, ibi: numer. 9. & dicta. l. quis ſaxum. verſiculo. plané. D. de donat. atque ideo cum nullius rei alienatio ſit, venditio eſſe non poteſt. Secus autem, ſi prius collegeris, & poſtea conuentione ſecuta dederis mihi pro pecunia, quia tunc rei tuæ, quam præoccupaueris, alienatio intercedit, & vera venditio contrahitur, vt decimæ locus fiat, ex. d. l. conuenit.

At qui hæc eadem doctrina ad aquatores noſtri temporis extendi
27 debet:* nempè ſi conuentio præceſſerit, vt ille aquator in apothecam meam vinariam tota quæ onera portet certa pecunia pro ſingulis oneribus conſtituta locatio ſit: quia cum ille portet aquam ex fonte publico aut flumine, quorum vſus communis eſt. §. flumina. Inſtituta. de rerum diuiſione. & mihi portet, ideoque potius meo nomine, quam ſuo aquam haurire videatur ex prędictis, nihil præter factum & operam præſtat. Secus verò, ſi cùm habuiſſet aquam, & per vicos vænalem portarę, vt fieri aſſolet, ego pro pecunia accepiſſem: quia tunc venditio erit, cum aquam ſuam alienet, ex ſupra notatis: vide autem quę dicemus infra num. 33.

28 Ex qua reſolutione videtur * apertè falli Ioã. Parladorium vbi ſupra dicto cap. 3. §. 2. num. 25. dùm generaliter exiſtimat, aquatores gabellam non debere, quaſi non tam aquam vẽdere, quam aſportandi operam locare videantur: eò quod, licet alicubi aqua vendi ſoleat, apud nos vęnalis non eſt. l. Mela. §. final. D. de ali. legat. vbi ſpecialiter dicitur in Aegypto, & Africa vęnalem eſſe, ſed leui quidem fundamento motus eſt: nam cũ vnuſquiſque poſsit ex fonte publico, aut flumine aquam ſibi ſumere & adquirere. l. quominus. cum nota. D. de flu. ſi eam aquam iam ſuam alicui dederit pro pecunia, impoſsibile eſt, quin emptio & venditio contrahatur ex reg. l. naturalis. §. etſi quidẽ. D. de præſcript. verbis non minùs, quàm ſi non ipſam aquam, ſed piſces capiat, & pro pecunia det, vt ſupra explicuimus, num. 26. & impoſsibilius eſt, quod locatio & cõductio ſit, vt male Parladorius putat: quia locationis contractus ſuper futuro facto eſſe ſolet, vt dicemus infra nume. 32. in hac autem ſpecie factum portationis iam eſt expeditum, cùm conuentio ſit: & aqua quidem ex ſua natura vendibilis eſt, aliàs enim nec Africæ nec Aegypti vendi poſſet, ex regula l. ſed celſus. in pri. D. de contr. empt.

29 Nec obſtat * textus. in dicta. l. Mela. §. fin. D. de alim. legatis. quia ibi nõ negat. I. C. generaliter aquam vendi poſſe, nec ſpeciale eſſe ait, vt ibi vendatur: ſed vt proponat vtilitatem quęſtionis, de qua ibi conſulebatur, inquit eueniſſe in ea regione Africę aut

aut

aut Aegypti, vbi conſtat, ferè ex omni parte priuatam eſſe aquam, non publicam & omnium communem, prout Romæ eſt, & vbiq; eſſe ſolet: etenim in interiori Africa, de qua intelligendus eſt ille textus, Rari fontes ſunt, quia feruida cœli natura eſt, & fere ſemper æſtiua, vt tradit Lu. Seneca lib. 3. quæſt. natural. capit. 6. & Aegyptus præſertim in ea parte, qua in Aethiopiam vergit, totam ſuam ſpem & ſecuritatem in Nilo habet, vt probat. l. 1. C. de Nili aggeribus, & l. pen. D. de extra ordi. crimi. cum ijs quæ tradunt autores relati per Menochium de arb. iud. quæſt. caſu. 386. nulli enim aut rari in Aegypto imbres & fontes ſunt, vt tradit Seneca lib. 4. prædictarum quæſtio. cap. 2. & conſtat ex Pomponio Mela lib. 1. de Coſmographia. cap. 3. & 4. atque ita aquam vſui domeſtico neceſſariam vnuſquiſq; colligit in puteis & Cyſternis vel ex Nili inundationibus, vel alio modo, vt ſatis ſignificat dicta. l. Mela. ibi. *Siue quis habens cyſternas, &c.* Vnde neceſſario euenit, vt qui aquam non habet, ab alio emat, vt poteque natura patens omnibus non ſit, propter quod fideicommiſſum aquæ, de quo ibi, valde vtile fuiſſe. I. C. ait, ſcilicet propter pretium quo quis erat aquam comparaturus. Ita quod ſpecialitas illius Regionis non eſt in hoc, quod illius aqua ſit vendibilis & vendi poſsit, generaliter enim hoc vbique poteſt contingere, vt cõſtat ex prædictis: ſed quod ijs, qui aquã non haberent, nulla alia eſſet, niſi quæ vænalis exponeretur, & hic eſt verus ſenſus illius. l. Mela. §. fina. vt eam immeritò allegauerit Parladorius, vbi ſupra.

30 Itaq; priuatã aquã, * qualis eſt illa cuius meminit dicta. l. Mela. §. fin. dubium non eſt, vendi poſſe, ſiue in Caſtella, ſiue in Africa, aut Aegypto, alioue regno detur pro pecunia, quia vna & eadẽ ratio eſt. veluti ſi puteũ, fontẽ, aut ſtagnũ aliquod habeam in fundo méo, & illius aquã dẽ tibi vicinũ & inferius prędiũ habenti ad rigadũ pro pecunia: vera enim & propriſsima venditio erit proculdubio, ac Regalis decima debebitur, quia vere quod meũ eſt, pro pecunia do. & iſto caſu nõ dubius vẽditionẽ appellat Petrus Rebuffus in tract. de decimis quęſt. 8. n. 24. & laudimiũ deberi tradit Ludo Peguera de fęudis. ver. 1. n. 84. Et hinc eſt, quod de Niue dixit Parladorius ſup. dicto. §. 2. nu. 25. veriſsimũ eſſe: nã cũ hiemali tẽpore ad ęſtatẽ recõdatur, quo tẽpore nulli patẽs eſt, pręter quam ijs, qui tẽpeſtiuẽ collegerũt, dubitare nõ licet, quin is qui recondit, dominiũ niuis fuerit aſſecutus, & verẽ modò illã alienãdo pro pecunia, venditionẽ efficiat, & gabellarię legi ſubijciatur: immo idẽ erit, ſi in hiemę vẽdiderit, ex ijs quę in aqua reſoluimus: quicquid cõtra huius modi venditiones niuium inuehatur Seneca dicto lib. 4. quęſtio. nat. cap. 13. is enim non tam contractum, quàm vſum niuis condemnat.

Cęterúm nota, quę de herbarijs, lignarijs, aucupibus, & piſcatoribus diximus ſupra numer. 26. tunc demúm vera eſſe, ſi ſtamus in dubio, nec cõſtat quo animo illi eas res colligant: vt eo caſu ſeruanda ſit prędicta diſtinctio: nempe an pręceſſerit conuentio, & tunc locatio & conductio ſit, eò quod nulla ſit alienatio, vt ſuprà explicuimus: an verò non pręceſſerit, et tunc ſit venditio, eo quod rem ſuam prę occupatione factam, alij dent pro pecunia vt iam diximus. Modò autem illa eſt elegans ac perdifficilis dubitatio, quid iuris erit, ſi lignatius ad montem vadat, aquator ad flumen, herbarius ad locum publicũ, piſcator et aucupex, eo

expreſſo animo,vt non ſibi res captas adquirat, ſed illi potius,qui operæ ſuæ mercedem præſtiterit: quod
31 rectè fieri poſſe exiſtimo,nam * ſicut in certam perſonam dominium rei meæ transferre poſſum. §. hoc amplius.Inſti. de rerum diuiſi. ſic & dominium rei,quæ nullius eſt, miniſterio meo potero incertæ perſonæ adquirere:cùm & incertæ quoque perſonæ poſsim vendere, iuxta notata per Bartolum in.l.licitatio. in prin-
32 cipio.num.4 D.de publica.* Non ergo leuis dubitatio erit, quis contractus in hoc caſu geri videatur, ſi homo ille rem ita collectam poſtea dederit pro pecunia, quæ operæ ſuæ ſatisfaciat. Et quidē cúm nulla alienatio ſit, eo quod nihil ſuum in accipientem transfert, ſed ſolum factum & operam pręſtat,ex qua accipiēs adquirit,vt ex.l.quod meo.D.de adquirend poſſeſ.&.l.quis ſaxum.verſ.plane.D.de donatio.diximus ſupra. minimè exiſtimo earum rerum venditionem cōtrahi ex regulis ſupra traditis.quin immó nec locatio erit,cū videri nequeat locari factum & opera,quæ iam non ſit, vt poté in effectu deducta,& ſemel expedita, quod enim futurum eſt,locari ſolet,vt eleganter notat Corneus conſil. 38.nu. 3.ver.item & quarto.lib. 2. & faciūt notata per Bartolum. in.l. hoc iure. §.Labeo.D.de donatio. Vnde magis mihi eſt innominata quædam conuētio,facio vt des.quia vt dixi,nec vēditio eſt, nec locationi alijvè contractui nominato conuenire poteſt:ſuccedítque ita regula.l.1.D.de præſ.ver bis.ergo ex illa conuentione Regalis decima non debitur,quia innominata eſt locatione ſimilis.

Verum in hac re vtiliter aduerto, quod cum generaliter res illæ, quæ ex locis publicis colliguntur, de ſui natura vtiles ſint cuicumque perſone, & vſui hominum valdé proficuæ, cuiuſmodi ſunt hæc: *Leña, eſparragos, turmas de tierra, eſcubas, flores, y yeruas oloroſas, o medicinales.* Præter alias, quæ notorię commoditatis ſunt, veluti ferę beſtię,piſces,& volucres,de quibus etiā ſupra diximus: inciuile eſt intelligere, & non veriſſimile,quod iſtę miſerabiles egenęq; perſonę,ac mulierculę,quę vt plurimum ex his victum quęrunt, eas res ſibi nó colligant & adquirant, quáuis vendendi animo: furti quidem acturę contra eos, qui illas ſibi ſubripuerint. Nam & ſi nullum inuenirent remuneratorem, cui pro pecunia darent, domi reconderent ad vſum & vtilitatē propriam:nē quod vtile ſibi eſt,reſuſinę effundāt & iactēt,quod nemo facit.l.cum de indebito.ver.ſi.qui enim ſoluit.D.de probation.ac proinde fiet, quod ſi ita à principium teſtentur non ſibi,ſed remuneratoribus colligere,infraudem magis gabellarię legis facere, quàm iure communi vti videantur, iuxta notata per Tiraquel.de retract.lign. in pręfa.ione,ex nu.73.vbi num.75. ait cū Corneo in conſil.29.num. 23. lib 3.quod in fraudem legis fit,etiam cùm quid fit verè, ſed eo tantum animo,vt euitetur lex,quod aliàs nō fieret.l.ſi libertus minorem. D.de iure patro.Vnde cum ſi iſtę perſonę gabellam non timerent, apertè ac proculdubio, cum nulla pręcedit conuentio, ſibi ipſis res illas colligerent, ac proinde poſteà dando pro pecunia, manifeſtam venditionem contraherent ex ſupra dictis: hoc idem feciſſe intelligendę ſunt, quáuis aliud, vt gabellaria lex euitetur, veré & iuxta certa iuris principia efficiant, ex prędicta doctrina:quomodocumque enim in hac materia euitanda fraus eſt aliás dolis innumeris lex illa quotidiè fraudaretur,

tur, vt ait. l. 11. tit. 17. lib. 9. Recopil.
Hinc fiet,* quod cúm Aquatores
33 huius regni in ea re verſentur, quæ
licet adeò vtilis & neceſſaria ſit, vt
principium rerum omnium Thales
Mileſius eam dixerit, vt potè natu-
ra mortalium facilius cuiuſque rei
indigentiam, quàm aquæ ferre poſ-
ſit: eſt tamen viliſsima & in nullo
precio habita propterea quod inquo
cumque populo huius regni omni-
bus pateat: (infelix enim illa patria
eſſet, quæ careret aqua, vel eam no-
xiam haberet) rectiſsimè credi po-
teſt aquator non eo eſſe animo, vt ex
fonte publico aut flumine aquam ſi-
bi inutiliſsimam velit adquirere,
quam ſi laboris ſui remuneratorem,
& illa indigentem ſtatim non inue-
niet, effuſurus ac perditurus eſt, ſed
vt laboris potiús ac operæ ſuæ mer-
cedem conſequatur, totum enim il-
lius pretium in facto portationis eſt:
ac proindé ſi illud ita à principio te-
ſtetur, nullam fraudem committe-
re, ſed veram ac rationabilem ſuam
intentionem & voluntatem expri-
mere cenſendus eſt: ita vt poſtea pe-
cuniam pro aqua illa aſportata acci-
piendo, nullam venditionem con-
trahere dici debeat, ſed innominatū
contractum, facio vt des, ex prædi-
34 ctis: *iuxta quem ſenſum ſuſtentabi-
lis eſt obſeruandaque conſuetudo,
& praxis, vbi viguerit, quod aqua-
tores iſti gabellam non ſoluant, li-
cet nihil teſtentur, & nulla conuen-
tio de portanda aqua præcedat: qua-
ſi iam illud per conſuetudinem ad-
miſſam teſtatum ſit, nolle ſibi inu-
tiliſsimam aquam adquirere, prout
in reliquis vtilioribus diximus, ſed
indigentibus potius accipere, data
ſibi pro labore pecunia: prout ob-
ſeruatum video in Taurinenſi ciui-
tate, vbi ab aquatoribus, licet quàm
maxima eorum turba eſt, & non mi-
nima gabellæ quantitas ex ea nego-
ciatione corradi poſſet, nulla vn-
quam decima exacta eſt: non qui-
dem priuilegio aliquo aut exemp-
tione, ſed quia non deberi exiſtima-
tum eſt ignorata ratione, quam nos
explicuimus: nec oberit, quod in
hac materia nulla conſuetudo fiſco
nocet. l. 1. titu. 18. lib. 9. Recopila-
tio, & dicemus infra cap. 19. in prin.
quia hęc cõſuetudo, de qua loquor,
non eſt derogatoria, qualis eſt illa,
quam improbat dicta. l. 1. ſed iuris in
terpretatiua: declarat enim eo caſu
verè nullam venditionem eſſe, nihil-
que adimit fiſco, ſed non deberi ſig-
nificat. arg. l. hæredes palam. §. 1. cum
notatis. D. qui teſta fa.
Prædictis autem omnibus, dum ſu-
prá diximus nu. 26. quod vbi præce-
dit cõuentio, vt herbas, ligna, piſces,
feras, aut volucres mihi capias pro
pecunia, locatio, & conductio eſt, &
non venditio: quia cúm mihi dare &
portare debeas, meo potius nomine,
eas res capere, ac perinde mihi adqui-
rere recta via nunquam tuas factas,
cẽſendus es, per tex. in. l. quis ſaxum
35 verſi. planè. D. de donatio: * Obſtat
tex. difficilis in. l. nec emptio. verſic.
aliquãdo. D. de contrah. emp. vbi qui
ante piſcationem, & miſsilium iacta-
tionem, aues, ſeu piſces miſsilia vé cõ-
uenit, vt alius ſibi daret pro certa pe-
cunia, emiſſe intelligitur: veraque eo
caſu venditio contrahitur, non loca
tio. Igitur piſcator aucupex vé ſibi
ipſi capit, & ſuo nomine, nõ illius, à
quo per præcedentẽ conuentionem
pecuniã recipit: aliás enim ex ſuprá
reſolutis locatio, & conductio eſſet.
Sed reſpondeo: quod in dicto verſic.
aliquando non eſt empta res ipſa, ſed
ſpes ſola piſcationis aucupij vé, vt ibi
patet, vndeſiue ſibi capiat piſcator ſi
ue emptori, aperta vẽditio & emptio
cõtrahitur, quia verè ſpes illa aliena-

tur, & ex perſona piſcatoris in alium transfertur pro pecunia, verificata regula. l. naturalis. §. & ſi quidem. D. de præſ. verbis, & probat text. in l. ſi iactum retis. D. de actio. emptio. ſecús autem eſſet, ſi non in ſpem, ſed in factum potiús piſcandi, aucupandivè collata conuentio foret, quia tunc ex ſupradictis regulis magis eſſet locatio, quàm venditio: veluti ſi ita contrahatur, abi in flumen, & piſcare mihi hodie duas anguilas, vel quot potueris, & dabo tibi tot argenteos. Item ſi dixero, abi in campum & aucupare mihi hodie quod potueris, & dabo tibi tot argenteos, locatio quoque eſt, quia vtroque caſu merces operæ conſtituitur, & ille nihil ex ſuo alienat, quamuis ego ſuo miniſterio res captas adquiro, vt ſuprá explicuimus. Quod ſi in res ipſas abſque vlla facti mentione conferatur conuentio, venditio erit: veluti, pro eo quod aucupatus fueris, aut in vulgus collatum acceperis, dabo tibi tot argenteos in ſingulas libras & pondo, aut pro toto, prout inter nos conuenerit: non minus quàm ſi futuros fructus emero certa pecunia, vt rectè tradit Bartolus in l. cotem ferro. §. qui maximos num. 4. D. de publica. Nam ſicut rem alienam vendere poſſum. l. rem alienam D. de contrah. empt. & eam quidem, quæ nullius ſit, rectè vendo, quamuis non propriè aliena dicatur, ex notatis in l. fin. & ibi glo. verb. quod ſuũ nõ eſt. C. vnde vi. ex quib' præhabita reſolutio ſatis explicata mane.

Et iuxta has conuentionum differentias accipienda eſt. * l. 7. titu. 7.
36 libr. 9. Recopilat. ibi. *Y leña y barro, y eſparto, aues y caça, y otras coſas ſemejantes*: Vt non intelligas per eam legem ſemper illarum rerum venditionem contrahi: etenim & locatio eſſe poteſt ex ſuprà reſolutis, ſic vt decima regalis non debeatur, iuxta quæ intelliges quoque verba illius legis, ibi, *Que ſuuieren ſienda o oficio de veder tales coſas.*

His itaque iam prolixè, ſed neceſſariò diſcuſsis, vlterius animaduerto, *
37 difficile eſſe venditionem à locatione diſtinguere in ſpecie. l. quis ſaxũ D. de donatio. vbi dicitur, quod ſi pecuniam á te recipio, vt lapidem tibi eximas in fundo meo, venditio eſt, vel locatio: nec explicat. I. C. quãdo venditio, quandovè locatio ſit, vt quia parum intereſſe exiſtimaret. Neceſſaria autem & vtiliſsima hodie apud nos eſt eorum contractuum diſtinctio propter decimam: vt vtilis quoq; animaduerſio ſit, ita in ea ſpecie, ac ſimilibus contrahere, quod locemus potius, quám vendamus. Primo enim modo locatio cúm ſit, decima non debebitur, ſecus autem in ſecundo, cúm ſit venditio, ex. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recop. cui legi fraus non fiet locando potiús, quam vendẽdo: quia cúm lex dicat ex ſola venditione & permutatione velle ſe decimam ſolui, & ego in hoc caſu ſecundúm ſtatutas iuris regulas, vel locare, vel vẽdere queam, electioni locus erit: vt ſi locauero, nihil debeam, ſecús ſi vendidero: dolo enim non facit, qui iure communi vtitur. l. ſi duorum verſic. ſed an exceptio. D. de actio. empti. & libera eſt vnicuique facultas in ſic, vel ſic cõtrahendo. l. ſicut. C. de act. & oblig. et. l. penult. C. pro ſocio. nihil enim debetur fiſco ex venditione, niſi contrahentibus placuerit ita contrahere: quia non ſicut vẽdentes obligat ad ſolutionem decimæ, inuitos ad vendendum ſtringit. l. inuitũ. C. de cont. empt. et l. 3. tit. 5. p. 5. Vnde ſi nolint ita contrahere, ſed aliter, non fraudatur fiſcus, cui nihil adhuc eſt adquiſitum, prout elegãter in alia quæſtione et materia tradit Carol. Moli-

Molinęus In conſuet. Pariſi. titu. 1. §.
23. quæſt. 4. num. 20. quod verum eſt,
niſi eo ſolo animo locaremus, vt lex
gabellaria euitaretur, aliàs venditu-
ri: tunc enim fraus eſſet, quæ fiſco
non nocebit. l. ſi libertus minorem.
D. de iure pat. & diximus ſupra nu-
me. 32. Hoc autem admitti nec credi
poteſt in hac ſpecie prædictę. l. quis
ſaxum. quia cum ęquè poſsimus ven-
dere, vel locare, quicunque contra-
ctus electus fuerit, dici non poterit
in alterius fraudem electus eſſe: ſciu-
cta enim legis gabellariæ cogitatio-
ne, nulla ratio eſt, cur magis vende-
remus, quàm locaremus? Vtiliſsima
ergo eſt huius propoſitæ quæſtionis
reſolutio.

Et primò notare oportet, quod in
ſpecie dictę. l. quis ſaxum. D. de do-
nat. adeò difficile eſt intelligere, qua-
liter locatio & conductio cõtraha-
tur, quaque ratione procedat, vt Ac-
curſium ibi valdè contorſerit ea diſ
38 quiſitio *: etenim in verbo. condu-
xerat. Primò ait, quod prędium cen-
ſebitur locatũ, vt ex eo lapidem exi-
mat ſibi conductor: ex quo intelle-
ctu apertè inferri poteſt, quod qui
habet vuas, aut alios fructus penden-
tes in fundo vineauè ſua poſsit eoſdi
ſtrahere pro pecunia per locationis
contractum ſine vlla venditione: nẽ
pè locando fundum, vineam, vel hor
tum, vt conductor colligat ſibi fru-
ctus: quod ſi fieri poteſt, iã vides quã
vtilis eſſet hodie hæc animaduerſio
propter decimam, pręſertim cúm, vt
inquit Bartolus in. l. cotem ferro. §.
qui maximos. num. 11. D. de publica.
ad hoc, vt venditionem facias in ſpe
cie dictæ lege, quis ſaxum. id ſuffi-
cit, quod vendendi verbo vſus ſis:
vt vero locationem, locandi verbo
vtari.

Sed certé ſi vera eſſet hæc gloſſæ
interpretatio, ſcilicet, quod fundus
ipſe videatur locatus in dicta. l. quis
ſaxum. vix procederet eius diſpoſi-
tio in ijs rebus, quæ in fructu fundi
non ſunt, eo quod ex locatione fun-
di non aliud aſſumi poteſt, quã quod
in fructu & vſu eſt lapis autẽ, de quo
ibi, non ſemper in fructu eſt, vt tra-
dit tex. in. l. fructus. §. ſi vir in fundo.
D. ſolu. mat. & ita eo caſu impropria
locatio fundi eſſet, vt lapis qui noxie
naſceretur, eximi & exportari poſ-
ſit. At qui illud rectè notat prędicta
gloſſa, minimè poſſe intelligi locatũ
eſſe ſaxum vel lapidẽ in dicta. l. quis
ſaxum. quia iuxta eũ ſenſum fieret,
vt dominium lapidis non adquirire-
tur conductori, propterea quod titu
lus locationis non eſt ſufficiens ad
translationem dominij rei principa
liter locatæ. l. non ſolet. D. locati. ſed
alterius rei ſibi cohęrentis rectẽ do-
minium mutat: iuxta ea quæ tradidi
mus ſup. nu. 6. & notat Paul. de Ca-
ſtro, in dicta. l. quis ſaxum. ſuper ea
gloſſa.
39 Ex qua gloſſę * animaduerſione ex-
plicare debes text. in. l. ſi olei. C. de lo
cato. vbi dicitur, quod fructus anni
quis locauit: debes enim intelligere,
quod fundũ locauit ratione fructuũ
illius anni: aliàs enim ſi fructus ipſos
locaſſet, dominium eorum ad con-
ductorem non tranſiret, ex gloſſ. &
Paulo. Caſtr. in dicta. l. quis ſaxum. &
bene notat. Io. de Imola in dicta. l. co
tem ferro. §. qui maximos. numer. 5.
ver. idem adde ei. D. de publica. ſicut
nec ſerui locati, nec veſtimentorum
quę locata ſunt, dominium transfer
tur. l. 1. §. ſi quis ſeruum. D. depoſiti.
&. l. ſed etſi quod. §. ſed an locare. D.
de vſufructu. quãuis ij Doctores nõ
ſic explicent eam. l. ſi olei.
40 Inſuper * ea gloſſa dictę. l. quis ſa-
xum. D. de donatio. tranſit ad aliam
expoſitionem, & intellectum di-
cens: quod in ſpecie illius legis lo-

catio contrahitur ea ratione, quia locatur opus fodiendum eo acto, vt lapis eſſet ſuus. quæ verba difficilia ſunt, & in eum ſenſum accepit Bartolus, quaſi voluerit gloſſa: quod aut in contractu principaliter venit factum; & tunc quamuis ex eo ſequatur datio ſiue traditio locatio, ſit nõ venditio: aut potius principaliter venit datio ſiue traditio, & tunc quamuis in ea ſequatur factum, emptio & venditio eſt, non locatio: de qua regula late egimus ſupra ex nume. 2. & bene exemplificat Paulus Caſtrenſis in dict. l. quis ſaxum. ſecundũ quem Bartoli, & communem intellectum ad eam gloſſam, & dictam. l. quis ſaxum. hoc poteſt ex ea colligi, quod aut ſic dixi: do tibi hunc lapidẽ mei fundi pro decem argenteis, ità vt eũ tibi eximas labore tuo, vel tuis impẽſis: & erit venditio, quia principaliter de lapide tradendo agitur pro pecunia. Aut dixi in hunc modum, cõcedo tibi lapidem eximere in fundo meo pro decem argenteis, ità vt tibi & in tuam vtilitatem eximas: & erit locatio, quia principaliter defodiendo eximendoque lapide agitur, ex qua doctrina ſatis explicata manet alternatiua I.C. ibi. in ver. ſed ſi is.

41 Ego * tamen conſidero in hac re, quod ſi doctrinam Bartoli, ſic adplices ad verba dictæ gloſſæ, vt modo adplicui, & neceſſario adplicanda eſt: inuenies, quod locatio contrahitur in dicta lege, quis ſaxum. quãuis factum & merces, ac proindè vtrumque locationis extremum ab altera parte proficiſcatur, quod eſt mirabile: ſic vt intelligas gloſſam voluiſſe, quod is qui pecuniam dabat, locaret factum ſuum: & ita quod quamuis, ex ſua parte, & factum & pecunia præſtaretur, ipſeque ſolus & daret & faceret, adhùc locationis contractus ſit ex eo, quod in ſuam vtilitatem lapidẽ eximens operaretur: id quod gloſſam voluiſſe, ex verbis ipſiuſmet gloſſæ aperté colligitur: ait enim quod locatum eſt opus fodiendum, vt lapis eſſet ſuus. Igitur aperté intelligit gloſſa, quod is qui fodiebat terram, vt lapidem ſibi eximeret, erat locator, quod eſt contra ipſum textum; dùm expreſſé dicit, quod is, qui lapidem fodiebat, mercede conduxerat: ergò falſa eſt ea gloſſæ, Bartoli, & cõmunis interpretatio, niſi iuxta l. idẽ eſt. 20. D. de act. emp.

Nec poteris gloſſam ſaluare dicens, cum fuiſſe illius intellectum; nempè, quod ita conuenit inter te, & me, vt lapidem foderes in fundo meo (quæ fortè res vtilis mihi erat, vt aptior inde, & ad culturam commodior fundus ille remaneret iuxta l. diuortio. §. ſi vir. D. ſoluto matri.) conuenit in quam, vt foderes ſic, vt lapis tuus eſſet: nam iuxta eũ ſenſum cùm lapis mercedis loco cederet, locatio non eſſet deficiente pecunia, ſed innominatus cõtractus. l. naturalis. §. at cũ do. D. de præſ. verbis. cum reſolutis ſupra cap. 1. ex. nume. 24. at textus in dict. l. quis ſaxum. expreſſé dicit, quod alia merces data eſt præter lapidem, & quod locatio & conductio contracta eſt.

Vnde in hac difficultate circà inquirendam rationem & modum, qualiter locatio ſit in ſpecie dictæ l. quis ſaxum. ego exiſtimo, quod relictis verbis illius gloſſæ, recurrẽdum eſt ad verba ipſius Vlpiani. Iuriſconſultus in eadem lege, ver. ſed is qui. ibi: *Mercede conduxerat, vt pateretur eum ſibi iure eximere.* Quibus verbis apertè ſignificat, quod non ipſum opus fodiendi, aut prędium ipſum vel lapis, locata conductaque ſunt, vt varians Accurſius exiſtimat vbi ſupra: ſed potius ipſemet fundi domi-

dominus pecuniaria mercede conductus eſt, vt conductorem lapidem ſibi eximere pateretur: & ita factũ patiẽtiæ à locatore prę́ſtatur, quod quidem factum ex ijs eſt, quæ locari ſolent dicta. l. naturalis. §. at cum do. D. de præſ. verbis. pecunia autem datur à conductore: ex quo tractatu planã locationem naſci neceſſe eſt ex reg. textus in dicto. §. at cum do. & quæ ſuprà latè reſoluimus: ita vt iam verè intelligas, quod aut ſic dixi, do tibi hanc pecuniam vt patiaris me lapidem mihi eximere in fundo tuo, & eſt locatio: aut ità dixi, do tibi hãc pecuniã pro tali ſaxo fundi tui, quod ipſe fodiam & eximam: & aperta venditio erit, ſic verè intellecta alternatiua illius. l. quis ſaxum. D. de donationibus ad effectum decimæ Regalis, de qua noſtra eſt inſtitutio.

Sed certè contra hunc veriſsimum intellectum ad dictam. l. quis ſaxum illa erit magna difficultas, *
43 quià ſi locatio eſt, cum ſic contra his data à te mihi pecunia, vt patiar lapidem tibi eximere in fundo meo: cum tunc ego in illa patientia, quam præſto, idem agam quod tradere, vt inquit dicta. l. quis ſaxum, & ibi notat Baldus fieret, vt & in qualibet alia rę conductio eſſe poſsit in proprijs terminis venditionis, hoc modo: ſi patiar te tibi ſumere hunc Codicem meum, vel illum librum, equum, aut quid aliud mobile, certa à te mihi pecunia data: quod negotium nemo ſanæ mentis dicet locationem, & conductionem eſſe, quià potiùs ſinè dubio emptio & venditio eſt, cum rem dederim pro pecunia, ſeruata regula dict. l. naturalis. §. etſi quidem. D. de præſ. verbis: huic tamen difficultati facilè reſpondeo, & aduerto, quod diuerſa patientia eſt, quando patior te lapidem eximere in fundo meo, ab ea qua patior te tibi rem meam mobilem ſumere: quia in illa vltra traditionem rei meæ, quę per patientiam meam inducitur, præambula eſt patientia facti, nempè priùs patior vt eximas, & poſtquam eximiſti lapidem, ſi adhùc mea voluntas durat, videor me tibi tradere exemptum lapidem, quem voluntate mea exportas: antequam enim omninò exemptus ſit, ſi me pœnituerit, dominus lapidis non fies, vt tradit textus in eadem. l. quis ſaxum, ibi: *Si antequã eximat, pœnituerit*: ac benè explicat Paulus Caſtr. ibi quæ facti patientia conſiderari non poteſt in hac ſecunda ſpecie conuentionis, quando patior te tibi ſumere hanc rem meam mobilẽ data à te mihi pecunia: quia iſto caſu inſtantanea quædam patientia eſt, quæ ſolam rei traditionem cõtinet; atque ita id ſolum in illa conuentione conſiderari poteſt, quod rẽ meam pro pecunia do, ex quo neceſſaria & ineuitabilis venditio reſultat. dicta. l. naturalis. §. & ſi quidem, & facit illa differentia, quam inter obligationes dandi & faciendi tradit Bartolus in. l. ſtipulationes nõ diuiduntur, nu. 13. D. de verb. oblig. At in ſpecie dictæ. l. quis ſaxum prius eſt facio vt des: nempè patior te tibi laborare in fundo meo, vt des pecuniam, quod negotium neceſſariò debet eſſe locatio, quamuis poſtea ex conſumpto & perfecto labore, rei meæ (ſcilicet lapidis) traditio & datio reſultet in fauorem laborantis: quia cum ſecũdario eueniat nõ principaliter, locationem non impedit, ex communi & vera doctrina Bartoli in eadem. l. quis ſaxum. de qua latẽ ſupra numer. 6. vbi id in cuiuſque rei fructiferę locatione euenire diximus, per textum in. l. ſi ſeruus communis. §. locaui. D. de furtis, quæ quidẽ doctrina ſic intelligi et applicari

debet in hac materia,intellectis quo
que ità verbis Bartoli in dicta.l.quis
ſaxum. D. de donat. cuius legis hìc
eſt verus & natiuus intellectus.

Itaque ex hac vera reſolutione,
quæ viris doctis ſine dubio placitu-
ra eſt,illud in ſummam conſequitur:
44 * quod locatio,quæ optima iuris ra-
tione procedit in ſpecie dictæ.l.quis
ſaxum.nullatenus procedere poteſt,
nec procedet in ijs rebus, quæ mo-
mentaneo facto adquiruntur perci-
piunturque, quia in eis ſola datio &
traditio conſiderari poteſt, ſed in ijs
rebus duntaxat, quarum naturalem
adquiſitionem factum aliquod con-
ſiderabile præcedere neceſſe eſt, vt
de lapide eximendo diximus: veluti
in piſcatione,aut venatione rei meæ
contingere poteſt, quo caſu me con
duxeris pecuniaria mercede, vt pa-
tiar te tibi vel lapidem eximere, vel
feras meas venari in ſilua mea circú-
ſepta,aut in ſtagno meo piſces meos
piſcali:quarum rerum acquiſitio in-
certa eſt,& factum ac laborem deſi-
derat,vt experientia docet, & patet,
ex text.in.§.illud.Inſtit. de rerum di
uiſ.quia tunc aperta locatio erit, vt
eſt text.elegans in.l.1.verſi.publica-
no.D.vt in flumine publi. nauigare
liceat.cú quod principalius,& prius
ago,ſit factum venationis, & piſca-
tionis pati in re mea, quamuis ſecun
dario piſcium & ferarum, quæ meæ
ſint,alienatio ac datio ſequatur,ſecú
dum Hiſpanam conſuetudinem,quę
habet,vt quod in ſtagno noſtro, vel
loco circumſepto eſt, noſtrum ſit,vt
tradit.l.fin.tit.30.part.3.contra.l.3.§.
item feras.D.de adquiren.poſſ.quod
eſt valde notádum pro aliquibus do-
minis,qui ſimilia locare ſolent,vt ga
bellam non debeant, ſuper quo iam
vidi controuerſari.At qui hanc dif-
ferentiam ſatis apertè probat.I.C.in
dicta.l.quis ſaxum.qui poſtquàm de
de lapide venditio,vel per locationé
diſtracto egerat, ſubdit in fine legis,
quod in ſaxo eſt, dicendum quoque
eſſe de empta arbore,nec adiecit vel
per locationem diſtracta:ea ratione,
vt exiſtimo,quia cum leue factum eſ
ſe ſoleat viridis arboris abſciſsio, nó
rectè cadet in ea re locatio,ſicut in ſa
xo:cuius abſciſsio & extractio diffi
45 cilis eſſe ſolet,& non leuis operæ. *
Quamobrem quibuſcumque verbis
contrahas,ſi in effectu id agis, vt ar-
bores ſtantes in fundo alieno dentur
tibi pro pecunia, ſine dubio intelli-
gam emptionem & venditionem cô
tractam,non locationem: quamuis
verè arboris traditionem & adquiſi
tiouem abſciſsio ipſa, & à ſolo ſepa-
ratio debeat præcedere,nec enim ali
ter tradi poſſet.l.Quintus Mucius.D.
de act.empti.quia cum illud factum
tàm leue ſit, vt neutiquam conſide-
rari poſsit, vt quid principale in ea
conuentione,ſemper intelligendum
eſt,principaliter inſpectam eſſe ar-
boris traditionem,& adquiſitionem:
ac per inde non locationem,ſed ven
ditionem fuiſſe contractam,vt con-
trahitur in dicta lege, Quintus Mu-
cius.

46 Prætereà notandum eſt,* nimium
difficile eſſe locationem à venditio-
ne diſcernere in ſpecie.l. in venditio
né.§.1.ibi: *Vendere, vel locare debet.* &
l.ait prætor.§.in eum.ibi: *Qui neque
locauit fructum prædy, neque vendidit.ff.*
de bonis autho.iudi poſſ. &.l.ſi vſus
fructus.ibi: *Vel locet, vel vendat.* D.de
iure dotium.&.l.arboribus.§.vſufru
ctuarius. ibi: *Vel locare vel vendere po-
teſt.*D.de vſufructu.& in ſpecie text.
in clementina.1.de rebus Eccleſiæ nó
aliena.in fin.ibi: *Ad locationes, vel red
dituum aut fructum venditiones.* In qui
bus iuribus traditú eſt, fructum fun-
di,& vendi,& locari poſſe, quando
auté alterutrú fiat, non exprimitur:
& Bar-

& Barto.in quæſt.4. incipit, Publi-
canus.num.11.ſic ait: * quod aut alie
47 no fructus fundi mei pro vnica pe-
cuniæ quantitate ſemel ſoluenda, &
eſt vera venditio: aut alieno pro pen
ſione in plures ſolutiones & annos
diſtributa, & erit locatio, iuxt. ſingu
larem doctrinam. glioſ.in.l.1.§.1.ver.
agendo. D. de ſuperficie. atq; ita in-
telligendam eſſe ait alternatiuam il-
lorum iurium, quæ ſupra retulimus.
Verùm hæc doctrina, & diſtinctio,
quæ communis eſt, ex Corneo.in cõ
ſil.38.lib.2.& cõſ.12.lib.4.& ex plu-
ribus relatis per Tiraq.de retract.li-
gna.§.1.gloſ.14.num.86. nõ placuit
Ioan.de Imol.in.l.Cotem ferro.§.qui
maximos.D.de public. inquit enim,
48 * quod nulla ratio eſt, cur vſusfru-
ctus plurium annorum emi non poſ
ſit pro certo pretio annuatim ſoluẽ-
do iuxt.ſententiam. gloſ. in.l. Pom-
ponius quęrit.ver.amitti. D. quibus
mo.vſufru.amitta. atq; ità exiſtimat
contra Bart.in dict.loco, verba, con-
trahentium attendenda fore, ità vt ſi
dixerint, vendo, & emo, vẽditio ſit:
quod ſi loco & conduco, locatio po
tius contracta eſſe videatur: quia à
verbis eorum non eſt recedendum.
l.non aliter. & l.ille aut ille.§.cum in
verbis.de lega.3. ſi vero inquit, dubiũ
ſit, quid actum inter eos fuerit, di-
ſtinctio illa Bartoli, & communis ſer
uetur, vt ſcilicet, pretij qualitas ven
ditionem à locatione diſtinguat, ex
gloſ.in dict.l.1.D.de ſuperf.& erit ca
ſus, ſi ita dixero: concedo tibi fru-
ctus fundi mei in decem annos pro-
ximos pro mille aureis: tunc enim
quia non declaratur nomen con-
tractus, & pretium eſt vnicum, ven-
ditio ſit potius: ſi autem dixero, con
cedo fructus in decem annos pro cẽ
tum aureis annuis, locatio eſſe vi-
deatur.

Verum vtraque Bartoli, & Imolę
ſententia ex eo eſt difficilis, quod ii-
quet contractus iſtos locationis &
venditionis non ſolo nomine inter
ſe diſtingui, vt conſtat ex notatis in.
l.ſi vno.in pridcip.& ibi gloſ. verb.
tranſactio.D.locati.& l. inſulam.D.
de præſ. verbis. immò nec ſola pre-
tij qualitate diſtinctos eſſe, cum pre-
tij diuiſio nulla lege in venditioni-
bus prohibeatur, iuxt. ſentent. gloſ.
in.dict.l.Pomponius certas enim re-
gulas quiſque cõtractus habet, quas
tradit l.naturalis.per totã.D.de pręſ-
ſcrip.verbis.& tradidimus ſupra.nu.
49 2. * Vnde Iaco. Menochius, de reti.
poſſe.remedio.4.ex num.18.eam Bar
toli diſtinctionem de qualitate pre-
tij, ſolum admitti in caſu dubij, quan
do ignoratur, an principaliter ve-
niat factum vel datio: prout notaui-
mus ſupra.dict.num.2.in fin. itaque
intelligit, quod ſi conſtet in conuen
tione principaliter factum eſſe, loca
tio ſit, quomodocumque pretiũ ad-
hibeatur diuiſum, ſiue iunctum: id
enim locationi non obeſt, vt conſtat
ex.l.ea lege.§.locaui.ibi: *Nõ enim quic
quam intereſt*.D. locati. idemque erit,
quocumque nomine conuentio illa
à partibus appelletur, quia res acta
inſpicienda eſt, ex dict.l.ſi vno. cum
gloſ.ibi. verb.tranſactio. ſi autẽ prin-
cipaliter datio ſit, venditionem con
trahi, ſiue vnum ſit pretium, ſiue an-
nuum: quia id nulla lege prohibetur
vt, & tenet gloſ. in dicta. l. Pompo-
nius. quam ſequitur Immola vbi ſu-
pra: & ſiue proprio nomine, ſiue alio
quocumque partes nominauerint:
quia nõ nomẽ, ſed quod agitur inſpi
ciendum eſt, ex.dict.l.inſulam. D. de
præſcri.verbis. immo inquit Meno-
chius, quod etiam eo caſu cum in du
bijs verſamur, & ignoratur an prin-
cipaliter veniat factum vel datio, nõ
ſemper inſpicienda eſt pretij quali-
tas, vt dicebat Bartolus: nec nomen

à partibus conuentioni impoſitum,
vt volebat Ioan.de Imola, in dict. §.
qui maximos. ſi modo aliter ex re-
bus geſtis conſtare poteſt, quis con-
tractus celebretur, vt recté notat in
dict. remedio. 4. nu. 25. Tamen quã-
uis ſic bene doceat Menochius in
hac locationis & venditionis mate-
ria, ſpecialé iſtam de alienatione fru-
ctuum quæſtionem non tractat, nec
ex illius dictis videtur ſatis reſolui
poſſe: eſt enim neceſſarium ad parti-
culares caſus deſcendere, quę eſt op-
tima reſoluendi ratio. l. in toto, la. 1.
D. de reg. iuris.

Ego vero vt plené explicem hanc
difficilem materiam, quã nullus mi-
hi Doctorum explicat, vt patet ex
50 prædictis, ita diſtinguo. * Aut enim
concedo tibi ius parcipiendi fructũ,
ex fundo pro certa pecunia, aut con
cedo fructus ipſos colligendos: lon-
ge enim hæc diſtant re & effectu, ar-
gu. eius, quod traditur in. l. nec emp.
D. de contra emp. & primo caſu ite-
rum diſtinguo: quia aut concedo ius
vſusfructus in fundo meo, aut in alie
51 no quod ego habeo. * Si in fundo
meo, cum res ſua nemini ſeruiat. l. vti
frui. D. ſi vſusfru. pet. & l. in re cõmu
ni. D. de ſeruit. vrba. atqui ideo ego
vſumfructum aliquem non habeam
in fundo meo, vt rectè tradit Ioann.
Coraſi. lib. 5. miſcella. cap. 3. nullate-
nus videri poſſum illum conduce-
re: quia eius rei, quæ non ſit, locatio
eſſe non poteſt, nam ſicut ſine re nul
la eſt vẽditio dicta. lege, nec emptio.
in princ. ita nec locatio conſiſtit, cũ
vterque contractus iiſdem iuris re-
gulis conſtet. l. 2. in princ. D. locati.
qua propter neceſſario fiet, vt eo mo
do venditionem contraham, & for-
malem vſumfructum in re mea con-
ſtituens in re alienem, iuxta textum
in. l. neceſſario. §. fin. ver. àn verò. D.
de peri. & commo. rei vend. idq; pro
cedet, ſiue vnicum pretium ſemel ſol
uendum ſtatuatur, ſiue in plures pen
ſiones diſtributum ſit: quia cũ ex ip-
ſa re acta venditionem eſſe conſtet,
nihil ei obeſt quod pretium diſtri-
buatur, iuxta ea quæ ſupra diximus.
num. 49.

Sin autem in fundo alieno conce
do ius vſusfructus, quod ipſe habeo:
tunc quidem, * ſi ius ipſum formale
52 concedam ſiue potius percipiendi
commoditatem (quæ in duo inter ſe
differunt, iuxt. nota. in. dict. l. neceſſa
rio. §. fin. & quæ latè reſoluunt Pine-
lus. in. l. 1. C. de bonis mat. 3. part. ex.
num. 38. & D. Sarmientus. lib. 3. ſelle
cta. interpr. cap. 9.) cum illud certò
conſtet vſufructuarium, & vendere,
& locare iuris ſui cõmoditatem poſ
ſe, iuxta text. in princ. verſi. nec vlli
alij. Inſtit. de vſu & habi. & probat
text. in dicta. l. arboribus. §. vſufru-
ctuarius. ibi. *vel locare vel vendere po-
teſt*. D. de vſufructu. & dicta. l. ſi vſus
fructus. ibi. *vel loce, vel vendat*. D. de iu
re dot. obſeruata ſcilicet. l. 24. tit. 31.
part. 3. vt benè explicat & reſoluit vl
trà prædictos Ioan. Garſia. de expẽ.
& melioratio. cap. 10. præcipuè. nu-
mer. 41. et certum quoque ſit, iſto ca-
ſu ſiue venditio, ſiue locatio contra-
hatur, vnam ſolam et eandem patien
tiam, et nihil aliud viſibile, à conce-
dente præſtari: quia ſi venditio eſt,
quanuis ius aliquod transferatur per
factum patientiæ ſit: ſi autem loca-
tio eſt, per eandem patientiam colo-
nus vtitur, ex. l. 3. ver. dare. D. de vſu
fructu. et. l. quotiens. §. fin. D. de ſerui
tu. et. l. 1. in fine. D. ſeruit. ruſt. præd.
et explicat Bar. in. l. 2. §. & harum. nu.
3. D. de verb. obligat. atque ita ex re
ipſa per concedenté præſtita diſtin-
guere nequeamus, an venditio, an ve
ro locatio potius contrahatur, eo
quod vna et eadem res, nempè patiẽ-
tia, ad vtendum & fruendum vtroq;
caſu,

caſu præſtetur: inſpiciendum exiſtimo, an per pacta in conuentione poſſita, natura alterutrius cõtractus magis eluceat, vt quia dictum ſit, quod ob bellum vel ſimilem cauſam fiat mercedis remiſsio, tunc enim locatio erit, ex notatis per Menoch. dict. remed. 4. nume. 25. quod ſi nihil actũ appareat, ſeruanda erit doctrina Ioã. de Imol. in. dict. §. qui maximos. vt ſi partes contractum ipſum nominauerint, atque ita de quo contractu ſenſerint, aperte conſtet, vt quia dixerint emere, aut conducere, is eſſe intelligatur, ne ab eorum verbis, & mẽte recedamus d. l. non aliter. de lega. 3. ſin autem expreſſum nõ ſit, vel promiſcuè in eo contractu verbis vendo, emo, loco, aut cõduco vſi fuerint, qualitas pretij ſit attendenda, iuxta doctrinam glo. in. d. l. 1. D. de ſuperfi. & quod voluit Bar. quem in hoc caſu libenter ſequor. in. d. quæſt. 4. nu. 11. & iuxta hanc reſolutionem rectè procedit alternatiua. tex. in. dicta. l. ſi vſusfructus. & d. l. arboribus. quę de vſufructu loquuntur.

Cæterùm, ſi non ipſum ius aut cõmoditas vſusfructus concedatur, ſed potius res ipſę, ſcilicet, fructus & corpora colligenda, conceſſæ ſint: diſtinguendum eſt, quia aut conceduntur fructus apparentes, qui pendẽt in arboribus, aut fructus futuri. * Primo
53 caſu, cum nullum factum in eo contractu verſetur, quod aliàs in locatione fundi, & cuiuſq; rei fructiferæ eſſe ſolet, vt quid principale, iuxta ea, quæ reſoluimus ſup. num. 6. ſed ſola prompta, ac patens perceptio fructuum, & collectio ſit, vbi ad maturitatem peruenerint, atque ita rem dare pro pecunia eſſe appareat: generaliter dicendum eſt, quod vera ac perfecta venditio erit, quomodocumq; contrahatur, ſiue in quam partes dixerint ſe vendere, ſiue locare teſtentur, quia re ipſa vẽditio fit ex ijs, quæ de arbore pendente pro pecunia alienata diximus ſupra nume. 45. iuxta. l. Quintus Mucius. D. de actio. empti.
54 * Atque ita expreſsè in proprijs terminis ad exnctionem Regalis decimæ, iuſtiſsima de cauſa prędictaque iuris ratione deciſum extat in conditio. 26. *De los apuntamiẽtos que ſu Mageſtad embio a los lugares no encaueçados, el año paſſado de* 1576. quã ex prædictis rectè intelliges.

55 Aduerto autem, * quod quamuis mons & pratum paſcuum, ſilua, vel collis, aut quicunque paſcuus ager, paratum fructum (nempè heruam) habere ſoleat, ſicut de fundo pendentes fructus habente diximus: adhuc tamen in ijs paſcuis diuerſum ius eſt, quia cum naturalis paſcuorum vſus ſola herbæ perceptio eſſe ſoleat, quã oues & pecora paſcuntur, rectiſsimè in eis cadit locatio, ſiue prompta, & patens herua ſit, ſiue naſcitura: ita vt pratum ipſum locatum conductumque ſit, & dominus patiatur colonũ vti fruique ſecundum rei conductę qualitatem & naturam, nempè herbis paſcendo ſuas oues & pecora, vt eſt text. expreſſus in. l. ſed addes. §. 1. ver. aliter atq;. D. locat. & l. 14. tit. 8. part. 5. pręſertim, quia & ipſius prati, pręter paſtum animalium, alius vſus per quam vtilis & neceſſarius eſſe ſolet, ſcilicet, ad manſionem paſtorum & ouium: quem cum pro pecunia patiatur dominus, non minus locare dicendus eſt, quam cùm fundum aliũ rectè quis ab eo conducit, ex notat. ſup. nu. 6. conſtatque ita non minus aptam prati paſcui locationem, quã ipſius herbę venditionẽ dari, prout de vtroque contractu eſt tèxtus in. l. 23. titu. 7. lib. 7. Recopila. ita vt non minor in hoc puncto dubitatio ſit, quando alteruter cõtractus celebretur, quam in præcedẽtibus quęſtionibus

nibus ad effectum decimæ. Etenim ſiue pratum ipſum locauero, ſiue illius herbam vendidero, nihil aliud ago, quám vtilem accipiēti vſum pati: nec apparet ideò quid principalius ſit, factum vel datio, vt ſtemus regulis traditis ſupra num. 2. Sed itá reſoluo: quod cum in dubijs verſemur, ſeruandæ erunt coniecturæ traditæ ſupra num. 52. ſcilicet, vt prius inſpiciamus, quid actum ſit iuxta reſolutionem Menochij, dicto remed. 4. nume. 25. deinde quibus verbis vſi fuerint contrahentes, iuxta ſententiam Io. de Imola. in dict. l. cotem ferro. §. qui maximos. D. public. vltimo pretij qualitas attendatur, ex ſententia Bartoli, in dicta quæſt. 4. num. 11. itá vt intelligas, deficiente prima cōiectura, quæ omnium potior eſt, ad ſecundam eſſe deueniendum, & deinde ad tertiam cum ſecunda defecerit: quibus obſeruatis impoſsibile eſt, quin cōtract* qualitas detegatur.

56 Notare tamen oportet, * quod quamuis ex prædicta reſolutione illud apertè conſtet, in Pratis paſcuis & Montibus non minus benè locationem, quàm venditionem eſſe poſſe, ita vt contractus qualitas attentius ſit, ex prædictis conſideranda, vt Regalis decima exigatur, quæ ex vēditione debetur, ex locatione autem non itá, ex traditis ſupra per totum caput: adhúc ex herbis, & paſcuis Maeſtratus ordinis Calatrauæ, quomodocumque contractum ſit, decima ſine diſtinctione debetur, quaſi ſemper venditio herbæ, non paſcuorum locatio cōtrahi videatur ex antiqua conſuetudine, quæ ſic interpretata eſt, vt probat text. ſic intelligēdus, & aliás quidem difficilis in l. 12. titu. 17. lib. 9. Recopilat. itá vt in reliquis partibus, vbi talis conſuetudo non viguerit, prædicta reſolutio ſit obſeruanda.

57 Quodſi, * vt ad vltimam præmiſſę diſtinctionis partem deueniam, ſi futuri fructus cōcedantur ſiue vnius anni, ſiue annorum plurium pro certa pecunia: hæc regula obſeruanda eſt: quod aut ita tibi conceduntur, vt cura, vt cultura fundi ad te tranſeat, & erit locatio, iuxta l. ſi olei. C. de locato. quia tunc quod principalius eſt id eo contractu, patientia ipſa eſt, quæ á domino fundi pręſtatur, vt eo vtaris ſerendo, colendo, rigando, & omnia alia faciendo ad conſecutionem fructuū neceſſaria. l. ſi merces. §. qui fundum. & l. ſi in lege. §. Colonus. D. locati. ſecundum ea, quę diximus ſupra nū. 6. & tunc qui concedit fructus, non quidem ipſos locare videbitur, quia illi in conductorē ſunt tranſituri, locatio autem dominium nō mutat. l. non ſolet. D. locati. ſed fundum ipſum locaſſe dicendus eſt, vt ad intellectū dictę l. ſi olei. notauimus ſupra num. 39. idque verū erit, ſiue vnica penſio pro omnibus annis, ſiue plures penſiones ſoluantur: quia & vnica ſumma pro locatione pluriū annorum ſolui poteſt, ſicut & pro operis longi temporis. L. ea lege. §. locaui. ver. non enim quicquam intereſt vtrum vno pretio. D. locati. & aduertimus ſupra num. 49. quo caſu conductor ille propriè appellatur Redemptor, iuxta ea quę reſoluimus ſupra cap. 1. nu. 9. quamuis regulariter menſtrua, vel annua merces eſſe ſoleat, ex l. licet. C. de locato. l. item quæritur. §. qui impleto. & l. ſi in lege. §. ſi domus. D. eodem tit. & notat Bartolus, in dicta quęſt. 4. num. 11. At vero ſi ita concedantur fructus, vt cura & cultura fūdi apud dominum maneat, & ſoli fructus liquidi & puri abſque vllo facto & labore, tradendi ſint ei, qui pecuniam dedit: veriſsima ac propria venditio eſt non locatio, qui nihil aliud in eo

con-

contractu reperitur, quam rei.datio
pro pecunia,& ita ſuccedit regula.l.
naturalis.§.& ſi quidé.D.præſ.verb.
ſiue pretium penſione vna,ſiue in ſin
gulos annos ſoluatur diſtribuatur-
que: pro vt bene conſiderat hāc ſpe-
ciem Petrus à Salazar in tract.de vſu
& conſuet.cap.11.num.30. atque ita
procedit vēditio fructuum in.l.nec
emptio.&.l.ſi debitor. D.de cōtrah.
emptio. iuxta quam veriſsimam di-
ſtinctionem intelligenda & accipié-
da eſt alternatiua Iuriſconſulti in di
dicta.l.in venditionem.§.1.ibi: *vende
re vel locare debet.* & dicta. l. ait præ-
tor.§.in eum.ibi: *Qui neque locauit fru
ctum prædij,neque vendidit.* D.de bonis
autho.iudi.poſsi.& in dicta Clem.1.
de rebus Eccleſ. nō ali nempé.quod
vendat quis fructum prædij ſi cultu-
ram & curam retinendo eum pro pe
cunia conceſſerit: locet autem illū,
cura & cultura in conductorem trāſ
latis: quo caſu non ipſum fructum,
vt dixi, ſed prædium locare dicen-
dus eſt iuxta. dictam. l. ſi olei. C. de
locato.

Cæterum ſi in contractu iſto ex-
preſſum non ſit,ad quem cura & cul
tura fundi,ſeu fructuū pertinere de-
beat, vt quia ſolum dixi: dabo tibi
fructus trium annorum fundi mei
pro centum ſtatim mihi ſoluendis,
58 vel pro quadraginta aureis annuis:*
elegantem doctrinam tradit Barto-
lus in.l.Cotem ferro.§.qui maximos.
num.10.D.de publica.dicens,quod ſi
contrahimus ſuper quota parte, vel
certa quantitate fructuū,cura & cul
tura in dubio pertinet ad dominum
fundi, qui reliquos fructus habere
debet, arg.textus. in.l.defuncta.§.fi.
D. de vſufructu. & ſic ego dico ex
prædicta diſtinctione, quod plana
ac vera venditio erit eo caſu: Quod
ſi ſuper omnibus fructibus fundi cō-
trahimus, cura & cultura ad eum in
dubio tranſit qui pecuniam dedit: at
que ita ex præhabita reſolutione ve
ra ac propria locatio cōtrahetur. Ta
men quia aliquando cōceſsis fructi-
bus,ius ipſum vſus fructus cōceſſum
intelligitur,quo caſu aliam regulam
ſeruandam eſſe diximus ſupra num.
51.&.52.vidēda eſt gloſſa in.l. ſi quis
ità.D.de vſufructu.&.l. in ſingulos
annos. D. de annuis lega. &.l.fundi
Aebutiani.&.l.cum ità.D.dè vſufru
ctu legato. quod modò non diſcu-
tio.

59 Vltimò non ommittā,* quod de
locatione ad longum tempus dubita
ri ſolet,an ex ea velút,ex venditione
dominij vtilis, quod in conductorē
transfertur.l.1.&.l.2.iuxta commu-
nem Doctorum ſententiá. D. ſi ager
vectiga.& quæ latè reſoluit Aluarus
Valaſcus de iure emphi.1.parte.quę-
ſtio.29.decima debeatur: & quidem
ſi penſio ſoluitur ſingulis quibuſque
annis, proculdubiò decima non de-
betur,quia eiuſmodi locatio virtute
& effectu eſt quædam conceſsio in
emphiteuſim,nec ad venditionē ac-
cedit,vt optimé reſoluit Tiraquell.
de retra ligna.§.1.gloſſ.14.nume.84.
& agit Valaſcus vbi ſupra. num.10.
conſtat autem ex emphiteuſi gabel-
lam non deberi, vt explicuimus in-
fra cap.10.nu.5.quod ſi pro lōgo illo
tempore vnum pretium conſtitua-
tur,magis videtur,vt temporalis ip-
ſius fundi venditio contrahatur, ex
eiuſdem Tiraquelli ſententia vbi ſu-
pra.num.86. ſic vt apud nos Regalē
decimam deberi dicendum ſit. Ego
vero cōntrarium puto, quia immò
cum proprietas & dominium rei ad
longum etiam tempus locatæ in cō-
ductorem non tranſeat ex expreſſa
contrahentium voluntate, quæ ex
eorum verbis reſultat, dum expreſſé
tractant de locatione,iuncta regul.l.
non ſolet.D.locati. nullatenus ven-
ditio

ditio eſſe poteſt, ex doctrina. l. cum manu ſata. ver. nemo poteſt. D. de contrahen. emptio. ſiue pretium ſit vnum, ſiue multiplex, quia vtrumque locationi conuenit, vt tradidimus ſupra num. 49. nec obſtat quod de vtili dominio dicitur, quia reſolue cum Pinel. in. l. 1. C. de bonis mat. 3. par. ex num. 63. nec etiam obſtat illa doctrina de qualitate pretij obſeruanda, qua mouetur Tiraquell. vbi ſupra, quia intelligenda eſt in caſu dubij, quando non conſtat, quis contractus à partibus celebretur, vt ſæpius diximus ſupra. nume. 2. in fine. & dicto. num. 49. ſecus vbi de aperta lacatione conſtiterit, ſiue breui, ſiue longa.

Prætereà illud in calce ſilendum
60 non eſt, * quod tradit textus in dict. l. cum manu ſata. ver. nemo poteſt. D. de contra emptio. nempè quod ſi vendidero eo pacto, vt dominium rei venditæ ad te non tranſeat, nulla venditio eſt, ſed aut locatio, aut alius contractus: ergo decima non debebitur, ex tali venditione iuxta nota. infra cap. 14. numer. 1. ſed iſta diſtinguo: quia vt taliter contrahimus eo pacto, vt poſsit intelligi alius cócontractus fieri, puta locatio, aut alius quicumque, & ille ſeruabitur, ex prædicta. l. cum manu. in fin. aut nullus contractus fieri commodè intelligi poteſt præterquã venditio, & tunc vitiatur pactum, & venditio valet, decimaque debebitur, ex nota in l. vbi ita donatur. D. de donat. cauſ. mortis. & tradit Bald. in. l. ſi paterfa. D. de adopt. per text. in. l. cum preca rio. D. de precar. vt expreſſè in his terminis diſtinguit Caſſan. in Conſuetud. Burgun. rub. 10. gloſ. le vendeur. ea ratione, ne qua via fraudibus aperiatur, prout notat quoque Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 2. num. 37.

Summa Capitis tertij.

1 *Gabella venditionis mercium nõ niſi cum traditæ fuerint, debetur ex Baldo.*

2 *Regalis decima à tempore contractus debetur, non expectata traditione.*

3 *Hæc decima ratione contractus debetur, non ratione rei, vel pretij.*

4 *Tempus actionis competentis ratione alicuius actus, ex die actus computatur.*

5 *Decima debetur ante pretium ſolutũ.*

6 *Venditio ex quo tempore perfectionem recipiat.*

7 *Declaratur ſententia Bal. de qua ſuper num. 5.*

8 *Lex gabellaria ſimplicem actum venditionis requirit.*

9 *Multi effectus reſultant ex eo, quod à tempore contractus decima debeatur.*

10 *Venditione contracta tempore vnius, quamuis alterius tempore res tradatur, illi primo gabella debetur.*

11 *Exponitur. l. 12. tit. 17. lib. 9. Recopilationis.*

12 *Venditoris immunitas inſpicitur iuxta tempus contractus, non traditionis.*

13 *Ex venditione in ſcriptis, gabella non debetur, donec ſcriptura fiat.*

14 *Perpenditur limitatio quædam Gregorij Lupi ad. l. 5. tit. 5. part. 5.*

15 *Refertur autoris ſententia à ſuperioribus iudicibus confirmata.*

16 *Exponitur textus in. l. quotiens. ver. ſi igitur. C. de rei vendicat.*

17 *Sublimatur illa Gregorij limitatio, de de qua ſupra num. 14.*

18 *Arra data in venditione quando decima deberi incipiat.*

19 *Re vendita, quanti Titius æſtimauerit quãdo decima debeat incipiat, & quibus gabellarijs ſolui debeat.*

20 *Exponitur textus in. §. pretium autem Inſtit. de empt. & vendit. & l. final. C. eo titu.*

21 *Ponderatur & exponitur. l. ſi fundus. §. fial.*

§.fin.D.de pignoribus.& l.final.D. de contra.empt.

22 *Tertius electus ad definiendum pretiū venditionis, an poſsit cogi ad illud declarandum fauore gabellæ.*

23 *Si quo tempore venditio in ſcriptis cōtrahitur: vel ita quanti Titius æſtimauerit, vēditor tributarius ſit, tempore autem ſcripturæ cōfectæ vel pretij definiti, immunis reperiatur, quod tempus inſpiciendum eſt pro decimæ ſolutione.*

24 *An in venditione alterius nomine facta inſpici debeat tempus contractus vel tempus Ratihabitionis, quod ſit immune.*

25 *Declaratur quædam doctrina Baldi in hac materia.*

26 *Ratihabitio non retrotrahitur in præiudicium tertij.*

27 *Decima debetur gabellario, qui tempore ratihabitionis exiſtat, non ei, qui fuerit tempore contractus.*

28 *Si rem meam vendideris non meo nomine & venditionem ſciens adprobauero, tempus approbationis inſpicitur ad gabellam.*

29 *Reſoluuntur remiſsiue aliæ quæſtiones circa tempus decimæ.*

Quando ex vēditione pura, Decima deberi incipiat.

CAPVT. III.

CVM Ergo conſtet, ex quacunque venditione regiam Gabellā deberi, vt ſupra latè explicuim⁹: illa primùm ſeſe offert dubitatio, ex quo tempore deberi incipiat: nempè, an ex tempore contractus initi & celebrati, an verò ex tempore traditionis rei venditæ, vel pretij ſolutionis: ex qua diſputatione multi quidem, ijq́; vtiliſsimi effectus dimanabunt, vt inferius apparebit. num. 9. & Baldus in conſilio 243. incipit, tempore. & in conſilio 253 incipit, licet iſtæ allegationes. li.
1 4.* Apertè conſuluit, gabellas debitas pro venditione mercium non niſi cum traditæ fuerint, deberi: ea expreſſa ratione, quia tunc emptio & vēditio perficitur, cum res traditur, refert Tiraquellus de retractu ligna. §.1.gloſ.2.num.48. cum ſequēti. eſtque in eadem ſententia Montaluus in.l.61.gloſ. vnica. ad finē. tit.5. par.5. vbi notandum eſſe ait, quod gabella ſoluenda eſt de re, quæ tradita eſt, allegans notata per eum in.l.2.&.l.3. titul.10.lib.3. fori. vbi dixit, nō niſi ex perfecta venditione gabellam deberi: innuens in hoc loco, venditionē non perfici, niſi cum traditio rei venditæ ſecuta eſt: videturque in expreſſo idem voluiſſet Baptiſta Villalobos in tract. communium opinio. litera. E.num.3.in fine. & Caſtellus in.l. 70. Tauri. verbo. *Y el alcauala.* in additione: vbi poſtquam ſuperius dixerat regiam gabellam ſtatim venditione perfecta deberi poſteà addit, venditionem perfectam eſſe, cùm rei venditæ traditio ſubſequitur, ex notatis per eum ibi.

Verùm tamen contraria ſententia proculdubiò verior, & tenenda
2 eſt: * nempè, ex tempore contractus mutuo conſenſu celebrati, etiam antè rei venditæ traditionem, vel pretij ſolutionē, Regalis decimæ actionem & obligationem naſci: ea ſcili-
3 cet neceſſaria ratione, * quia Regalis hæc decima non ratione rei venditæ, vel pretij conuenti, ſed ratione contractus venditionis debetur, vt probat textus in.l.1. ibi: *Los vendedores*

ret. & ibi, *porque vendieren.* tit. 17. lib.
9. recopilat. Eſt enim ſeruitus quædã
venditionibus, & permutationibus
impoſita, vt explicuimus ſupra in
præfatione. num. 29. & num. 33. & in
ſimili gabella docet Baldus in. l. 1. nu
me. 3. & . 4. C. de contrah. emptio. &
agnoſcit Montalus in. l. 50. verb. *que
Pharaon.* ad finem gloſſę. ver. cum ve
verò lex ciuilis. tit. 6. part. 1. propter
quod, nec perſonale, aut patrimonia
le, mixtum vè ius eſſe, ſed quid neu-
trum, infra reſoluemus cap. 19. num.
97. eſtque perpetua regula in hac ma
teria obſeruanda, vt in pluribus
locis illius tractatus aduertimus,
præcipuè in cap. 4. infra per totum:
atque ideo neceſſarium eſt, vt ſtatim
cum verum fuerit venditionem eſſe
purè contractam, (ſcilicet cùm de
re & certo pretio purè conuenerit,
vt ſtatim ſubijciam) gabella iſta de-
beatur: poſsitque eius nomine gabel
larius agere, argu. textus optimi. in. l.
ſciendum in fine. cum lege ſequenti.
D. de ędilit. edicto. vbi actio redhibi
toria, quæ ratione contractus datur,
ſtatim competit ex die venditionis:
4 nec rei traditio expectatur,* etenim
regulare eſt, cùm actio datur ratione
alicuius actus, tempus actionis ex
die illius actus computari. l. ait lex
D. ad legem Aquil. vbi quia legis
Aquilię actio datur ratione damni,
& vulneris illati, tempus illius actio
nis computatur ex die vulneris, non
ex die mortis ſecutæ. propter quod,
& diem quoque retractus ſanguinis
ex die venditionis, non ex die tradi-
tionis rei venditæ, aut prætij ſolutio
nis computari conſtat, vt benè tra-
dit Motaluus in. l. 13. glo magna. ver.
item quæro, à quo tempore. titu. 10.
lib. 3. fori. & cum communiori ſentẽ
tia reſoluit Ioan. Matientius in. l. 7.
gloſ. 6. num. 3. tit. 11. lib. 5. Recopilat.
atque ita in expreſſo, quod Regalis
hæc decima ſtatim ex die contractus
venditionis debeatur, deciſum appa
ret in. l. 31. ibi: *De pues del otorgamien-
to, y fecha de la venta.* tit. 19. lib. 9. Reco
pilat. vbi quinque dies ad ſolutionẽ
decimæ aſsignati, à tempore contra-
ctus, nõ à rei traditione, vel prętij ſo
lutione numerantur, vt notauimus
infra cap. 18. num. 34. igitur ex eo cõ
tractus tempore ea decima debetur:
aliàs enim fieret, quod ſi intra quin-
que illos dies res vendita non trada-
tur, indebitè ante rei traditionẽ deci
ma peteretur & ſolueretur ex ea le-
ge, quod eſſet abſurdũ argum, tex. in
l. tali. D. de iure dotium. & quæ dice-
5 mus infra cap. 5. nu. 2.* Quin immò,
quoad & ante pretij quoque ſolutio
nem decima debeatur, eſt tex. in. l. 19.
in fine. ibi. *Por no ſer acabada la paga.*
tit. 17. lib. 9. Recopil. qua lege decidi
tur, propter pretium non ſolutum
exactionem decimæ non retardari,
& dicemus infra cap. 6. per totum.
ac reſoluit Auenda. reſponſo. 29. ex
prin. quod quidem eam rationem ha
bet, quia Regalis iſta decima ratione
contractus debetur, vt dixi: ex qui-
bus habes veram rationem deciden-
di ad eas leges. & vide quę dicã infra
dict. cap. 6. num. 12.
6 Conſtat autem, vt dixi,* emptio-
nem & venditionem contractã per-
fectamque eſſe, cùm de re & certo
pretio purè conuenerit, ex reſolutis
ſupra in cap. 1. num. 22. quámuis qui-
dem pretium nondum numeratum
ſit, vt ait text. in prin. Inſtit. de emp.
& vend. nec res vendita tradatur, vt
eſt tex. in princ. Inſti. de obligat. ex
conſenſu. ibi: *At nec dari quicquam ne
ceſſe eſt, vt ſubſtantiam capiat obligatio.*
& in. §. perficiuntur. Inſtit. de donatio.
& ſatis eleganter explicat I. C. in
l. 1. D. de rerum permut. & in. l. 2. ibi:
*Non autem pretij numeratio, ſed conuen
tio perficit emptionem.* D. de contrah.
emp.

empt. & eſt communis Doctorũ ſen-
tentia, quam tradit Roma. & Alex.
in l. filiæ licet, num. 3. C. de collatio.
vbi etiam Iaſ. nu. 1. & in l. Iuris gen-
tium. in princip. nu. 1. & ibi Fortun.
Garſia. fo. 24. D. de pactis. & Tiraq.
de retract. linag. §. 1. gloſ. 2. num. 43.
Etenim illa pretij numeratio, & rei
venditæ traditio, quæ in vẽditioni-
bus fieri ſolet, & debent, nõ ad ſub-
ſtantiã contractus, ſed ad executio-
nem pertinent, propter quod tripli-
cem, aut quadruplicem perfectionẽ
emptio, & venditio habere dicitur,
ex Bald. in l. neceſſario. D. de peri. &
cõmod. rei vendi. quem refert Dici.
conſi. 179. nu. 3. & latè Matient. vbi
ſupra. nu. 14. vt apertè corruant fun
damenta Montalu. & Caſtelli vbi ſu
pra, dũ ex eo putant gabellã nõ niſi
ſecuta traditione deberi, quod exiſti
ment, venditionem ante rei venditę
traditionem nõ perfici, quod expla
nè falſum ex prædictis: quia vẽditio
ſolo conſenſu peragitur ex reſolutis
ſupradicto. cap. 1. nuum. 7. atq; ideò
ſtatim gabellam parit, quæ eius ra-
tione debetur, vt dixi: cæterum rei
venditæ traditio, & pretij conuen-
ti ſolutio, non tam vẽditionis eſſen-
tia & perfectio eſt, quàm eius execu
tio, vt explicui.

Nec prætereà obſtat dictum Bal
di in dicto conſili. 243. & in conſi-
7 lio. 253. de quo ſupra: * quia reſpon
deo, Baldum loqui in ſtatuto, ex cu-
ius verbis colligatur, effectualem
(vt ita dicam) contractus perfectio-
nem requiri, vt gabella debeatur, nõ
eſſentialem dumtaxat: quo ſanè ca-
ſu rectè diceretur, quod gabella eſ-
ſet conſecutiua traditionis rei ven-
ditę, per quam venditio ad totalem
ſui perfectionem deducitur, vt ex-
preſsè ait ipſe Baldus in prædicto
conſilio. 253. per totum, & dicemus
infrà cap. 4. num. 11. Eſtque in eun-
dem ſenſum accipiendum, quod tra-
dunt Doctores Emphyteutam ven-
dentem in commiſſum non cadere,
niſi traditione ſecuta: vt reſoluit
Iul. Clarus. lib. 4. recept. ſent. §. Em-
phyteuſis. quæſtio. 13. quia id ex eo
eſt, quod credunt conſtitutionem l.
finalis. C. de iure Emphyte. non tam
venditionis factum reſpicere, quàm
alienationis effectum ex ea cauſa.
Idemque in feudo ex eadem ratione
obſeruari conſtat per text. in cap. 1.
§. callidis. de prohibita feudi alie. per
Federic. ex notatis per Tiraq. vbi
ſupradicto. §. 1. gloſ. 2. num. 47. At
8 nos * loquimur circa legem noſtrã
Regiam, quæ cùm ſimpliciter de
venditoribus loquatur, ſimplicem
venditionis actum requirit, vt deci-
mę locus ſiat, prout dicemus infra
cap. 14. nu. 13. Cum Carol. Molinę.
in conſuetud. Pariſi. tit. 1. §. 22. num.
40. in fine. & ſatis conſtat ex d. l. 31.
tit. 17. lib. 9. Recop. quę expreſſa eſt,
& agnoſcit quoque Ioan. Garſi. Mo
linęum ſecutus in tract. de expenſis.
cap. 18. num. 48.

Ex qua vera reſolutione multi ef-
9 fectus reſultant. * Primus eſt, quẽ di-
xi videlicet quod gabellarius agere
poterit ad gabellam eo ipſo, quod de
re & certo pretio purè conuenerit,
quamuis nec pretium ſolutũ ſit, nec
res tradita. Secundus, quod licet nũ-
quã res vendita tradatur, adhuc ga-
bellæ debitũ manet, vt dicemus in-
fra cap. 4. num. 1. & cap. 14. num. 6.
Tertius, quod licet partes pœnitue-
rit venditionis ante rei traditionẽ,
vel pretij ſolutionem, à Regali deci-
ma non excuſantur: quia ex conuen
tione ipſa illius obligatio orta eſt, &
ius fiſco quęſitum, vt dicemus infra
dicto cap. 14. num. 7.

Quartus, * quod ſi dominus ali-
10 cuius loci Gabellas habeat, quo
in loco venditio contracta eſt in-

vita poſſeſſoris maioratus, res verò tradita eſt emptori poſt mortē iſtius domini, poſtquam ſcilicet iam alius in iure gabellarum ſucceſſerat, hæres illius primi domini erit præferendus in exactione decimæ, nec ſecundus dominus admittetur: quia vt reſoluimus, ſtatim à tempore contractus nata eſt gabellæ actio, quæ illi primo domino adhúc viuo quæſita fuit: quam quæſtionem tetigit Melchior Pelaez à Meres in tract. Maioratuum. 4. part. quæſt. 24. numer. 4. Quinimmò hæc eadem reſolutio ad quoscumque gabellarios extēdi poteſt: quia ſi tempore vnius res vendatur, & alterius tempore tradita ſit loco non mutato, de quo poſteà dicemus in capitulo ſequenti, ille primus præferendus eſt ſine dubio ex prædicta ratione, quia tempus contractus
11 erit inſpiciendum: * prout videtur quoque voluiſſe textus. in. l. 12. titul. 17. lib. 9. Recop. dúm gabellarios tēporis contractus ijs anteponit, quorum tempore ille contractus ad omnimodam executionem, & herbę vēditæ traditionem, ſeu vſum perducitur: cuius legis vera ratio decidendi, ex prædictis colligitur, iunctis ijs quæ tradit Montal. in. l. 5. ad fin. titu. 7. part. 5.

Quintus effectus eſt, verum nō eſſe apud nos, quod tradit Baldus in di
12 cto conſilio. 253. libr. 4. * Nempé, ſi ego rem meam vendidero in loco & tempore tributario, eo pacto quod traditio illius rei in eodem loco facienda eſſet, eo tamen tempore, quo ſolennes immunesque nundinę eſſent, (vt poſſet contingere Valliſoti, & Madriti, quæ ſimiles ferias frācas habēt, vt patet ex. l. 19. titul. 18. libr. 9. Recopilat.) eo caſu gabellam non deberi inſpecto tempore traditionis: Etenim apud nos iuxtà legē Regiā, cōtrariū dicendū eſt, ſcilicet, quod gabella debeatur inſpecto tēpore cōtractus & couentionis cuius eſt cōſecutiuū tributum nō traditionis ex prædictis. idéque erit è cōtrario, vt ſi tempore immuni vendatur ea res, quæ ſequenti tempore nō immuni tradita ſit, ſiuè id à principio pacti fuerint contrahētes, nec nè, gabella non ſit ſoluenda: quia tempus contractus, qui gabellam parit, inſpiciendum eſt, vt aliàs rectè dixit Baldus in. l. 1. num. 4. C. de nundinis. quē refert Tiraquel. vbi ſupra dicto. §. 1. gloſ. 2. num. 52. Quæ reſolutio & ad illam ququе quæſtionem extendi poteſt, ſi quis tributarius vendat & immunis factus tradat, quid iuris? nempè, quod gabellā debeat: & ècōtrariò ſi immunis vēdat, putà vxoratus cū deſcendente Antonæ Garſiæ, iuxta priuilegium. l. 31. tit. 18. lib. 9. Rec. & tributarius tradiderit, vt quia illa mortua eſſet, gabellam adhùc non debeat, inſpecto tempore contractus, ex prædictis, & innumeræ alię quæſtiones decidi poterunt, ex hac doctrina, quæ ideò perpetuo notanda eſt.

Verúm tamen quæ hucuſque reſoluimus iſto capite, ſic intelligenda, & accipienda ſunt, niſi conuentum ſit inter partes, vt in
13 ſcriptis venditio fiat. * Nam eo caſu, licet de re, & certo pretio purè conuenerit, venditio non perficitur etiam eſſentialiter, donec ſcriptura conficiatur, iuxta textum in princip. Inſtitu. de emptio. & venditio. & lege. 6. titu. 5. part. 5. quæ Regia lex omnem Doctorum controuerſiam dirimit, vt ſatis ex ea patet: adprobat enim ſententiam Azonis, qui in ſumma. C. de fide inſtru. exiſtimat, contractum minimè perfectum eſſe, quando contrahentes ab initio voluerūt, vt per notarium conuentio illa ad ſcripturam publi-

publicā redigeretur, prout expreſſè notat Greg. Lupus in dicta. l. 6. ver. *quiero.* & Couar. in cap. relatum, in 1. nu. 3. ad finem de teſtam. Mencha. lib. 1. contro. illuſtri. c. 28. num. 22. & paſsim Hiſpani Doctores: quicquid denuò diſputet Ioan. Matientius in l. 2. gloſſa fina. tit. 16. lib. 5. Recop. ac proindè manifeſtè cōſequitur, quod cum de ſcriptura facienda actum eſt à principio in venditione, Regalis decima non debebitur, donec illa fiat, quia antea nullatenùs perfecta venditio eſt, vt dixi: & ſicut ex venditione nulla, gabella non debetur, iuxta notata per Bal. Salicet. & Doctores in. l. 2. C. de Eunuchis, & ex communi ſententia reſoluit Tiraq. in dicto tractatu de retra. ligna. §. 1. gloſ. 2. nu. 7. ac in ſpecie noſtræ decimæ notāt plures Doctores Hiſpani, quos referam infra cap. 14. nu. 1. ita nec ex venditione imperfecta deberi poteſt, vt ſcienter notat Montaluus in. l. 3. glo. fina. ibi, vel vbi non eſt perfecta tit. 10. lib. 3. fori. quem refert, & ſequitur Caſtellus in. l. 70. Tauri, verb. *del remate.* Et memini ſuprà num. 1. ea vera ratione, quia adhuc venditio non eſt, cum ſit imperfecta iuxta ea, quæ de eſſentiali eius perfectione diximus ſupra nu. 6. nec verificari poſſunt verba legis noſtræ gabellariæ, de quibus in prællegata l. 1. ibi: *Los vendedores*, & ibi, *vendieren* tit. 17. lib. 9. Recopil.

Quæ quidem reſolutio vel eò maximè animaduertenda eſt, quia ij omnes effectus, quos iuxta tempus contractus conſideravimus ſupra ex nu. 9. accipiendi ſunt in hac vēditionis ſpecie ex tempore ſcripturæ: & primus erit, quem dixi, nempe quod gabella non debebitur, nec quinq; dies ſolutioni præfixi current, donec ſcriptura fiat, quia tunc perficitur venditio. Secundus, quod debebitur ei gabellario vel domino, qui tempore inſtrumenti confecti fuerit, non ei, qui tempore contractus & conuentionis extiterit, vt eleganter notat Anton. Gometius. 2. tomo varia. reſolut. cap. 2. num. 17. verſic. tertio infertur. Tertius, quod interim antequàm ſcriptura fiat, licitè poterunt partes, vel quæcumque earum à contractu recedere altera inuita, & inuito fiſco: quia antè ſcripturam nullum ius, vel actio fuit alicui partium quæſita, vt notat Anto. Gomet. in dicto loco ver. ex quibus infertur: atque ita in hoc caſu non poſſunt habere locum, quæ traduxit Bart. & Doct. in. l. ab emptione. D. de pactis, & quæ reſoluemus infrà dicto cap. 14. nu. 7.

14 Sed nè decipiaris in intellectu prædictæ. l. 9. partitę. Valdè animaduertendum eſt, *quod ità demùm locum habet illius legis deciſio, niſi ex aliquibus cōiecturis apparere queat, contrahentes noluiſſe ſcripturam ad ſubſtantiam contractus fieri, ſed ad probationem potiùs, vt magno cum iudicio aduertit Greg. Lupus in dicta lege verb. *quiero.* ver. limitarem tamen. quem ſequitur Did. Peret. in. l. 3. ver. fallit. colu. 1055. tit. 8. lib. 3. ordin. & melius in. l. 2. tit. 7. lib. 5. ordina. ver. nunc quęritur an contractus emptionis pag. 187. colu. 2. ad finem ibi, quam limita. illud autem apparebit quo caſu contrahentes, qui de ſcriptura conficienda tractauerunt, ſtatim pretium ſoluerēt, aut rem venditam traderent non ex pactato, vt ſcriptura fieret: tūc enim voluiſſe apparet, vt ſtatim venditio maneret perfecta, nec pœnitentię locus relinqueretur, ſed ad probationem rei actę ſcriptura fieret, vt ex tali pretij ſolutione rectè coniectatur Decius, in conſi. 340. quem in hūc ſenſum allegatū fuiſſe à Grego-

rio Lupo ſatis credo in dicto verb.
quiero. in fine. ſic vt apertè voluerit
Gregorius, quod ſi ſtatim ad rei tra-
ditionem, vel pretij ſolutionem par-
tes contrahentes tranſierint, illicò
venditio perfecta maneat, quãuis in
ipſa venditione de conficienda ſcri-
ptura tractaſſent, nec eo caſu proce-
dere deciſionem text. in dicta l. 6. ti-
tul. 5. part. 5. quæ ex vrgentiori præ-
ſumptione excludi debet, iuxta l. di-
uus. D. de integ. reſtitutio. & cap.
quia veriſsimile. & capit. illud. & ca-
pit. literas. de præſumptio. & quæ re-
ſoluit Tiraquellus de retract. ligna.
§ 4. gloſſa 1. numero. 10. & Fran-
ciſcus Mantica, de coniecturis vltì.
volunta. lib. 12. titu. final. numero. 6.
Fietque inde effectus maximus, vt
gabella eo caſu ſtatim debeatur, non
cum ſcriptura conficitur: & pro-
cedunt ea omnia, quæ de pura ven-
15 ditione ſuperius reſoluimus, * pro-
ut inter illuſtriſsimum Marchio-
nem de Zenete, Infantatuſque Du-
cem, & gabellarios, qui ab illuſtriſ-
ſima Marchioniſſa de Zenete eius
matre gabellas conduxerant, ego iu
dicaui, & tandem apud ſuperiores
iudices obtentum & confirmatum
fuit contra dictum dominum Du-
cem Infantatus ex prædictis fun-
damentis, præter multorum ſen-
tentiam & opinionem, qui pro di-
cto domino Duce aliter ſentiebant,
moti ex generalitate dictæ legis Re-
giæ Partitæ.

Vltra quę omnia pro hac mea ſen
tentia, & pro confirmatione illius li
16 mitationis ad dictam. l. 6. partitæ. *
Allego textum expreſſum rectè pon
deratum in. l. quotiens. ver. ſi igitur.
C. de rei vend. vbi dicitur, quod ſi is,
qui priùs emit, rei poſſeſsionem ac-
cepit, vt quia tradita ſibi eſt res ven-
dita, & ipſe quoque pretium ſoluit,
obtinere debet, nec excludi poterit
obtentu inſtrumentorum non dato-
rum: quorum verborum finalium du
plex ponitur intellectus in gloſ. ibi.
Vnus ſcilicet, quem & Coraſius ad-
mittit in Scholis ad eam legem, & no
tabilem eſſe ait Iaſon ibi. numer. 45.
nempè quod non debet is emptor à
poſſeſsione repelli ex eo, quod vendi
tor nõ tradiderit emptori inſtrumẽ-
ta fortè hęreditaria, quibus dominũ
ſe fuiſſe eius rei venditor demõſtret.
Sed certè hic intellectus mihi non
placet, quia licet non iniuſtè dubita
ri poſſet, an venditor teneretur ea
inſtrumenta emptori tradere iuxta.
l. Titius hæres. D. de actio. empti. &
quæ notat Iaſon, & Paulus de Ca-
ſtro in dicta. l. quotiens. minimè du-
bitari potuit, an ex ea cauſa domi-
nium impediretur. atque ità non exi
ſtimo, quod eam difficultatem, quæ
nulla eſt, conſulti imperatores vo-
luerint decidere in ea lege. Alius in-
tellectus eſt apud gloſſam, dum di-
xit, quod non repelletur emptor à
poſſeſsione ex ea cauſa, quod vendi-
tionis inſtrumenta confecta nõ ſint:
quam expoſitionem ſic accipit Saly-
cetus in dicta. l. quotiens. numero. 1.
verſic. quarto. & Iaſon ibi. numero.
45. quaſi voluerit dicere ea lex pro
ſubſtantia venditionis ſcripturam
non requiri. l. pactum quod bona fi-
de. C. de pactis. & l. in exercendis. C.
de fide inſtrum. & reſoluit latè Ant.
Gometius. 2. tom. variar. cap. 2. num.
17. Sed ego quidem plus multo in ea
lege dici exiſtimo, dum ait ibi: *Obten-
tu inſtrumentorum non datorum*, quaſi
det intelligere & apertè ſignificet ea
lex conuentum fuiſſe, vt iuſtrumen-
ta venditionis fierent, & tamen da-
ta non eſſe, hoc eſt, non confecta
iuxta ſecundum illum gloſſæ intel-
lectum: quo caſu certum eſt ſcri-
pturam pro ſubſtantia requiri, ex
text. in prin. Inſtit. de empt. & vend.

iuxta veriorem ſententiam, quam reſoluit Gometius vbi ſupra: ſecundúm quem ſenſum hæc maxima erat difficultas in ea lege: pone enim quod emptor ſic emerat, vt eius contractus ſcriptura fieret, & ſtatim ei tradita res eſt, & pretium venditori ſolutum, ſcriptura autem facta non fuit: poſteà verò cum res illa ſecundo fuiſſet vendita, quærebatur quis nam eorum futurus eſſet potior in illa re: & ſecundus emptor dicebat, quod ipſe deberet præferri ex eo, quod prima venditio nó fuiſſet perfecta, propterea quod de conficienda ſcriptura actum eſſet, nec fuiſſe facta, iuxta ea quæ ſupra diximus: nec ita poterat dominium eius rei venditæ ad priorem emptorem pertinere, cum ſine efficaci cauſa fuiſſet facta traditio. l. nunquàm nuda. cum ibi notatis. D. de adquiren. rerum domi. alter verò primus emptor de iure ſuo allegabat. Et cùm adhuc difficilis res eſſet, ad Imperatores acceſſerunt, qui reſpondent priorem iſtum emptorem eſſe præferendum, & obtentu occaſioneque inſtrumentorum non datorum repelli non poſſe: quia vt ego intelligo, & eſt optimus ac verìſsimus intellectus illius legis, cum contrahentes ſtatim ad rei traditionem & pretij ſolutionem tranſierint, minimè credi poſſunt ſic pro ſubſtantia ſcripturam confici requiſiJſſe, vt non aliter perfectam & irreuocabilem venditionem contraherent, vt in ſpecie textus in dicto princi. Inſtitut. de emptio. & venditio. & . l. contractus. C. de fide inſtrum. Quin potiùs credi debent, ſic ad rem omnem & totalem perfectionem contractus tranſeuntes, magis voluiſſe ſcripturam ad probationem actus fieri, quám pro eius ſubſtantia, vt ſuprá diximus iuxta bonam limitationem Gregorij Lupi ad dictam. l. 6. tit. 5. Partita. 5. pro qua eſt textus expreſſus in dicta. l. quoties. C. de rei vendicat.

17 Sed & ea quidem * Gregorij Lupi limitatio intelligenda eſt, vbi ſtatim ſine longo interuallo cúm de re & certo pretio conuentum fuit, res traditur, vel pretium ſoluitur: tunc enim locum habet conſideratio prę dicta. Secùs verò ſi ex poſt facto ante ſcripturæ confectionem traditio vel ſolutio fiat: quia cúm iam á principio conditionalis remanſerit venditio in ſcriptis celebranda, ex ſola traditione rei vel pretij ſolutione non purificabitur, donec ſcriptura fiat, vt rectè conſiderat Montaluus in. l. 3. verb. *Ante que el precio*, titul. 10. libr. 3. fori. & ſeruabuntur illi omnes effectus, quos tradidimus ſuprá numer. 13. verſic. quæ quidem. Ideó autem dixi conditionalem manere, quia ſic contracta venditio eſt, vt non niſi ſcriptura ſecuta, perfecta aut contracta eſſe videatur, vt ſuprá diximus, & in ſimili dicemus infrá nume. 21. non autem quod verè conditionalis ſit, natura enim & effectu differt á conditionali venditione, prout inter inceptam & conditionalem venditionē infrá diſtinguemus cap. 5. nu. 21.

18 Sed & prætereá nota, * dubium eſſe, an quod ſuperiús diximus ex tempore contractus venditionis gabellam deberi, locum habeat in eo quoque caſu, cúm venditio puré contrahitur, in qua tamen arrha interuenit ex quacumque parte, iuxta textum in principio: verſic. ita tamen. Inſtitut. de emptione & venditione. & . l. contractus. §. illud etiam. C. de fide inſtrumentor. l. quod ſæpè. in principio. D. de contrahenda emptione. & . l. exempto. §. is qui vina. D. de action. empti.

& alijs iuribus. Atqui tota difficultatis ſumma conſiſtit in cognoſcendo, ex quo tempore prædicta venditio perfecta eſſe videatur & ſit, & Antonius Gometius in dicto.2. tomo variar.cap.2.num.18.ait, quòd ſi contractus venditionis omnino perficitur & coſummatur inter partes, vt quia de re & certo pretio purè conuenerit, & vltra hoc arrha data eſt, variæ ſunt Doctorum ſententiæ & opiniones circa hoc, qualiter poſſit quælibet pars à contractu recedere, & ad quid teneatur: & concludit tertiam ſententiam eſſe, quam in practica ſeruari dicit Salicetus in dicto.§. illud, numer. 14. nempé quod quælibet pars poſsit licité a venditione recedere, & tantùm perdat arrham quam dedit, vel teneatur duplicatá reddere quam recepit: quod probat.l.7.titul 5.Partitę.5. vbi notat Gregorius Lupus in verbo. *Deſpues*. Non tamen declarat Gometius, an interim eo caſu prædicta venditio tenuerit, & perfecta ſit: explicat autem rectiſsimé Didacus Peretius in.l.2. titu.7. libr.5.ordiname.pagi.189.colum.2. vbi ait. quod eo caſu ſtatim à principio perficitur venditio, ac ſi purè ſine arrha contracta foret. Etenim arrhæ datio ſolúm operatur, vt quicumque ſine altero ex contrahentibus poſsit mutato conſenſu ſub ſola arrhæ amiſſione diſtrahere, quia ſic tacité inter eos actum videtur, vt illa pœna contenti ſint, prout notat Gregorius Lupus in dicta gloſſa, & apertè ſignificat prædicta. l.7. Partitæ, ibi. *E no valdra deſpues la vendida*. Innuens venditionem á principio fuiſſe perfectam, quamuis arrha data fuit, & quod poſtea mutato alterius conſenſu in poſterúm diſtrahatur. Quibus ita præmiſſis apertum manet, quod Regalis decima á principio debetur ex ea venditione, quia pura eſt, & procedunt ea omnia, quę ſuprá diximus iſto capite, numero.1. vſque ad numerum ſextum, & quamuis arrha amiſſa quilibet ex contrahentibus à venditione recedat, non ideò minús gabella debebitur, quę ſemel fiſco ex venditione perfecta quęſita eſt, iuxta tradita per Doctores in.l. ab emptione. D. de pactis, & quæ reſoluemus infrá capit. 14. numer. 7. Etenim licet veré diſtrahatur venditio, non quidem in præteritum reſoluitur, ſed in futurum reſcinditur, vt expreſſe tradit dicta.l.7. ibi. *Deſpues*. Et locum habent quæ trademus infrà dicto cap.14.ex nu.10.

19 Maior verò * dubitatio eſt circa deciſionem textus in. §. pretium autem. Inſtitut. de emptio. & venditio. &.l. fina. C. eodem titul. cum quibus concordat.l.9. titul. 5. part. 5. vbi dicitur, ſi ita venditio contrahatur, quanti Titius æſtimauerit: ſub hac conditione ſtare contractum, vt ſi ille æſtimauerit, tunc ſecundúm eius ęſtimationem venditio ad effectum perducatur: quod ſi non definierit pretium, pro nihilo ſit venditio quaſi nullo pretio ſtatuto: de qua re vltra Doctores in prędictis locis, & in. l. in ementis. C. de contrah. emptioni. &.l. ſi quis arbitratu. D. de verborum obligatio. agit Pinelus in Rubri. C. de reſ. vendi. 2. parte. capit. 1. numer. 4. In qua ſpecie dubitari non poteſt, ex quo tempore Regalis decima debeatur: eſt enim pluſquám manifeſtum illam non deberi donec pretium definiatur, duplici ratione: prima, quia interim venditio non eſt omninò contracta, vt ſtatim explicabo: ſecunda, quia pretio non definito impoſsibile eſſet decimam eius computare. Dubitabitur igitur

& qui-

& quidē aptiſsimè in ea ſpecie quid, erit ſi tempore conuentionis vnus gabellarius ſit, aut gabellę dominus, tempore autem pretij definiti alius exiſtat: an ſcilicet primo gabellario dominovè Regalis decima debeatur, quaſi impleta conditione venditio fuerit retrotracta ad tempus contractus, iuxta ea quæ latè dicemus infra cap. 5. an verò huic ſecundo debeatur, quaſi nunc venditio perficiatur, cùm pretium definitur; prout de venditione in ſcriptis contracta ſuprà reſoluimus, num. 6. Atqui in hac quęſtione veriſsimum puto, ſecundo gabellario, vel domino deberi decimam, quæ ex ea venditione ſoluenda ſit: id quod indubitanter exiſtimo ea ratione, quia in ſpecie illorum iurium nulla eſt conditionalis vēditio, quæ definito pretio ad tempus contractus poſsit retrotrahi: quin potius incepta quædam venditio eſt, quæ tunc temporis perficitur & conſumatur, cum de certo pretio per tertij definitionem conſtare incipit: etenim dum de re & certo pretio non omnino conſtiterit, perfecta, ſeu contracta venditio eſſe non poteſt, vt probat text. in prin. Inſtit. de emp. & vend. & l. 2. ibi. *Sine pretio nulla venditio eſt.* D. eo titul. & hoc eſt, quod expreſſe tradit text. in dicto. §. pretium autem. ibi. *Tunc omnino*, & ibi. *Tunc pro nihilo*, & clariſsimè in dict. l. 9. parti. ibi. *Eſtonce.* quæ dictiones extremitantem temporis ſignificant. l. 4. §. fin. vbi glo. Bart. & Doctores notāt. D. de condi. & dem. ac proinde expreſſe apparet ea iura docere, quod tunc incepta venditio perficitur, & ex omni ſui parte ſubſtantiali cōſumatur, quando pretium à tertio declaratur, & conſtat, quod ſi interim conditionalis venditio eſſet, ità vt pretio definito, & ſic conditione impleta retrotraheretur, prout in quocunque conditionali contractu regulare eſt, & dicemus infrà dicto cap. 5. non tunc cum pretium præfinitur, ſed ex tempore conuentionis perfici, ac in præteritum conſumatam eſſe venditionem diceret Iuſtinianus in dictis locis, cum Paulo Iuriſconſulto in. l. neceſſariò. §. quod ſi pendente. ibi. *Quaſi contracta venditione in præteritum.* D. de pericul. & com. rei venditæ. cum ijs, quæ latè dicemus in dict. cap. 5.

12 Nec * obſtat text. in dicto. §. pretium. & in dicta. l. fin. C. de contra. empt. ibi. *Sub hac conditione ſtare contractus.* Quibus verbis apertè videtur dici, quod eiuſmodi venditio cōditionalis ſit, prout libenter agnoſcit Angelus in dicto. §. pretium in pri. in notabilibus. verſi. nota, quod talis emptio. & indubitabile eſſe dicit Corneus conſi. 50. nu. 2. in fine. lib. 1. ac propterea dicendum videatur, in ea procedere quæ de cōditionali venditione dicemus infrá. c. 5. per totum. Sed cōtrarius verius eſt, vt dixi: & ad ea iura reſpōdeo, quod ſolum dicitur, ſub hac conditione ſtare contractū, vt ſi Titius æſtimet pretium venditio ſit: ſin autem non ęſtimet nec declaret pretium, nullo modo contrahatur vēditio, ac proinde videri in ea conuentione conditionalem venditionem eſſe, ſcilicet futuram: non autem dicitur nec dici poteſt, quod interim dum pretium definitur & declaratur, aliqua venditio ſit verè contracta, vt verè contrahuntur conditionales vēditiones iuxta notata in dicto capite. 5. Et hic eſt verus illorum iu-
13 rium intellectus, * in cuius confirmationem allego textum elegantem in. l. ſi fundus. §. fina. D. de pignori. qui hac ſimili phraſi & loquēdi modo in re minus apta vſus eſt:

vbi quis ita pignus dedit, vt ſi intra certum terminum temporis non ſit ſoluta pecunia, iure emptionis creditor poſsideat rem iuſto pretio tunc ęſtimandam: quo caſu I. C. ait, videtur quodam modo conditionalis eſſe venditio, & concordat. l. 41. titu. 5. part. 5. At qui liquet, quod eo caſu propriè & ſtrictè loquendo, non eſt venditio etiam conditionalis, cum nondum ſit conuetum de pretio certo. l. 2. ibi, *ſine pretio*. D. de contrahen. emptio. ſed eſt verum pactum de vẽdendo ſub conditione contractum: quod tamen quamuis verè differat à venditione. iuxt. text. & gloſ. in. l. in bonę fidei. ver. ſi tamẽ. D. de eo quod certo loco. & trademus infra cap. 13. nume. 5. non iniuſtè dicitur conditionalis venditio in. dict. §. fin. quia poteſt ſequi & futura ſperatur venditio, ſi conditio illa empleatur: quod optimè ad intellectum illius. l. ſi fundus. §. final. D. de pignoribus. & le. final. in fine principij. D. de contrahen. emptio. vbi pactum quoque de vendendo venditio dicitur, quia futura ſperatur: adnotauit Caro. Moli. de vſuris. q. 52. num. 358. cum num. ſequenti. quicquid velit Hugo Donellus, de pignor. cap. de iure dominij impet.

22 Ex qua reſolutione duo vtiliter ſubſequuntur. * Primum, quod ſi tertius ille moriatur, vel pretium definire nolit, nulla gabella debebitur, quia nulla venditio eſt ex prędictis. Sed an gabellarius poſsit tertium illum cogere ad declarandum pretiũ fauore gabellæ, videndus eſt Baldus in cõſ. 444. vol. 4. quẽ allegat Aegydius Boſsius, ſub tit. de vectiga. quod ſoluitur ex contractu. num. 4.

23 Secundum, * quod ſi tempore pretij definiti, priuilegium aliquod exẽptionis fuerit venditor aſſequutus, iuxta notata infra cap. 19. cùm tamẽ tempore cõtractus nullum haberet, quominus ex ſua venditione gabellam ſolueret, iuxta. l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil. & ècontrario, ſi tempore contractus vẽditor priuilegium habeat, quod tempore pretij definiti perdiderit, iuxta ea quæ diximus ſupra. numer. 5. in fin. hoc vltimum tẽpus neceſſariò erit inſpiciendum, vt qualis eo tempore venditor reperiatur, talem eum ad decimæ obligationẽ iudicemus: Idemque erit in ea vẽditione, quæ per ſcripturam contrahitur ex ſupra reſolutis: quia cùm, vt ſupra reſoluimus, non ex principio vẽditionis, ſed ea demũ perfecta & omni ex parte ſubſtantiali cõſumata, Regalis decima debeatur, nulla ratio eſt, cur non finis, potius quàm principium, ſit inſpiciendus. Nec quadrabit illo caſu ex prædicta ratione celebris illa Doctorũ diſtinctio, dúm quæritur quandó finis, quandové principium alicuius actus attẽdi debeat, nempè quod ſi voluntariam cõſequentiam habeat finis ad principium, finis inſpiciatur: ſi vero neceſſariam, principium ſit attendẽdum, ex. l. 3. §. ſi quis cum minore. vbi gloſ. Barto. & Doctores notant. D. de minori. & allegat plures Alciatus de præſumptio. regula. 2. præſumptione. 32.

His conſequenter aptatur quæ-
24 ſtio illa. * Titius vendidit rem propriam amici ſui legi gabellariæ eo tẽpore ſubiecti, & eius nomine, cuius tamen mandatum non habebat, ſed quia ſciebat eum velle vendere, & Titio de præſenti offerebatur occaſio rem alienãdi, amicitię in ſeruiẽs, ne occaſio illa perderetur, vendidit, vt dixi, illam rem amici abſentis nomine, iuxta titul. D. de negotijs geſtis. Promittens facere, quod ille dominus ratificabit: hæc enim facti alieni promiſsio de iure communi valet

valet ex natura actus.l. emptorem.§. qui autem.D de actio.empti. l. inter ſtipulantem.in princip.D.de verborum obligat. & notant Doctores in. l.ſtipulatio iſta habere licere.in princip.eod.tit. & de iure Regio nullam dubitationem habet, per textum in. l.2.tit.16 lib.5.Recopilat.ibi:*O que ſe obligo alguno que daria otro, o haria alguna coſa.* Iuxta veram literam,quam probat Gregorius Lupus in.l. 11. tit. 11. par.5.in glo.1.quicquid(aliter forte legendo) aliud voluerit Anton. Gom.2.tom.variar.reſolut. capit.10. nu.23.ſtò ergo, quod diú poſt venditionem prædictam ſecuta eſt domini ratificatio,quo iam tempore ille dominus reperitur priuilegiatus & exéptus à decimæ ſolutione, iuxta ea, quæ diximus in num.præcedenti: cuius quidem perſona iſto caſu inſpicienda eſt,non venditoris,iuxta tradita infra cap.15.ex num.3.Item euenit,quod alius ſit gabellarum conductor ſeu dominus tempore ratificationis,& alius fuerit tempore venditionis & conuentionis præcedentis. Et tunc quæro de duobus : primum eſt,an iſte dominus rei ſuæ venditionem ratificans,Regalem decimã debeat inſpecto principio,quo erat tributarius:an nõ debeat inſpecto fine, quo reperitur immunis ac priuilegiatus. Secundum eſt, a eo caſu,quo decimam ſit ſoluturus ille dominus, vt quia neutro tempore priuilegiũ habeat primis vel ſecundis gabellarijs aut dominis eam debeat. Et vtraque quidem quæſtio tã frequens eſt, quàm vtilis.

Et certè quoad primum , ſi reſpiciamus doctrinam tex.in.l.3 § ſi quis cum minore.D.de minoribus. cum ſupra notatis.nume.15.eum immuné eſſe dicemus:quia ratificatio hæc voluntariam habet conſequentiam ad primã conuentionẽ,cúm niſi vellet, non cogeretur ſtare venditioni,quæ ſine eius mandato facta eſt, vt patet. Sed contrarium dicendum eſt, quia ratificans ſic præcedentia cõfirmat, vt ratificatio ad priorem actũ retro trahatur in omne præiudicium eius, qui ratũ habet,ac ſi à principio mandaſſet.l. licet.D.de iudicijs.&.l.final.
1 C.ad Macedonianum. & illa efficit, quod venditio cenſeatur facta à vero domino ratificante , non ab ipſo venditore.l.ſi pupilli.§. item quæritur.ibi.*Sed ratihabitio fecit tuum negocium.*D.nego.geſtis.cum qua concordat.l.32.tit.12.part. 5. vbi notat Gregor.verb.*Quier non.* Et vtrumque reſoluit ex communi ſententia Tiraq. de retractu lignag.§.1.gloſ.10.nume. 64.&.66.&.69. Ac proinde neceſſariò ſubſequitur, vt eum ratificãtem talem iudicemus,qualis tempore cõuentionis fuiſſe reperiatur,atq; ideò decimam quaſi ex tunc debitam debeat,& ſoluat gabellario , aut domino illius temporis, in cuius quidem & emptoris fauorem præcedentem actum & venditionem contractam ratificauit , quod benè potuit facere in ſuum præiudicium: cum quilibet ſit rei ſuæ moderator & arbiter. l. in re mandata.C. mandati.cum vulgaribus.

Ex hac ergò reſolutione plures effectus notandi ſunt:Primus quod gabella non debetur ex ea venditione, donec ratihabitio ſequatur, quia interim nulla venditio eſt ea ratione, quia geſtum nomine alterius robur non habet,niſi cum ratum habitum eſt.cap.ſi tibi.de præben. lib. 6. cum notatis per Tiraquel vbi ſupra. nu. 67.& hoc eſt,quod principaliter intendimus in hac quæſtione ad materiam rubricæ iſtius capitis tertij. Secundus,quod quinque illi dies adſignati ad ſolutionem decimæ in.l.31.ti tul.19. lib.9. Recopilat.computandi

ſunt ex tempore ratihabitionis, per
quam venditio incipit eſſe perfecta,
& verificantur verba prædictæ legis
Regiæ, ibi: *Deſpues del otorgamiento y
fecha de la venta*. Et non ex tempore
contractus alterius nomine facti, qui
interim vt dixi, nullus eſt. Quod idé
dici poteſt & debet in véditione per
ſcripturam contracta, & ea quæ fa-
cta eſt iuxta text. in. §. pretium auté:
inſtit. de empt. & vend. vt ſicut veré
reſoluimus ſupra iſto capite, gabellã
non deberi donec ſcriptura fiat, vel
pretium definiatur: ita quoq; dies il-
li legitimi ex eo tempore computé-
tur, quia anteà perfecta venditio nó
eſt, nec verificantur verba illius. l. 31.
Recop. ibi: *fecha de la venta*. Quod no
ta pro illius legis intellectu, & adde
ad illa quæ habes infra cap. 18. num.
34. Tertius effectus eſt, quod Rega-
lis iſta decima ſoluenda erit illi gabel
lario vel domino, qui fuiſſet tempo-
re contractus, non ei qui tempore ra
tihabitionis exiſtat, propter vim Re
trotractionis, de qua in dicta. l. licet.
D. de iudicijs. & ſupra diximus.

Nec huic vltimo effectui obſtat
deciſio Bald. in. l. obſeruare. §. poſt
hæc. D. de officio Proconſu. quam
& ex aliorum ſententia refert, & ſe-
quitur Tiraquel. in dict. gloſ. 10. nu.
25 70. vbi ait * quod ſi ex contractu de-
beatur gabella, & quiſpiam aliquid
vendidit nomine alterius, qui poſteâ
venditionem ratificauit: debet ex eo
contractu ſolui gabella ei, cui debe-
tur tempore ratificationis, non auté
ei, cui debetur tempore illius vendi
tionis. id quod commendat & ſequi
tur Frác. Areti. in. l. ſi Stichum. §. ſti
pulatio. ad finem. D. de verb. obliga.
nam reſpondeo, illud procedere, quá
do eſt gabellarius, qui ex tempore ra
tificationis gabellã petat: túc enim,
cùm iſta ratificatio veritate inſpecta
ex nunc duntaxat venditionem con
firmet, quia antea nulla erat, vt dixi,
26 * minimé potuit ratificans ad præte
ritum tépus retrotrahere in preiudi-
cium eius, cui ex præſenti actu veri-
tas patrocinatur, ex reſolutis per Ti
raquel. in dicto. loco. num. 71. & 72.
At nos loquimur in ſpecié, in qua
nullus eſt, qui præſenti tempore in-
ſpecto, gabellam poſsit prætendere,
eo quod tempore ratificationis ven-
ditor reperiatur immunis: ac proin-
de ceſſat ratio prædictæ deciſionis
Baldi, & Doctorum vbi ſupra, & ha-
bent locum, quæ in fauorem primi
gabellarij vel domini conſideraui-
mus.

Ex qua reſponſione ſatis aperta
manet reſolutio ſecúdi dubij, de quo
ſupra num. 24. ibi: *Secundum eſt an eo
caſu, &c.* Etenim ſi tempore ratifica-
tionis venditor talis eſt, qui gabella-
riæ legi ſubijciatur, dubium non eſt,
27 * quin veritate inſpecta huic vltimo
gabellario Regalis decima debeatur,
iuxta doctrinam Baldi in dicta. l. ob-
ſeruare: quia fictio retrotractionis
neutiquam poteſt tertio præiudiciú
parere. quod ſi talis eſt venditor rati
ficationis tempore, vt gabellæ im-
munitatem habeat, dicendum eſt eú
priori gabellario ratione decimę ad-
ſtringi: quia ſibi ipſi præiudicare po-
tuit, & propter ratificationem iam
tunc à principio vendidiſſe intelligi
tur, ac ſi præceſsiſſet mandatum, vt
diximus.

Cęterùm prędicta intelligę, quan
do venditio fuiſſet facta à principio
nomine domini, aliás enim ratifica-
ri nó poterit. l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego.
D. de nego. geſtis. & cap. ratum. de re
gu. iuris. lib. 6. ſed tantum in pręiudi
28 cium adprobantis probari. * Huiuſ-
modi autem approbatio de ſe nó tra
hitur retrò, ſed ſolum operatur, vt
ex nunc: & ſic in prędicta ſpecie, de
qua ſupra num. 16. perinde erit iudi-
candus

candus dominus ad probás, ac ſi modò vendidiſſet, atque ita ſi præſenti tempore adprobationis immunis eſſe reperiatur, decimam non ſoluet, ſicut ex qualibet alia véditione pura, quæ nullam haberet dependentiam ex anteriori cauſa, prout in ſimili materia reſoluit Caro. Molinæus in conſuet. Pariſ. 1. part. tit. 1. §. 23. q. 11. num. 38.

9 Vltimò * circa hanc materiam té poris, ex quo decima deberi incipiat, vide aliquas quæſtiones, quas tractabimus infra cap. 14. ex numer. 57. cum ſequentibus, & in cap. 7. nu. 57. Et quando Decima permutationis deberi incipiat, dicemus infra ca. 17. num. 3.

Summa Capitis quarti.

1 *Etiam ſi res vendita, per emptorem remittatur venditori, decima debetur.*

2 *Ratio legum diſponentium circa locũ decimæ, explicatur.*

3 *Lex. 5. tit. 17. lib. 9. Recopilat. non decidit omnes caſus in materia illius legis contingibiles.*

4 *Si res venditur in eodem loco, quo ipſa eſt, ibi decima ſolui debet, quicquid alibi traditio fiat.*

5 *Hinc infertur, quod ſi ille locus contractus ſit immunis, nulla gavella debebitur ex ea venditione, licet res tradatur in loco tributario. Et exponitur l. 18. tit. 18. lib. 9. Recopil.*

6 *Si res eſt in vno loco, & in alio venditur, traditio autem fiat in loco contractus, in hoc vltimo loco gabella ſoluẽda eſt: & iſte caſus non erat in lege quaterni declaratus.*

7 *Quid autem ſi ille locus traditionis & contractus ſit immunis, explicatur.*

8 *Decima eſt onus conſecutiuum contractus, non rei venditæ.*

9 *Cum venditur in vno loco, & res eſt ac traditur in alio, in hoc vltimo debetur gabella, & ratio aſsignatur.*

10 *Exponitur. l. contraxiſſe. D. de actio. & obligat.*

11 *Declaratur quædam doctrina Baldi loquentis de gabella.*

12 *Si venditio fiat in loco tributario, & res ſit ac tradatur in loco exempto, gabella non debetur.*

13 *L. 5. tit. 17. lib. 9. Recopil. facta eſt ad declarãdum cuius loci gabellarijs decima ſolui debeat, non autem vt declaret cuius temporis gabellarijs ſoluenda ſit.*

Ratione debitæ gabellæ in loco, forum ibi ſortitur venditor.

14 *Prædicta. l. 5. Recopilat. diſponit circa locum ſoluendæ gabellæ, poſtquam certum eſt eam deberi, vt quia in hoc regno contractum fuit ſuper re intra regnum quoque exiſtenti.*

15 *Quid autem ſi in his regnis vendatur res, quæ ſit & tradatur in alio regno: & è contrario, exponitur.*

16 *Quando res non traditur in loco vbi erat, nec in ipſo cõtractus, ſed in alio tertio loco plures caſus dubitabiles ſunt: & primus declaratur, videlicet cum ea tria loca eiuſdem conditionis ſunt.*

17 *Secundus caſus deciditur, ſcilicet quãdo locus rei eſt immunis.*

18 *Tertius caſus ſcilicet ſi locus ille rei ſit Dominicalis.*

19 *Quartus caſus deciditur in dict. l. 5. Recopilat. cuius rationem Autor ignorat.*

20 *Quintus caſus declaratur, ſcilicet, ſi & locus rei, & locus traditionis immunes ſint.*

21 *Si res eſt in vno loco, & in alio venditur, nullibi autem traditur: quo in loco decima debeatur.*

22 *Declaratur dicta. l. 5. verſi. mas ſi lo*

que

que ſe vende.& limitatur determinatio, de qua ſupra num. præcedenti.

23 *Quando venditio contrahitur per nuntium aut epiſtolam, quo in loco contracta videatur ad effectum decimæ.*

24 *Si vẽditur nomine meo in hoc loco, & in alio ratũ habeo: quis locus potior ſit in decimæ adquiſitione.*

25 *An pro traditione conſtitutum poſſeſſorium ſufficiat, vt decima adquiratur huic vel illi loco, iuxta deciſionẽ dict. l. 5. Recopilat.*

26 *Conſtitutum non releuat ab obligatione realis traditionis.*

27 *Notanda eſt. l. 117. in quat. gabella.*

28 *Notari quoque debent Cõditiones. 48. & 49. & 50. del encabeçamiẽto general del Reyno.*

Venditio ibi contracta intelligitur vbi inter partes conuenit, non vbi conditio eius impleta eſt.

29 *Decima rerum immobilium ſolui debet vbi res venditæ ſitæ ſunt: quamuis alibi per conſtitutum tradantur.*

30 *Si res immobilis nullibi tradatur, adhùc decima debetur loco rei, quanuis cõtrarium de iure videatur: & quod dicitur de re immobili, tam in proprietate quam in ſolo vſufructu vendito, intelligendum eſt.*

Permutationis decima quo in loco ſoluenda ſit, declaratur.

31 *Ex venditione annui redditus qui ſuper re immobili conſtituitur, quo in loco decima debeatur.*

32 *Quid ſi conſtituatur ſuper pluribus rebus, quæ in diuerſis territorijs & locis ſint.*

33 *Qui vendidit arbores ſtantes, quas tamen emptor à ſolo ſeparare debet, rẽ mobilem vendidiſſe intelligitur, & de loco decimæ diſputatur.*

34 *Si autem vendidit eas arbores ſtantes, à ſolo non ſeparandas, rem immobilẽ vendere dicendus eſt, quicquid ſolum non vendiderit, vt quia eſſet publicum.*

35 *Venditor ſuperficiei domus, rei immobilis venditor eſt.*

36 *Qui actionem perſonalem vẽdidit, quo in loco decimam debeat.*

37 *Actiones loco non circumſcribuntur.*

38 *Actio perſonalis inhæret oſſibus creditoris, & ibi intelligitur eſſe, vbi eſt creditor.*

39 *Hæreditate vendita, quo in loco decima debeatur.*

40 *Si rei vendicatio ceditur pro pecunia, venditio reſultat, & quo in loco decima debeatur, diſcutitur.*

41 *Cum quis mutat domicilium, quo in loco debeat pro decimæ ſolutione contribuere.*

42 *Si locus aliquis vel Villa à Vicinis ſuis omnino deſtituatur qualiter eius gabellæ, & alia tributa ſolui debeant remiſſiue.*

Quo in loco decima ſolui debeat.

CAPVT. IIII.

POſtquàm diximus de tempore, ex quo decima venditionis deberi incipiat, aptè conſequitur, vt de loco, in quo ſolui debeat videamus, ac deinde ad reliquas venditionis qualitates, quarum cognitio in hac gabellarum materia neceſſaria eſt, noſtra progrediatur diſputatio. Et quidem iam ex ſupradictis ſatis ſuperq; cóſtat, quoad decimæ obligationem attinet, nihil amplius requiri, quã vt vẽditio eſſencialiter, & quoad eius cõtractus ſubſtantiã perfecta ſit: quod euenire ſtatim ac de re & certo pretio purè cõuenerit, latè ſupra reſolui in capitulo præcedenti, nec curandum eſſe de tradi-

1 traditione rei: * adeó quòd licet res nunquam tradatur, ſed poſteà ex interuallo remiſſa ſit venditori ab ipſius emptore donationis gratia, decima tamen exigenda erit, cúm adhùc venditio maneat, ex ijs quæ infra dicemus, cap. 14. num. 6.

2 Tamen * quia exactores gabellarum non ijdem ſunt in vniuerſo regno, ſed alius hic, alius ibi, & varij quoque domini ſunt, quibus gabellæ iſtæ debentur iuxta cuiuſque territorium, vt videmus: & per ſæpè fiũt fraudes à venditoribus, in hoc vel illo loco vendendo, aut tradendo, vel aſportando res animo fraudandæ decimæ, vel ſaltem minuẽdæ, & vt hos vel illos gabellarios lędant: cum tamen niſi hoc eſſent animo, aliter eſſét res ſuas diſtracturi, quo caſu fraudem committi pluſquam manifeſtũ eſt, vt aliàs notat Corneus conſil. 29. num. 23. lib. 3. ex. l. ſi libertus minoré. D. de iure patro. factum eſt, vt non ſicut tempus contractus ſemper inſpicitur ex reſolutis ſupra cap. 3. num. 10. & 12. ita quoque eius locus inſpiciatur: quin potius quandoque locus traditionis attendi debet: nõ quidem vt videamus, an & quo in loco decima debeatur, quia vt dixi, nulla etiam traditione ſequuta ſtatim debetur, & quidem neceſſario loco & tempore contractus, quem ſequitur: ſed vt dicamus, cuius loci gabellario, vel collectori ſoluenda eſt ſine fraude, cui obuiare debet. l. 11. tit. 17. lib. 9. Recopila. & infra quoque animaduertam. num. 14. quod vel maximè in venditione contingit ex prædicta ratione: nam in permutatione contractus ipſe à rerum traditione non ſeparatur, eo quod per mutatio ex re tradita initium ſumit. l. 1. D. de rerum per. & dicemus infra numero. 30.

Et ſané circa res mobiles, & ſemouentes, quarum traditio & venditio propter earum motum vbiq; fieri poteſt, ſeruanda erit deciſio. l. 5. dicto. tit. 17. lib. 9. Recopilat. quæ erat.
3 l. 112. in quater. gab. * In qua notare debes, quod non omnes caſus, qui cõtingere poſſunt circa locum ſoluendæ decimæ, ab ea lege exprimuntur & deciduntur: ſunt enim & alij quã plurimi contingibiles, & qui poterunt eſſe multis dubitabiles, ac proptereà eos omnes diſpũgere oportet, & declarare ſuo ordine.

4 Primus caſus eſt, * cúm res venditur in ipſomet loco, vbi res eſt: & tunc inquit dicta l. 5. quod ſiue in eo loco, ſiue in alio res poſteà tradatur, vt quia in alium locum rei traditionem deſtinauerant contrahentes, vel rerum euentu ita factum ſit, vt alibi res vendita traderetur: generaliter obſeruandum eſt, vt regalis decima ſoluatur eo in loco, vbi res erat & vẽdita fuit: & quidem iſte caſus ſic meritò deciditur, quia cúm res & contrahentes in vno & eodem loco reperirentur tempore contractus, poſſetque ſtatim ibi traditio rei fieri, ſi alibi fieri velint, in fraudem feciſſe creduntur. Nec ſi detur caſus, prout dabilis eſt, in quo ſine fraude aliqua traditio rei alibi fiat, à generali lege erit recedendum: quia ad caſus particulares, & qui rarò accidunt, iura nõ adaptantur. l. nam ad ea. D. de legibus.

5 Vnde eleganter infertur, * quod ſi ille locus, vbi res erat & vẽdita eſt, eſſet immunis & francus à gabellæ ſolutione, nulla gabella debebitur ex ea venditione, quamuis res illa alibi in loco tributario, nec exempto traderetur. Et eſt ratio euidens, quia cúm ſi ille locus rei & contractus celebrati tributarius foret, in eo gabella ſolui debuiſſet ex prædictis: ſit cõſequens neceſſarium, vt ſi immunis ſit,

ſit, hác videatur immunitatem aſſecutus. Quod quidem ita intelligendum eſt, niſi aliud expreſſé declaretur in priuilegio loci, tunc enim forma illius erit obſeruanda: vt expreſſum reperitur in priuilegio ciuium villæ Septimacenſis in l.18. ver. *Que todas y qualeſquier perſonas*, ibi: *Y las entregaren*. tit. 18. libr. 9. Recopilat. vbi ad hoc, quod priuilegium illius villę locum habeat, non ſufficit, quod res ibidem exiſtens vendatur, ſed neceſſarium eſt, quod ibidem tradatur: ita vt ſi alibi tradita ſit, gabella ſolui debeat contra prædictam illationem. Et dubium eſſe poteſt, an eo caſu ſoluenda ſit gabella in loco traditionis, an potius in ipſo loco contractus, in quo res erat eo tempore, nempé in ipſa villa Septimacenſi: & proculdubio exiſtimo, quod in hoc vltimo loco ſoluenda eſt, ex reſolutione huius primi caſus iuxta dictam. l.5. Recopilationis. quæ non derogatur in dicta. l.18.

6 Secundus caſus eſt: * cùm res exiſtit in vno loco, & in alio venditur: & tunc quamuis ſtatim debeatur gabella non expectata tradi tione ex reſolutis ſupra cap. 3. tamé ne propter venditorum fraudes damnũ aliquod ratione loci, gabellarij patiantur, in pendẽti erit decimæ obligatio & ſolutio, donec rei vẽditæ traditio fiat: quæ ſi in loco contractus facta erit, illius loci gabellario decimæ ius adquiret, quia & contractus & rei traditio eo in loco concurrunt: ita probat dicta. l.5. Recopilat. ibi: *La alcaua la ſe pague en el lugar donde ſe celebrare la venta, entregandoſe en el lo que ſe vende*. Quibus verbis generaliter & indiſtinctè diſponit ea lex, quotieſcũque res vendita tradita fuerit in loco contractus, decimam ibi eſſe ſoluendam: ex qua apertè cõſequitur, quod ſiue res ſit in eo loco tempore venditionis ſiue non, adhúc tamen ſi ibidem tradita poſteà ſit, decima ibi debeatur. Quam deciſionem nota ex verbis dictæ. l.5. titul. 17. lib. 9. Recopilatio. quia certé iſte caſus non erat deciſus in dicta. l.112. quater. gabella. ſi bene aduertas. Ratio autem illius optimæ deciſionis eſt, quia quemadmodum rectè poſſum rem meam aſportare de loco in locum, vt eam vẽdam, & vbi ſine fraude vendidero, decimam ſoluturus ſum, nõ alibi, vt conſtat ex. l. penult. titu. 12. lib. 9. Recopilat. idem quoque obſeruandum eſt, vbi in vno loco vendo, & poſteà in eundem locũ porto eam rem; quæ erat alibi, emptori traditurus: vt ſimiliter in eo loco traditionis & contractus, decimam ſoluam, non alibi.

7 Aduerto autem, * quod ſi ille locus contractus, in quo non erat res tempore venditionis, & in quo poſteà facta traditio fuit, eſſet francus & immunis, non guadebit immunitate eius ille vẽditor, quin potius decimam erit ſoluturus eo in loco, vbi res erat tempore venditionis: quia licet ſi tributarius foret locus ille, in eo eſſet ſoluenda gabella, vt dixi, nõ licuit venditori rem ſuam vendituro, de loco tributario in francum & liberum transferre, ex expreſſa deciſione. l.117. in quat. gabe. quæ eſt. l.4. tit. 20. lib. 9. Recopi. niſi locus ille eſſet de exceptis & relatis in ea lege.

Tertius caſus reſultat ex caſu pręcedenti, quia ſeruato eodem quæſtionis themate: ſi res illa tradatur nõ in loco contractus, ſed eo in loco, vbi erat tempore venditionis, veluti vẽdidi in hac ciuitate rem meam mobilem, quę erat Compluti, eaq; ibidem nempè Compluti tradita poſteâ eſt emptori: dubium eſt, cui potiùs loco

8 decima debeatur. * Et quidem iſto caſu, cúm gabella ſit onus conſecutiuum contractus venditionis, vt ait Baldus

Baldus in n.l.1.num.4.C.de cont.emp. & tradit Soci.in conſil. 76.nume.8. vol.1. & propter ipſum contractum debeatur, vt diximus ſupra cap. 3. ac proinde videretur dicendum, ſoluendam eſſe decimam in loco contractus, quem ſequitur, non in loco, vbi res eſt, ex traditis per eundem Baldũ in dict.l.1.nu. 4.& in.l. magis puto. §.illud. D.de rebus eorum qui ſub tutel. vbi ait, quod ſi vendo hic rem, quæ ſit Florentiæ: hic ſolui debet gabella, quia hic peraguntur ſolennia contractus, & hic perficitur venditio, ſiue conuentio, quem refert, & ſequitur Decius conſi.457.num.1.& 2.adhuc tamen noſtra.l.5.Recopila. verſi.*Pero ſi en vn lugar*: aliter ſtatuit

9 ſoluendam fore. * Nempè in eo loco, quo res erat, ſi ibidem eſt tradita: quod quidem ſi ita á principio, & in ipſo venditionis contractu conuentum eſt, vt ſcilicet in eo loco res vendita traderetur, hanc iuris rationem habet: quia licet quò ad ortum obligationis decimæ, curandum non ſit de traditione rei venditæ, vt ſæpè admonuimus: quin immò vbi de re & pretio conuenerit, eo in loco dicantur partes eſſentialiter & verè vendidiſſe, & contraxiſſe: ac proinde, cum hæc noſtra Regalis decima ipſum actum venditionis inſectetur, vt dixi ſupra cap.3.nu.3.indubitabile videretur, eum quoque locum ſequi debere, vbi vere & eſſentialiter venditio cõtracta eſt, iuxta tradita per Bartol.in.l.cunctos populos. nume. 14. C.de ſumma Trinitate.& Salicet. in l.multum intereſt.num.17.verſic.dico quod ſi conſideremus. C. ſi quis alteri vel ſibi, qui dicunt, quod in ijs, quæ reſpiciunt contractum, inſpicitur locus contractus.l.ſi fundus. D. de euictio.nihilominus tamen, quia ſi in vno loco partes contrahunt, & in alium rei venditæ traditio & ſolutio deſtinatur, in eo loco cõtraxiſ-

10 ſe videntur: ſaltem * quòad contractus executionem attinet.l. contraxiſſe. vbi Bart. notat. D. de actio. & obliga.& declarat Salyce. in dicta.l. multum.& ideò in eo loco verum forum ſortiuntur, prout tradunt Bald. num.12.& Salyc.nume.17.in dicta.l. multum intereſt.& Iaſon in. §. plus autem num.14.&.15.Inſtitu.de actio. atque ita apparere videatur, quod in eo loco nedum traditio, ſed & contractus ipſe venditionis, ſaltẽ quòad eius executionem cõcurrant: ſit meritò, & non ſine ratione, vt in eo loco traditionis Regalis hæc decima debeatur, & quòad eam attinet, contractus ille venditionis executioni mandetur: nec ſoluatur quidem vbi verè & eſſentialiter contractum & venditum eſt, vt tradit dicta.l.5.verſ. *Pero ſi*. Dummodò res fuiſſet eo in loco tempore venditionis, in quo poſteà traderetur, vt expreſſè ea noſtra lex Regia requirit: aliàs enim aliter deciditur, vt ex infra dicendis ſatis apparebit.

11 Nec obſtat, * quod ſimpliciter dicat Bald.in dict.l.multum.nume. 12. quem ibidem ſequitur Salyc.in fine. quòd ſi venditio facta eſt in vno loco, & traditio deſtinatur in alium, ibi debetur gabella, vbi tradẽda res eſt: nec requirit, quod res eſſet tempore venditionis eo in loco, in quem traditio deſtinaretur, prout requirit noſtra.l.5.Recopil. quia ne te fallat Baldus loquens de gabella multis in locis, magnoperé notare debes, quod vt eximius ille iuris autor prædictá ſententiam diceret in dict.l.multũ. nedùm motus eſt, ex dict.l.cõtraxiſſe.D.de actio.& obligat. cum ſupra notatis. Sed & illa quoque ratione, quod crederet in ſolutione gabellæ ex venditione, nedùm eſſentialẽ perfectionem venditionis requiri, ſed

& eſſe-

& effectualem quoque, nempè vt res traderetur, prout expreſſè docuit & voluit ipſe Baldus in conſi. 243. incipit, tempore. & melius in conſil. 253. incipit, licet iſtæ allegationes. lib. 4. & refert Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 2. num. 48. & 49. ac proinde quaſi tunc demúm venditio ad cum gabellæ effectum perficeretur, cum eſſet res tradita, tempus & locum traditionis animaduertit, vt gabella ſoluatur. Sed certè hęc ſecunda ratio & fundamentum Baldi minimè procedit, nec locum habet in materia noſtræ Regalis decimæ: quia licet aliud fortaſsis veriſsimè obſeruet Baldus in ſuo ſtatuto, de quo ipſe loquitur vbi ſupra, ſecus dicendum eſt in materia noſtræ legis, vt ſatis apertè explicuimus ſuprà cap. 3. num. 7. Vnde cum iſta ratio & conſideratio traditionis deficiat in noſtra Regali decima, quæ ex ſolo ſimplici actu venditionis ante traditionem debetur, non multum fidit noſtra. l. 5. verſic. *Pero ſi.* de ſola rei traditione alibi facta, vt ibi decimam ſoluendam eſſe diceret: ſed ſimul rei exiſtentiam in eo loco tempore contractus requiſiuit: quo ſanè caſu ne in fraudem gabellariorum illius loci, in quo erat res, videantur contrahentes alibi védidiſſe, decidit inſpiciendum non eſſe locum, in quo ſolennia contractus peracta ſunt, ſed locum traditionis & rei ſimul concurrétium in vno & eodem loco.

Cæterùm ſi à principio in ipſomet venditionis contractu actum nón eſt, vt traditio rei venditæ in eú locum deſtinaretur, in quo ipſa erat tempore contractus: ſed ſimpliciter venditum ſit, nihilo acto de loco traditionis: & rerum euentu, ſine præámbula partium deſtinatione in contractum deducta, fiat, vt res tradatur in loco, quo ipſa erat tempore contractus: adhuc generaliter decidit ea lex, vt gabella ſoluatur in eo loco traditionis, non in loco contractus. Et eſt ratio, quia exiſtentia rei, & ſubſecuta traditio in vno loco, prępónderant contractui alibi facto, ad vitandas fraudes.

Ex qua reſolutione conſequitur,
12 *quod ſi ille locus, in quo erat & tradita res eſt, immunis ſit, nulla gabella debebitur: quamuis locus contractus, & in quo venditio eſſentialiter contracta & perfecta eſt, eſſet tributarius: & eſt ratio, quia cúm, ſi ambo loca tributaria legique gabellarię ſubiecta forent, gabella deberetur in loco rei & traditionis ſimul concurrentium ex ſupra reſolutis, ex nume. 9. ſi ſit immunis factus locus iſte, hác videbitur immunitatem aſſecutus. Et ècontrario, ſi tributarius ſit ille locus rei, & traditionis, Regalis decima ſoluenda erit, quanuis ſcilicet locus venditionis eſſet immunis & exemptus, quia ille locus inſpiciendus eſt, ex dicta. l. 5. Recop.

At qui pro perfecta intelligentiá eorum, quę laté ſupra reſoluimus circa ſecundum & tertium caſum dict.
13 l. 5. titu. 17. lib. 9. Recopil. * Eleganter & vtiliter animaduertendum eſt, quod diximus ſupra num. 6. in pendenti fore Regalis decimę obligationem, donec de rei traditione appareat: ſolùm induci & obſeruari ad hóc, vt videamus quo in loco Regalis decima ſolui debeat: nó autem vt obſeruemus, ex quo tempore & cui gabellario illius loci, qui per traditionem rei venditę ſecutam declaratus eſt potior eſſe ad fruendam Regalem decimam, pendéda ſit: etenim poſtquá declaratus eſt locus, in quo gabella ſolui debeat, iuxta dictam. l. 5. Recopilati. illud conſtat, ac certiſſimum eſt, ſoluendam eſſe illi gabellario, qui in eo loco fuiſſet tempore ven-

venditionis alibi celebratæ: quia ex tunc nata & orta eſt decimæ obligatio ex pura illa & eſſentialiter perfecta venditione ante traditionem, ex laté reſolutis ſupra cap. 3. num. 5. Itaque ſuſpenſio illa vſque ad factum traditionis ſecutæ, ſolúm ſit ad declarandum cuius loci gabellarijs decima debeatur, nõ autem ad declarationem temporis, ex quo & iuxta quod debeatur: quia, vt dixi, cum pura venditio ſit, ex tempore contractus & gabellarijs illius temporis, qui in eo declarato loco fuiſſent, ſolui debent, argum. textus elegantiſsimi in. l. ſed et ſi quis. §. interdum. ibi: *Retro vſufructuary fuiſſe*. D. de vſufructu. vbi quamuis dominium rei à ſeruo emptæ, in pendenti fuerit, donec pretij ſolutio fieret, expreſsè dicitur, quod ſemel declarato dominio per ſolutionem pretij ſubſecutam, non ex tempore declarationis, ſed retro in præteritum ex tempore quo ſeruo tradita res eſt, intelligitur eſſe adquiſitum, & faciunt ea, quæ tradunt gloſſ. Barto. & Doctores in lege ſi ſeruus cõmunis. §. ſerus capto. & . §. ſequenti. & in. l. penulti. D. de ſtipulatio. ſeruo. Igitur quamuis decimæ obligatio, & adquiſitio in pendenti ſit in prædictis caſibus, donec rei traditio fiat, iuxta diſtictionem dict. l. 5. Recopilatio. ac proinde ante rei traditionem ſolui debeat nec currant quinque illi dies ad ſolutionem eius deſignati in. l. 31. titul. 19. lib. 9. Recopilationis. quia neſcitur gabellarius, cui ſolui debeat: quæ eſt optima excuſatio, ex dicta. l. 31. Recopilat. ſtatum in principio: quamuis regulariter à die contractus numerentur, vt diximus ſupra cap. 3. num. 1. ſemel declarato loco per traditionem rei vẽditæ, retrò intelligetur adquiſita ei gabellario, qui in eo loco fuiſſet tempore contractus, à quo dimanat, non tempore traditionis & declarationis ſubſecutæ.

Ex quibus vtiliſsimè infertur; quod cum Regalis hæc decima ſit onus conſecutiuum contractus venditionis, acproindè dixerimus à tempore contractus deberi non expectata rei traditione, aut pretij ſolutione, vt conſtat ex latè reſolutis in dicto capit. 3. per totum ſit conſequens neceſſarium, vt generaliter locus quoque contractus, propter quem gabella penditur, & non locus traditionis aut rei, ad principalem iſtius tributi obligationem, & eius ortum cõſideretur: nec enim ſolutio huius decimę ad executionem venditionis pertinet, cùm ad hoc vt illa debeatur cum effectu, nõ traditionem rei venditæ, vltimamque contractus perfectionem requiri, ſed ſolam eſſentialem deſiderari diximus, quæ ex ſolo conſenſu ſuper re & pretio proficiſcitur, vt laté reſoluimus ſupra dicto. cap. 3. ita vt quamuis prędicta. l. 5. Recop. & prędicta. l. 112. in quat. gabella. ſtatuant ſuper loco, in quo decima ſoluenda ſit: ratione cuius ſolutionis per legem inductę forum ſortietur ille vẽditor, argumen. textus in. l. contraxiſſe. D. de actio. & obligat. quod eſt maxime ad hanc materiam adnotandũ: Intelligere debemus illud ſic fieri, quòd licet ad ortum obligationis pro decima & eius ſolutione, dubitãdum nõ foret, quin & tẽpus & locus ipſius contractus debèrét inſpici & cõſiderari, cum propter eum ſolum gabella debeatur ex prędictis, & diximus infra cap. 19. n. 97. adhuc quia multę ſunt hominũ fraudes, quibus meritò obuiari debet, propterea qđ facile poſſent de loco in locũ tranſmigrare, vt venditiones ſuas efficerent ad defraudandos gabellarios

huius loci,& vt commodius cum gabellarijs alterius loci conuenirét ſuper ſolutione decimæ, quæ proindè magnoperè minueretur, & in cuiuſque poteſtate eſſet his prodeſſe, & alijs obeſſe:prædictæ leges Regiæ iuſtiſsimé voluerũt, huic malo & fraudibus idoneo remedio ſubuenire, ſtatuentes, vt quamuis generaliter locus & tempus contractus inſpicienda & attendenda eſſent, adhùc quidem illarum legum deciſio inuiolabiliter obſeruetur, vt prædictis fraudibus,quas machinari poſſent venditores, locus non fiat: & vt quicunq; gabellarius intelligat,quibus caſibus ſibi ſit gabella ſoluenda:& certitudinem aliquã habere poſsit circa ius, quod locatum habet: nec ſemper in manibus venditorum ſit, hunc fraudare,& alij prodeſſe, iam quod illorum poteſtati relinquatur vendere vel non vendere,vt notauimus infra
14 cap.6.nume.16. Atque * ita leges ſtatuerunt & locutæ ſunt duntaxat de locis huius regni, poſtquam ſcilicet certum ſit gabellam deberi,& de ſolo loco,quo eſſet ſoluenda,dubitaretur. nempè quãdo in hoc Regno vẽditur res intra hoc, ſcilicet, Regnũ exiſtens,& quia venditio contracta eſſet in vnius populi territorio, res autem eſſet, vel tradita fuerit in alio populo & loco,de ſolutione decimę dubitabatur,cuius loci gabellarijs ſine fraude fieri deberet: nec illud dubitari poterat, quin ex ea venditione in hoc regno contracta & omni cõſummatione perfecta, his vel illis gabellarijs decima deberetur, prout ſatis ex ſerie ipſius.l.5. Recopilatio. & dictę.l.112.in quat.gabella apertè conſtat.

15 Cæterum ſi eueniat, * quod quotidié euenire poteſt, vt ego exiſtens in his Regnis vendam tibi præſenti, ſiuè ambo,ſiue alteruter noſtrum,regnicolæ vel forenſes ſimus iuxta tradita infra cap.19.nu.1. vendam, inquam, rem aliquam ſiue mobilem, ſiue immobilem, quã in alio Regno haberem, vbi gabella ex huiuſmodi venditionibus Regi noſtro non penditur:veluti rem exiſtentem in Aragonia,Portugalia, vel in Italia, aut Gallia,& eiuſmodi, in eumque locũ rei venditæ traditio deſtinetur:caſus iſte non eſt deciſus in prædicta.l. 5.titu.17.lib.5.Recop.nec in dict.l.112. quat.gabe.aut alijs. & eſt valde dubitabilis,ac,vt dixi,quotidiè contingibilis,cum adCuriam noſtri ac magni Regis Catholici omnes penè nationes concurrãt.Ego verò dicerem ex ſupra reſolutis : quod cũ iſta gabella ex ſimplici venditionis actu debeatur,& ſit quid conſecutiuũ eius ſubſtantiæ & eſſentię,vt latè ſupra probauimus:quò ad eam eo in loco videbor contraxiſſe, vbi veré & eſſentialiter de re & pretio cõuẽtũ eſt,nõ autẽ in loco rei aut deſtinatę ſolutionis:quia licet in hoc vltimo contraxiſſe videamur, & verus forus cõtrahatur,eſt quidẽ verũ quó ad ipſius vẽditionis executionẽ, pro re ſcilicet tradenda & pretio ſoluendo,& alijs, quæ contractus implementũ cócernũt,ex vero & cõmuni intellectu.d. l.contraxiſſe.& iam diximus. D. de actio. & obligat. non autem quò ad contractus eſſentiam & veritatem, vt ſupra diximus:eritque ita neceſſario dicendum, vt quamuis alibi res ſit,traditioque eius fiat,adhuc, quia verum eſt me in hoc regno vendidiſſe, locus detur deciſioni dictæ leg. 1.titulo.17. libr. 9. Recopilationis, quæ generaliter ſtatuit, vt venditores ſoluãt decimam prætij, quo rem aliquam vendiderint:nec diſtinguit, an res illa vendita in hoc regno, vel extra regnum exiſtat : idemque è diuerſo ex contrariorum diſciplina dicen-

dicendum erit, vt ſi in Italia, vel alijs
partibus exiſtens rem meam aliquá
præſenti tibi vendidero, quæ eſſet in
hoc regno mobilis, aut immobilis,
quamuis in hũc locum traditio eius
deſtinetur & fiat, nulla decima debea
tur vigore legis Regiæ: quia ſcilicet
Regalis hæc decima ipſam vẽditio-
nis eſſentiam & veritatem reſpicit.
Vnde cũ veré contractus & eius ſo-
lennia in hoc regno peracta nõ fue-
rint, ſed in Italia, aut in alio regno,
gabella iſta deberi nequit. Atqui iſto
caſu & in hũc ſenſum veriſsima eſt
Bald. deciſio. in. l. 1. nu. 4. C. de cont.
empt. & in. l. magis puto. §. illud. D.
de reb. eorũ. qui ſub tutel. quẽ ſupra
retulimus. nu. 8. & refert Deci. conſ.
457. nu. 1. &. 2. vbi eam optimam ra-
tionem reddit, quia ſolutio gabellæ
ad firmitatem contractus pertinet,
hoc eſt debetur ex eo, quod firmiter
& validè contractum eſt: nam ſicut
in ſolennitate cõtractus inſpici de-
bet locus, in quo contrahitur, vt no
tatur in. d. l. contraxiſſe. D. de actio.
& oblig. per. l. ſi fundus venerit. 6. D.
de euict. ita & in ſolutione gabellæ
inſpiciendus eſt, vt tradit Alex. cõſi.
51. viſo themate. in prin. lib. 3. quæ ſa-
né ratio valde cógruit noſtræ deci-
mæ, qua de agimus, cú vt ſæpe dixi-
mus, ex ſolo perfecto & ſolenni actu
vẽditionis pendeat, nec obſtat quod
tradit idem Bald. in. d. l. multũ inter-
eſt. nu. 12. C. ſi quis alteri vel ſibi, vt
ſupra. num. 11. ſcilicet. quod ſi vẽdi-
tio facta eſt in loco: vbi gabella non
debetur, & traditio deſtinatur & fit
in eo loco, vbi debetur, tũc inſpecto
loco traditionis gabella ſoluẽda eſt,
quod dictũ refert Tiraq. de retract.
lign. §. 1. glo. 2. n. 49. Quia reſpódeo,
quod Bal. loquitur in ſtatuto, quod
ad gabellę ſolutionem & obligatio-
nem, rei venditę traditionem requi-
reret, vt explicuimus ſupra dict. n. 11
cuius contrarium cum in noſtra ga-
bella obſeruetur ex prædictis, aliter
quoq; apud nos quæſtio iſta decidẽ-
da videtur, circa quam videndus eſt
prædictus Tiraq. de iure primogni.
quæſt. 46. per totá, & ſequentes. vbi
plura agit in propoſito.

Sed vt ad caſus nominatim deciſos
in. d. l. 5. titul. 17. lib. 9. Recop. redea-
16 mus.*. Quattus caſus principalis ex
ſuperioribus reſultat: nempe quan-
dò res eſt in vno loco, & in alio ven
ditur, conuenit autem, vt in alio ter-
tio loco diuerſo traditio fiat, ſcilicet
vbi nec res erat, nec venditio cele-
bratur: & iſte caſus deciditur in di-
cta. l. 5. ver. *Mas ſi lo que ſe vende*, ex cu
cuius legis deciſione plures caſus re-
ſultant dubitabilis. Primus ill eſt, cú
locus venditionis, & locus rei, & lo-
cus tertius, in quem traditio confer-
tur, eiuſdem conditionis ſunt: nẽpe
quia omnia illa loca ſunt Regalia &
tributaria: & iſto caſu expreſsè deci
ditur in ea lege, ſoluendam eſſe deci-
mam in loco rei, quia licet potior
eſſe videatur locus traditionis, vel
locus cõtractus ex ijs, quę dicemus
infra. nu. 21. &. 22. fraus aliqua vide-
tur fieri illi loco, in quo res erat & tra
di poterat, vt proculdubio gabellam
haberet: ad quã fraudẽ apertè reſpe-
xit. d. l. 112. in quar. gabel. ibi. *Porq̃ ſe
preſume q̃ cauteloſamente*, eadẽque de-
ciſio ſeruanda erit, ſi omnia illa loca
Dominicalia ſimulq; tributaria ſint,
videlicet alicui particulari domino
ſubiecta, qualia ſunt plurima in hoc
regno, quia eadem eſt ratio.

Secundus caſus erit: *quid ſi eodem
17 Themate quarti caſus principalis re
tẽto, locus ille rei ſit frãcus & immu
nis á gabellæ ſolutione: non nè il-
lius loci immunitate gaudebit ven-
ditor? qui rem alibi vendiderit, &
in alio tertio loco tradiderit, atque
ita nec traditio rei, nec cõtract⁹ ipſe

venditionis in loco illo fráco interuenerit,ſed id ſolum, quod tempore contractus res ipſa vendita in loco illo franco reperiretur: & rectè decidit illa.l.5.quod ea immunitate gaudere non debet,nec ille rei locus, ſed locus traditionis attendi,in quo quidem erit gabellá ſoluturus,cuius deciſionis ratio euidens eſt, quia cum in loco rei potuiſſet venditor, ſi vellet,traditionem rei facere, quo caſu nullam gabellam debuiſſet,ex traditis ſupra nume.12. ſi in alium locum ſubiectum & tributarium rei traditionem conferat, nullam videri poteſt fraudem commiſiſſe:atq; ita ceſſat ratio in primo illo caſu hui' Thematis conſiderata ex.d.l.112.in quat. gabella.ibi: *Porque ſe preſume.* Et inſpiciendus erit locus traditionis ex reſolutis ſupra num.10.

18 Tertius caſus erit:* quid ſi in eodem themate, locus ille rei nó ſit immunis,ſit tamen Dominicalis,cætera verò loca tam contractus, quam traditionis ſint Regalia? & quidem iſto caſu,cum in vtroque loco ſolui debeat gabella, nec vlla reperiatur expreſſa legis deciſio ad hunc caſum,proculdubio exiſtimo ſoluendá fore in loco rei etiam Dominicali; iuxta primum caſum ſupra poſitum in hoc Themate.nume.16. cuius deciſio generalis eſt, nempè vt in loco rei decima debeatur: nec diſtinguitur,an ille locus ſit Regius, an verò Dominicalis? & ſolum limitatur quando locus ille rei eſſet immunis.

Quartus caſus erit in illo Themate:* ſi locus ille rei eſſet immunis, & 19 locus traditionis non eſſet Regius, prout eſſe præſupponitur in ſecúdo caſu,de quo ſupra nu.17.ſed eſſet quidem Dominicalis,tributarius tamé, & iſto caſu prędicta.l.5.Recopi.expreſſè decidit,quod venditor ſoluat gabellá in loco Regio tributario,qui proximior ſit loco illi Dominicali deſtinatę traditionis, & quod quadrupli pœná incurrat. In qua quidé deciſione prędictę.l.5.&.d.l.112.quater.gabella.iuſtam rationé nó percipio, ſcilicet tam in deciſione circa ſolutionem decimę in illo loco, quá in impoſitione illius pœnę: nullaq; mihi ſic dura lex eſt in toto quaterno gabellarú, ſed quia ita ſcribitur, ſeruanda erit.l.proſpexit.D. qui & à quibus.& circa eius rationé aliquid Legiſlatoris experiétię tribuédú, vt circa.l.nó omniú.D.de legibus.elegáter aduertit F.Dom.Soto.li.1.de iuſt. & iure.quæſt.5.art.2.in fine.quamuis verè non ſatisfacere videatur ratio legis,de qua in.d.l.112.in quat. gabella.ibi: *Porq̃ parece q̃ infiructuoſamente:* etenim ego nullam malitiá animaduerto in eo venditore, qui cú poſſet tradendo ré ſuá in loco illo franco, vbi res ipſa erat tépore venditionis,aperta immunitate gaudere ex traditis ſupra nu.12.traditioné eius in locú Dominicalé tráſferre ac deſtinare malluit vbi aliqualé gabellam eſſet ſoluturus,ſicq; nó tá defraudáda gabella cogitaſſe credi poteſt, quá vt alicui ſuæ vel emptoris neceſsitati ſuccurrerent,cui non videtur eſſe obuiandú. Melius auté ac iuſtius habere poſſet locum ea quadrupli pœna ac legis deciſio,quando res exiſteret in loco Regio tributario, & in Dominicalé transferretur illius rei venditæ traditio:cum eo caſu cómodum Regis manifeſtè fugeret, & Dominicale vel ſuú fraudulenter quęreret: & tamen ſine aliqua pœna deciſum eſt, vt in loco rei gabella ſoluatur, vt cóſtat ex generalitate illius.l.5.Recopi. verſ. *Mas ſi lo q̃ ſe vede,* ibi: *Mádamos q̃ el alcauala ſe pague en el lugar donde tenia el vededor lo q̃ aſsi vedio quádo ſe otorgò la venta.* Nec diſtinguit lex an ille

locus

locus in quem traditio deſtinatur, Dominicalis eſſet, necnec, vt pœnam aliquam adijceret in punitionem fraudis.

Quintus & vltimus caſus eſſe poteſt * quid ſi in eodem Themate, res
20 eſſet in loco frãco, & in alium quoque locum francum traditio eius cõferatur? & iſto caſu videtur, quod cum transferenti venditori rei venditæ traditionem de loco franco in Dominicalem locum, quadrupli pœna ſtatuatur à lege ſecũdũ caſum præcedentem, de quo in d. l. 5. ibi. *Y ſi el lugar donde ſe entregare no fuere Realengo, y fuere de ſeñorio*: eo quòd traditio rei non eſt collata in locum Regium tributarium: videtur à fortiori dicendum, eidem pœnæ locum fieri in hoc quinto caſu, vt gabella venditionis ſoluatur cúm quadruplo in loco tributario & Regio, qui proximior ſit franco illi loco, in quẽ prædictæ rei traditio fuerit deſtinata. Sed adhuc contrarium puto: & exiſtimo, quod cũ iſte vẽditor poſſet, ſi vellet, rem tradere in loco franco, vbi ipſa erat, & ita Regali decima excuſari ex traditis ſupra. num. 12. ſi illius traditionem conferat in alium locum ſimiliter francum, ſed rei geſtæ commodiorem, nullam habere malitiam, nullamque fraudem committere videri poteſt: quia cum talem venditionem á principio cõtraxiſſet propter caſualem exiſtentiam rei in loco franco, quod ea re non mutata, rectè poſſet, vt dixi gabellam fugere, ſi eam mutet eandem immunitatem & gratiam quærens, nulli iniuriam facit. Ac ideo ex mea ſententia nedúm pœnam non merebitur, ſed & gabellam non ſoluent. Nec obſtat argumentum ſupra relatum de dicta. l. 5. Recopilatio. quia certé, caſus iſti in ſe differunt: & cum ille caſus, de quo in dicta lege Regia, ſic durus videatur vt dixi ſupra num. 19. arguere non poſſumus ſub identitate rationis, quæ deficit de vno caſu ad alium: præcipué cum ſit lex pœnalis, ex regul. odia de reg. iur, lib. 6. & quæ ibi DD. notant.

His ita diſcuſsis ad quartum caſum principalem, qui deciditur in ea l. 5. titul. 17. lib. 9. Recopil. Quintus caſus principalis eſt in hac materia, & quidem omiſſus in dicta l. 5. nẽ
21 pe * quando res eſt in vno loco, & in alio vẽditur, nullibi autem traditur, vt quia per emptorem remiſſa eſt vẽditori donationis cauſa, quo caſu & vẽditionem adhuc manere, & Regalem decimam deberi diximus ſupra. nu. 1. de loco autem ſi quęras, vbi ſoluenda ſit, reſolutiuè aio: quod erit locus contractus, & non locus, vbi res erat tempore venditionis: quia cum tradi poſſet res illa vel in loco vbi erat, quo caſu ſoluenda ibi eſſet decima ex reſolutis ſupra. n. 9. vel etiã tradi poſſet in loco cõtractus, quo caſu ibi quoque decima deberetur ex reſolutis ſupra. nu. 6. ſit conſequens, vt ſi nullibi tradita ſit, debeatur potiùs decima in loco contractus, propter quem pẽditur, quã in loco rei: proptereá quod Regalis hęc decima onus eſt conſecutiuũ cõtractus nõ rei venditę, vt latiſsimé ſupra reſoluimus, atque ita cæteris paribus, hoc eſt, nulla exiſtente traditione, quæ vel locum rei, vel locum cõtractus adiuuet iuxta reſoluta ſupra dicto. num. 9. & 9. manifeſtum aſt, vt potior ſit locus cõtractus, quàm locus rei.

22 Nec prædictæ * reſolutioni obſtat dicta. l. 5. tit. 17. lib. 9. Recopilat ver. *Mas ſi lo que ſe vende*: vbi hic. Quintus caſus, nempé quando res nec traditur, in loco contractus, nec in eo vbi ipſa erat, definitus & deciſus videtur, ità vt in loco rei ſoluẽda ſit decima, inquit enim ea lex, qđ ſi res ſit in

vno loco, & vendatur in alio, conueniatque inter contrahentes, vt in tertio alio loco traditio rei fiat, decima ſoluenda eſt in loco, vbi res erat, & tradidimus ſup. n. 16. ecce igitur qualiter per eã legẽ potior eſt locus rei, quã locus contractus, in decimæ ſolutione & adquiſitione, cõtra ea quę modò reſoluimus. nu. 21. Sed adhuc in prędicta reſolutione ſtandum eſt, quia prædicta. l. 5. loquitur & procedit, quando rei traditio alicubi faciẽda eſt ex voluntate partium: quo caſu ſi non traditur in loco rei, nec in loco contractus, ſed in alio tertio loco, fraudem feciſſe venditor intelligitur ex dictis ſupra num. 16. & quia traditio illa neceſſario erat facienda ex partium volũtate, & magis adaptetur loco rei, ibique congruentior ſit, cùm eſſet præſens, quam diſtanti loco contractus vt ad ſenſum patet: ei potius loco, nempe rei, facta fraus intelligitur: & quaſi in eo rei loco facta fuiſſet traditio, decimam ibi deberi deciditur in dicta. l. 5. cuius hęc eſt vera ratio decidẽdi. At nos loquimur in eo quinto caſu, quando nulla rei traditio facta eſt, nec futura ſit ex ea venditione, nullaque fraus interuenit: quo caſu nullibi pręſumi debet facta traditio, quam partes fieri noluerunt per remiſsionẽ: ſed vnuſquiſque locus, rei & contractus, per ſe ſolum, prout magis præualet, inſpiciendus eſt, vt videamus quis potior ſit ad fruendam decimam illius venditionis: & cum certiſsimum ſit decimam eſſe onus conſecutiuũ contractus, non rei venditæ, magis dicẽeſt, eum locum potiorem eſſe, ex ſupra reſolutis.

Limita autem hoc, niſi locus ille contractus eſſet immunis, & non de expreſsis in libris Regijs: quia tunc gabella debebitur in loco rei, eo quod licet tradita foret in loco contractus, non ibi, ſed in loco rei deberetur, quia de loco tributario in locum francum res vendẽdæ exportari nequeunt. l. 117. in quat. gabel. quę eſt. l. 4. tit. 20. lib. 9. Recopil. & diximus ſupra num. 7.

Sextus caſus principalis, ac du-
23 bius ille eſſe poteſt: * ego exiſtens in hac ciuitate à te abſente per nuntiũ aut epiſtolam emi: quæ venditio ſine dubio valet, iuxta textum in. l. §. fin. D. de cont. empt. quæritur autem ad propoſitum noſtræ decimæ, quo in loco contracta eſſe videatur, vt eo cognito iudicari valeat, vbi decima ſoluenda ſit iuxta regulas ſuperius traditas in dicta. l. 5. tit. 17. lib. 9. Recopilat. & certè eo in loco celebrata eſſe intelligitur venditio, in quo vtriuſque partis conſenſus & voluntas coniungitur per medium organum nuntij, aut epiſtolæ: Nec enim inſpicitur locus, à quo nuntius vel epiſtola dirigatur, ſed locus in quo eſſentialiter per vnionem conſenſuum contractus perficitur, vt optimé tradit Baldus in lege multum intereſt. numer. 11. C. ſi quis alteri vel ſibi. quem ibidem ſequitur Salycetus nume. 17. vbi additio plura allegat. Ita quod ſi ego miſsi ad te nuntium vel epiſtolam, & tu cum audijſſes, conſenſeris venditioni, ibi intelligitur facta, vbi eras: quod ſi è contrario tu miſeris ad me illum nuntium aut epiſtolam, vt emeres, & ego cum audiero, emptioni cõſenſerim, in hac ciuitate facta eſſe intelligetur venditio, quia in ea vtriuſque partis conſenſu perfecta eſt: quo ſuppoſito quæcumque occurrẽs quæſtio facilimè iudicari poterit, ex regulis ſupra dictis.

Septimus caſus in idem propoſi-
24 tum eſſe poteſt: * & quæro, quid ſi vendideris rem meam in hac ciuitate meo nomine iuxta tradita ſupra cap.

cap.3.nu.16.ego vero Toleti exiſtẽs alio vè in loco, ratam habui eam venditionem: quæro inquã, quo in loco contracta eſſe intelligatur venditio, vt facta poſteá rei traditione in hac vel in illa Toletana ciuitate, de adquiſitione decimæ rectè iudicemus iuxta ſuperiores caſus dict. l. 5. titul. 17. lib. 9. Recopilat. & reſolutiuè dico, ibi celebratam eſſe intelligi venditionem, vbi ratificata eſt, quia ante ratihabitionem, cum mandatum meum non habueris, venditio, à te facta non tenebat. l. qui abſenti. D. de adquir. poſſeſ. cum enim ad perfectionem actus duo requiruntur, ex vltimo dicitur perfici ac cõſummari. l. quotiens. C. de rei vendicat. ex quibus ſic expreſsé tenet Albericus in. l. dũ modo. quæ eſt. 2. in fine principij. D. de procurat. & fuit eiuſdem ſententiæ gloſ. in Clem. vnica. verb. collato. ad fin. vt lite pẽdẽte. allegat & ſequitur Tiraq. de retra. lign. §. 1. glo. 10. n. 68. Igitur ſi tradita res eſt Toleti, vbi ratã venditionẽ habui, ibi debebitur decima ſine dubio, qua cõcurrũt cõtractus & traditio in eo loco, iuxta ſuperius tradita. n. 6. ſi vero tradita rẽs eſt in hac ciuitate, vbi ipſa erat tempore ratificationis alibi factæ, hic erit decima ſoluenda: quia rei exiſtentia tempore contractus, & ſubſecuta poſteá traditio cõcurrunt iuxta tradita ſupra nu. 9. Aduerte autem quod licet contractus geſtus meo domine ſine mãdato, ibi intelligatur factus, vbi ratum habui, & ex tũc & eo in loco oriatur actio & obligatio illius cõtractus, vt dixi: tamen ſi vtile fuit mihi á principio, vt illud negotium pro me gereres, á principio quoq; ex ipſo negotio geſto, & in loco vbi geſtũ eſt, naſcitur actio & obligatio negotiorũ geſtorum inter te & me, non ex tempore nec in loco ratihabitionis, vt tradit Bart. in. l. ſi pecuniam. nu. 2. D. de neg. geſtis. cuius reſolutio ſic accipienda eſt, nè obſtet prædictis.

Octauus caſus deprehenditur ex
25 hac quæſtione.* Quæro an pro traditione, quę in ſuperioribus caſibus decimæ acquiſitionẽ operatur, conſtitutum poſſeſſorium ſufficiat, iuxta notata in. l. quod meo. D. de adquir. poſſeſ. & l. 9. tit. 30. part. 3. puta: vẽdidi tibi in hac ciuitate rem meã, quæ erat Toleti, & cõſtitui me hoc in loco tuo nomine poſsidere: & eſt dubiũ, an & decima illius venditionis debeatur, quaſi vendita & tradita res fuerit in hac ciuitate, iuxta tradita ſupra nu. 6. Sed contrariũ puto, imò quod nõ ſufficiat cõſtitutum in hac materia, ſed inſpiciẽda ſit Realis traditio, quæ poſteá ſecuta fuerit: de hac enim loquitur. d. l. 5. Recop. ibi: *entregandoſe*. Nam verba legis naturaliter debent intelligi, nõ per fictionem, argum. text. in. l. filio quem pater. D. de lib. & poſth. & l. qui habẽt. D. de tutel. & in materia retractus notat Ant. Gom. in. l. 70. Tauri. nu. 17. & cũ lex requirit traditionem realẽ, conſtitutum non ſufficit, vt ex communi ſententia reſoluit Tiraq. de iure conſtituti poſſeſſorij, limitat. 11. Vnde nec laudimiorum adquiſitionem operatur, vt tradit idem Tiraquel. limitat. 97. nec obſtant notata
26 in dicta. l. quod meo. * Quia per conſtitutum non dicitur res tradita, ſed haberi pro tradita, vt notatur per gloſ. final. in. l. in emptionem. D. de pact. & ibi Baldus dicit, quod per conſtitutum non eſt liberatus venditor, quin teneatur tradere corporalem poſſeſsionem rei venditæ, & allegat gloſ. in. l. Iulianus. §. ex vẽditio. verſi. poſſeſsionem. D. de actio. emptio. & Cyn. poſt Petrum. in. l. 1. quæſt. fin. C. quando liceat ab empt. dicit, quod per conſtitutũ venditor

 eſt li-

eſt liberatus à traditione iuris, ſed non à traditione facti, & corporalis poſſeſsionis, quod ſequitur Bald. in l. ab emptione. D. de pactis, & communem dicit Alex. conſi. 28. viſo & præhabito. lib. 2.

27 Nonus* caſus colligi poteſt ex deciſione. l. 117. in quat. gabella. quę eſt l. 4. tit. 20. lib. 9. Recopil. & quotidie in praxi ſeruatur.

Decimus, & vndecimus, ac duodecimus caſus colliguntur ex conditionibus. 48. 49. & 50. generalis Regni conuentionis & prorogationis
28 illius.* Quę vt leges obſeruari debét ex traditis per Méch. de ſucceſ. creat. lib. 3. §. 28. num. 28. verſi. illud autem controuerſum eſt. qui quidé Autor in lib. 1. de ſucceſſ. creat. §. 9. num. 8. verſi. denique. vnum dubium reſoluit circa intellectum prædictę conditionis. 48. Sed & alij quã plurimi caſus ſunt, prout cuiuſque ciuitatis, & locorum ſuæ iuriſdictionis ac territorij pacta, & cõuentiones fuerint, quas vnuſquiſque iudex, & aduocatus videre debet, cum caſus ſibi occurrerit ad iudicandum & conſulendum: & de his mobilibus ſatis.

Dum & illius quoque caſus meminerimus, qui colligitur ex gloſſa cõmuniter adprobata in l. ſi vxor. glo. final. D. de iudicijs, vbi inquit, quod ſi quis promittit, aut vendit in prouincia ſub conditione, quæ Romæ impleta eſt, non videtur hic contraxiſſe, ſed in loco conuentionis, propter conditionis retrotractionem, de qua dicemus infra cap. 5. num. 10. ſicque illum locum ad gabellæ ſolutionem inſpiciendum eſſe tradunt Doctores relati per Tiraq. de retra. lign. §. 1. gloſ. 10. num. 46. quod erit apud nos maximé obſeruandum, vt quotiens in prædictis caſibus cõtractus locũ inſpicimus, is eſſe intelligatur, vbi inter partes vel conditionaliter conuenit, non vbi conditio impleta eſt.

Circa decimã autẽ rerum immobilium ſeruanda eſt l. 9. tit. 17. lib. 9. Re
29 cop.* vbi generaliter ſtatuitur (præterquã in vno caſu, de quo ibi) eo loci ſoluendã eſſe decimã quo res ſitæ ſunt licet alibi vẽditæ fuerint, vt notat Grego. Lup. in l. 8. gloſ. fin. tit. 5. part. 5. quod ex ſuperioribus regulis fundari poteſt, népe ex deciſione caſus tertij principalis, de quo ſupra nu. 8. nã cũ ibi eſſet res tempore contractus, & ibidẽ quoque poſtea tradatur realiter, neceſſario cõſequitur, vt decima ibi debeatur, ſed & illud
30 * quoque colligitur ex ea. l. 9. quod quamuis nullibi traditio fiat, vt quia remiſſa eſt venditores vendita iuxta tradita ſupra. nu. 1. adhuc decima debeatur in loco rei, nõ in loco cõtractus, quia ſic generaliter deciditur in ea lege: cuius cõtrarium aliàs ego reſponderé, propterea quod nõ interueniente traditione potior eſſe debeat locus contractus, quàm rei, ex reſolutis ſupra nu. 21. & hæc deciſio non ſolũ procedit in proprietate, ſed etiam in vſufructu vendito, qui eſt pars fundi. l. 4. D. de vſufru. atque ideo pro immobili reputatur ex traditis per Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 7. nu. 55. quod autẽ vendito vſufructo gabella debeatur, ex ijs cõſtat, quæ dicemus infra cap. 9. nu. 41.

Quin immò deciſio dictæ. l. 9. locum habet, & procedit in rebus immobilibus tam permutatis, quam vẽditis, vt conſtat ex ea lege, ibi, *O trocaren*, quod quidem in quacumque re permutata indubitabile eſſe videbatur, ſiue res ſit mobilis, ſiue immobilis: quia cum permutatio ſit contractus, qui re celebratur. l. 1. D. de rerum permut. atque ideo in permutatione contarctus ipſe à rerum traditione non ſeparetur, ſed coniunctim eodem

eodem in loco, & tempore neceſſario contingant, propterea quod permutatio tunc dicitur perfecta, cum res eſt ex vtraque parte ſecuta; & ex eo tempore decimæ obligatio proficiſcitur, vt dicemus infra capit. 17. num. 3. videtur nullam eſſe poſſe dubitationem, quin decima ex eo contractu debita, in illo loco ſoluenda ſit, vbi res permutatę, vel quælibet earum traditæ fuerint, ſiue quidem ſint mobiles, ſiue immobiles. Etenim quod tam varié ſtatuitur circa rerũ mobilium gabellam in. l. 5. dicto tit. 17. lib. 9. Recopilat. ex laté ſupra reſolutis, eam rationẽ habet, quod per ſæpé venditio, & rei venditæ traditio diuerſis in locis & tẽporibus fiũt, & inter ſe valdé diſtinguuntur, cum emptio & venditio ſit cõtractus, qui non re, ſed conſenſu contrahatur, vt ſatis ſuperq; patet ex reſolutis ſupra iſto capite. nu. 2. & in capi. 3. Sed adhúc quidem prædicta deciſio dictæ l. 9. in prædicto verb. *Trocaren*, neceſſaria fuit, propter ea, quæ infra dicã in cap. 17. ex num. 36. vbi bono iure reſoluam, fieri hodiè poſſe, vt permutatio ſolo conſenſu, ſine rerum traditione ſimul concurrenti, celebretur: & eius gabella ſtatim ante rerum traditiones debeatur, ſcilicet, cũ à promiſſione formali inceptum eſt: quo caſu, ſi contingat in vno loco contractum, & in alio rerum traditionẽ fieri, neceſſariæ erunt ad gabellæ locum iudicandum, omnes illæ regulę in hoc capitulo traditę circa decimã venditionis, vt aduertimus in dicto cap. 17. num. 39. videlicet vt ſi res ſoli ſint, eo in loco gabella ſoluatur, in quo permutatę res ſitę fuerint, quãuis alibi fuerit factus permutationis contractus, vt generaliter probat dicta. l. 9. ibi: *Trocaren*. Quę ad hunc caſum videtur reſpexiſſe, eo quod in nullo alio dubia eſſe potuit, arg. eorum quę notantur in. l. 1. in fine. D. ad municipa. Si autẽ res mobiles fuerint, locus contractus aut traditionis ſic inſpiciatur, vt inſpiciendum eſſe diximus in re vendita iuxta dictam. l. 5. Recopilat. & quę ſupra latè reſoluimus, eadem quippè ratio eſt: pręſertim cùm, vt infra dicemus in cap. 17. num. 3. gabella iſta Regia inſtar venditorum à permutantibus debeatur: quod eſt magnopere animaduertendum pro intellectu dict. l. 9. & pro extenſione. d. l. 5. & eorũ omniũ, quę circa locum venditionis ſupra reſoluimus.

31 Pręcipuè autem* in hac rerum immobilium materia dubitari ſolet circa locum ſoluendę decimę, quę ex annui redditus vẽditione debetur, iuxta ea, quę dicemus infra capit. 10. per totum. at qui vera & communis reſolutio eſt, quod eo in loco ſolui debeat, quo bona cenſuata ſita fuerint, vt reſoluit latè Ioann. Parlador. lib. rerum quot. cap. 3. §. final. & eo iure vtimur, vt tradit Didac. Peretius, in rub. tit. 2. lib. 8. ordin. pag. 37. col. 1. & Auend. reſp. 23. num. 1.

2 Illud verò difficilius eſt, * quid iuris, ſi cenſus ille cõſtituatur ſuper pluribus bonis, quę in diuerſis territorijs ſint: ſcilicet qualiter Regalis iſta decima pendi debeat. At qui de hac re dicemus infra cap. 10. nu. 14.

33 Sed in propoſito non malé dubitatur de hac ſpecie: * vendidi ex meo ſolo arbores ſtantes, ſecandas tamen & auferendas, certo quodam pretio, iuxta. l. Quintus Mucius. D. de actio. emptio. & quę diximus ſupra capit. 2. num. 45. & eſt dubium, an res ſoli iudicentur, an verò iure rerum mobilium cenſeantur. Effectus eſt duplex: primus propter locum ſolutionis decimę iuxta dictam. l. 9. Recopilat. & l. 5. titul. 17. libr. 9. Recopilat. & quę ſupra diximus. Et alter propter ga-

bellarios diuerſorum membrorum, qui in ea re litigare ſolent, prout euenit in hac ſpecie, de qua ex facto cóſultus fui: Auunculus quidam meus vendidit ex nemore quodam ſuo cétum Vlmos, quæ adhuc erant ſtantes in ſolo defixę atqui iſtius venditionis gabellam ſoluit ei gabellario, qui eam ſine controuerſia erat habiturus, quo caſu arbores illæ iam cæſę & à ſolo ſeparatæ venderentur: gabellarius autem membri hæreditatũ iterum ab eo gabellam petijt, dicens ad ſe pertinere, eó quod res ſoli vendita eſſet, & iuuari videbatur ex dicta.l.Quintus Mutius.ibi: *Non eſt ſeparatum corpus à fundo*.D.de actio.emptio.cum notatis in.l.fructus pendétes.D.de rei vendi. ſed benè ſolutam eſſe decimã priori gabellario me reſpondiſſe memini, & modò reſpondeo: quia illæ arbores venditæ erant, non vt ſtarent in ſolo, ſed vt ſtatim ſcinderentur & ſepararentur à terra, easque emptor ſibi acciperet: quo caſu pro ſeparatis & mobilibus iudicãdæ ſunt, ex reſolutis per Tiraq. de retract.lignag.§.1.glo.7.ex nu.37.pręcipuè in nume.44. vbi quamuis nominatim de fructibus pendentibus loquatur, idem quoque de arboribus breui ſeparandis dicendum eſt, quia militat eadem ratio, cum diuiſim ſeparatimque conſiderentur, dũ venduntur. Præſertim quia & in arboribus venditis vt ſeparentur à ſolo, propoſita erat obiter quæſtio ab ipſo Tiraquello in dicto loco. num. 40. & indifferenter reſoluit, quod ſeparandum à ſolo venditur, ſic accipiendum eſſe, ac ſi iam ſeparatum & diuiſum foret: & ita teneo ex Tiraquelli fundamentis, quę non repeto. quo fit, vt ſi in vno loco vẽditio fiat, & in alio arbores ſitę ſint, locus traditionis inſpiciatur in hunc modũ: quod ſi à ſolo ſeparatæ in locum cótractus adſportentur & tradantur emptori, ibi decima debeatur, iuxta caſum ſecundum de quo ſupra num. 6. ſecus ſi in eodem loco, vbi ſtarent venditionis tempore, fuerint poſteà traditę poſt ſeparationem: nam ibidem ſoluetur decima, iuxta caſum tertium, de quo ſupra.num.8. ſeruata ſemper deciſione textus in dicta.l.5. titu.17.lib.9. Recopilat. non autem deciſione dict.l.9.eiuſdem titu.& libri. ea ratione, quia non res ſoli, ſed mobiles vendi intelliguntur, cum ſic venduntur, vt à ſolo ſeparentur.
34 Vnde etiam conſequitur, * quod ſi quis vendat arbores ſtãtes non ſic vt ſeparẽtur, ſed vt in ſolo maneant: quamuis ſolum non vendiderit, vt quia ſuum non eſſet, ſed publicum iuxta.l.9.&.l.15. tit.7. lib.7. Recopilat. dubium non erit, quin hæreditatum gabellario decima debeatur, quia veré dici poteſt & debet, rem ſoli venditam eſſe, ex dicta.l. Quin-
35 tus.D.de actio.empti.* quemadmodum ſi quis venderet domus ſuperficiem, iuxta totum tit. D. de ſuperfi. atqui ceſſat ratio ſupra dictę ſeparationis.

Vltimo loco aptiſsimè dubitatur de hęreditate & actione vendita, quo caſu decima debeatur ex reſolutis infra cap.9. ex num.35. quo in lo-
36 co ſoluenda ſit.* & primò videamus de actione: quę ſi perſonalis eſt, cum videam venditionem eius non in re ipſa debita, ſed in iure actionis coſiſtere, quod eſt incorporale, textus in prin. Inſtit. de rebus corp. & in cor-
37 po.& ſciam * iura, & actionis loco non circumſcribi, vt probat textus elegãs in.l.Gaius Seius. de lega.2.cũ notatis per Pinelum in rub.C.de bonis mat.1.par.n.10. quãuis aliquo reſpectu res debita vẽdi & emi intelligatur, vt dicemus infra.d.c.9. nu.32. magis exiſtimo, vendita actione, ſiuè

ad rem mobilẽ ſiuè immobilẽ cõpetenti, nullatenus reſpiciẽdam eſſe deciſionem textus in dicta.l.9.titul.17. lib.9.Recopilat.quæ in rebus immobilibus venditis locum habet. Nam licet actio competens ad rem immobilem pro immobili habeatur, iuxta notata in lege, ad reſoluendam. C.de prædijs mino. & notat Pinelus vbi ſupra.num.33.tamẽ minimè dici poteſt, eam actionem loco aliquo circũſcribi, ita vt ibi eſſe videatur, vbi res debita exiſtit, quia generalis eſt regula dictæ.l.Gaius.de leg.2.de qua latè agit Corneus conſil.49. volu.3. At qui ità, cúm in vẽditione rei immobilis, locus rei inſpiciatur ad hoc, vt ſciamus cui loco decima Regalis ſoluenda ſit, vt conſtat ex dict. l.9.Recopilatio.minimè trahi, & extendi poteſt ea deciſio ad actionem venditam, quę pro re immobili competit: cùm neſciatur quo in loco illa actio ſit, immò appareat nullo loco eam circumſcribi cõtineriuè. Quin immò ex prædictis reſoluendum ex-
38 iſtimo: * quod cũ in animo & oſſibus creditoris hærere dicatur perſonalis actio, ad quãcunque rem ea ipſa competat.l.quis ergo caſus: & ibi gloſſa.final.&.l.Si Sticho. D. de peculio.ac notat Andræ. Tiraquellus, de retractu lignag.§.26.gloſſ.1.num. 58.vbicunque erit creditor, ibi præſentem eſſe intelligam actionem ſibi competentem, prout eleganter in alio caſu & propoſito notat Salycetus in.l.1.num.14.verſic.ſin autem eſſent iura & actiones.C. de ſũma Trinitate.& Alex.de Imola in conſil.31. incipit, viſo titulo, colum 5. volu.1. cum ſola ſua voluntate poſsit eam in emptorem transferre per ceſsionem, quę eſt propria cuiuslibet actionis traditio, ex gloſ.in.l.final.C.quãdo fiſcus vel priuatus.& in.l.final.in princip.verb.portionibus.D.de donationib.notant Doctores communiter in.l.1.C.de actio. & oblig.quo fiet neceſſario, vt quotieſcũq; & vbi cũq; creditor exiſtat reperiaturq;, & eã actionem vendat, ibidem etiam rẽ ipſam venditam (nempè eam actionem) extitiſſe eo venditionis tempore, poſsimus & debeamus dicere, cũ in proptu ſit, ad hoc vt tradatur per ceſsionem: & erimus in terminis caſus primi, de quo egimus ſupra num. 4.ita vt reſolutiuè ſit dicendum, vendita actione perſonali, decimam pretij deberi in loco venditionis contractæ, quaſi ibidẽ quoque præſens fuerit actio ipſa vendita, quicquid eius traditio ceſsiouè in alio loco poſteà fiat, ex notatis in dicto primo caſu, per textum in.l.5.ibi: *o eſtando en el al tiempo de la venta.* tit.17.lib.9. Recopilat.nec curabitur, quo in loco traditio rei debitæ poſteà fiet ceſſionario emptori: quia cum ea traditio non fiat ratione & titulo emptionis, qua actio illa empta & ceſſa eſt, ſed ratione & vi ipſius actionis iam ceſſæ & venditæ, vt patet: remotiſsima traditio eſt, vt attendatur ad effectum prioris vẽditionis, quæ per ceſſionem actionis venditæ omnimodò fuit perfecta & conſummata omni ſui perfectione, cúm ex eo ſolo ceſſionis actu liberetur venditor.

In hæreditate autem vendita, cuius quoque decima debetur ex dicẽdis infra dicto cap.9.numer.38.illud
39 conſidero, * quod cum hæres venditor ad hoc, vt eam cedat emptori, neceſſario debeat adire hæreditatem, vt dixi ſupra cap.2.nu.18. ac per cõſequens ante ceſsionem dominus factus ſit omnium rerum, quæ in hæreditate continentur iuxta textum in. l.cùm hæredes. D. de adquir.poſſeſſ. negari non poteſt, quin licet principaliter venditio conſiſtat in iure incorporali hæreditatis, vt dicemus in

fra

fra in dicto cap.9.num.38.in conſequentiam tamen iuris vniuerſi,& illud particularium rerum dominium hæredi adeũti adquiſitum in emptorem tranſeat pro pecunia, ſic vt manifeſta eſſe appareat rerum corporalium alienatio & venditio. Vnde ſicut dictum & receptum eſt in materia Retractus ſanguinis, védita hæreditate res ſingulas corporales animaduerti & diſtingui debere: vt in immobilibus Retractus ille locum habeat,ſecùs in reliquis, iuxta eas locorum conſuetudines, quæ in rebus ſoli duntaxat Retractum iſtum inducunt,prout apud nos eſt Regia. l. 7.titu.11.lib.5.Recopilationis. & in ea materia reſoluit Andr. Tiraquell. de retractu lignagier. §.1. gloſ. 7.nu. 85.dicendum quoque eſſe in hac materia ego exiſtimo: ita vt ex pretio correſpondenti rebus ſoli per hæreditaté adquiſitis eo in loco, quo res ſitæ ſunt,decima debeatur iuxta dictam.l.9.titu.17.lib.9. Recopilatio. in alijs auté reſpiciatur locus,in quo venditio facta eſt,& locus rerum, & locus poſſeſsionis earum rerum ab hæreditatis emptore adprehenſæ,vt exindé regia decima vnius cuiuſque rei,loco ſuo adiudicetur,iuxta regulas ſuperius traditas in rebus mobilibus,ex deciſione dict.l.5.tit.17.lib. 9.Recop.& ita teneo.

Ex qua vera reſolutione ſubinferri videtur recta deciſio ad alium ca-
40 ſum, nempè † * quando venditur ceditur que rei védicatio pro pecunia, quod fieri poteſt,prout ex.l.final.D. de hæred. vel actio.vendi. &.l.2. vbi gloſſa.& Bald.C.de litigioſis. & alijs reſoluit Tiraquel.de retract. lignag. §.26.gloſ.3.numer.2.ſi verũ eſt,quod ex ceſsione rei vendicationis,dominium rei ſaltèm vtile transfertur in ceſsionariũ,prout tenuit Azo. apud gloſſam in.l.planè.D.famil. erciſ. vt rerũ diſtinctio.fiat,iuxta ea quæ modo diximus in hæreditate vendita. Sed in cõtrarium eſt communis Doctorum ſententia, immò quod ex tali ceſsione nullum rei dominium adquiratur ceſsionario,quia rerum dominia traditionibus adquirũtur, nó pactis,ex doctrina textus in.l. traditionibus.D.de pactis.prout vtrũque reſoluit benè Angel.Peruſinus in rubri.C. de rei vendicat. qui ex eo ait, debere ceſsionarium concludere in libello, vt cedens declaretur rei dominus,& poſſeſſor condemnetur illã ceſsionario reſtituere virtute ceſſionis ſibi factæ per dominum: Sed profectò, cum reſtituta re eo modo prædicto ceſsionario, dominiũ eius non adquirat ceſsionarius à poſſeſſo re reſtituente, qui nullum habet, ſed neceſſario dicendum ſit adquirere à domino venditore,ex accedente voluntate eius in fauorem ceſsionarij emptoris rem iam poſsidentis, iuxta terminos & materiã textus in.§. inter dúm etiam.Inſtitutis.de rerum diuiſione. Idque neceſſario fiat ex vi & virtute véditionis pręhabitę. fiet conſequens inſpecto euentu & effectu prioris cõtractus,vt & res ipſa vẽdita intelligatur,& ratione véditionis poſteà tradita prędicto ceſsionario,ac proindè ſine dubio exiſtimo, reſpiciendum eſſe locum rei,aut traditionis,aut contractus celebrati, ſi res illa mobilis ſit:iuxta regulas ſuperius traditas iſto capite,circa enarrationem dict.l.5.titul.17.lib.9.Recopilat.ſi vero ſit immobilis, ſeruandã eſſe deciſionem dict.l 9.eodem titul. & libr..

Cęterùm pro complemento huius capitis & materię circa ſolutionem decimę,ex venditione rerũ immobilium,notanda eſt conditio. 67.
41 conuentionis generalis Regni. * Et maghopere notare oportet conditionem

tionem.65.quæ decidit frequentem illã dubitationem, quam pluries habui de facto in iudicando, & conſulendo: népé ſi tempore generalis cõuentionis alicuius loci, quam *Encabeçamiento* dicimus, quis ſit incola, & vicinus in eo loco, ac poſtea durante adhúc tempore illius conuentionis domiciliũ mutet, & in alium locum transferat voluntate ſua, quod rectè poteſt facere, iuxta.l.1. titul.9. lib.7. Recopilat. & quæ tradit Menochius de arbitr.iudic.quæſtio.caſu.86.an contribuere teneatur in illo loco priori cum cæteris ciuibus, ad ſolutionem integræ ſummæ cum Rege vel domino loci conuẽtæ, per particularem ſcilicet illius loci annuam diſtributionem, quam *Repartimiento* appellamus. Decidit autem ea conditio.65.quód ſi populus & locus ille habeat vltrà trecentos incolas & vicinos, liberè vnuſquiſq; poſſit tranſire eo caſu de loco in locum, & in vnoquoq; loco cõtribuet pro rata temporis, quo habitauerit: ſi verò locus minor ſit, nec tot municipes habeat, is qui domicilium mutauerit, contribuet in eo primo loco pro illo anno duntaxat, non pro reliquis annis conceſsionis & conuentionis: in quo valdè deuia eſt ea deciſio á diſpoſitione text. in l. 10. quæ in ſolutione ſeruitij Regalis aliter loquitur, tit.14.lib.7. Recopilat. & reſolutis per Petrum de Vbaldis
42 in tracta.de collectis. nume. 28. * Si autem locus ſit omninò deſertus, & deſtitutus, ita vt in eo nullus vicinus remanſerit, ſeruanda eſt.l.4.tit.6.lib. 7.Recopilat.& conditio.8. dictæ generalis conuentionis Regnì, & vide tradita per Gregorium Lupum in.l. 26.glo.fin.in fine.tit.31. part.3 & per Ferdin.Menchacam, de ſucceſ. creatione.1.par.lib.2.§.15. num. 3. in impreſsione Salmanticenſi.

Summa Capitis quinti.

1 *EX conditionali venditione Regalis decima non debetur, dum pendet conditio: & quare.*

Ex venditione, cuius conditio defecerit, nulla gabella debetur.

2 *Dies dati ad ſolutionem Regalis decimæ in.l.31.tit.19.lib.9.Recopilationis, non currunt à tempore contractus conditionalis, ſed à tempore conditionis impletæ.*

3 *Dies dati conſanguineis lege Regia ad retrahendum, ex quo tempore computentur, cum venditio eſt conditionalis: & qualiter ex conditionali legato gabella ſoluatur, iuxta ſtatutum illam inducens.*

4 *Reſolutio, de qua ſupra num.1.procedit etiam ſi ante conditionem impletam res vendita tradatur.*

5 *Si ex cõtractu ius aliquod adquiratur fiſco in ſpe, ſi licet partes contractui renuntient, fiſco non nocet.*

6 *Ex conditionali vẽditione nullum ius conſiderabile etiam in ſpe fiſco quæritur quoad regalem decimã, nec prodeſt impleta conditio, ſi interim partes a venditione diſceſſiſſent.*

7 *Deficiente conditione venditionis decima non debetur: etiam ſi ex voluntate venditoris deficiat, vt quia in eius poteſtate eſſet.*

8 *Regula.l.iure ciuili. D. de condit. & demonſt.non habet locum quoad tertium: & ita fiſco nõ prodeſt in adquiſitione decimæ.*

9 *Ex modali venditione ſtatim debetur gabella, ſicut ex pura.*

10 *Decima debetur ijs gabellarijs, qui fuerunt tempore contractus: non qui fuiſſent tempore conditionis impletæ. Et immunitas primi temporis inſpicienda eſt.*

11 *Limitatur proximum dictum in conditione*

ditione poteſtatiua,quæ ſecundũ Doctores non retrotrah:tur.

12 *Sublimitatur ea communis limitatio.*

13 *Conditio poteſtatiua retrotrahitur ad tempus contractus, ſicut cæteræ caſualis, & mixta, ex ſententia autoris.*

14 *Communis intellectus ad. l. quidam cum filium. §. final. D. de verb. oblig. reprehenditur.*

15 *Vera interpretatio illius legis. traditur.*

16 *Exponitur. l. ſi debitori. §. final. D. de fide iuſſor.*

17 *Exponitur. l. ſi legati. D. de pignor.*

18 *Exponitur. l. qui balneum. & l. potior. D. qui potiores in pignor. habeantur.*

19 *Venditis fructibus futuris, quando & quibus gabellarijs decima debeatur.*

20 *Ratio traditur ad. l. 104. quaterni gabella.*

21 *Præponitur quæſtio, quando venditis his, quæ pondere, numero, aut menſura conſiſtunt, decima Regalis debeatur.*

22 *Refertur, & explicatur ſingularis quædam ſententia Baldi in hac materia.*

23 *Notatur Didacus Couarruuias, quod non perceperit eam Baldi ſententiã, quam ipſe refert.*

24 *Relati autores, qui tenent contra Baldum.*

25 *Latè exponitur. l. quod ſæpè. §. in his. D. de conarah. emp. & autor tenet cõtra Baldum.*

26 *Satisfit Baldi argumentis.*

27 *Traditur ratio dubitandi ad textum in dicto. §. in his. verſicul. ſed etſi ex doliario.*

28 *Quod dicitur in dicto. §. in his. de rebus mobilibus, dicendum quoque eſt de immobilibus.*

29 *Reſoluitur quæſtio propoſita ſupra num. 21.*

30 *Refertur quædam Autoris ſententia, quæ ſemel & male ab eodem lata eſt.*

31 *Si laicus ſub conditione vendiderit, quæ eo facto clerico, vel aliàs exempto impleatur, an Regalem decimam debeat.*

32 *Superioris quæſtionis reſolutio non procedit in conditione intrinſeca.*

33 *Exponitur textus in l. final. D. de ſtipulat. ſeruo.*

34 *Exponitur text. in. l. final. C. de donat. quæ ſub modo.*

35 *Cur ſtipulatio hæc: cùm mortuus fueris: vel cum mortuus fuero: inutilis erat olim digeſtorum iure, declaratur.*

Ex conditionali vẽditione, an & quãdo decima debeatur.

CAPVT. V.

HIC Appoſitè in dubium vocatur, ſi vẽditio facta ſit ſub conditione, vtrum venditor ex tempore cõtractus, an potius ex die cõditionis impletæ ad regalem decimam teneatur, & ex quo die computãdi ſint quinque illi dies ad ſolutionem decimæ aſsignati in. l.
1 31. titu. 19. lib. 9. Recopil.* At qui reſolutiuè dicendum eſt, ante cõditionis implementum, decimæ locũ non fieri, quin potius illud eſſe expectãdum: nec anteà Regalis decimæ obligationem naſci: ea iuſtiſsima & neceſſaria ratione, quia Regalis iſta decima propter contractum venditionis debetur, vt latè ſuperiús diximus in capitibus præcedentibus, & conſtat ex. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopilatio. ibi:

ibi: *Los vendedores*. Et ibi: *Porque vendieren*. At cum venditio ſub cōditione contrahitur, quāmuis ad hoc effe ctum ſumat, vt interim non liceat alteri contrahentium inuito altero ab ea diſcedere, vt dicit gloſ. in l. neceſſario. vero. perfectam. D. de pericul. & commo. rei venditæ. & in l. 1. in princip. C. eodem titu. & in. §. 1. Inſti tu. de emptione & venditio. & Hoſtienſis in ſumma. eodem tit. §. 2. in fine. & Doctores vbique. non eſt, nec dicitur perfecta, donec conditio impleatur, vt tradit tex. in l. hæc venditio. in princ. D. de contrah. emptio. & l. bouem. §. ſi ſub conditione. D. de ædili. edicto. nec qui ita vendit, propriè venditor eſt, argum. text. in. l. ſi quis ſub conditione. 8. D. ſi quis omiſſa cauſa teſta. & notat Menoch. conſilio. 26. numer. 33. in prima parte cōſiliorum: ea iuſta & vera ratione, quia conditionalis venditio ſic pendet à futuro conditionis euētu, vt ſi cōditio deficiat, nullam vnquam in præteritum contractam fuiſſe venditionem dicendum ſit, vt tradit dict. l. neceſſariò. in princ. verſic. quod ſi ſub conditione. ibi: *Siquidem defecerit conditio, nulla eſt emptio, ſicuti nec ſtipulatio*. l. pecuniam. verſic. perinde. vbi Paulus, Alexander, Iaſon, & Decius notant. D. ſi cert. petat. atque ita impoſsibile eſt, quod ex ea venditione, cuius conditio vel pēdeat, vel defecta ſit, gabella debeatur, vt expreſſé tradit Paulus Caſtren. in l. 1. num. 5. C. quando liceat ab empt. diſced. & notat Tiraquel. de retractum. lignag. §. 1. gloſ. 2. num. 23. & ex noſtris loquens de gabella noſtri Regni, reſoluit Ant. Gomez. tomo. varia. cap. 11. nume. 30. ver. tertius effectus, vbi non benè allegat. notata in l. 2. C. de Eunuchis. quia ibi de inualidis, non de conditionalibus venditionibus agitur, vt conſtat ex Bald. & Saly cet. in ea lege. & dicemus infra capit. 14. numer. 1. & his relatis tradit quoque Ioan. Matienzius in l. 7. titul. 11. gloſ. 6. num. 32. lib. 5. recop. & Parladorius libr. rerum quotid. capit 3. §. 3. nu. 35.

Ita quod dubitari non licet, cum interim pendente conditione gabel
2 la non debeatur, *quinque illos dies ad ſolutionē decimæ præfinitos non currere, donec conditio impleatur: nā ſi aliter obſeruaremus, fieret, quod ſi intra illos dies impleta cōditio nō ſit, decima ſine perfecta venditione deberetur, & ſolueretur, vt alias arguit Iuriſconſultus in l. tali. D. de iure dot. nec verificarentur verba dictæ. l. 31. Recop. ibi: *Deſpues de la fecha de la venta*. Cúm interim, vt diximus, omnino facta & perfecta non
3 ſit. Atque * ita dies ad retrahendum dati conſanguineis à tempore conditionis impletæ computantur, vt tradit Montaluus. in l. 13. titul. 10. lib. 3. fori. & Ciſontanus, Gomez Arias, & Anton. Gometius in l. 70. Tauri. & in gabella legati reſoluit Barto. in l. cum Titio. num. 4. D. ad legem Fal. & expreſsius Angelus ibi nu. 5. què, in quantum is loquitur de conditionali legato, ſequi videntur Alex. & Ioan. de Imola ibi.

Sed in hac materia duo notanda
4 ſunt.* Primum quod licet ſi ſtatim cúm venditio ſub conditione contrahitur, res vendita tradita ſit emptori, dominium eius transferatur, vt ex l. dotis fructus. §. fin. cum. l. ſeq. D. de iure dot. tradit Barto. in tractatu de inſula. in fine. Atq; ideo dicat Tiraquel. vbi ſupra. num. 30. quod retractus ſanguinis, quem conſtat non competere in conditionali venditione, eo caſu traditionis competat: locum non habebit iſthæc reſolutio in materia noſtræ decimæ, quia hæc non ex rei alienatione, ſed ex vera, ac perfecta venditione debetur, vt diximus:

dixi…s:atq; ita nihil intereſt,an tra
dita res ſit ante códitioné : necne cú
conſtet ex ea traditione, licet domi-
nium rei alienetur, non ideò magis
imperfectam venditionem purifica-
ri,& perfici,vt patet ex dict.l.neceſ-
ſario. verſic.quod ſi pendente. D. de
peric.& com.&.l.2.§.ſi ſub conditio
ne.D.pro emptore.

5 Secundum eſt: * quod licet pendé
te venditionis conditione nullum
ius fiſco quæratur ad gabellá,vt dixi
mus:quæri tamen videtur ſpes quæ-
dam conſiderabilis venditum iri,ar-
gu.text.in.§.ex conditionali.Inſtit.
de verb.oblig. & eorum, quę notat
Anton.Gometius.2.tom.varia.cap.
11.num.36.ac proinde videtur,quod
ſi interim contrahentes à venditio-
ne diſceſſerint iuxta.l.1.C.quando li
ceat ab empt.& conditio poſteà im-
pleatur, adhùc decima peti poſsit:
per text.in.l.ſi conſtante.ad fin.ver-
ſic.exceptis.C. de donat. ante nup-
tias,vbi ad hoc póderat Bald. & ex-
preſsè ait, quod ſi ex aliquorum con
tractu ius aliquod adquiratur gabel
lario re vel ſpe, licet partes renútiét
contractui, gabellario non nocent:
quod eſſet notabile ad extenſionem
eorum, quæ notantur per Doctores
in.l.ab emptione.D.de pactis,& quę
dicemus infra cap.14.nu.7.

Tamen licet hoc ita bene proce-
dere videatur, contrarium dicendú
6 eſt: * immò, quod ſi tibi ſub códitio
ne vendidero, & poſteà pendéte ad-
huc conditione per contrarium có-
ſenſum à venditione diſceſſerimus,
quamuis poſteà conditio illa implea
tur,nullum ius fiſco,gabellariové ad
decimam illius venditionis adquira-
tur:quia illud conſtat,nullum ius fiſ-
co deberi,eique conceſſum eſſe, niſi
ex perfecta,& pura venditione, per-
mutationevé.l.1.&.l.2.titu.17.lib.9.
Recopilat.ita vt quotiens verum ſit
dicere,puram & perfectam venditio
nem,aut permutationem non eſſe,ni
hil ſit,ex quo vel re, vel ſpe intentio
fiſci fundari poſsit:alias enim iam vl
tra véditiones & permutationes ius
aliquod ex hominum contractibus
peteret contra Regni conceſsioné:
cum ergo diſſoluta venditione con-
ditionali per contrarium contrahen
tium conſenſum ante ipſius condi-
tionis implementum,verum ſit dice
re,etiam conditione poſteà commiſ
ſa & impleta, nullam vnquam fuiſſe
venditionem pure & perfecte con-
tractã, vt ſatis ex prædictis apparet,
nulla ratio eſt,aut eſſe poteſt,propter
quam fiſcus ſiue ratione præciſi de-
biti,ſiue ratione ſpei, ius aliquod in
vim decimæ poſsit prætendere, aut
allegare : doctrina autem illa Baldi
procedit,& habet locum, vbi verú
eſſet,ius aliquod, vel in ſpe quæſitú
eſſe fiſco:nam tunc benè ait, ei inui-
to auferri non poſſe. At hic numquá
ei quæritur aliquod ius (vt dixi) ex
hominum cótractibus, niſi cúm vel
pura & perfecta venditio eſt, iuxta
dictã.l.1.vel permutatio celebratur
iuxta dictã.l.2.tit.17.lib.9. Recopil.
quorú vtrumq; in propoſita ſpecie
deficere pluſquam manifeſtum eſt,
quod optimé confirmatur ex doctri
na Fabri.in.§.1.Inſtit.de empt.& vé-
ditio.vbi ait, quod ſi contrahentes,
qui conditionalem venditionem rei
patrimonialis contraxerint,penden
te códitione à cõtractu diſceſſerint,
nullum ius habet conſanguineus ex
ea venditione,quicquid poſteà con-
ditio illius impleatur: quia verú eſt,
nullam fuiſſe véditionem puram &
perfectam, quæ ad retractum requi-
ritur: & eum ſequitur Tiraq. de re-
tract.lign.§.1.glo.2.nu.29.

Item aduerto,quod diximus defe
7 cta venditionis conditione decimá
non deberi, vſque adeó procedere. *

V

Vt idem dicendum ſit, quamuis ſub ea conditione eſſet cótracta, quæ in alterius ex contrahétibus poteſtaté foret: veluti ſi ita vendidero, ſi Capitolium aſcendero, quo caſu illa poteſtatiua conditio ſit, iuxta doctrinam text. in. l. ſuus quoque. §. puto. D. de hæred. inſtit. & noluerint aſcédere. Nec videbor facto meo fiſcű aut gabellariű priuare iure ſuo contra notata in. l. ab emptione. D. de pactis. quia ſicut ad validitatem illius védi tionis non id inſpicitur, aut curatur, quod in poteſtate & voluntate mea venditio eſt, proptereá quod velata quidem volűtas, nec expreſſa ſit, iuxta notata in. l. nonnunquá. D. de con dit. & demon. ac proinde non offendatur regula. l. in vendentis. C. de có trah. empt. ſecundű veriſsimá ſententiam Baldi, de qua agemus infra cap. 10. ad finem. nu. 65. ita nec in periméda venditione inſpiciendum, aut curandum illud eſt eadem ratione, nec intelligendum, ex mea volűtate magis, vt conqueratur fiſcus, quam ex defectu conditionis adiectæ venditionem defeciſſe.

Quin immò illud notata, quod ſi ſub quacumque alia conditione venditio contracta eſt, & per eum, cuius fortaſſe intereſt conditionem nó impleri factű ſit, quominús impleatur, quamuis quoad alterum contrahentem attinet, pro impleta habeatur có ditio ex regula iuris ciuilis, de qua in. l. iure ciuili. D. de conditio. & demóſt. non ita érit quoad gabellariű:
8 * quia regula prædictæ legis locum non habet in iure tertij, vt recte putat [redacted] in conſuet. Pariſi. tit. 1. §. 23. num. 16. quod ita intelligendum eſſe aio, ſi modo ille cótrahens, quò ad quem ſolum locum habet prædicta regula, vti noluit iure ſuo: quia eo non vtente minimè dici poterit purificata venditio & condi tio impleta, cuius implementum ille alter ex contrahentibus impedierit, ſicq́, nullum ius erit fiſco aut gabellario quæſitű ex prædicta reſolutione, at verò ſi ille contrahens iure ſuo vtens fecerit, vt venditio procedat, quaſi impleta conditio foret ex regu la dict. l. iure ciuili. recte intrabit fiſcus gabellariuſvè in iudicialem deci mæ petitionem, quia verum eſt iam, & perfectam, & puram védiiionem eſſe in effectu.

Rurſus conſidero, quod diximus de conditionali venditione, non itidem dicendum fore de modali: *
9 Nam contractus factus ſub modo, purus & perfectus eſt, & á conditionali differt, vt in ſimili legato probat text. elegans in. l. libertas. §. hæc ſcriptura. D. de manu teſta. Atque ideò nó minùs ex modali venditione, ſtatim ac de re, & pretio eo modo conuentum ſit, debebitur decima, quàm ex pura & non qualificata venditione deberi diximus ſupra cap. 3. in princip. ea enim inter modum & conditionem præcipua differentia eſt, quod illa actum ſuſpendit, nec interim naſcitur actio & obligatio. l. legata ſub conditione. D. de có dit. & demonſt. &. l. cedere diem. cű materia. D. de verb ſignifi. & iam diximus: modus verò diſpoſitioné & cótractum purű qualificat, ita vt ſtatim obligatio ſit, & efficax actio detur præſtita cautione de modo implendo. l. demonſtratio falſa. §. fin. & l. ſi cui. D. de condit. & demonſtrat. &. l. liberto. §. Lucius. D. de annuis legatis. &. l. ſi tibi legatum. de legat. 3. & notant omnes in. l. quibus diebus. §. Thermilius. D. de condit. & demonſtrat.

Igitur ex prædictis conſtat, quod ſi conditio venditionis extiterit, decima deberi incipiet, tanquam ex vé
10 ditione pura. * Illud autem præcipuè

in hac materia dubitari poteſt, ſi tempore impletæ conditionis alij gabellarij ſint, non qui fuiſſent tempore venditionis contractæ, ſiue conuentæ: vel fortè alius ſit loci dominus, ad quem ius gabellarum pertineat: quibus ex his decima debeatur, & plané expeditiſsimum eſt, primis gabellarijs, vel primo domino, ſeu eius hæredibus decimam illius venditionis deberi, vt reſoluit Anton. Gometius.2.tomo variar. cap.11. numer.30. verſi.tertius effectus eſt, & optimè quoque aduertit Ioan. Parladorius, vbi ſuprà, & videtur voluiſſe Nico. Boerius deciſ.5. numer. 25. dum allegat Socinum conſil. 70. numer. 10. volum.4. cuius reſolutionis ratio ea eſt planiſsima, quia contractus códitionales impleta conditione retrotrahuntur ad tempus contractus, ita vt eo tempore videantur purè celebrati. l. qui balneum. &. l. potior. D. qui potiores in pigno. hab. & dicta. l. neceſſariò. verſic. quod ſi pendente ibi. *Quaſi iam contracta venditione in præteritum.* D. de per. & com. & facit text. optimus in. l. ſi filius familiàs. D. de verb. oblig. vbi ſi filius familiás, ſub conditione ſtipuletur, & eo emancipato conditio exiſtat, non illi, ſed patri obligatio adquiritur propter ſupradictam retrotractioné: quaſi videatur ei à principio in poteſtate patris exiſtenti adquiſita obligatio, & per eum patri. l. placet. D. de adqui. hæred. Quin immò ex eadem iuris ratione inquit Baldus in. l. 1. nu. 4. verſic. ſi veró intra nundinas. C. de nundinis, quod ſi tempore nundinarum, quæ immunes ſint (quales ſunt plurimæ in hoc Regno) venditio celebretur ſub ea conditione, quæ poſteà nundinis tranſactis purificetur, gabella illius venditionis non ſoluenda, quia adhuc nundinarum priuilegium locum habet propter códitionis retrotractionem ex prædicta regula. l. potior. §. 1. &. l. creditor. §. ſi prius. D. qui potiores in pign. habe. quod eſt valdé notandum, & ſequuntur plures relati per Additionem Doctoris de Salzedo ad Bernard. Diaz in regula. 116. verſ. ex quo primo, & eandem rationem habet, quod de loco conditionalis venditionis ſuperiùs diximus. c. 4. num.28.

Prædicta verò communis doctorum, & vera reſolutio limitanda videtur, vt procedat quando venditio contracta eſt ſub caſuali, vel mixta conditione, in quibus dicta retrotra-
11 ctio locum habet: * Secús verò, ſi conditio venditioni adiecta poteſtatiua ſit, quod fieri poteſt, vt dixi ſuprà. num. 7. vt tunc vltimo gabellario, qui tempore impletæ conditionis extiterit, decima pretij debeatur, quia illa non retrotrahitur, vt tradit Bartolus, & communis Doctorum in dicta. l. ſi filius familiàs. D. de verbor. obligat. atque ita ceſſabit ille effectus in fauorem primi gabellarij, vel domini animaduerſus, prout nominatim in noſtra ſpecie tradit Gometius dicto. cap. 11. num.
12 30. verſic. limita tamen. * Quod quidem licet ipſe non dicat, adhùc ſublimitandum videtur, vt non procedat iſta limitatio in conditione poteſtatiua, quæ inuito eo, in cuius poteſtate eſt, impleri poteſt, vt reſoluit Couarru. in pract. quæſtion. cap. 39. num.2. verſic. tertio eſt, vbi ait, in ea quoque poteſtatiua conditione procedere. text. in dicta. l. neceſſariò. verſi. quod ſi pendente códitione. D. de peri. & cómo. rei véditæ.

Ego verò in diuerſa ſententia
13 ſum, * & falſam eſſe aio communem illam Bartoli limitationem ad regulam. text. in dicta. l. ſi filius familiàs, in principi. quæ perpetua eſt.

eſt. D. de verb. oblig. quin immò veriſsimè dicendum exiſtimo, quęcunque conditionalem contractum, ſub quacunque conditione caſuali, mixta, poteſtatiuavè conceptum, ea impleta ad tempus contractus retrotrahi, videriq́ue à principio purè celebratum. dict. l. ſi filiusfamilias. &. d. l. potior. in fine. generaliterq́ue ita procedere in quacunq; conditione tex. illum in. d. l. neceſſario. verſi. quod ſi pendente conditione. vbi nulla conditionis diſtinctio fit, atque ita etiam indiſtinctè, & ſine vlla limitatione procedere, quod ex communi ſententia ſupra dixi in quæſtione decimæ. num. 10. ver. igitur ex prædictis, nec inuenies textum in toto iure (ſi fas mihi ſit dicere) qui eã Bartoli ſententiam probet: nec dixiſſet quidem ipſe Bartolus, niſi vt ſatisfaceret textui, quem non potuit aliter intelligere in. l. quidam cum filium. §. fin. D. de verb. oblig. quem ſi explicuero, omninò ruent communis illius limitationis fundamenta.

14 Inquit *ergo textus in dicta. l. quidam cum filium. §. final. quod filiusfamilias, ita ſtipulatus eſt: quantam pecuniam Titio credidero, fide tua eſſe iubes? & emancipatus credidit. ac inquit. I. Conſul. quod patri non debebit fideiuſſor, quod non ex alio eſſe credidit Bartol' in dicta l. ſi filiusfamilias. in principio. quam quod in dicto. § final. conditio poteſtatiua eſt, quæ non, vt ipſe putat, retrotrahitur. l. qui balneum. &. l. potior. D. qui potiores, quem ſequuntur ibi Paulus de Caſtro. Iaſon, & Angelus de Peruſio. Sed certè ea Bartoli interpretatio & ſolutio valde reſtringit generalitatem textus in dicta. l. ſi filiusfamilias. qui in quacunque conditione loquitur, nullaque ſit cõditionis diſtinctio vt ſupra dixi: quod durũ eſſe, vt admittatur, viſum eſt Ioanni de Imola in ead. in l. ſi filiusfamilias. & Alexandro ibidem. qui tamen difficultati eorum iurium non ſatisfaciunt, vt ibidem notat Iaſon.

15 * ego autem ex eo intelligo, fideiuſſorem patri non debere in dicta. l. quidam cum filium. §. final. D. de verb. obliga. quia licet verum ſit, fideiuſſorem, de quo ibi ſub conditione interponi, arguitur tex. in. l. ſi decẽ. 21. D. de ſolutio. & quoad fideiuſſoris obligationem videatur retrotrahi numerationis & mutui conditio, prout generale eſt, & perpetuum ex regul. dictæ. l. potior. & dictæ. l. ſi filiusfamilias, tamen quoad obligationem principalem ipſius numerationis mutuique, numeratio ipſa retrotrahi non intelligitur, quia purè facta eſt, & ex nunc duntaxat debitor ipſe mutuatarius tenetur, vt eſt pleniſsimum; & tradit Iaſon in dicta. l. ſi filiusfamilias. ad finem principij. qui tunc etiam quò ad fideiuſſionis contractum numerationem retrotrahi non rectè negat in ſpecie dicti. §. fin. Vnde cum reus principalis patri non obligetur, qui ex nunc purè obligatur ex mutuo, nec fideiuſſor ipſe obligari poteſt eidem patri, quia eius obligatio acceſſoria eſt principalis obligationis, ſine qua non poteſt conſiſtere textus eſt in. §. fideiuſſores. Inſtit. de fideiuſſo. &. l. fideiuſſor obligari. in principio. D. eodem titulo. ſicque hanc rationem expreſsè ponit I. C. in dicta. l. quidam cum filium. §. fin. ibi; *Patri non debebit fideiuſſor, quia nec reus ei tenetur.* quã iam planiſsimè intelligis. Sed ego modo pro omnimoda huius difficultatis reſolutione valdè dubito, & tu etiam dubitabis, quæ humanitas illa eſt, quam conſiderat I. C. ad hoc, quod fideiuſſor illi filio maneat obligatus in. l. ſi debitori. 47. §. final. D. de fideiuſſor. quæ

conſonat cum dicta. l. quidam cum filium.D.de verb.obligat.

Ita autẽ intelligo, licet Doctores
16 non explicent,*quod quando quilibet paterfamilias ita ſtipulatur:quantam pecuniam Titio credidero,fide tua eſſe iubes? pecunia poſtea credita, vt fideiuſsio procedat,quæ cõditionaliter ita interponi poteſt ante obligationem principalem contractam.§.fideiuſſor. Inſtitu.de fideiuſſor.non ſolum cõditio crediti ad contractus fideiuſſorij tempus retro trahitur, videturque purè ab initio interpoſita fideiuſsio ex regula dict. l.potior.Sed & illud oportet intelligere, ipſammet crediti obligationem à principio videri conſtitutam per retrotractionem, nè videatur eo temporis interuallo, quod á fideiuſſoris ſtipulatione ad mutuum ipſum interceſsit, ſine principali obligatione ac ceſsionem qualis eſt fideiuſſio,conſtitiſſe contra regulam text. in dict.l.fideiuſſor obligari.in principio. D.de fideiuſſ.quamuis verè ipſe reus principalis non niſi ex nunc obligatus ſit,nempe ex quo tempore pecuniam recepit, vt iam dixi.Nec obſtat,quod vt fideiſſor poſsit inter cedere, neceſſarium ſit, alterum verè ciuiliter quidem, vel naturaliter obligari.§.1.Inſtit.de fideiuſ.quia cũ pro illo ante acto tẽpore & inter me dio ante impletam conditionem,nõ propria ac vera interceſſerit fideiuſſoris obligatio, ſed potius ficta ex retrotractionis intellectu, nimirum ſi vt fieri intelligatur,ſufficiat quoque principalem obligationem fingere, nec verã præſupponere. Vnde quia in ſpecie textus in dict.l. quidam cũ filium.§.final.ea ipſius debiti obligationis retrotractio non ſic poſsit intelligi fieri, vt videatur principalis reus ab initio fideiuſsionis filio obligatus,quia iam ſtatim neceſſariò diceremus vtramq; obligationem adquiſitam fuiſſe patri ex regula dict. l.filiusfamilias. D. de verbor. oblig. cum regula dict.l.placet.D.de adqui rend.hæredi. quod eſt abſurdum admittere : ſit, vt fideiuſſor recto iure nec patri, quia nullo tempore ei reus tenetur, nec filio quoque videatur obligatus: quia eo tempore,á quo interceſsiſſe videtur,impleta ſcilicet & retrotracta crediti conditione iuxta regulam. d.l. potior.principalis obligatio non reperitur : tamẽ quia illud mera quædam ſubtilitas eſt & inutilis,cum nullius effectus ſit,vt á principio videatur fideiuſſor obligatus aut non,ea mera ſubtilitate repulſe iuxta textum in.l.ſicut.§.ſi debitori. D.quibus modis pign.ſolui.ſolo humanitatis intuitu Paulus I.C. in dict. l.ſi debitori. §. final.D.de fideiuſſor. vt filio obnoxius fideiuſſor maneat
17 * quæ humanitas verſari non potuit in.l.ſi legati. D. de pignor. vt pignus ibi, fideiuſſorvè teneretur: quia vt ego intelligo, & eſt elegans intellectus illius legis aliás difficilis, non filius ipſe,ſed pater cõtraxit,qui nullo modo filio adquirit.l.cum dos.D. de pactis dotali. etenim ſi filius ipſe pignus, vel fideiuſſorem accepiſſet ſuo contractu, mihi dubium non foret,quin ei,poſtea legati conditione impleta, vtrumque prodeſſet, vt in dicta.l.quidem cum filium.§. fin. D. de verbor. oblig. & ſi dict.l. debitori. §. final. D. de fideiuſſor. quorum trium iurium explanatum habes verum ſenſum & intellectum ex ſupra dictis.

Rurſus Bartoli,& communi ſententiæ in dict.l. ſi filiusfamilias.neu-
18 tiquam * ſuffragatur text. in dicta.l. 1.&.l qui balneum.&.l.potior.D.qui potiores. vbi conditio, quæ in poteſtate debitores eſt, nõ retrotrahitur, nam reſpondeo,nõ retrotrahi in alterius

riús damnum,qui interim ante con-
ditionis implementum idem pignus
accepiſſet,ſingulari ea ratione,ne vi
deatur debitor facto ſuo creditoris
obligationem in aliquo diminuere,
quod non debet admitti.l.ſi ſeruum.
§.nunc videamus.D. de verb. oblig.
pro qua re conſidero tex. expreſſum
in.l.3. verſic. quanquàm. D. de qui-
bus modis pig.ſolui vbi apertum eſt,
conditionem poteſtatiuam, ſi diſ-
plicuiſſet,retrotrahi,remq; ineptam
fieri:ceſſante ergo ratione prædictæ.
l.ſi ſeruum non minus poteſtatiuam
conditionem retrotrahi intelligo,
quàm cęteras caſualem, & mixtam:
& veré quidem ea retrotrahitur in
dicta.l.qui balneum.&.l.potior quã
uis ex ea retrotractione damnum fie
ri non poſsit primo ex prædicta ra-
tione: quam puto veriſsimam reli-
ctis alijs,quas tradũt Doctores apud
Ant.de Fano.in tract.de pignor.5.
part.princip.2.membro.nu.10.Effe-
ctus erit maximus iſtius veritatis,
quia ſi ab eo,qui ante conuenerat de
pignore,poſtea ſimul, & ab alio mu-
tuas pecunias accipiat pignorás,quã
uis ille qui ante conuenerat,non prę
feratur ei tertio,qui poſt conuentio-
nem ante pecuniam tamen numera-
tam pignus pure accepiſſet, vt tra-
dunt ea iura,pręferendus ſane erit ei,
qui ſimul cum eo pecuniã dedit ſub
eodem pignore:idq; fiet propter cõ-
ditionis retrotractionem,ceſſante in
hoc vltimo creditore ratione illa,
quam in illo medio creditore conſi-
derarunt Iuriſconſulti in dicta.l.1.&
l.qui balneum.D.qui potiores. quod
eſt multum notabile,nec haberet lo-
cum retenta opinione Bartoli, &
communi, de qua in dicta.l. ſi fi-
lius famil.

Ex præhabita reſolutione conſe-
19 quitur, * quod ſi quis vendat fructus
futuros alicuius ſui fundi, vel vineæ
certo pretio,cum venditio illa con-
ditionalis ſit.l.debitor.§.veriſsimile.
D.de contrah.emptio.&.l.11.titul.5.
part.5.quia re ipſa illa cõditio ineſt,
ſi naſcantur, vt dicit Iuriſconſultus
in.l.interdum.D.de verb.oblig. &.l.
1.in fin.D.de cond. & demo. vbi no-
tant omnes: decima non debebitur,
donec fructus nati ſint,& tacita con
ditio impleatur:tamẽ quia natis fru-
ctibus perinde eſt,& habetur vendi-
tio, vt in præteritum, cúm contra-
ctum eſſet negotium, facta eſſe intel
ligatur per retrotractionem condi-
tionis,vt apertè probat text.in.l.nec
emptio.in princi.& ibi explicat gloſ
ſa.D.de contra.emptio. ijs gabella-
rijs debebitur,qui tempore conuen-
tionis fuiſſent,non qui tempore na-
tiuitatis fructuum & cõditionis im-
20 pletæ. * Quamuis bene verum eſt,
quod ſi quis venderet hoc anno fru-
ctus futuros anni ſequentis in frau-
dem gabellarij, qui in illo anno ſe-
quenti futurus eſt, & vt minori ſum
ma gabellæ debito ſatisfaciat, nec
vẽditori, nec primo gabellario pro-
derit ea fraus, vt probat textus in.l.
104. quaterni gabel.cum.l.12.tit.17.
lib.9.Recopilation. quarum legum
hæc eſt, vt exiſtimo, vera ratio & in
tellectus:iunctis ijs,quæ diximus ſu-
pra cap.3.num.11.

Illa autẽ elegans,& vtiliſsima quæ-
21 ſtio eſt:*intelligere an in his,quæ põ
dere,numero,mẽſuravè, cõſtãt, pura
inceptaue,an potius cõditionalis vẽ
ditio cõtrahatur:lõga enim differen
tia eſt inter eas tres venditionũ ſpe-
cies:nã vt ex reſolutis ſup. iſto cap.&
in cap.3.ſatis apparet, ſi pura vẽditio
eſſe intelligatur,ſtatim debebitur de
cima:ſi vero incepta & inchoata vẽ-
ditio ſit,donec pondus,numerus,mẽ
ſuraue fiat, non ſtatim, ſed cum id
euenerit, decimæ orietur obliga-
tio, vt in venditione per ſcripturam

diximus dict.cap.5.nume. 13. quod ſi conditionalem eam eſſe fateamur, donec ponderis, numeri, menſuræuè cōditio impleatur, decima non debebitur: cōditione autem impleta, eis gabellarijs ſoluenda erit, qui tempore conuentionis fuiſſent ex præhabita reſolutione: vtiliſsima ergo eſt inſpectio noſtra in hac materia quò ad decimam. In qua re elegantem habemus doctrinam Gaij, Iuriſconſultus in.l.quod ſæpè.§.in his.D.de cōtrah.

22 emptio.* & præcipuo loco notandum eſt, quod Baldus in.l.ſicut.C.de actio.empti. quem ſequitur ibi Paulus Caſtrenſis, magnam differentiam conſtituit inter hanc ſpeciem: vendo tibi vinum totū, quod eſt in iſta vegete, aut iſto dolio ad rationem decem ſolidorum pro qualibet amphora: & inter illam: vendo tibi decem amphoras vini, ex tali vegete, aut ex hoc dolio (quod fortè habebat & capiebat centum) ad rationem decem ſolidorum pro qualibet amphora. Inquit enim Baldus, quod in hac ſecunda ſpecie venditio eſt ad menſuram, & antequam decem illæ amphoræ menſurentur, imperfecta venditio eſt: quia ipſa materia ſeu res vendita ſub forma menſuræ eſt, non ſub certo aut determinato modo, & corpore, donec menſuretur: cum in illo dolio, quod habet centum amphoras, intelligi aut videri nequeat certum corpus decem amphorarum, quod venditum ſit: donec & antequam menſuratio & ſeparatio fiat illarum decem amphorarum à reliquo vino dolij: ſicque inquit Baldus, conditionaliter contractum videtur, nec ſtatim venditio perficitur in ea ſpecie. At in prima, vbi totū vinum ad menſuram venditur, non propriè (inquit) ad menſuram, ſed ad corpus venditio eſt: cum totum vinum appareat venditum: & quia menſuratio illa non vendit ad ſubſtantiam & certificationem rei, ſed ad declarationem pretij, vt videamus ita, quod iuſtum pretium erit & quantum pro toto vino, quod facilè dignoſci non poſſet, niſi cognita vini menſura & quantitate: at qui iſta pretij incertitudo non obeſt, vt putat Baldus, quominùs dicamus ſtatim venditionem perfici, quia cum certum ſit natura ipſa, & arte Geometrica ſciri poſsit, quod ſint amphoræ in eo dolio, & pretium ipſum eo modo certum quoque eſt, prout dicimus de conditione, quæ in præteritum concipitur. §. conditiones. Inſtitu.de verbor.obligat. magiſque ignoratur, quanti emptum ſit totum vinum, quam in rei veritate incertum eſt, prout aliás dicit text. in.l. hæc venditio. §. huiuſmodi. D. de contra.emptio. Ecce hæc eſt hac de re Baldi ſententia, cuius breues rationes his amplioribus verbis explicuimus, nec quidem inutiliter: Etenim

23 * doctiſsimus Couarru. in practic. quæſtio. capit.3.nume.7. Baldi mentem in eo loco non percepit, exiſtimans differentiam poſuiſſe Baldum inter eam ſpeciem: vendo tibi totum vinum huius dolij: & illam: vendo tibi hoc dolium vini. & ita ſe non percipere eam differentiam, cum vtroque caſu venditum ſit totum vinum, quod eſt in dolio, & ſi id dixiſſet Baldus, quod ipſe putat, bene diceret Couarruu. quia certé ineptiſsima diſtinctio illa eſſet, ſed non id voluit Baldus vt explicui: ſed potius quod differentia ſit inter venditionem totius vini, quod ſit in dolio, ad rationem certi pretij pro qualibet amphora: & venditionem partis vini illius dolij ad idem pretium: putà ſi venderetur decem amphoræ

phoræ ex dolio habenti centum, vt iam diximus.

Sed contra Baldum rectè intellectú, & Palum eius ſequacem tenet Saly. in ead. l. ſicut. nu. 4. C. de actio. em-
24 ptio. * ea ratione, quia quãdo totum vinum venditur ad certum pretium pro qualibet méſura, licet (vt inquit Baldus) rerum natura certum ſit, quantum ſit pretium totius vini: tamen alia ratione videtur non ad ſpeciem & corpus, ſed ad menſuram eſſe venditionem contractam, ſcilicet, quia non eſt determinatum pretium, vt totius vini, ſed ſingulatim pro qualibet menſura, & ſic totum corpus dici non poteſt venditum eſſe: quæ quidem argumentatio ſubtilis eſt, & ſatis elegans: Gregorius autem Lup. in l. 24. verb. *ò peſadas.* tit. 5. part. 5. eos autores refert, & tandem cogitandum relinquit: in id autem magis inclinat, vt accedat Salycet. ſententiæ cõtra Baldum & Paulum, exiſtimantis nullam eſſe differentiam inter eas ſpecies, ſed vtramque venditionem ad menſuram, & ſic conditionaliter eſſe contractam, vt dicit Salycetus, pro quo eſſe ait textus in. l. 2. C. de pericul. & commod. rei vendic. vbi vt dicat Imperator totius cuiuſdam corporis, vini, aut olei puram fuiſſe venditionem, addit ſine menſura fuiſſe contractam. & eſt text. ſimilis in. l. 25. titul. 5. part. 5. & apertè ab ea Baldi ſentẽtia diſcedit Couarruuias, licet eam non bene intellexerit, vbi ſupra. num. 7.

Ego verò laudo Salyceti ſententiam: & peſsimè lapſos eſſe Baldum, & Paulum exiſtimo in dict. leg. ſicut. dum conſtituunt differentiam inter eas venditionum ſpecies: & vltra iura per Gregorium ſupra allegata, præcipuè moueor, quia locuti ſunt contra textum expreſſum in dicta. l. quod ſæpè. §. in his. per totum. D. de contrahen. emptio. quem ſi intellexeris, tota hæc materia, & principalis quæſtio manebit explicata.
25 * Inquit ergo Iuriſconſultus, quod in his, quæ pondere, numero, & menſura conſtant, aliquando vbi de re & pretio conuenerit, perfecta venditio eſt, vt generaliter tradit textus. in princip. Inſtitut. de emptio. & & venditio. & diximus ſupra cap. 3. aliquando autem ſecus eſt: nam ſi vinum, inquit, totum vel oleum, vel frumentum, vel ferrum, ceram, vel id genus, quantumcunque eſſet, vno pretio vænierit: putà, vendo tibi totum vinum hoc, vel oleum centum aureis: ſtatim perfecta intelligitur eſſe venditio, idemque in ea iuris eſt, quod in cæterarum rerum & ſpecierum venditione: quia ſcilicet vt ſpecies quædam, vel aliquod aliud corpus venditur. Quod ſi vinum ita vænierit retento eodem themathe: vendo tibi vinum hoc quantumcunque erit in ſingulas amphoras certo pretio, putà ad rationem decem ſolidorũ pro qualibet amphora (idem & frumento, oleo, & ferro) quæ eſt propria ſpecies Baldi in dict. l. ſicut. C. de actio. empti. Gaius. Iuriſcon. ait, quod Sabinus & Caſsius tunc perfici emptionem exiſtimãt, cum adnumeratum, admenſum, adpenſumuè erit totum vinum, oleum, frumẽtum, aut ferrũ, per ſingulas amphoras, metretas modios, aut libras: quia (inquiunt) venditio quaſi ſub hac conditione videtur fieri, vt in ſingulas amphoras, modioſuè, quos quaſué admenſus ero, vel qui admenſurati erunt, decendes: nam & per hoc relatiuum conditio concipitur. l. Stychus, qui meus erit. 6. de leg. 1. ratio autem illius Caſſij & Sabini intelligẽtiæ eſt, quia (vt eſt euidens) emptor, cum totum vinum aut aliud genus accepturus ſit

ad rationem, puta, decem ſolidorum pro qualibet menſura, planè in quãlibet menſuram, quæ in ea re ſit, decẽ ſe dare promittit.

Sed modò intrat argumentũ Baldi in.d.l.ſicut.quod ea conditio, *quæ in ea re ſit*, immorari venditionem nõ debet, cum in præſens tempus concipiatur, & per rerum naturam certa ſit, licet apud nos incerta.§. conditiones.Inſtit.de verb.obligat. ignoremuſque magis, quantum vinum, quantumuè pretiũ totius ſit, quam in rei veritate incertũ illud ſit, quod non impedit venditionem perfici.l. hæc venditio.§.huiuſmodi. D.de cõ
26 trahen.empt. Tamen * argumentũ iſtud facile reijcies, Caſſij & Sabini ſententiæ adhærens, cum Gaio Iuriſconſultus in dicto.§.in his contra quos omnes apertè locutus eſt Baldus ſupra, ſi ſubtiliter intelligas, hũc fuiſſe illorum Iuriſconſultorum intellectum & mentem, vt dicerent in ſupradictis ſpeciebus non ſtatim perfici venditionem, quaſi ſub conditione contractam, quia licet verum ſit, ita planè videri contrahi in ſingulas menſuras, quæ ſcilicet ſint in re vendita: nec iſta conditio ſufficiens eſſet, immorari venditionem, prout acutè aduertebat Baldus in dicta.l.ſicut. pro quo allego textum elegantem in.l.ſi ita ſtipulatus.120.D. de verbor. obligat. tamen quia illa conditio, *quæ ſint*, non niſi per factum menſuræ, ponderiſué, aut numeri expediri & certificari poſsit: magis viſa eſt Caſsio & Sabino venditio contrahi ſub hac conditione facti: *Quas menſuraueris, adpenderiſuè: aut quæ admenſuratæ, adpenſauè erunt*: quæ conditio planè venditionem ſuſpendit, quàm ſub illa: *quæ in acerno dolioué ſint*: vt ſubtiliter quidem, ſed non rectè intelligebat Baldus in dicta.l.ſicut. contra textum expreſſum in.d.§.in his.verſic. quod ſi vinum.

Vbi extendens tractatum Iuriſcõſultus in verſi.ergo & ſi grex. ſimilẽ adnectit quæſtionem de grege vendito, vt exemplũ proponeret in his, quæ numero conſtãt, de quibus quoque in principio paragraphi præſuppoſuerat: dicitque ſimiliter, vt in reliquis vini & olei ſpeciebus dictum eſt, definiendam eſſe: & expreſsiſsimè ait, quod ſi totus & vniuerſus grex vendatur in ſingula corpora certo pretio, imperfecta venditio eſt, donec adnumerentur: ita vt iam ineuitabilis text. ſit in eo verſic. ergo & ſi grex. contra Baldi & Pauli ſententiam ſupra relatam. Et quòd tota illa lex in dicto.§.in his. vſque ad verſiculum. Ergo & ſi grex. locuta ſit in caſu, quo totum integrum corpus vini venditur ad menſuram in ſingulas amphoras, & imperfectam conditionalemque eſſe venditionem tradit, apertiſsimè conſtat ex ſeq. verſi. ſed etſi ex doliario. vbi quaſi rem nouam, & à ſe non deciſam, addit Iuriſconſultus, quid dicendum ſit, cum ex doliario pars vini vænierit, veluti metretæ centum: & conſtare ait (quaſi dicat minus dubium eſſe in hac ſpecie, quam in præcedentibus, cum aliquod totum corpus ad menſuram venit) vt dicamus conditionalem venditionem eſſe, & antequàm admetiatur, omne periculum ad venditorem per-
27 tinere. * Ratio autem dubitandi maior erat in ijs ſpeciebus, de quibus locuti ſunt Sabin. & Caſsius, in verſic. quod ſi vinum, quàm in hac vltima, de qua in verſicu. ſed etſi ex doliario. propterea quæ in eam ſententiam Bald. noſtrum impulerunt, vt inter eas ſpecies longam differentiam conſtitueret in dicta lege, ſicut. cum tamen nulla ſit

ex

ex.d.§.in his.Illud igitur adnectit.I.
C.in.d.verſic.ſed etſi ex doliario, ꝙ
ſi pars vini venierit, veluti metretæ
centum:imperfectam & conditiona
lem venditionem eſſe ſine dubio di-
cendum eſt:idque ita verum eſſe ſiue
vnum ſit pretium pro omnibus con-
ſtitutum, ſiue certum in ſingulas mẽ
ſuras:cuius rei ratio illa eſt,vt exiſti-
mo,quia ſic ſe totum illud pretium
daturũ emptor ait,ſi centum illæ me
tretæ ſint & admenſurentur: quem-
admodum,ſi in ſingulas metretas cer
tum pretium daret,ſupra diximus.Ea
vero conditio intelligi nõ poteſt in
prima illa ſpecie,cum vẽdo tibi hoc
totum vinum centum aureis:quia id
planè,quòd præſens eſt,& quantum-
cumq; ſit,vendo:ideoq; ſtatim vendi
tio perficitur,vt eſt tex.in.d.§.in his.
verſi.nam ſi omne.habeſque ita (can
dide Lector) punctũ & explanatũ, ſa
tis tractatum. I.C.in.d.l.quòd ſæpe.
§.in his.ff.de contrah.empt.& opti-
ma,apertaq; iuris ratione reprehen-
ſam ſententiã Bald.& Paul.in.d.l. ſi-
cut.C.de actio. empt.

Illud autem in hac materia perpe
28 tuo notabis: * quod diximus de re-
bus mobilibus ad menſuram vendi-
tis circa text.in.d.§.in his.dicẽdum
& obſeruandũ quoque fore in rebus
immobilibus ad menſurã diſtractis
ex tex.in.l.ſi in venditione.§.1.D.de
peric.& com.rei. vend. vbi id notat
Bart. & tota communis doctorum,
teſte Couar.in dict.cap.pract. quæſt.
num.7. ver. decimo ex his infertur.
& num.10.

Effectus ergo huius noſtræ diſpu-
tationis ad. d. l. quòd ſæpe. §. in his.
29 D.de contrahend.empt.* ille erit, vt
intelligamus,ex quo tempore deci-
ma deberi incipiat in quęſtione á me
propoſita ſupra num.21.ita vt quæri
iuſtè poſsit, ſi quo tempore de ven-
ditione cõuenit ad menſuram, vnus
gabellarius ſit, alius autem cum ap-
penditur, menſuraturvè: an primo,
vel ſecundo decima debeatur: cum
eo demum tempore perficiatur ven-
ditio, quo menſura pondusvè ſit,vt
ſupra reſolui. Et planè videtur quod
ſecundo debeatur,ſicut in venditio-
ne ad ſcripturam contracta diximus
ſupra cap.3.numer.13. tamen iſta re-
ſolutio ab ea pendet: at ſcilicet à ven
ditione contracta ad menſuram, nu-
merum,pondusvé,poſsit alter ex cõ
trahentibus inuito altero iuſtè rece-
dere, antequam conditio impleatur
& eſt veriſsimum non poſſe, quià
omnino contracta venditio eſt, li-
cet imperfecta, vt quælibet condi-
tionalis ſit, textus eſt in dicto. §. in
his.verſicul.quaſi ſub hac conditio-
ne videtur fieri. &. l.1.ibi. *Priuſquam
admitiatur vinum, propè quaſi nondum
venit.* D. de peric. & commod.rei
vend.& iam diximus atqui á condi-
tionali venditione non poſſe quem-
quam recedere conditione penden-
te, pluſquam manifeſtum eſt, vt ſu-
pra dixi in principio huius capitis,
numero tertio.Igitur cùm hæc pro-
poſita venditionis ſpecies ad menſu
ram, numerum pondusvè, condi-
tionalis ſit iuxta communem ſenten
tiam, vt tradit Menochius conſilio
26.numer.28.volum.primo, & De-
cius conſilio.179.numero 1. volum.
1.atque ideo nemo poſsit altero inui-
to ab ea venditione recedere, vt re-
ſoluit Couarruu. practicar. quæſtio.
dicto cap.tertio.numer.ſexto,vt de
qualibet alia conditionali venditio-
ne erit iudicandum: ſicque fiet, vt
cùm impleta conditione menſuræ:
numeri, ponderiſvè, in præteri-
tum videatur puré contracta ven-
ditio, vt regulare eſt in omnibus
contractibus conditionalibus, di-
cta lege neceſſario.§. quod ſi ſub con
ditione. D. de peric. & quomod. rei

vend.&.l.potior.D.de qui potiores. cum ijs,quæ latè ſuperius diximus: præcipuè in hac menſuræ conditione, quæ licet poteſtatiua eſt, poteſt tamen inuito altero impleri. argum. text.in.l.hęc venditio.ver.ſi igitur. D.de contrah. empt. & notat gloſſa in dicto.§.in his verbis, ad penſa.iūcta communi ſublimitatione,de qua ſupra.num.12.magis eſt in noſtra ſpecie, vt dicamus primo gabellario, 30 non ſecundo deberi decimam:*quicquid ego ad hæc non ſatis aduertens aliud ſemel iudicauerim in loco quodam Dominicali, ſecundo gabellarum illiuſque loci domino. ac ſucceſſori ad tribuens decimam pretij cuiuſdam vineæ, quæ in vita alterius domini prædeceſſoris vendita erat ad menſuram, & numerum, in ſingulas vites certo pretio conuento: & poſtquam hic ſecundus dominus in dominio loci & gabellarum ſucceſſerat, numeratæ probabantur vites illæ: & tamen,vt dico. & ex ſupra dictis conſtat,non niſi primo domino, & eius hæredibus decima illius venditionis adiudicanda erat: nec me piget mutare conſilium Acurſio laudante in prædicta.l. quod ſæpe. §. in his verbis. adnumeraueris. D. de contrahend. emption.

Subſequenter in propoſito huius capitis & materiæ, vtiliſsima illa 31 eſt, & elegans quæſtio:* quid ſi tempore conuentionis initæ circa venditionem conditionalem, laicus fit venditor legi gabellario ſubiectus, qui poſtea tempore conditionis impletæ priuilegiatus & immunis reperiatur: an ſcilicet decimam debeat inſpecto principio contractus, an non debeat inſpecto fine,iuxta text. & nota.in.l.3.§.ſi quis cum minore. vbi Bartolus & Doctores. D. de minoribus. & quæ in ſimili diximus ſupra capit.3.ex num.23.Et profectò reſolutiuè procedendo, illud ſine dubio eſt: ſi conditio venditioni adiecta caſualis eſt, vel mixta,decimam ille debeat, quamuis tempore implementi immunis reperiatur: quia cū ex cauſa neceſſaria per conditionis implementum, teneatur venditor ſtare venditioni, à qua interim non potuit recedere ex ſupra reſolutis hoc eodem capit. num.3. neceſſario quoque inſpiciendum eſt principiū, ex doctrina text. & communi in dicto. §.ſi quis cum minore.cuius principij tempore laicum fuiſſe ſupponimus, præſertim cum ea conditio retrotrahatur, ſicut purè videatur contracta venditio à principio.ex notatis ſupra,& in.l. filiusfamilias. D.de verborū obligat.quam in hac materia notat & allegat Bartolus in dicta.l.3.§.ſi quis cum minore.num. 1. verſicul. quæro de quæſtione. ibi. aut conſiſtit alio euentu: Quod ſi cōditio illa venditioni adiecta poteſtatiua ſit,in poteſtate ac voluntate vēditoris poſita: quod fieri poteſt iuxta notata ſupra.hoc capit. numer. 7. maior dubitatio eſt, quia licet verum ſit. adhuc eam retrotrahi,prout contra Doctores ſupra explicui ex numero. 13. negari nequit, quin finis & perfectio venditionis voluntariam conſequentiam habeat ad ſuum principium, nempe conuentionem, cum ſi vellet venditor conditionem, quæ erat in ſua poteſtate, non implere, nunquam venditio fuiſſet perfecta, nec decimæ obligatio naſceretur: ac proinde videtur conſequi ex præcicta doctrina, quod ſi iſte venditor,qui iam eſt immunis per cōſecutionem ſacer docij, vel alio modo conditioni pareat,finem potius debeamus inſpicere,quàm principium ad iudicandam ſuam perſonā. Sed adhúc contrariū

puto

puto: immò quod impleta per eum poteſtatiua conditione venditionis, decimam ſit ſoluturus inſpecto principio, ex ratione de qua ſupra in caſuali, & mixta conditione: nec obſtat doctrina text. in dicto. §. ſi quis cum minore. nam reſpondeo, quod licet conditio illa impleatur ex mera voluntate venditoris, id nihil obſtat in hac ſpecie: quia hic venditor non ex vi conditionis impletæ, ſed ex vi anterioris & præcedentis contractus per eum, cum eſſet laicus, celebrati, & per conditionis euentum purificati obligatur, & quidem neceſſariò ex anteriori cauſa, nō voluntariè ex noua, argumentum tex. elegantiſsimi in.l. 5. D. de conditio. & demonſtratio. de qua vide Eman. Coſtam.lib.2. ſellecta. capit.3. Idemque erit è contrario, ſi tempore contractus immunis eſſet, & cum conditio impletur, tributarius reperiatur; quod facilè poſſet contingere in eo, qui primam coronam & beneficiū habens poſtea vxorem duxiſſet: etenim tempus contractus erit inſpiciendum propter retrotractionem, ex doctrina Baldi, de qua ſupra. nu. 10. in fine.

32 Sed certè prædicta reſolutio, (& hoc valde nota)* limitanda eſt, quādo venditio collata foret in conditionem intrinſecam, ſic enim Doctores vocant in.l. final. vbi gloſ. D. de ſtipulatio. ſeruo. veluti ſi ita laicus vendidiſſet fundum: vendo tibi fundum ſi ad ſacerdotij gradum aſcendero: vel primæ tonſuræ cúm eſſet, ſic diceret: ſi tale beneficium curatum aut ſimplex adipiſcar: etenim iſto caſu, licet venditionis cōditio impleatur, & retrotrahatur ad tempus contractus, prout regulare eſt, ex dicta.l. filiusfamilias. D. de verbor. obligat. & notauimus ſupra hoc eodem capite, adhuc quidem nec priemis, nec præſentibus gabellarijs quid quam debebitur ratione decimæ: Ratio hæc eſt elegans & veriſsima, quia ſi gabellarius petit decimam ex iſta venditione, cuius conditio impleta eſt eo tempore, quo venditor reperitur ſacerdos aut beneficiatus, illud neceſſariò allegare debet, & in in hoc fundatur, quod impleta conditio retrotrahitur ad tempus contractus, ita vt iam tunc impleta videatur ex regula dictæ. l. filiusfamilias. ac proinde decimam debere iſtū venditorem, qui eo contractus tempore erat vnus ex reliquis non priuilegiatis, & gabellariæ legi ſubiectis: at venditor id libenter fatebitur, ſed admonebit gabellariū, quod reſpiciat conditionem, & inueniet talem eſſe, vtcumque tempore per retrotractionem fingatur impleta, appareat ſe clericum, aut beneficiatum eſſe, & hæc eſt ipſa veritas, quā confirmare volo aliquorum iurium authoritate, quæ vbi rectè intellecta fuerint, rem iſtam patefacient.

33 Et primo allego textum* qui ſic debet intelligi in dicta. l. finali. D. de ſtipulat. ſeruo. vbi filiusfamilias ita ſtipulatus eſt: ſi emancipatus fuero, aut aliàs mei iuris factum ſim, decem dare reſpondes? & diſtinguit Iuriconſult. an dolo fecerit, nec nē? cúm tamen generaliter doceat textus in dicta.l. filiusfamilias. D. de verbor. obligat. quod filius ſtipulatur ſub conditione, in quemcumque euētum puta facta ſtipulatione patri adquiri: & gloſſa in dicta. l. final. diſtinguit inter conditionem extrinſecam & intrinſecā. Ego autē nō ſatis ſcio, quid ſibi velint verba illius gloſſæ, niſi hoc ipſum velint, quo modò dicam: cum ea tamen tranſit Bartolus nullam rationem differētię cōſtituens ibi, & in dict.l. ſi filiusfamilias. in principio. Igitur ego ſic intelli-

intelligo ea iura, quod regula dictæ legis, ſi filius. procedit ex eo, quod impleta conditio retrotrahitur ad tempus contractæ ſtipulationis, quaſi ea purè concepta eſſet conditione iam eo tempore impleta. l. potior. D. qui potiores. & quæ ſupra reſoluimus: quo quidem tempore filius erat in poteſtate patris, vnde nimirum ſi patri intelligatur adquiſita actio ex lege, placet. D. de adquir. hęred. & iam latè ſupra diximus ex cómuni omnium Doctorum ſententia. iſtud autem omninò ceſſat in ſpecie dictæ legis final. De ſtipulatio. ſeruo. Prout ego conſidero, quia talis eſt illa conditio: *Si mancipatus fuero*: vt ad quodcunque tẽpus retrotracta conſtituere non poſsit filium in paterna poteſtate: quocunque enim tempore fingas eam conditionem impletam eſſe, finges quoque neceſſariò eo tempore filium ſtipulantem emancipatum eſſe, & ſic extra patris poteſtatem, vt ei videri non poſsit adquiſita ſtipulationis obligatio ſicut regulariter in reliquis conditionibus fit, ex ſupra reſolutis: quemadmodum. & de illa conditione diximus: *Si ad ſacerdotij gradum aſcendero*: quod quocunque tempore fingatur impleta per retrotractionem, ſemper venditor reperiatur ſacerdos. Vnde iuſtiſsimé diſtinguit Iuriſconſultus in dicta. l. final. D. de ſtipulat. ſeruo. an dolo filius familias ſtipulatus fuerit, an verò ſine dolo, vt quia forte ſub ea conditione, nec aliàs promiſſor voſor voluit ſpondere, qui filio, non patri volebat cóſulere, vt in ſpecie. l. cum quidam. D. de hæred. inſtitut. Vt interim notes, eandem differẽtiam faciendam eſſe in prædicta venditionis ſpecie, qua de agimus: vt ſi, cum ſtatim vellet laicus vẽdere ſub ea conditione ſacerdotij vẽdidiſſet, ſperans ita fraudare decimam, nihil ei proſit, arg. tex. in dict. l. fi. D. de ſtipula. ſeruorum. quia fraus in hac materia (vt nec in alia) patrocinari non debet. l. 11. tit. 17. lib. 9. Recopilat. ſecus verò alias, quando conſtaret, nó aliter vẽdere voluiſſe, niſi in eũ euentũ, vt quia ei clerico non facto habitatio domus, & poſſeſsio fundi expediret: etenim deficiente dolo prædicta noſtra reſolutio locum habebit. Ideò autem, vt omninò explicem, prędicta doli diſtinctio facta non eſt in ſeruo in. d. l. fin. ff. de ſtipula. ſeruo. quia vt verè inquit gloſſa ibi, geſtũ in ſeruitute, ſeruo nó prodeſt. l. 1. & l. promiſſę. C. an ſeruus pro facto ſuo.

Item & ſecundo in eandem ſententiam allego textum difficilem,
14 qui * ſic debet intelligi in. l. final. C. de donatio. quæ ſub. vbi mater filiæ familias donauit ſub conditione, ſi emancipata foret: & poſteá impleta conditione, non eſt donata res adquiſita patri, eidemque marito donatricis: alias enim ſi adquireretur, donatio à principio non valeret, cúm videretur ab vxore facta marito, ex. l. 3. §. verbum poteſtatis. D. de donatio. inter virum. quod eſt contra regulam dictæ. l. ſi filius famil. cum ſupra notatis. D. de verbor. obligat. Sed relictis alijs, quæ à Doctoribus dicta ſunt circa retrotractionem dominij, quæ non probo: veriſsimam rationem eſſe intelligo, quam fuiſſe diximus in dicta lege final. D. de ſtipulat. ſeruo. ſcilicet, quia ea códitio: *Si emancipata fuerit à patre*, talis eſt, vt quocumque tempore fingatur & intelligatur impleta per retrotractionem, numquam videbitur donatio facta filiæ in poteſtate patris exiſtenti, ſed quidem emancipatæ: ceſſatque ita ratio dictæ. l. ſi filius familias. & dictæ legis, placet. cum adiunctis, ex dicta. l. 3. §. verbum, poteſta-

poteſtatis. D. de donation. inter virum.

Cæterum in eandem ſententiam non adducam breuitatis cauſa, quæ
35 circa ſtipulationem hanc: cum* mortuus fueris, vel mortuus fuero, dabis? latiſsimè dixi in longa mea repetitione, quam habui, vt gradum licentiæ acciperem, ad. l. ſcrupuloſam. C. de contrah. & committ. ſtipulat. vbi dixi, nullam fuiſſe olim eiuſmodi ſtipulationé, ea ratione, né ab hęredibus, & contra hæredes actio inciperet, contra antiquam iuris regulam ſublatam in titul. C. vt actiones ab hæredibus, nec obſtare, quod conditionalis ſtipulatio ad hæredes & contra hæredes tranſit, vt eſt textus. in. §. ex conditionali. Inſtitu. de verbor. obligat. Nam dicebam veriſsimé ex eo tranſire, quia impleta conditio retrotrahitur ad tempus contractus, ſic vt viuo promiſſore aut ſtipulatore videretur impleta, & actio, ex tūc nata, per regulam dictæ. l. ſi filius famil. D. de verbor. obliga. vt expreſſé ait textus in præallegata. l. neceſſario. ver. quod ſi pendente. el primero. D. de per. & com. rei vend. quę 2
conſideratio procedere non poteſt in ea conditione, *Cum mortuus fuero:* vel *cum mortuus fueris:* quia ad quodcunque tempus retrotrahatur, & fingatur impleta, ſemper inueniens illum eſſe, & fingi mortuum, ac proinde non euitari prohibitionem regulæ ſublatę in dicto tit. C. vt actiones ab hæred. ex quibus plurima iura intelligebam: ſed non eſt hic locus, vt repetam, quia nolo ſuſcepta materia egredi.

Summa Capitis ſexti.

1 Exponitur textus in. §. emptio. Inſtitu. de emptio. & venditio.

2 Tripliciter poteſt venditio diem recipere, & qualiter.

3 Tota venditione, vel ſola pretij ſolutione in diem certum collata, ſtatim naſcitur actio ad pretium, ſed obſtat exceptio.

4 Idem eſt ex die vel in diem vendere, aut promittere.

5 Taxatur Bartholomæi Philippi Luſitani intellectus ad. l. ſi ita ſcriptum. §. ſi ſub conditione de legatis. 2.

6 Exponitur. l. 2. D. quando dies leg. ced.

7 Reprehenditur communis Bartoli interpretatio ad textum in dicto. §. ſi ſub conditione.

8 Laudatur Doctor Emanuel Rodericius præceptor autoris, & eiuſdem intellectus ad dictum. §. ſi ſub conditione taxatur.

9 Traditur ſpecialis natura legati damnationis.

10 Taxatur quidam intellectus ad textum in. l. ſi in annos ſingulos. D. de cōditio. & demonſtra.

11 Traditur verus intellectus ad dictum §. ſi ſub conditione.

12 Venditione ita contracta, vt ſola rei traditio in diem conferatur, ſtatim naſcitur, & pretij, & decimæ obligatio; ita vt vtrumque ſtatim ſolui debeat.

13 Tota venditione, vel ſola pretij ſolutione in diem certum collata, gabella peti non poteſt à gabellario, donec dies adiectus veniat, ex Parladorij ſententia, quæ multiplici ratione ab autore corroboratur.

14 Proponitur ſecūda ratio illius ſentētiæ.

15 Traditur tertia ratio, & diluitur.

16 Quarta ratio: & qualiter liceat carius vendere pecunia credita, quam præſenti.

17 Legis gabellariæ poteſtas de ambulatoria eſt.

18 Quinta ratio.

19 Aſsignatur quædam limitatio illius ſententiæ.

20 Ali-

20 *Alia limitatio proponitur.*
21 *Aſsignatur ſexta ratio.*
22 *Refertur Parladorij limitatio ad. l. 31. tit. 19. lib. 9. Recopilat.*
23 *Traditur vera reſolutio ad quæſtionem. de qua ſupra. num. 13. & plures rationes pro ea aſsignãtur, cõtra Parladorium.*
Satisfit ſextæ rationi, primæ, & ſecundæ, de quibus ſuprà. nu. 12. & 13. & 14.
24 *Generaliter practicanda eſt dicta. l. 31. Recopil. ſiue venditio pura ſit ſiue in diem certum, & ſatisfit tertiæ, & quintæ rationis, de quibus ſupra. nu. 16. & 18.*
25 *Venditione in diem cõtracta, decima debetur ijs gabellarijs, qui fuerint cũ contractũ eſt, non cum dies venerit.*
26 *Propter neceſsitatem Regis, poteſt gabella ante tempus exigi.*
27 *Declaratur. l. 10. in fine. tit. 17. lib. 9. Recopilat.*
28 *An vẽditor cedendo actiones gabellario contra emptorem, vſq; ad quantitatem decimæ, liberetur.*

Venditione in diem certum contracta, an ſtatim decima peti poſsit.

CAPVT. VI.

DIXIMVS de venditione pura, & conditionali: nũc de illa videamus, quę in diẽ certum contracta erit: * nam li-
1 cet. text. in. §. emptio. Inſt. de emp. & vend. iſtius modi venditionem non referat, ſed tam ſub conſideratione, quàm purè contrahi poſſe dicat: dubium non eſt, quin & diem quoque poſsit recipere, ſicut cæteri contractus, iuxta notata in. l. obligationum faceré. D. de actio. & obligatio. & quæ laté reſoluit Anton. Gomezius. 2. tomo. variarum reſolutionum. c. 11. intellige autem me agere in hac quæſtione de illo die, qui initiũ prębet emptioni & venditioni, vt quia in diẽ aliquẽ certũ differatur: nõ autem de eo, qui adijcitur in hoc, vt eo veniente emptio & venditio finiatur, vt quia vſque ad diem aliquem certum contrahatur, iuxta notata in l. fina. cum gloſ. ibi; verb. & contractus. C. de legatis. Hæc enim verè pura venditio eſt, quamuis die finitur, & ſtatim proculdubiò gabella debetur, de qua diximus ſuprá in pręfatione in ſcholio ad. l. 1. titu. 17. lib. 9. Recopilat. in illa verò, quæ in diem differtur, non leuis dubitatio eſt, quãdo decima Regalis peti queat: & hęc eſt quæſtio noſtra, de qua principaliter agimus.

Ad cuius perfectam reſolutionem præmittendum eſt, quod ven-
2 ditio * poteſt diem dilatorium tripliciter recipere: Primó, cum totus venditionis contractus in diem confertur, & ex nulla parte purus eſt: veluti ſi ita dixero, vendo tibi hanc rem in diem proximum Diui Ioannis centum aureis: & tu dicas, eam rem ex que eo die, & eo pretio emptam habeo: quo caſu id volumus, vt quàmuis ſtatim contracta venditio maneat, ego non cogar ante illum diem rem venditam dare, nec tu ad pretium tenearis. Secundò, cum venditio ipſa puré contrahitur, ſola autem pretij ſolutio in diem confertur, vt quia eius fides à venditore, vſque in eum diem habeatur iuxta textum in. §. venditæ. Inſtitut. de rerum diuiſione. & l. procu-

procuratoris. §. penult. D. de tributo. & l. 46. titul. 28. part. 3. quo caſu ſtatim ad rem ipſam agi poteſt, non autem ad pretium, donec dies veniat, quia obſtat exceptio, vt ſtatim explicabo. Tertio, cum ſola rei traditio differtur, veluti ſi ita purè vendã, vt non tenear rem venditam dare, donec moriar, vel niſi ex tali die certo: quod rectè fieri, & in pactum deduci poſſe reſoluit Tiraquellus de retractu ligna. §. 1. gloſ. 10. numer. 118. & eo caſu ſtatim debetur pretium, & per venditorem peti poteſt, non expectato die traditionis rei véditæ, quia in totum, præterquam in rei traditione, purus eſt contractus, vt bene notat Tiraquel. in dicto loco. num. 119.

Præterea notandum eſt, quod in hac tertia venditionis ſpecie pretiũ conuentum ſtatim peti poteſt, & ſolui debet, ex ratione tradita per
5 Tiraquellum, vbi ſuprà: at * in primis duobus caſibus venditionum, nempè cùm vel tota venditio, vel ſola pretij ſolutio in diem certum cõfertur, licet pretium ſtatim debeatur, eò quod dies non eſt modus inducendæ, aut tollendæ obligationis, iuxta notata in dicta. l. obligationum ferè. D. de actio. & obligat. ſicut conditio, cuius natura eſt actum ſuſpendere, donec ipſa impleatur, vt in ſuperiore capite latè diximus, & eſt. text in. l. quæſitum. & l. legata. D. de condit. & dem. ante diem quidem peti non poteſt ex ceptione obſtatura: etenim ceſſit dies, ſed non venit, vt tradit. text. & ibi notatur in. l. cedere diem. D. de verbo. ſignific. & reſoluit laté Anton. Gometius, vbi ſuprâ. numer. 21.

Quod eſt verum, ſiue quis in
4 diem vendat, ſiue ex die: * nulla enim vtriuſque locutionis differentia eſt, quando in vtraque id volumus, vt in diem certum contractus executio differatur: etenim paſsim dicitur ex die promittere, qui die certa dare promiſit, vt eſt. text. in. dict. l. obligationum ferè, in princ. & l. ſufficit. D. de condict. indeb. vt benè explicat Coſta libr. 1. ſelect. interp. cap. 20. quicquid inter eas loquendi ſpecies magnum diſcrimen conſtituat Ripa in. l. ita ſtipulatus. numer. 84. verſicul. tertio. D. de verbo. obligat. vbi putat, quod legatum ex die, quaſi conditionale eſt, & ante eius diei aduentum actio, & obligatio non naſcitur, per text. in. l. 2. D. quando dies legati cedat. & videtur probare. text. in. l. ſi ità ſcriptum. §. ſi ſub conditione. de legat. 2. vbi dicit. l. C. quod legatum ex die certo, ante diem ad nos non pertinet, nec repudiari poteſt, quemad-
5 modum relictum ſub conditione, * quem. text. ita interpretatur Bartho. Philippus Luſitanus in bello quodam fictionum. cap. 14. litera. M. ſcilicet, quando ex die legatum eſt: quòd differre ait à legato in diem, de quo loquitur. text. in. dict. l. cedere diem, & tota materia. D. de verbor. ſignifica. ſed id falſum eſt, vt dixi, & rectè explicat Coſta, vbi ſuprà.

6 Nec * obſtat text. in. d. l. 2. D. quãdo dies legati cedat, quæ ex alio procedit, nempe quòd legata eſt res talis, cuius obligatio ad hæredes non tranſit, ſcilicet vſusfructus, qui cum perſona finitur. §. fin. Inſtit. de vſufruct. & hæc eſt vera, & communis interpretatio, vt refert Gometius, vbi ſuprá. numer. 21. verſicul. ſecundó limita.

Non etiam obſtat. text. difficilior in. dict. l. ſi ita ſcriptum. §. ſi ſub con-
7 ditione, * quia vt Barto. cum communi doctorum ſententia exiſtimat,

quem

quem refert & ſequitur Coſta.dicto.
lib.1.ſellect.interpret.cap. 20.legatū
in diem certum ad nos nō pertinet,
donec dies veniat propter paratam
exceptionem,quam hæres habet.ar-
gum.text.in.l. ſi dari ſtipuler.D. de
verb.obliga.ſed aduerte,quod iſta in
terpretatio merito quibuſdā nō pla-
cuit,quia ille text.in.dict.l.ſi dari. &
alij ſimiles intellegūtur in exceptio-
ne perpetua,iuxta.l ſi non ſortem.§.
indebitum.D. de condict. indeb. li-
cet enim tutus exceptione perpetua,
iure prætorio non debet.l.creditori.
C.de pactis.&.l.3.D.de conſti.pecu.
recte tamen dicitur vtroque iure ci-
uili & prętorio debere ille,qui in diē
certū obligatus eſt,prout apertè con
ſtat ex.d.l.3.verſic. fin. D.de conſtit.
pecun.

8 Vnde * aliter Doctor Emanuel Al
fonſus Rodericus Luſitanus,præcep
tor quidem meus doctiſsimus intel-
ligebat eum text.in ſpeciali damna-
9 tionis legato, * cuius dies non cedit,
niſi agnitum ſit,vt notat Iaco.Cuia-
cius ad Paulum,lib.3.ſenten.tit.de le
gatis.inde dicebat,quod cum legata
rius ante diem agnoſcere non poſſet
legatum propter non præſentem vo
luntatem defuncti, non deferebatur
ei,nec debebatur ante diem. Sed ad-
uerte, quod iuxta hanc ſententiam,
nec poſt diem deberetur legatum il-
lud,ſi agnitum non eſſet:quod eſt cō
tra text.in.d.§. ſi ſub conditione ibi:
*Nam nec pertinet ad nos, ante quam dies
veniat.* Quaſi innuat text.quod veniē
te die, abſque vllo alio facto ad nos
10 pertinebit. * Atque in eundem ſen-
ſum intelligebat tex.in.l. ſi in annos
ſingulos ibi: *Nouiſsimo die debebitur.*
D de cond.& demonſt.ſed in ea quo
que lege aduerte,quod ſi Iurisconſul
tus loqueretur in ea ſpecie legati
per damnationem relicti, fieret, vt
nec nouiſsimo quidem die debere-
tur, ſed cúm eſſet agnitum.

11 Itaque melius intellige eum text.
in dict.§.ſi ſub cōditione. prout ego
eum intellexi,cúm adhúc ſub prçce-
ptore eſſem in ſcholis anno Domi-
ni.1571.& quidé valdé puer: & adeò
placuit is intellectus prædicto Do-
ctori Emanueli Rodericio,& Docto
ri Hectori Rodericio eius patri do-
ctiſsimo,& in Salmanticenſi Acade-
mia primario regenti, quod in poſte
rum quotieſcunque erat occaſio, ſic
mecum eum tex.intelligebāt,& ho-
noris gratia diſcipulum allegabant
in cathedra:intelligo ergo,quod tex
tus in dict.§.ſi ſub conditione. nō po
nit duas legati ſpecies, conditiona-
lis,& in diem certum,prout hucuſq;
omnes putauerunt, ſed vnius tantū
legati ſub cōditione vel in diē certū
relicti alternatiuè: veluti, *lego Titio
cētum ſi nauis ex Aſia venerit, vel ex die
diui Ioannis*;Qua in ſpecie verum eſt,
quod antequam dies veniat,vel con
ditio exiſtat, nulla naſcitur actio &
obligatio ad perſecutionem legati:
quia licet certi ſumus, debitum iri
legatum ſi viuat legatarius, tamē ſu-
mus incerti, ex qua cauſa debeatur,
debendumuè ſit:Etenim ſi ante diem
exiſtat conditio, tāquam impleta cō
ditione legatum debebitur, nec dies
expectabitur:quod ſi dies ante con-
ditionem venerit, tāquam die veniē
te peti poterit,conditionis euētu nō
expectato,argum.text.in.l.ſi ita quis.
63.D.de verb.obligat. quia nō vtra-
que cauſa,ſcilicet, diei & conditio-
nis inhæret legato(vt in caſu de quo
agit Anto.Gometius.2.tomo.varia.
cap.11.num.33.vbi loquitur de obli-
gatione, quæ diem & conditionem
ſimul cōtinet, veluti: promitto aut
lego tibi centum ex die Diui Ioan-
nis, ſi nauis ex Aſia venerit,quo ca-
ſu vtrumque expectandum eſt)ſed al
terutra cauſa ineſt.l. cùm quæreba-
tur.

tur. D. iudicatū ſolui ex quo fit, qđ cū antequā dies veniat, vel conditio exiſtat incerta ſi t obligationis cauſa, legatario interim mortuo ad hæredes eius nō trāſibit legatū, arg. text. in l. huiuſmodi. D. quando dies legati cedat. & l. Iulianus. D. de condict. indeb. & l. neceſſario. §. ſi ita. D. de peri. & com. rei ſecundum verum intellectum gloſſę ibi: & fortaſsis alibi dicemus: multa enim habeo, & quidē ſubtilia circa text. in dicto. §. ſi ſub conditione. ſed quia non admodum è re eſt illa tractare in hac materia, cōſultò prętermitto.

His ergo prænotatis aptè ſuccedit quęſtio noſtra difficilis, an in prędictis venditionum ſpeciebus ſtatim cum contractum eſt, Regalis decima
12 peti queat: * & quidem in illa vltima venditione, ſcilicet, cum ſola rei vēditæ traditio in diem differtur, dubium non eſt, quin ſtatim gabella ſolui debeat: quia cum eo caſu pura vēditio ſit, & ſtatim pretium debeatur & peti poſsit ſine metu exceptionis, vt ſupra explicuimus. nu. 2. nulla ratio eſt, cur non & gabella, quæ ex ipſo pretio, & non ex re vendita ſoluēda eſt, ſtatim debeatur, & ſolui debeat, prout expreſſe tradit Barto. in. l. ſancimus viris. & ibi Ioan. de Platea circa medium. C. de Conſulibus. lib. 12. vbi aiunt, quod eo caſu tempus contractus inſpici debet, quia & ſtatim, & gabellarijs illius temporis gabella ſoluenda eſt, non expectato tempore traditionis rei vēditę, prout iudicatum eſſe ait Ioſephus Ludouicus in deciſione Peruſina. 114.

At in illis duobus caſibus vēditio
13 num, * nēpé quando vēditio tota vel ſola pretij ſolutio in diē certum differtur: non leuis dubitatio eſt, an pretiū & gabella ſic pari paſſu ambulēt, vt ſicut pretiū ante diē peti non poteſt exceptione obſtatura, vt ſupra explicuimus. n. 3. ita quoq; nec Regalis decima ante eū diē debeatur, aut peti queat, ſi quidem ex pretio ſoluenda eſt, iuxta. l. 1. tit. 17. li. 9. Recop: atqui Alex. de Imola. in lege falcidia non habetur. nu. 2. D. ad legem falci. expreſſe ait, quod ſi ſtatuto caueatur, vt ex contractu ſoluatur gabella: eo tempore ſolui debet, quo cū effectu ex tali cōtractu agi poteſt, nō antea. quam ſententiam refert & ſequitur Ioan. Parladorius mouens quæſtionē in proprijs terminis noſtræ decimę, libro rerum quotidia. cap. 3. §. 7. nū. 48. allegans Rod. Suarez in tit. de las arras. §. ex quibus. num. 9. & expreſſe volés, quod venditione in diē cōtractu expectādus eſt dies à gabellario, nec ad decimam poſsit agere, prius quam venditor præſentem actionē habet ad pretium die veniente. Quæ opinio & ſententia multiplici ratione corroborari poteſt: Prima, quia cum dicta. l. 1. Recopilat. expreſsim diſponat, quod venditor ſoluat ratione gabellæ, vnum ex ſingulis marauedinis, quæ in pretio venditionis fuerint, vt ſupra in eius ſcholio explicuimus: magis videtur, vt decima exigatur eo tempore, quo cū effectu ad preti ūagi poteſt, arg. l. penales. §. annua. D. ad leg. fal. vbi falcidia detrahitur in terminis ipſius legati, vt notat Alex. vbi ſupra.

Secunda ratio, quæ allegari poteſt pro prędicta ſententia, talis eſt: quòd
14 * cúm decima ſoluenda ſit de nummis pretij, neceſſarium videtur legem velle, vt prius nummi & pretium ad venditorem perueniant, iuxta textus in lege, item veniunt. §. ait ſenatus. verb. bonæ fidei. D. de petit. hæredit. & argumen. textus in. l. ſi vero remunerandi. §. final. D. mandati. & l. inſulam. §. final. D. locati. vbi ſi ædificium faciendū conducam, quamuis de ſolutione

H merce-

mercedis nihil conuenerit, poſſum à principio pecuniam ad impendia petere: ergo cùm lex dicat, quod venditor ſoluat decimam pretij, apertè videtur ſupponere, vt prius venditor pretium vel ſaltem actioné habeat: & facit, quod ſcripſi: Paulus de Caſtro, in. l. huiuſmodi. num. 3. in fine de legat. 1. vbi ait, quod cum alicui legã tur centum, ſi ex ijs quinquaginta alij det: non videatur ſub conditione, ſed ſub modo legari, quia non niſi accepto legato poſſet impleri conditio: vnde rectè exiſtimat, teſtatoris voluntatem fuiſſe, vt prius legatarius centum accipiat, quam ipſe ad quinquaginta illi tertio ſoluenda teneatur: & eadem ratione in propoſito noſtræ quæſtionis videtur arguẽdum, quod cum ex pretio venditionis hæc decima ſolui debeat, neceſſe eſt, vt prius vẽditor pretium habeat.

15 Eſt & tertia ratio, * quia ſi aliter obſeruari patiamur, maximã iniquitatem admittemus, vt arguam iuxta verba Iuriſconſultus in. l. ita vulneratus. verſ. quod ſi quis. D. ad legem Aqui. & ea erit Iniquitas, quod ſi rem magni pretij ob neceſsitatem pecuniæ vendam, nec poſsim ita vẽdere, vt præſentem pecuniam habeam, ſed in diem certum, & per aliquas ſolutiones penſioneſvè, vt ſolet: ſi ſtatim ego cogar decimam pretij conuenti nec mihi ſoluti, gabellario ſoluere, fiet, vt ad hanc ſolutionem opus habeam, alteram rei alterius venditionem facere præſenti pecunia in maximum meum incommodum à Chriſtiano Rege non ferendum, alteram quoque gabellam ſoluturus ex venditione ſecunda: quod erit, vt videtur iniquiſsimum pati, ex. l. ſi ſeruus. verſ. alioqui. D. de pignorat. actio. vel in. hoc maximè reclamãte ratione illa contra tributum iſtud conſiderata per Dom. Soto. lib. 3. de iuſt. & iure. quæſt. 6. art. 7. par. 267. in fin. ſed certé nimium ſpecialis eſt iſte caſus, vt ex eo generaliter arguatur: nã leges ad ea, quæ frequentius accidunt, adaptari ſolent. l. nam ad ea. D. de legibus.

16 Rurſus facit & quarta ratio, * quæ videtur nimis ſtringere, & talis eſt: quia vt plurimum propter pretij dilationis beneficium cariús vẽdimus: quod euenit, iuſteque fieri poteſt abſque vſuræ metu, cum vel iuſtum pretiũ rei non exceditur, ex notatis per F. Antonium Cordubenſem, in ſuo quæſtionario. quæſt. 84. vel fundus qui fructus ferat, locari vé ſoleat, dilatione ad pretium data venditur, iſq́; ſtatim traditur, iuxta text. in. §. venditæ, Inſtit. de rerum diuiſ. quo caſu licet cariore pretio væneat, quam vẽdi poſſet præſenti pecunia, nulla vſura, ſed rei perſecutio eſt, propter rei venditæ fructus, qui interim percipi poſſunt, prout eleganter adnotat Caro. Molinæus de vſuris. queſtio. 74. num. 492. & plures autores de hac re tractãtes allegat Pinellus in. l. 2. 3. parte. cap. fin. num. 34. D. de reſcin. vendit. & vide Ioan. Gutier. de iura. confirmatorio. 1. part. cap. 2. numer. 6. & Dom. Soto. lib. 6. de iuſti. & iur. queſ. 4. artic. 1. ergó cùm hoc commodo dilationis gaudeat gabellarius ſeu fiſcus, ex qua prouenit, vt propter pretij incrementum maiorem gabellam recipiat, & illud quoque in cõmodũ pati debet, vt dilationem diemq́; ſolutionis expectet. l. ſecundum naturam. 10. de regu. iur. & reg. qui ſentit onus. eo tit. lib. 6. Nec culpare poterit fiſcus aut gabellarius venditoré, quod diem adiecerit venditioni, ſi quidem eo facto fiſcus ipſe lucrum ſentit creſcente gabellá, argumen. textus in. l. cum in fundo. §. quod ſi mulier. D. de iure dot. ibi: *Imputari non poteſt, ex quo ipſa lucrum habet.* de quo

quo agit Barol. in. l. Vranius.num. 8. D. de fideiuſſor. & liberum vnicui que eſt, prout voluerit, vere contrahere & vendere, dummodo nullam fraudem in fiſcum committat, vt diximus ſupra capit. 2. numer. 37. quia
17 * lex gabellaria non cogit ſic, vel ſic vendere: quin immò eius poteſtas ambulatoria eſt, vtpotè quæ ex libera contrahentium véditione & permutatione profiſcitur, vt alias dixit Iuriſconſult. in. l. erit ergo. D. de fundo dotali.

Item pro eadem ſentétia eſt quin-
18 ta ratio: * nam lex non vult ſolui gabellæ nomine pluſquam decimam pretij, vt conſtat ex dicta. l. 1. titul. 17. lib. 9. Recopilat. ſed ſic eſt, quod dies adiectus ſolutioni, pretium diminuit, vt probat text. in. l. 1. §. editiones. D. de edendo. l. fundi partem. D. de contrahend. emptio. &. §. plus autem Inſtitut. de actio. & reſoluit latiſsimè Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 18. ex num. 34. ergo neceſſe eſt, quod dies adiectus venditioni, & gabellæ quoque obligationi tacitè inſit, aut interuſurium medij temporis deducatur, iuxta notata per Bartolum & Doctores in. l. in lege falcidia non habetur. D. ad. legem Falci. quorũ meminit Rod. Xuar. in. l. fori *de las arras*. nu. 9. alias enim, ſi ſtatim véditor integram decimã pretij con uenti repręſentare teneatur, fiet aper tiſsimè plus ſoluere, quam ſit decima pars pretij venditionis, contra mentem & verba prædictæ legis Regiæ, prout in quæſtione ſimili eleganter reſoluit Caro. Molinæus in conſuet. Pariſien. 2. part. tit. 2. §. 55. gloſ. 1. nu. 40. cum ſequentibus, quod ipſe dupliciter rectè limitat. Primo quidem
19 in nu. 44. * niſi fraus fiat, & dilatio ad ſoluendum pretium ſimuletur: nã tunc, quòd verè actum erit, obſeruabitur, iuxt. Ru. C. plus valere quę agitur, & iuxta l. 11. titul. 17. lib. 9. Recopilat. vbi cauetur, vt fraudibus in hac materia locus non fiat. Secundò
20 in numer. 46. * niſi ex alia cauſa extrinſeca conceſſerit venditor dilationem pretij, præter eam quam ſupra conſiderauimus in ratione quarta, nempe vt eo pretio vendere quo vendidit, vel quia aliter emptorem non inueniit: ſed alia potius ratione, vt dixi: veluti ſi poſtquam purè vendidiſſet certo pretio ſtatim ſoluédo, fidem de eo habuerit emptori, vt gratiam ei faceret: nam iſto caſu, cum pura obligatio decimæ acquiſita ſit gabellario, in cuius damnum venditor paſciſci nõ poterit, ex regu. l. id quod noſtrum. de regu. iuris & notatis per Bartolum, & Doct. in. l. ab emptione. D. de pactis.

Vltimô pro eadé ſententia eſt ſex-
21 ta ratio: * quia gabella videtur onus iniunctum pretio venditionis, liquidem ex illo ſoluenda eſt, vt conſtat ex dicta. l. 1. Recopil. atque ideò regulanda videtur eadem menſura temporis, qua ipſum pretium, argum. text. in. l. nec ſemel. §. ſi in habitatione. D. quando dies legati cedat, vt cum gabellarius ſe fundet in venditionis cõ tractu, neceſſe habeat ſequi limites ipſius venditionis, nec poſsit eos anticipare, vt aliàs inquit Carol. Molinæus in conſuet. Pariſ. 1. part. titul. 1. §. 13. gloſ. 3. num. fin.

Ex quibus omnibus mirificè comprobari videtur prædicta Parladorij ſententia, de qua ſupra in numer. 13. cum qua ipſe ſecurè tranſit in dicto
22 loco, exiſtimans * ſecundũ eam limitandam, & intelligendam eſſe deciſionem text. in. l. 31. tit. 19. lib. 9. Recopilat. quæ poſt venditionem contractam quinque dies vectigali ſoluédo præſcribit, vt latius dicemus infra. c. 18. népe vt intelligatur, niſi modo habita fide de pretio venditio facta ſit:

tunc enim putat,non ſolum quintú
diem expectandum, ſed & eum , qui
pretij ſolutioni ex conuentione par
tium adiectus ſit,iuxta ſuperius tra-
dita.

Ego verò quamuis tot rationibus,
& fundamentis prædictam ſenten-
tiam firmauerim,vt cum ea in diſpu-
23 tando tranſire ſim ſolitus,fateri * nó
deſinam , quod cum ſemel caſus iſte
incidiſſet in litem,& iudices recuſa-
ti aſſeſſor ſiue ſocius nominarer, ac
definitiua ſententia inter partes eum
vellem decidere,hæc mihi in contra
riam partem occurrerunt: primum,
quod dicta.l.31. Recopilat. dùm iu-
bet ſtatim decimam ſolui poſt quin-
que dies à tempore venditionis con
tractæ computandos, nulla diſtin-
ctione vtitur,an véditio pura ſit, vel
diem habeat: ergo nec nos diſtingue
re debemus.l.1.§.generaliter.D.de le
gat.prę̃ſtá.&.l.3.D. de officio præſi-
dis.cum notatis.

Secundum,quod licet, qui ſub có
ditione promittit aut vendit,nó pro
prié dici poteſt venditor aut debi-
tor,ea ratione, quia interim condi-
tione pendente non eſt omnino con
tractus perfectus, vt ſupra explicui-
mus cap.5.& notatur in.l.ſub condi
tione.D.de condit.indeb. tamen qui
in diem certú aliquid promittit aut
vendit,verus eſt venditor & debitor
vt probat text.in.l.in diem.vbi gloſ.
& Doctores notant.D.de condictio.
indeb.atq; ita verificantur in eo ver
ba prædictę.l.1.tit.17.lib.9. Recop.
ibi: *Que los vendedores*. Si ergò ſtatim
venditor eſt,quanuis in diem vendat
neceſſarium ſit, vt ſtatim Regali de-
cimæ obligetur.

Tertium quod quáuis Regalis de
cima iuxta pretij conuenti quátita-
té ſolui debeat,vt probat dict.l.1.Re
cop.ibi: *De todo el precio porq̃ vendieren*.
Tamen non eſt, nec dici poteſt onus
adiunctú ipſi pretio, it quod ipſum
ſequi debeat,& ipſius ratione debea-
tur:aliàs enim,niſi pretiú ad védito-
ré perueniret decimę locus non fie-
ret,quod eſt falſum:quia cú ſemel vé
ditú eſt,gabella debetur,quicquid de
pretio poſteà fiat,ſiue in quam exiga
tur,necne,vt conſtat ex laté traditis
ſupr.cap.3.& cap.4.& infra.cap.14.
per totú & quotidiana praxis oſten-
dit:atq; ita ceſſat ſexta illa ratio pro
contraria ſententia ſuperius conſide
rata.nu.21 ſed potius eſt onus conſe-
cutiuum contractus venditionis &
permutationis,vt aliàs dixit Bald. in
l.1.num.4.C.de contra.empt.& dixi
mus ſupra dicto cap.3 num.3. & cap.
4.nu.8.& alibi ſæpè:etenim propter
ipſam véditionem aut permutatio-
nem ſoluitur, vt diximus ſupra cap.
3.num.3.ac propterea curandum nó
eſt,an res tradita ſit,vel pretium ſolu
tum,vt illa peti queat, prout expli-
cuimus in eodem capit.3.in princip.
& num.8. ergo ſi de ſolutione pretij
non eſt curádum,nec de die illi adie-
cto curare debemus, vt aperte ceſſét
duæ illę rationes ſuperius adductæ
nu.13.&.14.quibus prior illa ſenten-
tia corroborata eſt cum ijs quę ſupra
diximus in Scholio ad dict.l.1. verb.
totius in prę̃fatione.

Quartú quod occurrit,eſt autho-
ritas Petri Auendanij Doctoris peri
tiſsimi,qui in reſpon.29. verſ. fiſcus.
cú ſequenti intrepidè ait,quod quá-
uis fides de pretio habeatur in vendi
tione ſtatim debetur, ac peti poteſt
noſtra gabella:quicquid pro ſe malè
alleget notata in.l.ab emptione. D.
de pactis.etenim quæ ibi Bart.& Do
ctores notant,ad hoc ſunt, vt gabel-
la ſemel fiſco debita, ex contrahen-
tium pacto poſteà celebrato non per
datur, iuxta ea, quæ dicemus infra
ca.14.nu.7. vel etiá nó differatur,iux
ta ea quę cú Carolo Molinæo ſupra
diximus

diximus hoc eodem capite. num. 20.
at noſtra quæſtio verſatur in hoc, an
fiſcus teneatur ſequi & expectare ter
minos, quicus venditio ipſa non ex
poſtfacto, ſed à principio contracta
fuerit, ex ſupra reſolutis.

Quibus omnibus ex vtraque par-
te attentè perpenſis, & conſideratis,
24 * durum mihi fuit in praxi recedere
à verbis prædictæ.l. 31. tit. 19. lib. 9.
Recop. quæ generaliter iubet, vt ſta-
tim intra quinque dies poſt vẽditio-
nem contractam gabella ſoluatur: &
ideô pro hac vltima parte iudican-
dum putaui. Etenim Parladorij limi-
tatio ad eam legem nimis licentioſa
eſt, & non ſecura, immò falſa, vt ex
prædictis apparet: ac mirũ eſt, quàm
leui ipſe fuerit fundamento commo
tus, vt generalem legem reſtringe-
ret, prout ex eius ſcriptis cõſtat. Nec
obſtiterunt mihi reliquæ illæ duæ ra
tiones, quæ pro Parladorij ſententia
arctius videbantur ſtringere, de qui-
bus videbantur ſtringere, de quibus
ſupra nu. 16. & num. 18. quia regula-
riter illicitũ eſt propter tempus ca-
riore pretio vendere, quàm præſenti
pecunia venderetur, vt iam diximus
dicto num. 16. nec licebit venditori,
turpitudinem ſuam contra gabella-
rium allegare. l. mercalem. C. de con-
dict. ob turp. cauſ. de qua re dicemus
infra cap. 14. nu. fin. Et quòd dicitur,
diem adiectum ſolutioni pretium di
minuere, vt diximus ſupra dicto. nu.
18. verùm eſt, quòad commodum pre
tij, cuius vtilitas ex ea diei & tempo-
ris adiectione diminuitur: non vero
quoad quantitatem ipſiuſmet pretij,
eadẽ quippè eſt, ſiue præſens ſit, ſiue
differatur, vt patet: at in hoc materia
ſolum inſpicimus, quantum pretium
in venditione deducatur, non cuius
vtilitatis ſit vẽditori, vt dicemus in-
fra cap. 16. per totum.

Duo vero circa hanc ſententiam
25 notanda ſunt: * primũ, quod ſiue hæc
(prout conſtanter ſequor) ſiue illam
ſequendam putarem, gabella iſta om
nino ſoluenda eſt ijs gabellarijs, qui
tempore contractus fuerint, non au-
tem illis, qui fuiſſent eo die ſolutio-
ni adiecto, prout videtur velle textus
expreſſus in. l. 12. in fin. tit. 17. lib. 9.
Recopil. & tradit Ioan. Plat. in. l. ſan-
cimus. C. de cõſulibus. lib. 12. relatus
per Tiraquel. de retractu lignag. §. 1.
gloſ. 10. num. 119.

26 Secundum, quòd ſi neceſsitas ali-
qua immineat Reipublicę, Regi, vel
domino, propter bellum vel ex alia
cauſa, rectè poterit ante diem gabel-
la exigi, vt reſoluit Auileſsius in. c.
2. Prætor. gloſ. *de mercaduria*. num. 15.
ſed ille quidem nõ loquitur in noſtra
ſpecie & quæſtione, ſed in terminis.
l. 1. in quat. gabell. nẽpe quando quis
cõduxiſſet gabellas pro certa pecu-
nia, & mercede in certis terminis ſol
uẽda, vt quotidie faciũt iſti gabella-
rij: vel quando totũ Regnum, aut ali
qua ciuitas, vel locus gabellas ſui ter-
ritorij cõducit pro certa ſumma, *en-
cabeçarſe* vulgo dicimus: tunc enim
quãuis penſio cõuenta nõ niſi certis
ac deſignrtis terminis ſolui debeat,
iuxta d. l. 1. in quat. gabel. adhuc tamẽ
ſi neceſsitas immineat, antea peti
poterit medij temporis interuſurio
gabellarijs dimiſſo.

Itaque cum proculdubio veriſsi-
ma ſit prædicta Auend. ſentẽtia: quæ
habet, etiam ſi fides de pretio habea-
tur à principio venditionis, ſtatim
27 pretij cõuenti gabellam deberi: * ele
ganter infertur aperta declaratio, &
ratio dicendi ad text. in. l. 10. in fine.
titul. 17. lib. 9. Recopil. vbi cum Ta-
bellio recuſaret copiam venditio-
nis gabellario edere, propterea quod
pretium ſolutum non eſſet vendi-
tori, quaſi eo caſu præmatura vide-
retur gabellarij petitio: contrarium

deciditur in ea lege, ea iuſta ratione, quia cum verum ſit dicere, ſtatim cõ tractam eſſe venditionem, ſtatim locum habet lex gabellaria, nec vlterius de pretij ſolutione curare debemus, vt ſupra explicuimus cap. 3. numero. 5. ſiue quidem ex mora debitoris pretium ſolutũ non ſit, ſiue ex vẽditionis pacto & lege pretij ſolutio dilata fuerit, ex prædictis.

Sed & vlteriús pro iſtius capitis complemento, infertur vera deciſio
28 illius quæſtionis,* quæ habet, an vẽditor, qui nondum ſine culpa ſua pretium exegit, cedendo actionem gabellario vſque ad quantitatem decimæ contra emptorem, liberetur, arg. l. item veniunt. §. ait Senatus. el ſegũdo, verſi. bonæ fidei. D. de pet. hære. quod ita in ſimili voluit Caro. Molinæ. in conſuet. Pariſ. 1. part. titu. 1. §. 23. nu. 4. in fin. Sed neutiquam in noſtra decima verum eſt, nec in praxi recipietur: quia cũ gabella noſtri Regni non ratione pretij, ſed ratione cõtractus debeatur, quicquid iuxta pretij quantitatem ſoluenda eſt, vt ſupra explicuimus, eaque à venditore, nec ab emptore debetur, vt dicemus infra cap. 15. in principio. nulla ratio eſt, cur poſsit venditor obligationem ſuam perſonalem in emptorem transferre inuito gabellario, contra regulam. l. ſi mandatu meo. §. item ſi. cum notatis. D. mandati. & quæ dicemus in dicto cap. 15. num. 11.

Summa Capitis ſeptimi.

1 *Datio rei in ſolutum vicem obtinet venditionis, aut permutationis: quod circa Regiam decimam ponderatur.*

2 *Multi ſunt caſus dubitabiles, in quibus vix intelligitur, an aliud pro alio ſoluatur, an potius quod verè debitum eſt.*

3 *Stipulatio interponi poteſt nouandæ alterius obligationis cauſa, aut gratia donationis.*

4 *Ex nouatione obligationis, licet aliud in nouam deducatur, quam quod in nouandam erat, decima non debetur, & nouatio valet, expoſita. l. ſi ſeruum. §. final. D. de verborum obligatio.*

5 *Ex compenſatione vnius rei debitæ pro alia decima non debetur: nec ſi alia pro alia detur in tranſactione.*

6 *Refertur primus intellectus ad textus in. l. ſi quis ita ſtipulatus fuerit. 57. D. de ſolutio. & circa eum quæritur, & reſoluitur, an decima debeatur.*

7 *Quæritur de decima circa ſecũdum intellectum illius legis.*

8 *Infertur reſolutio quæſtionis circa. l. 19. tit. 11. lib. 5. Recop.*

9 *Quæritur de decima circa tertium intellectum prædicta. l. ſi quis ita.*

10 *In celebri illa quæſtione, quid ſit in obligatione generis, multas fuiſſe ac varias Doctorum ſententias, traditur.*

11 *Traditur vera reſolutio in ea quæſtione.*

12 *In obligatione generis, quodcumque indiuiduum ſoluatur, id ſolum intelligitur à principio debitũ fuiſſe: quod ex communi ſententia defendit autor aduerſus Caro. Molinæum, & Anton. Gometium.*

13 *Proponitur Gometij argumentum.*

14 *Confutat autor illud argumentum, tũ efficaciter, tum vtiliter ad materiam decimæ.*

15 *Proponitur ſecundum argumentum, quod eſt Caro. Molinæi.*

16 *Confutatur illud argumentum.*

17 *Proponitur & confutatur tertium argumentum.*

18 *Reprehẽditur intellectus Molin. & Gometij. ad. l. cum incertus. delegat. 1.*

19 *Verus intellectus dict. l. cum incertus.*

20 *Im-*

20 *Impoſsibile eſse oſtenditur, quod in alternatiua obligatione vtrunque ſit, prout communis Doctorum putat.*

21 *In alternatiua obligatione vnum incertum eſt.*

22 *Exponitur. l. vbi autē. §. qui illud aut illud. D. de verb. obliga.*

23 *Cōfirmatur prædicta ſententia, de qua diximus ſupra num. 21.*

24 *Exponitur textus in. l. ſi duo rei. D. de verbor. obliga.*

25 *Exponitur. l. qui decem. §. ſtichum. D. de ſolutio. cum Alciato.*

26 *Traditur noua quædam ſimilitudo inter alternatiuam & genericam obligationem.*

27 *Traditur communis intellectus ad. l. ſi is cui. de legatis. 2.*

28 *Reprehenditur is communis intellectus.*

26 *Refelluntur alij duo intellectus ad dictam. l. ſi is cui.*

30 *Correctam eſſe dictam. l. ſi is cui. per tex. in. l. penul. C. de cōdit. indebi. exiſtimat Molinæus cum alijs.*

31 *Id falſum eſſe oſtenditur: & varias ac diuerſas eſſe illarum legum ſpecies demonſtratur.*

32 *Traditur verus intellectus ad vltimā partem tex. in dict. l. ſi is cui.*

33 *Diſpoſitio dictæ. l. ſi is cui. in parte finali, viget hodie in legatis pijs, ſecus in profanis.*

34 *Exponitur omnino textus in. d. l. ſi is cui. & cōciliatur cū tex. in. l. cùm is. §. fin. D. de condit. indebiti.*

35 *Traduntur aliquæ annotationes ad praxim dict. l. cum is. §. fin.*

36 *Cum illud aut illud legatur, vnū legatū eſt: & re altera ſoluta, decima non debetur.*

37 *Reprobatur communis intellectus ad. l. planè. §. ſi ita Titio. de legat. 1.*

38 *Traditur verus intellectus illius. §. ſi ita Titio.*

39 *Exponitur. l. ſi Titio fundus. D. de vſufructu lega.*

40 *Reprehenditur Bartolus & communis, exiſtimāns copulatiuam, & pro diſiunctiua poni in. d. l. ſi Titio.*

41 *Fauore vltimæ voluntatis diſiuntiua, ſeu, in copulatiuam reſoluitur in. l. ſi quis ita. D. de auro & argen. leg. ex communi ſententia.*

42 *Reprehenditur ea communis expoſitio & ſententia.*

43 *Latè & elegánter exponitur text. in. d. l. ſi quis ita.*

44 *Reaſſumitur quæſtio, an ex datione in ſolutū Regalis decima debeatur: & pro negatiua ſunt tria argumenta.*

45 *Primum argumentum.*

46 *Secundum argumentum.*

47 *Tertium argumentum.*

48 *Communis Regni praxis eſt pro parte affirmatiua: immò, quod ex datione in ſolutum decima debeatur: cum qua reſidet autor in iudicando & conſulendo.*

49 *Prædicta ſententia declaratur procedere, quando libenter ex volūtate partium aliud pro alio ſoluitur.*

50 *Satisfit argumentis in cōtrarium adductis.*

51 *Duplex venditio contrahitur in ſpecie. l. pretij cauſa. C. de reſcind. vendit.*

52 *Ex datione in ſolutum neceſſaria, decima non debetur, & quare.*

53 *Datio in ſolutum neceſſaria vicem vēditionis non habet.*

54 *Defenditur praxis, quæ habet, vt ex adiudicatione rei executioni ſubiectæ in fauorem creditoris facta pro debito, decima non debeatur.*

55 *Ex venditione facta per decretum iudicis exequentis decima debetur.*

Qualiter poſſit contractus, vel quaſi contractus in iudicio interuenire.

56 *Traditur vera ratio illius praxis & ſententiæ, de qua ſupra num. 54.*

57 *Venditio iudicialis per decretum iudicis celebrata, quando intelligatur eſſe perfecta, vt decima deberi incipiat.*

58 *Limitatur ea reſolutio.*

59 *In prædicta iudiciali vēditione prius eſt deducenda decima gabellario ex pretio, quàm creditori ſatisfiat, etiam ſi priuilegiatus creditor ſit, putà fiſcus vel aliàs.*

60 *Proponitur ſpecies quædam difficilis in hac materia, quæ ſemel ex facto accidit.*

61 *Gabellaria lex Regia videtur ipſo iure pretium venditionis minuere, ſicut lex Falcidia minuit legatum.*

62 *Vere gabellaria lex pretium vēditionis non minuit ipſo iure; quin integrum venditori manet, & ipſe decimam debet.*

63 *Late declaratur, qualiter gabellaria lex operetur contra venditores in fauorem fiſci.*

64 *Exponitur textus in.l.legatum ita.de legatis.2.& text.in.l.a Titio.D.de furtis.*

65 *An regalis decima debeatur in ſpecie textus in.l.qui habebat. cum nota. de legatis.3.*

66 *Quamuis venditionis nomine appelletur a partibus, id, quod re vera venditio non eſt, gabella regia non debetur inſpecta veritate etiam contra fiſcum.*

Cum aliud pro alio ſoluitur an decima debeatur.

CAPVT. VII.

CVM Datio rei
in ſolutum pro
pecunia debita,
vicem venditio
nis obtineat, pro
ut vbique noſtri
Doctores pro-
1 clamant * ex reſcripto Imperatoris
in.l.ſi prædium.C.de euictio.&.l.ele
ganter. in prin. D. de pignor. actio.
& alijs iuribus relatis per Tiraquel.
de retractu lignag.§.1.gloſ.14.ex nu
me.2.& Doctores Hiſpanos in.l.70.
Tauri.& gloſſam Ioan. Matientij in
l.7.gloſſa.7.titu.11.lib.5. Recopilat.
& alibi ſæpè: indubitabile videtur,
quotiens res aliqua pro debita pecu
nia ſoluta erit, Regalem decimam de
beri, quaſi ex pura & vera venditio-
ne: ſic, vt eo caſu à debitore ſoluēte,
qui eo modo rem ſuam vendere vi-
deatur, pendi debeat: quod ſi pro re
vendita, pecunia ſoluta ſit, à credito
re ſit illud vectigal exigendum, qui
rem ſibi debitam pro accepta pecu-
nia vendere intelligitur: onus enim
decimæ venditorem ſequitur, vt ſa-
14 tis exprimit.l.1.titu.17.lib.9.Recop.
& dicemus infra cap.15. ex princip.
atque ita apparere videtur ex reſolu
tis per Bertachi.Firmia. de gabellis.
3.membro octauæ partis princ.quę-
ſtio.4.num.9. Quod ſi pro ſpecie de-
bita, res alia ſoluta ſit, cúm eo modo
permutatio rerum fieri intelligatur,
iuxta textum in.l. ſi quis aliam. vbi
notat Bartolus.num.1.D.de ſolutio.
&.l.libera. vbi Baldus, Salyc.& An-
gelus, & Doctores communiter. C.
de ſent.& interloqut. ab vtroque de-
beri decimam dicēdum videtur iux-
ta.l.2.dicto tit.17.lib.9.Recop.& quę
de decima permutationis dicemus
infra capit.17. de cuius rei veritate,
quia frequēs & quotidiana eſt, infra
laté diſputabitur hoc eodem capite
2 num.44. * interim tamen, quia non-
nulli ſunt caſus, in quibus difficile
eſt intelligere, an aliud pro alio iuxt.
dict.l.ſi prædiú.& alia iura: an potius
quod vere debitum eſt, ſoluatur: eos
diſpungere & explicare oportet, vt
vna ſit in omnibus reſolutio.

Et tota quidem diſputatio verſa-
bitur circa ſpeciē textus in. l. ſi quis
ità

ita ſtipulatus. 57. D. de ſolutio. vbi, ſi
quis promiſerit decem in melle da-
re, ſoluere mel poteſt, ante quam de-
cem petita fuerit: ſit ergò ita, quod ſo
lutum eſt mel: quæro, an in ea ſpecie
aliud pro alio ſolutum ſit, & proinde
decima debeatur ex ſupra dictis. ad
cuius quæſtionis reſolutionē diſtin-
3 guendum eſt: * quia aut ea ſtipulatio
interponi poteſt nouandæ alterius
obligationis cauſa, iuxta tit. D. & Co
dice, de nouatio. aut ex lucratiua cau
ſa donationis, vt. in. l. cùm ex cauſa.
D. re iudi. l. inter ſtipulantem. §. ſi rē
D. de verbo. obliga. & l. ſi ſeruus le-
gatus. §. Stichum. de lega. 1. & ſimili-
bus. & primo caſu, veluti, ſi cum mi-
hi deberes decem in pecunia, ſic èſt,
ſic ſtipulatus ſum à te nouandi ani-
mo, iuxta. l. fin. C. de nouat. vt pro ea
pecunia decem cados mellis mihi da
res: dubitabilis eſt quæſtio noſtra cir
ca decimam, cùm veré iſto caſu, ex
vtriuſque contrahentis voluntate
aliud pro alio ſoluatur, & ſimus in
terminis dictę. l. ſi prædium. C. de eui
4 ctio. * Sed adhuc dicendum eſt, quod
eo caſu decima non debetur, nec ex
alia quacumque nouatione: veluti ſi
cum deberes mihi certum triticum
ſimpliciter, ſtipulatus ſim à te nouan
di animo centum aureos: vel ècótra-
rio, cúm pecuniam deberes mihi, tri
ticum aut aliam rem ſim ſtipulatus:
quæ quidem nouatio, cum id expreſ
ſe agitur, rectè valet, iuxta textum in
l. fundum Cornelianum. vbi Bart. no
tat. D. de nouatio. ſicut & conſtitutū
de alia re, quàm quæ deberetur, fieri
poteſt. l. 1. §. an poteſt. D. de conſtitu.
pecu. quo ſane caſu, licet emptio &
véditio fieri videatur, aliud pro alio
promittendo & ſoluēdo, ſecus ſe res
habet: eo quod in nouatione non ha
betur reſpectus ad ipſas res debitas,
ſed ſolummodò ad ipſas obligatio-
nes, nouandam ſcilicet & nouantē,
quas nemo vnquam dixit permuta-
ri vel vendi, ſed priſtinam in aliā no-
uam transfundi, atque transferri. l. 1.
D. de nouatio. vbi ita definitur: noua
tio eſt prioris debiti, hoc eſt, prioris
obligationis in aliam obligationem
vel ciuilem, vel naturalem transfu-
ſio atque tranſlatio, atque ideo quan
doque contingit, vt licet res debita
non extet (quæ ideo promitti nō poſ
ſet ex textu in princi. Inſti. de inutil.
ſtipulat.) adhuc quidem illius obliga
tio ex debitoris mora perpetuata no
uari queat: nempé, quia cum obliga-
tio ipſa præcedens, non veró res ipſa
debita nouāda ſit, ſufficit, quod obli-
gatio præcedens ſubſit, nec neceſſe
eſt, vt res debita in rerum natura per
ſiſtat, ita probat textus elegans ſic in
telligendus in. l. ſeruum. 91. §. fin. ver
ſic. nouari autem. D. de verborum
obligat.

Ex qua reſolutione duo obiter in
5 feruntur: * Primum, quod ex com-
penſatione Regalis decima non de-
betur, quamuis quidem ex vtraque
parte non pecunia, ſed res aliqua de-
beatur: & quidem ſiue ea compenſa-
tio ex mutuo partium conſenſu fiat
de ijs rebus, quæ aliàs de iure compē
ſari nequeunt: ſiue ſecundum iuris
deciſionem facta ſit, veluti cum ex
vtraque parte res in genere debere-
tur, iuxt. notat. per gloſ. in. §. in bonę
fidei. verb. iure aperto. Inſti. de actio.
quam ſequuntur omnes communi-
ter, vt reſoluit Iaſ. ibi nume. 70. Nam
licet, ſi ijs caſibus verè res ipſæ ſolu-
tæ ad inuicem permutarentur, deci-
mæ Regali locus fieret, ex. l. 2. ibi: *Se-
mejantes*. tit. 17. lib. 9. Recopilatio. &
quæ dicemus infra cap. 17. ex. num. 9.
adhùc compenſatione facta nullum
vectigal peti poterit: quia tunc nec
rerum permutatio, nec ynius pro al-
tera ſolutio ſit, vt locum habeat de-
ciſio dictæ. l. 2. Recopilat. aut notata

per Bertachin. vbi ſupra, ex dict.l. ſi prædium.C.de euictio.ſed mutua potius inter partes vtriuſque debiti in concurrentem ſcilicet quantitatem, contributio & remiſsio eſt.l.1.D. de compenſat.vnde rectè dixit Matth. de Afflict.in tract. de prothomiſeos. verbo.licet enim ſupra diximus. nu. 35.quod in compenſatione locũ non habet retractus ſanguinis: quia inquit,compenſare eſt donare, hoc eſt, debitum ad inuicem remittere,& cõdonare.l.Iulianus ait.D. de condi. & demonſt.&.l.ſi fundum.§. Titio fundum.delegat.1. & ex communi ſententia reſoluit Sarmientus lib.2.ſellect. cap.1.num.11.

Secundum eſt, quod nec ex transactione Regalis decima deberi poteſt: veluti ſi cum centum á te peterem, equum aut fundum, qui quinquaginta valeret,ex tranſactionis cauſa dediſſes mihi: aut è cõtrario,cum equũ aun fundum peterem, minorem aliquam pecuniæ ſumam ex ea cauſa recepiſſem, quod perſæpe contingit, iuxta notata in.l. ſi pro fundo. C. de tranſact.etenim dubium non eſt, eo caſu tanquam ex datione in ſolutum decimam deberi nõ poſſe, quia id quod ex cauſa trãſactionis datur, & recipitur,nõ pro re petita ſeu debita datũ in telligitur , ſed ex eo potius,vt à lite diſcedat is, qui receperit,ideoq; tranſactio contractus innominatus dicitur, do vt facias, ex notatis per DD. in.l. ſiuè apud acta. C.de trãſact.& latiús infra dicemus, cap.17.num.51.

6 In altero autem caſu,* quando ſcilicet ſtipulatio ex cauſa donationis cõtrahitur,nec ab alia primæua obligatione pendet, triplicem intellectũ habet prædicta. l. ſi quis ita ſtipulatus.D.de ſolutio. primo enim,aut intelligimus ex illa verborum conceptione,decem in melle dabis? (idem in alia quacunque merce, vel re,putà tritico,oleo,aut vino,) ſemper decẽ duntaxat in obligatione eſſe,mel autem aut triticum, oleum, aut vinum in ſolutione tantum, vſque ad litem ſcilicet conteſtatam, vt verè intelligit Angel. contra Bart. in eadem.l.ſi quis.nu.4.& tunc melle, aut alia adiecta merce ſoluta iterum diſtinguendum eſt:quia aut ſoluitur antequam decẽ petita eſſent, & eo caſu ſine dubio Regalis decima nõ debetur,quia licet aliud pro alio ſolui videatur, tamen cum ea ſolutio non ex noua contrahentium voluntate & pactione fiat,ſed ex natura ipſius actionis & obligationis,quæ ita à principio concepta eſt, nulla ratio eſſe aut conſiderari poteſt,ex qua vel qualis qualis vẽditio reſultare queat.Quod ſi poſtquã decẽ petita fuerint á creditore , lite iam conteſtata mers illa adiecta ſoluta ſit per debitorem : cũ id ſpontanea vtriuſque contrahẽtis volũtate,nõ ex ipſius obligationis natura factum ſit,vt pactet ex.d.l. ſi quis ità.cũ ibi notatis. apertè ſumus in terminis.d.l.ſi prędiũ.C.de euict. & quæ dicemus infra ex num.44.

Aut ſecundo etiam intelligimus, ſic concipi eam ſtipulationem, decẽ 7 in melle dabis?* vt neceſſario facienda ſit ſolutio in melle, quod contingere ait Bartol.in.d.l.ſi quis ita.nu.3. cũ taxata eſt quantitas pretij & æſtimationis mellis,veluti ſi ita ſtipuler decem mihi dabis in melle ad rationem vnius floreni pro quolibet cado?& tunc cum vtrumque in obligatione ſit ex ſententia Bartol. vbi ſupra,per text.in.l.1.§. ante poteſt. D. de conſtit.pecu. atque ita ſoluto melle,aliud pro alio non ſoluatur, ſed qđ verè debitum eſt,dubitare non licet, quin decima ex ea ſolutione non debeatur: cum ſimus extra terminos.d. l.ſi prædium.

Qua

Qua in re iam ſemel interrogatus
8 reſpondi: * etenim cuidam dominæ alimentorum alimẽtorum cauſa debebantur quingẽti aurei ſingulis annis quòad viueret, iíque in pecunia vel tritico, quod ipſa malet: quæſiuit à me, an poſſet triticum petere & recondere, vt carius poſteà venderet, ſine metu pœnę reuenditorum, de qua in l. 19. tit. 11. lib. 5. Recopilat. iunctis his, quæ de datione in ſolutum circa eam legem notat Auendanius Reſpon. 33. num. 4. verſ. ſexta. & reſpondi, quod benè poterat, quia verè nihil in ſolutum recipit, ſed quod ei principaliter debitum eſt, ex notatis per Barto. in dict. l. ſi quis. num. 3.

Aut tertio intelligimus, ex prædicta ſtipulatione, decem in melle
9 dabis. * Decem aut mel deberi alternatiuè, prout intelligit glo. in eadem l. ſi quis. verb. fuerit: ibi: *id eſt aut mel.* Et hic caſus longum tractatum habet, vt intelligamus an in eo aliud pro alio ſoluatur, & decimæ locus fiat ex notatis per textum in dict. l. ſi prędium. & quamuis inutilis fortaſſe cuipiam videbitur quæſtio huiuſmodi, dubium in ea facit, quod videã vtrumque in ea alternatiua obligatione eſſe, & alterum pro vtroque ſolui, iuxta communẽ gloſſarum & Doctorum ſententiam in. l. illud aut illud. D. conſtit. pecu. & l. cùm is. §. final. D. de condit. indeb. & alibi ſæpè: videaturque ita id, quod ſoluitur, in ſolutum alterius dari, & verſari quęſtionem iuxta terminos dict. l. ſi prędium.

Vt verò & quæſtionis vtilitas, & reſolutio magis appareat, ſupponen-
10 dum eſt, * quod in celebri illa quæſtione, dum quæritur: quid ſit in obligatione generis, an ſcilicet genus ipſum, an vero ſingulæ res contentæ ſub genere, an nulla res de præſenti, ſed demum ſolutione facta res ſoluta fingatur retró promiſſa, & in obligatione fuiſſe: multæ ac variæ fuerunt Doctorum ſententiæ & opiniones, quas reſoluit Anton. Gometius. 2. tomo. variar. reſolut. cap. 11. num. 49. & conſtat ex Bart. & antiquis, & nouiſſimis in. l. 2. §. & harum. D. de verbo. oblig. gloſſ. & Bald. in. l. cum incertus. de legat. 1. & l. Mæuius. §. duorũ. de legat. 2. & in. l. cũ is. §. fin. vbi gloſ. Bart. & Docto. D. de cond. indeb. ex quibus fit vna & communis ſententia in hac re: aliter autem intellexit Aretinus, aliter Socinus, & Ioan. Coraſius, aliter Ludo. Roma. in dicto. §. & harum. & multa Vlda. Zaſius, multa Alciatus in eodem loco. & Steph. Forcatulus in pœnu. legali. capit. 13. quorum omnium ſententias cum antiquioribus reprobat, præter communiorem, quam ſequitur multis nominibus declarans, nouas ac elegantiſsimas regulas conſtituendo Caro. Molinæus in tract. diui. & indiuidui. 1. parte ſecundæ partis princ. quæſt. 5. num. 95. per totam. Ego verò, ne immenſum opus excedat huius articuli reſolutio, ſi ſingula tradicitus excutiam & controuerſiarum cauſas conferre moliar, quod elegantiſsimè factum reperies à Molineo vbi ſupra: quod pręter illius ſententiam, & Doctorum reſolutionem in hac re ſentio, in medium proponam: lectoris ſit iudicium.

Vera ergò eſt, & elegans reſolutio
11 in hac quæſtione: * quod non ipſum genus, prout in vniuerſo & in abſtracto concipitur (quia iſtud in rerum natura nihil eſt, ſed eſt ſolum quid intellectuale, vt notant Bartolus & Doctores in dicta. l. 2. §. harum. & Baldus. in dicta. l. cùm incertus.) ſed ſubſtãtia ſpecifica in obligatione generis continetur, non ſingulæ res generis: vnaque illa res genere ſeu ſpecie quidem determinata purè debe-
tur,

tur,ſolo numero ſeu corpore & indi
uiduitate indeterminata, ſed per ſo-
lutionem determinãda:ita quod vnũ
incertum de eo certo genere debe-
tur, certificandum per ſolutionem:
ita elegantiſsimè Carolus Molinęus
in dicta quæſtione.4.num.96.& An
ton.Gometius dicto cap.11.num.49.
ad finem.quæ ſententia & reſolutio
valdè mihi placet, dum tamen inte-
12 rim addendum putem,* quod ſic de-
mum ea res incerta de genere pro-
miſſo purè debetur, certificanda per
ſolutionem, vt quæcunque de eo ge-
nere rectè ſoluta ſit,ea ſola fuiſſe de-
bita intelligatur, ex textu in dicta.l.
cum incertus.delegat.1.qui mihi vi-
detur expreſſus, prout viſus quoque
eſt communi Doctorum ſcholæ, ex
traditis per Iaſonem & Doctores cõ
muniter in dicto.§.& harum.& faten
tur Gometius, & Molinæus vbi ſu-
pra.num.106.quicquid ipſi in hoc vl
timo articulo contra communem te
neant,exiſtimantes erroneum id cõ-
mentum eſſe,nulla lege, nec ratione
fundatum.

Quod liquere Gometius exiſtimat
13 ex eo,* quia qui hominem promit-
tit,poteſt ſoluere eum hominem,qui
poſt contractam obligationem na-
tus erit.l. qui decem. §. Stichum. D.
de ſolutio.ergo, inquit ille, ſolutus
homo ex obligatione generica, non
fingitur à principio debitus:quod in
prædicta ſpecie maximè apparet, ex
eo,quod obligatio nequiret conſiſte
re in illo homine, qui tempore præ-
dictæ obligationis contractæ in re-
rum natura non eſſet.l.interdum.D.
14 de verb.obliga.* Iſtud vero argumẽ
tum fragile eſt, quia licet obligatio
eſſe non poſsit in ea re,quæ in rerum
natura non ſit, tamen conditionali-
ter contracta per ſtipulationem, ſiue
id ex expreſſa ſiue ex tacita cõditio-
ne fiat,vt in dict.l.interdum.&.l.1.D.
de cond.& demonſtr.ſic retrotrahi-
tur,vt tempore contractus nata res
eſſe videatur,ac ſi ea quæ modo naſ-
citur,à principio nata eſſet,vt tradi-
dimus ſupra cap.5.nume.19.& con-
ſtat ex.l.nec emptio.D.de contrahẽ.
emptio.ibi:*Vt cùm ad.tus ſit partus, iã tunc,cum contractum eſſet negotium,vẽditio facta intelligatur*:& explicat glo.
ibi:verb.iam tunc,& verb.intelliga
tur.ad quod non aduertit Gometius
vbi ſupra, licet eum tex. pro ſe alle-
get.ita quod quãuis à principio obli
gationis genericæ, is homo qui non
eſſet natus, non poſsit intelligi ſub
obligatione eſſe purè, ſicut nec ſunt
cæteri homines de mundo,vt iam di
xi:tamen cum conditionaliter qui-
cunque homo tam natus,quam naſ-
citurus ita comprehendatur, ſi ſolu-
tus ſit ex notatis in.l.3.D.qui & à
quibus.cum ijs, quæ adnotat Moli-
næus vbi ſupra ex num.110.& infra
dicemus,fit euidẽter, quod ſi aliquis
naſcatur poſt eam obligationem cõ
tractam,& à generis debitore ſolua-
tur,nihil impediat, quominus natus
eſſe fingatur homo ille, & à princi-
pio ſpecialiter & in indiuiduo debi-
tus intelligatur, cùm ſtipulatio fue-
rat contracta,argum.textus in dicta
l.nec emptio.D.de cõtra.empt.& ve-
rificetur deciſio textus in dict.l.cum
incertus.delega.1. alias enim ſi vera
eſſet Molinęi,& Gometij ſententia,
nempe quod in huiuſmodi obliga-
tione generis, homo quidem incer-
tus purè debeatur,non hic ſignatus,
nec ille, nec qui poſteà ſolutus fue-
rit contra communem ſententiam:
fiet inde neceſſario,quod ſeruus po-
ſtea ſolutus nunquam fuerit in obli-
gationem,& quod liberationi & ſo-
lutioni duntaxat deſeruiat: eſſemuſ-
que ita in terminis dictæ.l.ſi prędiũ.
C.de euictio.cum ſupra reſolutis, ex
Bertachini Firmiani ſentẽtia: vt in-
telliga-

telligamus, quocunque homine ſolu
to ex vi obligationis genericæ, aliud
pro alio ſolui, & non ſolu quod ve-
re debitum eſt: quod licet ic expreſ-
ſè velit Gometi. vbi ſupra, abſurdiſsi
mum mihi eſt naturali rationi & in-
tellectui contrarium: quod ne fiat iã
aperté intelliges, quam iuſta ratione
& æquitate fictio illa introducatur
vt ſcilicet ſeruus poſtea ſolutus, à,
principio videatur ſpecialiter & in-
diuidualiter promiſſus, ac debitus,
iuxta. d. l. cum incertus. delegatis. 1.
ceſſareque itaque intelliges aliud
Molinæi argumentű in dicta quæſt.
4. num. 106. & locum nő fieri Regiæ
decimæ, qua de agimus, in hac gene-
ris obligatione & ſolutione: quia ve
rè & realiter aliud pro alio non ſolui
tur, ſed quód verè debitű & promiſ-
ſum eſt, ex ſupradictis.

Deinde non obſtat aliud Molinęi
argumentum in dicto loco. nu. 107.
15 vbi ait: * quod ſi vera eſſet commu-
nis illa reſolutio tradita per text. in.
d. l. cum incertus fieret, quod ſi Sti-
chus. datus ab hærede, non erat teſta
toris niſi in parte, vel ſolum quòad
vſumfructű, legatarius non habebit
recurſum euictionis: ceſſaret enim
euictio, ſi Stichus ſpecialiter fuiſſet
legatus. l. ſerui electione. in fine: dele
gat. 1. l. vxor patrui. C. delegatis, ſed
hoc eſt falſum per text. in. l. 2. D. de
optione. legat. l. hæres ſeruum. D. de
euictio. & . l. á ſubſtituto. §. 1. delegat.
16 1. * Nam facilè dilues huiuſmodi ar-
gumentum, ſi eius fallaciam animad-
uertas: etenim verum eſt, illud eueni-
re in ea ſpecie à Molinęo propoſita,
ſed non ea ratione, quod ſeruus recte
ſolutus, nó videatur à principio pro-
miſſús & debitus, vt ille putat cótra
communem: ſed ex eo, quòd ſeruo ſo
luto, quem integrum legatario habe
re non liceat (prout ſeruo generali-
ter legato licere debet ex. d. l. á ſubſti
tuto. §. 1. deleg. 1.) non videtur hæres
ſoluere indiuiduum aliquod ſub lega
to genere cóprehenſum: ac proinde
ſi ſoluat Stichű, qui in parte fuiſſet
teſtatoris, & ita ſoluat vt in ea ſola
parte legatarij fiat, cum non verè ſol
uat quod debet, minimè videbitur is
ſeruus à principio legatus, magis
quã ſi legato homine in genere, equű
ſolueret: ſi vero ita ſoluatur ille Sti-
chus, vt in ſolidum & omni ex parte
legatarij fiat, putà redempta parte
aliena, cű eo modo recté ſolutus ſit,
vt vere legatus eſt á teſtatore, vera &
perfecta liberatio cőtinget: videbi-
turque, ita â principio legatus ſeruus
ille, non quidem pro parte teſtatoris,
ſed in ſolidum: nó minus, quam ſi ex-
preſsé dixiſſet teſtator, ſe legare illű
Stichum totum, quod legatum nulli
dubium eſſe poteſt, quin valeat. l. Iu-
lianus. in principio. vbi Bart. & DD.
delegat. 3. & notat Anton. Gometi.
1. tomo variar. cap. 12. num. 15. ad fin.
verſi. ſecűdo limita. Etenim qui ſer-
uum generaliter legat, totum quen-
dam & integrum ſeruum legat, qué
omnimodò legatario habere liceat,
vt tradit text. in. d. l. à ſubſtituto. §. 1.
delegat. 1.

Vltimò non obſtat tertium Mo-
linæi argumétum in dicto loco. nu.
17 108. vbi ait: * quod ex prædicta illa
communi reſolutione ſequeretur
aliud abſurdius: videlicet, legatű fa-
ctum in genere eſſe conditionale, ſal
tem cum electio ſpectaret ad legata-
rium: & ſic eo mortuo poſt mortem
teſtatoris, & antequam eligatur, ca-
ducum fieret, nec tranſiret ad hære-
des ex. l. vnica. §. ſin auté aliquid ſub
conditione. C. de cadu. tollen. quod
eſt falſum, & cótra caſum. l. hæredes.
§. ſi incerto. D. famil. erciſ. & . l. nec
ſemel. §. ſi cui homo. D. quando dies
legati cedat. Nam reſpondeo: quod
licet verum ſit, quemlibet hominem
legatum

legatú & comprehenſum videri ſub legato generis, tali conditione ſi ſolutus aut electus ſit, ſic vt ea impleta, ille ſolus intelligatur ſpecialiter legatus à principio, ex dicta.l.cum incertus. tamen ea códitio ad res ipſas ſpeciales & indiuiduas pertinet, ad hoc ſcilicet, vt videantur ſpecialiter legatæ, necne: at ipſa principalis legati diſpoſitio pura eſt, & perfecta ſtatim à principio, non conditionalis: conſiſtit enim legatum in vno incerto homine purè debito, vt ſuprà dixi de obligatione generica: cuius, & legati ſimilis vna & eadem eſt doctrina: ac proinde nimirum ſi ad hæredes tranſeat illius modi legatú in dictis iuribus: ex quibus omnibus iá ſatis abundè conſtat, quàm iuſta ratione prædicta fictio & retrotractio inducatur in dicta.l. cum incertus. de legatis primo. & quam in iuſto fundamento ab ea receſſerint, doctiſsimi viri Molinæus, & Gometius vbi ſupra.

Sed & eorum ſententia vel ex eo maxime placere non poteſt, quia nó ſatisfaciunt textui in dicta.l. cum incertus. in quo eſt fundamentum firmiſsimum communis ſententiæ: * inquiunt enim Anto. Gometius dict. 2.tom. varia. cap. 11. num. 49. in fine. & Molinæus dicta quæſtio. 4. nume. 106. quod dicta.l. cum incertus. non dixit, Stichum ſolutum fingi retrò legatum: ſed tantum, quod hæres perinde eſt liberatus, atque ſi Stichus legatus eſſet. Itaque volunt ſolum probari in ea lege ſufficientiam ſolutionis ad debitoris liberationem, qui ſe manet liberatus, ac ſi eæ res fuiſſet debita & legata, quæ tamé debita & le
19 gata non eſt, vt ipſi putát.* Sed certe vltra quod hęc ſententia falſa eſt, naturali æquitati, & intellectui contraria, vt ſupra conſideraui: ſi bene aduertas aliquid amplius vult textus ille in dicta.l. cum incertus. etenim cum Stichus ſeruus ſolutus eſſet volenti creditori, ſeu legatario, minimé dubitari poterat apud Iuriſconſultum de ſufficientia ſolutionis ad liberationem: cum quæcumque res etiam pro alia ſoluta creditori volenti, perfectam liberationem pariat, ex notiſsima iuris regula, de qua in princip. Inſtit. quibus mod. toll. obliga. vnde illud amplius apertè voluit Iuriſconſultus in ea æquiparatione, quam facit ibi: *Perinde eum liberatum, atque ſi Stichus legatus eſſet*. Nempé, quod liberatus eſt hæres ſoluédo Stichum, & legati generici obligatio perempta eſt, quaſi vere rem ipſam à teſtatore legatam ſoluerit, propter retrotractionis effectú, de quo ſupra: & hic eſt verus illius legis, ac communis intellectus.

Sed vt ad alternatiuam obligationem, à qua egreſſa eſt, iuxta tertium intellectum dictæ.l. ſi quis ità ſtipulatus. D. de ſolutio. diſceptatio noſtra reuertatur: illud in ea omnino dicendum puto, quod de generica obligatione ſupra reſolui, tam circa ipſius obligationis naturam, quam circa Regiam decimam, de qua loquimur. Ita quod ſi illud aut illud promittá, vnum incertú debeo, certificandú per ſolutioné, ſic vt quodcunque ſolutú ſit, nó pro vtroq; in ſolutum dari videatur iuxta dicta.l. ſi prædiſt. C. de euictio. ſed in ſui ipſius dumtaxat ſolutionem, quaſi id ſolum debitum fuiſſe intelligatur, iuxta ſuperius reſoluta in materia dictæ.l. cum incertus de legatis.1.

20 Etenim * quod Doctores, volút, in alternatiua obligatione vtrúque eſſe ſimpliciter, impoſsibile eſt, verum eſſe: quia cum debitor alternatiuè, non ſit ligatus vel adſtrictus vtrúq; ſed alterutrú dare: impoſsibile eſt vtrúque, ſed alterutrum tátum

in

in obligatione eſſe ſimpliciter, verè & propriè loquendo, vt optimè aduertit Caro. Molinæus in dicto. tracta. diuidui & indiuidui. 2. part. principa. quæſtio. 6. num. 118. Immo nec verum eſſe poteſt, quod ibidem ipſe Molinæus ait, vtrunque quidem in obligatione eſſe, non ſimpliciter, vt Doctores loqui videbãtur, ſed alternatiuè, ſeu eo modo quo in diſpoſitionem deducta ſunt. Etenim id eſt, quod quærimus: nempè, quid ſit in obligatione alternatiua ſimpliciter ac purè debitum: nam alternatio illa ſic dubiam & incertam videtur obligationẽ reddere, vt ignoretur in qua re pura conſiſtat obligatio, cum tamen ſciamus puram eſſe obligationem, & ſtatim actionem naſci:*

21 Vndè veriſsimũ eſſe exiſtimo, in ea obligatione (vt dixi) minime vtrunque purè deberi: nec ſimpliciter quidem vt ſatis patet: nec alternatiue, vt dicebat Molinæus in dicto loco, aut electiuè vt dixi Ioan. Coraſius in. l. 2. §. & harum. gloſ. fin. D. de verb. obliga. quia ea alternatio ſeu electio efficit, vt nullo modo poſsit intelligi, vtrũque deberi purè, ſed potius (velut in generica obligatione diximus) vnũ incertum ex his certis & expreſsis pure debetur, certificandum per ſolutionem, itá vt quodcunque corũ poſteà ſoluatur, id ſolum debitum intelligatur fuiſſe, iuxta dictam. l. cum incertus. de lega. 1. quod ita expreſſè probat text in. l. vbi autem. §. qui illud aut illud. D. de verb. obligat. vbi dicitur, quod qui in alternatiua obligatione electionem ſibi non conſtituit, incertum ſtipulatur, ſibique incertum debetur: ergo neutrum purè in obligatione eſt, cum vnumquodque per ſe certum ſit.

22 Nec* obſtat diſtinctio, de qua in dicto. §. qui illud aut illud. circa electionem datam vel non datam creditori: quia generaliter adhuc verum eſt indiſtinctè, vnum incertum deberi purè in alternatiua obligatione, vt iam dixi: & quod dicit Iuriſconſultus in dicto. §. qui illud aut illud. referẽdum eſt ad effectum obligationis, non ad veram ipſius ſubſtantiam: etenim id ſolum voluit dicere Iuriſconſultus, ſi creditor electionem ſibi cõſtituit his verbis, vtrum ego velim: licet dubitari nequeat, quin vera ac propria ipſius obligationis ſubſtantia & natura inſpecta, incertum adhùc in obligatione ſit, propter incertum voluntatis creditoris euentum, quæ multis rationibus & cauſis vacillare poteſt, vt patet ad ſenſum: tamen cum ei liceat vel hoc tantum, vel illud tantum petere, prout voluerit, ita vt non teneatur incertam & alternatiuã actionem intẽdere, prout, cum promiſſoris eſt electio, tradit tex. in. §. huic autem qui loco. Inſtit. de actio. ſed vnum ſolum, quod ipſe prius animo cogitauerit, petiturus ſit, certum videri ſtipulatum eſſe: quamuis interim, dum non intendit actionem, nec electione vtitur, abſq; dubio non quid certum, ſed incertũ potius in obligatione eſſe appareat. Itaque ibi Iuriſcõſultus reſpexit potius naturam ipſius actionis, quo tẽpore eſſet intentãda, de quo ibi principaliter agebatur, quam quo tempore naſceretur, nempè tempore ſtipulationis, antequã fieret electio à creditore. Iuxta quam inſpectionẽ ego conſidero, quod dicitur de alternatiua obligatione in dicta. l. vbi autem. §. qui illud aut illud. D. de verb. obliga. & de generica quoque dici poſſe: etenim ſi hominem, quem ego volã, à te ſtipulor: certum ſtipulatus eſſe dici poſſum, cum liceat mihi Stichũ petere, prout in alternatiua ſtipulatione Iuriſconſultus cõſiderat in dicto. §. qui illud. & tamen negari nequit,

quit, quin in hac generica obligatione ante intentatam actionem, & electionem factam á creditore, incertũ quoddã debeatur iuxta ſuperius reſoluta ex num. 11. vbi diſtinctè tradidimus, in obligatione generis incertũ quoddam cõtineri, nulla facta diſtinctione, an creditor electionem ſibi conſtituerit, necne: ex quibus rectè manet explicatus text. in dict. l. vbi autem. §. qui illud aut aliud. D. de verbor. obligat.

23 Igitur in ſummam, * qui illud aut illud promittit, non vtrunque purè debet: immò nec hoc, nec illud purè & ſimpliciter debet, quia de nullo eorum verum eſt dicere, hoc mihi debes, ſed potius debet vnum incertũ ex illis rebus certis, & determinatis: vtrumque autem debet ſub conditione ſi ſoluatur, prout in generica obligatione hominis, vnumquemq; ſub conditione deberi ſupra diximus: & hoc eſt, quod ait Iuriconſ. in l. illud aut illud. D. de conſtit. pecu. vbi dicitur, quod quidam illud aut illud debuit, hoc eſt, incertũ quoddam ex illis: quod confirmo hac plana ratione, quia alternatiuè promittens, vnam rem tantum dare vult, ergo non vtramque puré debet: & ſi vnam rem ſoluit, nemo iniuſtè dicet alteram quoque puré debuiſſe, quia aut dicendum eſt, nunc quoque debere eam poſt ſolutionem alterius, aut illam rem, quæ fuiſſet ſoluta, nedum ad ſui ipſius obligationem, ſed & ad ſolutionem vtriuſque poni, contra Paulum I.C. in. l. á duo rei D. de verbor. obligat. quo ſolo argumento ſatis ſuperque patere poteſt falſitas cõmunis ſententiæ, & hæc noſtra veritas confirmatur.

24 Nec * obſtat text. in dicta. l. ſi duo rei in eo, ad quod allegatur per gloſſam, & Doctores in. l. cum is. §. final. D. de condit. indeb. nam verba text. ibi: *quia vtraque res ad obligationem ponitur, non ad ſolutionem:* non id volunt, quod gloſſa &' Doctores exiſtimant, ſcilicet vtramque rem in obligatione eſſe, & alteram in ſolutione, quaſi plus debeatur, quam in effectu ſoluendum ſit, quod eſſet abſurdum, & pené ridiculum: ſed ita ſunt intelligenda, quod licet verum ſit, qui illud aut illud promittit, vnũ incertum pebere vt ſupra dixi: tamẽ vtraq; res in ſtipulatione nominata ad obligationem ponitur, ita vt quæcunq; ſoluatur, illa ſola videatur in obligatione fuiſſe & vt verè debita ſoluta eſſe iuxta regulam. d. l. cum incertus. de leg. 1. & vt, quæ taliter debita intelligi non potuerit, ſolui nequeat: no enim vtraque illa res poni tur ad ſolutionem dũtaxat illius incerti, quod purè debetur, ſic vt vnũ incertum tantum debeatur, & vnũquoque ex illis certis nominatis ſolui queat, prout aliàs in generica obligatione dicebant Anton. Gometius & Carol. Molinæ. vbi ſupra, & dixi. num. 12. iuxta quem non rectum intelligendi modũ in ſpecie. d. l. ſi duo. ſeruus ille, cuius non potuiſſet obligatio cõſiſtere, ſolui potuiſſet à promiſſore, vt ſatis innuit, & contrariũ exiſtimantes refellit I.C. ibi ex prædicta ratione.

Nec huic æquiparationi, quam facio inter genericam & alternatiuã obligationẽ, * quidquam obſtat differentia inter eas cõſtituta per I.C. in. l. qui decem. §. Stichum. D. de ſolutio. nam veriſsima mihi eſt ea ratio, quam tradit Alciatus in. l. 2. §. & harum. in. 2. oppoſit. & in fine. D. de verbor. obligat. & ibidem Coraſius gloſſa fina. quicquid aliam ſe meliorem tradere exiſtimet Molinæ. vbi ſupra. 2. part. diuidu. & indiuid. quęſtio. 7. num. 157. de qua re vide etiam D. de Franc. Sarmient. in. l. Mæuius. §. duo- 25

§. duorum. delegat. 2. vbi in materia
plura bona conſiderat.

Sed nec illa ſola eſt inte- generi-
cam, & alternatiuam obligationem
concordia & ſimilitudo, præter cô-
munem Doctorum ſcholam & in-
26 tellectum. * nam & alia quoque eſt
valde vtilis, quæ quia aduſque non
ſine lite, ſed ſub iudice eſt, & ſtatui,
quod præter aliorum ſententias ani
maduertere in hac materia vtile-
intelligerem, non prætermittere:
operæ pretium exiſtimaui, ſi intactá
eam conuenientem concordiam nó
inquerem, pro conciliatione dif-
ficillimorú textuú in lege cum is. §.
final. D. de condit. indebit. & l. ſi is
cui. delegat. 2. in qua difficultate il-
lud primum, vt verisſimum, ſtatuen-
dum eſt: quod quemadmodum ſi de-
bitor generis certam rem ſoluerit,
putans præciſè ad illam teneri, con-
dictione indebiti poteſt repetere, a-
liam offerendo: ita quoque & alter-
natiuè obligatus, ſi alterum, putans
illud ſolum debere, ſoluerit, repeti-
tionem habet text. eſt de vtroque in
dict. l. cum is. §. fin. D. de condict. in-
debit. & ratio eſt verisſima, quæ ex
ſupra reſolutis colligi poteſt, quia ſci
licet vna & eadem penè eſt vtriuſq;
obligationis natura, ortus, & ſubſtá-
tia: tàm debitus enim eſt Stichus ex
generica illa obligatione, hominem
dare ſpondes? ſpondeo: quàm ex illa
alternatiua, Stichum aut Pamphilú
dabis? dabo: ac proinde nulla ratio
eſt, aut eſſe poteſt, vt doctrina tradi-
ta in generica obligatione circa re-
petitionem eo caſu concedendam,
non tradatur & procedat quoque
in alternatiua: procedit ergo authо-
ritate text. in dicta. l. cum is. §. final.
Sed obſtat textus difficillimus in di-
cta lege ſi is cui. delegat. 2. vbi Celſus
Iuriſconſultus, ait, quod ſi Stichus,
aut Pamphilus legatus ſit mihi, &
cum legatum Stichum duntaxat pu-
tem, eum vendicauero, amplius mu-
tandæ vendicationis ius non habeo:
ſicut & hæres alterutrum dare dam-
natus, ſi Stichum dederit, cum igno
raret ſibi permiſſum vel Pamphilum
dare nihil repetere poteſt.

In hac difficultate gloſſa Bartol.
Baldus & cæteri Doctores commu-
27 niter exiſtimant, * quod text. in di-
cta lege cum is. §. fina. D. de condict.
indebit. loquitur in eo, qui promiſit
hominem in genere, & putans ſe de-
bere Stichum; eum ſoluit, at dict. lex
ſi is cui. delegat. 2. loquitur in al-
ternatiua obligatione: ratio differen
tię apud eos eſt, quia quid debet ge-
nus, nullum ſeruum debet in ſpecie,
vt ex communiori ſententia ſupra di-
ximus, & ideo ſi putans ſe debere Sti
chum, eum ſoluit, indebitum ſeruú
ſoluiſſe videtur, ac proinde repetit
in dicto. §. fin. quia is non erat in obli
gatione, ſed in ſolutione tantum, vt
poſtea ſolutus debitus videretur ex.
dict. lege cum incertus. delegat. 1. &
explicat Iaſon in dicto. §. final. In al-
ternatiua verò obligatione, vterque
ſeruus in obligatione eſt ex cómu-
ni ſententia, quę habet alternatiué
debitoré vtrumq; deberet, vt ſupra
dixi. num. 20. atque ideo non repetit
28 in dicta. l. ſi is cui. delegat *. Sed certé
cum iſta ſolutio fundetur in falſa illa
differentia, quam inter genericam &
alternatiuam obligationem ſupra cô
futauimus, & falſam quoque eſſe ſo-
lutionem ſatis apparet, preſertim
quia iſte intellectus torqueat literam
text. in dicta. l. cum is. §. fin. vbi I.C.
ex eo, quod dixit debitoré hominis
in genere ſimilem eſſe illi, qui Stichú
aut decem debet, illud colligit, in er-
ronea ſolutione genericę promisſio-
nis, condictionem repetitionem eſ-
ſe: quaſi in alternatiua eſſet minus
dubij: & quod Doctores replicant

I non

non eſſe ſimilitudinem in eo, de quo ibi loquitur text. ſed in quibuſdam alijs, mera peruerſio eſt, vt notat Carolus Molinæus in dicto tractatu diuidui & indiuidui. 2. par. num. 136.

29 Alij dixerunt, * quod dicta. l. cum is. §. final. loquitur in errore facti, prout ibi notat gloſſa: at dicta. l. ſi is cui. in errore iuris procedit. Sed falſum eſt, nam plane conſtat in dicta. l. ſi is cui. facti errorem fuiſſe, quia legatarius putauit Stichū ſibi legatum eſſe, nó alterutrum: atque ideo hæc expoſitio nullibi recepta eſt. ſed & Andreas Alciat. in dicta. l. 2. §. & harum. in ſua gloſſa. verbo, eiuſdem conditionis. & in lectura. charta vltima. D. de verb. obligat. aliter expoſuit ea iura: faciendo quidem differentiam non inter obligationem generis, & alternatiuam, vt ante eum fuit communis opinio, ſed inter contractus & vltimas voluntates: eum autem multiplici argumento reprehendit Molinæus ſupra numer. 137.

Tandem cùm nulla harum interpretationum placuerit Molinæo in dicto loco, prout merito placere nō
30 debuit, * Molinæus ipſe adhærens expreſſe deciſioni, textus in dicta. l. cum is. §. final. D. de condit. indeb. refutat ſententiam Celſi Iuriſconſulti & ſequtium in dicta. l. ſi is cui. de lega. 2. quia (inquit) dura eſt, & abſque æquitate, ac proinde correcta per æquiſsimam legem Iuſtiniani in l. penulti. C. de condict. indebi.

31 Sed certè * Carolus Molinæus in hac conſideratione, quæ & ante eum aliorum quoque fuit apud gloſſam in dict. l. cum is. §. final. apertè fallitur: quia dicta. l. penulti. duntaxat loquitur, vbi vtraque res alternatiuę promiſsionis ſoluta erat: quo caſu non illud dubitabatur, an repetitio alterius eſſet, (nec enim dubitari poterat, quin altera res repetenda foret, cum alternatiuus creditor vtramque habiturus non eſſet) ſed dubium erat, cuius eſſet electio in neceſſaria illa repetitione. At dicta. l. ſi is cui. de legat. 2. non loquitur niſi in caſu, quo altera res eſſet ſoluta ab ignorante habere electionem. & omnimodo repetitionem negat, quod contrarium non eſt deciſioni text. in dicta. l. penult. C. de cō dict. indeb. licet enim verum eſſe dicamus, quod ſi hæres ex alternatiuo legato alterum ſoluit, putans illud ſolum debere, repetitionem non habet, aliud offerendo, ex dicta. l. ſi is cui. nō inde ſtatim colligi poterit, quod ſi vtrunque ſoluerit, non habeat electionem in neceſſaria alterius repetitione, habebit enim ex dicta. l. penul. nam duæ illæ deciſiones ad inuicem non repugnant, ſed vtraque per ſe vera eſſe poſſet. Ergo falſum eſt dicere, quod dicta. l. ſi is cui. correcta eſt per tex. in dicta. l. penul. C. de condict. indeb. quicquid difficultate ſuperatus aliud voluerit Molinæus ſupra.

Ego autem prædicta iura aliter ac veriſsimè intelligo: & exiſtimo, debitorem tam generis quam alternatiuæ obligationis, ſiue ex contractu, ſiue ex legato procedentis, ſi is alterū ſoluerit, putans ſe illud expreſſè debere, repetere poſſe, aliud offerendo, prout indiſtinctè traditur in dicta. l. cum is. §. final. D. de condict. indebiti. fundamentalis ratio eſt, quia electione, quam vterque habet, per errorem vſus non eſt, ac propterea plus debito ſoluiſſe videtur, vt in. l. qui exceptionem. D. de cōdict. indeb. cum ibi notatis. & facit text. in. §. huic autem, qui loco inſtitu. de
32 actio. Nec * obſtat dicta. l. ſi is cui. de legatis. 2. ibi: *Tamquam ſi damnatus hæres*: quia reſpondeo, quod text. ille

ille loquitur in caſu ſpeciali, nempè in legato damnationis, vt probatur in verbo, damnatus. Cuius legati for mula & ſolennia verba traduntur ab Vlpia. in fragmẽtis tit. de leg. at qui ſpeciale eſt in eo legato, vt quomodocũmque impleatur teſtatoris voluntas etiam indebitè, nulla eius repetitio ſit, vt probat textus, in. §. final. Inſtitu. de obligatio. quæ ex qua ſi contract. Vnde cúm in eo legati genere quo illud aut illud dare hæres damnatus eſt, altero eorum quocumque modo ſoluto etiam per hęredis errorem, negari nequeat, quin teſtatoris voluntas impleta ſit, qui alterum dari voluit, licet indebitè quidem ſolutum ſit, ex eo quod electione vſus non eſt hæres; ex notatis in dicta. l. qui exceptionem. D. de condict. indebit. fit conſequens euidentiſsimum, ex prædicto iuris principio, vt nulla illius per errorem dati repetitio ſit hæredi concedenda, etiam vt aliud offerat, prout rectè decidit Iuriſconſultus in dicta. l. ſi is cui. verſic. tamquam de legatis. 2.

33 Ex quibus * obiter infero in praxi, quod cum illiuſmodi priuilegium legato damnationis antiquitus datũ, Iuſtiniani conſtitutione conſeruatũ, ad reliqua quæcunque pia legata & fideicommiſſa extenſum ſit, præbeaturque his legatis & fideicommiſsis, quæ ſacroſanctis Eccleſijs & cæteris venerabilibus locis, quæ religionis vel pietatis intuitu honorantur, relicta ſunt, vt cõſtat ex. d. §. fi. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi cont. euidenter dicendum eſt, deciſionem tex. in. d. l. ſi is cui. verſ. tãquam procedere quoque hodie ſaltẽ in pijs legatis: in prophanis autem non ita, quia ius illud antiquum, quo fundatur deciſio prædictæ. l. ſi is cui reſtrictum eſt, vt dixi, ad pia legata duntaxat, per textũ in dict. §. final. ita vt ea ſit veriſsima & notanda concluſio: quod ſi hodie illud aut illud piæ cauſæ legatum ſit, & hæres alterum, putans illud tantũ debere, ſoluerit piæ cauſæ, audiendus non eſt illud repetendo, vt aliud offerat, ex fundamentali & vnica ratione. dict. l. ſi ijs cui. verſi. final. de legat. 2. iuncta noua Iuſtiniani conſtitutione in dict. §. final. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contra. cuius contrarium regulariter dicendum eſt in alijs legatis non pijs, ex generali deciſione, text. in dict. l. cum is. §. final. D. de condit. indeb. quod priuilegiũ addendum eſt ad ea, quæ tradit And. Tiraq. de priuilegijs piæ cauſæ priuil. 119. & priuil. 125. & nota, quia elegans eſt ac valdè vtile.

Non etiam obſtat textus in dicta.
34 l. ſi is cui de leg. 2. in principio: * vbi per vendicationem legatus eſt mihi Stichus aut Pamphilus: & tamen ſi cum Stichũ mihi legatum putarem, eum vendicauero, amplius mutandæ vendicationis ius non habeo. Nã reſpondeo: quod licet textus ille prima facie videatur difficillimus, rectè tamen intellectus optimam iuris rationem habet: etenim cum mihi legatur Stichus aut Pamphilus eo ipſo quod alterum volo (mea enim electio eſt. l. Lucio. de legat. 2.) meus fit ſeruus ille ipſo iure. l. apud Aufidiũ, in fine. D. de optio. lega. ac ſi ille ſolus puré legatus eſſet, ex dicta lege, cúm incertus. & quæ ſupra reſolui. de legat. 1. cum notatis in. l. à Titio. D. de furtis. & infra dicemus hoc eodem capite. Igitur in ſpecie dictę. l. ſi is cui. vbicunque & quandocunque legatarius voluit Stichum, & eum vendicauit, quamuis ignoraret vel alterum poſſe petere, cũ negari nequeat, quin illum voluerit, quẽ vendicat, ipſo iure legatarij ſit ille Stichus, ex dicta. l. apud Aufidium.

D·de optione legata. cùm ibi notatis.nec enim voluntas variari poteſt in legato,etiam ſi apponatur verbũ, volet·l. huiuſmodi. §. Stichum. vbi notatur.de legat.1. legatarius autem dominus factus Stichi ſerui,iam impoſsibile manet,vt alterius ſerui Pãphili dominus fiat ex eodem legato: quia in legato non vterque ſeruus erat,ſed alter ex illis duobus : cùm igitur iam ſemel vnius ſerui dominus factus ille legatarius, alterius ſerui dominus eſſe non poſsit ex eo legato, planiſsimum eſſe ait Iuriſconſultus in dicta.l.ſi is cui.quod mutandæ vendicationis ius non habet: cũ vendicatio non niſi domino detur. l.in rem.D.de rei vendicat. quod videtur ſenſiſſe Bartolus in dicta lege ſi is cui.in fine. quamuis exactè non explicauit vim & deciſionem illius legis.

35 Vtrùm *.autem aliqua alia extraordinaria vel infactũ actione agere poſsit legatarius,*vt vẽdicationẽque ſolutionẽq́; reſcindat propter errorẽ ſuum, & alterum (ſi velit) petat ab hærede, Iuriſconſultus non diſputat in dict.l.ſi is cui. de legatis. 2. nec præſens erat illius rei materia & dubitatio:putem autem quod poſsit,ſicut ſi ita ſtipulatus: Stichum aut Pãphilum,quem volam, dabis? poſteà obliuione exiſtimem alterum tantum ſtipulatum me eſſe, & eum petam. Nam exiſtimo, quod poſsim in factum agere, vt quem velim iterum petam ,ita vt quod de debitore per errorem ſoluente dictum eſt in dicta.l.cum is.§.final.D.de condict. indebit. in creditore quoque non eligente locum habeat ex vi & natura correlatiuorum, & commutatiuæ iuſtitiæ, quod eſt elegans pro extenſione illius.§.finalis.& declaratione dictæ.l.ſi is cui. de legat. 2. quorũ iurium hæc eſt vera reſolutio & interpretatio,quicquid Doctores non intellixerint. Quinimmò ad perfectam intelligentiam dictæ.l. cum is. in. §. final. reducibilem ad praxim , valdè nota duas elegantes conſiderationes Caroli Molinæi in dicto tractatu.diuidui & indiuidui.2.par.quæſ. 7.num.139.& nu.140.

Inſuper ex hac tota diſputatione
36 aptè conſequitur,* quod ſi illud aut illud legatur,vnum tantum debetur: nec mirum , quia & vnum legatum eſt, non duo legata , vt probat textus expreſſus in.l.ſi illud aut illud. in principio.de legatis.2.vbi gloſſa Bartolus,& omnes Doctores. fietque inde,vt quemadmodum in alternatiua obligatione ſupra diximus, re altera ſoluta in alternatiuo legato, decima non debeatur iure Regio, quia non aliud pro alio ,ſed quod verè debitũ eſt,ſoluitur: ceſſatque ita dubitandi ratio deſumpta ex nota.in.d.l.ſi prædium.C.de euictio. & quia vt dixi, vnum legatum eſt, & vnum ſoluitur, non duo legata ex dicta. l. ſi illud aut illud.de leg.2.cui valde obſtat text.in.l.planè.§.ſi ita Titio.de lega.1. vbi ait Iuriſconſultus, quod cum illud aut illud legatur , duo legata ſũt: quæ difficultas adeò ſtringit,vt miretur gloſ.in.d.l.ſi illud aut illud.verb.
37 vnum.quæ ait:* quod vnum legatũ eſt, quia vnius preſtatione liberatio cõtingit,ſed duo legata ſũt,quia duę res nominantur in legato: & iſta interpretatio ab omnibus approbatur cõmuniter , vt conſtat ex Meneſ. in dict.l.ſi illud.num.2. & videtur ſecutus Caro. Molinæus vbi ſupra.2.par. quæſt.7.num.124. mihi autem non placet,quia apertè cõfutatur ex verbis.I.C.in.l.cum illud.in prin.D.quãdo dies lega.cedat. qui ita ait: *Cum illud aut illud legetur , enumeratio pluriũ rerum diſiũctiuo modo comprehenſa,plura legata non facit.*

Vnde

Vnde ego aliter eum text. acci-
38 pio : * cum enim ita per vendicatio-
nem legaretur: fundum Seianum aut
vſumfructum eius ſibi habeto lega-
tarijque electio eſſet ex Vlpian. in
fragmentis, titul. delegat. verſicul.
optione. velletque legatarius vſum-
fructũ ſine proprietate vẽdicare: op-
poſitũ illi eſt ex parte hæredis, quod
aut totum fundum Seianum cape-
ret, aut totum relinqueret: nam cum
ſibi legatus eſſet totus fundus aut
vſusfructus non videtur legatum
poſſe in ſolo vſufructu conſiſtere,
cum legatarij electio eſſet : veluti
cum damnatus eſt hæres decem aut
quinque dare, in quinque tantum
legatum conſiſtit : quaſi prudenter
lex pro hærede aut legatario eligat:
& prima facie melius eſt totum fun-
dum capere, quam vſumfructum dũ-
taxat : veluti melius eſt quinq; , quã
decem ſoluere. l. ſi ita relictum. 43. §.
final. delega. 2. & l. inter ſtipulantem.
§. 2. & l. ſi ita. 109. D. de verbor. obli-
gation. ſed adhuc inquit Iuriſcon-
ſultus in dicta lege plané. §. ſi ita de-
legatis. 2. quod non vnum legatum
eſt, ſcilicet fundus Seianus dunta-
xat, ac ſi fundus tantum legatus
eſſet : quo caſu non poſſet legatarius
legatum diuidere, & vſumfructum
duntaxat vendicare, lege. 4. delegat.
2. ſed inquit Iuriſconſultus, quod
duo legata ſunt, ſcilicet, hoc aut
illud: quaſi clarius dicat, non vnum
legatum eſt, hoc eſt, non vna res le-
gata eſt : : ſed duo legata ſunt, hoc
eſt, duæ res legatæ ſunt, prout vi-
detur xplicare text. in. l. Lucio. 23.
delegat. 2. Itaque verbum legata,
non ſubſtantiuè accipio, ita vt di-
cat duas eſſe donationes à defun-
cto relictas, quod eſſet contra text.
in. l. ſi illud aut illud. deleg. 2. ſed duæ
res alternatiuè legatæ ſunt, vno ſcili
cet legato & donatione, & ideo in-
quit Iuriſcõſultus, quòd ex arbitrio
poterit legatarius vſumfructum ven
dicare. In ſummam ergo intelligen-
dum eſt, quod in dict. l. planè. §. ſi ita.
delegat. 1. non dubitabatur, vtrum
cum illud aut illud legatur, vnũ aut
duplex legatum ſit, hoc eſt vna aut
duplex donatio : ſed an duæ alterna-
tiuè, vel vnica tantum res in vni-
co legato eſſent deductę in ea ſpecie:
ſecundum quod reſpondet I. C. quòd
duo legata, hoc eſt, duæ res legatæ
ſunt, quanuis vnum legatum, vnaq;
donatio à defuncto relicta duntaxat
eſſet ex. d. l. ſi illud. deleg. 2. & erat iu
ſtiſsima dubitatio, quã diximus ex.
d. l. 4. deleg. 2. quęq; cadere non pote
rat in. l. ſi quis ſeruũ. §. ſi ita legetur,
deleg. 2. vbi ita legatum eſt: Sempro-
nio decem, aut ſi noluerit, hominem
Stichũ lego, quo caſu text. ait, duo le-
gata eſſe, ſed vno contentus eſſe de-
bet, quòd ex eo eſt, quia licet in alter
natiuis vnum tantũ legatũ ſit, tamẽ
ibi ſpecialiter duo ſunt, quod ſentit
I. C. dum ait, *hoc caſu*, ex eo quia cum
ibi vnum datum ſit, ſi alterum nolue
rit potius vnũ purè, & aliud ſub con
ditionę datũ eſt, quã electio legata.
39 Atq; * in eum ſenſum. d. l. planè. §.
ſi ita Titio. delega. 1. intelligo quoq;
tex. in. l. ſi Titio fundus. 10. D. de vſu
& vſufr. leg. vt hoc ſolũ intẽdat I. C.
docere, quòd quando ita legatur: fun
dum & eius fundi vſumfructũ do le-
go. non vna res legata ſit, ſcilicet fun
dus plena proprietate, ſed duę res, ſci
licet fundus plenus. & eiuſdem vſuſ-
fructus per ſe : ita vt optime poſsit
vel ſolum vſumfructum vendicare:
quod nõ poſſet facere, ſi ſolus fundus
fuiſſet legatus ex ſupra dictis. * Vn-
40 de planè intelliges falſam eſſe ſenten
tiam Bart. in eadẽ. l. ſi Titio. & in. l. 1.
in prin. D. de iuſt. & iur. vbi Iaſ. eum
latè declarat. num. 2. verſicul. primò
quando ponitur inter incõpatibilia,

aſſerentis in.d.l.ſi Titio.copulatiuá,
& pro diſiunctiua,vel adſcriptam eſ
ſe, quod nulla efficax ratio ſuadere
poteſt,effectus erit maximus, quod
quando ita legatur, fundum aut eius
vſumfructum do lego: prout legatú
eſt in.d.l.planè.§.ſi ita Titio. de leg.
1.ſi vſumfructum eligam,non pote-
ro poſteà fundi proprietatem petere,
quia alterum legatum eſt. dict.l.ſi il-
lud aut illud.delega.2. At vbi ita le-
gatur,fundum & eius vſumfructum
do lego:ſi vſumfructum prius agnoſ
cam,adhùc fundum petere potero,
ſcilicet,ſine vſufructu,qui iam meus
eſt ex lucratiua cauſa, quia vtrumq;
mihi legatum eſt.& ita videtur ſen-
tire tex.ille in.d.l.ſi Titio.ibi:*Si vero
vſumfructum habere maluerit, & pro-
prietatem fundi repulerit,ſolum vſumfru
ctum habebit*: quaſi ſi non repulerit,
ſed adhúc velit proprietatem,nó ha-
bebit vſumfructum ſolum, ſed & do
minium fundi, cui conſolidabitur
vſusfructus ex.§.final.Inſtitu.de vſu
fructu.

Prætereà & in eundem ſenſum.d.
l.planè §.ſi ita.delega.1.eleganter in
fero ad intellectum tex. difficillimi
in.l.ſi quis ita.D.de auro & arg. lega
to.vbi Paulus I. C.ita ſcribit: *Si quis
ita legauerit: vxori meæ mundum, orna-
menta,ſeu quæ eius cauſa paraui, do lego:
placet omnia deberi,ſicut cum ita legatur
Titio: vina quæ e vrbe habeo, ſeu in portu
do lego:omnia vina deberi. Hoc enim ver
bum,ſeu, ampliandi legati gratia poſitum
eſt*. Ecce qualiter in eo text. copulat
dictio,*ſeu*, cuius tamen natura eſt di-
ſtinguere.l.1.§. ſublata. D. ad Treb,
41 &.l.generali.C.de ſacroſ.Eccle *ſed
fauore vltimæ volútatis copulatiuá
eſſe reſoluit comunis Doctor.ſenté-
tia,vt conſtat ex dicta.l.ſi quis ita. A
qua ſententia meritò plurimi ſeceſſe
runt dicentes,quod in.d.l. ſi quis ita.
mirum non eſt, dictionem, *ſeu*, non
diſtinguere ſed copulare, quia poſita
eſt inter genus & ſpeciem: & ita ex-
plicat Couarr.lib.2.variarum.cap.5.
42 num.10. * Sed certe niſi viri doctiſsi
mi & dignisſimi authoritas obſtitiſ-
ſet,falſiſsima mihi eſſet illa interpre-
tatio,cum concedat in eo tex.dictio
nem,*ſeu*,quæ eſt diſiunctiua, contra
naturam ſuam copulare: quod fal-
ſum eſt,ſemel quia illi Doctores non
aſsignant rationem ſpecialitatis in
dictione, *ſeu*, magis quàm in dictio-
ne,*vel*,& ſimili:tùm quià in eum ſen
ſum Doctorum fieret,vt in dicta l.ſi
quis ita. legatarius non poſſet vinú
eligere,quod eſſet in portu,repudian
do vinum ciuitatis ne legatum diui-
dat contra text.in. l.4. de legat.2. ná
ſi cui vinum omne legetur, non pe-
terit his hoc vel illud duntaxat cape
re,ſed aut totum agnoſcere, aut totú
repudiare debet l.2. ver. ſi autem.de
lega.2.quod quidem falſum eſt in di
cta.l.ſi quis ita. quia poterit eligere,
ex dicta.l.plane. §. ſi ita Titio.de le-
gat.1.ſed & aliter cum textus.tentat
intelligere, nec ſe bene explicat,
Mencha.de ſucc.prog.lib.3.§. 27.nu
mer.21.

Verus ergò,& natiuus intellectus
eſt ad dict.l.ſi quis ita. D.de aur.& ar
43 gé.lega.*quod non intereſt, adiecta
ſit dictio,ſeu:prout aliàs communis
dicebat,an vero dictio,vel, aut, & ſi
quaſimilis adijciatur: quia veriſsi-
mum eſt in ea.l. ſi quis ita. dictio-
nem,*ſeu*, diſiungere,prout eius natu-
ra fert.Ergo quod Doctores illi dixe
re,text.illum procedere ex eo, quod
dictio(*ſeu*)adiecta ſit inter genus &
ſpeciem, laudandum eſt & veriſsi-
mum, prout optimè probat Præſes
Couarruuias vbi ſupra.quamuis fal-
ſo dicant ex eo eſſe copulatiuam:
quia immó, vt dixi diſiungit in eo
text.nam ita legatum eſt: Titio vi-
na, quæ in vrbe habeo, ſeu in portu
do

do lego:in qua ſpecie legatarius volebat omnia vina ex illa parte alternatiuæ,quæ in vrbe habeo : quæ locutio omnia vina comprehendit, etiam quæ in portu ſunt.l. Ceſar. D. de publi.ſed hæres dicebat, quod cú ita legatum eſſe:vina quæ in vrbe habeo,ſeu quæ in portu: viſus eſt teſtator non putaſſe,legato vino vrbis,ſe & vinum quoque portus legare, vt aliquid operetur diſiunctio,& alternatiua(*ſeu*)argu.tex.in.l. hęres meus 100.§.1.de legé.3.&.l.1.in princip.D. de auro & argu.leg. videaturque ita, quod aut debeat eligere vina portus, aut vina vrbis ſine portu.ſed reſpondet.Iuriſconſ. quod omnia vina debentur, quia illa particula alternatiuæ (*ſeu quæ in portu habeo*) non eſt eo animo adiecta,vt alteram partem reſtringeret,vt volebat hæres: ſed potius ampliandi legati gratia:quæ verba non intelligas,id eſt, maioris explicationis gratia,vt fieri ſolet,quotiens poſito genere ſpecies ſingulatim adijcimus, ſed intellige propter electionem,vt quod vnum legatum indiuiſibile erat legatis vinis, quæ in vrbe erant, nihilo alio expreſſo, ſic vt non poſſet hoc vel illud vinú capere ex dicta.l.4.de lega.2. per adiectionem diſiunctiuæ diuideret, & duas res legatas efficeret, ad hoc vt vel iſta ſola vina, quæ in portu eſſent poſſet accipere reliquis repudiatis per dict.l.plane. §. ſi ita Titio. de lega.1.& hæc eſt veriſſima interpretatio ad dictam.l.ſi quis ita.D.de auro & arg. legato. quæ ſufficiant pro expoſitione tertij intellectus. ad dictam.l.ſi quis ita ſtipulatus. D.de ſolutio.

Tandem his præuiſis & reſolutis in hac materia,tempus eſt,vt reddá ad propoſitam quæſtionem & quidem principalem huius capitis, circa decimam interminis, textus in

44 dicta.l.ſi prædium.C.de euictio.* & certè quicquid Bertachius dixerit in ſupra allegato tract. de gabellis.3. mébro ôctauæ partis principa. quæſtione.4.numer. 9. ex datione in ſolutum gabellam tanquam ex vera venditione deberi:longè aliud dicédum videtur his fortiſsimis argumentis.

45 Primo,* quia debitor vnam rem pro alia re vel pro quátitate debita, volenti creditori ſoluens, magis diſtrahit,quam contrahit,argu.tex.in §.is quoque verſic. ſed hęc ſpecies. inſtit.quibus mo. re contrahit. nam vna pro alia (ſi contrahentium voluntas non deficiat) functionem recipit.l.2.§.mutui datio.in fine. ſumpto argumento a cótrario ſenſu. D. ſi cert.peta. & quaſi res ipſa debita, ſoluta videtur,tex.in princip.Inſtit. quibus mo.tolli.obliga. ac proinde tam efficax liberatio contingit ipſo iure,ac ſi ipſamet res debita ſolueretur,vt tradit Bartol.in.l.ſi hęres.100. cótra.glo.fin.ibi delega.1.quãuis illę ſpecies natura ſua fungibilé permutationem non recipiant, quam recipiunt genera.l.ſed ſi certos delega.1.

46 Secundo,* quia tantum abeſt, vt datione in ſolutum alia véditio fiat, quod dubitatum fuerit,an etiam priſtina venditio irritaretur in ſpecie.l. pretij cauſa.C.de reſcind.vendit.& notat Bartolus in dict.l. 2. in princi. D.ſi cert.petat.

47 Tertio,* quia text.in dict.l.ſi prędium.C.de euictio.ſolum dicit,negotium quodam eſſe vicem & ſimilitudinem venditionis obtinens: propter quod vtilius ex empto actio datur,nec directa copetit,vt in.l. elegáter in princip D.de pigno. act. quod fauore eius inductum eſt,qui ſolutionem ſibi fieri permiſit ad arbitrium & iuxta commoditatem debitoris,quem noluit ad ſpeciem debitam

 adſtrin-

adſtringere:quod autem vnius fauore inducitur, ad rationem decimæ alteri oneroſam trahi no debet.l.quod fauore.D.de legib.& Reg.odia.de re g.:.iur.at qui ſi datio in ſolutum vicé venditionis obtinet,ex dicta.l.ſi prędium.ſequitur, quod non eſt venditio:quia nullum ſimile eſt idé.l.quod Nerua.D.depoſiti.& aliud eſt eſſe tale,vel haberi pro tali.l.mercis appellatio.vbi glo.& Bart.D. de verb.ſig. Bart.in.l.ſi maritus.§. 1. D. ad legem Iuli.de adult. immo omnis ſimilitudo eſt quoddam figmentũ rei,& non proprie res ipſa,inquit Bald.in.l.1.in fin.C.de patri.qui ſlios diſtra. & tamen verba dictæ.l.1.titu.17.lib.9.Recopilat. quæ ex venditione decimã pretij ſolui iubet, in propria non in ficta ſignificatione accipi debent l. 3.§.hæc verba. D. de negot.geſtis. & ita in expreſſo, quod datio inſolutũ non ſit propriè vendicio, notat gloſſa in.l.13. verbo,*Por otra heredad.* titu. 10.lib.3.fori. Tiraq.de retract.ligna. §.1.glo.14.& Hiſpani Doctores in.l. 70. Tauri.Nec obſtat, quod in dicta l.ſi prædium.C.de euictio.datio in ſolutum dicitur eſſe contractus: & ſic videtur apparere,quod qui aliud pro alio ſoluit,nedũ diſtrahat, vt ego ſupra dixi in primo argumento, ſed & contrahat quoque: quia explicandũ videtur illud verbum,*cõtractus,* prout ſe ipſum explicat textus in.l. cum dominam.C.de pigno.ibi:*Dominæ cõtractus & voluntas.* quæ quidem verba pro eodem ſcripta ſunt,ſic vt contractus pro voluntate ponatur, non pro contractu vero, de quo in.L. labeo.§. contractum. iuxta communé intellectum.D.de verbo.ſig. & facit l.omnem.30.cum gloſſa ibi.D. de iudicijs. ex quibus videtur, non malè hanc partem elegiſſe Parladoriũ lib. rerum quotidia.cap.3.§.2. nu.30. qui tamé eo ſolo fundamento motus eſt, quòd datio in ſolutum non propriè vendicio eſt:ac proinde decimam deberi non poſſe exiſtimat, deuians à Bertachino vbi ſupra.

Verum in contrarium eſt,(vt iam retuli)prædicti Bertachini authoritas in dicto loco:& vltra eum Caro. Molinęus in conſuet.Pariſ.tit.1.§.13. gloſſa.5.ex num.46.in quæſt.10.vbi in quæſtione & materia huic noſtræ ſimilima ex communi Doctorũ ſententia reſoluit,quod datio rei in ſolutum pro pecuniario debito non tã eſt ſimilis venditioni, quam vera & propria venditio, vt pote cum omnia ſubſtantialia concurrãt, ſcilicet conſenſus,res,& certum pretium, vt notant Bartolus & Bald in.dict.l.eleganter in princip.D.de pigno.act.& ideò quicquid dicitur de emptione & venditione, habere locum in tali datione in ſolutũ,vt not Cynus,Bal. Saly.& Pau.in.l.libera. C.de ſent.& interloq.omn.iud.Ioan.de Imola.cõſil.8.num.7.& alij plures relati à prædicto autore in dicto loco.num. 47.

48 * Quæ ſentẽtia vltra quod pluribus fundamentis fulciri poteſt,valde adprobata eſt in hoc Regno ex longa praxi,quę habet,vt ex datione rei in ſolutum pro alia re debita, duplex decima debeatur,quaſi permutatio ſit, & locum habeat diſpoſitio.l.2. titul. 17.libr.9.Recopilat. pro pecuniario autem debito, vna decima dependatur,quaſi ex vera vendicione: vnde vix eſt, vt ab hac vltima opinione queam diſcedere in iudicando, & conſulendo.

Sed vt cõtrouerſia iſta componatur, & fundamentis prioris ſententiæ planiſsimè ſatisfiat,ſic ego diſtin-
49 guo:* quod aut aliud pro alio ſoluitur à debitore conſentienti & volenti creditori,& tunc nedum ſolutio ſit,ſed & contractus quoq; quia cum ego poſſem rem ſpecificé debitam

tã ſoluere, & tu recipere: noluiſſem eam, ſed rem aliam ſoluere, & tu quoque malueris aliud recipere, quàm quod verè & ſpecificè debitum tibi eſt: nemo dicet, id ſolum nos agere, vt ſoluatur debitum & ſolutio obligationis contingat: quia ſi id ſolum voluiſſemus, rem ipſam debitam ego ſoluerem & tu reciperes: ſed id quoque egiſſe nos, vt quod vtilius mihi eſſet, retinerem alio dato: & tu reciperes, quod tibi eſſet vtilius alio remiſſo: quo modo impoſsibile eſt intelligere, quin nedùm ſolutio debiti contingat, ſed & contractus venditionis aut permutationis contrahatur, quia ſic aliud pro alio ſoluendo quidam alius actus & contractus occultatur, celeriter agendo, vt in. l. 3. cum notatis. D. de donatio. inter virum. Etenim illud actũ intelligitur, quod tibi ſoluerem rem debitam, & tu receptam redderes mihi pro alia re vel pecunia: vt autẽ ille circuitus euitaretur, vno actu egimus, vt vnũ pro altero ſolueretur: quæ occultatio rem ipſam non mutat, quominus vere contractam eſſe venditionẽ aut permutationem dicamus, & exinde decima Regalis debeatur.

50 Exquibus * ſatis reſponſum manet primo fundamento, quo in contrariam partem nitebamur dicentes, eum qui aliud pro alio ſoluit, magis diſtrahere, quam contrahere: nam ex prædictis conſtat vtrumque facere, nempe diſtrahere ſoluẽdo [illegible]ium: & contrahere quoque h[illegible] c p[illegible]o [illegible]io dando iuxta ſupra dictũ [illegible]nt[illegible] l[illegible] di modum, & vt contingit q[illegible] licet non ſic apertè in ſolut[illegible]ne debe ri per errorem facta in dicto. §. is quoque ver. ſed hæc ſpecies. Inſtit. quibus mo. re contrah. &. §. item is cui. Inſtitu. de obliga. quæ ex quaſi cont. n[illegible]s. & eſt textus elegas in l. ſi in area. ver. nam is. qui ſic debet intelligi. D. de cõdit. indeb. in quibus iuribus ſoluendo quis contrahit.

Nec etiam obſtat ſecundum illud argumentum, quod deſumpſimus ex dubitatione tex. in l. pretij cauſa. C. de reſcind. vend. quia quicquid ibi dubitatum ſit, vera deciſio eſt pro hac noſtra ſententia: nẽpè, quod in ſpecie dictæ. l. pretij cauſa adhuc prima venditio manet, quaſi verò pretium in numerata pecunia ſolutum eſſet, & iterum ea pecunia à vendito re redderetur pro pecoribus, ſecundùm quæ ſupra diximus: Ita quod in ea lege duo facta ſunt: Primum, ſolutio pretij debiti ex prima venditione: & Secundum, venditio pecorum

51 pro pecunia illius pretij: * vt abſque dubio duplicem decimã deberi ibi, dicendum ſit: vnam à vẽditore priori iuxta quantitatem pretij in pecunia defuncti: & alterã ab emptore ſoluente pecora pro ſolutione pretij, quia pro eadem pecuniæ quantitate vendere ea pecora intelligitur. Vnde etiam ac tertio intelliges, propriſſimé ſtare verbum illud, contractus, in dicta. l. ſi prædium. C. de euictio. quia, vt ſupra dixi, vnum pro alio ſoluendo, nedum diſtrahitur tollendo obligationem, ſed & contrahitur quoque vnum dando; & aliud retinendo.

Quod ſi (vt aliud diſtinctionis mẽ

52 brum accedamus) * vnum pro alio ſoluatur, non ex communi debitoris & creditoris conſenſu, ſed eis inuitis, vel præter eorum voluntatem: vt quia vel debitor non habet aliud, quod ſoluat, nec poteſt comparare rem debitam, vt in ſpecie text. in Auth hoc niſi debitor. C. de ſolutio. & caſibus notatis per Bart. & Doctor. in l. 2. §. mutui datio. num. [illegible]. D. ſi cert. pet. iunctis iis, quæ ad dictam Auth. hoc niſi debitor. reſoluit [illegible], de in[illegible] [illegible]bitore. cap. 1, ex num. [illegible]6.

Aufrer.in Capel.Toloſan.quæſt.68.
& Greg.Lup.in l.3.tit.14. part.5. vel
quia creditor in defectũ ſolutionis,
bona debitoris executioni ſubiecta
iuxta ſtyllum.l.fin.tit.21.lib.4.Reco
pil.adiudicari ſibi fecit pro debito,
cũ nullus emptor reperiretur, iuxta
notata in.l.ſi finita.§.poſteaquàm au
tem. D. de damn. infect. &.l. à diuo
Pio.§.ſi pignora. D. de re iudicat.&
l.fin.titu.27.par.3. & tunc,cum nihil
aliud agatur ijs caſibus, qui debitum
ſolui,& obligationem tolli, minimè
dicendum puto alio pro alio ſoluto
venditionem aliquã, permutationẽ
vè contrahi deficiente partium con
ſenſu, argum. text. elegantiſsimi in
dicta.l.ſi in area.D de condict.inde-
bit.vbi ex eo, quod ex defectu con-
ſenſus partium, non potuit intelligi
interueniſſe quaſi cõtractus ille,qui
in ſolutione per errorem facta inter
uenire ſolet, iuxt.text. in.§.item is.
Inſtitut.de oblig. quæ ex quaſi con-
tra docet & infert I.C.indebiti con-
53 dictionem non naſci.ac proinde*cõ
ſtat in hoc ſpeciali caſu recte dixiſſe
Montaluum in.l.13.ver.*por otra here-
dad*,in fina.verbis,tit.10.lib.3.fori da
tionem rei in ſolutum vicem vendi-
tionis aut permutationis non habe-
re ad hoc,vt tacita vẽditio, aut per-
mutatio contracta eſſe intelligatur,
& per conſequens eo caſu exiſtimo,
optima ratione dicendum eſſe rega-
lem decimam non deberi:& limitan
dam eſſe generalem traditionem Ber
tachin:& Molinæi vbi ſupra, quod
valde etiam nota ad quæſtionem,
de qua infra cap.11.in fin.

Quin immò ex prædictis ortam
fuiſſe in telligo communem Regni
54 praxim, quæ habet:* vt ex adiudica-
tione rei executioni ſubiectæ in fa-
uorem creditoris fama. iuxta text.in
dicto.§.ſi pignor.deciſa non exiga
tur:ſcilicet vt ego interpretor,quia
neceſſaria quædam ſolutio, & debiti
ſatisfactio eſt præter emendi aut vẽ-
dendi animum, quod ex alia tamen
ratione tenuit Bertachin.in dicto tra
ctat.de gabellis. 3. membro octauæ
partis princip.quæſt.4.num. 10. quẽ
refert & ſequitur Parlador.dict.cap.
3.§.2.nu.29. nempe quia (inquiunt)
re addicta creditori per iudicem de
debito cognoſcentem nullus poteſt
eſſe contractus, qui gabellæ locum
faciat,eo quod in iudicio non pro-
priè contrahitur,ſed quaſi.l.3.§.idem
ſcribit.D.de peculio locus autem eſ-
ſe dicunt, ſi in publica ſubaſtatione
alteri extraneo,aut etiam ipſi credi-
tori pluris licitati, res illa executio-
ni ſubiecta venderetur:quia tũc pu-
ra & vera venditio cõtrahitur & eſt,
ac proinde nulla iuſta ratio allegari
poteſt, quo minus Regalis decima
debeatur,quæ generaliter ex vendi-
tione debetur.

Sed quanuis, vt dixi, prædictorũ
ſententia & diſtinctio placeat, com-
muniquè praxi recepta ſit,ratio(qua
mouẽtur)neutiquam placere poteſt:
quia ſi adiudicatio illa creditori fa-
cta iuxta.d.§. ſi pignorat. de ſe eſt ve-
rus venditionis contractus,nihil im
pedit,quo minus ita ſit decretum iu-
dicis:nã & in ſubhaſtatione illa per
decretum iudicis venditio celebra-
tur,cuius medio dominus rei,contra
quem facta executio eſt, vendidiſſe
cenſetur.factũ enim iudicis exequẽ-
tis,ipſiuſmet partis eſſe iudicatur.l.1
C.ſi in cau.iud.pign.l. ſi ob cauſam
D.de euict.&.l.profectitia dos.D.de
iure dot.tradit Bald. in repet.l. pater
filium.num.4.D. de inoffi.teſtam.&
Alexand. in conſi. 11. viſo proceſſu.
55 lib.5.* ideoque nulla dubitatio eſt,
quin ex ea ſubhaſtatione & iudicia-
li venditione gabella debeatur, vt
præter Bertachi.& Parlador.in præ-
allegatis locis,tenet Auenda.reſp.13.
num.

num. 4. inſpecta ſcilicet perſona domini debitoris, iuxta ea quæ dicem* infra cap. 15. num. 9. & eſt text. expreſſus in. l. 9. tit. 11. lib. 5. Recopilat. quę erat. l. 70. Tauri. vbi fit mentio gabellæ ex huius modi iudiciali venditione ſoluendæ. & bonus text. in. l. 7. in quat. gabell. quæ eſt. l. 5. tit. 18. lib. 9. Recopilat. vbi ſpecialiter cauetur, quod ex rebus venditis ratione bullæ Cruciatæ, decima non debeatur: cùm tamen certum ſit, eius modi vénditionem debere iudicialem eſſe iuxta tradita in. l. 2. titulo. 10. lib. 1. Recopilat. ergo in contrarium eſt iuris regula. l. generali. §. vxori. cum notatis. D. de vſufruct. legat.

Nec obſtaret, quod prædicta venditio fieret in iudicio, per quod non contrahitur, ſed quaſi, ex dicta l. 3. §. idem ſcribit. D. de peculio. quia licet veriſsimum ſit, ex litis conteſtatione, & ex ſententia iudicis non proprium contractum, ſed quaſi contra ctu procedere, vt ibi elegáter docet Bartol. tamen id intelligitur ex vi, & effectu ipſius ſententiæ, quæ ſolam quandam infactum actionem producit, qua condemnatus tenetur ſtare ſententiæ. l. actori. C. de rebus creditis. nec ideò ſequitur, quod ſi per ſententiam iudicis iubeatur, venditionem aliquam, aut permutatione, vel alium quemcumque cóntractũ fieri, contractus illi perderent ſuam naturam, eò quod ex ſentétia prodirent, & cũ veri contractus ſint, quaſi contractus fierent, vt ex eis Regalis decima ſoluenda no foret: quod minimè dici debet argum. eorum, quæ de véditione ex teſtamento facta dicemus infra cap. 16. num. 29.

56 Itaque ſi quæras,* cur ex adiudicatione bonorum creditori facta gabella non debetur, cum tamen debeatur ex ſubhaſtatione publica, & in terminis dict. l. ſi prędium. cum ſupra reſolutis. C. de euictіon. ſic aio: quod prædicta adiudicatio eſt quædam neceſſaria ſolutio vnius pro altero, præter voluntatem partium ex neceſsitate negotij contingens: ac proinde non poteſt aliqua ſiué volũtaria, ſiue neceſſaria venditio reſultare ex ea ſolutione, vt expreſsè tradit text. elegans in. l. ſi pignori. 29. ver. non idem. D. fami. erciſ. vbi adiudicatio & emptio pro diuerſis ponuntur: vltra quod, vt ibi dicitur adiudicatio neceſſaria eſt, & emptio voluntaria. In qua ratione non intelligas me dicere, ex eo decimam non deberi eo caſu, quia neceſſaria venditio eſt: etenim ſi véditio aliqua eſſet, ſiue quidé neceſſaria, ſiue volũtaria, minimè dubitarũ, quin decima pretij ex ea deberetur: cũ nulla lege reperiantur exceptæ immunesuè factæ neceſſariæ véditiones, prout reſoluam inferiús cap. 19. num. 98. Sed dico, quod cum eo caſu neceſſaria ſolutio ſit vnius pro altero, & nulla alia mens & intio ſoluentis & recipientis ſit, quàm obligationem tollere & ſoluere, vt cóſtat ex prędictis, neutiquã extrà eorũ intentioné reſultare poteſt alius actus, nec vel qualis qualis véditio, ex doctrina. l. ſi me & Titium. D. ſi cert. pet. & tradit dicta. l. ſi pignori. & venditione autem per ſubhaſtationem tertio facta ideò debetur gabella, quia licet iudicialiter fiat ex decreto & ſententia iudicis, vera quidé & ſpontanea ac propria venditio eſt ab ipſo ſcilicet iudice, qui loco debitoris eſt vt dixi, & ab emptore licitante cótracta, vt patet ex. l. 1. & 2. C. de fide inſtru. & iure haſtæ fis. lib. 10.

57 Verúmtamen animaduertendum eſt * quod prædicta iudicialis venditio non ſtatim contracta & perfecta eſt, cum res addicitur pluris licitanti per ſententiam iudicis, iuxta termi-

nos

nos.l.fin. tit. 21.lib.4. Recopilat.vt ſtatim decimæ locus fiat: quia immò is debitor, in quē facta executio eſt, pœnitere poteſt, & á venditione rerum ſuarum facta recedere, ſoluto debito creditori, vel emptori intra tres dies in rebus mobilibus, & intra nouem dies in immobilibus, iuxta longam huius regni cōſuetudinē, cuius meminit Caſtellus in.l.70.Taur.ver. *del remate.* & refert ac ſequitur Couarr.lib.2.varia.reſolut.cap.11.num. 3. & Dida.Peretius in.l. 4. col. 1072. tit.8.lib.3.ordinam.& Ioan.Matien. in.l.9.gloſ.3.tit.11.lib. 5. Recopilat. Vnde conſequitur, quod cum decima regalis nō debeatur, niſi cum ſemel perfecta venditio eſt, vt late tradidimus ſupra cap.3 abſque dubio dicendum ſit, quo caſu debitor ſoluat, quod verè debuerit, & à venditione recedat intra illa legitima tempora, Regalem decimam non deberi, quia ſemper imperfecta vēditio fuit prout rectè velle & ſentire videtur Caſtellus in prædicta.l.70. Tauri.verb. *del remate* ibi: quia interim venditio nō eſt perfecta, cū res vēdita extrahi poteſt per debitorem: ac proinde infert ibidē, locū nō habere retractum conſanguinei: & obiter quoq, inferre videtur idem fore de gabella, vt ſcilicet non debeatur, dúm allegat gloſſam in. l. 2. titul. 10. libr. 3. fori. loquentem de gabella, vt ex ea patet: quamuis verè ea gloſſa in his terminis non loquatur, ſed generaliter de venditione nulla, aut imperfecta, iuncta gloſſa final. in fine. in lege. 3. eiuſdem tituli, & libri fori. & in hac reſolutione ego reſideo,
58 quam puto veram, * dum notem ampliandam non eſſe ad caſus, quibus extra ea tempora ſuperiores iudices decreuerint, ſoluto debito creditori per debitorem reſtituenda ei eſſe ſua bona ſubhaſtata ac vendita: quia cum illud fiat ex gratia potius, quam ex iure, vt benè notat Couarruuias, dicto cap.11. numer.3. præiudicare non debet gabellario, cui ius quæſitum eſt legitimo tempore tranſacto ex ſupradictis. Præſertim, quia ſi iure aliquo fiat ea reſciſsio, erit quidem ex remedio. l. 2. C. de reſcind. venditio. & l.1. titul.11. libr.5. Recopilationis, ſiuè vera quidem, ſiue præſumpta læſio ſit, vt iuxta communem Caſtellæ ſtylum & praxim notat Meneſius, in dicta lege ſecunda, Codicis. numer. 31. reſciſſa autem venditione ex eo remedio, iam ſatis conſtat decimam deberi adhúc, prout late trademus infra cap. 14. num.13.

Cæterum non prætercam, in huiuſmodi iudicialibus venditionibus, ex quibus locum decimæ fieri diximus,
59 * prius deducendam eſſe decimæ quantitatem, & ex reliqua pecunia ſatisfaciendum creditoribus fore, pro qua parte ſufficiat: nam deducto eo, quod explicandarum venditionum cauſa in proxenetis, præconijs, & gabellis impenditur, patrimonij quantitas computatur. l. quantitas. vbi gloſſa, & Doctores. D. ad legem falcid. & l. quod priuilegium. verſic. planè. D. depoſiti. & tradit expreſſè Doctor Azebedo in.l.10. nume.2. ad finem.titul.6.lib. 3. Recopilatio. reſoluens aliud eſſe in decima executionis propter textum expreſſum in.l.7.titul.21.libr.4. Recopilatio. contra Auenda. in capit.17. Prætorum.nume.10.libr.1. idque ego verum eſſe intelligo, etiam ſi quantumcunque priuilegiatum & hypothecariū debitum ſit illud. pro cuius ſolutione facta executio eſt, etiam ſi fiſcale ſit: quia adhùc prius eſt ſoluenda decima huius venditionis gabellario, quàm priori creditori, fiſcové ſatisfiat ex principali debi-

debito. Quod vt verè & radicitus in
telligatur, pręmitto ſpeciem, quę nu
per accidit, & de qua ipſe conſultus
fui in Taurinenſi ciuitate, cuius mo
dò eſt Prætor digniſsimus Pater ac
dominus meus Lope à Laſſarte & Mo
lina, illiteratus quidé, ſed accerrimi
vir ingenij, ac ſummę prudentię: ea
eſt huiuſmodi.
60 Gabellarius * membri hęreditatũ
conuenit venditorem pro gabella,
quæ ad eum pertinebat, & in illius
bonis mobilibus, quæ ſola habebat,
facta executio eſt, & ex decreto iu-
dicis venditio eorum celebrata pro
maiore & oblato pretio, quod tamé
vix ſufficiebat debito exequentis ſa
tisfacere: ecce venit gabellarius mẽ-
bri rerum mobilium, & petit ex pre-
tio illius iudicialis venditionis priùs
ſibi ſatisfieri pro ſua decima: & quod
ex reliquo debitum ſuum conſequa-
tur prior gabellarius exequens, ſiuè
ſufficiat, ſiuè nõ, & iuuabatur ex prę
habita reſolutione. d. l. quantitas. &.
l. quod priuilegium. At prior gabel-
larius allegabat, quod vtrumque de-
bitum æquè eſſet fiſcale & priuile-
giatum: ac proinde ſecundus gabel-
larius nõ deberet vti priuilegio ſuo.
l. aſsiduis. §. final. C. qui potiores in
pig. habea. de qua re late agit Tiraq.
de priuilegijs pię cauſæ. priuileg. 26.
ex nu. 4. deberetque potior eſſe, qui
prior eſſet tempore, iuxta text. & no
tata in. l. ſi cum pecuniam. C. de priui
leg. fiſci. & quæ tradit Anton. de Fa-
no. de pignor. 5. part. princilp. 2. mem
bro. num. 42. Ego veró poſt longam
cogitationem perpenſis iuris princi
pijs, quæ in re paruę etiam pecunię
neceſſaria fuit, dicendum ac iudican
dum eſſe exiſtimaui, omnimodò ex
hac iudiciali venditione hunc pro-
prium rerum mobilium gabellariũ
pro ſua decima eſſe preferendum in
61 diſtributione pretij: * quod vt dice-
rem illud prius cogitaueram, quod
quotieſcunque venditio aliqua con
trahitur, gabellaria lex videtur ipſo
iure pretium minuere in parte deci-
ma, ità vt ſtatim á principio decima
pars pretij fiſco gabellario vè adqui-
ratur iuxta determinationem. l. 1. ti-
tul. 17. lib. 9. Recop. & reliqua pretij
pars venditoris fiat: atque ita mini-
me poſſe anteriores creditores pręté
dere ius aliquod pignoris, aut pręla-
tionis in ea parte pretij, quę Regiam
decimam tangit, cum ex hóc nun-
quam fuiſſe venditoris apparere vi-
deatur, argu. textus in. l. lineam mar-
garitarum. vbi gloſſa verb. remane-
re. D. ad legem Falcid. & l. 1. §. ſi quis.
D. quorum legato. cum concordan-
tibus. vbi expreſſe dicitur, quod lex
falcidia, quę ſtatuit quartam partem
bonorum hęredi relinqui, ipſo iure
diuidit eam partem, & reſecat à lega
tis, ità vt legatarij non inſolidum to
tius rei legatę domini fiãt, ſed ex ſua
parte duntaxat, ſcilicet, deducta ea,
quę hęredem tangit propter falci-
diam: quò fiet, vt in ea materia, quã-
uis legatarius de facto reciperet totã
rem integram legatam, & in eum ir-
ruerent creditores, circa eam quartã
partem falcidię pręferendus ſit hę-
res, quia verè ea pars nõ legatarij de-
bitoris, ſed hęredis eſt: ac proinde
nullo iure pręlationis aut anteriori-
tatis poterit à creditoribus excludi
in rei ſuę perſecutione, argum. tex-
tus, & quę ibi Doctores notant in
62 Auth. fina. C. qui poti. in pign. hab. *
Sed certè, licet hęc videretur bona
conſideratio, vera non eſt: quià im-
mo lex gabellaria pretium venditio
nis, aut actionem ad pretium compe
tentem ipſo iure non reſecat, aut mi
nuit diuiditue: quin potius totũ pre-
tium integrum vẽditori debetur ab
emptore: & is eſt, qui ſolus poteſt ex
vẽdito agere ad pretium integrum,
non

nõ fiſcus,niſi ratione pignoris, quod in bonis vẽditoris habet, vt mox dicam:nihil enim fiſco cum emptoribus extra caſus expreſſos in.l.31. &.l. 32.titul.19. lib. 9. Recopil. ſed ſolum is habet, aut gabellarius condictionem ex.l.contra venditoré.per text. in dict.l.1.tit.17.lib.9. Recopil. Nam nec decima eccleſiaſtica ipſo iure reſecat fructus, vt tradit Petrus Rebuf. in tract. de decimis. quæſt.9. num.7. ac proinde videtur manere quæſtionis difficultas: quia cũ ſolutũ & exactũ iſtud pretiũ, totũ vẽditoris fiat, videtur, quod in eo (ſicut in re ſui debitoris) prçuenerit cauſa pignoris prioris gabellarij pariter priuilegiati, iuxta textum & notata in.l.3. C.de priuileg.fiſci. & quæ notat gloſſa in. l.is qui.verb. reſpondiſſe. D. de iure fiſci. ibi. item ſi tam fiſcus. & Fanus de pignori. vbi ſupra. num. 42.præmiſſo pro conſtanti, quod ſemper gabellarius habet ius pignoris contra venditores fiſci nomine, per textum in.l.auſertur.§.fiſcus.D. de iure fiſci, & dicemus infra in cap. 18.nu. 54.

Sed adhuc reaſſumendo prçdictã conſiderationem, & in propoſita cõ-
63 cluſione perſiſtens, aio: * quod licet lex gabellaria ipſo iure non reſecat pretium, aut actionem ad pretium, quia (vt dixi) tota competit venditori, aduertendum eſt, quod non adquiritur venditori ea actio libera, ſed læſa quidem eo onere decimç, quod ex vi legis gabellariæ reſultat in venditorem vſque ad decimam partem totius pretij, eo ipſo quod vẽdidit, iuxta dict.l.1.Recop. cum notatis ſupra cap.3. eſt enim velut ſeruitus quædã contractibus iſtis impoſita, vt notauimus ſupra in prçfatione in fine. num. 29. quod ſanè onus ſic vigilat ex legis agilitate, quç in inſtanti & velociſsimè operatur l.Iulianus noſter.vbi omnes notant.D. de condit. & demõſt.& benè tradit D. Frãciſcus Sarmientus lib.2.ſelecta. interp. cap.1.nu.23.vt tam citó ſit lçſa actio eo onere Regio, quàm venditori adquiſita: etenim ex illo actu vẽditionis, vno & eodem tempore duç leges operãtur, nempe gabellaria onerans venditorem ad decimç ſolutionem ratione cõtractus: & ciuilis lex quç ex contractu legitimè celebrato actionem ex vendito ipſi venditori parat ad pretij conſecutionem, iuxta. l. 1. & totum titul. D. de actio. emptio. ita vt licet vtraque lex prçcedentem actum venditionis requirat, vt operetur: tamen eo ſecuto, inſtantaneè quçlibet earum producit effectum ſuum in fauorem illius, cui fauet abſque vlla anterioritate alterius.

64 Quod* ſatis apparebit ſimili modo exemplo deſumpto ex.l. legatum ita.de lega. 2. vbi quamuis ad veram legati adquiſitionem legatario faciẽdam, & ad conſecutionem iuriũ hçreditatis in hçredis fauorem, vnus & idem actus aditionis hçreditatis requiratur, iuxta.l.à Titio.D.de furtis. &.l.eam quam, cum notatis. C.de fideicomm.&.l.cum hçredes. D.de adquire.poſſe.conſtat, quod hçrede adeunte, ſic vniformiter & eodem tempore illç duç leges operãtur, vt licet ſtatim adita hçreditate omnia iura teſtatoris in hçredem tranſeãt, dicta. l.cum hçredes. minimè dici poſsit, hçredem dominum fieri rei per vendicationẽ legatç: quia tam cito operatur lex legatario fauens, quàm lex hçredi conſulens: & ita fit legatarij res legata, ſicque in eius dominum tranſit ipſo iure per hçredes aditionem, vt nunquã (nec momento quidem) fuerit hçres eam conſecutus, vt optimè probat dict.l. legatum ita. in fine.delegat.2.& dicta. l. á Titio. D. de furtis. ibi. *quia ea quæ leguntur.* & text.

tex.elegans in.l.ſed ſi damnum.aliàs l.peculium.la.2.§.ſed & creditor.D. de peculio.quæ ſic debent intelligi. Igitur ad propoſitum, cũ ſemper ab initio actio illa ad pretium non libera adquiratur venditori, ſed comitata & onerata ſemper eo onere Regalis decimæ, ſit conſequens euidentiſſimum, vt nullus creditor præferri queat in toto pretio integro, ſed deducta prius ea parte, quam onus decimæ ſeu gabellæ abſumit & exhaurit. Nam deducto eo onere, cum quo adquirit pretium venditor, pretij cõmoditas computari debet iuxta notata in.l.non amplius de legatis.1. & id ſolum habere ſeu adquirere intelligitur iuxta dictam.l. quantitas.D.ad legẽ falcid. & ita teneo ad quod bene facit.l.2.in princ.cum notatis.D. de rebus eorum, qui ſub tute. cum reſolutis per Pinel.in.l.1.3.par.num.52. C. de bonis mat. & Sarmient.libr.3. Sellecta.8.& circa hanc materiam iudicialis vendi ionis addenda eſt pulchra illa quęſtio, quam infra reſoluã cap.13.num.19.

Vltimo in materia iſtius capituli non male dubitari poteſt de illa ele-
65 ganti quęſtione, quę habet:* an ſi aliquis in tantum rem propriam obliget iure pignoris pro mutua pecunia recepta, vel in plus quàm res ipſa valeat, ita quod luitionis ſpes reliqua nõ ſit, ac proinde alienata res eſſe videatur, vt dicit text. in.l. qui habebat. in fine principij de legatis.3. vbi Bart.& gloſſa notant. & Meneſius in.l.prędia.num.8. C.de fideicõmiſ. decima regij iuris debeatur: & quidem videtur non deberi propter contractuum pignoris & venditionis diſcrimina. & ſi alienatam rem eſſe dixerimus; gabellamque ideò vt ex venditione deberi, iam erit ablata debitori offerẽdi debiti facultas, reique petendę ius debita pecunia ſoluta. Sed in contrariũ vrget, quod pignus & mutuum in fraudem decimę ſimulata eſſe videantur, & in effectu venditio celebrata: qui effectus inſpiciendus potius eſt, quam verba cõtrahentium attẽdenda.l.1. C.plus valere quod agitur.&.l.11. tit.17.lib.9. Recop. Adhuc tamen, cum interpignoris & venditionis contractus longa differentia ſit, eaque magni effectus, magis puto in hac ſpecie regulariter decimam non deberi, niſi aliter cõſtet de fictione, fraude, & ſimulatione: quo caſu ad materiam fraudis, & ſimulationis contractuum erit recurrendum, vt aliàs dixit Iuriſconſultus, in.l.quidam voluit.D.ad S.C. velleia. & ad ea, quę de probatione fraudis in materia gabellarum tradit Hippol.ſingu.698.quem allegat Didac.Peretius in rub.tit.2.lib.8. ordinam.pag.34.colu.2. Illud autem dixerim, quod ſi res tanti pignoretur, quanti valeat, & poſtea per longum tempus ceſſauerit debitor in luitione, cùm rectè poſſet redimere, quę eſt propria ſpecies dict.l. qui habebat.de legat.3.iuxta l.ſi ſeruus depoſitus.§.quid eſt. D. de noxalibus: nec ipſe creditor petat debitum, potius iudicabitur venditionẽ fuiſſe à principio celebratam, quàm pignus contractum: niſi res eſſet maiorum ſuorum illius debitoris, quia tunc propter rerum auitarum affectum ſemper durat luitionis ſpes, ex notatis per Tiraquel.de retra. lignag.in pręfatione.num.36.in fine. at qui vbi inciderit quęſtio hęc, diſcretus iudex ęſtimauit ex rerum, temporum, & cõtrahentium qualitate, ac circunſtantijs contractus, quid ſtatuendum ſit,
66 * ita vt ſi verè à principio pignus fuiſſe intelligatur, quamuis deindè debitor pecuniam ſoluens ſe emere aſſeueret, & verba ipſius & creditoris in venditionem ſonent, vt quia

fortè

ſorte creditor poteſtatem vendendi haberet, iuxta.l.non eſt nouum.D.de adqui.rerum dom. & quæ aliàs de iure communi & regio circa pignorũ diſtractionem refert Olanus in Antinomia.litera.P.num.30.adhùc iudicetur, non venditionem, ſed hypothecæ pignorisvè liberationem eſſe, vt ex Cyno.& Baldo.in.l.1.numer.2.C.ſi ſerus extero.tradit Caro. Molinæus in conſue.Pariſi. titu.1. §.22. quæſtio.16.nu.60. quæ doctrina ſignanda eſt: ad multa enim proderit in hac materia, vt in alia quæſtione meminimus infra cap.13.num.fin. & in cap.10.nu.19.in fine.

Summa Capitis octaui.

1 *REO Principali ad mercem obligato, non poteſt fideiuſſor in pecunia intercedere ex communi ſententia.*

2 *Traditur differentia inter obligationem rem dari, & aliquid fieri.*

3 *Ponderatur pro communi.l. Græcè.§. ſi quis Stichum.D.de fideiuſſo.*

4 *Refertur Pauli Caſtrenſis ſententia cõtra communem.*

5 *Refertur alia Pineli ſentẽtia in hac re.*

6 *Improbatur Pineli intellectus ad textum in dicto.§.ſi quis.*

7 *Laudatur & defenditur expoſitio gloſſæ ad eum.§.*

8 *Explicatur vera ratio text.in dicto.§. ſi quis Stichum, & tota materiæ difficultas eleganti diſtinctione componitur.*

9 *Limitatur & declaratur cõmunis doctrina, quæ habet debitorem quantitatis re pectu certe ſpeciei, perempta ſpecie liberari.*

10 *Traditur verus intellectus ad.l.ſi ita. D.de fideiuſſo.*

11 *Colligitur ſummaria reſolutio totius materiæ.*

12 *L.2.tit.16.lib.5.Recopilat. nedum in principali obligatione, ſed & in fideiuſſoria locum habet.*

13 *Neceſſaria adhùc eſt hodie diſputatio I.C.in dicta.l.ſi ita.*

14 *Acutiſſimè exponitur Iuliani mens in dicto.§.ſi quis Stichum. non ſatis à Marcello.I.C.animaduerſa.*

15 *Male notatur Iulianus à Marcello, & non bene arguit Marcellus contra Iulianum in dicto.§.ſi quis Stichũ. verdenique.*

16 *Reo principali ad mercem obligato, ſi fideiuſſor in pecunia intercedens, eam pecuniam ſoluat, gabella non debetur.*

17 *Aſsignantur elegans quædam limitatio.*

An aliud pro alio ſoluatur, vt decimæ locus fiat, in.l.ſi ita. D.de fideiuſſo.

CAPVT. VIII.

EX ijs, quæ dicta ſũt nouimus, qualiter ex datione in ſolutum Regalis decima debeatur, aut non: verùm nõ malè dubitatur, an dato in ſolutum fiat pecunia pro merce mutua recepta, iuxta terminos.l.ſi ita.D.de fideiuſſ. ita vt eo caſu obſeruãda ſint ea, quæ in ſuperiori capitulo adnotauimus: atqui vt quæſtio hæc apertius intelligatur, de vero illius legis intellectu agi oportet, eſt enim perdifficilis, & aduſque à Doctoribus nõ intellecta: cuius verba hæc ſunt. *Si ita fideiuſſorem accepto: quod ego decem credidi, de ea pecunia mille modios tritici fide tua*

eſſe

eſſe iubes? non obilgatur fideiſſor: quia
in aliam rem, quàm quæ credita eſt, fide-
iuſſor obligari non poteſt: quia non vt æſti
matio rerum, quæ mercis numero haben
tur, in pecunia numerata fieri poteſt, ita
pecunia quoque merce æſtimanda eſt.
Quibus verbis apertè ſatis videtur
exprimere Iuriſconſultus fideiuſſo-
rem in pecunia poſſe intercedere, li-
cet reus principalis ad mercé tenea-
tur, quaſi pecunia ex æſtimatione,
& quantitate, quæ in ea magis, quàm
corpus attenditur. l. ſi is cui. in prin-
cip. D. de ſolutio. & per quam omnia
æſtimat, & ad qualitatem reducit. l.
1. D. de contrah. empt. eadem cum re
principaliter debita ſenſeatur.
In cõtraria verò ſentẽtia eſt Accur
1 ſius in ea. l. ſi ita. verb. poteſt.* exiſti-
mans, ꝙ imò ſi reus principalis mer-
cé debeat, non poſsit fideiuſſor pecu
niã promittere: quẽ ibidẽ expreſsé ſe
2 quitur Bart. explicãdo id verũ * eſ-
ſe, cum reus principalis tenetur dare;
ſecus autẽ ſi facere teneatur, ex ratio
ne gloſ. ꝗ ita volentis in. l. ſi quis pro
eo. gl. 1. ver. ſed ſi facta. D. de fideiuſſ.
& eã differentiã inter obligationé ré
dari, & aliquid fieri, expreſsé (licet bre
uiter) ſcripſit quoq; gl. in. l. cũ filius-
fa. verb. neuter. in fi. D. de verb. obli.
& ſecuti ſunt oẽs DD. cõiter, prout
refert Iaſ. in. l. 2. §. mutui datio. nu. 4.
3 D. ſi cert. pet. * qui oẽs mouentur per
tex. difficilé in. l. Græcè. §. ſi quis Sti-
chum. D. de fideiuſſ. vbi dicitur. ꝙ ſi
quis Stichũ ſtipulatus fuerit, & fide-
iuſſoré ita acceperit: Stichũ aut decé
fide tua eſſe iubes? inutilis eſt fideiuſ-
ſio ex nota Marcel. eo ꝙ in aliã obli-
gationé acceptus eſt fideiuſſor, nẽpe
(vt videtur) in aliam rem, nã licet in
Sticho cõcurrãt in decẽ variant reus
principalis & fideiuſſor: quę quanti-
tas ſi eadẽ cẽſeretur cũ Sticho princi
paliter debito, iuxta ea quæ ſuprà cõ
ſiderauimus in principio, nulla vide-
retur eſſe ratio, propter quã fideiuſ-
ſio illa, de qua in. d. §. ſiquis. in princ.
iure nõ procederet, ceſſante ſcilicet
alio incoueniẽte per Iulianũ animad
uerſo ibi, nẽpe ꝙ durior ſit in ea pro-
miſsione fideiuſſoris obligatio, quia
mortuo Sticho adhuc manẽt obliga
tus ad decem, cum tamen reus princi
palis omnino liberaretur perempta
ſpecie, quę principaliter ab eo debe-
retur, ex. l. ſi ex legati cauſa cum no-
ta. D. de verb. oblig.
Tamẽ quia ex hac cõmuni Docto-
rũ ſentẽtia, & intellectu valde ſtrin-
gitur imò violatur text. in. d. l. ſi ita.
D. de fideiuſ. qui in ratione ſui, aper-
tè demõſtrat reo principali ad rẽ obli
gato, rectè poſſe fideiuſſoris obliga-
tionem ad pecuniã fieri, propterea ꝙ
ea per vim æſtimationis rebus omni
4 bus adęquetur: * Paul. de Caſt. recedit
á cõmuni gloſſa, & Bart. intellectu
in. d. l. ſi ita apertè ex ea colligẽs, ꝙ ſi
reus principalis ad pecuniã oblige-
tur, nõ poſsit fideiuſſor ad mercé in-
tercedere: ſecus è contrario. Sed hoc
ita obſeruandũ intelligit, qñ princi-
palis ad ęſtimationẽ quoq; officio iu
dicis teneretur, vt quia ad id obliga-
tione dãdi vẽtũ eſſet re perẽpta poſt
morã, vel quia res ꝓmiſſa haberi nõ
poſſet, iuxta notata in. l. vinum. D. ſi
cert. pet. & l. ſi ex legati cauſa. & l. ſi
ſeruum. §. fin. D. de verb. obligat. qui
intellectus prius fuit Baldi in. d. l. ſi
ita. verum hoc nullam dubitationẽ
habere poſſet, nec conuenit verbis
I. C. in. d. l. ſi ita.
Vnde generaliter eam Pauli Ca-
ſtrenſ. ſententiam contra commu-
5 nem, * tenet Pinelus in Rubr. C. de
reſcindend. vẽdit. 1. part. cap. 3. num.
19. aliquibus rationibus confirmãs,
nec obſtare inquit text. difficilem
in. d. l. Græcè. §. ſi quis Stichum. quia
ibi Iuriſconſult. non videtur irrita-
re fideiuſsionem, quaſi ſit de diuer-

ſa re pro qua parte pecunia promittitur:ſed quia ſub diuerſa forma obligationis concepta eſt:cum principalis obligatio eſſet ſimplex ad vnam rem,fideiuſſoria autem duplex & alternatiua,quæ aduerſus iuris regulas fideiuſſoris cauſam duriorem reddit.
6 * Sed certè iſta reſponſio, & intellectus Pineli prius fuit Bartoli in eo.§. ſi quis Stichum. & ab omnibus merito reprobatur: etenim licet ea diuerſitas, ſi inter reſpōſionē & interrogationem contigerit, iure vitiet ſtipulationem,vt in.l.1.§. ſi quis ſimpliciter.D.de verbo.obligat. tamen inter obligationem rei principalis, & obligationem fideiuſſoris nihil obeſt:modo durior non fiat fideiuſſoris conditio,vt ſatis probatur in ead. l. Græcè.§.idē Iulianus.verſi. ſed etſi reum.vbi ſi reus ad illud & illud copulatiuè,purè ac ſimpliciter obligetur: bene poteſt fideiuſſor ad illud aut illud alternatiuē intercedere: ſicut & reo principali purē aut in diē certum obligato, rectè poterit fideiuſſor ſub conditione promittere,ex ea.l.Græcè.§.illud.verſi. item accepto.atque eam Bartoli interpretationem ad.d.§.ſi quis. quæ Pinelo placuit,iuſta ratione reprehendit Ioan. de Imola,ibi.

Ex quibus firma adhuc hodie eſt ea difficultas.d.§.ſi quis Stichum.aut fateri debemus veram eſſe ſententiā Accurſij & ſequaciū in.d.l.ſi ita.qui moti ſunt per tex.in.d.§.ſi quis.intelligentes in eo tex.probari,quod ideo fuit nulla fideiuſsio,& in aliam obligationē accipi viſa eſt, quia cū reus teneretur ad vnam rem, nempe Stichum duntaxat, fideiuſſor accipitur ad duas res diuerſas ſaltem alternatiue, videlicet in decem aut Stichum: atqui ita plus re obligari videtur,quod iuris ratio non patitur in ijs, qui pro alijs obligantur, ex ea lege Græcè.§.illud. quem intellectum fuiſſe gloſſæ in dicto.§. ſi quis Stichum. optimē aduertit ibid. Ioā. de Imol.& in.l.hi qui.numer.3. D.de fideiuſſor. vcrioremque eſſe putat contra Barto.& Angelum in eodem
7 loco.* Et eſt mihi veriſsimus iuxta notam Marcelli Iuriſconſultus in eodem.§.ſi quis.verſic.denique. vbi vt arguat in ſuperiori caſu à Iuliano propoſito in principio paragraphi, fideiuſſorem acceptum eſſe in aliam,nedum in duriorem obligationem, proponit prædictus Marcellus alium caſum, vt priori ſimilem,in quo reperitur, quod licet durior non ſit fideiuſſoris cōditio propter electionem quam habet, nulla adhuc eſt fideiuſsio, quia in aliam obligationem accipitur, prout idem eſse in caſu ſuperiori Marcellus aduerterat Iulianum notans.Atqui certiſsimum & euidens eſt in ſpecie fideiuſsionis,de qua in dict.verſic.denique. vbi reus eſt obligatus ad decem, & fideiuſsor ad decem vel Stichum: in rem aliam,licet alternatiue, & cum electione, acceptum eſse fideiuſsorem, puta in Stichum, qui à reo principali non debebeatur. Igitur ex ſimilitudine illorum caſuum, quos aſsimilat Marcellus in.dict.§.ſi quis.aperte conſequitur, quod quēadmodum in hoc vltimo caſu illius verſi.deniq;. ex eo conſtat inutilem fideiuſsionem eſse, quod & in aliam obligationem ſeu in rem aliam & diuerſam concipitur, putà Stichum: ita quoque intellexerit Marcellus in caſu ſuperiori,nullam fuiſse fideiuſſionem ex eo,quod & in aliam obligationem remque diuerſam acciperetur, puta in decem, ad quæ reus principalis non fuerat obligatus. Item & ex eadē æquiparatione iuxta Marcelli intellectum cōſequitur, quod quemadmodum ſi in ſpecie textus

textus in dict. verſ. deniq; cùm reus
principalis decé debebat, fideiuſſor
acciperetur in ſolo Sticho ſimplici-
ter, inutilis & inefficax eſſet eius
obligatio, vt quia in re planè diuerſa
interceſsiſſet. l. ſi à reo. §. ſi reo. ibi:
quaſi in aliud. D. de fideiuſ. ita quoq; in
telligendum ſit, quod ſi in priori ca-
ſu illius. §. ſi quis Stichum, cum reus
Stichum deberet, fideiuſſor accipe-
retur ad illam ſolam partem alterna-
tiuæ, putà ad decem, nulla quoque fo
ret fideiuſsio eadem illa ratione, qua
ſi in rem diuerſam obligaretur: quia
in hoc potiſsmū eas ſpecies & caſus
æquiparauit Marcellus I.C. & tāquā
de ſimili ad ſimile argumentatus fuit
in dicto. §. ſi quis per totum.

Iuxta quem intelligendi modum,
qui eſt veriſsimus & neceſſarius ad
eum text. in. d. §. ſi quis Stichum .. in
prin. cum d. verſ. deniq;, omnino de-
ſtructa manet generalis illa Pauli Ca
ſtren. & Pineli ſententia: vt pote quæ
contrariam habeat Marcelli. I.C. no
tam ad Iulianum, & apertam iuris de
ciſionem in dicto loco: & è contra-
rio firmiſsima manere videtur gloſ-
ſæ, Bartoli, & omnium Doctorū opi
nio in. d. l. ſi ita. D. de fideiuſſo. vt po-
te quæ expreſſum pro ſe habet, text.
illum in dict. l. Græcé. §. ſi quis Sti-
chum. eo titul. videturque ita tenen
dum cum communi, niſi valde obſti
tiſſet; text. in. d. l. ſi ita. vbi vel inep-
tè arguit I.C. vel id quidē ſatis aper-
te probat, quod ſi reus deberet triti-
cum, & fideiuſſor intercederet in pe
cunia, valitura eſſet fideiuſsio. Vtra-
que ergo ſententia & opinio iure fun-
datur, & à iure deſtituitur: neutra igi
tur ſecura eſt.

Sed ego quidem in hac maxima
difficultate, & re tam vtili, quam vſu
frequēti, vetè exiſtimo; diſtinctione
opus eſſe: per quam & cōciliauimus
iura, & hæc Doctorum controuerſia
8 componetur. Sic ergo ſtatuo: * quod
ſi quis Stichum ſtipuletur, & fideiuſ
ſorem ita accipiat: de eo Sticho cen-
tum aureos fide tua eſſe iubes? inuti-
lis fideiuſsio erit, quia licet per pecu-
niam res omnes æſtimentur, & per
æſtimationem deducantur ad æqua-
litatem & ferè ad identitatem cū ip-
ſa pecunia, vt ſup. diximus in princ.
iſtius cap. & innuit. dict. l. ſi ita. D. de
fideiuſ. tamen in illa ſpecie non ita
erit, propter ea, quod cum reus prin-
cipalis teneatur ad ſpeciem, eo modo
intercedens fideiuſsor (in pecunia
ſcilicet) ad genus teneretur: quo fie-
ret, quod cum genus nunquam pe-
reat. l. incendium. C. ſi cert. pet. du-
rior efficiatur, & ſit eo modo fideiuſ
ſoris cōditio, qui mortuo Sticho ad-
huc maneret obligatus ad pecuniā,
quæ nunquam perit, quanuis reus li-
beraretur perempta ſpecie à ſe debi-
ta, iuxta. l. ſi ex legati cauſa. D. verb.
obligat. & ſatis conſiderat text. in. d.
l. Græcè. §. ſi quis Stichum. ſecundū
Iulianum ibi: propter quod, licet re-
gulariter pecunia per æſtimationem
rebus omnibus adæquetur, ſit eo ca-
ſu, cum pecunia ſit genus, vt adæqua
ri non poſsit ſpeciei: & iuſta ratione
dicēdum ſit, fideiuſsorem illum in rē
aliam obligari, ac propter inutiliter
intercedere, ex. d. l. ſi à reo. §. ſi reo. ibi:
quaſi in aliud, quo vt veriſsimo ſuppo
ſito, Iam vides quā iuſta ratione pro-
cedat text. in dict. l. Græcè. §. ſi quis.
vbi cum reus principalis teneretur
ad Stichum, fideiuſsor promiſit Sti-
chum aut decē dare: & bene ait Mar
cellus, quod in rem aliam obligatur
propter decem ſimul promiſsa: nam
etſi ſola decē promiſiſset, nulla foret
fideiuſsio ex ſupra dicta cauſa.

9 Nec * huic conſiderationi ob-
erit, ſi eleganter quis replicet, quod
fideiuſsor intercedens in pecunia du
riorem conditionem non habet,

quam principalis ſpeciei debitor: quia cum reſpectu illius certæ ſpeciei fideiuſſor teneatur ad quantitatem, perempta ſpecie illa debet liberari, iuxta communem ſententiam Bartoli in.l.quod te mihi.num.4.D. ſi cert.petat.quem ibi omnes ſequũtur communiter, vt refert Iaſon, ibidem nume.14.atq; ita videtur, quod ex ea cauſa vitiari non debet fideiuſſio, nec impediri quominus pecunia per fideiuſſorem promiſſa adæquetur ſpeciei debitæ à reo principali: nam reſpondeo, quod adhúc dicendum eſt, duriorem fore in ea cauſa fideiuſſoris conditionem, vt verè & apertè ſatis probat Iulianus. I. C. in dict.§.ſi quis Stichum. quem in hoc non reprehendit Marcellus. nec obſtat illa communis doctrina in dicta. l.quod te mihi. quia limitanda & intelligenda eſt, vt per Iaſonem in eadem. l.quod te mihi.num. 15. verſic. ego dico. nempè eo caſu, quando debitor quantitatis reſpectu certæ ſpeciei, poſſet illam ſpeciem inuito creditori ſoluere. At in noſtra ſpecie, cum fideiuſſor ſolam pecuniam promiſerit, eam ſolam debebit, & eam ſolam poterit pro ſe ſoluere, non ſpeciem, inuito creditori, argum.eius, quod optimè tenet Ioann. de Imola, contra Bartolum ibi, in.l. hi qui acceſsionis. D. de fideiuſſor. licet verum eſt, quod poterit fideiuſſor, & ſpeciem quoque extantem principaliter debitam ſoluere nomine rei principalis, ſicut quilibet extraneus, iuxta doctrinam textus.in princip. Inſtitu. quibus modis tolli obligatio. & ita per conſequentias liberari reo principali liberato, lege fideiuſſor. D. de dolo. & latè dicemus infra capit. 9. numer.22. cum ſequent.

10 Quod * ſi (vt ad aliud membrum diſtinctionis meę reuertã) reus principalis ad genus aliquod teneatur, putà tritici modios aliquos dare, vini, olei, vel alterius cuiuſque generis, quod in pondere, numero, vel menſura conſiſtat: vel forte debeat hominem in genere, aut equum, vel aliquod aliud animal, vel aliquam aliam rem in genere: & fideiuſſor eius ita accipiatur: de ea re debita decem aureos dare ſpódes? non dubito, quin fideiuſsio rectè valeat & teneat ea aperta ratione, quam tradit Iuriſconſultus in dict.l. ſi ita. D. de fideiuſſo. quia cum eo modo vterque teneatur ad genus, nulliuſq; in ea re (ſaltẽ fideiuſſoris) peior conditio ſit: & pecunia per æſtimationem rebus omnibus adæquetur: nulla erit ratio, propter quam ea fideiuſsio non teneat, quaſi in vnam & eandem rem accipi videatur: & hoc eſt, quod tradit Iuriſconſultus in dicta.l. ſi ita. vbi qui decem crediderat, ſic fideiuſſorẽ accepit: de ea pecunia mille modios tritici fide tua eſſe iubes? Et inquit Iuriſcõſultus, quod non obligabitur fideiuſſor, quia in aliam rem, quam quæ credita eſt, fideiuſſor obligari non poteſt, prout in ea ſpecie obligaretur. & volens I. C. rationem reddere, propter quam in ea ſpecie videatur fideiuſſor rem aliam & diuerſam prommittere, ſic ait: *Quia non vt æſtimatio rerum, quæ mercis numero habentur*, (hoc eſt, quæ generaliter vendi & æſtimari poſſunt, non ſolum iuxta ſtrictam ſignificationem, de qua in.l. mercis.66. D. de verbor. ſigni.) *in pecunia numerata fieri poteſt, ita pecunia quoque merce æſtimanda eſt.* Quibus verbis apertè exprimit I. C. non quidem à contrario ſenſu, ſed aperto & plano intelligendi & dicẽdi modo, quod ſi è contrario triticũ fuiſſet mutuo datum, & fideiuſſor in pecunia illud æſtimante intercederet, valitura eſſet fideiuſſio: & rectè ille

ille obligaretur, quaſi non in aliam, ſed in eandam rem fuiſſet acceptus ex ſupradictis.

Itaque in ſummam ex hac tota reſolutione, & vera conciliatione, textus in dicta.l.ſi ita cum dicta.l.Græcè.§.ſi quis. quaadusque conciliatæ
11 non ſunt: * conciliari quoque debet communis ſententia, cum Pauli Caſtréſis, & Pineli opinione vbi ſupra. Vt dicamus, quod aut reus debet ſpeciem: & fideiuſſor intercedens in pecunia non obligabitur: quia cum ille ad ſpeciem, hic ad genus teneretur, fieret durior fideiuſſoris obligatio contra iuris regulas: propter quã differentiam conſequitur, quod eo caſu pecunia non adæquetur merci, & ſic videatur in aliam & diuerſam rem fideiuſſor acceptus, procedatque ita textus, in dicta. l. Græcè. §. ſi quis Stichum. D. de fideiuſ. & communis gloſ. Bartoli, & aliorum ſententia ſuperius relata. numer. 1. Aut reus principalis tenetur ad genus, vt dixi, & tunc fideiuſſor intercedés in pecunia teneatur: quia cum non fiat eius conditio deterior, ſic pecunia merci per æſtimationem adæquabitur in ijs obligationibus, vt non in aliam rem & obligationem diuerſam, ſed in eandem intercesſiſſe intelligatur, & ita procedat deciſio textus, & argum. Iuriſconſul. in dict. l. ſi ita. D. de fideiuſſo. & Pauli Caſtrenſis ſententia ibi, & Pineli animaduerſio in loco ſuperius allegato, numer. 4. &. 5.

Atqui notandum eſt, quod hæc noſtra reſolutio non ſolum eſt quòad Ius commune vtilis, ſed & hodie iure Regio neceſſaria. Etenim licet iure noſtro cautum ſit, vt quomodocunque quis ſe obligare velit, obligatus maneat, ex. l. 2 tit. 16. lib. 5.
12 Recopilatio. * & iſtud nedum in obligatione principali locũ habeat, ſed
17 & in fideiuſſoria, vt rectè tenet Gregorius Lupus in. l. 6. glo. 1. tit. 12. par. 5. & eo non allegato practicari ait Did. Peretius in. l. 3. in finali gloſſa. titu. 8. lib. 3. ordinam. quem refert & ſequitur Ioan. Matientius in dicta. l. 2. Recopilat. gloſſ. 3. nu. 4. quicquid aliud voluerit Villalobos à prædictis non allegatus in tract. communium opinionum. ſub litera. A. num. 16. tamẽ illud eſt intelligendum circa modũ obligationis contractæ, videlicet vt ſtipulatio, quæ olim erat in fideiuſſione neceſſaria, iuxta notata in. §. final. glo. fin. Inſtitu. de fideiuſſor. & l. Blanditus. C. eod. titu. & l. 5. §. ſatis acceptio. D. de verb. obligat. hodie nõ requiratur, ſed vel nudo pacto fieri queat, vt bene notãt prædicti Doctores Hiſpani. At vero quò ad reliqua requiſita, quę naſcuntur & procedunt ex eo, quod fideiuſſio eſt acceſſio obligationis principalis. §. fideiuſſores. Inſtit. de fideiuſſor. firmũ hodie eſt, & viget adhuc totum ius commune digeſtorum & Partitarũ: & ita hodie, ſicut & olim fideiuſſor. obligari nõ poteſt in rem aliam, quã quę à reo principali debetur, iuxta dictam. l. ſi à reo. §. ſi reo. D. de fideiuſ
13 ſor. * Ac proinde neceſſaria eſt quoque hodie diſputatio illa ſuperius habita circa text. in dicta. l. Græcè. §. ſi quis Stichum. & dicta. l. ſi ita. D. eodem titulo.

Sed & illud (vt rem omnem abſoluam) animaduerto, & quidem veriſsi
14 mè: * quod cum, vt ex ſuperioribus patet, quãdo reus principalis obligatur ad ſpeciẽ, fideiuſſor intercedés in pecunia; vel ex eo dicatur in rẽ aliã intercedere, quia cũ eo modo illius cõditio durior fiat ex ſupradictis, nõ poſsit pecuniæ obligatio, rei principaliter debitæ adæquari: optimè dixiſse videtur Iulianus Iuriſconſul. in ſpecie, text. in. d. l. Græcè. §. ſi quis in

princip.quod fideiuſſor, de quo ibi,
non obligatur, propterea quod du-
rior eius cōditio ſit, vt potè cum fu-
turum ſit, vt mortuo Sticho tenea-
tur, vt ſupra explicuimus: etenim li-
cet veriſsimū quoque ſit, quod Mar-
cellus I.C. notat, in ea ſpecie fideiuſ-
ſorem in aliam & diuerſam rem obli
gari, vt ſupra diximus: tamen cum il
lud procedat ex eo ſolo, quod durior
efficiatur eo caſu fideiuſſoris condi-
tio, rectè in vniuerſum Iulianus ait,
quod fideiuſſor ille non obligatur
ea ſola & fundamentali ratione, quia
durior ſit eius conditio: ex qua pro-
uenit quoque vt & in aliam obliga-
tioné accipi videatur, vt notat Mar-
cellus. Itaque ſi in ſpecie Iuliani dare
mus, quod fideiuſſor eo modo inter-
cedens non videretur in duriorem
cauſam accipi, fideiuſsio illa iure pro
cederet: quia iam tunc dici non poſ-
ſet in rem aliam intercedere promit-
tendo pecuniam, quæ à reo principa
li non deberetur, ſed potius in vnam
& eandem rem propter ęſtimationé,
vt ſuprà diximus, ex dict. l. ſi ita da-
bimus autem illud euenire iſto caſu:
Pone, quod reus deberet triticum in
genere, aut hominem in genere, non
ſpecialiter Stichum, vt erat ſpecies
Iuliani in dict. §. ſi quis. & fideiuſſor
promiſit illam rem à principali debi
tam, aut decem aureos alternatiuè: &
iſto caſu, cum dici non poſsit dete-
rior vel durior fideiuſſoris conditio
propter electionem, quam habet,
certumque ideo eo caſu promitte-
re dici poteſt, ex l. vbi autem. §. qui
illud aut illud. D. de verbo. obligat.
cum ijs, quæ notauimus ſupra capit.
7. numer. 22. non videbitur in aliam
& diuerſam obligationem accipi,
dum pecuniam promittit, quæ eo ca
ſu merci principaliter debitæ rectè
adæquatur: & hæc fuit proculdubio
mens & iuſtiſsima Iuliani conſidera

tio & intentio in dicto §. ſi quis Sti-
chum. dum poſuit alternatiuam in
quantitate, & non in alia re: quaſi ſi
ita promiſiſſet fideiuſſor, Stichum
aut Pamphilum fide mea eſſe iubeo:
neutiquam diceret Iulianus ea ſola
ratione non valere fideiuſsionem,
quia eſſet durior fideiuſſoris condi-
tio mortuo Sticho, & Pamphilo ſu-
perſtite: ſed & ea quoque plana ratio
ne inutilem eſſe diceret, quia licet
non eſſet durior conditio, eſſet qui-
dem concepta in rem aliam, quàm
quæ à reo principali deberetur, vt
eſt planiſsimum: & prout contingit
in caſu propoſito per Marcellum in
eo §. ſi quis. verſic. denique. qui caſus
valdè diuerſus eſt ab ſpecie Iuliani:
quia in primo Iuliani caſu res extra-
nea addita in fideiuſsione, erat pecu-
nia, quæ ſolet eadem cum merce iu-
dicari propter æſtimationem, ex di-
cta l. ſi ita. D. de fideiuſ. at in ſecun-
do caſu per Marcellum propoſito in
dicto. verſi denique. res extranea ad
dita in fideiuſsione, erat quædam ſpe
cies, putá Stichus: qui nulla ratione
& modo videri aut exiſtimari pote-
rat, nó diuerſa res eſſe ab ea, quę prin
cipaliter debebatur, putá pecunia:
cum pecunia merce non æſtimetur,
vt inquit dicta l. ſi ita. prout è contra
15 rio fit.* Vnde conſequitur, & aperta
iuris ratione conuincitur, quam in-
iuſtè notatus ſit Iulianus à Marcello
in ea ſpecie prędicti. §. ſi quis Stichū.
& qualiter non bene arguat Marcel-
lus contra Iulianum in dicto ver. de
nique. proponendo caſum valde di-
uerſum, & in quo ceſſat ratio, prop-
ter quam iuſtiſsimè dixerat Iulianus
in ſuo caſu fideiuſſorem non obli-
gari ea ſola ratione, quod indurio-
rem cauſam acciperetur. Nam licet
verum eſt, quod Marcellus ait, & in
aliá quoq; obligationem acceptū eſ-
ſe illo Iuliani caſu: illud prouenit in
eo

eo caſu ſpeciali propter duriorẽ cõ-
ditionem, quæ ſi deficeret, vt in caſu
a me propoſito ſupra, non in aliam,
ſed in eandem rem, & obligationem
acceptus eſſe diceretur, vt expli-
cui.

Igitur ac tandẽ ex hac longa diſ-
putatione illud maneat, vt veriſsi-
16 mum, conſtitutum: * cum triticum
quis, aut aliud genus mihi debeat, poſ
ſe me recto iure à fideiuſſore pecu-
niam æquiualentem ſtipulari, ex di-
cta.l.ſi ita.ſic rectè vt diximus, ac vti
liter intellecta. D. de fideiuſſo. quo
ſuppoſito, optimè ſuccedit quæſtio
noſtra circa decimam venditionis:
& ſit ita, quod Titio credidi decem
menſuras tritici, aut olei, vel vini: &
ita fideiuſſorem accepi, de illo oleo,
vino, vel tritico, quod Titio credi-
di, decem nummos aureos fide tua eſ
ſe iubes? promittit fideiuſſor: & cum
poſtea ab eo peterem, ſoluit promiſ-
ſam pecuniam decem aureorum. Bel
lè dubitatur, an regali decimæ locus
fiat: quaſi pecuniam in ſolutum mer
cis acceperim, quæ non minus iuſta
venditio iudicanda videtur, quam
cum rem aut mercem accipio in ſo-
lutionem pecuniæ, iuxta.l.ſi prædiũ.
C. de euictio. & quæ latè diximus in
capite præcedenti. Sed adhuc di-
co, quod quamuis verum ſit in ſpe-
cie dicta.l.ſi prædium. decimam de-
beri, in hac noſtra quæſtione deberi
non poteſt: quia cum fideiuſſor, qui
ſoluit pecuniam, mercem non debe-
ret, & reus principalis, qui mercem
debebat, pecuiam mihi nõ ſoluerit:
nullum quidem negotium cùm al-
terutro geſtum eſſe in ſolutione vi-
deri poteſt, ex quo vel credi poſsit,
aut fingi reſultare venditio, argum.
l.ſi me & Titium. D. ſi cert. pet. quia
quod vere debitum eſt, ſoluitur à fi-
deiuſſore, non aliud pro alio, vt in d.
l.ſi prædiũ. merito ergo nec decimę
17 locus erit. * Quod præcipuè proce-
det, vbi fideiuſſor ſuo nomine ſoluit,
quo caſu ipſe ſolus per ſolutionem li
beratur, nihilque factum eſſe á reo
principali, qui mercem deberet, in-
telligitur ex communi ſententia Bar
toli in. l. Modeſtinus. D. de ſolutio.
approbata per text. in.l.11.titu.12.par
tit.5. cum ijs, quæ infra dicemus cap.
9.num.29. ſecus autem erit, ſi expreſ-
ſe fideiuſſor ſoluerit eam pecuniam
nomine debitoris principalis, iuxtà
gloſſ. in.l.ſi quid. verb. ſuo nomine.
D. de petitio. hæred. quia tunc, cum
videatur pecuniam debitori dare, &
ipſum debitorem principalem credi
tori ſoluere, vt in.l. indebitam.47.D.
de condict. indeb. & ijs, quæ in ſimi-
li notantur in. l. certi conditio. §. ſi
nummos. D. ſi cert. petat. ex fictione
breuis manus, cuius paſsim in iure fit
mentio, præſertim in.l.3.§. final. D. de
donatio. inter vir. videri poterit ne-
gotium eſſe geſtum cũ debitore, non
minus quam ſi ipſe ſoluiſſet, vt in. l.
ſi prædium. C. de euictio. dummodò
libenter ita receperit ſolutionem ip
ſe creditor, qui alias rectè poterit eã
pecuniam à ſolo fideiuſſore debitam
nõ accipere nomine rei principalis,
qui non pecuniam ſed mercem de-
bet: at qui nemo inuitus cogitur
aliud pro alio accipere, tex. in princ.
Inſtit. quibus mod. tolli. obligat. Ef-
fectus eſt: vt ſi creditor in hac quæ-
ſtione pecuniam accipiat à fideiuſſo
re ipſiuſmet nomine, & tamquam à
ſe ipſo debitam, Regalem decimam
non debeat: quia aliud pro alio ſolu-
tum non eſt, vt dixi, ſed quod verè &
realiter debebatur: ſi vero accipiat
eam pecuniã nomine debitoris prin
cipalis, Regia decima debeatur: quã
ſi ei vendiderit pro ea pecunia mer-
cem debitam, ſpontè, ſcilicet, acci-
piens aliud pro alio, iuxta. dicta.l. ſi
prædiũ. & quæ laté diximus in cap.

præcedenti.idq; per tertiam fideiuſſoris perſonam:nam uendere & qué cumque alium actum agere ſic hodie licet,ex.l.2.tit.16.lib.5.Recopil.ibi. *O que fue fecha a otra perſona priuada*:Iũctis ijs,quæ notat Gregor. Lupus in. l.7.glo.1.tit.11.par.5. & dicemus infra.cap.15.qnòd ita intelligendũ eſt, niſi fraus aliqua detegatur fieri ad occultandam vẽditionem eo mutui & fideiuſsionis colore quæſito contra l.11.tit.17.lib.9.Recopilat.

Summa Capitis noni.

1 *AN in ſpecie.l.Modeſtinus. cum ſimilibus.D.de ſolutio. Regalis decima debeatur.*

2 *Carta de laſto,vera quædam actionũ venditio eſſe poteſt.*

3 *Beneficium cẽdẽdarũm actionum generaliter competit cuicumque debitori pro alio ſiluenti.*

4 *Generalis doctrina traditur ad cognoſcendum: an actionum ceſsio venditionem habeat,necne.*

5 *Si duo fideiuſſores ſimpliciter accipiantur, non ſunt in ſolidum obligati,ſed pro virili, ex iure Partitarum, vt Gregor.Lup.exiſtimat.*

6 *Eodem illo iure,ſi fideiuſſores accipiantur expreſſe in ſolidum, nõ preeſt eis diuiſionis beneficium,ex prædicto Gregorio,quamuis non renuntietur.*

7 *Reprehenditur Gregorius, expoſita. l.8.titulo.22.part.5.*

8 *Leges Partitarum ita intelligendæ ſunt, vt ius commune non corrigant.*

9 *Opinio Gregorij,de qua ſupra,num. 5.quæ iure Partitarum falſa eſt,iure Ordinamenti & Recopilationis defenditur.*

10 *Qualiter admiſſa prædicto Gregorij ſententia, de qua in dicto numer.5. defendi poßit ius nouum induci in. l.2.titulo.13.lib.5.Ordinam.*

11 *Inutile eſſe oſtenditur hodie beneficium epiſtolæ Diui Adriani,*

12 *Si duo ſe hodie in ſolidum obligent, non eſt neceſſariũ, vt prædicta epiſtola renuntietur.*

13 *Refertur Gregorij interpretatio ad dictam.l.2. Ordina. vt ſcilicet in ſolis fideiuſſoribus intelligatur, non in reis principalibus.*

14 *Verè intelligitur dicta.l.Ordinamentum in reis, quàm in fideiuſſoribus.*

15 *Declaratur in quo corrigat ius commune dicta lex Ordin.*

16 *Diuiſio dict. l.2. habet quoque locum in promißioni facti.*

17 *Correcta eſt hodie deciſio text. in Authent.hac ita.C. de duobus reis. nec eius renuntiatio eſt neceſſaria.*

18 *Traduntur tres notabiles concluſiones circa ius Regium in hac materia.*

19 *Eleganter declaratur, qualiter venditio fiat in.l.cum is qui.D.de fideiuſſor.& in.l. Modeſtinus. D. de ſolutio.*

20 *Iterum exponitur dicta. l. Modeſtinus.*

21 *Explicantur plurima iura ciuilia.*

22 *Quomodocumque ſoluat fideiuſſor, reus principalis & cæteri quoque fideiuſſores liberantur,contra communem diſtinctionem.*

23 *Reprobatur communis intellectus ad dictam.l.cum in his qui.*

24 *Verè exponitur & ponderatur cõtra communem eius intellectum,dict. l.cum is.*

26 *Ponderatur & exponitur. l.ſed etſi ſerui.D.de fideiuſſo.*

26 *Ponderatur & exponitur text. in. l. & per iuſiurandum.§.fidemiuſſo. D.de acceptilat.*

27 *Traditur multarũ legum intellectus & interpretatio.*

28 *Diſpo-*

28 *Diſpoſitio dict.l.Modeſtinus.generalior eſt,quam Doctores putant: nam & in fideiuſſoribus procedit contra communem.*

29 *In quo differat ius Regium à iure ciuili in hac materia,declaratur.*

30 *Exponitur.l.1.§. nunc tractemus. D. de tute.& ratio. diſtrah. & concordans eſſe oſtenditur cum dicta.l.Modeſtinus.*

31 *Improbatur noua Caroli Molinæi doctrina, & intellectus ad dictam.l. Modeſtinus.*

32 *Reſoluitur ex actionum ceſsione,quæ Charta de laſto appellatur regalem decimam non deberi, ſi pecunia debetur.*

33 *Exponitur:l.34.*ibi:*Ni de la moneda amonedada.titul.18.lib.9.Recopilationis.*

34 *Lex imponens gabellam venditori rei ſuæ, non habet locum in eo, qui rem ſibi debitam vendit: & quare.*

35 *Declaratur dictum Parladorij circa decimam ex venditione actionis.*

36 *Ex annui redditus venditione cur decima debeatur.*

37 *Immunitates conceſſæ lege regia aliquibus rebus venditis,locum habent in actione vendita ad eas res competenti.*

38 *Hæreditate vendita, quid ſit quod venit,eleganter exponitur.*

39 *Si in hæreditate vendita res aliquæ priuilegiatæ reperiantur, earum immunitas ſeruanda eſt.*

40 *Traditur elegans declaratio propter gabellam ad. l.ſi iactum retis.D.de actio.empti.*

41 *Ex venditione iuris incorporalis, quod nullam rem corporalem ſecum trahit, gabella non debetur, ex communi praxi, quæ ad ſeruitutum & aliorum iurium venditiones conſideratur.*

42 *Temporis permutatio, de qua in.l. cum conſter.§.fin. D. de aqua quotidia.immunis eſt.*

43 *Fumi venditores qui ſint: & ex eorũ facto (vt ex imaginaria venditione) gabella non debetur.*

44 *Cur ex renũtiatione publicorũ officiorũ pro pecunia, decima nõ debeatur.*

An ex ceſsione actionum: & cuiuſque iuris, actionis, & hereditatis venditione decima debeatur.

CAPVT. IX.

CVM Generali lege definitum ſit, vt ex quacunque venditione Decima pretij exigatur fiſci nomine à quocunq; venditore,& ex quacunque re, vt cõſtat ex.l.2.quater. gabella.ibi: *De todo lo q̃ ſe vẽdiere.* Iuncta.l.1.tit.17.&.l.1.tit.18. lib.9.Reco.& cõſiderauimus inf.ca.
1 fin.in princ.* Iuſtiſsimi dubitari poteſt,an decima debeatur in ſpecie. l. Modeſtinus.D.de ſolut. vbi ſi creditor duos reos debẽdi habens, vnũ ex eis cõueniat inſolidũ,iuxta.tit. D.de duobus reis.& illi parato ſoluere totũ debitũ, vel etiã poſt ſolutionẽ debiti,prius tamẽ cõuẽtione habita de cedendo, actiones in alterum cedat, actionũ pretiũ recipere,& earũ vẽditionẽ cõtrahere cenſetur.Idẽq; licet dubitare in fideiuſſoribus,iux.l.fideiuſſor.27.&.l.cũ is qui.36.D. de fideiuſſoribus.&.l.cũ alter.C.eod.tu.l. cum poſſeſſor.D. de cenſibus. & iura ſimilia. quę actionum ceſsio vulgari ſermone *Carta de laſto*, appellatur: & iſtius quidem rei diſquiſitio vel maximè aduerti debet, eſt

7 Ego * vero exiſtimo eam Grego-
rij interpretationem ad dictam. l.8.
Partitę. falſam eſſe: quia licet eum ſe
quantur. Ioan. Matietius in. l.1. gloſ.
2. num.3. tit.16. lib.5. Recopilat. & Vi
llalobos in antinomia. litera. F. num.
110. & ibidem Olanus. num. 32. Ego
non inuenio ex quibus verbis illius
l.8. ius nouum colligatur: cùm in ea
lege ſolum referantur ius & verba
conſtitutionis Diui Adriani, prout
conſtat ex ea. l.8. iuncto textu in. §. ſi
plures. Inſtitu. de fideiuſſo. atque ita
ſolum reperio ſtatui in ea lege, quod
in epiſtola Diui Adriani erat ſtatutũ:
ſcilicet, quod creditor non poſsit pe
tere niſi pro parte, repellendus exce-
ptione, prout obſeruatur in prędicta
epiſtola. l. inter fideiuſſores. cum ſi-
milibus. D. de fideiuſso. nó quod pro
parte ſit obligatio ipſo iure diuiſa,
vt falſo dicit Gregorius: & apertè
conſtat ex ipſamet. l.8. vbi dicitur, id
locum habere, vbi omnes eſſent ſol-
uendo tempore litis conteſtatæ, quæ
ſunt verba Adriani relata in. dicto. §.
ſi plures. aliàs autem quod vnus ſol-
uere non poterit, cæteros fideiuſſo-
res onerat, ex dicta. l. Regia: quod eſ-
ſe non poſſet, ſi ipſo iure diuideretur
obligatio, vt inquit dict. l. inter fide-
iuſſores. aut daremus, quod obliga-
tio cuiuſq; eſſet in pendenti, an obli
gandus eſſet pro virili duntaxat, vt
quia omnes eſſent ſoluendo tempo-
re litis conteſtandæ: an eſſet obligan
dus pro maiori parte, vt quia aliquis
ex fideiuſſoribus non poſſet ſoluere
vergés ad inopiam, quod eſſet inep-
tum dicere. Itaque veriſsimum mihi
eſt, quòad iſtud nihil noui diſponi
in dict. l.8. Partitæ. ſed epiſtolam di-
ui Adriani tranſcriptam eſſe, prout
expreſſé voluit Anton. Gometius. 2.
tomo variar. reſol. cap.13. nu. 15. vbi
eam legem allegatam tanquam con-
8 cordantem iuri communi: * & regu-
lare eſt, ita nos debère eas leges intel
ligere, vt ius commune non lædant,
aut corrigāt, vt admonet inter alios
Couar. lib. 1. varia. reſolutio. cap. 14.
num. 5.

Sed quod falſo dixit Gregorius Lu
pus de iure Partitarum, iuxta. dict. l.
9 8. tit. 12. part. 5. * Veriſsimum hodie
eſt, & omnino ſeruandum attento iu
re Ordinamenti, quod & ipſe Grego
rius allegat in. d. l.8. verbo. *Cada vno*.
apertè enim deciſum extat in. l.2. tit.
13. lib.5. Ordina. quæ eſt. l.1. titu.16. li-
br.5. Recopila. quod fideiuſſores ſim
pliciter accepti, pro virili parte non
inſolidum obligentur. quod eſt eui-
dens & neceſſarium argumẽtum cõ-
tra Gregorium, vt intelligamus non
fuiſſe iſtud diſpoſitum in dicta. l.8. tẽ
pore Regis Alfonſi decimi earum le
gum autoris, vt diximus ſupra in prę
fatione huius operis. n. 18. aliàs enim
fruſtra illud vt nouum & quaſi ius
commune corrigens, longo poſt tẽ-
pore Henricus Quartus, ſtatuiſſet in
10 dict l.2. ordina. * niſi dicas, quod lex
illa Partitæ diuidebat actionem in-
ter fideiuſſores duntaxat, qui eſſent
ſoluendo, ſecus inter reliquos, prout
videtur colligi ex ea lege. At prædi-
cta lex ordinamenti indiſtinctè diui
dit inter omnes, prout admiſſa Gre-
gorij ſententia nó male aduertit Ola
nus in antinomia. litera. F. num. 37. &
hoc ſit, quod de nouo inducat lex Hé
rici: ſed adhúc quæ ſuperius dixi-
mus, veriora ſunt.

Itaque attenta dict. l.2. ordina. ve-
riſsimè ſunt omnes Gregorij illatio
nes, de quibus in dicta. l.8. verbo. *Ca-
11 da vno*. * Verum eſt enim, quod ſi ſim
pliciter ſe obligent fideiuſſores, ne-
ceſſaria non erit eis epiſtola diui
Adriani, quia ipſo iure diuiſa eſt obli
gatio: ſi vero non ſimpliciter, ſed ex-
preſſé in ſolidum ſe ipſos obligaue-
rint, illud noto: quod quãuis de iure
commu-

communico quoq; caſu epiſtola D.
Adrian.ſubueniret.dict. l. non rectè.
C.de fideiuſſ.contrariũ eſt hodie ob-
ſeruandum,non ſolum de iure nouo
prædictæ.l.2.ordin. & d.l.1. Recopil.
quæ obligationis modum, vtcumq;
illa contracta fuerit,expreſſe ſeruan-
dum eſſe aiunt, vt bene notat Ioann.
Matient.in dict.l.1. Recopil.gloſſ.3.
Sed & iure quoq; Partitar.quo Gre-
gor.loquitur, propter expreſſam de-
ciſio.d.l.8.tit.12.part.5. quæ eo caſu,
quo expreſſe obligarentur in ſolidũ
fideiuſſores, diuiſionem non admit-
tir, non tam ex ratione Gregorij ſu-
pra relata.num.6.quam ex ea fortaſ-
ſis, quòd credere lex illa Partit.ſatis
renunciatũ eſſe diuiſioni eiuſq; be-
neficio, eo ipſo quód expreſſe quili-
bet fideiuſſor promitteret, ſed datu-
rum facturumvè eſſe inſolidũ, quic-
quid alias ſubtili iure obſeruaſſet Im
12 perator in.d.l.non recte. * Eſtque ita
verißimum quód Gregor. ait in. d.
gloſ.non oportere neceſſariũvè eſſe
creditoribus, vt fideiuſſores, qui ſe
expreſſe in ſolidum obligaſſent,diui
ſionis beneficio renuntient:quia in-
quam, eo caſu talem diuiſionem lex
ipſa partitæ non admiſit, in hoc ſo-
lo ius nouum inducens:quam ſecuta
eſt,ſaltem non emendauit.d.l.2. ordi.
verſ. *ſaluo*. Vnde & illud quoq; intel-
liges,non eſſe cur putet gloſſator in
dict.l.1. Recopil. gloſ.3. vtilem fore
hodie renũciationem illam eo caſu,
quo expreſſe in ſolidum ſe obligaue-
rint fideiuſſores: quía licet aliquid
óbijci poſſe videatur contra dictam.
l.1.Recop. vt intelligamus in ea hoc
deciſum non eſſe, vt ille ait: nulla du
bitatio eſſe poteſt,quin attẽta. d.l. 8.
partitæ. in princip.neceſſaria non ſit
ea renunciatio ex ſupra dictis: quod
aduertiſſe,aliquando poterit eſſe vti-
le in praxi, vt notat Olanus in dicta
antinomia.litera F.num.37.

Præſertim,quia tantũ abeſt, quod
quis poſsit obijcere prædictam. l. 1.
Recopil.non loqui in fideiuſſoribus,
ſed in duobus reis debendi (vt ille
13 gloſſator timet)*quod Gregor. Lup.
in dict.l.8.Partit. verbo.*cada vno*,exi
ſtimauerit neceſſarium eſſe, eam le-
gem intelligere in ijs, qui acceſſoriè
obligantur, nó in ijs qui principali-
ter tenentur: quia inquit, ſi de reis
principalibus lex illa ordinamẽti lo-
queretur, nihil de nouo induceret,
quod iure communi eſſet contrariũ,
propter antiquam deciſionem text.
in.l.reos.§.cum in tabulis.D.de duo-
bus reis.Sed vtrumque potius dicen
14 dum eſt:* nã lex illa generaliter agit
de ijs, qui ſe obligãt: & ita nó minus
de ijs, qui principaliter obligantur,
quam de reliquis, & è contrario in-
telligenda eſt, vt ſcilicet in dubio,ni
ſi aliud expreſsè agatur, pro partè &
viriliter obligari cenſeantur, quod
ita intellexit Didac.Peretius in dict.
l.2.ordin. dum ſe remittit ad notata
de duobus reis,& tenet quoque con-
tra Gregorium Ioann.Gutier.de iu-
ra.conſi.1.part.cap.23. num.10.

Nec obſtat cõſideratio Gregorij,
quaſi iam illud pridẽ diſpoſitum eſ-
ſet de iure communi in duobus reis,
per text.in dict.l.reos.§.cum in tabu
15 lis.*Quia ea lex loquitur,quando nó
cónſtat de modo promittendi, ſed tã
tum reperitur ſcriptũ, duos promi-
ſiſſe aliquam quãtitatem, vt vere in-
telligit gloſſ.fin. ibi. at modi ſunt de
iure communi quibus ſi ſe obligent
duo pluresvè, correi efficiuntur, ac
perinde in ſolidum obligantur, licet
expreſsè illud non dicant, vt conſtat
ex reſolutis per Bart. & omnes in. l.
2.D.de duobus reis. &. §. duo.Inſtit.
eo tit. & latè per Ronchegallum in
dict.§.cum in tabulis ex nu.70.quos
modos,quicunq; illi ſint, corrigit &
tollit dict.l. 2.ordina. quæ vult, vt
genera-

generaliter & indiſtinctè intelligantur obligati pro parte, niſi expreſſè obligentur inſolidum: atque ita quã uis appoſitum ſit diſtributiuum, quilibet, aut verbum, eadem, vel ſimile, non proderit, correcto iure communi de quo per Ant. Gomet. 2. tom. varia reſolut. cap. 12. nume. 1. & Doctores vbi ſupra. Nec habebit hodie locum diſpoſitio, text. in dicto. §. duo. Inſtit. de duobus reis. niſi expreſſe in ea verborum cõceptione, de qua ibi, verbum, *Inſolidum* apponatur, quod
16 eſt notabile ad eas leges Regni: *quas obiter nota in quacũque promiſſione procedere etiam facti, quod de ſui natura indiuiduum eſt. l. vbi autem. §. qui id quod. D. de verbor. obligat. qualiter vero illius obligationis diuiſio inter promittẽtes fiet, agit Gregor. Lupus in. l. 10. titul. 12. partit. 5. gloſ. 2.

Atqui, quemadmodum diximus ſublatum eſſe hodie beneficium di-
17 ui Adriani, * ita quoque dicendum eſt, correctam eſſe hodie deciſionem tex. in Authen. hoc ita. C. de duobus reis. quæ dicebat, quod quamuis conuentum expreſſe eſſet inter reos, vt quilibet teneretur inſolidũ, nihilominus ſi ambo eſſent idonei, non niſi pro parte cõuenirentur: etenim in prædicta. l. 2. ordin. & dict. l. 1. Reco. expreſſè ſtatuitur, vt pactum & modus obligationis obſeruetur omnino: Quo fit, vt neceſſaria nõ ſit illius authenticæ renuntiatio, quo caſu ſe expreſſè aliqui inſolidum obligauerint, vt bene notat Ioan. Gutier. vbi ſupra cap. 23. nume. 10. quicquid Tabelliones ad maiorem cautelam renuntiationes iſtas quotidie interponant.

Igitur ex hac tota reſolutione vel maxime tres iſtę concluſiones notã-
18 dæ ſunt. * Prima, quod dicta. l. 2. ordina. ius nouum induxit generaliter tã in principaliter obligatis, quam acceſſoriè. Secunda, quod dicta. l. 8. Partitæ, ſolum tranſcripſit ius commune, diſpoſitionem nouam non inducens, niſi in derogatione dictæ. l. non rectè. C. de fideiuſſ. Tertia, quod tũc demum duo pluresuè, ſiue principaliter, ſiue acceſſorie obligantur in ſolidum ad idem debitum, ſi ita ſe expreſſe obligent, aliás pro parte obligari intelliguntur: quicquid de iure communi & Partitarum aliud eſſet diſpoſitum, vt ſatis conſtat ex ſupra reſolutis.

Quibus præhabitis, ad noſtram principalem quæſtionem veniamus
19 hoc exemplo: * Pone, quod duo pluresvè fideiuſſores expreſſè ſe mihi in ſolidum obligarunt pro aliquo: & vnus ex eis fideiuſſoribus à me conuentus in ſolidum virtute dictæ. l. 2. ordinam. & dicta. l. 1. Recopilat. totã pecuniæ debitæ quantitatem offert, ita vt in alios fideiuſſores & reũ principalem ei actiones cedam: quæ eſt propria ſpecies dictę. l. cum is qui. D. de fideiuſſo. Et certè in hoc exẽplo, quamuis nihil de actionum vẽditione dictum appareat, ſi poſtea cedam actiones ei fideiuſſori ſolidum ſoluẽti, vera venditio & emptio agitur, ea ratione, quia nõ in ſolutionem debiti eam pecuniam accipio, ſed pretiũ potius cedendarum actionum datũ intelligitur, vt expreſſè tradit text. in dicta. l. cum is qui. & cõtingit quoque in ſpecie dictæ. l. Modeſtinus. D. de ſolutio. quæ in duobus tutoribus loquitur: qui quidẽ correi ſunt, vna & eadem obligatione pariter obligati. l. 2. C. de diuid. tutela. vbi Bald. & Salycet. ac reliqui Doctores notant. Etenim ſi in ſolutum debiti principalis eam pecuniam acciperem, cum ſolutione vnius fideiuſſoris, aut correi principalis, tota diſſoluatur obligatio, vt tradit text. in princ. Inſtit. qui-

l. Modeſtinus. num. 2. ſupra relata.
Atqui, quod ſupra diximus, ceſsis
actionibus fideiuſſori ſoluenti, em-
ptionem & venditionem contrahi,
iuxta text. in dict. l. cum is qui. D. de
22 fideiuſſor.* generaliter verum eſt de
iure communi, ſiuè ſimpliciter, ſiuè
ſuo, ſiue rei principalis nomine ſol-
uat: quia quomodocumque per eum
ſolutio fiat, & ipſe & reus principa-
lis liberãtur, propter relationẽ vnius
obligationis ad aliam, ita generaliter
tradit textus in dicto princip. Inſtit.
quibus mod. tolli. obliga. verſi. idem
ex contrario. & reo liberato cęteros
quoque fideiuſſores liberari neceſſe
eſt per conſequentias, vt tradit text.
in. l. fideiuſſor. D. de dolo. atque ita
conſequitur, quód vt fideiuſſor ſol-
uens in ſolidum creditori, actiones
in reum & reliquos confideiuſſores
aſſequatur, neceſſarium ei eſt, vt nul-
lo modo debitum ſoluat ſuo vel alte
rius nomine, ſed in pretium actionũ
pecuniam det, prout inter correos fa
ciendum eſſe ait I.C. in dict. l. Mode-
ſtinus. quicquid Bart. & omnes Do-
ctores aliter dicant diſtinguentes.
Qui tandem reſoluũt, nunquam reũ
principalem per fideiuſſoris ſolutio-
nem liberari, niſi cũ expreſsè ipſius
principalis nomine facta ſit, vt tra-
dit Bart. in dict. l. Modeſtinus. num.
4. ver. ſecundo caſu; quẽ ibi omnes
ſequuntur, & tradit Angel. in dicto
prin. Inſtit. quibus mod. tolli. obliga.
eſtque perpetua omnium traditio &
doctrina.
Ex qua Bartolus, & omnes intelli-
23 gunt,* quód in ſpecie dict. l. cùm is
qui. de fideiuſſo. poſt ſolutionem pe
cuniæ, etiam nullo præcedẽte pacto
de cedẽdis actionibus, facta fuit ceſ-
ſio: eò quod ſoluente fideiuſſore ſim
pliciter, ſuo is potius nomine ſoluiſ-
ſe videtur, vt ipſi putant, & contra
gloſ. ibi notat Bartol. in. d. l. Modeſti
nus. num. 3. & num. 4. verſi. tertio. ac
proinde cæteros fideiuſſores & reũ
principalem non potuiſſe liberari. l.
ſi filiusfamil. D. de in rem verſo. Sed
profectô ſi hoc ita eſſet, nunquã I.C.
diceret in ea lege actionũ venditio-
nem cõtrahi, vt validã ceſsionẽ eſſe
oſtenderet, ſed ſimplicem quandam
actionum ceſsionem rectè fieri aſſe-
ueraret abſque vlla venditionis cogi
tatione: & ſuccurſio per nominum
venditionem facta á I.C. in. d. l. fide-
iuſſoribus. 17. D. de fideiuſſorib. eſſet
ſuperuacua: quia ibi cum adhuc fide-
iuſſor non ſoluiſſet debitum, facilius
erat illi conſulere vt ſimpliciter vel
expreſsè ſuo nomine proprio ſolue-
ret, & actiones ei ſimpliciter cederẽ-
tur à creditore abſque vlla venditio
ne, cum planè is caſibus ſupereſſent
poſt ſolutionem, iuxta doctrinã Bar.
& communem: ac proterea nunquã
iſtam nominum venditionem Iuriſ-
conſulti induxiſſent in fideiuſſoris
ſoluentis perſona, quam tamẽ vt ne-
ceſſariam ad actionum conſecutio-
nem paſsim inducunt in iuribus ſu-
pra allegatis: quemadmodum nõ in-
duxerunt inrer diſpariter & princi-
paliter obligatos, velut reum princi-
palem & mandatorem, mandatori
enim ſoluenti actiones credũtur ſim
pliciter à creditore aduerſus princi-
palem ſine venditionis cogitatione,
vt omnes Doctores agnoſcunt, quia
ſolutione, illius alter non liberatur.
l. Papinianus. & infra dicemus. D. mã
dati.
Cum igitur in dicta. l. cum is qui.
24 D. de fideiuſ. expreſsè dicatur,* quod
ſi fideiuſſori ſolidum ſoluenti actio-
nes in reliquos fideiuſſores & rem
principalem cedũtur, venditio cõ-
trahitur, neceſſarium eſt intelligere
non ex alio eſſe, quàm quòd ſolutio-
ne illius reliqui omnes liberarentur:
nec tamen conſtat, expreſsè rei prin
cipalis

cipalis nomine eum ſoluiſſe, quo ſo-
lo caſu Bartolus & Doctores putant
ex ſolutione fideiuſſoris actiones pe
rimi, vt diximus ſupra num.22. Eſt er
go illa lex intelligenda iuxta doctri
nam textus in dicta.l. Modeſtinus. D.
de ſolutio. nẽpè, quod præceſsit pa-
ctum de cedendo, vt ſupra explicui.
nu.19. nec iſtud diuinare eſt, aut vio-
lare literam dictę.l. cúm is. quia ibi
non principaliter de tempore ceſsio
nis, hoc eſt, an congruo tempore fa-
cta eſſet. I.C. dubitabat, prout ea fuit
principalis diſputatio in dicta l. Mo
deſtinus. ſed ſuppoſito, quod facta eſ
ſet meliori modo, quo fieri poſſet, ad
huc dubitauit I.C. in dicta. l. cum is
qui. qua ratione, etiam ſi pactum de
cedendo præcederet, procedere poſ-
ſet actionum ceſsio, cum ſolutione
pecunię debitæ poſt illud pactum ſe
cuta, actiones & obligationes peri-
merentur ex ſupra reſolutis, & quæ
ſtatim dicemus: cui difficultati reſpõ
det, quod cum promiſerit per pactũ
creditor eas actiones cedere, videtur
eaſdem retinere, & pecuniam magis
in actionum pretium, quam in ſolu-
tionem accepiſſe, vt diximus ſupra
num.19. Igitur (& modo aduerte) ſi
in ſpecie dictæ.l. cum is creditor il-
le pecuniam ècontrario acciperet,
vt non in pretium, ſed inſolutum da
ta eſſet, iam aperte demonſtrat. I. C.
quod actionum ceſsio non poſſet fie
ri, quaſi ſolutione eſſent actiones ex-
tinctæ: quicquid verum ſit, vt iam
dixi, quod fideiuſſor ibi non expreſ-
ſe rei principalis nomine ſoluit.
Quod ſane manifeſtum eſt contra cõ
munem illam Doctorum diſtinctio-
nem in dicta.l. Modeſtinus. circa per
ſonam fideiuſſoris ſoluentis: & con-
tra communem intellectum illius.l.
cum is qui. de quo per Bartol. in di-
cta.l. Modeſtinus. num.3. &.4. verſ.
tertiò dum putant, quod in ea lege
ceduntur actiones etiam poſt debi-
ti ſolutionem ſine pacto præceden-
te, ideo quod ex ſolutione vnius ſim
pliciter facta cæteros fideiuſſores nõ
liberari exiſtimant: quod quidem ex
preſſe eſt contra dictam.l. cum is. vt
iam dixi, vltra quod eſt plane falſũ,
& contra plura iura ciuilia.

Etenim contra eam communem
diſtinctionem, & pro mea ſententia,
quæ habet, quomodocunque ſoluen
te fideiuſſore totam obligationẽ pe-
25 rimi, vt ſupra dixi, * allego text. ex-
preſſum ſi recte ponderetur in. l. ſed
& ſi ſerui. D. de fideiuſſor. vbi pecu-
nia ſoluta eſt à domino ſerui nomi-
ne, qui pro alio fideiuſſerat: & inquit
I.C. ex ea ſolutione reum non libera
ri, quia ſeruus intercedens obligatus
non erat, nec obligatio tertij reique
principalis ad ſeruum pertinuiſſet.
ergo manifeſte ſancit. I.C. quod ſi ſer
uus fideiuſsionis nomine obligari
poſſet, reus quidem principalis ex ea
ſolutione nomine ſerui facta libera-
retur. Cõſtat attem pecunia ſerui no-
mine ſolutã eſſe in ea lege, quia aliàs
ſi tertij nomine fuiſſet facta ſolutio,
ſine dubio tertius ille ab obligatio-
ne liberaretur, ex regula tex. in Prin.
ver. nec intereſt Inſti. quibus mo. tol
li. obligat etiam ſi tertio ignorante
aut inuito ſoluta pecunia foret. l. ſi
prome. & .l. ſoluere. D. de ſolutio. l. no
mina. D. de hære. vel act. ven. & .l. qui
decem. §. ſed cum mihi. verſ. ſed quid
ſi ignorante. D. de ſolut.

26 Præterea * allego text. ineuitabi-
tabilem, cuiuſque probatione nihil
amplius requiri poteſt, in. l. & per iu-
ſiurãdũ. §. ſi fideiuſ. D. de acceptilatio
vbi acceptilatio facta fideiuſſori, libe
rat reũ principalem ipſo iure, qui re
erat obligatus: atqui dici non poteſt
nomine rei principalis ſtipulatũ eſſe
fideiuſſorem, pluribus de cauſis: ſe-
mel, quia ſtipulatio alteri facta eſſet
nulla

nulla eo iure. l. ea quæ ciuiliter. D. de adquiſ. rerum dom. l. quæcumque geſſimus. D. de action. & obligat. & l. ſtipulatio iſta. §. alteri. vbi omnes notant. D. de verbor. obligat. iterum, quia acceptilatio nõ poteſt fieri per procuratorem. l. 3. D. de acceptila. & dicta. l. & per iuſiurandum. §. tutor. vbi Bartol. & Angelus notant. Præterea, quia etiam ſi ipſe reus principalis, qui re erat obligatus, ſtipularetur, non valeret acceptilatio ex tex. in. §. item. Inſtitut. quibus modis tollitur oblig. & l. an inutilis. §. acceptum. D. de acceptilat. ſed ex eo per fideiuſſoris acceptilationem liberatur in dicto. §. ſi fideiuſſori. quia propter relationem & dependentiam vnius obligationis acceſſoriæ ad alteram principalem, ſoluens fideiuſſor totam permittit obligationem, tam ſuam, quàm rei principalis, vt ibi licet inuitus agnoſcit Bartol. & per conſequens liberato reo, cæteri quoque fideiuſſores liberati manent, ex text. ſic generaliter intelligendo in dicto Prin. ver. idem ex cõtrario. Inſtit. quibus mod. tolli. oblig. & l. ſi fideiuſſor. in. l. verbis *per conſequentiam*, & cætera, quæ ſic debent ad alterutrum referri. D. de dolo.

Nec prædictæ reſolutioni obſtat
27 dicere, * quod fideiuſſor ſuo nomine ſimpliciter ſoluens, pro ſua tantum obligatione ſoluiſſe videtur, atque ideo eam duntaxat diſſolui, per [illegible] l. Stichum aut Pamphilũ. [illegible] mandato. D. de ſolutio. & l. Papinianus. D. mandat. Quia eſt ſpecialis quum, vt in duobus principaliter obligatis, quorum & cuiuſque obligatio diſtincta eſt, abſque vlla relatione vnius ad alteram, ſic vt [illegible] rum non ſit, ſi ſolutione vnius alter non liberetur, vt probatur in. l. ſi quis alieni. §. final. D. [illegible] mandati. & l. ſi mandato. D. de fideiuſſ. quo

fit, vt in iis iuribus ex actionum ceſſione venditio non contrahatur, & quocumque tempore ceſſio illa fieri poſsit, quia ceſſat ratio dictæ. l. Modeſtinus. & dictæ. l. cum is qui. cum iuribus ſupra allegatis, vt notat Bartol. in ipſa. l. Modeſtinus. numer. 2. verſicul. ſecundò oppono. & communiter omnes. nec in eis locum habet diſputatio noſtri capitis & quæſtionis. Idemque eſt in dicta l. ſi filiusfamilias. D. de in rem verſo. quia ibi agitur de conſtituto, quod non eſt acceſſorium, ſed quid principale: atq; ideo conſtituẽtis ſolutione ſimpliciter vel ſuo nomine facta reus principalis non liberatur, nec liberari potuit. Et ex eadẽ ratione procedit. l. ſi quid poſſeſſor. in princip. ibi. *Nam quod quis ſuo nomine ſoluit, non debitoris, debitorem non liberat.* D. de petit. hæred. quia loquitur in extraneo ſoluente, qui nedum acceſſoriè, ſed nec vllo modo erat obligatus, vt ibi Bart. & Paul. & omnes notant. Atque ita quoque intelligi debet tex. in. l. dominus Sticho. in prin. D. de peculio leg. vbi poſt ſolutionem debiti actiones præſtantur ſiue pacto præcedente, ea ſcilicet ratione, quia per ſolutionem à ſeruo manumiſſo factam ex ea cauſa, quod à debitoribus liberti, cuius negotia geſſerat, debitam pecuniam non exegit, debitores ipſi non liberantur, atque ita ceſſat ratio & materia dictæ. l. Modeſtinus. & conſequitur ex ea ceſsione nullam venditionem fieri, vt in ea locum non habeat noſtra quæſtio de gabella. ſicut nec habere poteſt, nec venditio contrahitur in. l. ſi res obligata delegat. vbi ex poſt facto actiones ceduntur, quia ex præſtatione rei hypothecatæ debitor principalis nõ liberatur, vt rectè ibi explicat gloſſ. final. in expoſitione quæ mihi magis placet, quorum iuri [illegible]

L hic eſt

…c eſt verus intellectus, & ex mente Bartoli in dicta.l. Modeſtinus. nu. 4. verſi. quarto.

Ergo ex prædictis conſequitur,
28 quod * regula & doctrina textus in dicta.leg. Modeſtinus. generalior eſt, quam Doctores putant: procedit enim in pariter obligatis, veluti correis debendi, vt rectè & indiſtinctè ipſi Doctores notant & conſtat ex Bartolo ibi. numer. ſecundo & quarto. & procedit quoque in diſpariter obligatis, ſcilicet acceſſoriè & principaliter, veluti inter fideiuſſores & reum principalem, quomodocumque ſolutio fideiuſſoris interueniat, ſiue quidem ſuo nomine, ſiue ſimpliciter quia eadē ratio verſatur in ijs, quæ in correis, vt ſupra explicuimus: quicquid Bartol. & Doctores communiter aliter teneant. Itaque generaliter dicendum eſt, ſi fideiuſſori ſoluenti actiones cedi non poſſe per creditorem, niſi cum ante ſolutionem, vel in ipſa ſolutione conuenerit de cedendis actionibus, prout in correis pariter obligatis deciſum extat in dicta lege Modeſtinus. Atqui ita vel in vno ſaltem caſu, nepé quā-
29 do fideiuſſor ſimpliciter ſoluit, * ad probatum eſt in.l. 11. ver. final. titul. 12. partit. quintæ. adprobata ſententia gloſſæ in.l. Papinianus. D. mandati. & Azonis in ſumma. C. de fideiuſſor. contra prædictam Bartol. ſententiam, quam ſuprà confutaui, vt benè notat Gregorius Lup. in dicta l. 11. Partitæ, verb. *no en el ſuyo*. Quicquid in primo illo caſu, quando ſcilicet fideiuſſor ſuo nomine ſoluit, expreſsé ad probauerit lex illa partitæ in principio, dictam ſententiam Bartoli, qui voluit, vt eo caſu, quandoc un que actionum ceſsio fieri poſſet, etiam ſine pacto præcedente de cedendis actionibus, vt ſupra retuli: quæ deciſio omnino erit apud nos ſeruanda, quamuis contrarium de iure communi eſſet dicendum ex ſupra reſolutis, ex quibus obiter intelliges, in quo ſit antinomia iuris ciuilis & regij circa hanc materiā, quicquid non rectè ſatis explicuerint Villalobos in ſua Antinomia, litera. F. num. 107. & Olanus ibidem nu. 38.

Cæterum prædictis omnibus, quę de actionum ceſsione diximus iuxta materiam, & communem intellectū
30 dict. l. Modeſtinus, * non obſtat text. qui vt difficillimus allegari ſolet in. l. 1. §. nunc tractemus. ver. & ſi forte. D. de tutelis & ratio. diſtrah. vbi quo caſu actiones non ceduntur tutori ſoluenti aduerſus alium tutorem, adhuc ei actio ſupereſt: contra id quod diximus, ſolutione ſecuta nullas actiones remanere ex dict. l. Modeſtinus. Nam rectiſsimè reſpondeo cum Bartolo ibi. fatendo argumentum: verum eſt enim, quod vtilis actio datur per legem huic tutori, qui ſibi per ceſsioné non proſpexit. ſed hoc non implicat, nec contradicit doctrinæ Modeſtini in dict. lege Modeſtinus. vbi ſolum dicitur, quod ſi tutor ſoluens in ſolidum per pactum credendarum actionum, aut per ceſsionem ipſam ſibi non conſuluit, non poterit poſtea pupillus actiones cedere, quæ fuerunt extinctę per ſolutioné: & quia I.C. in ea lege ſolum agel ac de vi ſolutionis quoad actiones directas, & nexum propriè ac veræ obligationis; vt indicat Rubrica, nō de pleno iure & remedio tutoris, ſicut text. in dicto §. nunc tractemus. cuius hæc erat propria materia, & principalis diſputatio, vt colligitur ex Rubrica, ſub qua ſitus eſt: ideo Modeſtinus non adiecit, quod in defectum ceſsionis, quę per pupillū erat facienda, ſi iuxta regulas iuris ciuilis à ſoluente tutore fuiſſet petita, lex ipſa dabat ex ſpeciali priuilegio actioné vtilem

vtilem qua poſſet aduerſus contuto-
rem experiri, prout dicit textus in
dict. §. nunc tractemus. Qui tantum
abeſt, vt obſit doctrinæ Modeſtini,
quod ſi rectè conſideretur, potius
eſt textus expreſſus, & concordans
cum dicta lege Modeſtinus. vides
enim, quod ſi tutor ſoluens non pe-
tijt ſuo & debito tempore à pupil-
lo, vt actiones aduerſus contuto-
rem cederet, iam poſt ſolutionem
nullum iuris ordinarij remedium ha-
bet, vt à pupillo conſequantur
actiones: quod non ex alio eſſe po-
teſt, quàm quod ſolutione debiti ex-
tinctæ ſunt, vt euenit in dicta l. Mo
deſtinus. atque ideo in defectum ea-
rum actionum, à lege ipſa data eſt ei
vtilis actio, vt contra contutorem
experiatur: aliàs enim ſi actiones ſu-
pereſſent poſt ſolutionem in eo. §.
nunc tractemus, ver. & ſi fortè. ſo-
lum diceret Iuriſconſult. quod actio
vtilis erat tutori aduerſus pupillum,
vt quamuis pactum non eſſet, eas
actiones credere: & tamen ait, quod
vtilis actio eſt aduerſus contutorem:
ita quod ſi textus ille bene conſide-
retur, potiùs eſt pro communi intel-
lectu dictæ leg. Modeſtinus. de ſolu-
31 tio. quàm eũ impugnat: *Quicquid
illius text. & aliorum iurium & ra-
tionum difficultate ſuperari, vel for
te nouitatis ſtudio aliqui viri doctiſ-
ſimi tentauerint generalem regulam
conſtituere dicentes: quod quomo-
docunque quis reus debendi aut fi-
deiuſſor ſoluat; etiam nullo pacto
præcedente, poſsit poſtea actionum
ceſsio fieri: & quod actiones adhuc
maneant eo colore, quòd ille ſoluens
etiam ſi non expreſſerit, tacitè videa
tur paciſci, vt actiones cederentur:
qua regula ſuppoſita voluerunt in-
telligere doctrinam text. in dicta l.
Modeſtinus. in vnico & ſingulari ca
ſu: nempe, quando extraneus aliquis
non obligatur, pro tutore reſoluit;
& volebat contra eum ſibi actiones
cedi á pupillo cuius conſiderationis
autor fuit Carol. Molinæus accutiſ-
ſimi vir ingenij in prima lectione
Dolana. Sed certè quamuis ea regula
æquiſsima mihi videtur, ſi iura pate-
rentur, merum quoddam ſomnium
eſt, & contra omnia iura, reſque mil-
le difficultatibus & diuinationibus
plena, & quę difficiliorem immò in-
explicabilem reddit textum in d. l. 1.
§. nunc tractemus. ver. & ſi forte. D.
de tut. & ratio diſtrah. ſecundũ quod
ſupra conſiderauimus.

Vides igitur ex hac longa diſpu-
tatione, quæ ad perfectam iſtius no-
ſtræ quæſtionis reſolutionem neceſ-
ſaria fuit, quibus caſibus ex actionũ
ceſsione, quæ vulgo *carta de laſto* ap-
pellatur, emptio & venditio contra-
hatur, vt de Regali decima non im-
merito dubitare liceat, propter gene-
ralem ordinationem textus in dicta
l. 1. titul. 17. lib. 9. Recopilat. vt ſupe-
rius cõſiderabam in principio iſtius
32 capitis. * Sed proculdubio dicendum
eſt, eam decimam non deberi, quia
licet vera venditio contrahatur, vt
conſtat ex ſupradictis, ſcitum eſt;
quod omnis actio talis eſſe iudica-
tur, qualis eſt res, ad quam competit.
l. ſi ad reſoluendam. C. de prædijs mi-
no. & ipſius rei debitæ naturã & qua
litatem aſſumit. l. 1. vbi gloſſ. & Do-
ctores notant. C. ſi aduerſus tranſa-
ctio. vt latè comprobat, & reſoluit
Tiraq. de retr. lig. §. 1. gloſ. 7. ex prin.
atq; ita actione vendita ad pecuniã
competẽti, locum habet priuilegiũ;
de quo in l. 34. ibi. *de la moneda amo*
33 *nedada.* titulo. 18. lib. 9. Recopil. * vbi
ſpecialiter ſtatuitur, quod ex mone-
ta in aliam monetam redacta, velu-
ti cum pecunia groſſa pro minuta
datur, aut minuta pro groſſa gabella
nõ debeatur, quamuis eo modo vera

permutatio contrahitur, vt tradit Couarruu.lib.3.variar. reſolut. cap. 7.numer.2.verb.non oberunt huic. & diſputat Pinelus in Rub.C.de reſ. vend. 1.parte. cap. 3. num. 15. Quod quotidie fit ad commodiorem vſum pecuniæ, & vtilis campſorum negotiatio eſt, quibus lucrum taxatur in. l.4.titul.18.lib.5. Recopilat. agitque de his Couar. in tract. numiſmatum. c.7. ex nu.4. & Nauar. in Cõment. de cambijs ſuper cap. fin. de vſuris. nu. 20. vbi & verã quoq; pecunię venditionem fieri poſſe rectè exiſtimat: de quo videtur bonus textus in.l. lege Cornelia verbo eadem lege. D. ad. l. Cornel. de falſis, atque ita quotidiano vſu, perpetuaque praxi receptum eſt, vt ex huiuſmodi actionum ceſſione Regalis decima non exigatur, nuſquam enim gentium exactam vidi, vel audiui: Quamuis verè actio ad quãcumque rem competens, à re ipſa valde differt, eſt enim ius incorporale, vt tradit textus in principio Inſtitut. de rebus corpo. & incorpo. Nec obſtat, quod Doctores notant in.l. Gallus. §. nunc videndum. D. de liber. & poſthum. vt refert Alciatus in.l. Labeo & Sabinus. 14. gloſſ. fin.
34 D. de verbor. ſignificatio.* quod ſi ſtatuto caueatur, vt venditor rei ſuæ gabellam ſolueret, non erit ab eo ſoluenda, qui rem ſibi debitam venderet, etenim id aliam rationem habet, nempe quia quod mihi debetur, meum adhuc non eſt.l. ſi pœnæ. §. quamuis. cum.l. repetitio. D. de condiction. indebit. ſecundum veram Stellæ interpretationem in Repetition. dictæ. leg. repetitio. & probat text. expreſſus in.l. Quintus Mutius.27. §. argento. D. de auro & argent. legato. at ille, qui actionem ad equum vel ad pecuniam competentem vẽdit, equum vel pecuniam ipſam vendere intelligitur ex ſupra reſolutis: præſertim, quod Doctores loquuntur in ſtatuto, quod interpretationem extenſiuam non recipit, vt ait Bart. in dicto. §. videndum. nu.3.&.4. nos verò loquimur in diſpoſitione legis, cuius hæc ſemper fuit recepta interpretatio, atq; ideo mutari nõ debet.l. minimè. &.l. ſi de ea. D. de legibus.

Ex quibus primò declarandum eſt, quod ſine diſtinctione dixit Parladorius lib. rerum quotid. cap.3. §.
35 2.numer. 27. * nempè, quod ſi quis data pecunia procurator in rem ſuã conſtituatur, vel ei actio aliqua vẽdatur, ita demum ex pretio dato vectigal ſoluendum ſit, ſi ad pecuniam non competat ea actio, quæ venditur, vt contingit in ſpecie.l. per diuerſas. C. mandati. &.l. ab Anaſtaſio, eo titul. etenim eo caſu, licet vera vẽditio contrahitur, vt probant ea iura, &.l. ſi nomen. &.l. emptori nominis.l. nomina.l. multũ intereſt. & alia mille. D. de hæred. vel act. vend. gabella non debebitur ex priuilegio dictæ.l.54.titulo.18.lib.9. Recopilat. aliàs ſecùs. Nec obſtat praxis,
36 quæ habet, * ex conſtitutione cenſus ad pecuniam, decimam deberi, vt infra dicemus, capit.10.num.5. Nam reſpondeo quod in cenſibus vel maximè inſpicimus res ipſas corporales & immobiles, ſuper quibus cenſus ipſi conſtituuntur, vt ex infra dicendis apparebit dicto cap.10. num. 4.18.&.20. præterquam quod longa differentia eſt inter obligationem perſonalem ad annuam penſionem, & ſimplicem obligationem vnius ſummæ: hæc enim mobilis eſt, & pro pecunia ipſa reputatur, illa verò immobilis, longeque à pecunia diſtat, vt dicemus infra dicto cap.10. num.final.

37 Secundò infertur, * quod diximus de actione vendita ad pecuniam com-

competenti, dicendum quoque fore
de alijs actionibus competentibus
ad res priuilegiatas: veluti ſi Titius
debeat mihi librum, & eam actioné
ceſſero tibi pro iuſto pretio decem
aureorum: vt iſto caſu Regalis de-
cima non debeatur ex ea venditio-
ne, quaſi liber ipſe venditus ſit, cu-
ius priuilegium extat in.l.34.tit.18.
lib.9. Recopilat. generaliterque ità
obſeruare oportet, vt cuius rei vendi
tio corporaliter facta immunis eſt,
& actionis quoque ad eam rem com
petentis iuſta venditio eodem gau-
deat priuilegio, quia pro eodem re-
putantur res ipſa & actio, quæ ad
eam competit, dicta. l. ad reſoluen-
dam. vbi Doctores notát. C. de præ-
dijs minor. quę eſt optima declara-
tio & extenſio ad totum tit.18. lib.9.
Recopilat.

38 Tertio infertur: * quod ſi hæredi-
tatem mihi competentem & iam de-
latam pro pretio vendidero, iuxta.l.
cum hæreditantem. D. de action. &
hæred. vendi. &. l.1. C. de euiction.
quo caſu decimam deberi manife-
ſtum eſt, iuxta diſtinctionem, quam
ſcripſimus ſupra capit.2. numero.18.
& eo loci, quò ſupra reſoluimus cap.
4. num.39. quamuis iſto caſu attenta
ſubtili locutione iuris ciuilis, &
prout verbum hæreditas; ſonat vni-
uerſitatem iuris tantum, etiam ſine
vllo corpore hæreditario conſiſten-
tem. l. hæreditas. D. de pet. hæred. &.
l. hæreditatis appellatio. D. de verb.
ſignifi. vbi bene explicat Alciatus,
vendens hæreditatem ſolúm affir-
met ſe hæredem eſſe, idque præſtare
debeat, non enim vendit ſpem vel
fortunam incertam, ſed ius ipſum hę
reditarium. dict. l. cum hæreditatem.
cum legibus ſequentibus, quę ſic de-
bent intelligi. D. de hæred. vel actio.
vend. ſicq; appareat, cum venditoré
nihil affirmare de ſingularibus rebus
hæreditarijs, imò harum reſpectu eſt
ſicut ille, qui vendit aleam vel quid-
quid iuris, atque ideò earum nomi-
ne nec ſatiſdare, nec cauere debet;
neç de euictione tenetur, iuxta text.
& notata in. l.1. C. de euiction. l. 2. in
prin. D. de hæred. & act. vend. & quæ
ex communi Doctorum ſententia
reſoluit Anton. Gomez. 2. tomo va-
ria. cap.2. num. 44. tamen negari nó
poteſt inſpecto euentu & effectu prę
dictæ venditionis; quin & res ipſæ
hæreditariæ (ſi quæ ſunt) védi & emi
cenſeantur, & quidquid ſit in hære-
ditate tempore véditionis, vt apertè
probat text. in dicta. l.2. §.1. ibi. *Id vi-
deatur venijſſe*. D. de hæred. & action.
vend. & patet ex alio. quia bona fide
& longo tempore emptor hæredita-
tis res particulares præſcribit. l.2. C.
de pet. hæd. & bene explicat Carol.
Molinæus in conſuet. Pariſi, tit.1. §.
39 23. num.35. quæſtio.9.* Ita vt ſi in hæ
reditate ſit res aliqua priuilegiata, cú
illa vendi intelligatur, ipſa hæredita
tis véditio immunis ſit; pro qua par-
te pretium venditionis prædictæ rei
hæreditariæ correſpondet, iuxta ſu-
perius tradita: & nedú ſi res ipſa pri-
uilegiata in hæreditate reperiatur,
ſed etiam ſi ſola actio ad illam rem
cópetens ſit, prædicta reſolutio pro-
cedet, quia vt diximus, pro eodé ha-
beri debent ex. d. l. ſi ad reſoluendá.
C. de prędijs mino.

40 Quin * immò & quarto, ex prędi-
cta reſolutione ſub infertur elegans
expoſitio iuxta noſtrã materiã ad. l. ſi
iactum retis. D. de actio. emp. nempe,
quod licet verú eſt in ſpecie illius le-
gis captum piſcium vel auium emi,
ita vt aleę & ſpei, nó ipſorú piſcium
aut auium emptio & venditio ſit, vt
probat apertè text. in. l. nec emptio.
in fine. D. de cótrah. empt. & bene ex
plicat Bart. in. l. cotem. §. qui maxi-
mos. nu.4. D. de publica. tamen cum

inſpecto euentu & effectu venditionis, negari nequeat, quin & ipſi piſces & aues, quę captę poſtea fuerint, venditę intelligantur, cum ex eo cótractu ad emptorem pertineant, qué admodum de rebus hæreditarijs dixi mus: & quia ſi perceptionem & ſic ſpem fructum alicuius fundi tibi donauero, fructus ipſi poſtea collecti donati eſſe intelligũtur. l. in ædibus. §. 1. D. de donatio. de qua agit Bart. in dicto. §. qui maximos. nu. 9. & faciũt notata per Alciatum ad eam. l. ſi iactum in commentarijs eius quod intereſt. gloſ. 2. nume. 9. fit conſequens neceſſarium, vt quaſi ex piſcibus & auibus venditis Regalis decima debeatur. Quod ſi miſsis retibus nulla piſcatio fiat, quamuis vera adhùc & perfecta venditio manet, tamé quia in ſola ac nuda ſpe, & in intellectuali incorporaliq; iure & fortuna con ſiſtit. l. 11. titul. 5. part. 5. & quæ notat Barto. in dicto. §. qui maximos. numer. 4. nulla decima ſoluenda erit ex communi & recepta praxi, quæ habet, vt ex nudi iuris reique incorporalis venditione gabella non debeatur.

41 Id etenim* antiquo vſu receptum videmus, vt non niſi ex reali & corporali venditione regalis decima exigatur, ſaltem cum ius venditum nullam rem corporalem ſecũ trahit: veluti in iuribus vrbanorũ & ruſticorum prædiorum obſeruare licet: ex quorum venditione, quamuis quidé ea vera & perfecta ſit, vt tradit I. C. in. l. cum manu ſata. verſic. huius rei. D. de contrah. empt. nullã videmus gabellam deberi, eo quod iura incorporalia ſunt. §. vnico. in fine. Inſtitu. de rebus corpo. & incorpora. nullam que rem corporalem ſecum trahũt, quæ vendi videatur: prout alias in venditione iuris hęreditatis, & actionis cõſiderauimus, & in iactu etiam retis, cũ realis piſcatio ſubſequitur: & prout in venditione vſusfructus, de qua latè egimus ſupra capit. 2. nu. 50. conſiderandum eſt: quia licet ſeruitus perſonalis, & ius incorporale ſit, ex dicto. §. vnico. ibi: *Et ipſum ius vtendi fruendi.* cum glo. ibi. tamen cũ per vſumfructum emptum res corporales, quales ſunt fructus, adquiramus, immo emere videamur, argum. textus in dicta. l. in ædibus. §. 1. D. de donatio. cum ſupra notatis. numer. præced. ꝓculdubio gabella debebitur. quo autem in loco ſoluéda ſit, diximus ſupra cap. 4. num. 30.

42 Quæ reſolutio * eleganter extendi poteſt ad ſpeciem textus. in. l. cum conſtet. §. 1. D. de aqua quoti. & æſtiua: vbi inter eos, quis certis horis aquam ducebant, temporum permutatio facta eſt: vt ſcilicet ex ea permutatione, quæ quotidie poteſt contingere, regalis hæc decima non debeatur: quia dato quod vera illa permutatio eſſet (quod non puto) non ipſa aqua, quę vel aliena vel publica erat, ſed tempora ipſa permutantur, vt Iuriſconſultus ait: atque ita cũ res corporalis deficiat, decimæ locus non eſt ex prædicta praxi. Ideo autem dixi me non putare verã illam permutationem eſſe, quia vt exiſtimo, in ea lege, verbum permutatio illud ſignificat, quod commutatio aut variatio temporis, in quem ſenſum aliquando vſurpari ſolet, vt aduertimus ſupra cap. 1. num. 41. ex ea vero temporis variatione nõ rerum permutatio reſultat, quę gabellam pariit, ſed innominatus cõtractus facio vt facias, patior enim te in hora mihi permiſſa aquam ducere, vt me in hora tibi permiſſa eandem ducere patiaris. Quinimmo & illa praxis exéplificari poteſt in fumi vẽditoribus, de quibus loquitur text. in. l. item apud Lebeonem. §. idem ait. D. de iniurijs.

iurijs. ij ſunt, qui futurum ſententiæ euentum alijs denuntiant pro pecunia, vt eleganter explicat Iacob. Menoch. de arbit. iudic. quæſt. caſu. 344. vt ſcilicet regali decimæ non ſubijciatur, quia inanis quædam & imaginaria venditio eſt, nõ realis, vt ad ſenſum patet.

Vltimò colligitur ex prædictis fundamentalis ratio illius praxis, quę habet: * vt ex officio Tabellionatus,
43 decurionis, procuratoris, Theſaurarij, commentarienſis carcerum, depoſitarij generalis, & alijs officijs publicis iuſto pretio venditis, nulla Regalis decima debeatur: nempe quia iura incorporalia ſunt nulli rei corporali admixta. Quin immò & ideò ex eorum iurium venditione gabella non debetur, quia licet cum Rex ea officia vendit alicui, veram venditionem contrahat, transfert enim mercem, nempe officium illud, pro certo pretio, & pecunia, atque ita ſuccedit regula textus in. l. naturalis. §. & ſiquidem. cum ibi notatis D. de præſcript. verbis. ideoque eam rectè venditionem appellat Auileſſius de ſyndicatu. capit. 3. gloſſ. 1. numer. 18. eam quam iniuſtam & illicitam eſſe in quacumque priuata perſona, præter ipſum Regem, cui ſpeciali ratione permiſſa eſt. tradit Dominic. Soto, libr. tertio. de iuſtitia & iure. quæſtio. 6. articul. 4. concluſio. 3. & plura in hanc rem cumulat Doctor Azeuedo ad Curiam Piſanam, libro quarto, capite finali. tamẽ cum Tabellio, & quicunque alius officialis publicus ex prædictis emptũ à Rege officium in alterius fauorem renuntiat pro pecunia, non tam vẽditionem, quam innominatum contractum, facio vt des, videtur contrahere: agitur enim, vt renuntiem in tuum fauorem, & tu mihi pecuniam des: cæterum officium ipſum à manu Regis conſequeris: prout de Eccleſiaſtici beneficij renuntiatione dicitur, iuxta reſoluta per Pinelum in. l. 2. prima part. cap. 3. numer. 16. C. de reſcindend. vendit. & Meneſium ibi. num. 18.

Summa Capitis Decimi.

1 *QVadruplex annui redditus eiuſq; natura explicatur.*

2 *Omnia requiſita per motum propriũ Pij Papæ Quinti in conſtitutione cẽſus pecuniarij, pro forma obſeruari debent.*

3 *Taxationes pretij in cenſibus definita lege Regia, tam Eccleſiaſticos, quã ſeculares obligant.*

4 *Ex cõſignatione cenſus pro pecunia, vera emptio & venditio contrahitur.*

5 *Ex conſignatione prædicti cenſus perpetui vel redimibilis, decima debetur: expoſita. l. 10. titul. 17. lib. 9. Recopilationis. contra Menchacam.*

6 *Qui pecuniam in cenſum recepit, debitor eſt illius decimæ: expoſita. l. eos. verſicul. ſi quis autem. C. de vſuris.*

7 *Item & impenſam inſtrumenti ſoluere tenetur.*

8 *Si eum cenſum, quem iam in bonis alterius conſtitutum habeo, alij tertio dedero pro pecunia, decimam debeo.*

9 *Quod ſi illum pro re ſpecifica vel generica dedero, permutatio eſt, & duplex decima debetur.*

10 *Ex redemptione cenſus redimibilis, noua decima non eſt ſoluenda: & ratio explicatur.*

11 *Secus eſt ſi cẽſus perpetuus redimatur.*

12 *Si cenſus aliter quam per pecuniam redimatur, noua gabella debetur.*

L 4 13 *Tra-*

13 *Traditur in hoc elegans limitatio.*
14 *Cenſu vendito & cõſtituto ſuper multis bonis, quæ in diuerſis territorijs ſint, qualiter gabella diuidatur.*
15 *In prædicta diuiſione inſpicienda ſunt ea bona, quæ ſpecialiter obligantur, non quæ ſub generali obligatione continentur.*
16 *Si rem mille vendidero, ita vt quingẽta mihi ſoluas, & aliorum quingẽtorum cenſum agnoſcas, ad quem res ipſa eſt obligata: quota ex parte pretij decima ſoluenda ſit, quæritur.*
17 *Traditur Didaci Peretij reſolutio, & difficultas opponitur.*
18 *Reſoluitur nullum eſſe hodie perſonalem cenſum, ſed omnem eſſe realem.*
19 *Comprobatur ac defenditur prædicta Peretij reſolutio.*
20 *Decima cenſus eo loci ſolui debet, quo res cenſuatæ ſitæ ſint, & elegans ratio traditur.*
21 *Cur in cenſus conſtitutione retractus ſanguinis non ſit: nec cenſuarius poſtea re vendita retractum habeat vt ſocius.*
22 *Traditur memoranda quædam reſolutio in hac materia.*
23 *Si rem ita do, vt creditoribus meis ſatisfacias, an venditio ſit, & regalis decima debeatur, quæritur.*
24 *Exponitur. l. hæreditatem. D. de donatio. & qualiter decima computetur in. l. 2. C. de hæredit. vel actor. vendit.*
25 *Exponitur. l. Stichus. §. Titius. D. de condict. indebiti.*
26 *Refertur Ioannis & Bulgari contrarietas circa intellectum. l. vbi autẽ. §. qui vero. D. de verb. obligat.*
27 *Refertur Ioannis Coraſij interpretatio ad eum. §. qui vero. quæ partim notatur, & partim laudatur ac defenditur. nu. 28.*
29 *Vere exponitur textus in dicto. §. qui vero. cum alijs iuribus.*
30 *Taxatur Baldi expoſitio ad. l. debitori tuo. C. de pactis.*
31 *Vere exponitur dicta. l. debitori.*
32 *Decima debetur ex ea cõuentione, de qua ſupra. nu. 23. non quaſi ex venditione, ſed quaſi ex permutatione: & effectus oſtenditur.*
33 *Infertur ad veritatem cuiuſdam dicti Dida Caſtelli.*
34 *Pactũ in rei traditione appoſitũ, eius coherentia veſtitur, quamuis innominatur cõtractus nõ reſultet: quoad effectum decima ponderatur.*
35 *Infertur, quod ſi bona mea tibi donauero, vt alimenta mihi præſtes, regalis decima non debetur.*
36 *Qualiter regalis decima debeatur, nec ne, in ſpecie. l. fina. C. de rerum permutat. eleganter exponitur.*
37 *Si rem cenſuatam vt liberam vendidero certo pretio, quicquid poſtea in exactione pretij euenerit, integra decima totius pretij conuenti ſoluenda eſt.*
38 *An ex conſtitutione cenſus temporalis, regalis decima debeatur.*
39 *Notatur Doct. Franciſc. Sarmientus.*
40 *In cenſu vitali rei immobilis ſuppoſitio neceſſaria eſt, ſicut in reliquis perpetuis cenſibus.*
41 *Quæcunque res ad tempus vendi poteſt: & ex temporali ſicut ex perpetua venditione gabella debetur.*
42 *Refertur, quid in hac re iudicatum ſit per regios iudices Valliſoletanæ Chancellariæ.*
43 *Si cenſus temporalis, ſiue perpetuus ſuper aliquo iure Regio conſtituatur regalis decima non debetur: & ſi ſimul in alijs rebus conſignatus ſit, pro illius iuris parte defalcatur gabella.*
44 *Ex datione rei in cenſum redimibilẽ, an decima debeatur.*
45 *Cenſus realis & emphyteuſis qualiter differant.*

46 Cen-

46 *Cenſus realis duas venditiones continet ex ſententia Did. Couarruuias: quod explicatur, & ad gabellam perpenditur.*

47 *Quo caſu procedat prædicta ſententia, duplexq́; decima ex reali cenſu debeatur, exponitur.*

48 *In quo falſa ſit ea ſententia, traditur.*

49 *Cenſus hodie conſtitui non poteſt ex pecunia verè etiam debita, niſi realiter in conſtitutione cenſus numeretur.*

50 *Ex datione rei in cenſum redimibilem, vnica gabella debetur ex Auendanio, cuius ſententia declaratur.*

51 *Traditur praxis obſeruata circa decimam cenſus realis.*

53 *In cenſu reali nulla permutatio contrahitur.*

53 *Verè exponitur, qui contractus ſit datio rei in cenſum.*

54 *Exponitur, cum res in cenſum datur, ex quo tempore, & à quo domino cenſus ille in re ipſa data conſtitui videatur.*

55 *Oſtenditur ex qua parte & qua ratione, ex contractu cenſuali gabella debetur, ita iuxta Auendanij ſententiam.*

56 *Ex prædicto contractu cenſuali, ſi perpetuus ſit non redimibilis, nulla vnquam gabella debetur: niſi poſtea ex nouo partium conſenſu redimatur.*

57 *Cum res in cenſum redimibilem datur, ex quo tempore gabella debeatur, & communis praxis defenditur.*

58 *Opponitur quædam difficultas, & reſponſio Auendanij refertur.*

59 *Notatur Auendanius tripliciter errans, & iniquum eſſe oſtenditur, quod ex cenſu prædiali exigatur gabella ante ipſius cenſus redemptionem.*

60 *Principalior cenſus Iuſtitia conſiſtit in alienatione ſortis, ita vt cenſualis non redimat niſi velit.*

61 *Simplex promiſsio in voluntatem ad quirentis conferri poteſt, ſecus in contractu vltro citroque obligatorio.*

62 *Pactum retrouendendi conferri poteſt in voluntatem eius, in cuius fauorem adijcitur.*

63 *Verè reſoluitur difficultas, de qua ſupra. num. 58.*

64 *Exponitur. l. 2. ibi. conditioni. C. de pactis inter emptorem.*

65 *Rectè contrahitur venditio ſub conditione, quæ ſit in poteſtate alterius ex contrahentibus.*

66 *Quibus gabellarijs decima cẽſus prædialis debeatur: & communis praxis defenditur.*

67 *Agitur, cur ex redemptione cenſus prædialis gabella debeatur: ſecus autem cum alij cenſus redimuntur.*

68 *Qui nudam proprietatem fundi habet, rectè poteſt alienum vſumfructum emere.*

69 *Notatur Licentiatus Pizarro.*

70 *Vere & eleganter oſtenditur natura cenſus prædialis: qui omnino à venditione & permutatione differt.*

71 *L. 6. titu. 15. lib. 5. Recopilat. locum habet etiam in cenſibus re conſtitutis ſine pecunia.*

72 *Traditur veru & fundamentalis ratio, quare ex cenſu prædiali, cum redimitur, Regia gabella debetur.*

73 *Si res in cenſum detur præſenti aliquo accepto pretio, venditio verè eſt, & ſtatim gabella debetur.*

74 *Qualiter decima illius vẽditionis cõputari debeat, eleganter exponitur.*

75 *Si res data in cenſum perpetuum vel redimibilem, reddatur ſuo domino, vel gratis alij cedatur: gabella nõ debetur, ſecus ſi cedẽs aliquid receperit.*

ementis, vel donatarij, quem *juro* vul
gus appellat: de quo & eius pretio
agit text. in prædicta. l. 6. Recopilat.
in fine. iſque vel perpetuus, vel tem-
poralis eſſe poteſt: de vtroque enim
agit. l. 9. titu. 10. lib. 5. Recopilatio. &
l. 55. in quater. gabella. vbi longe mi-
nus erat pretium, quam hodie eſt, vt
conſiderat Menchaca, de ſucceſsio.
creati. 1. part. lib. 3. §. 28. num. 28. ver-
ſic. idemque intelligẽdum eſt, in im-
preſsione Salmanticenſi. Qui vel in
hoc ſolo ab illo conſignatiuo diſtin-
guitur, de quo ſupra nu. 1. quod hic à
ſolo Rege cõſtituitur, ille vero à quá
cunque priuata perſona conſigna-
tur.

Quibus præuiſis aptè ſuccedit
quæſtio noſtra difficilis, an ex cuiuſ-
que annui redditus cõſtitutione Re-
galis decima debeatur: & quia in
vnaquaque, ex prædictis, cenſus ſpe-
cie diuerſum ius eſt obſeruatur, de
vnquaque etiam particularis diſpu-
tatio & reſolutio neceſſaria eſt.

Et primo: ſicut iam communi vſu
& frequenti omnium authoritate, tá
in iure, quam in Theologia, immo
Pontificia declaratione conſtitutú
extat, licitos eſſe annuos redditus
per pecuniá conſignatos iuxta deci-
ſionem prædicti motus proprij ſu-
per forma creandi cenſus, & iuxta
moderationem dictæ. l. 6. tit. 15. lib. 5.
Recopilat.

4 Indubitabile * quoque eſt apud
omnes, ex iſtius annui redditus con-
ſtitutione veram emptionem & ven
ditionem contrahi, vt reſoluit Gre-
gor. Lupus in. l. 28. tit. 8. part. 5. verb.
a cenſo. & latiſsimè Couarr. dicto lib.
3. varia reſolut. cap. 7. num. 2. etenim
vt ille reſoluit cum Carolo Molinęo
dè vſuris. num. 20. ius quoddam per-
cipiendi annuam pecuniam pretio
emitur, & emi poteſt, ſicut iuriſdi-
ctio, ius percipiendi tributú, aut fru-
ctus alienę rei: vel quidem res ipſa cẽ
ſui ſuppoſita & obligata, vſq; ad ſor-
tis quantitatem vendi intelligitur,
iuxta ea quæ infra dicemus, num. 18.
cum ſequentibus. Quinimmo quod
eo caſu vera emptio & venditio cõ-
trahatur, tex. eſt Auth. vt hi qui obli
gatos ſe habere. §. quoniam. verſic. li
cebit. iuxta gloſſam ibi. verb. reddi-
tus. in. 2. expoſitione, & tradunt ex-
preſiſsimè tex. in dict. extrauag. 1. &
2. de empt. & vend. quicquid Bapti-
ſta Villalobos in tract. com. opinio.
litera. L. nu. 132. locationi attribuat.

Hin ergo proculdubio conſequi-
5 tur, * vt ex eiuſmodi cenſus cóſtitu-
tione (vt poté quæ vera ac realis ven
ditio ſit) Regia decima debeatur iux
ta pretium & ſortem datam, propter
regulam. l. 1. titu. 17. lib. 9. Recopil. &
quidem ſtatim eo ipſo, quod cenſus
realiter conſtituitur, vt tenet Carol.
Molinæus de vſuris. quæſtio. 6. num.
129. verſic. pulchré autem, & practi-
cari reſoluit Didac. Peretius in dicta
Rub. titul. 2. lib. 8. Ordin. pag. 33. col.
2. & Auendanius reſponſio. 23. num.
1. & Ioan. Parladorius libro rerú quo
tidia. cap. 3. §. 4. num. 38. &. §. 8. num.
49. pro qua ſententia eſt text. mihi
expreſſus, qui ſic debet intelligi in. l.
10. verſi. *Y que los dichos.* ibi: *empeñamie
tos.* tit. 17. libr. 9. Recopilat. & l. 101.
ibi: *empeñamiẽtos.* in quat. gabella. vbi
expreſsé iubentur tabelliones pigno
rationum copiam edere gabellarijs,
quaſi ex eis gabella ſoluenda ſit: &
certè niſi de hac cenſus conſtitutio-
ne & reali pignoratione intelliga-
tur, iuxta ea, quæ ex ſententia Specu
latoris, & Bartoli notauit Auenda-
nius. dict. reſponſ. 23. numer. 3. non
videtur poſſe aptè intelligi illa lex.
Etenim perabſurdum eſt, & contra
omnes leges Regias de hac gabella
loquentes, verbum illud, *empeñamien
tos*, accipere pro emphyteuſi, quaſi
ex

ex ea, ſicut ex venditione & permutatione, Regalis decima debeatur, prout malè interpretatus eſt Mèchacà d. ſucceſ. creat. 1. part. lib. 3. §. 28. num. 18. verſ. idemq́, ſimiliter in impreſsione Salmanticenſi: & notauimus ſupra cap. 1. num. 42. ita vt meritò, & fortaſsis conſultò in ſecũda æditione Venetiana, eam expoſitionem omiſerit. Vel intellige, quod in dict. l. 10. Recopil. & dicta l. 101, quaterni gabellæ ſolum iubetur Tabellionibus, vt omnium illorum contractuum copiam edant gabellarijs, non quia ex omnibus gabella debeatur (ea enim ſpecialibus legibus definitum eſt, ex quibus cõtractibus ſoluenda ſit, vt coſtat ex præfatione huius operis) ſed quia in omnibus eſſe poteſt aliqua vel occulta venditio, ſed permutatio ſub alterius contractus titulo, & nomine celebrata in fraudem gabellariorum, vel aliàs aduertit. l. 11. dicto titul. 17. lib. 9. Recopilationis, atque ideo nedùm eorum contractuum, ex quibus planè gabella debetur, nempe vẽditionis & permutationis, ſed & generaliter omnium alienationum copiã edere iuſſi ſunt tabelliones in dict. l. 10. in principio. ibi. *Enagenamientos*. ex quo nõ ideò arguere licebit ex quacumque alienatione gabellam deberi, contra ea, quæ reſoluimus ſupra dicto cap. 1. num. 37.

6 Aduertendum tamen eſt, * quod eam decimam nõ ſoluet emptor, hoc eſt, is qui pecuniam in cenſum dat, prout volebat Molinæus dicto loco, & prout de iure eſſe Doctores exiſtimant per textum in. l. debet. D. de ædil. edicto. de cuius intellectu agemus infra capit. 15. is principio. ſed venditor, hoc eſt, is qui pecuniam in cenſum recipit, eoq́; iure vtimur: eſt enim is, qui cenſum in re ſua in alterius fauorem conſtituens, vendere intelligitur, iuxta ea, quæ diximus ſupra numer. 4. iure autem noſtro decima à venditore debetur, dicta. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopilationis. Nec obſtat, quod qui annuam penſionem & redditum vendit infimo illo pretio, quale apud nos eſt vnius pro quatuordecim iuxta dictam legẽ. 6. Recopilatio. nullo amplius oneſte grauari debet, argument. text. in. l. eos. verſicul. ſi quis autem. ibi. *interdicta licentia*. cum gloſſ. verb. vel ſportularum. C. de vſuris. quia id ita intelligendum eſt, nè facto emptoris vllo modo grauetur, & oneratur venditor, vltra quàm ſit omnus iſtud vnius pro quatuordecim vt dixi: Cæterùm ſi extrinſecus præter formam contractus, ſine culpa, & facto emptoris, in aliquo grauetur venditor, putà per legem gabellæ onus generaliter venditoribus imponentem, vt apud nos eſt, nullatenus excuſari poterit: nec iſtud in conſideratione eſt, quantum attinet ad iuſtitiam contractus, vt bene explicat & tradit Carolus Molinæus de vſuris. quæſtione quinta. numer. 124. & ea onera, quæ de iure & natura contractus venditionis ad venditorem expectant, iſtum cenſualem ſubire conſentit Motus proprius Pij Quinti Põtificis Maximi. verſicul. ſicuti etiam annullamus. atque ita dubium eſſe non poteſt, quin ille decimam Regalem debeat.

7 * Quin immò & impenſam inſtrumẽti tenetur ſoluere, quia de iure talis impenſa propria illius eſt, qui ſe obligat ex reſolutis per Tiraquellum de retract. conuentio. §. 6. gloſſ. ſecunda. numer. 24. & Montaluum in leg. 1. titul. 8. verbo *reciba*, lib. primo Fori. & expreſsè in proprijs terminis, quòd gabellã, & impenſam inſtrumenti ſoluere teneatur is, qui pecuniam in cenſum recipit, ſentit & tradit Licentiatus Pizarro in gloſſa

gloſſa Ordinationis de Guadalupe,
in quarta cōditione. verbo. *comprar*,
fol. 25. col. 1. verſi. quarta, quia ibi ex
penſis & gabellis, & inferiùs, col. 4.
in fine. ibi, deducta gabella & expen
ſa chartæ cenſualis.

Atqui quod de cenſu conſtituen-
do diximus, facilius procedit in cen
ſu iam conſtituto: eſt enim eo caſu
clarior & manifeſtior venditio, vt in
alio propoſito conſiderat Didacus
Couarr. d. lib. 3. varia. reſolutio. cap.
7. num. 2. verſi. quartò, omnium con-
ſenſu. & ad finem illius numeri. vbi
allegat Abbatem quæſtione. 5. inci-
pit, Augerio. num. 9. verſi. ego au-
tem meliore conſilio. qui recte decla
rat, quòd ſi cenſum, quem in bonis
Petri habeo conſtitutum, Ioāni ceſ-
ſero pro pecunia, propria ac Realis
ditio contrahitur, pretium enim &
merx eſt, ſiue perpetua, ſiue tempora-
8 lis venditio ſit. Atque * ideò indubi-
tabile eſt, quod eo caſu Regalis deci-
ma debeatur, vt bene notat ac ſæpiſ-
ſimè in practica iudicatum eſſe tra-
dit Dida. Peretius in præallegata Ru
brica, tit. 2. lib. 8. Ordinam. pagin. 34.
colum. 1. & eo quidem in loco ſoluē-
da erit, vbi bona primitùs cenſui ſup
poſita ſita fuerint, vt rectè tradit Ioā
nes Parlador. dicto libro rerum quo-
tidia. cap. 3. §. fin. in fine. ſicut quando
à principio conſtituitur, vt dicemus
infra num. 20. * Quin immò ſi eum
9 cēſum pro aliqua re ſpecifica, vel ge-
nerica dedero, putà domo, vel triti-
co, vera permutatio erit, & decima
duplex debebitur iuxta l. 2. tit. 17. lib.
9. Recop. iunctis ijs, quæ tradit Tira
quel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 14.
num. 12 2.

Sed quamuis in prædictis caſibus
10 decima cenſus debeatur, vt dixi: * Il-
lud conſtat, quod ſi poſteà cenſus ille
à debitore redimatur reddita ſorte
principali, iuxta eſſentialem naturā
cenſus redimibilis, & formam pacti
in venditione ſeu conſtitutione ad-
iecti: non iterum debebitur decima,
quia illa ſolutio ſortis, diſtractus eſt
potius, iuxta. l. 2. C. de pactis inter
emptor. de quo latè agit Couarr. vbi
ſupra. cap. 8. quám vllus nouus reuen
ditionis contractus, vt benè reſoluit
Didac. Peretius vbi ſuprá. pagin. 34.
colum. 1. & Monterroſus in praxi.
tract. 7. fol. 153. pagin. 2. & Mencha.
lib. 1. controuerſ. vſu frequent. cap.
11. num. 16. iunctis ijs, quæ de pacto
reuendendi dicemus infra cap. 14. ex
num. 37. vbi benè latèque explicabi-
mus: ideò retroacta iſta venditione,
quæ ſemel ex omni parte conſumata
eſt, nouam venditionem non reſulta
re, ſed antiquam reſcindi, ac proinde
nouam decimam non deberi, contra
regulam. l. 2. & l. 3. D. de reſcindend.
vendit. quia ſic à principio contra-
ctum & venditum fuit, vt quando-
cumque diſtrahi poſſet: vide quæ ibi
dicentur, quia huc tranſcribi debēt
ne iterum repetam.

Ex qua vera reſolutione colligen-
11 dū eſt, * quod ſi cenſus iſte pecunia-
rius à principio ita iuſto pretio con-
ſtituatur, vt nō redimibilis, ſed per-
petuus ſit, iuxta ea, quæ diximus ſu-
pra in principio. & quæ tradit Co-
uarru. lib. 3. variar. reſolut. cap. 9. nu.
5. fiet, quod ſi partes velint poſteà ex
communi conſenſu eum cenſum re-
dimere principali ſorte emptori red
dita, noua proculdubio gabella ex
iſta redemptione debeatur: quia no-
ua & perfecta venditio eſt, nō diſtra
ctus, ex ijs quæ dicemus in dict. cap.
14. num. 9. & 40. in fine. quod ita in
proprijs terminis expreſsè & elegan
ter tradit Didacus Peretius in dicta
Rubrica. titul. 2. lib. 8. Ordinam. pa-
gin. 34. colum. 1. in principio. ibi ſe-
cus ſi clauſula redimendi non eſſet
appoſita.

Sed

12 Sex & aliud quoque colligitur, * nempè quod ſi cenſus per pecuniam conſtitutum, & per eandem redimibilis, per aliquam aliam rem ex partiũ conſenſu redimatur, veluti fundo dato, prout quotidie ſolet contingere iuxta ſpeciem. l. ſi quis argentũ. §. ſi verò. C. de donat. de qua agit Tiraquellus de retract. linag. §. 1. gloſſ. 6. numer. 20. cum ſit verus diſtractus ille, qui per actus retroſimiles non fit. l. 1. C. quando liceat ab emptio. & l. ſecunda & tertia. D. de reſcind. vendit. verus & nouus contractus eſſe intelligetur, nempe reuenditio illius cenſus, aut permutatio quidem pro. illo fundo, iuxta tradita in dict. cap 14. num. 9. & 40. in fine. vel, cum fundus ille ſponte detur, & recipiatur loco pecuniæ, quæ aliàs pro redẽptione cenſus erat ſoluenda, locum habebit reſolutio tradita ſupra cap. 7. iuxta l. ſi prædium. C. de euictio. ideoq; non dubito, quin iſto caſu ex tali cẽſus redemptione noua decima debeatur: quod ita ſemel in praxi obſeruatum vidi.

Verum hoc ita intelligendum eſt
13 * quando fundus ille in redemptionem datus, non eſſet ex ijs bonis, quę ſpecialiter & limitatè eſsét prædicto cenſui ſuppoſita & obligata, pro caſu rectè procedit præhabita reſolutio ex prædicta ratione: ſecus vero, ſi fundus ille eſſet ex ſuppoſitis & idẽ cenſui obligatis, quia eo caſu licet diſtractus & redemptio cenſus aliter fieri videatur, quàm de iure & ipſius cenſus natura facienda eſſet: adhuc quidem ea in re nullus eſt venditionis aut permutationis cõtractus, ſed ſimplex quædam ceſsio rei hypothecatæ & cenſuratæ in fauorũ cenſuarij celebrata: per quam cætera bona, quæ ſimul obligata fuiſſent libera manent: quia cum res illa ex partium conſenſu tam in proprietate: quam in poſſeſsione ad cenſuarium tranſlata, ſortis principalis cenſuſq; ſolutionem & ſatisfactionem faciat, cætera bona liberari neceſſe eſt, inſtar correorũ l. 2. D. de duobus reis. Nec dici poteſt is fundus in totum vel in partem in ſolutum debiti aliorũ bonorum datus eſſe, ita vt locũ habeat prædicta. l. ſi prædium. C. de euictioni. & quod de fundo libero in cenſus redentionem dato ſupra diximus numer. 12. quia & ipſe quidem in redẽptionem iſtam datus, totum integrumque cenſum debebat, ac ipſe ſolus & nulla alia res in prædicto cẽſui eſſet ſuppoſita: hæc enim eſt natura & effectus pignoris, vt quęlibet res ex pluribus hypothecatis & ſuppoſitis, in ſolidum teneatur, vt benè in hac cenſus materia reſoluit Didac. Peret. vbi ſupra, pag. 34. col. 2. in fin. verſi. quęritur etiã vtrum. quicquid pro rata, & pro cuiuſque fundi & rei qualitate cenſum iſtum in bonis obligatis conſtitui, intelligat Didac. Couarru dict. lib. 3. variar. reſolutionũ capite. 7. numer. 8. quò fit, quòd cùm ipſe fundus in ſolidũ debeat cenſum, pro quo redimendo datur, non tam vendi aut permutari, quam cũ onere ſuo ſimpliciter cedi & transferri videatur, quamuis per conſequentias pacti, huiuſq; ceſsionis & redẽptionis effectum, cætera bona, quæ alias erãt obligata, libera maneãt propter quod videtur haberẽ locũ illa doctrina, quæ deſumitur ex. l. mortis cauſa capitur. §. finali. D. de donat. mortis cauſa, & quę dicemus infra ex nu. 17. ſed, vt explicui, ſimplex quędã ceſsio eſt, qua gabellã nõ deberi dicemus infra nu. 75. Atq; iſta quidem reſolutio procedit nedum eo caſu, quo res iſta obligata vero domino cenſus in redemptionem datur: ſed etiam eo caſu, quo alicui extraneo data ſit hac lege, vt ipſe ſolus totum cum cenſum recog-

recognoſcat & ſoluat, & immunem indemnemque obſeruet eum, qui cẽſum dat, ab obligatione cæterorum bonorum, quę apud ipſum prædicto cenſui obligata manent: quia cum verè ex eo pacto & ceſsione nihil amplius agnoſcat, vel maius onus in ſe recipiat, quàm quod verè à re ipſa debetur, nihil pro re illa dare dici poteſt, quominùs ſimplex ceſsio ſit, vt diximus: atque ita ſemel in facto reſpondi.

Sed antequam hinc diſcedam, ani
14 maduerto, * quod cũ cenſus aliquis ſuper multis bonis per pecuniã conſtituitur & conſignatur, licet veriſsimum ſit, quod ſi ea bona diuerſos dominos & poſſeſſores peruenerint, vnuſquiſque etiam rei minime poſſeſſor & dominus ad totum & integrum cenſum teneatur, eumque ſoluere, vel rei cedere debeat, vt adnotat Paretius vbi ſuprà: quia vnaquæque res in ſolidum eo cenſu affecta eſt: tamen cum de acquirenda gabella illius cenſus quæritur, vt quia ea bona, ſuper quibus conſtituitur, in diuerſis territorijs ſint: (ibi enim, vbi bona ſunt, Regalem decimã ſoluendam eſſe diximus ſupra capit. 4. num. 31.) neceſſaria eſt illa cenſus diſtributio, quã pro rata & iuxta qualitatem, quantitatemque rerum, quæ in vnoquoque territorio ſint, Couarru. conſiderat in d. cap. 7. num. 8. ex Guido. Papæ, quæſt. 431. & Caſſanęo in conſuet. Burgundiæ Rubr. 5. § 2. num. 35. eaque apud nos in hoc caſu ſingulari in praxi ſeruatur: vt ſcilicet, quia in ſolidum vnicuique fiſco gabella ſolui non poteſt nec debet, tantam partem illius decimæ vnuſquiſque gabellarius habeat, quantam rerum prędicto cenſui ſuppoſitarum in ſuo territorio eſſe conſtiterit per iudicialem communium bonorum æſtimationem: vt bene notat Ioan. Palladorius vbi ſuprà dicto capit. 5. § fin. ad finem, in hunc modum: quod ſi cenſus mille aureorum ſuper multis bonis valentibus quinque mille aureis conſtituatur, conſigneturque, quorum bonorum quinta aut quarta pars in vno territorio ſit, tanta quoque gabellæ portio in eo ſoluatur, cæteræ autem gabellæ partes, prout diuiſa & ſeparata eſſe reliqua bona conſtiterit, facta cõputatione ſecũdum omnium & cuiuſque fundi valorem, reſpectiuè diſtribuantur. Quo fiet, vt ille venditor multorum iudicia ſubeat; quia in vnoquoque loco pro rata gabellæ conuenietur: etenim ratione gabellæ in quocunque loco ſoluendæ iuxta deciſionem l. 5. & l. 9. titul. 17. lib. 9. Recopil. Forum ſortitur, argument. text in l. contraxiſſe. D. de act. & oblig. vt aduertimus ſuprà cap. 4. num. 13. verſi. ex quibus.

In qua ſanè computatione rectè
15 Barladorius aduertit, * ſolum conſideranda eſſe ea bona, quæ ſpecialiter limitatequè ſunt cenſui ſuppoſita & obligata, nec habendam eſſe rationẽ eorum, quæ generaliter obligantur: quia, vt ille inquit, ſpecialis hypotheca efficacior eſt, quàm generalis. Imo modo ego idem affirmo ea fundamentali & concludenti ratione, quia licet ante Motum proprium Pij V. Põtificis Maximi, de quo ſupra probabilis multorum ſentẽtia eſſet, vt annus redditus ad pecuniã in perſona venditoris cum generali bonorum obligatione conſtitui poſſet, nulla re immobili ſpecialiter ſuppoſita, vt reſoluit Didacus Couarru. dict. lib. 3. variar. reſol. cap. 7. num. 5. & tradit expreſsè Domin. Soto, lib. 6. de iuſti. & iure. art. 1. concluſione. 4. in primo Corollario, quo caſu, cum principaliter in obligatione perſonali cenſus conſiſteret, habenda non eſſet bonorum ratio, quoad locum ſoluendę

Rega-

Regalis decimæ, ſed ipſius potius cõ tractus iuxta.l.15.tit.17.lib. 9. Recopilat. niſi adhuc cenſus inter immobilia connumeraretur ex traditis in fra illo cap. num. final. hodie tamen per prædictum Motum propriũ Pontificis Maximi confirmata eſt communis DD. ſententia, quæ habet vt cenſus conſtitui nequeat niſi ſuper certis fundis & rebus immobilibus limitatis & deſtinatis, alias illicitus & vſurarius céſeatur, vt reſoluit Couarru. licet ab ea ſententia diſcedat, dicto cap.7.num.5. ſed eam ſequitur Dida. Peret. in dicta Rubrica, titu.2. lib.8. Ordinam. pag.36. col.2. in fine. & comprobat prædictus motus propriũ in principio. ibi. *Et quę nominatim certis finibus deſignati ſit.* Vnde cõſequitur, quod cum ad cenſus conſtitutionem generalis bonorum obligatio inſufficiens ſit, quamuis vltra determinatam certorum bonorum ſuppoſitionem, addita illa fuerit, nihil operetur nec ad cenſus ſcilicet perfectionem & ſecuritatem, nec ad Regię decimę diuiſionem, qua de agimus, ſecundũ quæ ſupra diximus: atque ita teneo, & tenendum exiſtimo, prout ſemel practicari feci contra aliquorum aduocatorum conſilium, qui (vt puto) non recté perpendentes, contrarium conſulebant.

Illa autem elegans & neceſſaria
16 quæſtio eſt: * quid Iuris, ſiquis vendat rem mille aureis, ita vt quingẽti ex eis venditori ſoluantur; aliorum verò cenſum emptor agnoſcat, cui antea res illa vendita aptica erat obligata & ſuppoſita: an ſcilicet ex ſola illa quingentorum pecunia realiter venditori ſoluenda: an vero ex toto integroq; mille aureorum pretio in venditione declarato Regalis deci-
17 ma pendi debeat. * In qua quæſtione Didac. Peretius in dicta Rubri. tit.2. lib.8. Ordinam. pagin.35. column.2. verſi. dubitatur, facilè reſpondet. ex illa pecunia duntaxat, quæ venditori ſoluenda eſt gabellam deberi, non verò ex quantitate cenſus quẽ emptor agnoſcit, nihil autem allegat; & idem ſentit Ioannes Parladorius vbi ſupra, cap.3. §. fin. num.53. ibi. neque illud interim omittam.

Ego verò penitus cõſiderans animaduerto, rem hanc videri cum diſtinctione eſſe definiendam: etenim duplex eſt modus conſtituendi cenſus in ré propria: Primus ille eſt, qui principaliter in perſonali venditoris obligatione conſiſtit, adhibita generali bonorum hypotheca, quem licitum eſſe multi putant, vt diximus ſupra num.15. vel potius certa re immobili vltra venditoris perſonã obligata & ſuppoſita: quo caſu licitum eſſe cenſum apertè decidunt text. in extrauag. 1. & 2. de empt. & véditio. inter communes. Secundus vero eſt ille, qui ſuper certo fundo ita limitate conſtituitur, quod nulla ſit perſonæ conſtituentis ſiue vendentis obligatio, niſi ratione ipſius rei cenſuatę, cuius eſt poſſeſſor & dominus, vt tradit Couar. dict. lib.3. variar. reſolut. cap.7. num.5. in fine: & in hoc vltimo caſu planè videtur procedere prædicta Peretij reſolutio, quia cum cenſus iſte ad rem illã limitatus pars fundi ſit, vt potè qui ei inhæret; atq; ideo ego videar eo caſu id tantũ habere in fundo, quantum ipſe fundus vltra cẽſus quantitatẽ valet: idque tantum vendere intelligor, cũ fundum eo cenſu oneratum vendo, argum. text. in. l. ſi fideicomiſſum. §. tractatum. D. de iudicijs. & l. generali cap. §. fin. verſ. item quæſitum. D. de vſufruct. leg. vbi quantum realia tributa valent, id minus in bonis eſſe computatur: & eo minus ratione illorum bonorũ collectatur poſſeſſor in ſeruitio Regis; vt obiter notat Auen-

tat Auend. reſponſ. 23. nu. 2. vbi rectè quoq; ait, quod & dominus cenſus eo in loco collectatur & ſeruit, vbi ſunt bona cenſuata, quaſi partem eorum bonorum habeat, & idem tradit lib. 2. de exequẽd. mandatis. cap. 14. num. 15. at in priori cenſu perſonali, ſiue in eo ſit generalis, ſiue ſpecialis bonorum hypotheca, non videtur poſſe procedere prædicta reſolutio: quia cũ, etiã ſi fundũ illũ cenſui obligatum vendam & alienem, adhuc cõtra me duret perſonalis illa actio & obligatio, in qua cenſus ille principaliter conſiſtit, vt reſoluit idẽ Couarr. vbi ſupra. num. 6. ver. hinc etiã deducitur. & per pactum venditioni adiectum fiat, vt redditum illum, ad quem ego perſonaliter obligatus ſum ex priori venditionis cõtractu, quo illum cõſtitui & coſignaui, emptor ſoluat, atque ita eius ſolutione ego liberet, iuxta regulã tex. in prin. Inſtitut. quibus mod. toll. oblig. pars pretij eſſe videtur ea penſionũ quãtitas, quæ ab emptore ſoluetur: quia eo pacto tantam pecuniam accepiſſe videor, vltra eam quæ realiter numerata eſt, in quantam à cenſuarij obligatione ſum liberatus, per text. in. l. mortis cauſa capitur. §. fin. D. de donat. mortis cauſa. atq; ideo videtur ad rationem decimæ in pretio eſſe numerandam, ex notatis in l. fundi partem. D. de contrahend. emption. & quæ dicemus infra capit. 15. per totum, & quod tradit Ioan. Faber in. §. pretium autem. Inſtitut. de empt. & vend. vbi inquit, quod ſi fundum vẽdo decem aureis in pecunia mihi ſoluendis, & inſuper eo pacto, quod emptor ſoluat Titio alios decẽ, quos ei debeo: viginti in pretio ſunt ex eis omnibus vẽtę & laudimia ſoluãtur.

Sed certè quamuis prędicta diſtinctio ſatis benè procedere de iure vi-
18 deatur: * tamen, cum prædictus motus proprius Pij Quinti ſuper forma creandi cenſus, in his annuis redditibus per pecuniam cõſtitutis nedum ſpecialem bonorum & rerum immobilium ſuppoſitionem pro forma requiſierit, vt dixi ſupra nu. 15. ſed & ita res illas in ſpexerit, vt quaſi ius quod dã reale quẽcũq; cẽſus conſignatiuũ eſſe declarauerit, eò ꝙ eatenus illum extingui voluerit, quatenus bona ipſa cenſuata perierint: quicquid aliud ꝓpter ſuperſtitẽ perſonalẽ vẽditoris obligationẽ ante prædictũ motum propriũ defendat Couarr. vbi ſupra, cap. 7. nume. 5. ver. primum. & conſuetudine obſeruari dicat Ioan. Matientius in. l. 1. gloſſ. 1. num. 5. tit. 15. lib. 5. Recopil. Tiraq. de retr. lign. §. 6. gloſſ. 1. ex nu. 6. & Dom. Soto dicto lib. 6. de iuſt. & iur. quæſt. 5. arti. 1. cõcluſion. 4. atque ita hodie appareat, quod prædicta differentia conſtituẽdi cenſus non procedat, ſed vnicus modus ſit, nempe datus in prædicta Pontificia conſtitutione, per quam hodie nullus cenſus perſonalis, ſed realis potius ad certum (inquã) prædium limitatus eſſe debet, aliàs fœneratitij contractus vitium incurrit: generaliter dicendum eſt, quod rem cenſuatam habens, tantum videatur habere & vendere in ea re, quantum vltra cenſum res ipſa valet, iuxta textum in dicta. l. ſi fideicommiſſum. §. tractatũ. D. de iudicijs. &. l. generali cap. §. fin. in fine. D. de vſuf. leg. prout in ſimili quęſtione feudalis materię reſoluit Lud. à Peguer. de feudis. ver. 1. limit. 21. nu. 182. vbi etiã ante prædictũ Mot. propriũ, qui hęc clariora reddit: inquit: quòd ſi legatur res feudalis, quæ eſſet cenſuata, nõ debetur laudimiũ valoris totius rei, ſed deducto onere cenſus, & expreſſe, ſi vendatur res feudalis paruo pretio ſoluendo venditori, vt quia erat cenſuata, & emptor recipit eã cum ſuo

onere, quod laudimium debeatur ex ſolo illo pretio recepto duntaxat, nõ ex toto valore, quo æſtimata res eſt tenet Tiraquel. dicto. §. 6. gloſ. 1. nu.
19 8.* ſic vt in quæſtione ſupra poſita generaliter aſſeuerare debeamus cũ Didaco Peretio, decimam ſoluendã eſſe illius pretij duntaxat, quòd ad venditorem perueturum eſt, non inſpecto pretio cenſus, qui etiam inuitis contrahentibus tranſire debebat cum re, eo quod ipſi rei cenſuatæ inhæreat, iuxta notata in. l. 1. C. ſine cenſu vel reliquis. & ipſe venditor eo facto, quod rem cenſuatam in alium transferret, prout ei licet ex prædicta Pontificis conſtitutione, ver. quemadmodum nec pactum auferens, maneret liberatus, quanuis nihil de agnoſcẽdo redditu caueretur ex traditis infra num. 75. niſi in caſum euictionis alicuius rei ex obligatis, vt eleganter reſoluit Aluarus Valaſcus de iure emphyt. quæſt. 32. nu. 14. ver. ſed & illud ſequitur. adeò, vt quanuis in fundi venditione pactum ſit, quod redditum emptor ſoluat aut redimat, indemnemque ab eo cenſu venditorem obſeruet, etiã ratione aliorum bonorum, quæ eidem cenſui ſimul cum re illa vendita obligata manerent apud eum, conſirari nequeat aliquid ex eo pacto venditori adquiri, iuxt. dictam. l. mortis cauſa. §. final. cum verè emptor nihil aliud recognoſcat, quàm verum & proprium omnus ipſius rei, iuxta tradita ſupra. nu. 13. nec loco pretij cedere illud pactum de agnoſcendo cẽſu per emptorem dici poteſt: quia ipſo iure ita eſſet faciẽdũ, vt dixi, quicquid contra ſe dicat Peretius in dict. loco. ibi: vt liberetur dominus dom⁹, & recipit loco pretij, errat enim inaduertenter, quia ſi ex eo pacto vẽditor liberaretur ab onere cẽſus & empto in ſe reciperet ꝓpter ſolũ pactũ, nõ vero ratione rei, cuius poſſeſsionẽ ingreditur, fieret, vt gabella creſcere ex eo pacto, contra id qđ Peret. vult, ex notatis in. l. fundi parté. D. de cõtrah. empt. & quæ ſupra dicebamus. nu. 17. Præſertim quia ſciendum eſt, quod quamuis ex eo pacto de agnoſcendo & ſoluẽdo redditu per emptorem, aliquid venditori immediaté adquireretur, puta ipſe cenſus, vt quia illum in vẽditione rei ſuæ, quæ alias eſſet libera, vltra pretium in pecunia ſoluendum reſeruaſſet: pactũ illud nõ eſſet pars pretij, nec illud augeret, vt creſceret gabella: quin potius rem ipſam vẽditam diminueret, ex eleganti doctrina quam trademus infra cap. 15. num. 33. & dicemus infra hoc eodem cap. nu. 74.

Itaq; in ſpecie propoſita dicendũ eſt, quod ex eo pacto de agnoſcendo antiquo cenſu, quo res ipſa vendita erat onerata, nõ augetur pretiũ venditionis, nec partẽ eius fieri: quia eo pacto ſolũ expreſſum eſt, quod aliàs inerat de iure, nẽpe vt nouus poſſeſſor tributum illud reale ac cenſum agnoſceret, ex notatis in. d. l. 1. C. ſine cenſu vel reliquis. & cum hodie ex prædicto motu proprio, re cenſuali in alium translata, nulla perſonalis obligatio ad cenſum contra vẽditorem ſuperſit, vt ſupra explicuimus: quicquid aliàs Couar. vbi ſupra. d. c. 7. nu. 6. verſ. hinc etiã deducitur, cõſtat, quod non ex eo pacto, ſed ex rei translatione, à cẽſus omnere liberatur venditor & oneratur emptor, nihilque amplius ex ea venditione reſultat venditori, quàm pretiũ in pecunia ſoluendum. Nec obſtat, quod venditor dixerit, ſe mille aureis vendere eum fundum, vt propoſui ſuprà num. 16. & feré ſemper in huiuſmodi venditionibus dicitur: quia re vera ex ijs, quæ inter contrahentes de ſolutione & declaratione pretij acta

acta ſunt, manifeſte apparet in ſolis quingentis aureis in pecunia numerata véditori ſoluédis totá venditionem cóſiſtere: pactú enim de agnoſcendo redditu, reliquã parté pretij & rei venditę abſorbet ac diminuit, ita vt apertè véditor videatur, ideo valoré cenſus conſigati expreſsiſſe eo pacto, vt ſciret emptor nó rélíberá, ſed eo cenſu tributariã & oneratã emere, vt explicabimus infra. c. 15. n. 4. in fine. nihilq; re ipſa intereſt, aut differt, quod rem vendam tibi quingentis aureis, quã declarem aliorú quingentorú cenſu affectã eſſe, vel quod dicam eam rem mille aureis védere, ita vt quingétos mihi ſoluas, & aliorum cenſum agnoſcas, quo res ipſa ab antiquo fuerat onerata: idé enim effectus eſt vtroque caſu, quãuis verba differant. Atqui cóſtat in hac gabellarum materia tam pro véditore, quàm contra eum rei actæ veritaté inſpiciendam eſſe potius, quàm verba, prout ex Bald. in. l. 1. C. ſi ſeruus extero. tradidimus ſupra cap. 7. num. fin. quicquid inter eas ſpecies aliqui practici voluerint differentiam conſtituere ad effectum decimæ, qua de agimus: ſed ſemel ego iuxta prædictam reſolutionem iudicaui, & confirmata ſententia fuit, quæ ex ſequétibus adiuuatur.

20 Nempe * ex vera illa praxi, quæ habet, eo loci ſoluendam eſſe decimá cenſus, quo res cenſuata ſita ſit, ſecúdum quæ ſupra diximus, num. 14. & cap. 4. num. 31. eo quod res ipſa quaſi vendi intelligitur, vt expreſſe tradit Didac. Peretius in dicta rubri. titu. 2. lib. 8. ordinament. pagi. 33. col. 2. ibi quippe cum res venditur, ſuper qua fundatur, & eſt text. expreſſus in. l. 3. ibi. *las heredades que compran*, titul. 15. lib. 5. Recopil. vt exiſtimat Ioan. Matientius ibi. gloſ. 1. id quod ego intelligo ea ratione procedere, quia cum cenſus iſte conſignatiuus ius quodam reale ſit, & ita quidem rei ipſi cenſuatæ inhærens, vt quo ad eã ſortis quantitatem, omnem rei fructum & vtilitatem conſumat: quia vt experientia docet, nulla res immobilis, quæ valeat mille aureis in plena proprietate, tot fructus tantamq; vtilitatem fert, quantam mille aurei in pecunia ad rationem quartæ decimæ: meritò cenſus ille vna & eadem res cum re ipſa cóſignata eſſe cenſetur, quia proprietas ſine fructu nullius feré pretij eſt in iſtis immobilibus, quorum æſtimatio ex fructuũ collectione perpendi ſolet. l. pretia rerum. vbi Bart. tradit. D. ad. l. fal. & facit text. in prin. Inſti. de vſufruct. ibi. *netamẽ*. cenſetur autem vna & eadem res nó non generaliter, ſed reſpectiuè iuxta rei quantitatem & valorem, qui principali cenſus ſorti correſpodeat: ita vt ſi fundus mille valeat, quingenta autem in annuum redditum ſuper eo fundo conſignandum data ſint, dimidia fundi pars pro indiuiſo vendita eſſe intelligatur, prout ex alijs tradit Licentiatus Pizarro in ordin. de Guadalupe. verb. *o en cõpra de heredad*, ſtatim circa principium gloſſæ, non verò totus fundus, vt ceſſat abſurdum, de quo per Auundan. reſpõ. 12. num. 4. ver. quis enim afferat, atq; ita accipienda ſunt, & omnia, quæ ſupra reſoluimus. Neque enim placet, nulloque modo admittéda eſt fictio illa breuis manus, quam in hac materia conſiderat Anto. Gomet. in. l. 68. Tauri. nu. 2. ver. ex quibus ego infero. quem refert & ſequitur Matientius vbi ſupra: melius namque ipſe naturam iſtius cenſus explicat in eodem loco ver. vel aliter & ſecundo, cum qua expoſitione videtur optimè reſidere. Atqui ex prædicta quaſi venditione rei, quæ ex cenſus cóſtitutione reſultat, dixit Bal. in. c. ad audiétiam. de reſcriptis. relatus. per Tiraq. de retra. lign. §n. gloſ. 6. num. 6.

quod qui rem immobilẽ vendere nõ poteſt, non poteſt annuũ redditũ ſuper ea cõſtituere: quæ omnia vel hodie maximè procedunt, attẽta diſpoſitione prædicti Motus proprij, á quo in hac materia (vt ſupra admonuimus) recedendum nõ eſt, niſi eius obſeruantiam ſuſpendat Regia ſupplicatio, de qua in comitijs habitis Madriti, anno. 1585. petitione. 2.

21 Quãuis quidem & illud adnonandũ eſt,* quod propriè res cẽſuata vẽdi & alienari dici nõ poteſt, eo quòd apud ipſum cenſus venditorẽ in plena proprietate manet: is enim eſt: qui res illa vtitur & fruitur, eiusque vacuã poſſeſſionẽ habet: emptor autẽ nõ ipſius rei poſſeſſionẽ, vſũ aut proprietatem conſequitur, ſed redditum pecuniarium dumtaxat, qui potius verèque venditus eſt, vt diximus ſupra numero. 4. & bene tradit Palat. Rub. in. l. 68. Tauri numero. 2. quem refert & ſequitur Anto. Gom. vbi ſupra & latiſsimè ac perdoctè reſoluit Auẽd. reſ 12. per totũ. Quo fit, vt cũ res illa à vẽditore cenſus non exeat, ſed apud eum maneat, quãuis patrimonialem eſſe cõtingat, locũ nõ habeat retractus ſanguinis, cũ cẽſus ſuper ea conſtituitur: ceſſat enim ratio legis, vt bene reſoluit Couar. lib. 3. variar. reſolu. c. 11. nu. 5. verb. his profectò. & Caſtellus in. l. 70. Taur. gloſſ. mag. col. 4. ver. ex quo vnum ſingulariter infero. ibi: ſi enim illa impoſitio cenſus. & Matien. in. l. 7. gl. 1. n. 17. tit. 11. lib. 5. Reco. imò cũ cenſuarius verus rei cenſuatæ dominus nõ fiat, ſi res illa poſtea vendatur à cenſuali, retractum nõ habet vt ſocius, iuxta l. 55. tit. 5. par. 5. vt bene notat Auẽdanius dicto reſponſo. 12. & reſponſo. 23.

22 Quibus omnibus ſic rectè expoſitis & declaratis, * iam ſatis conſtat non obſtare ea, quæ ſupra oppoſuimus numer. 17. de doctrina Ioannis Fabric. in. §. pretium autem. Inſtit. de emptio. & venditio. vbi ait, quod ſi rem meam vendo decem aureis, ita vt alios decem, quos Titio debeo, ei ſoluas: ex viginti laudimium, atque ideò gabella debetur. Etenim illud verum eſt & procedit, quando ego decem illos aureos ex perſonali mea obligatione deberem, ſiue res vendita hypothecata eſſet pro illo debito, ſiue non: quia certè eo caſu & illis quoque decem aureis, vltra reliquos mihi ſoluendos, vendita res eſſe intelligitur ex allegata. l. mortis cauſa capitur. §. fin. D. de dona. mor. cauſa. nec de hoc vlla dubitatio eſſe poteſt: ſecus autẽ eſt, quãdo ego decẽ illos aureos, vel aliã expreſſam ſummã ratione rei venditæ deberẽ: quia tunc, cũ ex pacto nihil mihi acquiratur, ſed id quod aliàs nullo etiã pacto interueniẽte de iure erat faciẽdũ, expreſſum ſit: nẽpe vt tu, qui illius rei vẽditæ proprietatẽ, & poſſeſſionem acquireres, onera realia agnoſceres, iuxta notata in. l. 1. C. ſine cenſu vel reliquis. atque ideo ceſſet ratio adquiſitionis, de qua in dicta. l. mortis cauſa. plane conſequitur, vt pactum illud pars pretij non ſit, nec ex eo laudimium, aut gabella augeatur, quin potius rem ipſam venditam diminuat, cum circa eam verſetur, ex traditis ſupra numero. 19. & quæ dicemus infra nu. 74.

23 Ita, ut (vt repetam, & declarem) ſi rem * vendo decem aureis, & inſuper eo pacto ac lege, vt decem alios, quos Titio debeo, ei ſoluas: ex viginti. Regalem decimam ſoluturus ſum, quia tanti vendidi, ex doctrina Ioannis Fabri in dicto §. pretium autem. Nec obſtat, quod tradit idem Faber, ſibi vt videtur contrarius, in. §. item pretium. Inſtituta de emption. & venditione. dum ait, quod ſi rem tibi vendo eo pacto, quod creditoribus meis ſatiſ-

ſatisfacias, ſatisfactio illa non erit de precio: quia non eſt quid certum, & ſic ex eo nõ debebuntur ventæ & laudimia, ac per cõſequens & nos dicere debemus, quod ex ea cõuẽtione Regalis decima nõ debeatur, in quã rem allegat Faber. l. hæreditaté. D. de

24 donatio, * quæ lex nõ multũ arridet Tiraq. ad hoc propoſitũ, vt ipſe ait, de ret. lig. §. 1. gloſ. 14. nu. 14. nec immeritò, quia pactũ illud de ſoluendis debitis hęreditarijs, circa onera ipſius rei verſatur, atque ita preciũ eſſe nõ poteſt, licet quãtitas debiti exprimeretur, ex traditis ſup. nu. præced. atq; ita nec vẽditio eſſe potuit in ea lege, niſi vltra pactũ pecunia interueniat, vt in terminis. l. 2. C. de hæred. vel act. vẽ. Vbi obiter nota ꝙ gabella ſoluetur ex ſola pecuniã data vẽditori, nõ autẽ ex ęſtimatione pacti, qa cũ circa rẽ verſetur, nõ eſt pars pretij ex regula tradita infr. c. 15. n. 33. Verũ hoc dictũ Fabri priori doctrinę non obſtat, vt dixi: qa diuerſa eſt hæc ſpecies ab ſpecie priori, in qua debitũ & liquidũ & in pecunia eſſe ſupponitur: veluti cũ ſic vendo, vt decẽ, quæ Titio debeo, ei ſoluas, quo caſu vera vẽditio eſt, quia nihil intereſt, an vẽditori ſoluas pretiũ, an creditoribus illius eo mãdãte certã pecunię quãtitatẽ: quia & iſtud quidẽ certũ pretiũ erit, nõ minus quã cũ ſic vẽdo: quãtũ pretij in arca habes, iuxta. l. hæc vẽditio. §. huiuſmodi. D. de cõ. emp. ſecus autẽ eſt, cũ ſic vẽditur, vt creditoribus meis ſatisfacias, nõ expreſſo debito: quo caſu incertũ in conuentionẽ deducitur. l. vbi autẽ. §. qui vero. D. de verb. oblig. ac proinde pretiũ dici nõ põt ex prædicta ſententia Fabri, quia certũ eſſe debet. §. pretiũ. Inſtit.

25 de emp. & vẽd. ſicq; * ſpecificata fuiſſe debita credẽdũ eſt in ſpecie textus aliàs difficilis in. l. Stichus. §. Titius. D. de cõd. indeb. cũ I. C. dicat venditionẽ eo modo factã eſſe: vel dicẽdũ eſt, vltra illud pactũ pecuniã aliquã certã pro pretio interueniſſe, quo caſu quodcũq; pactũ ſiuẽ certũ, ſiue incertũ pars pretij eſt, ex notatis in. l. fundi parte. D. de cõt. emp. ꝙ nõ explicuit Scæuola breuiſsimus iuris autor in d. §. Titius, quia nõ ea erat principalis dubitatio, & hęc eſt vera reſolutio in hac re, quæ colligitur ex Tiraquel. vbi ſupra. [illegible]

Sed vt hæc omnia apertius intelli-

26 gantur, * ſciẽdum eſt, quod huiuſmodi diſputationis [illegible] & reſolutio cõſiſtit in intellectu, tex. difficilis in. d. l. vbi autem. §. qui verò. D. de verb. obl. vbi inquit Vlpian. quod qui ita ſtipulatur: quod mihi Seius debet, dare ſpõdes? & qui ita ſtipulatur; quod ex teſtamento mihi debes, dare ſpondes? incertum in obligationem deducit, licet Seius certũ debeat, vel ex teſtamento certũ debeatur: quãuis, vt inquit Vlpian. I. C. iſtę ſpecies vix ſeparari poſſunt ab ea in qua quis ita ſtipulatur. triticum, quod in horreo eſt dabis? in quã certum promittitur ex eodẽ Vlpian. in ver. ſed qui vinũ eiuſdẽ. l. vbi autẽ. §. illud. D. de verb. obli. difficultatẽmq; proponit incõdẽ. §. qui vero verſ. & adhuc occurrit, quod magis placuit Ioanni, vt ſci licet in illis primis ſpeciebus certũ quoq; eſſe intelligatur. Sed cõtrariũ tenuit Bulgarus apud gloſſ. ibi. ver. vix. & quidem DD. omnes cum Ioãne exiſtimant, nullã differentiã eſſe inter eas ſpecies: & Vlpian. I. C. ſe ipſum corrigere in ver. quãuis iſtæ ſpecies, ſed iſtud Doctorum dictũ nec literæ illius legis, rectiq; ſermonis rationi conuenit, nec veriſimile eſt, cũ nemo ſe ſtatim corrigere præſumatur. l. nam ad ea. D. de condit. & demonſtration. prout optimè aduertit Ioan. Coraſius in dict. l. vbi autẽ. §. illud. num. 3. qui * dum quęrendam

27 ſibi

ſibi eſſe putat rationem differentiæ
inter ſtipulationem vini, tritici, aut
olei, quod in horreo eſt: & ſtipulatio-
nem, quod mihi ſuis debet, vel quod
mihi ex teſtaméto debes: cur ſcilicet
in hanc incertum, & in illam certum
deducatur: eam rationem eſſe exiſti-
mat, quia in ſtipulatione eius, quod
in horreo eſt, certitudo nullo vela-
mento côtegitur, ſed côiecto in hor-
reum oculo ſtatim demonſtratur, an
triticum ſit, nec nè? in ſtipulatione
verò eius, quod debetur vel à Seio, vel ex
teſtamento, non ita: cum debiti pro-
batio ad oculum non demonſtretur,
ſed teſtibus aut inſtruméntis opus ſit:
quod etiam controuérti plerumque
videmus, nec omne, quod ex teſtamé-
to relictum eſt, ſtatim deberi dicitur:
permulta enim accidere poſsût, quæ
vel legatum omnino tollant, vel ali-
qua ex parte diminuant, vt æs alienû
& Falcidia, iuxta. l. ſi vniuerſæ. C. de
28 legatis. hæc Coraſius: * qui dum be-
ne á Doctoribus diſſentitur, Vlpiani
ſententiam non recté & omnino ſa-
tis declarat: ſupponit enim incertû
fuiſſe in ea lege, an Seius aliquid de-
beret, vel aliquid ex teſtemento debe
retur: quod probabile non eſt: quia
nemo tam ſupinus erit, qui quod neſ
ciret an ſibi deberetur, ab altero vt
tale ſtipularetur, nimium enim præ-
matura eſſet ſtipulatio, argum. text.
in. l. quidam referunt. in princ. D. de
iure codicillorum. & præterea poſsi
bile eſt, quod contrahentes ſcirent,
aliquid à Seio, vel ex teſtaméto debe
ri, licet quantum, qualeq; illud eſſet,
ignorarét: qui caſus ſub generali Vl-
piani deciſione videtur comprehen-
ſus, & tamen in eo ceſſat ratio deci-
dendi, quam Coraſius aſsignat: quin
potius intelligo, dato etiam, quod cô
ſtaret, aut côſtare poſſet facillimé, ali
quid à Seio, vel ex teſtamento, vel ali
quo inſtrumento liquido & guaren-
tigio indubitábiliter deberi, nihilo-
minus Vlpianum voluiſſe & verum
eſſe, quod qui non expreſſa quantita
te ita diceret: quod Seius debet, vel
quod ex teſtamento aut aliter mihi
debetur, dare ſpondes? incertu ſtipu-
latur, re quidem ipſa ſpecta, nó euen-
tu debiti & obligationis, atq; ita in-
quit Vlpianus: id verum eſſe, quam-
uis certum à Seio, vel ex teſtamento
debeatur: nec dixit, quamuis certum
eſſet Seium & promiſſore veros debi
tores eſſe: ianués apertiſsimè ratio-
nem dubitan di eam fuiſſe, quod vere
res debita certa erat, atq; ita vide-
retur, facta relatione ad illam, certú
ſtipulari: nó quod incertitudo eſſet,
an aliquid veré deberetur: nec mé
prout videtur Coraſ. accepiſſe, cuius
mihi ideò interpretatio nó placet.
Vnde ego illam veriſsimam, diffe
rentiam inter prædictas ſtipulationú
29 ſpecies conſtituo: quod * quando ſic
ſtipulor, vinum, aut oleú, aut triticú,
qd in horreo eſt: licet incerti ſumus
& ignoramus quantú & quale triti-
cum, oleum, aut vinum ſit, tamé certi
ſumus, & aperte cognoſcimus, certú
in ſe eſſe illud, quod in horreo ſit, ſi
quod eſt: nec enim in rei veritate tri-
ticú illud, oleú, aut vinú incertú eſſe
poteſt rerum natura: quam rationem
tradit in ſimili idem Vlpian. in. l. hęc
venditio. §. huiuſmodi. D. de côtrah.
emp. vbi certo pretio vendit, qui ita
vendiderit, quantum pretij in arca
habeo: eò quod magis ignoratur,
quantú pretiú ſit, quám in rei verita
te incertú eſt. Quod ſubtiliter intel-
ligo, licet partes ignorarét & omni-
no neſcirent, an aliqua pecunia in ar
ca eſſet: quia tunc vel ſtatim nulla eſ-
ſet venditio nullo pecuniæ corpore
in arca exiſtente: vel ſtatim valeret
aliqua pecunia exiſtente, quá impoſ-
ſibile eſt incertá eſſe, iuxta l. ſi ita ſti-
pulatus fuero. 120. D. de verb. oblig.
vbi

vbi vel ſtatim nullam eſſe ſtipulationem intelligo, ſi centum aureorum, ſumma non ſit: vel ſtatim validam & certam exiſtere, ſi ſumma illa nó deficiat: quia quamuis interim incerti ſumus, an ſtipulatio valeat iuxta. §. penul. Inſtit. de verb. obligat. certi quidem ſumus, quod ſi valet certiſsima eſt, iuxta tex. in dict. l. vbi autem. §. Illud. ver. ſed qui vinũ. &. d. l. hæc venditio. §. huiuſmodi, atque ita nullo tépore incerta ſtipulatio dici poteſt, ſed aut certa, aut nulla, in ſpecie dict. l. ſi ita ſtipulatus, circa quam cum l. ſi ſeruus. §. qui quinque de legat. 1. agit Eman. Coſta lib. 1. ſellect. interp. c. 2. Hinc igitur, vt ad propoſitum redeá, conſequitur & ſit: quod ſi ita ſtipulor, quod Seius debet, aut quod mihi ex teſtaméto debetur, dare ſpondés? incertũ videor in ſtipulationé deducere: quia promiſſor omnino incertus eſt, ſaltẽ in ſtipulatione nó certioratur, quid, quantũ, qualeq; promittat, & an illud, quod promittit in rei veritate certũ incertũvé ſit, certáq; in ſe quãtitaté habeat, necne: forſan enim factum eſt, quod mihi Seius debebat, vel ex teſtaméto erat mihi legatũ, putà domũ reficere, aut ædificare, vel etiá alicuius rei intereſſe, quia forté domus refecta aut ædificata non eſt, iuxta. l. ſtipulationes. ver. Celſus. D. de verb. oblig. & l. 1. in fine princip. D. de actio. empti. quæ de ſe incerta ſunt, vt cõſtat ex eadé. l. vbi autem. §. qui id quod. vel etiá homo generaliter ſine proprio nomine, aut vinum, frumétũ vé ſine qualitate, expreſſa tamen quantitate debetur: quo caſu incertum quoque debetur, ex eadé. l. vbi auté. in princip. vt recté explicat Car. Molinæus de vſuris. quæſ. 92. 698. Vnde cũ in hac ſpecie omnimoda promittentis incertitudo ſit, quatenus ex ipſa verborum conceptione conijci poteſt, licet re vera ꝓmiſſa res certa ſit, recté aut Vlpiani in. d. §. qui vero incertũ videri illũ in ꝓmiſsioné deducere ex regula l. ſtipulationé quę dá. 74. cũ princip. eiuſdé. l. vbi auté. D. de verb. oblig. Nec huic ſentẽtiæ quidquã obſtat difficultas, quæ occurrit Vlpiano in. d. §. qui vero. ver. & adhuc. ná reſpondeo, id ex eo eſſe, quia obligatio fideiuſſoris, cum acceſsió obligationis principalis ſit. §. ſi de fideiuſſores. Inſtit. de fideiuſſor. nimirum ſi alteram naturam non capiat, propter conſequentiam vnius ad alteram obligationem, vt bene explicat Coraſius vbi ſupra, in dict. ver. & adhuc. qui etiam ibidem in dicto. §. illud. num. 4. recté explicat. l. ait Prætor. §. 1. D. de re iudicat. vbi aliud ſpecialiter interpretatur. I. C. ideo, vt certa ſit lata ſententia, iuxta textum in. §. curare. Inſtit. de actio. quaſi contrarium regulare ſit in huiuſmodi pronuntiationibus.

Ex qua optima reſolutione vere intelligitur tex. difficilis in. l. debitori tuo. C. de pactis. vbi hæres ſcriptus cedés alteri hęreditaté, ſtipulatus eſt, quod ſibi & cęteris creditoribus deberetur, dari: & generaliter inquit tex. actioné ex ſtipulatu competere, quę ad certũ nó datur. l. ſi quis certũ. D. ſi cert. pet. & tex. in prin. Inſti. de verb. oblig. cũ tamé debita, quæ in ſtipulationé deducta ſunt, certa eſſent. & gloſſ. Acurſ. in. d. l. debitori. explicat, ex ſtipulatu, id eſt, ex ſtipulatione, quod improbat Bal. ibi, quia
30 tex. deſtruit ea expoſitio: *. ipſe tamé elegãter diſtinguit: cũ mihi dari ſtipulor, aut cùm alteri dare ſtipulor quia in prima ſtipulatione, ſi certum deducatur, certi cõdictio cópetit: in ſecunda vero omnino incerti datur, & ſic ſtipulatu, quia ea ſtipulatio valet ratione mei intereſſe. l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipuler. D. de verb. oblig. & §. fin.

§.fina.Inſtitut.eo.tit.& in ſpecie probat text.elegans in.l.liber homo.§ ſi. D.eod.vnde concludit Baldus,quod ex ea parte,qua ſtipulatus ſum cæteris creditoribus ſolui in dict.l.debitori tuo. ex ſtipulatu actio eſt, quia pro ea parte incertum in ſtipulationem deduxi,ſcilicet meum intereſſe, ne ab illis ego hæres conueniret.l. 2. C.de hæred.vel actio.vend.&.l. fina. D. ſi quis in ius vocatus. reprobata gloſ.ibi.& in.l. certi condictio.ver. ex certo. in prima expoſitione. D.ſi cert.petat.pro altera tamẽ parte,qua mihi dari quod deberetur, ſi hæreditatem non adiſſem nec confuſa eſſet obligatio, ſtipulatus ſum: inquit Bald.certi condictio competit.& ita intelligit text. in dict.l. debitori tuo. C.de pactis. Sed certè cum generaliter dicat Imperator in ea lege actionem ex ſtipulatu dari,& Baldus cum diſtinctione probet, iam vides, qualiter ipſe Baldus non minus textũ deſtruat, quàm gloſſa ex mente Baldi deſtruebat in relata expoſitione.*

31 Itaque ego planè intelligens eũ text. ſic aio: quod generaliter competit actio ex ſtipulatu, quia pro vtraque parte incertũ eſt inſtipulationẽ deductum ex text. in dict.l. vbi autem. §.qui verò.D.de verbor.obligat.ſecũdum verum illius legis ſenſum & intellectum ſupra traditum, qui mirificè confirmatur ex.d.l. debitori tuo. ſic rectè & neceſſario intellecta. C. de pactis.

Igitur ex prædictis certiſsimum manet, quod ſi ita vẽdo,vt quod debeo creditoribus meis ſoluas: incertum in conuentionem deduco: vt verè dixerit Ioan. Faber.vbi ſupra, eo modo venditionem non contrahi, quæ certum pretium requirit. §. pretium autem. Inſtit.de empt.& vend. Atque ideo ex ea conuentione gabellam non deberi videatur. Sed notandum eſt,* quod cum non ex venditione ſola,ſed ex permutatione quoque Regalis decima pendi debeat.l. 2.tit.17.lib.9.Recopila. & latè dicemus infra cap. 17. atqui negari non poſsit,quin in prędicta ſpecie vel innominatus contractus ſit do vt des, vt eſt text. expreſſus in.l.2.C. de condictione ob cauſam. cũ ibi notatis. per gloſ. & Docto. in quo non illud requiritur, quod certum vel incertũ in conuentionem deducatur, vt conſtat ex notatis per Doctores in.l.1.C. de rerum per.& reſolutis infra dicto cap. 17. num. 7. fit conſequens, vt in omnem euentum ex huiuſmodi conuentione decima debeatur. Nec inutilis ideò eſt quæſtio iſta, an ſcilicet eo caſu tanquam ex venditione, an verò tanquam ex permutatione Regalis decima debeatur: quia ſi quod creditoribus meis debeo, non pecuniam, ſed quid aliud genericum aut ſpecificum eſſe conſtet, cum innominatum contractum eam conuentionem eſſe dixerimus, duplex gabella exigenda erit ex prædicta.l.2.Recopilatio. quod ſi venditionem eſſe à principio diceremus non niſi vnica gabella ſeu decima deberetur, iuxta. l.1.tit.17.lib.9.Recopil.quia contractus,qui ſemel conſtitit, tractu temporis non mutatur.l. inſulam.verſic. neque enim.D.de verb.obligat.

32 (margin, beside "dum eſt")

Ex quibus manifeſtè liquet veritas deciſionis Toloſanæ apud Aufre

33 rium quæſt.278.quæ habet,* quod ſi aliquis dat omnia bona ſua cum pacto, quod donatarius alimentet donantem,& ſoluat eius debita: ex tali conuẽtione debetur laudimium ſeù quinquageſima, quia inquit, non eſt mera donatio. Immò & decima Regni noſtri debebitur, vt tradit Caſtellus in. l. 69. Tauri.verbo.*donacion*,in additione.ver.ſed dato, quod valeat, quia vt reſoluimus,innominatus cõtractus

tractus eſt do vt des. Sed contrarium
tenet Ioan. Parlador. lib. rerum quo-
tid. capit. 3. §. 2. in fine. dicens nemi-
nem fore, qui non videat falſum eſſe
illud Caſtelli dictum: etenim, inquit,
ea conuentio nihil cum veditione
aut permutatione commune habet.
At vero, vt dixi, ſi ad præhabitam re
ſolutionem attendamus, non multú
eam conuentionem à prædictis con
tractibus differre cóperiemus: quia
ſi debita illa donatoris in pecunia fo
rent liquidé explicata & expreſſa,
apertam véditionem eſſe fatebimur
ex. l. Stichus. §. Titius. D. de condi-
ctio. indeb. & quę diximus ſupra nu.
24. cum ſequenti. quod ſi non expri-
mantur, quáuis véditio eſſe nequeat
propter pretij incertitudinem, iuxta
relatam ſententiam Ioan. Fabri vbi
ſupra dicto num. 24. impoſsibile eſt,
quin ſit permutatio: quia vbi exiſten
te pecunia certa venditio eſt, ſi res
alia loco pecunię interueniat, permu
tatio eſt ex regul. l. naturalis. §. & ſi
quidé. D. de præſcrip. verbis. atq; ita
indubitáter diximus, ſupra. num. 32.
quod in omnem euentum ex ea con
uenentione gabella debetur, vt ſatis
confirmata maneat prædicta Caſtel-
li ſententia, ſaltem quò ad debiti quá
titatem, quod in eo pacto deductum
fuerit.

Sed adhuc non ideò malè locutú
eſſe Parladorium exiſtimo in ſuo ca-
34 ſu:* ad cuius rei euidentiam notan-
dum eſt, quod regulariter pactum in
rei traditione appoſitú valet, & veſti
tur cohærentia traditionis, vt docet
text. in. l. in traditionibus. D. de pa-
ctis. vbi Doctores notant, & in. l. le-
gem. C. eo. tit. & l. rebus. C. de rerum
permut. iſtud autem dupliciter po-
teſt contingere. Quia aut poteſt fie-
ri, vt facta relatione pacti ad tradi-
tionem, contractus innominatus re-
ſultet, veluti ſi fundum meum tibi
dedero eo pacto, vt domum tuá des
mihi, vel vt pro me Romam eas, aut
aliquid aliud facias: quo caſu verus
innominatus contractus eſt do vt
des, vel do vt facias, iuxta l. natura-
lis. §. & ſi quidé. &. §. aut cum do. D.
de prę ſ. verbis: & tunc nulla dubita-
tio eſt, quin pactum illud valeat &
veſtiatur: & rei interuentu veſtiri di-
citur, quod eſt generale in ijs contra
ctibus, vt tradit gloſſ. in dict. l. in trá
ditionibus. & contra Iacob. Butri.
defendit ibi Bartol. num. 1. aut poteſt
fieri, vt ex prædicta relatione pacti
ad traditionem, nullus innominatus
contractus reſultet, & adhuc pactú
illud efficax eſt cohęrentia traditio-
nis veſtitum, ex generali regula dict.
l. in traditionibus. veluti ſi rem dede
ro tibi, vt eam mihi aut Titio poſt
tempus reſtituas, iuxta. l. 2. & l. quo-
tiens. C. de donatio. quæ ſub modo.
quo caſu non contrahitur, do vt des:
quia non propter pactum reſtitutio-
nis res data eſt, ſed liberalitatis cau-
ſa, & tota conuentio circa vnam &
eandem rem verſatur: ſicut cùm do-
tem do, vt poſt ſolutum matrimoniú
reſtituas, nullus eſt innominatus có-
tractus, do vt des: ſed ſolum pactum
rei traditione veſtitum, vt eleganter
contra Bartolum explicat Alexan.
de Imol. in dict. l. legem. num. 3. C. de
pactis. quem refert & ſequitur Iaſon
in dict. l. in traditionibus. num. 1. cu-
ius quidé diſtinctionis ille apud nos
eſt maximus & notandus effectus:
quod primo modo re tradita cú ad-
iectione pacti, Regia gabella quaſi
ex vera permutatione debebitur, iux
ta. l. 2. tit. 17. lib. 9. Recop. in ſecundo
autem non ita. prout notabimus in-
fra cap. 17. num. 7. Igitur ſi bona meá
dedero tibi eo pacto, vt debita mea
ſoluas: verus eſt innominatus cótra-
ctus do vt des, quia vnum pro alio da
tur, iuxta cóſiderationem deſumptá.

dubio aio, decimam totius pretij eſſe
ſoluendam, quia verè tanti vendita
res eſt, & verificãtur verba legis Re-
giæ, quæ de venditionis decima lata
eſt in.l.1.tit.17.lib.9.Recop.ibi: *De to-
do el precio porque vendieren*, quamuis
enim vendendo vt liberam rem illã
cenſuatam, in crimen ſtellionatus in
ciderim.l.3.D.de crim.ſtelli.ideoque
poſsit emptor contractum reſcinde-
re pretio repetito, ſi vellit, iuxta.l.68.
tit.5.part.5.& quæ in terminis notat
Peretius in.d.Rubr.tit.2.lib.8.Ordi.
pag.29.col.2.benè tenet & valet ven
ditio ipſo iure in tota re, non deducta
parte, quæ cenſui correſpõdet. Quin
imò ſi rem alienam vel communem
certo pretio vendidiſſem vt meam,
& quia reſciuiſſet emptor alienã eſſe,
pretium mihi non ſoluerit, aut partẽ
pretij pro quãtitate alienę partis de-
duxerit, iuxta terminos.l.ſi poſt perfe
ctãm. & quæ ibi notãtur.C.de euict.
adhuc decima totius pretij in tuto
erit, quia verum eſt, me eo pretio ven
didiſſe, & validam venditionem con
tractã eſſe, l.rem alienam.D.de cont.
empti, cum notatis ſup.in ſcholio ad
d.l.1.Recop. verb, *vendiderint*. & dice
mus infra cap.14.nu.23.& cap.15.nu.
6.atque ita pluſquam ſemel iudicaui,
& obtentum eſt, hiſque explicit hic
articulus.

Veniamus ergo ad alium cenſum,
quem vitalem aut temporalem dixi-
mus ſupra in principio iſtius capitis,
38 nu.2, verſ.ſecundus eſt.* ex cuius cõ-
ſtitutione magnoperè litigatum vi-
di, an regalis decima debeatur, ſicut
ex reliquis conſignatiuis, cenſibus,
perpetuis, aut redimibilibus eam de-
beri ſupra reſoluimus: & Peretius in
Rub.tit.2.lib.8.Ordin.pag.33.col. 2.
generaliter, ait; quòd ex contractu an-
ni reddit. gabella debetur; nec diſtin-
guit inter cenſus perpetuos, & tem-
porales, quamuis de his omnibus ſu-
pra egerat in eadem Rubr.ex pag.28.
col.2. Et quamuis multi Hiſpani au-
tores de hac cenſus gabella mentio-
nem fecerint, nullum video, qui quo-
ad illam inter prædictos contractus
aliquam differentiam cõſtituat: qua-
les ſunt prædictus Peretius in loco al
legato, & Ioan.Parlado.lib.rerũ quo
tidia.cap.3.per totum.præcipue in.§.
8.vbi latè de hac cenſus gabella egit
Auendanius reſponſo.23.nu.1. Mon-
terroſus in praxi.tractat.7.fol. 153.&
Menchaca lib.1.controuer. vſufreq.
cap.11.nu.16. At qui ego vnam & eã-
dem rationem ſoluendæ decimæ ita
in vtroque cẽſu eſſe exiſtimo, vt nul
lam dubitandi rationem animaduer-
tam: quia vera in vtroque venditio
eſt, per quam hic non minus, quam il
le iuſtificatur, vt conſtat ex traditis
per Do.Soto lib.6.de iuſt.& iur.quęſ.
5.artic.2.in prima & ſecunda cõclu-
ſione.& per Couarr.lib.3.variar.reſo
lut.cap.7.nu.3.& cap.9.ex nu.7.& Di
dac.Peretiũ in dicta Rubr, tit.2.libr.
8.Ordin.pag.30.col.2.ver. quarta cõ
cluſio ſit.cum ſequentib. columnis,
vſque ad pag.32.col.1.in princip.ibi.
manifeſta eſt emptionis, venditionis
que ratio, eodemque modo loquitur
Regia pramagmatica lata hoc anno
1583.quæ his vitalitijs cenſibus mo-
39 dũ imponit. Sic * vt manifeſtiſsimè
appareat, falſum eſſe dictum quoddã
notabile & valdè notandum in hac
materia, ſi verum eſſet, doctiſsimi vi-
ri D.Franciſci Sarmi.lib. 7.ſellectar.
interp.cap.1.nu.40.vbi ait, cẽſum ad
vitam conſtitutum non venditionẽ
eſſe, ſed aleatorium quemdam cõtra-
ctum, quaſi ex nunc cum cõſtituitur,
ſortem tibi dederim ſi moriar, tu au-
tem des mihi penſionem annuam ſi
viuam: prout ſimiliter ludum fortu-
næ, puta taxillorũ, aut chartarum, re
ciprocam quandam promiſsionem,
ſeu dationem eſſe dicimus ſub cõtra
rijs conditionibus, ſi plura pũcta for
tuna mihi aut tibi dederit, prout ex

S.Tho.

S.Thom.2.2.quæſt.32.artic.7. Imola & Doctoribus in cap.penul. de vita & honeſt. clerici. tradit Andr.ab Exea,de pactis,nu. 442. ad medium, vt eam conuentionem non rectè in nominatum contractum, do,vt des, appellauerit Do.Sot.lib.4. de iuſt.& iur.q.5.artic.2.in.5.concluſ. cum ſit potius,vt dixi, reciproca quædā datio ſub caſuali illa conditione cōtracta: quemadmodum ſi tibi promiſero decem dare,ſi Rex venerit, & tu mihi ſi non venerit: quod licitū eſt ex.l.ſi quis ita fuerit ſtipulatus. D.de verbor. oblig. quod quidem ſi ita in vitali cenſu procederet,facilè intelligeremus ex illiuſmodi contractu decimam non deberi,quæ vel ex vēditione,vel ex permutatione ſoluē. l.1.&.l.2.tit.17.lib.9.Recop.Sed certè contrarium ex præhabitis cōſtat: eſt enim,vt dixi, vera & perfecta vēditio: at qui Carollus Molinæus,quē vir ille doctiſsimus pro ſe allegat, in tractatu de vſuris. q.72. paſsim, ait, emptionem & venditionem cenſus vitalis: in quo aliter aleam conſiderat, quám vir ille videtur accepiſſe: conſiderat enim vt alea eſt in vera & perfecta venditione iactus retis, de qua in. l. ſi iactum retis. D. de actio. empti. & diximus ſupra cap.9.n.40. Sed & præterea cùm hic cenſus vitalis conſtituitur, nedum vera emptio

40 & venditio cōtrahitur, vt diximus,* ſed etiam rei immobilis ſuppoſitio interuenit, & neceſſaria eſt, ſicut in reliquis perpetuis cenſibus deſiderari diximus ſupra nu.18. eſt enim proprij motus Pij.V.ſuper forma creandi cēſus,generalis deciſio, omnes annuos redditus cōtinens tam vitales, quám perpetuos, nec de hac re vlla vnquam dubitatio fuit: ita vt in hoc nōn minus,quàm in illis,res ipſę ſuppoſitæ venditæ eſſe intelligantur: in illis quidem perpetuò,in hoc autem temporaliter vſque ad incertum tempus vitæ illius,cuius mortali fato cēſus ille fuerit limitatus,iuxta ea quæ ſuperiús late reſoluimus ex dict. nu.

41 18.*Conſtat enim temporales rerum venditiones fieri poſſe, ſicut perpetuas,vt notatur in.l.fin.vbi glo.verbo,contractus.C. de legat. & reſoluit Tiraquel.de retract.lign.§.1.gloſ. 14. nu.88. quin autem ex quacumq; venditione,ſiue temporali, ſiue perpetua,Regalis decima debeatur, dubitare non licet: quomodocumque enim verum ſit,venditionem eſſe cōtractam,legi Regiæ locus fiet, vt tradidimus ſupra in præfatione,in ſcholio ad.l.1.tit.17.lib.9. Recopil.verb. vendiderint. Itaq; ex prædictis ego non video,cur ex iſtius modi cenſus vitalis conſtitutione per pecuniam facta, Regalis decima non debeatur, eiſdem regulis ſeruatis, quas in cenſu perpetuo conſignatiuo ſupra tra-

42 didimus per totum caput:* ita vt mirari non deſinam, quod cúm ita ſemel,me quidem conſulente,in fauorem gabellarij iudicatum eſſet, per Regios ac ſupremos iudices Valliſoletanæ Chancellariæ reuocatū fuit.

Aduerto autem, quod aliquando & perſæpè cenſus iſte vitalis conſtitui ſolet ſuper iure aliquo,quod forte vēditor à Rege habet(*juro* vulgus appellat) de quo dicemus infra nu. 76.quod rectè fieri poteſt, quia ius illud ꝓ re immobili iudicatur ex Clemen.exiui.§.cumq; annui redditus. de verbor.ſignific. & notat Auend. de exequen.manda.lib.2.cap.14.nu. 15.in fine.& verificantur verba Pontificis in prędicto motu proprio, in princip.ibi: *Niſi in re immobili,aut quæ*

43 *pro immobili habeatur.* Et * iſto quidē caſu ex tali cenſu ſuper eo iure conſtituto gabella non debebitur ea ſingulari ratione, quia nec ſi ius ipſum à domino vēderetur,exigi poſſe propter communem praxim,de qua agemus infra hoc eodem capite nu.pen.

Quin

Quin imo nec ſi perpetuus cēſus ſuper eo iure conſignaretur, decima pe tenda erit ex prædicta ratione: & ſi ſimul in eo iure cum alijs rebus immobilibus fuerit cōſignatus, pro rata illius iuris erit decima defalcāda: quia cum in his cenſibus vel res ipſę ſuppoſitæ maximè inſpiciantur, tam vt diuidatur gabella, quàm vt ipſa peti queat, vt latiſsimè ſupra reſoluimus iſto capite, effectus iſte neceſſariò conſequuntur & dimanant: quos notare oportet pro limitatione eorum, quæ tradidimus ſupra, nume. 5. & numer. 14. Itaque quod dicimus, ex vitali & perpetuo cenſu Regiam gabellā deberi, ita veré accipiendū eſt, ſi ſuper alijs annuis redditibus, præter hæc Regalia, quæ *juros* dicimus, vel immobilibus rebus cenſus illi conſtituantur: quia cum res illæ ſuppoſitæ perpetuò, aut temporaliter vendi intelligantur, nulla ratio eſt tam in temporali, quàm in perpetuò, cur gabella ſolui non debeat, ac ſi verè & realiter res illæ venderentur.

Sed quamuis hęc ita difficilia eſſe videantur, maior ac difficilior dubitatio eſt in cenſu illo reali, ſeu prędiali, aut reſeruatiuo, de quo diximus ſupra hum. 3. verſ. tertius eſt. * nempè,
44 cum fundum meum do tibi ad cenſum annuum certæ quantitatis mihi ſoluendæ, eumque redimibilem: ità vt quotieſcumque dederis mihi, aut hæres tuus, vel quicumque rei poſſeſſor tantam pecuniam, quanta valet is annuus redditus in fundo illo reſeruatus, ad rationem illius pro quatuordecim vel pluribus, iuxta moderationem l. 6. titu. 15. libr. 5. Recopila. redemptus ſit, & fundus ipſe liber apud te maneat ſine onere & cēſu: quod quotidie vīdemus fieri. Ex hac ergo cenſus ſpecie magis dubitare licet, an Regalis decima debeatur: & ſi quidem debeatur, quo tempore & cui gabellario ſoluenda ſit, an tēpore conſtitutionis, an verò tempore redemptionis: quod vt plenè cognoſci queat, diſputare oportet, qui ſit iſte contractus, ſcimus enim ex ſola venditione & permutatione Regiā gabellam deberi. l. 1. & l. 2. tit. 17. lib. 9. Recopila.

45 Et primo videtur,* quod hæc datio fundi in cenſum, mera ſit, ac propria emphyteuſis, atq; ita ex ea nulla decima debeatur ex traditis ſupra c. 1. num. 4. & hoc eodem capite nu. 5. differt enim emphyteuſis á venditione & permutatione, & reliquis contractibus, vt tradic. text. in. §. adeò. Inſtit. de locatión. & conduct. ſed in cōtrarium eſt veritas, & communis Doctorum ſententia, quia in contractu cēſuali, de quo agimus, dominiū rei tam directum, quàm vtile in recipientem transfertur: in emphyteuſi autem non, niſi vtile, directum verò apud concedētem manet, vt eſt gloſ. in cap. conſtitutus. verbo, iuxta ratam. in fin. de religio. domi. quam ſequuntur Doctores communiter, vt dicit Abbas ibi nu. 20. Iaſ. in l. 1. nū. 39. C. de iure emphyt. & reſoluit Iulius Clar. lib. 4. ſenten. §. emphyteuſis. q. 1. & Anto. Gom. & Palac. Rubeus in l. 68. Tauri. num. 8. & alij plures paſsim notant.

Præſes autem Couarr. libr. 3. variarū reſolutio. cap. 11. per totum agens de hoc contractu cenſuali, vt inquirat, an in eo retractus ſanguinis locū habeat, & an ſtatim vbi fundus datus eſt in cenſum, vel poſtea cum cenſus redimitur, conſanguineus poſsit re-
46 trahere iuxta. l. 7. tit. 11. lib. 5. Recop. * exiſtimat, & tradit in dicto loco. nu. 6. verſ. quinta ratio. in hac datione fundi in cenſum redimibilem, iuxta ſpeciem propoſitam, duos contractus ſub vnius nomine contingere: atque vtrumque emptionis & venditionis eſſe. Primū, ſcilicet, ipſius fun di

di pro pretio & pecunia, per quam cenſus redimi debeat & poſsit: alterum vero cenſus conſtitui, iuxta ipſius pretij quantitatem, ad rationem vnius pro quatuordecim cum pacto redimendi, iuxta d. l. 6. Recop. at qui hunc vltimum á priori diſtingui, cú in eo ſit venditor ille, qui in priori nomen emptoris habet: putat enim Couarruuias, vt ibidem ipſe explicat, num. 6. verſi. tertio, quod quando ego do tibi hũc fundum pro decem aureis annuis mihi ſoluendis, cum pacto redimendi: ego videor fundum illum purè tibi vendidiſſe pro pretio centum & quadraginta aureorum, quibus cenſus ille redimi debet: & tu videris pretiũ illud breui manu mihi ſoluere, & ego tibi iterum dare, ac ſoluere pro pretio illius annui redditus decé aureorum, qué à te emo, argum. eorum, quæ de ficti one breuis manus tradunt Doctores in l. certi codictio. §. ſi nummos & l. ſingularia. D. ſi cert. pet. & latè agemus infrà cap. 11. ex num. 11. atq; ita infert Couarruuias, quod ſtatim ac fundus ille patrimonialis in cenſum datus eſt, locum retractus habet: quia purè eo tempore fundus venditur, & ſuccedit diſpoſitio dictæ. l. 7. Recopilat. & nos poſſumus ex eadem reſolutione ad noſtram quęſtionem colligere, quod ex eiuſmodi datione rei in cenſum, nedum vnica, ſed duplex quoque Regalis decima ſolui debeat ex venditione duplici: prima quidem à me, quia fundum tibi vendidi centum & quadraginta aureis: & altera à te, quia eodem pretio cenſum decem aureorum mihi vendidiſti: ex quo contractu decimam deberi, iam ſuprà reſoluimus, num. 5. & nemo eſt, qui dubitet, vbi duplex venditio eſt etiam eiuſdem rei duplicem gabellam deberi, vt dicemus infrá cap. 13. num. 3.

47 Sed profectò * hæc ſententia rectè proculdubiò procedit, quando partes ita expreſſé contraxerunt, vt primo fundi venditionem facerent certo pretio ſtatuto: ac deinde ex pretio illo cenſum conſtituerent, ſiue in eadem ſcriptura, ſiue in diuerſis, iuxta priorem ſpecié propoſitá à prædicto Couarruuias in principio illius cap. 11. eo quod verè, aperteq; eo caſu partes voluerunt duos contractus efficere: atque ita ab eorum voluntate recedendum non eſt. l. ille aut ille. de lega. 3. nec locus coniecturæ relinquitur. l. continuus. §. cum ita in fine. D. de verb. obligat. ita vt proculdubio dicere debeamus, in ea ſpecie duplicem gabellam deberi; nempè ab vtroque venditore, vt explicui.

48 At verò valdè dubia, immò planè falſa ea ſententia eſt, * quando nõ ita diſtinctè duos contractus efficiẽtes partes contraxerint, ſed vno cõtextu & orationis ſpiritu ita dixerimus, quod ego do tibi hunc fundum in cenſum pro decem aureis annuis mihi ſoluendis, eo pacto, vt datis cẽtum & quadraginta aureis, quæ eſt legitima ſors ad rationem vnius pro quatuordecim iuxta leges Regias, poſsis redimere: & tu ita agnoſcis ſub eo cenſu, annuoq; reddituſundum illum à me recipere, adhibitis clauſulis & pactis, quæ in huiuſmodi contractu cenſuali adhiberi & adſcriptio ſolent. Hæc enim poſterior ſpecies valdè differt à priori, vt ex ſequentibus apparebit, quamuis vt ſimiles & æquales propoſuerit Couarr. in dict. cap. 11. in prin. ibi. ſic & eadem quęſtio proponitur. & quamuis idem ius in vtraque eſſe dicat Io. Matientius in. l. 7. tit. 11. glo. 1. nu. 24. libr. 5. Recopilat. & earum quidem differentia, vel ex eo potiſsimũ conſtat, quod cenſus qui ex hac poſteriori ſpecie reſultat, natura differt à cẽſu prioris ſpeciei: eſt enim hic poſterior

ſterior re ipſa data ſine pecunia conſtitutus & contractus: qui procul dubio licitus eſt ab vſuræ labe longè diſtans, & lógiùs quam cæteri, qui per pecuniam conſtituuntur: nec ideo locũ in eo habet deciſio proprij motus Pij. V. ſuper forma creandi cenſus, de quo latè ſupra egimus: & à cæteris eum diſtinguens reſeruatiuum appellat D. Soto lib. 6. de iuſt. & iur. q. 5. artic. 1. in princ. & nos diſtinximus ſupra num. 3. verſ. tertius eſt. ille vero cenſus qui ex priori illa ſpecie reſultat pecuniarius, & conſignatiuus eſt, quia apertè ex expreſſa partium voluntate pecunia emitur, & conſtituitur ſuper re vendita, vt iam
49 diximus.* Ita vt magnopere animaduertendum ſit, quod ſi cenſus ille, de quo in ſpecie priori, de qua ſupra nu. 47. ſine præſenti & numerata pecunia conſtituatur, nullus erit hodie ex diſpoſitione prędicti motusproprij: quia licet pretium illud, per quod cõſtituitur, verè & realiter á venditore cenſus deberi conſtet ex emptione, fundi dati, adhuc ex eo debito ſine reali interuentu pecuniæ cenſus hodie conſtitui nequit ex prædicta Pótificia conſtitutione, ibi: *Non autem prius recepto, integro, iuſtoque pretio.* Et infra ibi: *Pro cenſibus temporis, vel præteriti.* Quæ ita in praxi ſeruaretur, quicquid aliud contra expreſſam illam deciſionem voluerit Petrus à Salazar in tracta. de vſu & conſuetud. cap. 8. ex. n. 45. niſi regia ſupplicatio obſtitiſſet, de qua ſupra nu. 20.

Quin imò tantùm abeſt, quod in hac reali cenſus cóſtitutione duplex venditio ſit, iuxta ſententiam Dida. Couar. vbi ſupra: vt veriſsimum ſit potius nullam venditionem contrahi, neque fundi dati, neque cenſus cõſtituendi: eſt enim ea conuentio pactum quoddam rei traditione veſtitũ, ad quod præſcriptis verbis actio datur, iuxta text. elegantem in l. fin. C. de rerum permut. iunctis ijs, quæ diximus ſupra num. 36. & quę dicemus infra nu. 52. & nu. 53.

Cæterum Auendanius expreſſè agens de gabella iſtius cenſus, in reſ-
50 poſ. 29.* vt indubitabile præſupponit, Regalem decimam ex eo deberi, non quidem duplicem, vt ex præhabita Didaci reſolutione colligendũ videbatur, ſed vnam dumtaxat: hoc enim vt vero promiſſo, id tãtũ principaliter agit ac diſputat in eo reſpõſo, cui gabellario decima illa debeatur: ſcilicet an gabellario illius anni, quo res in cenſum datur, an vero illius, quo cenſus poſtea redimitur: & reſoluit gabellario prioris anni eſſe ſoluendam, ſtatim quidem cum res in cenſum datur, non expectato tempore redẽptionis: nec illud diſputat, quod modò nos in dubiũ reuocam', ſcilicet, qui ſit iſte cõtractus cenſualis, vt ex eo decimá venditionis, aut permutationis deberi aſſeuerimus. Obiter tamé, & vt indubitabile tradit in principio illius reſpóſi, ibi: vt datis decẽmillibus cẽſus ille tanquã emptus non ſolueretur: & deinde in verſ. & primo. & verſ. fin. idẽ ſignificat. quod cum fundus aliquis in cenſum redimibilem datur, venditio cõtrahitur non quidem in ipſo fundo, nec in reſeruati cenſus conſtitutione, vt falsò putat Couar. in dict. cap. 11. num. 6. ſed in cenſus redemptione: ita quod, cum de redimendo cenſu illo reſeruatiuo & reali paciſcimur, ego videar cenſum illum meũ in re mea reſeruatum tibi vẽdere pro illa ſorte, atque ita ego, qui rem in cẽſum dedi, decimam debeam: non tu, qui potius pro illa ſorte principali poſtea ſoluenda cum volueris, cenſum illum meum videris emere. At qui ſi venditio iſta non in redẽptione cenſus, ſed in ipſius conſtitutione con-

contraheretur, iuxta ſententiam Couarr. vbi ſupra, & prout in alijs cenſibus conſignatiuis contrahitur, vt diximus ſupra, num. 4. non ego, ſed tu qui eſſes venditor cenſus, gabellam eſſes ſoluturus, ex traditis ſupra nu. 6. ex quibus omnibus iam vides (lector optimè) quanta ſit horum Doctorum contrarietas in hoc paſſu difficili, & quotidie practicabili: Couarruuias enim duas venditiones conſiderat: Auendanius autem vnicã dũtaxat, eamque diuerſam ab illis duabus, vt explicuimus.

51 Sed & præterea nota,* quod quotidiana praxis in pluribus iſtius Regni locis obſeruata longè ab vtriuſq; autoris ſententia diſtat: hæc enim ſic ſe habet: quod cum ego do fundum meum in cenſum redimibilem, vnica dumtaxat gabella debeatur, quaſi vnica etiam venditio contrahatur, à me quidem, non ab eo qui fundum recipit: in quo praxis iſta Auendanij ſententiæ conſonat. Cæterum illa gabella non ſoluitur eo tempore, quo res in cenſum datur, nec illius tẽporis gabellario, vt aliás putat Auendanius, ſed eo potius tempore, quo cenſus redimitur, & illi quidem gabellario, qui illius etiam temporis gabellas conduxerit: & quia ab antiqua practica non eſt recedendum, vt inquit Baldus in l. illud vſitatiſsimum. D. de excuſa. tutor. & probat tex. in l. ſi quis donaturus. ibi: *vſitatum eſt*. D. de vſufruct. & communis obſeruantia tanquam lex ſeruari debet, & minimè ſunt mutanda, quæ certam interpretationem ſemper habuerunt. l. ſi de interpretatione. & l. minimè. D. de legibus. quomodo argumentatur Bald. in cap. 1. de feudo ſine culpa non amittendo. in vſibus feud. dicens, & ita ſeruat practica, quæ eſt vera intellectrix legum: ego amplector iſtius praxis ſententiã, & ſecundũ eã hanc noſtram quæſtionem reſoluendam eſſe aio: cũ quia ita vſitatum eſt, vt ait d. l. ſi quis donaturus. & Doctores de hac re agentes nõ ſatis ſibi cõſtant, vt ex prædictis patet: tũ, quia ſic ſe habere iuris veritaté exiſtimo: quod vt explicem ita reſoluo.

Et aio, quòd quando ego do tibi fundum meum in cenſum ſiue perpetuum, ſiue redimibilem, non ego vendo tibi fundum, quia nullum pretiũ eſt, vt expreſſe tradit Car. Molinæus in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. quæſt. 19. nu. 56. nec ex eadem ratione tu vendes mihi cẽſum aliquem ſuper illa re cõſtituẽdum, cum nullum pretium ſit: quicquid per breuis manus fictionẽ vtriuſque rei venditionem fieri voluerit Couar. d. cap. 11. num. 6. cuius ſententia eo ſolo caſu rectè procedit quando ita expreſſe dixiſſem: quod vendebam tibi fundum tali pretio, & quod ex pretio ſolueres mihi cenſum, vt notauimus ſupra nu. 47. cum animaduerſione, de qua in nu. 49.*

52 Nec prętereà eo caſu aliqua permutatio eſt, nempè fundi pro cẽſu in eo conſtituendo per te, poſtquam fundus eſſet tuus: quia licet illud nõ male dicendum videretur, eo quod ſi pecuniam dediſſem pro eo cenſu à te conſtituendo in re tua, emptio & vẽditio eſſet, vt diximus ſup. num. 4. ac ideo ſi rem dedero pro tali cenſu, permutationem fore videatur, iuxta regulam. l. naturalis. §. etſi quidem. D. de præſc. verbis duplicemq; ideò gabellam deberi ex. l. 2. tit. 17. lib. 9. Recopi. cum notat. ſup. num. 9. ſecus ſe res habet: ea ſingulari ratione, quia cum cenſus conſtitutus in re, & ipſamet res cẽſui ſuppoſita, reſpectiué iuxta cenſus quãtitatem, pro eodem habeantur, vt ſatis conſtat ex traditis ſupra nu. 18. & nu. 20. nõ poterit permutatio aliqua intelligi in hac damnatione rei in cenſum, cum duæ

duæ res non ſint, prout neceſſarium eſt ad hoc, vt permutationis contractus celebretur: eſt enim illa vnius rei pro alia re datio ſiue conceſsio. l. 1. vbi Grego. tit. 6. part. 5. & dicemus infra cap. 17. num. 7. licet vltra earum ſit pretiū vel merx, nó diſtinguatur. l. 1. D. de re. perm. & diximus ſupra. n. 35. ſed vnica potius res dūtaxat reperitur. nempe res ipſa cenſuata, quæ, vt dixi, eadem eſt cū ipſo cenſu. Quæ ſanè reſolutio ex ijs, quæ ſtatim dicam, euidentius apparebit.

Qui ergo ſit iſte cótractus textum
53 *habemus docétem in. l. fi. C. de rer. perm. qué rectè ad hoc allegat Dom. Soto lib. 6. de iuſt. & iur. q. 5. art. 1. in prin. vbi dicitur, ꝙ ſi dedi tibi fundū, vt menſtruū annuū vè quid mihi præſtes: quæ ex noſtra ſpecies, nulla mihi nominati cótractus actio cópetit, ſed præſcriptis verbis actio datur ergo nulla, vt dixi, in eo cótractu védítio eſt, vt aliás putabat Couarr. vbi ſupra, & aduerti ſupra. núm. 49. verſ. quin imò. ſed eſt potius pactū quoddā nudū rei traditione veſtitū: quia vt inquit ea. l. ſic. benè mihi licet in traditíone rei meæ quācumq; legé dicere, & efficax pactū apponere, iuxta terminos. l. in traditionibus D. de pactis vbi DD. notant, & in. l. lege. C. eod. titu. & c. cū dilecti. vbi Abb. n. 3. de donati. quo caſu quáuis præſępe & regulariter innominatus contractus reſultare ſoleat, népe do vt des, aut do vt facias, iuxta. l. naturalis. §. et ſi quippé. &. §. at cū do. D. de præſ. verbis. veluti in ea ſpecie, cū rem do eo pacto, vt aliā rem mihi des, vel vt aliquid pro me facias, vt notat Bart. cū gloſ. ibi in. d. l. in traditionibus. n. 1. tamen id procedit & locum habet, quando vnum datur, vt alia res diuerſa datur: ſecus auté cum res datur eo pacto, vt aliquid ex eius fructibus menſtruum annuumvé, vel in aliud aliquod tempus detur: quia tūc enim non duæ res in conuentione ſint, ſed vnica, quæ datur, duntaxat, quæ eadem vel in parte, vel in fructibus, cuius pars ſunt, poſtea redditur. l. fructus cum notatis D. de rei vendicat. nullatenus fieri poteſt, vt innominatus contractus do vt des, aut permutatio ex prædicta conuentione reſultet: ſed eſt quidem, vt dixi pactum quoddam nudum traditionis cohærētia veſtitum iuxta. d. l. in traditionibus. & quæ tā eleganter, quā vtiliter in hac materia tradit Alexan. de Imola in. d. l. legem. nu. 3. C. de pactis. & reſoluimus ſupra. nu. 34. ꝙ quidé ita euenit in hac datione rei in cenſum, quia cum talis cenſus conſtitui nequeat niſi ex re fructifera, cuiꝰ fructus valeant ad annui redditus ſolutione, iuxta cómunioré Theologorum & Iuriſtarum ſententiá, quā reſoluit Did. Peret. in rubr. tit. 2. lib. 8. Ordin. pag. 36. col. 2. in fin. à qua ipſe ait nó eſſe recedendū: qui ré ita in cēſum dat, vt quid annū ſibi præſtetur in pecunia vel alia re, ſimilis eſt illi, qui re data, ſpecialiter aliquid ex eius fructibus ſibi dari paciſceretur. annuus enim redditus & cenſus hoc ſonat, vt ex reſoluatur. l. patrimonij. & l. fundi Aebutiani, D. de vſufruct. leg. quas ad hoc allegant Innoc. & Doctores in cap. in ciuitate. de vſur. relati per Licent. Pizarro in gloſſ. ordinationis de Guadalupe. verb. *o en compra de heredad.* in principio.

54 Eſt tñ aduertédū, ꝙ quáuis cēſus iſte reſeruatus, videri nó poſsit in fundo illo cōſtitutus, dū fūdus ipſe meus durat, q̃a res ſua nemini ſeruit. l. vt frui. D. ſi vſusfr. pet. & l. in re cómuni D. de ſeruit. vrba. atq; ideò neceſſarium ſit, ꝙ prius fiat tuus: tñ nó ideo ã te cōſtitui dici poteſt pro illa re & fūdo à me in cenſum dato: ſed potiꝰ intelligendū eſt, quod tu accipis eū fundū

cum eo cenſu, qui per pactum in rei traditione appoſitum, dominij in te transferendi cauſam præuenit, quaſi iam ab antiquo tributarium tibi dediſſem, argument. text. in. l. 1. §. final. cum. l. ſequent. D. de rebus eorũ qui. cum notatis ibi per Doctores, & Pinelum. in. l. 1. C. de bon. mat. 3. part. nu. 52. & D. Fran. Sarm. lib. 3. ſellecta. interp. cap. 8. num. 8.

Itaque ex prędictis clare conſtat,
55 ꝙ * contractus iſte cenſualis nec eſt emptio neq; vẽditio; nec permutatio aut aliquis alius innominatus cõtractus do vt des: quę ſolę conuẽtiones Regalẽ decimam pariũt iure noſtro: ſed eſt pactũ quoddã nudũ ipſiuſmet rei datę traditione veſtitum, iuxta. l. in traditionibus. D. de pact. ita vt appareat nullam ex ea conuentione gabellã deberi. Sed quia in quęſtione noſtra adiectum eſt. vt quotieſcumque dares mihi centum & quadraginta aureos, cenſus decẽ aureorũ in re illa reſeruatus eſſet redẽptus, & fundus apud te liber maneret: videtur, quod ex ea redemptione, iuris illius venditio per me fiat eo pretio, & tu emere videaris: do enim pro pecunia quod meum eſt in illa re, iuxta l. naturalis. §. etſi quidem. D. pręſ. verbis. prout non male videtur voluiſſe Auenda. d. reſpõſ. 29. atq; ideo ex eo contractu gabellam deberi, vt tenet idem Auendanius, & antiqua praxis obſeruat, vt notauimus ſup. n. 50. & 51. cum qua reſolutione interin trãſeundo, plura in praxi notabilia colliguntur.

Primum (idque manifeſtum, &
56 neceſſarium) * quod cũ gabella iſta non ex conſtitutione cenſus prędialis reſeruatiui, ſed ex eius redemptione debeatur, quia in hac, nõ in illa, vẽditio eſt, vt explicui: apertè fiet, ꝙ ſi fundus in cenſum perpetuũm detur nullo tẽpore redimibilem, prout fieri poteſt ex traditis ſupra nu. 3. nulla vnquam ex eo contractu gabella debebitur noſtro iure, niſi forte poſtea vere & realiter ex mutuo partiũ conſenſu cenſus ille data pecunia redimatur, quia tunc vera venditio erit, & gabella debebitur ex traditis ſupra iſto capite nu. 11.

57 Secundum colligitur, * quod ſi res detur in cenſum redimibilem, cũ ex illo redemptionis pacto ipſius cẽſus venditio contrahi videatur, vt diximus: fiet, vt ſtatim ex eo tempore cõuentionis gabella debeatur: id enim regulare eſt, vt eo ipſo quod venditio contrahitur, gabellę oriatur obligatio, quamuis nec res tradita, nec pretium ſolutum ſit ex reſolutis ſupra cap. 3. atque ita expreſſe in proprijs terminis tenet Auendanius in dict. reſp. 29. per totũ. Sed in contrarium ſe habet communis praxis diu obſeruata, vt admonimus ſup. nu. 51. nẽpẽ, ꝙ gabella iſta nõ debeatur, nec ſoluatur, niſi eo poſt tempore, cũ cẽſus ille redimitur: à qua practica (vt dixi) recedendum non eſt: præſertim quia (vt ego interpretor) iuſtiſsima iuris ratione fundatur, ita vt eã vbique locorum obſeruandam eſſe exiſtimem. Etenim licet veriſsimum eſſet, à principio, cum res in cẽſum datur & de redimendo cenſu paciſcimur, veram illius cenſus certo ac deſignato pretio venditionem cõtrahi: ſciendum eſt, quod non pure contraheretur, vt patet, ſed conditionaliter quidẽ, ſi pecuniam ſortis mihi dederis: tunc enim cum ſors principalis ab emptore datur, cenſus redimitur, non antea: at qui cõſtat conditione venditionis pendente decimã nõ deberi, donec ea impleta vẽditio purificetur, vt latè reſoluimus ſup. c. 5. n. 1. purificatur autẽ, vt patet, ea cõditio, cũ cẽſus redimitur: ideoq; iuſtè eo redẽptionis tẽpore gabella debetur,

tur, non antea, ſecundum communé
praxim, & veram iuris rationem.
Verùm hæc interpretatio, & in-
tellectus illam habet difficultatem:
58 * quod ſi ita intelligimus venditum
eſſe cenſum, ſi emptor cenſualis pe-
cuniam ſortis dederit, & redimere
voluerit: fiet iam, vt nullo vnquam
tépore gabella debeatur, quæ ex ven
ditione nulla nó debetur, vt dicemus
infra. c. 14. nu. 1. etenim venditio cé-
ſus, quæ ſecundú eum ſenſum in em
ptoris volútatem confertur, nullius
momenti erit à principio, iuxta re-
gulam. l. in vendentis C. de contrah.
empt. atqui etiam fieret, vt ego non
teneret (etiam oblata ſorte) redemp-
tionem cenſus admittere, vtpote qui
ex illa venditione in emptoris volú-
tatem collata, atque ideò nulla, non
obligaret, ex eadem iuris regula. Vn-
de Auendanius hac difficultate ſu-
perius in dicto reſponſo. 20. verſ. ne-
que poteſt, ſumat, iſtam venditioné
puram eſſe; ideòque ſtatim cú res in
cenſum datur, gabellam deberi non
expectato tempore redemptionis: &
validam etiam venditionem eſſe ait,
quia eius ſubſtantia nó confertur in
voluntatem emptoris cenſualis, qui
debet cenſum redimere, ſed ſolú con
fertur tépus, quando velit redimere:
quo caſu cótractus valet, nec volun-
tarius dici poteſt ex notatis in. l. cen
teſimis. §. fin. D. de verbo. obligat. &
præterea inquit, quod licet ex volú-
tate promiſſoris contractus pendere
nó poſsit. l. ſub hac. D. de actu. oblig.
rectè poteſt pendere ex voluntate
eius, cui adquiritur, vt notat Paul.
Caſtrenſis in. l. Pomponius, la. 2. D.
de negot. geſtis. & ſic in iſto caſu pen
dere poteſt ex voluntate cenſualis,
quando velit redimere: quia in eius
fauorem tale pactum adiectum eſt:
nec ideò contractus nullus erit, ſed
obligatorius.

Sed in hac reſolutione vir ille
practicus, & valde doctus triplici-
59 ter errat manifeſtiſsimè: primo * dum
ait, quod hæc cenſus redimendi vé-
ditio pura eſt, atque ideò ſtatim ga-
bella debetur: quod quidem nedum
falſum eſſe conſtat ex eo, quod vi-
deamus eam venditionem a futuro
redemptionis euentu pendere, at-
que ideo impoſsibile eſſe, quod pu-
ra ſit, alias enim & ego agere poſ-
ſem, vt redimeres, quod eſt per-
abſurdum: ſed & iniquiſsimum eſſe
patet ex eo, quod cum cé ſus iſte etiá
natura ſua redimibilis, perpetuò du-
rare poſsit cenſuali nó rediméte, qua
ratione non iniuſtè perpetuus dici-
tur, argum. textus in. l. ſufficit. D. de
condict. indebit. & in hoc cenſuali
contractu non niſi ex redemptio-
ne gabella debeatur, vt ſupra pro-
bauimus numero. 55. fieret, quod ſi
cenſus iſte nunquam redimeretur, vt
poteſt contingere, & ſtatim á prin-
cipio gabella exigeretur iuxta Auen
danij ſententiam, indebitè eſſet ex-
acta, & præterea fieret, quod vnus
rei poſſeſſor cenſum redimeret, &
alius gabellam redemptionis ſolue-
ret, quod rationi non congruit.
60 Secundo errat, dú ait, * quod ſub-
ſtantia iſtius cótractus circa cenſum
redimendum, non confertur in vo-
luntatem céſualis, qui eum debet re-
dimere: ſed ſolum confertur tempus
quando velit redimere. Quia immò
potius, qui cenſum debet, non tene-
tur eum redimere: ea eſt enim illius
céſus natura & iuſticia principalior,
præcipuè cum per pecuniam conſti
tuitur, quod ſemper ſors principalis
intelligitur alienata, & nunquam à
domino cenſus peti poteſt, vt elegan
ter præter Theologos præcipuè Do
minicum Soto lib. 6. de iuſt. & iure.
quæſt. 5. artic. 3. tradit Carolus Mó-
linæ: de vſuris in princ. num. 21. & in

quæſtio.69.nu.443. & omnes de hac materia agentes ita notant: ac præterea ſi ſola electio temporis collata eſſet in cenſualis arbitrium, fieret, quod eo mortuo finiretur & redemptionis obligatio ex vtraque parte periret, iuxta deciſionem dictæ.l.cēteſimis. §. fin. in princip. cuius contrarium in hac cenſus redemptione obſeruatis.

61 Tertio errat in alia reſponſione,* quā adducit ex Paul. Caſtr. in.d.l. Pōponius. D. de neg. geſt. quia illud procedit in promiſsione ſimplici in qua nō ſit niſi ea obligatio, quæ adquiritur illi, in cuius volūtatem cōfertur: veluti cū promitto tibi decem, ſi volueris: valet enim talis promiſsio, ſicut & legatū relictum, ſi voles. l. ſi ita legatū. §. illi ſi volet. de leg. 1. vbi Baldus. & Ioan. de Imol. itē tenēt, reprobata gloſſa. in. l. á Titio. §. fin. D. de verbo. obli. quā reprobat etiā Salyc. in.d.l. in vendentis. nu. fin. C. de contrah. emp. & tenet Bar. in. d. l. cēteſimis. §. final. in princip. D. de verbor. obligat. at in contractibus vltrò citroque obligatorijs nemo eſt, qui illud dixerit: generalis eſt enim iuris ciuilis regula, vt nec in vēdentis, nec in ementis voluntatē cōtractus ſubſtantia conferatur, vt extat per Alexand. in dicta. l. centeſimis. §. fin. nu. 4. &. 5. Vnde cùm ex hoc redimendi pacto, de quo in iſto contractu cenſuali, verus & integer venditionis contractus reſultet, iuxta ea quæ ſuperius diximus. num. 55. non poteſt in eo prædicta Auendanij reſolutio

62 procedere: * quamuis verū eſt, quod ſi ex eo pacto non contractus, ſed prioris venditionis diſtractus proficiſceretur, non malè dixiſſet Auendanius: poſſet enim eo caſu redemptio illa in redimentis voluntatem conferri, iuxta terminos. l. 2. C. de pactis inter emptorem. quia tunc ſimplex eſt emptoris obligatio, qui eo pacto in fauorem venditoris obligatur redimere, & priorem venditionem retroagere ad. venditoris arbitrium: & ſic procedit in eo eadem ratio, quam ſtipulatione & legato ſupra conſiderauimus: Quin immò eo caſu, quamuis expreſſa conditio, ſi voles, adijceretur in retrouendendi pacto, iuxta materiam dictæ. l. 2. non vera conditio eſſet, vt morte periret, ſed quaſi admonitio quædam, iuxta. l. ſi decem cum petiero. D. de verbor. obligatio. vt vtrumque tradit eleganter Tiraquel. de retract cōuentio. §. 1. gloſſ. 6. numer. 16. quæ omnia valdè notabilia ſunt in hac materia.

Itaque quidquid Auendanius dixerit in prædicto reſpōſo. 29. verius

63 * eſt huiuſmodi venditionem, de qua agimus, quæque ex prædicto redimēdi pacto reſultat, ſub cōditione fieri: atque ideò non niſi poſteà redemptione ſecuta gabellā deberi ex obſeruata praxi, vt dixi. Nec obſtat, quod illa conditio talis ſit, vt in voluntatem cenſualis emētis conferri videatur, offenſa regula dictæ. l. in vendentis. C. de contrahenda emptio. quia vltra quod in noſtro propoſito nihil obſtet, eo quod cùm de gabella quærimus, illud neceſſario ſupponimus, quod cenſus redemptus eſt, atque ita venditio verè & realiter contracta, iuxta ea quæ diximus ſupra numero. 55. & ſic nihil intereſt quoad noſtram gabellam attinet, an ea redemptio, quæ iam eſt in eſſe deducta, ex valida vel inualida conuentione proficiſcatur: quidquid enim illud ſit, verum eſt, iam cenſus venditionem à partibus cōtractam eſſe, quod gabellario ſufficit vt patet: adhuc vt veritatem propoſitæ difficultatis aſſequamur, ita reſpōdeo, quod ſecūdum regularē illius pacti conceptionem,

ptionem, non ita concipitur, ſi voles redimere, redemptus ſit ſenſus iſte in re illa reſeruatus: alias enim ex ſola cenſualis voluntate is eſſet redemptus, & res libera remaneret, quod eſt per abſurdum, ſed ita potius concipitur, ſi tantam pecuniam in redemptione dederis, vt propoſuimus ſupra numer. 44. quibus verbis, licet vera conditio ex eis dimanet, vt probat textus in dicta l. 2. C. de pactis inter emptorem & venditorem.

64 ibi. *ſatisfacere conditioni.** (quod verbum tam pro pacto ipſo venditioni adiecto, quam pro ipſa conditione, ſub qua illud pactum cóceptum eſt, accipi poteſt) minime offenditur regula dict. l. in vendentis, quamuis vera & perfecta ex eo pacto véditio cēſus reſultet: quia licet ea conditio, ſi ſorte dederis, ſic in tua poteſtate ſit, vt ſi nolis pecuniam dare, atque ita conditionem implere, nūquam poſſit venditio eſſe purificata & perfecta, non ideo dici poteſt in tuum arbitrium conferri, veluti ſi ita diceretur, ſi voles, iuxta dictam. l. in vendētis. quia inter eas conditiones longa differentia eſt, iuxta. l. nónunquam. cum notatis. D. de cond. & demonſt. qua ratione dubitari nō poteſt, quin illo cenſus venditio valeat non mi-

65 nus, * quam ſi ita védederetur, ſi Capitolium aſcendenris: quæ códitio poteſtatiua eſt, ſicut illa, de qua in noſtra quæſtione, nempe ſi tantam pecuniam dederis, ſit tibi veditus iſte cenſus eo pretio: iuxta veram Romani & Baldi ſententiam, quam refert Salycet. in dict. l. in vendentis num. 7. quicquid ipſe cogitandū relinquat. C. de contrah. empt.

Tertiū principale, quod ex præhabita reſolutione colligitur, hoc eſt: quod cum prædicta cenſus venditio códitionalis ſi vt probauimus: atqui ea ſit conditionis nátura, vt cum impleta fuerit, ſic ad tempus geſti cótractus retrotrahatur, vt á principio videatūr purè facta venditio, iuxta regul. text. in. l. qui Balneum. & l. potior. D. qui potio. in pig. hab. & notata in. l. ſi filiusfam. D. de verb oblig.

66 ſiet, * quod facta cenſus redeptione, atque ita conditione venditionis impleta, nō debebitur decima ijs gabellarijs, qui eo redemptionis tempore fuerint, ſed illis potius, quos tempore rei incenſum datæ fuiſſe conſtiterit, iuxta veriſsimā reſolutione à nobis traditam ſupra cap. 5. nu. 10. cū Anto. Gom. 2. tom. varia. c. 11. nu. 30. verſi. tertius effectus. Verumtame in contrarium ſe habet prædicta cómunis practica, quæ his vltimis gabellarijs cōmodum gabellę defert, ita vt cū cenſus redimitur, decima deberi incipiat, eaq; gabellarius eius temporis potiatur. Et ab iſta communi praxi recedendum non eſſe exiſtimo vt iam ſupra dixi, nec quidem immérito, aut ſine cauſa: quia quamuis veriſsimum de iure ſit, quamcunque conditionem contractui adiectam ad tempus conuentionis retrotrahi, cum impleta fuerit, ex generali Regula dictæ. l. qui balneum. & dictę. l. ſi filiusfamilias. in poteſtate tua conditione, (qualis hæc eſt qua de agimus) communis Doctorum ſententia contrarium obſeruat, vt conſtat ex traditis per Antonium Gometium vbi ſupra dicto capitulo. 11. numer. 30. verbo, limitata tamen. & Couarruuias in practica. quæſtion. capit. 39. numero ſecundo, & quanuis etiam eam communem reſolutionem ac limitationem falſam eſſe oſtenderimus ſupra capit. quinto. numer. 12. tamen cum in hoc puncto communis omnium praxis prædictam Doctorum ſententiam obſeruauerit, vt ſcilicet in hoc caſu ea poteſtatiua

 condi-

conditio venditionis non retrotrahatur, atq; ideo ex nunc deberi incipiat Regalis decima, & per inde gabellarijs huius temporis debeatur nó puto propter auctoritatem vtriuſq; nempe praxis, & communis ſententiæ, in iudicando & conſulédo ab eis eſſe recedendùm: quicquid, vt dixi, contrarium de iure verius ſit.

Quarto & vltimo, ex hac tota cẽſus prędialis diſputatione colligitur:
67 * quod, quamuis regulariter ex cenſus redemptione Regalis decima nó debeatur, eò quod diſtractus ſit, vt explicuimus ſupra hoc eodem capite num. 10. ſecus eſt & obſeruatur, cum cenſus iſte prędialis ac reſeruatiuus redimitur, eò quòd talis redéptio verus eſt venditionis contractus, non diſtractus, vt explicuimus ſupra numer. 55. Etenim cum ego do tibi fundum in cenſum, & paciſcor vt illum poſsis certo pretio redimere: id ago manifeſtè, quod cenſus ille meus in eo fundo meo reſeruatus, iuxta regulam textus in. l. traditionibus. D. de pactis, & quæ diximus ſupra. nu. 53. tuus fiat eo pretio, ſtatim extinguatur in tua perſona, eò quod tibi res tua ſeruire non poteſt. l. vti frui. D. ſi vſusfr. peta. & l. in re cómuni. D. de ſeruit. vrba. atq; ideo apparet verá illius cenſus emptioné & venditioné contrahi pro ea pecunia: non minus, quám ſi nudam proprietatem fundi tibi dediſſem vſufructu eius mihi reſeruato, quem tu poſtea per pecuniam redemeris:
68 * quo caſu dubitare non licet, quin vera vſusfructus venditio contrahatur, ſiue ex præcedenti conuentione redemptio fiat, ſiue ex nouo & ſubſecuto conſenſu: quia veré quod meum eſt, per pecuniam cóſequeris, iuxta legé naturalis. §. & ſi quidem. D. de præſcrip. verbis. quãuis ſtatim in tua perſona per dominij conſolidationem extinguatur & pereat ex. §. final. Inſtitut. de vſufructu, & quod proprietarius cuiuſuis fundi, vſumfructum eius poſsit emere, expreſſe tradit cum communi ſententia Didac. Peretius in. l. 1. titul. 7. lib. quinto Ordinam. pagin. 139. per textum in. l. ſi in emptione. §. item ſi emptor. verb. ſuæ rei. D. de contrah. emptio. & l. ſi aliquam rem. D. de adquir. poſſeſſ. & tradit quoq; Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 7. nu. 60. Itaque (vt redeam) licet cenſus ille meus in re mea reſeruatus, cum eum per pecuniam redimis, ſtatim pereat & extinguatur ex ratione dict. l. vti frui. non ideò minus rectè dicitur, ſe illum emiſſe, & per emptionis contractú lucrifacere, argum. tex. elegantiſsimi in. l. ſi tibi homo. §. fi. de leg. 1.
69 l. ita vt obiter intelligas, * inter pactú retrouendendi in his annuis redditibus, & illud quod in rebus corporalibus véditis adſcribi ſolet, non rectá poſuiſſe differentiam Licentiatum Pizarro in gloſſa ordinationis de Guadalupe. in. 4. conditione. verbo, *comprar*, fol. 23. col. 3. vbi probare intendit, quod venditor cenſus, cùm eum poſtea redimit reddito pretio, nihil acquirit: ſicut ille, qui ré corporalem vendidit, & redimit. iuxta. l. 2. C. de pactis inter empt. quia immò & ille quoque adquirit ius reale, quod in re ſua vendiderat, licet ſtatim per conſolidationem extinguatur.

Ergo hoc vltimum corollarium reaſſumédo dico, quod ex iſtius modi cenſus prædialis redéptione, vera eius véditio reſultat, non diſtractus, ſicut cum vendis mihi cenſum ſuper re tua conſignandum certo pretio, eumque redimibilem, quem poſtea redimis, quia cum eo caſus cenſus venditio præceſſerit, retroacta modo: per redemptioné venditione diſtractus fit, iuxta tradita ſupra dicto num.

nume. 10. At in iſta cenſus prædialis origine & conſtitutione nulla cẽſus venditio aut permutatio præceſsit, ſed rem tibi ita cẽſuatam dedi, vt explicuimus ſupra num. 54. atque ideo data à te mihi pecunia pro illius cenſus redemptione diſtractus non eſt, ſed potius verus contractus, ac propria & vera venditio eſſe dici poteſt, vt dixi, ideoque ex ea gabella debetur, prout videmus quotidie ſolui.

Sed certè quamuis hæc ita bene explicata & reſoluta eſſe videantur, iuxta Auendanij ſententiam, cũ qua interim tranſeundum eſſe diximus
70 ſupra num. 55. *adhuc ſi verum amamus, & rem volumus acu pertingere, veramque & genuinam iſtius cenſualis contractus naturam perfectiſſime & ad extremum agnoſcere: ego aliter ſentio & ab omnibus ſentiendum exiſtimo: intelligo enim, quod quando res in cenſum redimibilem datur, vnum negotium eſt, non duo contractus, vt aliàs dicebat. I.C. in l. 2. §. adeo. D. locati. vt quemadmodũ cum res immobilis in cenſum perpetuum nunquam redimendum datur, nulla venditio aut permutatio eſt, atque ideo nulla gabella debetur, vt diximus ſupra numer. 56. cum ſuperius reſolutis: eſt enim eo caſu ſimplex quædam datio rei cum eo pacto de præſtando perpetuo redditu: quod quidem, licet nudum, rei traditione veſtitur: iuxta. l. in traditionibus. D. de pactis. & quæ diximus ſupra nu. 53. ita quoque & eadem ratione dicẽdum ſit, cum res in cenſum redimibilem datur, nullam venditionem aut permutationem eſſe nec in datione, nec in redemptione: ſed nudum pactum de præſtando cenſu redimibili, rei traditione veſtitum: ſolumque differant hęc duæ conuentiones in diuerſa natura cenſus reſeruati: in illa enim perpetuus, in hac autem redimibilis reſeruatus eſt. Et præterea intelligo, quod ex iſtius redemptione, aut redimẽdi pacto nullus nouus contractus, puta venditionis, reſultet, prout aliás cum Auendanio dicebamus ſupra num. 55. quia hæc redẽptio pacto illo expreſſa & declarata, non tam ex noua conuentione & nouo contractu procedit, quàm ex natura eſſentiali ipſiuſmet cenſus reſeruati, qui alias niſi pactum illud redẽptionis contineret, illicitus & quaſi vſurarius foret, vtpotè iuſto pretio deficiente: quod tunc demum ac pręcipuè verum eſſe apparet, cum cẽſus ille ad rationem vnius pro quatuordecim iuxta verum pretium & valorem rei datæ, fuiſſet reſeruatus: quo caſu neceſſariò, vellem nollem, redimendi facultatem debui concedere, ne excederem taxationem legalẽ, de
71 qua in l. 6. tit. 15. lib. 5. Recopil. * quã & in cenſibus iſtis prędialibus obſeruandam eſſe exiſtimo, perpenſo vero valore & pretio rei datæ, eadem enim ratio eſt. & verba illius legis ſunt generalia, ibi: *Y cenſos que en otra manera ſe fizierẽ*, prout contra Mexiã in repet. l. Toleti. 2. par. fund. 2. ex nu. 18. rectius tenet Olanus in Antinomia. litera. A. ex num. 101. Quod vt apertè intelligatur, huic exẽplo ſubijcio: pone, quod fundum valẽtem cẽtũ & quadraginta aureis ad ſummũ, dedi tibi in cenſum decem aureorũ, qui mihi quotannis præſtaretur, donec eum prædictis cẽtum & quadraginta aureis mihi datis velles redimere: quæro, vnde prouenit ea redimẽdi facultas à me tibi conceſſa? nõne ex meo gratuito & liberali conſenſu, qui volui, vt cenſum illum in re mea reſeruatum tibi haberes pro cẽtum & quadraginta aureis mihi ſoluendis, in quo tu ipſe conſenſiſti? nõ profectò: ſed prouenit potiùs ex eſsẽtia & natura cenſus reſeruati, qui cũ

inſpecto valore rei datæ, ad rationē quartæ decimæ reſeruatus ſit, neceſſariò debuit eſſe redimibilis ex dict. l.6. Recop. ergo ſi ea redemptio neceſſario debuit concedi, venditio in ea conceſsione non cōtrahitur, quæ eſt actus voluntarius nō neceſſarius, l. nec emere. C. de iu. deli. nullamque ideo rationem eſſe apparet, propter quam ex eo pacto gabella debeatur. Nec obſtat quod ſupra dicebamus num. 67. nempè, quod cū venditio cēſus in hac ſpecie nō præceſſerit, eius redemptio nō poteſt dici nec eſſe diſtractus, atque ita deficiat illa ratio, propter quam ex cenſus redemptione gabellam nō deberi ſuperius diximus nu. 10. quia id quidē parū cōcludit, vt apertè in hac ſpecie demōſtro. Pone enim, quod dotis vel donationis cauſa cenſum tibi conceſsi & cōſtitui in bonis meis cū redimēdi facultate, quod rectè poſſum facere, iuxta tex. in l. ſi quis argentū. §. ſi vero. C. de donat. & quæ tradūt Couar. lib. 3. varia. reſolu. cap. 7. num. 2. ver. quartò, omnium conſenſu. & Domi. Soto lib. 6. de iuſt. & iure. quæſt. 5. artic. 1. in prima conclu. quæro nōne, cum poſtea redimo eum cenſum data pecunia, ego dicar in ea redemptione, vel in pacto redimendi donationi adiecto, cēſum à me donatum emere, & te gabellæ debitorem fieri, eo quod nullatenus dici poſſum diſtractū facere? minime quidē, quia verè nihil emo, aut aliquē contractum redimendo efficio, ſed eſſentiali natura illius cenſus à me cōceſsi donatique vtor: conceſsi enim, inque bonis meis conſtitui cenſum non ſimpliciter & perpetuum, ſed natura redimibilem: duplex enim eſt cenſuum ſpecies, alij redimibiles ſunt, alij irredimibiles & perpetui, vt ſupra diximus nu. 1. ergo ſi redimā cenſum redimibilē, nihil aliud ago, quā redimere & diſſoluere, quod natura ſua redimibile & diſſolubile eſt.

Sed cur inquies gabella debetur ex cēſu prædiali, cum redimitur, iuxta obſeruandam praxim, de qua ſup. num. 51. ſi verum eſt, quod ex nulla eius parte, nec in conſtitutione, ſcilicet, nec in reſolutione vlla venditio
72 contrahitur? * & dico, quòd quando fundum meum in cenſum redimibilem do, quem tu poſtea redimis, illud tandem & in effectu apparet, me fundum meum in te alienaſſe, & pecuniam tuam accepiſſe: quod negotiū ſi à principio vno actu, vnaq; cōuentione efficeretur, aperta venditio eſſet ex reg. l. naturalis. §. & ſi quidē. D. de præſ. verbis. atq; ideò videtur, & ab omnibus præſumptum eſt, veram illius fundi vēditionē per iſtius modi cenſualis conuentionis anfractū & circuitū occultari, prout aliàs quotidie, ſi aliter obſeruarem* (aperta fraudibus via latiſsima) occultaretur: quotidie enim, qui tibi vellet vēdere, in cēſum redimibilē daret, quē tu poſtea altera die dato pretio redimeres, defraudata gabella Regiaque decima venditionis: quod ne fiat, generaliter ac merito obſeruatum eſt, vt cū res in cenſum redimibilem datur, ſi ille poſtea redimitur, gabella debeatur tanquam ex occulta reali venditione: ſecus autē dum non redimitur, quia interim nulla ſunt vēditionis veſtigia deficiente pecunia, & pretio. §. itē pretiū. Inſti. de empt. & vend. ſed ſolum cenſualē contractū à vēditione & permutatione diſtinctum eſſe apparet: & hæc eſt vera iſtius articuli definitio.

Sed & vlterius pro perfecta reſolutione huius quęſtionis, qua de gabella ex cēſu prædiali ſoluēda quærimus,
73 * animaduertendum eſt: quę ſupra reſoluimus, intelligēda eſſe, cum res ita datur, vt redditus annuus pręſtetur,

ſtetur, nulla alia re vel pecunia interueniente, iuxta ſpeciem propoſitam ſupra nu. 44. cæterũ ſi ita detur, vt præſenté aliquã pecuniam ſoluas, & inſuper certum aliquem redditũ pręſtes, vt tradit Anto. Gomet. in. l. 68. Tauri. nu. 2. ver. quidam eſt cenſuarius. aliter dicendum eſt quia verè eo caſu perfecta puraque fundi venditio contrahitur à principio: eſt enim pecuniariũ pretiũ, iuxt. l. naturalis. §. & ſi quidé. D. de pręſ. verbis. quãuis ſi ſolũ pactum de pręſtando redditu interueniſſet, emptio & venditio non foret ex ſupra reſolutis: argum. text. in. l. tenetur. §. 1. ff. de actio. empti. vbi ſi pecunia interueniat ſimul cum pacto, venditio eſt: quod ſi ſolum pactum ſit, venditio non contrahitur: atque ita qui eo modo rem in cẽſum dat, eam vendere ait Iaſon in. l. 1. nu. 48. C. de iure emphy. & eſt planiſſimum, ac indubitabile: ita vt à principio & ſtatim ac res in eũm cẽſum datur, Regalis decima debeatur non minus, quàm ſi ſimpliciter ſola præſenti pecunia venderetur, iuxta tradita ſupra cap. 3.

Illud vero in ea ſpecie difficile eſ-
74 ſe poteſt, qualiter decima illius venditionis computari debeat: nempè, an pactum illud de ſoluendo redditu ita pars pretij ſit, iuxta. l. fundi partem. cũ materia. D. de contrah. empt. vt pecuniarium pretiũ, quod ſimul cũ eo pacto datum ac numeratũ eſt, augere videatur, necne: cuius rei ille erit maximus effectus, quod ſi pretiũ augere dixerimus, eueniet, vt Regalis illa decima, quæ ex toto venditionis pretio ſoluenda eſt, iuxta. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopila. ne dum ex illa pręſenti pecunia data, ſiue conuẽta, ſed etiam ex illius pacti æſtimationẽ deducatur, iuxta doctrinã Baldi in conſi. 164. incipit maritus. in fin. lib. 1. quã refert & ſequitur Carol. Molinæus in conſuet. Paríſ tit. 1. §. 24. nu. 1. & de qua magnum feſtum agemus infra cap. 15. per totũ. Sed in hac difficultate reſolutiuè aio, Regalẽ decimã, quæ ſtatim ex eo contractu ſoluenda eſt, ex ſola pecunia conuenta ſolui debere, non etiam ex ęſtimatione pacti, quia illa ſola pretium eſt in ea venditione: pactũ vero de præſtãdo redditu, non eſt pars pretij, nec illud auget: ſed potius eſt onus quoddã reale, quod ré ipſam vẽditam diminuit: ſic enim illam aggrauat, vt non niſi paruam illam pecuniã, quę data ſiue conuenta eſt, valere videatur, quamuis quidem ſi libera venderetur, maioris quantitatis & pretij digna foret: itaq; in eo contractu merx vendita, fundus ille eſt, eo onere & cenſu aggrauatus, pretiũ autẽ ſola pecunia ſtatim data, atq; ita ex ea ſola gabella debebitur, ex elegãti doctrina, quam trademus infra cap. 15. nu. 33. quo in loco de materia pactorũ, quæ venditionibus adijciuntur, latiſsimè agendum eſt, iuxta dictã. l. fundi partem. D. de contrah. emp. quemadmodum & cum res antiquo cenſu aggrauata paruo pretio venditur, ex ſola pecunia data regalem decimam deducẽdam eſſe ſuperius diximus hoc eodem capite, nu. 16. cum ſequentibus. Aduerto autem, quòd cũ poſteà cenſus ille reſeruatus redimetur ab emptore, dubitandum non eſt, quin iterũ ex illo pretio redẽptionis alia gabella à fundi domino debeatur, quaſi modo ex ea parte occulta fundi venditio detegatur, iuxta tradita ſupra num. 72. quæ & in hoc quoq; caſu ex idẽtitate rationis locũ habẽt Sit ergo ita exẽpli gratia, quod fundum valentem quingentis aureis, vẽdidi tibi pro centum aureis ſtatim in pecunia numerata mihi ſoluẽdis, & inſuper eo pacto, vt cenſũ viginti & octo aureorum mihi præſtares, cum

N 5 redi-

redimendi facultate, datis mihi quatuorcentis cum volueris: quæritur qualis & quanta gabella ex iſto contractu ſoluenda ſit: & dico ex prædictis, quod ſtatim ex tempore conuẽtionis ſoluenda eſt decima centum aureorum dumtaxat, quibus totum illius venditionis pretium conſiſtit, quia cum res eo cẽſu onerata veniẽrit, non plus valuit: cæterum ſi emptor poſtea cenſum redemerit datis quatuorcentis aureis, decimam quoque ex illis debebo eo tempore, quaſi & ijs etiam fundum meum videar vendidiſſe, eo quòd in effectu illam quoquè pecuniam, qua cenſus redimitur, pro fundo meo accepiſſe cõſtat: aliter fraus fieret, iuxta ea, quæ conſiderauimus ſupra nu. 72.

Atqui pro calce iſtius articuli, quo
75 de cenſu prædiali quæſitum eſt, * illud dubitari poteſt, de quo ſemel cõſultus fui: nempe quid iuris erit, ſi rem immobilẽ, recipiam in cenſum redimibilem, ſiue perpetuum, iuxta ea quæ latè ſupra reſoluimus, & poſtea nolim redimere cenſum, nec rem tributariam habere, ſicquẽ eam reddam ſuo antiquo domino, vel alij ceſſerim: an Regalis decima debeatur? & quidem ita iudico diſtinguendum, quia aut ſimpliciter cedo rem illam, vt habeo, nullo pretio recepto, vt quia dixi, rem tuam tibi habeto cum ſuo cenſu, quo onerata eſt: quod fortè facere poſſum etiam inuito domino cenſus, ea ratione quòd qui reſpectu alicuius rei tenetur, ei cedẽdo liberatur. l. is cum quo in fine D. de aqua pluuia arce. & tradit Aufrerius in quæſtio. Tholoſa. 404. præſertim cùm hodie attento motu proprio Pij Quinti Pontificis maximi (ſi obſeruandus eſt) nullius conſiderationis ſit in cenſibus perſonalis actio, ſed res ipſæ obligatæ maximè inſpiciantur, vt aduertimus ſupra num. 18. qua perſonali obligatione deficientẽ, dominum rei cenſuatæ non niſi ratione rei & eius poſſeſsionis teneri conſtat ex traditis per Couarr. lib. 3. varia. reſolut. cap. 7. num. 6. ver. hinc etiam deducitur. ac proinde ceſſare videntur fundamenta, quæ inde contrarium allegari queunt ex traditis per Tiraque. de retra. ligna. §. 1. glo. 6. ex nu. 20. quod facilè in eo procedet, qui nondũ cenſum recognouiſſet: & illo quidẽ caſu, vbi ſimpliciter ſiue antiquo domino, ſiue alij extraneo ceſsi ſine pretio, nulla ratio eſt, cur decima debeatur: ſimplex enim illa ceſsio longẽ diſtat ab emptione & permutatione cum ſit gratuita. Aut cedo illam rẽ pro aliqua pecunia mihi data, vel aliquibus debitis penſionibus annuis mihi remiſsis: & tunc aperta vẽditio eſt, & gabella debetur iuxta receptã quãtitatem, ex ijs quæ in alia materia reſoluit Tiraquel. vbi ſupr. gloſ. 14. ex nu. 110. &. §. 34. glo. 1.

76 Tandem igitur, vt ad ſummam iſtius capitis lineam deueniamus: * ſciendum eſt, quod ſi quis habet ius aliquod perpetuũ, redimibile, aut tẽporale ſuper iuribus Regalibus, puta gabellis, ſalinis, aut alijs vaſſallorum tributis conſtitutum, iuxta l. 9. & l. 17. in princip. tit. 10. lib. 5. Recopila. 10. quod *juro de heredad*, *o juro de por vida*, vulgo dicimus, eſtquẽ illa quarta cenſus ſpecies, quam prẽſuppoſuimus ſupra num. 3. ver. quartus. & illud tibi vendiderit certa pecunia ex cõceſsione dict. l. 17. vt videmus quotidie: antiqua praxis recepit, vt Regalis decima ex ea vẽditione non exigatur, eo quod Regius Senatus huiuſmodi lites nunquam voluit definiri: cum tamen quotidie videamus, quod ſi quis habet cenſum in bonis Petri conſtitutum, & alij cedit pro pecunia, Regia gabella grauatur, ex tra-

traditis ſupra num.8. Ego vero, quãuis quod indeciſum Regius Senatus habet, definire nõ auſim, vtiliter animaduerto, eam poſſe differentiam ac non contenendum diſcrimen inter prædictas venditionum ſpecies conſtitui: quod qui cenſum in bonis alterius acquiſitum habet & vendit, bona ipſa cenſuata vẽdere intelligitur pro ea parte, qua pro indiuiſo affecta ſunt & cenſui correſpondent, cùm vel maximè in ijs cenſibus res ipſæ obligatæ reſpiciantur, vt adnotauimus ſupra nu.18. & nu.20. At ea iura, quæ quis à Rege habet, cum non ſuper re aliqua corporali ſita ſint, prout regulariter cenſus conſtitui ſolet: ſed ſuper alijs iuribus Regalibus, ijſque pecuniarijs (qualia ſunt vectigalia, & cætera Regia tributa) conſtituantur & conſignentur, prout ex eorum iurium inſtrumentis & ſcripturis conſtat: euenit, vt pro pecunia ipſa, quæ exigitur, reputentur, ſicut de actione & obligatione perſonali ad pecuniam debitam, diximus ſup. cap.9. nu.32. ac proinde, ſi is qui à Rege emit, habuitve ratione aliqua, ius illud tertio vendiderit, quamuis veram venditionem contrahat, de quo nemo dubitare poteſt, & conſtat ex verbis dictæ l.17. tit. 10. lib.5. Reco. vbi loquens de his iuribus, ita ait: *que las tales vniuerſidades, y perſonas, puedã vender, dar, donar, trocar, y cambiar, y enagenar las dichas mercedes.* & in l.15. eodem tit. & lib. ver. *los marauedis de juro que ſe compraron por razonables precios.* & alibi ſępè: id quod iuſta ratione verum eſſe, licet pecuniæ venditio fieri nequeat, reſoluit Do. Frãciſ. Sarmientus lib.7. ſelectar. interpre. cap.1. nu.13. decimam non debere illum vulgo exiſtimatum eſt, tanquã (vt ego ſuſpicor) ex pecunia vendita ſemper mutata, propter l. 34. ibi: *ni de la moneda.* tit.18. libr.9. Recopil. & quæ diximus ſupra dicto capit.9. num.33.

77 Sed profectò,* quicquid illud ita recipiendum ſit in venditione nominis, ſeu actionis perſonalis ad vnam ſummam pecunię competẽtis, ex notatis ſupra in eo cap.9. nu.32. aliud dicendum fore videbatur in venditione illorum iuriũ ad annuam pecuniã competentium: Etenim magna differentia eſt inter obligationem perſonalem ad annuam penſionem, & ſimplicem obligationem vnius ſummę, vt tradit eleganter Baldus in. l. etiã. num.8. C. de execut. rei iud. præſertim ſi annua illa penſio etiam ſuper re immobili non conſtituta, à Rege vel Republica debeatur, prout eſt ſpecies noſtra: quia tunc, licet nulla res immobilis & corporalis in eo iure ſit præter pecuniam, pro immobili iudicatur ius illud, vt reſoluit Tiraquel. de retra. ligna. §.1. gloſ. 6. nu. 14. vt merito dixerit Auenda. de exequen. manda. lib.2. cap.14. nu.15. habẽtes ea iura collectari debere eo in loco, vbi habẽt, quaſi ibidem res immobiles poſsideant; iuxta regulam l. 5. tit.9. lib.7. Recopil. & quæ de iure communi tradit Decius conſil.694. volu.4. nullamque ille differentiam conſtituit inter iura iſta Regalia, & cæteros annuos redditus, quos cenſus appellamus: nam licet ea iura ad certam pecunię quantitatem mobilem & fungibilem cõpetant, & nulli rei corporali & immobili inhæreãt: tamen, quia in prima aut altera exactione non conſumuntur, ſed reſtãt, & ſucceſsionem quãdam, vt fructus alicuius fundi renaſcentes, habent: non iudicantur à re, quę ſoluitur, ſed à duratione & continuatione: atque ita à pecunia ipſa, quæ ſoluitur, valdè differre intelliguntur, vt ex communi ſententia reſoluit Carol. Molinęus in conſ. Pariſ. tit.2. §.57. nu.21.

Sed

Sed certè cum id totum quod in ijs Regijs iuribus agitur, tã ſcilicet in eorum origine, fundatione, & conſtitutione, quam in penſionum ſolutione, in pecuniam recidat, quæ priuilegiata eſt, vt dixi, non videtur increpanda ea praxis, ſed obſeruanda quidem, prout quotidie obſeruari videmus.

Summa capitis vndecimi.

1 REgulariter & indubio æſtimatio venditionem facit.

2 Si res æſtimata ſic detur, vt non res, ſed æſtimatio ipſa reddi debeat, emptio & venditio eſt.

3 Si vero ita res æſtimata detur, vt non æſtimatio, ſed res ipſa reddatur, nulla venditio contrahitur

4 Quod ſic detur, vt vel res vel æſtimatio reddatur, gabella an debeatur, necne, reſoluitur.

5 Vltimo, ſi ſimpliciter res æſtimata datur, nec exprimitur quid reddi debeat, quid dicendum ſit, declaratur.

6 Qui rem æſtimatam ludit, Regalem decimam non debet.

7 De qua æſtimatione intelligenda ſit regula, de qua ſupra nu. 1.

8 An gabella debeatur in ſpecie. l. ſi pro mutua. C. ſi cert. pet.

9 Qualiter mutuum, nec venditio contrahatur in ea lege.

10 Oſtenditur cur ſtipulatio neceſſaria fuerit pro vſuris præſtandis in dict. l. ſi pro mutua.

11 Reſoluitur quæſtio, de qua ſupra nu. 7.

12 Late agitur de intellectu. l. qui negotia. D. de mandati. cum l. rogaſti. & l. ſingularia. D. ſi cert. pet.

13 Exponitur. l. ſi remunerandi. §. apud Iulianum. D. mandati.

14 Exponitur. l. idemque. §. ſi quis Titio. D. eodem tit.

15 Exponitur. l. ſi ex pretio. C. ſi cert. pet.

16 Ex litis æſtimatione, an regalis decima debeatur.

17 Aeſtimatione ſoluta propter moram, iuxta. l. vinum. D. ſi cert. peta. an decima debeatur.

Qualiter & quando ex æſtimatione decima debeatur.

CAPVT. XI.

RVRſus non leuis dubitatio fuit apud veteres, cum res æſtimata vendenda datur, vtrũ emptio & venditio propter adiectam æſtimationem contraheretur: an locatio, quaſi rem vendendam locaſſe videar: an conductio quaſi operas vendentis conduxiſſem: an vero mandatum eſſet: & magis placuit de æſtimato actionem proponi, quaſi nullus ex prędictis contractibus eo caſu celebretur, vt tradit. I.C. in. l. 1. in princip. D. de æſtimatoria. Quod qualiter ſit intelligendum, tradunt ibi gloſſ. Bart. & Doctores, & in. l. ſi vt certo. §. nunc videndum. D. commodati. & in. §. actionum. præcipuè Angel. & Iaſ. ſuper gloſ. verb. de ęſtimato. Inſtit. de actio. * Regulariter
1 enim & in dubio æſtimatio vẽditionem facit. l. 1. §. cumq; ex ſtipulatu. verſ. ęſtimatarum. C. de rei vxoriæ actione. l. 3. & ibi Bart. D. locati. & in alijs iuribus, cum Doctoribus relatis per Tiraquellũ de retract. ligna. §. 1. gloſſ. 14. nu. 20. vnde & in dubio, ac regulariter quoque dicendum videtur, quotiens rei cuiuſpiam æſtimationem viderimus, Regalem decimã deberi,

deberi, cum venditio eſſe præſumatur, iuxta generalem deciſionem. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recop.

Sed vt in hac re propter effectum gabellæ valdè neceſſaria, certam regulam habeamus; hæc eſt omnium Doctorum ſumma & reſolutio, præcipuè Bartoli in. d. §. nunc videndū.
2 nu. 4.* aut enim res ſic æſtimata datur, vt non res ſed æſtimatio ipſa neceſſario reddatur, & tunc aperta emptio & venditio eſt, ac proinde Regalis decima ſoluenda erit: quod per ſæpe ſolet contingere, cum volo tibi vendere, & tu vis emere, pretium autem ad manum non habes: & ſic do tibi rem æſtimatam certo pretio, vt eam vendas tuo periculo negotiationis tuæ cauſa, æſtimationem autem des mihi tali die, vel prout ſæpe dicitur, *que me vais pagando como fueredes vendiendo*: quod ſane negotium vi ipſa & effectu pura quædam venditio eſt fide habita de pretio, de qua laté diximus ſupra cap. 6.

3 Si vero * ita res æſtimata datur, vt non æſtimatio, ſed res ipſa reddi debeat, veluti ſi rem tibi dedero ad oſtétationé & pompam, dicisvè gratia, vt perſæpe fieri ſolet, & tradit I. C. in l. 3. §. fin. cum. l. ſequenti. D. commodati. quam explicant Duarenus lib. 1. diſputatio. cap. 47. & alij relati per Couarru. lib. 4. variar. reſolutio. cap. 8. & tu æſtimatā recipias: ſine dubio nec vēditio eſt, nec decima debetur, quia dominiū apud me manet, quod eſt contra naturam venditionis. l. cū manu ſata. in fin. D. de contrah. emp. & explicuimus ſupra in cap. 1. nu. 2. ideò autem æſtimata datur eo caſu, vt ſi in aliquo diminuata res ſit, aut deperdita, alio pretio quam quo taxata fuerit, nō repoſcatur, iuxta tex. & ibi notata per Doctores, in. l. ſi inter virum. C. de iure dotium.

4 Cæterum * ſi ita res detur, vt res ipſa aut æſtimatio eius reddatur, ſiue quidem æſtimatio à principio expreſſa certaque ſit, ſiue non: quáuis gloſ. & Doctores controuertant in d. l. 1. §. æſtimatio. & in dicto. §. actionum. verb. de æſtimato. cuius periculū ſit dantis, ſcilicet, vel recipientis, ſi forte res illa aliquo caſu fortuito perdatur: dubium non eſt inter eos Doctores, emptionem & venditionem eo caſu non contrahi, ſcilicet, ſi res illa vendēda datur, quin potius innominatum contractum fieri, ex quo de æſtimato actio competit, iuxta dictā l. 1. D. de æſtimatoria. vt bene eo caſu dixerit Ioan. Parladorius lib. rerū quotidian. cap. 3. §. 2. num. 32. Regiā gabellam non deberi. Si vero res illa non vendenda, ſed vt apud recipientem maneat, ſic data fuerit, vt vel res ipſa vel æſtimatio eius reddatur, vt dixi: dubium non eſt, quin æſtimatione data vel recepta, venditio eſſe intelligatur, vt Regali decimæ locus fiat: interim autem venditio eſſe dici nō poteſt, vt probat tex. in. l. quod fundus. D. de fundo dotali. & l. plerūque. §. fin. D. de iure dot. de quo agit Carol. Molin. in conſue. Pariſ. tit. 2. §. 56. nu. 41.

Quod ſi ſimpliciter res æſtimata
5 tradatur, * nō expreſſo eo, quod reddēdū ſit: bene diſtinguit Bartolus in dicto. §. nunc videndum. num. 4. ad medium. quêm vbique Doctores ſequuntur communiter. Quod aut illud ſit ſuper negotio, quod venditioni repugnat, & emptio & venditio non inducitur, vt in. l. cum duobus. §. dāna. D. pro ſocio. de qua agit Bal. in. l. 3. D. locati. & in ſpecie text. in l. 1. §. ſi in alea. D. quarum rerū actio non datur. iuxta tertiam interpretationem gloſſæ ibi, verb. vendam. videlicet cum rem æſtimatam ludo: quod quotidie poteſt contingere, vt eo caſu Regalis decima non debeatur,

tur,quia id negotium venditioni repugnat, cum nullum pretium recipiam,& id totum,quod agitur,ludus eſt ſuper ea re ſic æſtimata: cuius ludi naturam ſupra explicuimus cap. 10.nu.39.Et euenit quoque in ſpecie text.in.l.ſeruos.D.famil. erciſc.vbi dicitur,quod æſtimatio illa, quæ rerum hęreditariarum fieri ſolet inter cohæredes,vt earum diuiſio commodior fiat,venditio non eſt, quia non vendendi, ſed diuidẽdi animo factã videri placuit. Vnde recte dixit Mõtaluus in.l.2. verb. *con apreciamiento.* tit.4.lib.3.Fori. quod quamuis regulariter ęſtimatio vẽditionem faciat, eo caſu venditio non eſt,nec vectigali Regio locus fiet,vt latius dicemus infra cap.20.nu. 44. & facit textus in.l.ſi fundum ſub conditione.§.ſi libertus.de legatis.1.&.l.cum pater.§. pater qui filio.de legat.2 cum notatis per Socin.in conſ.39.nu.7. vol.1.

Si vero negotij natura non repugnat,emptio & venditio eſt, & hæc
6 eſt illa,* de qua Doctores dicunt, regulariter & in dubio venditionem inducere,iuxta text.in.l.3. D.locati. &.l.1.§.ęſtimatarum. C.de rei vxor. actio.l.plerumque.&.l.quotiens.D. de iure dot.&.l.16.tit.11.part. 4. atq; ita his caſibus,tanquam ex vera venditione Regia gabella debebitur. Quod intellige verum eſſe, niſi in datione dotis ea æſtimatio fiat, quia quomodocunq; fit,ſiue inquã venditio reſultet,ſiue non,Regium vectigal non debetur,ſpeciali priuilegio, de quo in.l.35.in princ.tit.18. libr.9. Recop.cum ijs, quæ dicemus infra d.c.20.ex nu.35.

Hac ergo communi diſtinctione ſic ſtatuta,& ad effectum gabellę nõ
7 ſtrę dexterę applicata:* difficile adhuc manet,an emptio & vẽditio cõtrahatur,& Regali decimæ locus fiat in ſpecie.l.ſi pro mutua.C. ſi cert.petat. &.l. pro auro. ſecundum communem eius intellectum , de quo in glo.ibi.C.de vſuris. vbi cum rogaſſes me,vt mutuã tibi pecuniam crederem,nec eam haberem:lãcem, aut equum,vel alias ſpecies vtriuſq; cõſenſu æſtimatas dedi , vt earum æſtimatio ſtatim tibi mutua eſſet, quicquid de illis rebus poſtea fieret & procul dubio videtur,quod eo caſu emptio & venditio ſit,eo quod ſic dederim tibi æſtimatas res , vt non res ipſæ,ſed earũ ęſtimatio redderetur,iuxta primũ diſtinctionis membrum,de
8 quo ſupra nu.2.* Sed adhuc contrarium puto,& verum eſt venditionẽ, ſcilicet nõ eſſe,nec decimæ locũ dari:quia cõmunis illa doctrina,de qua in dicto num.2.procedit, & locũ habes,quando nihil aliud agimus, quã rem diſtrahere,ſeu alienare,& de certa æſtimatione reddẽda paciſcimur: quod ſane euitare nequit, quin emptio & venditio ſit , do enim rem pro pecunia,& ſuccedit regula.l. natura lis.§.& ſi quidem.D.de præſcriptis verbis.At in ſpecie dict.l. ſi pro mutua. & dictæ.l.pro auro contrahentes nõ tam volunt vendere & res datas alienare pro pecunia,quàm mutuum facere:atque ita contracti negotij natura repugnat, vt emptio & venditio ſit,prout aliàs diximus ſupra nu. 5.circa ſpeciem.l.cum duobus.§. dãna.D.pro ſocio.vbi æſtimatum pecus datũ eſt,& nõ venditio,ſed ſocietatis contractus celebratur: & prætereà rerũ æſtimatio venditionẽ nõ inducit,ſed diuiſionem hæreditatis, ſeu bonorum,in.l.ſeruos.&.fami. erciſc.quia hoc agere partes voluerũt, vt iam diximus. Quo etiam pacto moderanda videtur doctrina illa Bartoli , de qua in illo primo membro diſtinctionis tradito ſupra numer.2. qui enim vendit,magis eget pecunia & vſu pecunię , quam vult aſſequi,

quàm re, vel vſu rei, quæ venit: em-
ptor autem, qui verè emptor eſt, non
certat de acquirendo vſu tempora-
rio æris alieni, ſed de perpetua adqui
ſitione rei pro ære ſuo, iuxta tradita
per I.C. in l.1. in princ. D. de cõtrah.
emption. Qui vero mutuaturus, ſed
qui non habet pecuniam ad manum,
vel ſi habet, dare non vult, ideô dat
æſtimatas res, vt ſtatim æſtimatio ce
dat in mutuum, non dicitur vendi-
tionem, ſed mutuum cõtrahere, quia
principale propoſitum attenditur. l.
ſi quis nec cauſam. in princ. D. ſi cer.
petat. & quia, quod efficacius eſt, nul
lus fuit vendendi animus, ſed mutuã
di: & qui res illas accipit, non certat
de acquirendo eas res, ſed de haben-
do & fruendo, mediãtibus dictis ſpe
ciebus, aliquo ære alieno, quo inde-
get. Quin imò ſi quis contractus prę
ter mutuum geritur in ea ſpecie; in-
nominatus eſt, do vt aliquid obtin-
gat, do enim vt rei æſtimatio mutuã
ſit, iuxta generalem traditionem Iu-
riſconſulti in. l. Senatus. §. nec dubi-
tauerunt. D. de donat. cauſa mortis.
Ita Carol. Molinæus de vſuris. q. 85.
num. 664.

At qui quod eo caſu venditio nõ
9 ſit, * aperte conuincitur ex ipſamet
l. ſi pro mutua. C. ſi cert. petat. quia ſi
venditio aliqua foret ſiue principa-
liter, ſiue incidenter (quod gabellæ
non obeſſet ex reſolutis infra cap.
16. num. 29.) vſura quidem citra vin
culum ſtipulationis deberi poſset in
ea lege, nudo pacto de præſtãdis vſu-
ris, quia vel propter venditionem il-
lam talé pactum veſtiretur, ex. l. ini-
tio. vbi glo. verbo, ſi pactus. C. de pa
ctis inter emptorem. l. Iulianus. §. ex
vendito. D. de actio. empti. & l. cura
bit. D. eod. titu. & tamen contrariũ
inhuitur in dicta. l. ſi pro mutua. iux-
ta. l. quamuis. vbi Salicet. & Docto-
res notant. C. de vſuris. non ergo ven
ditio eſt in illa ſpecie, nec æſtimatio,
de qua ibi, illam inducit, quin potius
mutuum dumtaxat, & vel innomina
tus contractus, do vt aliquid obtin-
gat, vt dixi: atque ita manifeſtũ erit,
eo caſu Regalem decimam non de-
beri.

Sed adhuc in hac quæſtione, vt ve
10 rè reſoluam; * mihi videtur veriſsi-
ma. Neruæ diſtinctio cum Vlpiano
Iuriſconſulto. in. l. rogaſti. D. ſi cert.
petat. qui aliàs exiſtimabat, multum
intereſſe, venalem habui hanc lancẽ
vel fundum, quem æſtimatum dedi,
necne: vt quoad noſtrã ſpeciẽ aliud
in vno, aliud in altero caſu dicendũ
ſit, quoad gabellę ſolutionẽ: vt quo
caſu rem venalem habui, eamque ti-
bi æſtimatam dedero, vt eius pretio
& æſtimatione vtereris tãquam mu-
tua, non vendidiſſe minus, quàm mu
tuaſſe videar, ſicque decimæ Regali
fiat locus. Quæ ſane conuentio mul
tum mihi videtur accedere ei nego-
tio, quod vulgari ſermone *Mohatra*
dicimus, de quo agit text. in. l. 29. ti-
tu. 4. lib. 3. Recopilatio. Quod ſi non
fui propoſito hoc, vt eam rem ven-
derem & alienarem, quia venalẽ qui
dem non habebam, ſed hæc ſola cau-
ſa dandi rem fuit, vt tu eius æſtima-
tione vtereris, mediante que ea re, cu
ius eſſet facilis venditio, pecuniam,
qua indigebas, inuenires, habereſq;
(vt perſępe ſolet contingere inter
amicos) credidiſſe mutuaſſeque ma-
gis, quam vendidiſſe videor, vt præ-
cipiunt ea iura: nullusq; legi noſtræ
gabellarię locus fiet ex parte mutuã
tis, qui res illas ęſtimatas dederit, ſed
ex parte mutuatarij, ſi eas vendide-
rit.

Sed profecto, vt quęſtio iſta om-
11 nino reſoluatur, * illud animaduer-
to, quod in hac quęſtione & in ſpe-
cie dict. l. ſi pro mutua. etiam ſi res ve
nalis non eſſet, nihil minus videor

facere,

facere, quám mutuare, videlicet, cũ ſic do rem æſtimatam centum, vt ſtatim ea centũ mutua habeas: quia in eam ſpeciem mutuum cadere, cõtra ſubſtantiam & naturam mutui eſt, eo quod nulla pecunia ex altera parte proficiſcitur, nihilque eſt, quod ex meo tuũ fiat, iuxta. l. 2. §. appellata. ff. ſi cer. pet. &. §. item mutuum. eadem lege. nec ſatisfacit deciſio text. in. d. l. ſi pro mutua. &. d. l. pro auro. quæ eo caſu mutuum cõtrahi dicũt: cum quibus concordat text. in dict. l. rogaſti. D. ſi cert. petat. quia in contrarium eſt tex. in. l. qui negotia. verſic. his argumentum. D. mandati. vbi in iuſtiori ſpecie mutuum non eſt: veluti cum pecuniam mutuam dare vellem, & argentum vendendum dediſſem, vt pecunia ex ea venditione redacta, credita tibi eſſet: & tamen ibi licet in tempus mutui contracti pecunia eſt, mutuum non eſſe Iuriſconſultus ait, ea ratione, quia cum ea pecunia à te ex argenti venditione redacta mea non ſit, tua ex mea fieri non potuit, nec nuda conuẽtio ne ſine re mutuũ contrahitur, ſicq́; deficit ſubſtantialis mutui requiſitũ de quo in dict. §. appellata. & dicto. §. item mutuum. Quin imo ex eadem ratione tradit ille tex. in dicta. l. qui negotia. in princip. quòd ſi conueniat, vt pecuniam quám ex mandato mihi debueris, tãquam creditam habeas cum vſuris ſemiſsibus, credita non fiet, nec vt talis peti poterit: cõtra textum expreſſum in. l. ſingularia. in fine, vbi contrarium in eadem ſpecie deciditur. D. ſi certum petatur.

Sed adhuc his non obſtantibus, prę habita reſolutio tenẽda eſt: quia verè his caſibus mutuum contrahi intelligitur fictione breuis manus, quæ efficit, vt pecunia ex illis ſpeciebus æſtimatis redacta vel redigenda, mihi videatur à te ſoluta, & iterũ tibi á me credita, prout expreſſè docet dicta. l. ſingularia. in fine. Nec obſtat Africani deciſio in dict. l. qui negotia. per totum in princip. quia vltra ea, quæ Doctores communiter tradiderunt in dictis locis, & quæ nouiſsimè tradunt Ioannes Coraſius libr. 6. miſcella. cap. 16. & Carolus Molinęus ſeu Gaſpar Caballinus in tractat. de vſuris. quęſtione. 84. ex numer. 645. ego omnium facillimè & veriſsimè ſic interpretor: & noto veriſsimum eſſe illud, quod & ex textu ipſo in prædicta. l. qui negotia. manifeſtè patet, & tradit quoque Carolus Molinæus in præallegata quæſtione, nu. 646 nempè, principaliter quæſitũ dubitatumque eſſe ab Africano in ea lege, an ex cõuentione, de qua ibi, vſuræ conuentæ peti poſſent: quia de principali ſorte pecuniæ nulla poterat eſſe dubitatio, quin hac vel illa actione deberetur, atque ita non niſi de nomine actionis dubitaretur: tamen quia ea principalis vſurarum quæſtio ad Iuriſconſultum delata principaliter, & omnino ẽpdebat ab ea quæſtione, an in prædicta ſpecie mutua pecunia eſſet, necne: etenim ſi non eſſet mutua, ſed ex mandato debita, rectè tanquam in bonæ fidei contractu ex nuda pactione vſura deberetur, re adhuc integra, prout in depoſito debetur in. l. Publia. §. Lucius. D. depoſiti. & diximus ſupra. num. 9. etiam ſi ex poſtfacto conuentio illa adijceretur, vt in. l. dùm dos. D. de pactis dotalibus. vbi pactio patris filiam dotantis, qui ex interualo & poſt dotem datam paciſcitur, nuda non eſt, ſed ad agendum efficax, quia adhęret obligationi reſtituẽdæ dotis matrimonio ſoluto, quatenus ea obligatio cõmunis eſt patri & filiæ. l. 2. §. quod ſi in patris. D. ſolut. mat. ſi vero mutua pecunia eſſet,

vſurę

vſuræ illę citra ſtipulationis vinculũ non deberẽtur,nec peti poterant, iuxta.l.quáuis.cũ notatis. C.de vſuris.ideò principaliter quæſiuit Africanus,an ex ea cauſa pecunia vt credita deberetur:& reſpondens,ait, vt creditam peti nõ poſſe: alioquin,inquit:dicendũ fore,ex omni cõtractu nuda pactione creditã poſſe pecuniã fieri.Sed hic obſtat text.in.d.l. ſingularia.in fin. vbi in eadem facti ſpecie contrarium ſtatuitur.

In qua difficultate Ioannes Coraſius vbi ſup.ſolũ aduertit aliquas eſſe qualitates in ſpecie. dictæ. l. qui negotia. quæ in dicta. ſingularia. non interuenerunt : nec ſatis exprimit realẽ ac ſubſtantialẽ earũ effectũ, vt diuerſum ius ſtatueretur: & Carolus Molinę.late reſoluens in.d.q. 84. in effectu concludit,& vult,quod in d. l.qui negotia.nedũ mutuũ eſt, ſed ꝙ & mãdati actio ſupereſt,eo quod mutuatarius generalis eſſet procurator, cuius actionis & obligationis fomẽto vſurarũ pactio veſtiretur,iuxta.l. ſi remunerãdi.§.apud Iulianũ.in fin. D.mandati.Sed certẽ,ſi hoc vellet I. C.in.d.l.qui negotia.nõ ita abſolutè negaſſet,vt creditam pecuniam peti poſſe: nec tàm lõgo tractatu opus erat,vt illud præciperet : nec ſecundum hunc ſenſum bene applicatur ratio & argumentum Iuriſconſulti, ibi:*Alioquin dicendum*. Sed & ex alijs plurimis admitti non poteſt hæc interpretatio, non moror, alij videͬrint.

Ego ſic planè explico : quod ſi in dict.l.ſingularia.in princip. & in fine mutua pecunia eſt,id quidem ſingulare eſt,& contra naturam & ſubſtantiam mutui,ex.d.l.2.§.appellata. vt fatetũr I.C.in.d.l.ſingularia. atq; benignè eſſe receptũ omnes agnoſcunt,vt ait African.in.d.l qui negotia. verſ.itẽ quod.D.mandati.cũ ex ſi ctione breuis manus fiat , vt iã dixi, de qua in.l.3.§.fin.D.de donatio. inter virum.idq; mutuantis fauore. l. certi cõdictiõ.§.ſi nummos.D.ſi certũ petat.prout ibi,& in.d.l.ſingularia.Bartol.nu.5.& vbiq; omnes Doctores conſentiũt. Hic autem fauor in ſpecie dict.l. qui negotia. locũ habere nõ potuit,quia potius ſi ex fauore mutuantis creditam pecuniã eſſe diceremus,in odium eius obſeruaremus hoc ipſum,cui voluiſſemus cõſulere,contra.l.quod fauore.D.de legibus.eo quod,ſi credita ea pecunia ſit, vſuras promiſſas non poſſe creditor petere,vt dixi ex dict.l.quamuis. C.de vſuris.qui tamen aliter procuratore abſente,cum quo volebat cõtrahere,non potuiſſet ſibi per ſtipulationem conſulere,ex.§.item verborum.Inſtitut. de inutili. ſtipulation. igitur de ſtricto iure mutui diſputandum fuit Africano, an credita pecunia eſſet in dict.l.qui negotia.& creditam non eſſe rectè reſpondit ea ratione,quia nuda pactione, id eſt,ſine re & facti miniſterio , prout optimẽ ea verba explicat Caro.Molinæ.vbi ſupra,nu. 650. pecunia credita fieri nõ poteſt.Eſt enim mutuũ ex contractibus, qui re contrahuntur,tex.in princip. Inſtit.quibus modis re contrahi obliga.

Nec obſtare Iuriſconſultus ait, quod ſi pecuniam depoſitam conuenerit ſimplici pacto , vt creditam habeas,credita fiat,vt cõſtat ex l. certi condictio. §. depoſui. D. ſi certum petatur. quia tunc nummi qui erant mei, tui fiunt , iuxta textum in. §. interdum. Inſtituta de rerum diuiſione. & ſic obſeruatur regula dictæ legis ſecundæ.§.appellata. Nec prætereã obſtare, quod ſi à debitore meo iuſſero te accipere pecuniam,credita fiat,ex dicta.l.ſingularia.in princip.quamuis ea pecu-

O nia

nia mea nó eſt: quia,inquit, benignè id receptum eſſe:idemq; euenire ait in verſi.his argumentú. cú quis mutuá pecuniam dare volens, argentú vendendú dediſſet: quia nihilo magis ea pecunia vt credita peti poterit ſcilicet quá in pręcedenti ſpecie, in qua benignè receptú diximus, vt mutuum fieret, prout in hoc puncto rectè interpretatur & explicat eú textum Carolus Molinę. vbi ſupr. num. 652. Nec ex his caſibus verétur Africanus, quod replices, cur non & in principali quoque ſpecie, de qua in ea.l.qui negotia. benignè illud recipiatur, vt credita pecunia ſit, cum eadem ſit iuris ratio, vt ait dict. l. ſingularia. verſi. quod igitur. quia apertum omnibus eſſe intellexit, quod ineptiſsimum foret in hac ſpecie ex benignitate iuris, & mutuantis fauore illud admittere, quod eidé eſſet damnoſum amiſsis vſuris, ex dict.l. quod fauore. D. de legibus. ideòque nó explicuit.

Itaq; concludit I.C. eá pecuniam, ex qua conuenit, vt vſuræ aliquę ſoluerétur, vt creditá peti nó poſſe ſtricto iure mutui inſpecto: quáuis aliud benignè eſſet dicendú, ſi huiuſmodi benignitati & fauori vſurarum exactio nó reſiſteret, vt contingit in. d. l. ſingularia. &. d. l. rogaſti. in quibus vſurarum pactio nó fuit, vt benè pó derauit Io. Coraſius vbi ſupr. ſed nó ſatis explicuit & cótingit quoq; in d. l. ſi pro mutua. &. d. l. pro auro. quia ibi non vſurarú pactio, ſed ſtipulatio fuit, quę etiam in contractu mutui interponi poteſt ex. d. l. quáuis. C. de vſuris. ſicq; illi fauori datus eſt locus in illis iuribus: qui cum ex prædictis dari non poſset in dicta. l. qui negotia. optimè Africanus negat in ſua ſpecie creditam pecuniam fore, & eá creditæ pecunię cóuentionem inutilé eſſe: eſtq; antiqua mandati obligatione pecuniá debitá manere in ſpecie, de qua ibi, ac ꝓpter eá vtile quoque manere vſurarum pactum: ſunt enim duo diſtincta & ſeparabilia, nihil de ſe commune habentia, conuentio mutui, quę eſt inualida tanquam contraria iuris regulæ, & pactú vſurarum, quod eſt validum propter mádati obligationem, quæ ſupereſt: ac conſequenter vtile per inutile non vitiatur: argum. text. optimi in. l. ſi ita ſtipulatus. 126. §. Chryſogonus. verſ. ſequens. D. de verbor. obligat. Præſertim, quia cùm ex voluntate domini ea vtatur pecunia procurator, ęquum & iuſtum fuit, vt & num mi ſuo periculo eſſent, quamuis vere nó vt creditá, ſed ex mandati obligatione pecuniam debeat ex prędictis: & præterea quáuis eius periculo illa pecunia eſſet, vſuras conuentas debeat, quia veré mutuum non eſt, ſed verus mádati obligatio durat, & ita locum non habet regula dictæ. l. quá uis. C. de vſuris. & hoc eſt, quod tradit dicta. l. qui negotia. in principio. verſiculo, & in propoſito. cuius hæc eſt vera ac genuina interpretatio, & intellectus.

12 Nec huic * noſtræ reſolutioni obſtat textus in. l. ſi remunerandi. §. apud Iulianum. D. mandati. vbi creditæ pecuniæ conuentio cum vſuris rectè valet, & neutrum vitiatur. Ná reſpondeo, quod ibi generalis procurator fuit, & quamuis pecunia ex mádato debita in creditam tranſijt, iuxta dictam. l. ſingularia. in fine. D. ſi certum petatur. cum ijs quæ dicemus infra numero 44 verſiculo, ſecundò. adhuc ſuperfuit generalis mádati obligatio, qua vel á ſe ipſo, ſicut á quolibet extraneo debitore, debitam pecuniam tenebatur exigere, cuius obligationis veſtimento vſurarú pactio veſtiri potuit, quamuis pecunia ex ſolita benignitate mutua

tua fieret, vt dixi: ceſſatque ita ratio quam ſupra conſiderauimus ad dictã legem qui negotia. vbi cum innuat Iuriſconſultus, pecunia in creditum abeunte non ſupereſſe bonæ fidei obligationem, cuius fomento vſurarum pactio valere poſſet, vt ſupra explicuimus: apertum & manifeſtum manet, quod procurator, de quo in ea lege, non generalem habebat bonorum adminiſtrationem, ſed particularem duntaxat, ex qua pecunia illa redacta & debita erat: quicquid Carolus Molinæus aliud voluerit vbi ſupra nu. 649.

13 Nec prætereà * obſtat text. in. l. idemque. §. ſi quis Titio. D. mandati. vbi videtur probari, quod ſi conuenit, vt pecuniam ex mandato debitã mutuam habeas ſub vſuris: vt credita pecunia peti poteſt, vſuræ autem nullo modo, niſi in ſtipulationem deductæ fuerint. Atque ita ex eã lege colligendum videtur, quod vt mutuum teneat, vſurarum pactio irrita tur: cuius contrarium probari diximus in dicta. l. qui negotia. D. mandati. nempe quod, vt vſurarum pactio teneat, creditæ pecuniæ conuentio inutilis eſt, prout iam latè explicuimus. Nam reſpondeo, quod in dicto. §. ſi quis Titio. de mutuo duntaxat conuentum eſt, non de vſuris: atque ita dubium non fuit, quin pecunia ex mandato debita in creditã tranſiret, iuxta dict. l. ſingularia. D. ſi cert. petat. & mandati obligatio ſpiraret, propter quod, inquit I. C. quod cũ nulla mandati obligatio ſuperſit, peti non poterunt aliqui vſurę, quæ ſcilicet in bonę fidei iudicis & contractibus poſt morã peti poſsũt officio iudicis, vt probat. l. Lucius Titi. cum notatis. D. depoſiti. niſi, inquit, in ſtipulationẽ deductę fuerint. Nec te tigit caſum illũ I. C. quid ſi nudo pacto à principio de vſuris côueniſ-ſet: quia ille alius & longior tractatus eſt, quem diſputauit Africanus in d. l. qui negotia.

14 Rurſus (vt omnem lapidẽ moueã) * non obſtat text. difficilis in. l. ſi ex pretio. C. ſi cert. petat. vbi probatur, quod ſi nudo pacto côueniat, vt pecunia debita ex pretio venditionis, mutua eſſet ſub vſuris, nec mutuũ tenet, nec vſurarũ pactio conſeruatur adimpléto obligationis ex vendito, put côſeruari diximus propter obligationẽ mandati in d. l. qui negotia. D. mandati. ex traditis ſupra num. 11. verſ. itaq; concludit. circa quã legẽ Caro. Molinęus in dicto tractatu de vſuris. quæſtio. 85. ex nu. 661. exiſtimat ex nudo illo pacto, de quo in. d. l. ſi ex pretio. ver. ſi vero. mutuũ côtrahi; vt in. l. ſingularia. in fine. ſupra allegata: ſed quod perinde vſurarum conuentio nulla eſt, propter regulã dict. l. quamuis. C. de vſuris. putatq; etiam præcedentem ex védito obligationem manere, niſi nouandi animo pactum de credẽdo fiat per text. in. l. fin. C. de nouatio. Idemque eſſe, ait in dict. l. ſingularia. in. fi. D. ſi cer. petat. vt quamuis pecunia aliás mandati actione debita, credita fiat, tamẽ & vetus mandati actio duret ex. d. l. ſi ex pretio. in quibus dictis multipliciter errat Molinęus; ita vt demirer ſic lapſum fuiſſe virum doctiſsimum & accutiſsimum. Et primò errat, dũ putat veteri obligatione manẽte, pecuniaque debita in creditum tranſlata, vſurarum pactum nullum eſſe in dicta. l. ſi ex pretio. cum ſi ita foret, vel ex mandati, aut venditi obligationis cauſa tenere debuiſſet vſuraria pactio, prout ipſe fatetur; & verum eſt fieri in dicta. l. ſi remunerandi. §. apud Iulianum. D. mandati. ex traditis ſupra numero. 12. Secundò, quod magis mirandum eſt, Molinæ. errat, dum putat in ſpecie dictæ. l. fin-

l. ſingularia in fin. pecunia in creditum translata, veterem quoq; mandati obligationem manere: quod eſt impoſsibile fieri tã in eo textu, quã in dicta. l. ſi ex pretio. verſ. ſi vero. ſecundum illius intellectum: quia ſi in creditum pecunia tranſit in dicta. l. ſingularia. ex eo eſt, quod benignè intelligitur fictione breuis manus fieri, vt videaris pecuniam, quàm ex mandato aut ex vẽdito, vel alia quacumque ratione debes, mihi ſoluere: & rurſus à me eã ad te in cauſam mutui proficiſci, vt expreſſè docet. d. l. ſingularia in fine. ergo planũ eſt, te liberatum manere á præcedenti obligatione, quaſi ſolueres: non minus, quã ſi quod tibi debeo, volũtate tua Titio ſoluam, liberatus maneo: quia videor ego tibi, & tu illi dare. l. 3. §. final. D. de donatio. inter virum. & ferè in propria ſpecie dict. l. ſingularia. in fine. ea ratione primam obligationem ſolui, expreſſè tradit textus in. l. ſi mulier debitori. 77. D. de iure dot. atque ita conſequitur ijs caſibus ſolam mutui obligationẽ mãnere poſſe, vt expreſſè docet textus in dict. l. idemque. §. ſi quis Titio. ibi: *Mandati eum non acturum.* quę verba ſic debẽt intelligi. D. mandati. Ex quoniam tertiò errare Molinęum conſtat circa dictam. l. ſi ex pretio. verſ. ſi vero. dũ putat pecuniã ex pretio venditionis debitam, creditam per pactum fieri, iuxta dictam. l. ſingularia. in fin. quia imò, cum textus ille dicat huiuſmodi placitum nihil de præcedenti mũtaſſe obligatione, ſicque expreſſum ſit, priſtinam ex vendito obligationem durare, impoſsibile eſt, eam debitam quãtitatem creditam factam eſſe: quia fictio breuis manus, quæ mutuum induceret, neceſſariò tolleret priorem obligationem, vt in dicto. §. ſi quis Titio. & ſupra dictis.

Vnde verius & neceſſarium eſt intelligere, quod in dicta l. ſi ex pretio. verſ. ſi vero. pacto illo nudo mutuum non contrahitur, nec vſurarũ pactio tenet, nec aliquid ex præcedẽti mutatur obligatione, vt expreſſè ait ille text. in fine, & ibi gloſſa, Baldus & Salicetus, & omnes intelligũt communiter ea vera, & præciſa ratione, quia contrahentes non volue runt pecuniã, quæ ex pretio vẽditionis debebatur, in mutuam transferre fictione breuis manus, de qua in d. l. ſingularia. D. ſi cert. petat. aut in. d. l. qui negotia. D. mandati: quia tunc proculdubio ibi ſtatueretur, quod in prædictis legibus ſtatutum eſt, iuxta ea, quę latè reſoluimus nu. 11. ſed voluerunt potius priorem illam obligationem nouare, & in ſecundã trãſfundere, iuxta. l. 1. & per totũ. D. de nouatio. id autem nudo pacto citra ſtipulationis ſolennia fieri non potuit, quia nouatio ſtipulationem requirit, vt notat gloſſ. in. l. cum dos. verb. conuentum. D. de pactis dotali. iuxta. l. auia. C. de iure doti. & reſoluit Andreas ab Exea de pactis. num. 468. fallẽtia. 45. atq; ita quicquid eo modo actum eſt in dicta. l. ſi ex pretio. nullius momenti eſſe dignoſcitur. Et hic eſt verus illius legis intellectus: cum quibus ſatis explicatus manet hic articulus.

15 Cęterùm pro complemẽto iſtius materię * dubitari poteſt, cum quis in rem actione propoſitã litis ęſtimationem recipit, an quaſi venditor regali decimę obligetur, iuxta. l. & ex diuerſo. §. fina. & l. eius rei. D. de rei vendi. cũm. l. 2. §. fina. & l. 3. pro emptore. & l. ſi propter. D. rerum amotarum. vbi Bartolus & Doctores notant, & quod tradit Baldus in. l. ſi culpa nummus. D. de rei vendica. dicẽs, quod actor accipiendo litis æſtimationem, contraxiſſe videtur; nam vbi

vbi eſt precium, ibi intelligitur eſſe venditio.l.fina.C.de prædijs curiali. lib.10.vt reſoluit Alex.in.l.ſi quis ante.nu.9.D.de acquir.poſſeſſ. & diximus ſup.cap.1.n. 39. At qui Ioann. Parlador.dicto lib.rer. quotidianar. cap.3.§.2.num.31.reſolutè ait,ex huiuſmodi litis æſtimatione vectigal non deberi,quia non propriè venditio eſt. Sed cū manifeſta quædam in ſolutum datio ſit, obſeruari debebit diſtinctio, de qua ſupra cap.7.ex numer.49.

Quod & ad illam quæſtionem ex
16 tendi poteſt:* quod ſi genere mutuo dato,non illud, ſed ęſtimatio reddatur propter moram debitoris, iuxta notata in.l. vinum.D.ſi certum petat. &.l.8.tit.1.partit.5. an regalis decima debeatur.Sed putem, quod non, quia ea æſtimatio non ex mutuo cōſenſu debitoris & creditoris, ſed ex natura contractus mutui proficiſcitur,& ſoluitur, vt ex eis iuribus ſatis apparet. Quod ſane ſic obſeruandū erit,niſi fraus aliqua occultandę vēditionis eo mutui colore, ex aliquibus coniecturis detegatur:quia tūc, id,quod verè actum erit,obſeruabitur ex.l.11.tit.17.lib.9.Recopila.

Summa capitis. duodecimi.

1 *QVi ex aliena materia ſpeciem facit,& ſibi adquirit, quamuis domino materiæ æſtimationem ſeu pretium ſoluat, decimam non debet.*

2 *Declaratur veterum Iuriſconſultorū contrarietas, & cuiuſque ſententiæ ratio,de qua in.l.adeo.§.cum quis.D. de acquir.rer.domin.*

3 *Exponitur textus in.l.ſeruum filij.§.ſi pocula.de legat.1. cum.l.lana.de legatis.3.*

4 *Traditur vera ratio decidendi ad textum.l.qui vſumfructum.D.de vſufructu.*

5 *Declaratur qualiter picta tabula picturæ cedat.*

6 *Exponitur.l.in rē actio.§.ſed id quod. D.de rei vendica.*

7 *Tabula non cedit inciſsioni, cum ad antiquam materiam & formam reuerti poteſt,licet picturæ cedat.*

8 *Ratio differentiæ inter figuram inciſam & pictam,eleganter exponitur, & quid iure Regio ſtatutum ſit.*

9 *Qui alienam materiam corrumpit,nō fit eius dominus, niſi aliam ſpeciem fecerit: quod bonis exemplis declaratur ad praxim.*

10 *Exponitur.l.de eo.§.ſi quis.D.ad exhibendum.*

11 *Exponitur textus in.§. cum ex aliena. ibi.frumentum.Inſtitu.de rerum diuiſio.*

12 *Improbatur Pauli Caſtrenſis intellectus ad leg.mortuo boue.in principio. de legatis.2.*

13 *Qui habet gabellas beſtiarum,quæ vēduntur,non habebit gabellam eius beſtiæ,quæ mortua vendita fuerit.*

14 *Refertur alius intellectus ad dictam l.mortuo boue.*

15 *Improbatur communis ratio aſsignata ad textum. in.l.ſi grege. in fine.de legatis.1.*

16 *Verè exponitur text.in dict. l.mortuo boue.*

17 *Deciſio text.in princip.Inſtitu.de inutili.ſtipulat. procedit quoque in equo aut boue.*

18 *Exponuntur.l. lana. de legatis.3. & l.quod in rerum. §.final. de legatis primo.*

Si quis ex aliena materia ſpeciem ſibi facit, & pretium ſoluit, an decimæ locus fiat.

CAPVT. XII.

Tandem vt omnes caſus abſoluamus, in quibus nó iniuſtè dubitari poteſt, an aliqua venditio ſit propter decimã, illa quoq; elegás & iocúda

1 quæſtio ſe offert: *an ſi cú quis bonę fidei poſſeſſor ex aliena materia ſpeciẽ facit, ac propterea eius dñs fiat, iuxta tex. in. l. adeo. §. cú quis. D. de acq. rer. domi. &. §. cú ex aliena. Inſt. de rer. diuiſ. quiq; ad pretiũ materię tenetur antiquo dño in factũ actione, ex. l. in ré actio. l. 1. §. ité quęcũq;. D. de rei vend. & notat glo. in. d. §. cú ex aliena. verb. vel ſpicas. quę cómuniter à Doctoribus approbatur, vt ait Iaſ. ibi, in additione ad Porciũ, aliqua videatur venditio contrahi ſolúto pretio, ſic vt Regali decimę locus fiat, iuxta generalé déciſioné. l. 1. titu. 17. lib. 9. Recop. & breuiter ac veriſſimè reſoluo, nullá venditioné fieri, eo quod véditio mutuo cóſenſu peragitur. l. 1. D. de rer. permu. At qui in hac ſpecie bonæ fidei poſſeſſor cum dño rei nullũ negotiũ habuit, vt patet: ſed cú is naturali ratione dñs fieret eius rei, quã facit, iniquũq; eſſet, eũ cú aliena iactura locupletari, ad materiæ pretiũ obligatur, nó ad rem: & ſic, quãuis pretiũ nec ré ſoluat, nulla rei emptio ac véditio conſiderari poteſt, ſed intereſſe ſolutio ex ęquitate. l. ſi me & Titiú. cũ notatis. D. ſi cert. pet. imò nec in ſolutũ datio dici poteſt, vt locú habeat notata in. l. ſi prædiũ. C. de euictio. & quę reſoluimus ſupra. c. 7. verũ tamé, vt quæſtio hęc in ſua principia pro & exacto eius, & aliquorũ iuriũ intellectu reſoluatur, ratio illa naturalis, propter quã poſſeſſor ille rei alienę dñs fiat, explicãda eſt, & tota materia reſoluenda, quamuis magnus rei breui aſſuatur calceus.

2 Atqui ſcire oportet, * ꝙ ſi quis ex aliena materia ſpeciẽ ſibi feciſſet, dubiũ fuit apud veteres vter ſpeciei futurus eſſet dñs iure naturali, is ne, qui materiã in ſpecié verterit, an vero is qui materiæ dñs fuerit: & Caſius húc Proculus illú defendebat: præualuit tamé media ſẽtétia rectè exiſtimantiũ, ſi ſpecies facta ad antiquã materiã reuerti poſsit, verius eſſe ꝙ Caſsio exiſtimauit: ſi nó poſsit reuerti, verius eſſe ꝙ Proculo placuit, vt ex varijs exéplis enarrat Gaius. I. C. in. dict. l. adeo. §. cũ quis. & Imperator in. d. §. cú ex aliena. Proculi vero ea elegans & vera ratio fuit, ꝙ cũ ex aliena materia quis ſpecié facit, antiqua illa res ſumés nouũ eſſe ex noua forma, quæ dat eſſe rei. l. ſi is qui. 80. §. quædã. D. ad legé Falcid. videtur cóſumi, & alia res eſſe incipere, quę antea nullius fuerit, vt exprimitur in. d. §. cũ quis. ibi: *quia quod factũ eſt, antea nullius fuerat*: nã mutata forma ppè interimit ſubſtanciã rei, vt in alia materia tradit tex. in. l. Iulianus. §. ſi quis ré. D. ad exhib. ideoq; merito antiquus dominus deſinit ius habere, quaſi illa res cuius dñs erat, iã non extet, ſed extra naturá ſit ex Sabini & Pedij ſententia, qui res abeſſe dixerũt, quarú corpus manet, forma mutata eſt. l. mulieris. 13. D. de verb. ſign. & quaſi rei nouę, quę nullius eſt, nouã ſpecié faciẽs eãq; poſsidẽs, dñs eſſe incipit natura

li ratione, quæ ꝙ nullius eſt, occupã-
ti concedit. §. fere. Inſti. de rer. diuio.
vt bene adnotat Iaſon in additione
ad Chriſtoph. Porcium in. d. §. cum
ex aliena. hinc eſt, vt ſuo nomine eũ
facere neceſſarium ſit, vt ſibi acqui-
rat, vt exprimit text. in. d. §. cũ quis.
vbi glo. verb. ſuo nomine. &. l. quic
quid. §. vbi. D. de adquir. rer. domin.
imo & bona fide, ne dolus ei patroci
netur. l. de eo. §. ſi quis vbi glo. & Do
ctores notant. D. ad exhiben.

Cæterũ, quia ea conſumptio, &
mutatio rei non poteſt ita neceſſariò
intelligi, cum noua ſpecies facta ad
antiquam ſuam materiam, & formã
reuerti poteſt: eo caſu magis obti-
nuit contraria Caſsij ſententia, quæ
habet, eũ eſſe dominium ſpeciei, qui
materię dominus fuerit. l. in omnib⁹.
D. de acquir. rer. domi. ſub illa enim
ſpecie, antiqua materia & forma im-
plicita eſſe intelligitur, ad quam ſpe-
cies illa facilè reuerti poteſt: nunquã
que ita materię potentia victa eſt, vt
ſpecies facta illi⁹ vires effugiat, quin
potius illa præualet, vt tradit textus
in. l. quæſitum. §. illud. de legatis. 3.
Ex qua eleganti rerũ & materiarum
differentia factum eſt, vt legato ar-
gento, poculum ex eo factum lega-
to cedat: & legatum poculum, etiam
ſi ad rudem materiam, vel ad aliam
ſpeciem reducatur, nihilominus de-
beatur, ex. l. ſeruum filij. §. ſi pocula.
de legat. 1. quia ſcilicet adhuc prio-
ris rei & materiæ legatæ potẽtia du
rat. Secus autem obſeruatur, ſi lana
legetur, quia veſtis ex ea facta legato
non cedit. l. lana. 88. de legatis. 3. eave
ra ratione, quia cũ talis veſtis ad anti
quam materiam legatam reuerti ne-
queat, nihil ex re legata manere vi-
ſum eſt ex ratione Proculi, de qua ſu
pra:* ita vt planè reijciendum ſit Iu
3 liani exemplum, de quo in dicto. §. ſi
pocula: ibi: *item ſi lana*. fuit enim ille

Iulianus Caſsij ſucceſſor, vt refertur
in. l. 2. in fine. D. de origin. iuris. cu-
ius antiqua & generalis ſententia
erat, vt noua forma nihil dẽ iure prio
ris materiæ immutaret, vt ſupra retu
limus ex dicto. §. cum quis. atq; ideò
eius reſponſum exponens Vlpianus
in dicto. §. ſi pocula. mediæ illius ſen
tentiæ mentionem non fecit, quin
potius interim obſeruatis Iuliani
principijs, totam vim iuris in dura-
tione vel mutatione voluntatis te-
ſtatoris conſtituit: & hunc puto eſſe
verum illius textus intellectum præ
ter ea, quæ gloſſæ & Doctores adno
tarunt, diſtinguẽtes an viuo, vel mor
tuo teſtatore veſtis facta eſſet. Quin
imò eadem rerum diſtinctio obſer-
uatur in re pignorata. ff. ſi conuene-
rit. §. ſi quis. vbi Bartolus num. 4. be-
4 ne explicat. D. de pignor. action.* Se-
cus verò in vſufructu: nam quomo-
docunque res mutatur, ſiue talis ſit,
quæ ad antiquam formã reuerti po-
teſt, ſiue non, vſusfructus perit. l. qui
vſumfructũ D. de vſufruct. cuius ea
vera & elegans ratio eſt, quia licet in
poculo facto materia eſſe videatur,
cuius vſusfructus datus eſt ex prædi-
ctis, tñ alius eſt vſus & fruct⁹ hui⁹ po
culi, ali⁹ materię, vel poculi prioris.

Itaque ex prædictis ſatis conſtat,
quòd ſi in aliena tabula figuram in-
cidero, & de figuræ dominio quæra-
tur, diſtinguendum eſt, qualis mate-
ria tabulæ fuerit: vt ſi talis ſit; quę
poſt incisſionem ad antiquam for-
mam vel ruditatem reuerti non poſ-
ſit, dominus tabulæ ipſe ſim: quod ſi
reuerti queat, prioris domini ius ma
neat. Sed bellè dubitari poteſt, an
& in hoc vltimo caſu ius artificis
præualere debeat, ex eo quod de fi-
5 gura picta traditum eſt.* Nam licet
longa inter veteres diſputatio fuit,
an qui in aliena tabula figurã pinxit,
dñs tabulæ pictæ fieret; an is, cuius

tabula eſſet, picturæ quoque domi-
nus remaneret, vt refert textus in. §.
ſi quis in aliena. Inſtit. de rerum diui
ſio. magis placuit tabulam picturæ
cedere, vt tradit Gaius Iuriſconſul-
tus in. l. qua ratione. §. ſed non vti. D.
de acquir. rerum domin. ita vt mani
feſtum appareat, falſò ei aliud impo-
ni in lib. 2. Inſtitu. titu. 1. verſ. quod
& de tabula. & ratio fuit, quia olim
ars iſta pictoria plurimi habebatur:
atque ideò ridiculum videbatur, pi-
cturam Apellis, vel Parraſij in acceſ
ſionem viliſsimæ tabulæ cedere, vt
inquit Iuſtinianus in dicto. §. ſi quis.
id quod ſine rerum & materiarũ di-
ſtinctione admiſſum eſt, vt bene no-
tat Azo apud glo. in dict. §. ſed non
vti. verb. placuit. & probat generali
tas. l. 37. tit. 28. par. 3. quod priuilegiũ
non male in illius artis pictoriæ lau-
dem retuliſſet Tiraquel. de nobilita-
6 te cap. 34.* Nec obſtat textus in. l. in
rem actio. 23. §. ſed id quod. D. de rei
vendica. vbi ita ait Paulus Iuriſcon
ſultus: *Sed id quod in charta mea ſcribi-
tur, aut in tabula pingitur, ſtatim meum
fit: licet de pictura quidam contra ſenſe-
rint propter pretium picturæ: ſed neceſſe
eſt, ei rei cedi, quod ſine illa eſſe nõ poteſt.*
Nam ex ijs verbis non cõtrariari Iu
ſtiniano Paulum exiſtimo: quin po-
tius recepta admiſſaq; ea picturæ ex
ceptione, generalem regulam conſti
tuere dicẽtem, quod licet illud de pi
ctura ita ſit, tamen generaliter neceſ
ſariũ eſt, vnũquodq; ei rei cedi, ſine
qua eſſe non poteſt. Vnde ex prædi-
ctis videtur dicendum, eum qui inci
derit, dominum quoque tabulę fie-
ri, ſiue quidem ænea, ſiue linea ſit,
non ſeruata diſtinctione, de qua ſup.
eadem enim vtriuſque videtur ratio,
nam & ridiculum quoq; videtur vi-
liſsimæ æris tabulæ Lyſippi inciſio-
nem cedere, propter cuius celebre
artificiũ Alexãder Magnus Rex Ma
cedonum Ariſtotele præceptore dig
niſsimus, edicto vetuit, ne quis ſe prę
ter Appellem pingeret, aut alius Ly-
ſippo duceret æra, quæ faciem Regis
ſimularent, vt refert Horatius lib. 2.
epiſto. 1.

Nihilominus autem vere intelli-
7 go,* dominum raſæ tabulæ, quę ad
antiquam materiam reuerti poſsit,
inciſæ quoque figuræ dominium cõ
ſequi, quamuis aliud in pictura cau-
tum ſit, quia alia inciſionis ratio eſt,
alia picturæ: nempe, in pictura datur
& eſt quid corporeum à tabula ab-
ſtractum vel intellectu ipſo, cui poſ-
ſit tabula cedere. l. ſi imaginem. 12.
D. de auro & argen. legat. ſunt enim
emblemata, ſiue incruſtrationes illæ
penicillis factæ, quibus tabula cedit
propter maius pretium figuræ: arg.
text. in. l. quicquid. §. cum partes. D.
8 de acquiré. rerum domin. At* vero
in inciſione figuræ, nulla rei additio
ſeu impoſitio eſt: quia forma illa à na
tura tabulæ inicium ſumit, eo quod
in ea vltra antiquam tabulam nihil
aliud eſt, quam partiũ ſeparatio. Ete-
nim cælator, qui figuram incidit cæ
laturam non facit, ſicut pictor è con
trario picturam facit, aliquid addẽs
de ſuo: ſed cælo diſtinguit & expli-
cat, quod alias ex natura ſua in tabu
la erat, ita vt iam ex artificis operavi
ſu & oculis percipi poſsit, quod an-
tea erat ex partium cõiunctione ob-
nubilatum & occultum: itaq; in in-
ciſione nihil dorporeum eſt, cui ta-
bula ipſa cedat: nam quicquid corpo
ris eſt, tabula ipſa eſt. Sed quãuis hoc
ita diſputationis gratia & pro vera
huius materię cognitione, iure ſubti
li dictũ fuerit, cõtrariũ deciditur in
l. 36. ibi: *Debuxaſſe o entallaſſe.* quod
eſt Latine incidere vel excidere. tit.
28. partit. 3.

9 Rurſus adnotandum eſt,* quod di
citur, eum qui ſpeciẽ fecerit ex alie-
na

na materia, quę ad antiquam ruditatem reuerti nequeat, dominum fieri: non ea ſola ratione niti, quod res antiqua non extet: ſed & in ea, quod alia ac noua res eſſe incipiat, vt ſupr. explicuimus num, 2. & clare ſentit I. C. in dict. l. adeo. §. cum quis. verſic. videatur. ibi: *non nouam ſpeciem facit,* quod verbum rem perfectam & conſummatam ſignificat, nó cœptam, vt aliàs dicitur in. l. 1. §. fi. D. quod quiſque iuris. & notat Iaſon ex Fulgoſij ſententia in dicto. §. cum ex aliena. in additione ad Chriſtop. Portiú, ibi, ſuper glo. verbo, facta. quæ iuſtè ab eiſdem reprobatur: aliàs enim, ſi ſolú ea, quæ rei antiquæ eſſent (quamuis res antiqua nó extaret) ſuperfuerint, nec noua ſpecies facta ſit, dubiú non eſt, quin adhuc domini prioris ius maneat ex. l. ſolum. §. meum eſt. D. de rei vendi. itaque ſi alienas vuas quis expreſſerit bona fide, & nondum vinum factum ſit, nec noua ſubſtantia producta ex facientis opera, ſed ſolú muſtú expreſſum extaret, quod torculum appellat Cœlius Rhodiginus lib. 28. lectio. antiqua. c. 37. id quod à preſſura prima vinaceorum circunciſo pede exprimitur: proculdubio muſtum illud, & reliqua omnia, quæ ex vuis ſuperfuerint, apud antiquum dominú remanebút, nec exprimétis fiét. Idéq; erit, ſi alienas oliuas ex bona fide aſinaria mola attriueris, & nódú calidis aquis oleú confeceris: quia túc oliuarú dñs ius ſuú retinet, & védicare poterit, ita vt quáuis poſt litem conteſtatam, quę te in mala fide cóſtituit, iuxta notata in. l. ſi poſt acceptú. & l. ſi à bonę fidei. D. de rei vendi. noua ſpecies olei, vel vini perfecta ſit, tua non erit, ac perinde non in precio, ſed in re ipſa condemnaueris.

Nec * obſtat text. in. l. de eo. §. ſi
10 quis. D. ad exhibend. vbi à contrario ſenſu videtur probari, muſtum fieri eius, qui bona fide alienas vuas expreſſerit: nam reſpódeo, quod verbum illud, muſtum, neceſſario accipiendum eſt pro vino, propter verbum fecerit: nam qui vuas exprimit muſtum non facit, ſed dicit, ſicut & qui excutit ſpicas, frumentum nó facit, ſed detegit, vt ait tex. in dicto. §.
11 cum quis. verſ. videntur. Cuius * veriſsima exceptio addenda eſt Iuſtiniano in dicto. §. cum ex aliena. qui ſimpliciter retulit verba Gaij I. C. de quibus in dicto. §. cum quis. nec peruenit ad exceptionem, de qua in dicto verſic. videntur. eo quod ſatis in legibus Digeſtorum exprimeretur.

Nec * etiam obſtat text. in. l. mor
12 tuo boue. in princip. de lega. 2. vbi ſi legatus bos moriatur, atque ita non extet, nec corium nec caro debeatur legatario, quamuis ex re ſua vel ſibi debita ſuperfuerint: & Paul. de Caſtro ait, ꝙ is text. loquitur in actione ex teſtaméto, quę eſt ſtricti iuris. §. actionum. Inſtit. de actio. atq; ideò euenire, quòd ſi bos legatus moriatur ſine facto & culpa hæredis, nihil peti queat, eo quod vere & realiter
13 bos mortuus, bos non eſt. * Vnde recté dixit Barto. in. l. cum delanionis. in princip. D. de fund. inſtr. quod qui beſtiarum gabellas habuerit, nihil eo nomine habiturus eſt, ſi mortua beſtia vendatur: quod hodie poterit eſſe vtile, propter diuerſa gabellarum membra, quę in vno quoque loco eſſe ſolent: ſecus autem, inquit, fore in actione ex empto, quę eſt bonę fidei, nam & coriú & caro, & omnia quæ ſuperſunt, mortuo boue peti poterunt. l. venditor. in fine. D. de hęred. vel actio. vend. & l. tenetur. §. 1. in fine. D. de action. empt. Sed certè ego non ſatis video, qua iuſta ratione, qui legitimé ſtipulatus eſt bouem, iſque ſine culpa & mora promiſſoris mo-

liberali cauſa, atque ita æquè in vtro que (ſcilicet tã in boue mortuo, quã in ſticho) loquitur. l. 21. tit. 11. part. 5. quicquid gloſ. in. l. in actionibus. ver bo, plane. ff. de in litem iura.

18 Nec* prædictis obſtat. l. lana. ver. naue. de legat. 3. vbi naue legata diſſoluta, quod ſupereſt non debetur: quia teſtator diſſoluens videtur à legato recedere: argum. tex. §. ſi rẽ ſuã. Inſtit. de legatis. Nec iterum obſtat l. quod in rerum. §. fin. de legat. 1. vbi ſi nauis legata omnino reficiatur, nihil legatario debetur: nam reſpõdeo, quod refecta nauis nõ debetur, quia alia eſt, quàm quæ legata fuerit: trabes autem, quæ ex prima naue legata ſuperfuerint, ego nõ dubito, quin debeantur legatario ex ſupra reſolutis, quicquid I. C. ibi non exprimat aliud agens.

Summa capitis. decimitertij.

1 An duplex decima debeatur in ſpecie. l. quotiens. C. de rei vendicat.

2 Ex vna & eadem re ſæpius vendita, non niſi ſemel gabella debetur iure communi.

3 Secus eſt de iure Regio, quia totiens decima debetur, quotiens etiam vna & eadem res vendita fuerit: & ratio aſſinatur.

4 Si de promiſſione de vendendo ſoluta eſt gabella, non debetur iterum ex vẽditione ſecuta.

5 Aſsignatur eius dicti ratio.

6 Soluta gabella de venditione, an debeatur de ceſsione iuxta ſtatutum, vt ex omni contractu gabella ſoluatur.

7 Reſoluitur quæſtio, de qua ſupra, numero. 1.

8 Qui ſemel vendidit, & ratione aliqua a venditione diſcedens iterum vendiderit eandem rem, duplicem gabellã debet.

9 Refertur iudicialis ſententia autoris in caſu valde frequenti.

10 Ex redhibitione noua gabella non debetur.

11 An renouata vel reformata venditione, duplex decima debeatur, cum eleganti diſtinctione reſoluitur.

12 Traditur elegans adnotatio.

13 Qui emit triticum & poſtea tradidit Seio recepto pretio, quo emerat declarans ſe illius nomine emiſſe à principio: an videatur reuendere contra leges Regias, & an nouam decimam debeat.

14 Exponitur textus in. l. 19. tit. 11. libr. 5. Recopil.

15 Reſoluitur quæſtio, de qua ſupra nu. 13. cum tribus declarationibus traditis num. 16. 17. & 18.

19 Si in iudiciali venditione bonorum debitoris emptor ceſſerit rem emptam creditori, prout quotidie fit, an noua decima ex ea ceſsione debeatur.

20 Reſoluitur ea quæſtio cum eleganti diſtinctione.

21 Declaratur praxis quædam obſeruata in ceſsione illa, de qua ſupra num. 19. & eius effectus oſtenditur.

22 An ex retractu conſanguinei, vel ſocij, aut aliàs, noua gabella debeatur.

23 Inanis dubitatio eſt eorum, qui quærunt, an reciſſa venditione per retractum, tota gabella à fiſco repetatur.

24 An ex intermedijs vẽditionibus, quæ inter primam venditionem & retractum celebratæ fuerint, gabella debeatur.

25 Reſoluitur rectè deberi ac peti poſſe.

26 Idem eſt in terminis. l. 2. C. de pactis inter empto.

27 Si res legata ſub conditione, interim ab herede vendatur, gabella debetur, quamuis impleta conditione legati, venditio videatur reſcindi, & ratio aſsignatur.

28 Si

28 *Si emptor rei patrimonialis, rem ipſam vendiderit conſanguineo, qui poterat retrahere: an alia decima ſit ſoluenda.*

29 *Late traditur Caroli Molinæi reſolutio in ea ſpecie.*

30 *Traditur autoris animaduerſio.*

An ex vna & eadem re ſępius vendita multiplex decima debeatur.

CAPVT XIII.

POſtquam in ſuperioribus capitibus accuratè egimus ex quacunq; vera venditione decimā pretij deberi: illudque etiā inquiſiuimus, in quibus cótractibus vel patens, vel occulta venditio ſit, ne modo aliquo iſtius modi gabellæ
1 debitum ignoretur:* appoſitè quæri poteſt circa ſpeciem textus in.l. quotiens.C. de reiuenditat. cum duobus in ſolidum & ſeparatim vna ac eadé res ab vno & eodem domino venditur: de qua re agit Anton. Gomet.2. tomo variar. reſolut. cap.2. num.20. & Couarru.lib.2.variar.cap.19. & eſt text. in.l.50 tit.tit.5.part.5. an duplex decima debeatur ex venditione duplici, quæ in ea ſpecie geritur. Et videtur quidem id non eſſe admittendum: argum. text. in.l. interdú.§. quotiens. D. de publica. & quæ tradunt gloſ. in verb. veterana. Bart. & DD.
2 ac præcipué Angel. ibi.* dum dicút, quod ex re ſemel gabellata, non debei interum gabella ſolui, licet pluries vendatur, ne nimis grauétur ſub iecti ſæpius præſtando vectigal pro eiſdem rebus ſæpius venditis: & notauit quoq; Aufrerius in quæſt. Tholoſan.451. Sed profectò iſtud argum. inefficax eſt ad propoſitú, cum pluſquam certiſsimum ſit iure noſtro Re
3 gio,* ex quacunq; re tot decimas deberi, quot véditiones illius interfuerint, vt conſuetudo ipſa & quotidiana praxis demonſtrat, ac inſinuat.l. 10. tit.18. lib.9. Recopil. vbi ſpeciali fauore ſtatuitur, quod ex rebus bello captis pro prima earum rerum venditione decima Regalis non debeatur. Et ratio illius praxis eſt, quia noſtra decima nó eſt tributú rebus impoſitú, ſed ipſi cótractui venditionis: ac proinde non inſpicimus, an vendatur ea res, quæ nunquam venierit, an quæ ſæpius venalis fuerit, prout aliàs in tributo rebus impoſito rectè conſiderant gloſ. Bart. & DD. in.d.§. quotiens. ſed quoticſcunque verum fuerit, me vendidiſſe, neceſſarió gabellæ obligationi ſubijcior ex generalitate.l.1.tit.17.lib.9. Recopil. nullo rei vénditę reſpectu habito, vt alias dicemus infra cap.20. num.1.

Illud vero proculdubio veriſsimú eſt, ex vna re, & vno eodemque contractu venditionis non niſi vnicam gabellam deberi, nec amplius peti poſſe, vt reſoluit Corneus conſi.166. num.4. volum. 4. & diſponit.l.73. in quater gabella. At in ſpecie, qua de agimus, circa dict. l. quotiens. C. de rei vend. Nec iſtud quadrare poteſt, quia duæ veræ ac perfectæ venditiones ſunt, & ſic nimirum videtur ſi duplex decima debeatur ex præhabitā doctrina.

Vnde commodior videtur alia deciſio Bartoli in dict.l. interdum.§. quotiés. in finalibus verbis. D. de publica. vbi expreſsius videtur dubitationem noſtram diſſoluere, dum ait:
4 *quod ſi promiſi rem védere, & de promiſ-

promiſsione ſoluta eſt gabella, non
debet iterum ex venditione ſolui,
ſed & illud valde diuerſum eſt à no-
5 ſtra ſpecie.* Etenim ex eo procedit,
quia quãuis in ſtatuto, de quo loqui-
tur Bartol. ex quocunque contractu
gabella debeatur, & promiſsio de vẽ-
dendo, ac venditio ipſa poſtea ſecu-
ta duo cõtractus ſint. l. in bonæ fidei.
verb. ſi tamen, & ibi gloſ. iuxta lite-
ram, conducturũ. D. de eo quod cer-
to loco. & quidem nimium diuerſi,
vt quo ad noſtram gabellã dicemus
infra cap. 17. num. 41. Tamen quia in
ea quęſtione promiſsio de vẽdendo
eſt quid acceſſorium & præambulũ
quoddam venditioni cohærens, quæ
poſtea ſecuta fuit, vnica gabella qua-
ſi ex vno contractu meritò debetur,
vt colligitur ex traditis per Bertach.
de gabellis. 5. p. prin. nu. 3. cũ traditis
n. 12. & 14. ſicut & alias; eodẽ ſtatuti
Themate retento, ſi ſoluta ſit gabel-
la vẽditionis, & quæratur an eſt ex
ceſsione quoque ſoluenda ſit, DD.
6 ita diſtingũt:* Aut ceſsio eſt execu-
tio ſiuè exercitium contractus vẽ-
ditionis, vt quãdo procurator cedit
domimo, & non ſoluitur noua gabel
la: aut eſt contractus de per ſe non
oriens ex priori, & tunc noua gabel-
la debetur, quia vbi nouum factum,
ibi noua obligatio, ſed vbi vnum &
idem factum, non dicitur noua obli-
gatio, ita Baldus in. l. cum per eos. C.
ſi quis alteri vel ſibi. cui ſubſcribit
Bertachin. vbi ſupra quæſt. 11. & re-
fert ac ſequitur gloſ. Peregrin. verb.
vectigal. quæſt. 1. & Ioan. Parlador.
lib. rerum quotid. cap. 3. §. 2. num. 27.
At in noſtra ſpecie prædictæ. l. quo-
tiens. C. de rei vend. nõ vnum factũ
eſt, ſed duplex, & vnaquæq; princi-
palis venditio.

Sed adhuc quidem exiſtimo, quod
7 * quamuis in ea ſpecie verè ſubtili
iure dici poſsit, ac debeat duplicem
venditionem contractã eſſe, ac pro-
inde quoque videatur duplicem ga-
bellam deberi, ſecus dicendum eſt:
quia lex gabellaria ita ex venditione
vectigal deberi ait, vt iuxta ipſum
venditionis pretium ſoluendam eſſe
dicat, debetur enim decima pretij, vt
ſatis conſtat ex. l. 1. tit. 17. lib. 9. Reco-
pilat. Igitur ſi in duplici venditione
non niſi vnum pretium eſt verè &
realiter, vt quia vtraque venditio ad
vnicum duntaxat pretium tendit ac
dirigitur, iſtius pretij decima ſemel
ſoluta per venditorem, legi Regiæ ſa-
tisfiet: & hoc eſt mihi efficax & in-
euitabile argumentum, vt hanc ſen-
tentiam teneam, quæ facilè videri
meo in praxi recipietur: etenim qui
bis contrahit in ſpecie dictæ. l. quo-
tiens, vnicam; vnius rei alienationẽ
& vnicum pretium quærit, non du-
plex, licet emptorem mutauerit, alte-
rum decipiens. Putem autem regulã-
dam eſſe decimam iuxta pretium vẽ-
ditionis, quæ cum effectu tenuerit
ex deciſione illius. l. quotiens. C. de
rei vend. cum notatis per Doctores
ibi, & in prællegatis locis.

Diſsimilis verò eſt ille caſus, cum
8 quis * rem ſuam vendit certo pretio,
& poſtea à priori iſta venditione di-
ſcedens mutuo contrahentium con-
ſenſu vel alia ratione, iterum rem il-
lam vendit eidem vel alteri empto-
ri ex nouo contractu: quia iſto quĩ-
dem caſu duplex proculdubio gabel
la debetur. Prima ex priori venditio-
ne, ex qua cum ſemel fuerit ius fiſco
quæſitum, non potuit per contrariũ
vẽditoris cõſenſum aut iudicialẽ vẽ-
ditionis reſciſsionem ei auferri, per
notata in. l. ab emptione. D. de pactis.
& in. l. debet. D. de ædil. edict. & quæ
dicemus infra cap. 14. num. 7. & nu.
10. Altera ex ſecunda vẽditione, quę
ſecuta eſt, eſt enim vtraq; vera ac di-
ſtincta venditio non in idem tendẽs

pro

pro diuerſis temporibus, prout aliás
dicebamus in ſpecie.d.l.quotiés. At-
9 que * ita ego ſæpe iudicaui in quadã
feria, vbi vſu venit perſæpe, φ quis
vendit mulam aut aliud animal purè
certo pretio, & gabellam ſoluit, rem-
que tradit emptori pretio accepto:,
ſtatim autẽ emptor ille agnoſcẽs vẽ
ditũ animal vitioſum eſſe, iudicẽ ad-
eũdo redhibet vẽditori pretio repeti
to, quo caſu ſoluta gabella nõ repeti
tur, imò nõ ſoluta rectè per gabella-
riũ exigitur ex d.l.debet.& quę nota
bimus in.d.c.14. nu.10. his actis, illę
venditor mulę q̃ dominus, aut alte-
rius cuiuſuis animalis, accedit iterũ
ad locũ publicum rem illã redhibi-
tam vænalem exponens, & facto pre
tio alij vendit: quærebatur, an iterũ
decima deberetur ex reuẽditione il-
lius animalis redhibiti, cuius iam ſe-
mel paulò antea ſoluta erat: & ſæpe
iudicaui nouam gabellam deberi, ac
ſoluta eſt.

Sed quia redhibitionis mentio-
10 nem feci, notandum eſt:* quod licet
redhibita re ex iuxta cauſa, gabella
ſoluta non repetitur, vt dixi, ex ipſa
quidem redhibitione alia noua deci
ma nõ debetur: quia licet is qui red-
hibet, retrouendere intelligitur, vt
probat.l.ſi duobus, ibi, *hunc enim per-
inde haberi, ac ſi retrorſus homo mihi ve-
niſſet*. D.de diuer.& temp. præcript.
& tradit gloſ.in.l. qui fundum.§. qui
bona fide. verb.emptor. D. pro emp-
tore, propriè venditio nõ eſt, vt pro-
bat.l.ſi hominem in fine.ibi: *quoniam
ea venditio propriè dici non poteſt*. D. de
vſucapio. per quem text. ita expreſ-
ſè decidit Angelus ibi.num.1. Quod
ſi de qualibet venditione debet ga-
bella ſolui, ex redhibitione nõ debe-
bitur, quia vt dixi, non eſt propriè
venditio: quod refert & ſequitur Ti
raquel. de retract. conuent.§.6. gloſ.
a.num.17.

Rurſus in materia iſtius capitis
11 elegans quæſtio eſt: * an duplex deci
ma debeatur circa ſpeciem text. in.l.
pacta conuenta. in princ. D. de con-
trah.empt.&.l.2.D.de reſcind.vend.
cum ſimilibus, vbi vẽditione ſemel
contracta, & re adhuc integra, de au-
gendo, vel minuendo pretio conue-
nit: quo caſu iura illa dicunt, à priori
contractu receſſum eſſe, & nouã em-
ptionem & venditionem interceſſiſ-
ſe; quod ibi gloſſa intelligit, cum ex
interuallo de minuendo vel augẽdo
pretio actum eſt, argum.l.nam ad ea.
D. de condit. & demonſt. ſed illa eſt
communis & vera diſtinctio: Quod
aut prima venditio repetitur pro eo-
dem pretio, nihilo immutato, & tũc
ſecunda venditio nulla eſt, ex.l. ſi id
quod in prin.D. de reſc. vend. ita vt
proculdubio noua gabella nõ debea-
tur, iuxta notata in. l. 2. C. de eunu-
chis. & quæ dicemus infra cap.14.n.
1. aut quidẽ prima vẽditio alteratur
per verba apta ad renouationem cõ-
tractus, veluti in hoc exemplo: res,
quam tibi vendidi pro viginti, vẽdi-
ta ſit tibi pro decem, aut è contrario
ſi pretium augeatur: & tunc à priori
venditione receſſum videtur, & no-
ua venditio cõtrahitur: ita vt ex hac
vltima agendum ſit, & noua gabel-
la pendi debeat, atque ita euenit
in ſpecie dictæ. l. pacta conuenta,
& dictę.l. 2. Aut immutatur prior
venditio per verba non apta renoua
tionem, ſed ad informandum priorẽ
contractum, veluti ſi cum rem tibi
pro decem vendidiſſem, poſtea inter
nos conuenerit, vt huic pretio ali-
quid addatur vel minuatur: & tunc
non eſt noua venditio, nec noua ga-
bella debetur, ſed prior cõtractus ma
net per poſterius pactum reforma-
tus, iuxta textum in.l. ſi vnus.§.pa-
ctus ne peteret.verb. quid ſi nõ vt to
tũ.D.de pact. vbi ita tradit gloſ. ver.
immi-

imminueret. & diſtingunt Bartol. & Angelus in.l.iuris gentium. §. adeo. D.de pactis.& ſequitur Alexand.ibi expreſsè ponderantes neceſſariam eſſe hanc doctrinam & diſtinctionē ad effectū gabellæ,qua de agimus:& cum eis trāſit Ioan. Parladorius dict. cap.3.§.5.num.41. & ſequitur Tiraquellus de retract. conuent.ad finem tituli.quæſt.38.nu.168.

Ego vero quotiens is caſus in pra-
12 xim veniet,* nempe quod venditione ſemel cōtracta pretium alteretur: ſemper intelligam ita factum eſſe,vt prior venditio reformetur, non vt noua contrahatur:quia cum verè no ſint partes in totum à venditione recedere,ſed vel pretiū augere vel minuere,veriſimilius eſt hoc ſolum eos effeciſſe,nec nouam vēditionem ſuperfluò contrahere. Ita vt animaduertendum ſit,quod ſi per poſterius pactum prius pretium minuatur, id fiſco & gabellario non noceat,quia iam fuit eis à principio ius quæſitū, & ita iuxta prius pretium decima cō putabitur,argum. eorum quæ in alia quæſtione notat Tiraq. de retra.lig. §.1.gloſ.18.ex num.50 per totā quæſtionem.Quod ſi actum ſit fiſco proderit, quia vere tāti res vēditur,atq; ita locū habent verba dict.l.1.tit.17. lib.9. Recop. ibi. *De todo el precio por que vendieren*, iuxta ea, quæ dicemus infra cap.14 num.17.

Inſuper quæri poteſt de hac quæſtione quotidiana, & valde neceſſa-
13 ria:* Titius à Gaio emit fundum,vel rem aliam mobilem ſimpliciter vel expreſſe ſuo nomine: deinde rem illam tradidit Seio recepto eodem pretio,declarando tamen,quod ex illius mandato emerat, & ad eiuſdem Sei commodum & vtilitatem, & quod ei tradebat agnoſcendo bonam fidē ex cauſa mādati:ecce gabellarius petit decimā à Gaio primo venditore, & de hac nullum eſt dubium:& iterum aliam decimam vult à Titio cō ſequi,quaſi ſecūdo vendiderit, & de hac eſt noſtra quæſtio. Atqui iſtud millies euenit, & ſemel in facto habuit circa materiā reuenditionis tritici,de qua in.l.19.tit.11.lib.5.Recop. emerat enim quidam ducentas fanecas tritici certo pretio infra modum pragmaticæ illud moderantis:ac deinde tradidit & ceſsit Petro centum fanecas eodemmet pretio, quo ipſe emerat:& accuſatus eſt,quod emiſſet,& reuendidiſſet contra prohibitionem dictæ legis Regiæ:atqui etiā ex eadem ratione accuſari poterat; quod gabellam non ſoluiſſet, & eam occultaſſet contra prohibitionem.l. 31.tit.19.lib.9. Recopil. Nec excuſabat eum,quod nihil in reuenditione lucratus eſſet,quia amplius & ſimulatè accepiſſe eum in ſecreto allega-
14 bat accuſator: Præſertim,* quia generaliter reuēditio prohibita eſt in dict.l.19.non expectato eo,an lucroſa damnoſavè fuerit vēditori, prout videtur ſentire Auendanius reſp.33. nu.4.ver.octaua,nā & ſolus animus reuendendi locum facit diſpoſitioni illius legis,ex eodem Auendanio. & Ioā.Matiēt.in prædicta. l. 19.gloſ 2. num.3.illa ergo allegatione maximè iuuatur accuſatus, quod diceret ex mandato Petri centum illas fanecas tritici emiſſe ad illius commodum & vtilitatem: atque ita illas ei tradidiſſe recepta ſua pecunia,non reuendendo,ſed bonam fidem agnoſcēdo, vt in priori quæſtione dixi: & quidē vtraque quæſtio ab vna & eadem reſolutione pendet,quæ petenda eſt à Carol.Molin.in conſuet. Pariſ.tit.1. §.23.quæſt.5.num.21.

Ex cuius autoris dictis, & ijs quæ
15 ipſe addā,ſic reſoluo:* quòd ex prædicto facto fundatam habet intētionem ſuā tam gabellarius ad decimā in prio-

in priori quæſtione,quam denuntia-
tor ad pœnam in ſecunda : quia vere
nullo alio inſpecto &inueſtigato,da
tio tritici fundivè eſt pro pecunia,ac
proinde neceſſarium,vt venditioné
contrahi aſſeueremus iuxta.l. natu-
ralis.§. & ſi quidem. D.de præſcript.
verbis.Nec obſtat ꝓteſtatio , ſeu de-
claratio Titij, quia.facta ex interual
lo poſtquã iam ipſe ſibi emerat, &.ſit
à perſona ſuſpecta,& ſubſiſtęnte ma-
teria fraudis aut ſimulationis,prętex
tu agnitionis bonę & debitę fidei ex
ſimulata cauſa mandanti, cú ſit noua
ac vera venditio,atg. eorú quæ notã
tur in.l. qui teſtamentú.D.de proba-
tio.& quę reſoluit Did.Per.in.l.1.tit.
7.lib.5. ordina.pag.207.col.1.& no-
tat gloſ.in.l. ſi donatione. verb. po-
ſtulas.C.de collat.Menochius de ar-
bi.iudi.quæſtio. caſu.132. Auendan.
de exequen.mandatis.2.part.c.29.

Poterit autem Titius dupliciter
ſe excuſare tam á ſolutione decimæ,
16 quàm à pœna reuenditoris: * Primò
ſi legitimè probet mandatum ſibi fa-
ctum præceſsiſſe ad emendum fun-
dum,triticumvè pro Seio vel Sei no
mine:quia tunc quamuis Titius eme
rit de ſua pecúnia, concipiens verba
in ſua perſona, & ſuppreſſo tacitoq;
Sei nomine : quo caſu & ipſe Titius
obligatur , & ſibi ſoli obligationem
adquirit tam iure communi , quàm
Regio,etiã ſtãte.l.3. tit.8.lib.3.ordin.
quę eſt.l.2.tit.16.lib.5.Recop.vt op-
time notat Greg. Lupus in.l.8. verb.
le entregue.titul.11.part.5. & dicemus
infra cap. 15. num.4. adhuc ſi eã rem
emptam Seio reſtituat tanta pecunia
recepta in effectu non eſt niſi vnica
venditio:nam reſtitutio rei, quã Ti-
tius in Seium facit , reuenditio non
eſt,ſed liberatio debitæ fidei,ſiue im-
plementum , & ſatisfactio ſuſcepti,
mandati,ideoque noua decima non
debebitur,nec committeretur pœna
reuenditoris:ad quod faciũt quæ tra
dit Baldus in.l.cum per eos.& Salyce
tus ibi.num.2. C. ſi quis alteri vel ſi-
bi.& nos retulimus ſupra nu. 6. Præ
ſertim, quia licet in actu quem gerit
procurator,non dicat ſe facerę pro-
curatorio nomine,tamé proptęr mã
datum præcedens intelligitur face-
re eo nomine , ſecundum Dynum.&
Bald.in.l. poſt dotem.D.ſoluto mat.
Bart.& Angel. in. l. qui in aliena.§.is
qui putauit. D. de adquir. hæred. &
Bart.in.l. qui ſeruum. per text. ibi.
D.de interro. actio.

Secundò excuſabitur Titius, ſi
17 probet * ſe à principio nomine Sei
emiſſe:quia túc,quamuis de pecunia
propria emerit, nec aliter conſtet de
præcedente mandato Sei, vnica ven-
ditio erit,non duplex: & ſequens re-
ſtitutio facta Seio pretium à Titio
expenſum reddenti , non erit reuen-
ditio , ſed reſtitutio rei vero ſuo do-
mino,quia ex traditione facta Titio,
nihil ei,ſed totum Seio quęſitú fuit,
cuius nomine facta eſt.l.ſi procura-
tor. D.de adqui.rer.dom.l.per procu
ratorem. C.de adquir.poſſ.Immò li-
cet eo caſu actio & obligatio ex em-
pto non Seio,ſed ipſi Titio adquiri-
retur de iure cómuni,ſaltem directa,
quæ alteri per alterũ adquiri nõ po-
teſt eo iure , ſed tãtum vtilis mediãte
ceſsione, vt probat.l.poſſeſsione.§.fi-
nal.D.de adqui.poſſe. & aliquãdo ſi-
ne ceſsione, vt probat.l. Iulianus.§. ſi
procuratori.D.de actio.emptio.&.l.
ſi procuratori. vbi gloſ.& Doctores,
D. de verbor. obligat. & bene notat
Carol.Molinæus vbi ſupra.nu.22.ta-
men hodie noſtro iure regio in hac
ſecúda ſpecie, vbi Titius expreſſe no
mine Sei emeret tã dominiú. vt com
mune ius eſt,ex dict. l.ſi procurator.
quám directa actio, & obligatio ipſi
ſoli Seio adquiretur ex dicta.l. 3. or-
di.quę hodie expreſsior eſt in.d.l.2.
tit.16.

tit.16.lib.5.Rec.vt benè notat Greg. Lupus in.l.7.gl.1. tit. 11. part. 4. atq; ita eo ſecundo caſu nulla dubitatio eſſe poteſt,quin ex reſtitutione illius rei Seio facta, nulla vẽditio reſultet, nullaq; decima debeatur, aut cõmitatur pœna dict. l.19.ti.11.lib.5.Rec.

18 Si vero,* vt propoſitam quæſtionem omninò reſoluã, Titius ille emerit fundum, triticum vè nomine ſuo proprio, vel ſimpliciter, & poſtea declarans nomine Seij emiſſe, ac de eius pecunia,prędicto Seio tradiderit,nec appareat de aliqua ſecunda numeratione pretij,nec etiam de præcedenti mandato: dicendũ eſt, quod cum de pretio aliquo non conſtet in hac rei traditione, nulla venditio eſſe dici poteſt, quæ & rem & pretium requirit.§.pretium.Inſtit.de emp.& vend. &.l.2. D.eo tit. & ita ex hac reſtitutione, & declaratione non habebit gabellarius, aut denuntiator fundatam intentionem ſuam,niſi ex aliquibus coiecturis probare queat, pretiũ occultè & ſimulatè interceſsiſſe, vel rem aliam datam eſſe,ita vt venditio, aut permutatio aliqua detegatur,ex quibus decima ſoluenda ſit, iuxta ea quæ diximus ſupra in ſcholijs ad.l.1. verb.*pretij*.tit.17.lib.9.Reco.nè fraudi locus fiat.

Sed quid erit in hac quotidiana ſpe-
19 cie, de qua non malè dubitatur?*ſcitum eſt, ex iudiciali venditione bonorum, inquibus facta eſt executio, Regiam decimam deberi, vt reſolvimus ſupra. c.7.nu.54.ſed fere ſemper contingit, vt poſtquam emptor licitationẽ fecerit,& ei vt maiori licitãti periudiciale decretum res addita eſt, cedat omne ius ſuum creditori,qui eũ ſuppoſuerat,vt eſt quotidiana praxis, & tradit Couarr. libr. 2. variar. reſolut. capit. 11. numer.3. & tunc dubitatio non leuis,eſſe poteſt, an ex iſta ceſsione altera gabella debeatur: Et prima facie inanis videbitur quæſtio, niſi diligẽter animaduertas, quod in ea ceſsione latens & occulta eſt venditio illius iuris & actionis, quam emptor ille habet ad perſecutionem rei emptæ, ex qua iuris venditione gabellam deberi ſatis conſtat ex traditis ſupra capit.9.ſed dices vbi eſt pretium? quià iſte cedẽs nihil recipit, nullaq; pecunię numeratio eſt, & vẽditio ſine pretio nõ

20 cõſiſtit.l.2.D.de cõtra.emp.* Pro inteligẽtia verò nota,quod iſte emptor non ſimpliciter cedit ius ſuum creditori, ita vt eam actionem,ſibi cõpetentem cedat abſque vllo onere,quo caſu apertum eſſe nullam venditionem contrahi ſine pretio: ſed cedit quidẽ eo onere & pacto, vt pretium à ſe debitum rei domino propter emptionem, ceſsionarius ipſe ſoluat, vel in partem debiti ſui compenſet & cõputet: quo caſu,cum cedẽs emptor ab obligatione ſua liberetur facto ceſsionarij,tantam pecuniam videtur breui manu recipere pro actione ceſſa, quantam ipſe eſſet ſoluturus, ex cauſa emptionis pro rei pretio, argu. textus in. l.mortis cauſa.in fin. D. de donat.cauſa mortis.& quæ tradidimus ſupra cap.10. ex nu.16.ex quibus manifeſtè apparet, quod talis eſt cõtractus, vt rem à me emptã accipias,& habeas,ceſſa à me tibi actione,& debitum meum ex priori emptione ortum ſoluas:quo genere contractus vẽditionem fieri apertè probat. l. fina.§. Titius. D. de condict. indeb. & notauimus ſupra dict. cap. num. 25. altera ergo decima debetur ex prædicta ceſsione, quia venditionem habet ex prædictis. Igitur dubitationem iſtam reſoluo fatendo argumentum: exiſtimo enim ſic ſe habere veritatem, vt dixi.

Sed ne reſolutio hæc decipiat eos, qui rem attentius non conſidera-

P uerint,

uerit, animaduerto: quod ceſsio huiuſmodi, vt plurimum fieri ſolet ab emptore, qui in emptione & licitatione ipſa fuerat proteſtatus, ſic dicens: dare ſe pro bonis executioni ſubiectis tantam pecuniam cum ceſſionis beneficio, *con beneficio de traſpaſſo*, vulgò dicitur: atq; ita poſt finalẽ rei addictionem voce præconis factam in actis proceſſu emptor ille extraneus cedit creditori ius ſuum, vt
21 ſupra diximus: * & ſępènumero dubitaueram, quid operaretur adiectio illa verborum, *cõ beneficio de traſpaſſo*: Sed intellige effectũ illius praxis eũ eſſe, quod emptor ſic emit, vt delegãdo alterum idoneũ ſuo loco, ipſe maneat liberatus ipſo iure nouata obligatione, quam delegationẽ, aliàs neutiquam poſſet facere inuito vẽditore, reiq; domino per textum in. l. ſi mãdato meo 45. §. item ſi. ibi. *aut ſi nolit creditor obligationem mutare*. D. mãdati. facta ergò prædicta ceſsione & delegatione in ſpecie ſupradicta, cũ ceſsionarius in ſe directam actionem ſuſcipiat, qua cedens tenebatur ad pretium, idque ipſo iure virtute nouationis fiat iuxta totum titul. D. de nouat. quamuis ipſe pretium rei ex priori emptione debitum ſoluerit, nihil poterit videri breuis manus fictio ne ad emptorem cedentem peruenire, qui nõ ex ſolutione debiti, ſed ex obligationis ſuæ nouatione manet liberatus: ceſſatque ita conſideratio deſumpta, ex dicta. l. mortis cauſa. in fine. D. de donat. mortis cauſa. & reſtat ſolum eſſe in ea conuentione ſimplicem quandam ceſsionem illius actionis, ex empto competentis emptori ad rem, & delegationem quandam obligationis ſuæ ad pretium ſoluendum: Ex quibus cauſis decimam nõ deberi perſpicuum eſt, quia nulla, venditio permutatiovè eſt. vt diximus ſupra. c. 7. nu. 4. Magni ergò effectus eſt illa adiectio, *cõ beneficio de traſpaſſo*, quià aliàs cedendo emptor ipſe non remaneret liberatus, ſed adhuc obligatus ad pretiũ, donec ceſsionarius ſolueret, vel in partem debiti compenſaret: & prętęrea ex ea ceſsione noua decima deberetur: quia reſultaret ſecunda venditio ex ſupra reſolutis, quę ſunt veriſsima & paſsim obuia, nota ergò illa iuxta conſilium. I. C. in. l. legaui. D. de libe. lega.

22 Cæterum quæri poteſt, * ſi quis vendat rem patrimonialem & ſui generis, quam poſsit cõſanguineus retrahere ex. l. 13. tit. 10. libr. 3. fori. quæ eſt hodiè. l. 7. tit. 11. libr. 5. Recopilat. vel vendat rem cõmunem, in qua ſocius retractum habet, iuxta. l. 55. tit. 5. par. 5. quam declarat. l. 14. dict. tit. 11. libr. 5. Recop. & vltra Greg. Lupum in dicta. l. 55 partitæ. agit de ea re Couar. libr. 3. varia. reſolut. cap. 14. num. 6. verſi. primo. in fine. & Segura in. l. filius dum in ciuitate. in fin. D. de verb. oblig & gloſſatores omnes in. l. 70. Tauri. an ijs caſibus facto retractu duplex decima debeat, quaſi duplex venditio ſit: nempe prima in extraneũ, & ſecunda in retrahentẽ. Atqui reſolutiuè dicendũ eſt, non niſi vnicam gabellam deberi: vt benè tradit Montaluus in. l. 61. gloſ. vnica. in fine. tit. 5. par. 5. quia ille retractus non eſt reſolutio, annullatio vè contractus prioris, & eiuſdem repetitio: ſed potiùs eſt in prioris emptoris locum, alterius ſubrogatio per legem inducta, ſine nouo venditoris, aut primi emptoris contractu & conſenſu, vt benè tradit Ant. Gometius in dict. l. 70. Tauri. nu. 30. atq; ita vnus eſt & idẽ cõtractus vẽditionis, ſola emptoris perſona mutata: propter quod tranſlatoriã eſſe dicit legem retractus Carol. Molineus in conſuetud. Pariſi. titul. 1. §. 13. gloſſ. 5. num.

numer.33.proindeque non niſi vnica gabella deberi poteſt ex doctrina Baldi in l.cùm dotem.nu.4.C.de iure dot. vbi inquit, ſuppoſito ſtatuto, quod de quolibet cõtractu ſoluatur gabella, ſi vnus contractus in alium trãsfuſus & trãslatus ſit, vnicã gabellam deberi, nõ duplicē: quem ad materiã retractus refert & ſequitur Tiraq.de retra. ligna.§.29.gloſ.1. num. 3. & in ſpecie noſtræ doctrinæ Regalis, reſoluit Io.Matientius in dicta. l.7.Recopilat.glo.3.num.17.Quamuis aliud in materia fœudali non rectè voluerit Boerius relatus per Tiraquel. vbi ſupra. num.4. & Ludo.á Peguera de fœudis. verſi. 1. ampliat. 16.num. 91.qui allegat text.impertinentem in. l. ſi ſeruus. §. cum igitur.

23 D. de euictio. * Quo fit, cùm per retractum non annulletur, vel reſcindatur prior vẽditio, ſed eius effectus in retrahentem beneficio legis trãſferatur, & in omnem euentum res vẽdita maneat, vt inanis dubitatio ſit, qua quæritur, an eius venditionis decima à fiſco repetatur quaſi indebita, prout in materia fœudali dubitarũt Doctores relati per Tiraq. vbi ſupra num. & in noſtra ſpecie Ioann. Garſia de expenſis & meliorãt. c.18. num. 48. & Matientius in dicta. l. 7. num.12.gloſ.3.

Illa verò iuſtior dubitatio eſt in

24 hac ſpecie:* conſtat retractũ iſtũ ſanguinis locum habere, etiã ſi intra legitimos nouem dies, de quibus in.d. l.7.tit. 11.libr.5.Recopilat.primus ille emptor alij vẽdiderit, & alius alij, ita vt per plures manus res vendita transſierit: nã adhuc proximior iure ſuo vti poteſt, & rẽ conſequi intra legitima tẽpora, ex reſolutis per Tiraq.de retra.lign.§.12.gl.1.ex principio. Sit ergo ita, quod cõſanguineus rẽ patrimonij ſui conſequatur oblato pretio, iuxta ſolennia dictæ. l. 7. Recopilat. & modò ego dubito, an ex omnibus illis venditionibus inter medijs, intra tempora retractus celebratis decima debeatur: an vnica ſola decima prioris & efficacis venditionis ſoluenda ſit, quaſi reliquæ omnes venditiones in hanc vnã conſanguinei retrahentis emptionẽ trãsfundantur, & ea vnica emptio in locum omnium ſubrogetur autoritate prædictæ. l.7. quæ in quemcunque euentum vult, vt propinquus prioris venditoris rem habeat ſoluto pretio intra tempus legitimũ, vt probatur in ea lege, ibi, *Si diere el pretio porque es vẽdida la heredad, ayala.*

Et certè, licet in hac re longa ac fuſa materia pertractãda ſe offert, breuiſsimè, ita reſoluo:

25 *quod iſte cõſanguineus non in locũ omniũ emptorũ ſuccedit, ſed in locum illius dũtaxat, quia à priori vẽditore habuit rẽ patrimonialẽ, prima enim vẽditio retractui cauſam dedit, vt patet ex ipſa lege Regia: ac proinde fit, quod cũ per retractũ iſtius conſanguinei, ius extranei ẽptoris reſoluatur, & per conſequens illis omnibus, qui ab eo cauſam habuerunt, per intermedias venditiones, nullum ius maneat, ex regula. l.nemo plus. D.de regu.iuris. & cap. nemo poteſt.eo tit.lib.6.rectè agere poſsit conſanguineus contra quemcunq; rei patrimonialis poſſeſſorem actione, vel conditione, ex lege in rem ſcripta, vt putat Ant.Gomerius in.d.l.70.Tauri num.fin.cõſignato pretio, vt illud habeat, qui de iure fuerit habiturus iuxta latè tradi ta per Tiraquel. in.dict. §.12. gloſſ. 1. quæ non diſputo: & prouenit etiam, quod intermediæ illæ venditiones intra tempora retractus factæ non reſoluuntur, nec reſcinduntur quidẽ quoad ipſos contrahẽtes, ſed quoad conſanguineũ duntaxat, qui rẽ auferṫ á quocũq; poſſeſſore, ea ratione,

quia tãquam de re aliena factæ ſunt:
ac proinde nulla ratio eſſe poteſt,cur
ex quacumq; intermedia vẽditione
regalis decima nõ debeatur. Quẽad-
modũ ſi is,qui emiſſet cũ pacto de re
26 trouendẽdo,* iuxta l.2. C. de pactis
inter emp.interim,dũ re ipſa frui po
teſt nõ oblato pretio,illã alij vẽdide-
rit,& alius alij, ita vt per mille ma-
nus ambulauerit:& prior vẽditor ex
vi pacti præcedẽtis rẽ auferat ſecun-
do emptori,ſiue vi actionis in rẽ,ſiue
ex vi pignoris,nihil enim ad hoc in-
tereſt,iuxta reſoluta per Tiraq de re
tract.conuen.§.3.glo.1. ex prin.nul-
la dubitatio eſſe poteſt,quin tot deci
mę debeantur,quot intermediæ vẽ-
ditiones interceſſerint vnius & eiuſ
dẽ rei ex traditis ſupra nu. 3.licet ex
pacto prioris vẽditionis omnes illæ
ad nihilũ reducãtur ſublata re: quia
re vera venditiones illæ interuene-
rũt,& quidẽ validæ, nec in præteri-
tũ reſolutę ſunt,propter quod ſucce
dit regula & doctrina tradita infra
c.14.nu.10.cum ſeqq.quæ valdẽ no-
tãda eſt:& vide ibidẽ d.c.14.nu.54.
Quin imo ſi is, * qui emiſſet cũ pa-
27 cto legis cõmiſſorię,vel addictionis
in diẽ,alij tertio eandẽ rẽ ſibi traditã
vendiderit idẽ ius erit:nã licet adue-
niẽte pacti cõditione ius omne tàm
prioris emptoris,quã ſecũdi ipſo iu-
re reſoluatur,iuxta l.ſi hominẽ.D.de
vſucapio.& explicabimus infra d.c.
14.nu.24.nõ tamẽ reſoluitur illa in-
termedia vẽditio,quę pura fuit,licet
ſublata re ad non cauſam reducatur:
atq; ideo impoſsibile eſt,quin ex ea
regalis decima fiſco debeatur,quam
uis ex priori illa vẽditione, quæ per
cõmiſſum pactũ ipſo iure reſoluitur,
vt dixi, ſoluenda nõ ſit ex reſolutis
in d.c.14.nu.20.& faciũt ea,quę no-
tat Bart. in.l. fina. §. ſin autem ſub
conditione.C.communia de legatis.
dũ ait, quod ſi hæres rem legatã ſub
cõditione,interim dũ pẽdet cõditio,
alicui vẽdiderit,quãuis poſtea imple
ta legati cõditione res illa ab empto
re auferatur reſoluto ipſius & hære-
dis iure,adhuc gabella illius vẽditio
nis gabellario debetur:& cũ eo eſt cõ
munis Doctorũ ſentẽtia,vt tradit Ia
ſon in.d.l.fin.§.ſed quia noſtra nu.8.
eſtq; veriſsima, vt explicabimus in-
fra d.c.14.ex nu.22.ea præciſa elegã
ti ratione,quia licet dominiũ rei vẽ-
ditæ,quod erat apud hæredẽ & emp-
torẽ,ipſo iure reſoluatur,vt bene ex
plicãt Iaſ.& DD.in dicto loco,nõ re
ſoluitur vẽditio illius rei inter ipſos
cõtracta,quæ licet de re aliena facta
eſſe fingatur ex diſpoſitione text. in
d.§.ſin autẽ.bene potuit cõſiſtere ex
regul.l.rẽ alienã.D.de contrah.emp.
Vltimò nõ inutilis quæſtio eſt in
28 hac ſpecie.*Si ita, quod vẽdita re pa
trimoniali accidit cõſanguineus ad
emptorẽ,qui non reliquit ei rẽ patri
monialẽ per formã retractus, iuxta
d.l.7.Reco.quo caſu,ſi inquã eo mo-
do relinqueret,nõ niſi vnicã decimã
deberi diximus: ſed reliquit potius
per formã ſpõtaneę vẽditionis,dicẽs
ſe illi vendere rẽ illã, quã tali pretio
emerat, & tũc dubiũ eſt, an duplex
decima debeatur, quaſi alia noua &
ſpõtanea vẽditio cõtrahatur. Quam
quæſtionẽ in materia ſimili tractat
Carol.Molin.in conſuet.Pariſ.tit.1.
§.23.q.12.nu.40.& quia ille doctiſsi
mus iuris autor diligẽtiſsimè, prout
ſolet,rem totam diſputat,eiuſq; reſo
lutio conſona eſt iuri noſtro Regio
decimali,quod vix contingit in om
nibus ſuis cõmentarijs,prout in epi-
ſtola proœmiali lectorẽ admonui:
breuiſsimè ego reſoluã quæſtionem
noſtrã,illius viri doctrinę adhęrẽdo.
29 Sic ergo diſtinguo,*quod aut hęc ſe
cunda venditio ſit poſt tempus retra
ctus elapſum, nempe poſt nouem il-
los dies,de quibus in dicta.l.7.tit.11.
lib.

lib.5. Recopilat. & tunc indiſtinctè dicendum eſt, quod quomodocumque ſiue per viā retractus, ſiue per viā vēditionis emptor ille dimittat rem à ſe emptā cōſanguineo, ſiue pro eodē ſiue pro diuerſo pretio, re vera eſt noua ac ſpontanea venditio, & altera decima debetur proculdubio: ita vt quēadmodū ille emptor cōueniri nō poterat iure retractus à cōſanguineo propter tēpus elapſum, nō poſsit quoq; ſe ea exceptione tueri, conuētus á gabellario pro decima ſuæ reuenditionis.

Aut vero hęc ſecūda vēditio ſit in tratēpas retractus, nēpe intra nouē illos dies, & ei, qui iure proximitatis retrahere poterat: & tūc ſubdiſtinguendū eſt: quiá aut iſta ſecūda vēditio fit difformiter, puta maiori vel minori pretio, quā prius fuerat vēdita, vel alijs pactis, oneribus, & conditionibus: & tūc abſq; dubio dicēdū eſt omnino deberi aliá decimā, quia propter difformitatē pactionū, qualitatū, & formę, nō poteſt eſſe nec cēſeri trāslatio primæ vēditionis: ſed neceſſe eſt, quod ſit prorſus noua & diuerſa venditio, per ea quæ in ſimili notat gloſſa finalis in cap. hi qui. & ibi Doctores de præbendis lib. 6. & alij Doctores allegati à Molinæo vbi ſupra. Ex qvibus habes optimam declarationem ad ea quę tradidimus ſupra hoc eodem capite num.22. nēpe, quod ita demum verum ſit dicere: ex retractu conſanguinei decimā nō deberi, ſi modò nihil innouetur mutetur vè ex priori vēditione, obſeruata omnino forma text. in. d. l. 7. Recop. aliás enim, ſi primus emptor & cōſanguineus aliquid de nouo paciſcātur ſiue in fauorē vnius, ſiue alterius, alia noua vēditio cēſenda ſit, & noua decima debeatur ex prædicta ratione: q̄a cū differāt act⁹ prior & poſterior, nō poteſt videri vnius in alterum transfuſio.

Quod ſi, vt ad alterū mēbrū ſubdiſtinctionis deueniā, dicta ſecūda vēditio fit eodē pretio & eiſdē pactis & cōpitionib⁹ vēditidnis prioris: videtur, inquit Molin. nouū ius nō deberi, quaſi in veritate hæc nō ſit noua & ſpōtanea vēditio, ſed potius vera retractus agnitio, cū omnino cōformetur dimiſsioni per retractū in pretio & reliquis cōditionibus. Sed contrariū tenet prædictus Molin. nēpè, vt aliud nouū ius debeatur, quaſi ex alia noua vēditione, & mouetur his fundamētis: quia, inquit, intētio eius qui illud ius habitur⁹ eſt, ſciiicet pātroni in ſua materia & quæſtione, & gabellarij in materia noſtra, qua de agimus, fūdata eſt in forma cōtract⁹ qui eſt cōceptus per modū nouæ & volūtariæ vēditionis, & nō per modū ſimplicis agnitionis retractus: & ſic apparet, ꝙ nō habuerūt cōtrahentes intētione practicādi retractū ꝓximitatis, ſed de nouo vēdēdi: & ſi aliter voluiſſēt, expreſsiſſet: & verba adiuuāt gabellariū, & cōtrahētes cōdem nāt: & certū eſt, ꝙ potuit cōſanguineus ius ſuū retractus contēnere, & emere à volēte vēdere, vt ad ſenſū patet. Præſertim, quia, inquit, Moli. moueri potuit cōſanguineus ad emēdū magis, quā ad retrahēdū ex eo, quia ſi retraheret, ſoluiſſet omnes expenſas prioris vēditionis, vt verū eſt ex d. l. 7. Recc & l. 70. Tauri. vbi DD. noſtri late explicāt. Etenim emptor, à quo retrahitur, immunis ſeu indēnis manere debet: at emēdo, non ſoluet niſi ſolū pretiū, d̄ quo cōuenerit. Itē q̄a emēdo habebit primū emptorē obligatū de euictione, & etiā vēditorē vēditoris ſuis, & vtriuſq; bona: ſed retrahēdo, nō haberet obligatū, niſi ſolū priorē vēditorē, quia agnoſcens retractū in nullo obligatur, ſed ab obligatione & cōtractu eximitur. Ex quibus patet, inquit Caro. Molin. quod quantumbumque ſub eadem forma

forma,& ſub eodem pretio, & quantitate fiat ſecunda venditio, non poteſt illa legali retractui conformari, ſed formaliter & effectualiter differt & ita tenet aliud nouum ius deberi, & in hoc reſidet.

30 Ego * vero maturè conſiderandũ &animaduertendum puto in hac materia & quæſtione, nec ſic generaliter ſtandum eſſe Caroli Molinęi ſententię, & reſolutioni, vt omnino verbis contrahentiũ ſeruiamus: quia potius, ſi facta mentione retractus & iuris proximitatis conſanguinei ré patrimonialem petentis, emptor illius rei eam cedit cõſanguineo pro eodé pretio,& eiſdem cõditionibus & impenſis, quibus ipſe emit, ſic tradens, vt erat ex vi legis Regiæ traditurus, iuxta.l.7.tit.11.lib.5.Recopila. & ſic recipiés pretium & impenſas, vt erat recepturus ex eadem lege nullo innouato & mutato (hæc enim eſt ſpecies, de qua agimus in hoc ſecundo membro) abſque dubio dicendum puto, quod ſiue per formam & verba ſonantia venditionem illud fiat: ſiue per formam & verba ſonantia retractum ſimplicem, non alia & noua decima debeatur: quia, quicquid à partibus dictum ſit; re vera ſolus retractus peragitur, & iſtud præualet ex Rubr.C.plus valere ꝗ agitur. ac per conſequés eo caſu emptoré illũ obligatum non fore de euictione, ſi forte res illa patrimonialis vendita nó propria venditoris, ſed alterius potioris cõſanguinei eiuſdem familię eſſe reperiatur: vel etiam alterius extranei, cui parentes iſtius cõſanguinei retrahentis antea legaſſent, donaſſent, aut vendidiſſent cum traditione: quia cum re vera retractus fiat, vt dixi, nó venditio, illius non iſtius natura inſpicienda eſt, ſiue pro fiſco, ſiue contra eum, quicquid partes verbis expreſserint ex traditis ſupra capit. 7. numero final. niſi aliud expreſsim cõſtet facere voluiſſe contrahentes, vt quia nominatim dixiſſent, malle ſe emptione vti, quàm retractu: vt quia mallet conſanguineus ab emptore iſto emere, quã retrahere, & cauſam titulumque & ſcripturam habere, & petere à venditore fortaſsis ſibi inimico & infeſto: vel alia ratione conſtaret ex aliquibus coniecturis, non retractum, ſed reuenditionem fieri pro eodem pretio prioris venditionis, vt quia ſe obligaret emptor iſte de euictione: tunc enim cum in aperte ſit, quid partes facere voluerint, nempè venditioné contrahere, minimè dubitãdũ exiſtimo, quin vera ſit Carol.Molin.reſolutio. Etenim negare non poſſumus, quin rectè poſsint, ſi velint, iſte conſanguineus & emptor nouam illius rei emptionem & venditioné efficere, & retractu legali quantũuis permiſſo nó vti: quod quidé ſi ab illis actũ ita ſit, neutiquã quoque dubitari poteſt, nec debet, quin alia ac noua decima fiſco debeatur, ex alia nouaq́; venditione inter illos contracta: & ita teneo. Erit autem hoc totum vel diſcretioni iudicis de cauſa cognoſcentis maximè tribuendum, qui iuxta verborum perſonarum, & rerum qualitates, quid in ea reſtituendum ſit, iudicabit.

Summa capitis.
decimiquarti.

1 *EX venditione, quæ nulla eſt, Regalis decima non debetur.*

2 *Venditio nulla, nõ eſt propriè venditio.*

3 *Traduntur optima exempla vẽditionis nullæ, quibus materia explicatur.*

4 *Ex venditione ſimulata & imaginaria, Regalis decima non debetur.*

5 *Si laicus pretio vendiderit ius ſepulchri quod in æde ſacra haberet, an decimam*

cimam debeat.

6 *Remiſſo pretio, vel re vendita remiſſa, qualiter adhuc venditio maneat, nec ne, explicatur.*

7 *Venditione reſciſſa ex communi partium conſenſu, etiam cum res eſſet in tegra, decima adhuc debetur.*

8 *Quid ſi traditio rei, vel pretij ſolutio interceſſerit in venditione, ibidem ex optima diſtinctione reſoluitur.*

9 *Declaratur materia textus in. l. 1. C. quando liceat ab empt. diſced.*

10 *Reſciſſa venditione per redhibitionem adhuc decima debetur.*

11 *Traditur elegans & neceſſaria doctrina in hac materia.*

12 *Exponitur. l. debet. D. de edilit. edicto.*

13 *Reſciſſa venditione ex remedio. l. 2. C. de reſcindend. vend. decima adhuc debetur.*

14 *In cuius damnum e iur decimæ ſolutio ſit, variæ ſunt Doctorum ſententiæ.*

15 *Reſoluitur illud onus ſemper venditorem ſequi, ſiue ipſe læſus reciſsionem petat, ſiue emptor.*

16 *Si ſciens emptor venditorem decipiat, perindeque venditio reſcindatur, dãnum decimæ reſarcire debet vẽditori.*

17 *Qualiter decimæ computatio facienda ſit ſuppleto pretio, vel parte eius reſtituta in materia dictæ legis. 2. declaratur.*

18 *Qualiter decima ſolui debeat, necne, in ſpecie. l. ſi ſponſus. §. circa venditionẽ. D. de donatio. inter vir.*

19 *Reſoluta venditione ex pacto directo legis commiſſoriæ, & addictionis in diem, laudimium ex ea non debetur.*

20 *Imo nec Regalis decima debetur eo caſu, iuxta communem ſententiam.*

21 *Qui grauatus eſt dare ſub conditione, ſi interim vendat eam rem, decimam debet: quamuis poſtea exiſtente conditione legati alienatio reſoluatur.*

22 *Notatur Antonius Gometius in hac materia.*

23 *Exponitur. l final. §. ſin autem. C. cõmun. delegatis. reprehenſo Carol. Molinæo.*

24 *Qualiter pactum legis commiſſoriæ, & addictionis in diem, venditionem reſoluat, exponitur.*

25 *Defenditur & declaratur communis ſententia, de qua ſupra nu. 20. ab impugnatione Gometij.*

26 *Reſoluitur magna quædam difficultas, quæ contra communem poſſet conſiderari.*

27 *Declaratur dictum quoddã Pauli Caſtrenſis, quod male contra dictam cõmunem allegat Gometius.*

28 *Limitatur prædicta communis ſententia.*

29 *Notatur maximus effectus in hac materia decimæ ex eo, quod venditio reſoluatur ipſo iure, vel quod per iudicem ex præcedenti etiam cauſa reſcindatur.*

30 *Abſque dubio decima non debetur reſoluta venditione, iuxta ſpeciem tex. in. l. 3. D. de contrah. empt.*

31 *Notatur duplex error Mẽchacæ in hac materia, & exponitur. l. eum qui. in princ. D. de in diem addict.*

32 *Dubitatur & reſoluitur circa decimã cũ res maioratus ac reſtitutioni ſubiecta venditur.*

33 *Qualiter ex vẽditione fundi dotalis decima deberi poſsit, necne: quæ doctrina ad res minorum extenditur.*

34 *Contracta venditione contra pactum de quo in. l. ſi creditor. §. fin. D. de diſtra. pign. an decima debeatur, necne.*

35 *An reſciſſa venditione ex pacto manus iniectionis, decima repetatur.*

36 *Reſciſſa venditione ex pacto de retrouendendo, ſiue verbis obliquis, ſiue directis concepto, iuxta. l. 2. C. de pactis inter empto. ſoluta decima non repetitur.*

37 *Diſtracta venditione per illud pactũ, noua decima non debetur.*

38 Traditur illius ſententiæ ratio ex Carolo Molineo.

39 Reprehenditur ea Molinei ratio: & inde elegans quædam quæſtio in materia decimæ reſoluitur.

40 Traditur vera ratio illius ſententiæ: & qualiter in dict. l. 2. ex pacto de retrouendendo noua venditio non fiat, eleganter exponitur.

41 Si pactum de retrouendendo ſic fiat, vt diuerſo pretio res vendita repetatur: noua decima debetur.

42 Noua decima debetur in ſpecie. l. ſi ſterilis. §. ſi tibi fundum. verſ. fin. D. de actio empti.

43 Quod ſi venditio reſcindatur ex pacto de retrouendendo, quod ad longiorẽ diem fuiſſet prorogatum, eleganter reſoluitur, & ibidem agitur de venditione temporali prorogata.

44 Læſus minor in venditione & reſtitutus, decimam non repetit.

45 Si minor rem immobilem vendat ſine decreto, vel curatorem habens, ſine eo quidquam vendiderit, nulla vẽditio eſt, & gabella non debetur.

46 Quid autem ſi iuramento firmetur, iuxta Auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vend.

47 Si venditio quæ nulla eſt de iure, partium conſenſu procedat de facto tanquam efficax, bene debetur gabella.

48 Elegans quædam quæſtio proponitur circa decimam.

49 Traditur communis Doctorũ diſtinctio circa reſtitutionem minoris, an ſcilicet ea proſit aduerſario: necne.

50 Bernardus Diaz tenet contra eam cõmunem.

51 Notatur ille autor circa intellectum. l. qui res ſuas. §. huic applicatur. D. de ſolutio.

52 Late agitur de intellectu dicti. §. huic applicatur.

53 Si minor in emendo læſus reſtituatur, ac proinde reſciſſa venditio ſit, nihilominus venditor decimam debet.

54 Si minor vendiderit, & emptor alij, & alius alij: ac poſtea minor ille reſtitutus rem ſuam recuperet, nihilominus ex inter medijs venditionibus decima debetur.

55 Venditione doli, metus vè cauſa reciſſa, decima adhuc debetur, & doloſ imputatur.

56 Si dolus dedit cauſam venditioni, decimam non debetur.

57 Limitatur niſi is, qui dolum patitur, vellit ſtare venditioni: quo caſu cui gabellario debeatur, exponitur.

58 Reſoluitur cui gabellario decima debeatur ex venditione confirmata, iuxta. l. fin. C. ſi maior factus.

59 Vendente aut emente pupillo ſine tutore, decima non debetur.

60 Si ille pupillus accedente tutoris autoritate velit ſtare venditioni, ex nunc debetur gabella, et quidem gabellario, qui nunc eſt, non primo.

61 Facta venditione bonorum debitoris per decretum iudicis exequẽtis, ſi eius ſententia per appellationis iudices reuocetur, an decima repetatur à gabellario.

62 Qualiter ſententia lata ſuper nullitate venditionis inter partes, gabellario præiudicat.

63 Pendente lite nullitatis venditionis inter partes, Regalis decima peti non poteſt.

64 Qualiter contra gabellarium de ſimulatione & nullitate venditionis poſsit venditor excipere.

Ex venditione nulla, iuſtisvè cauſis reſoluta, an decima debeatur.

CAPVT XIIII.

SVccedanea eſt ſuperioribus quæſtio, & ea quidem tam vtilis, quàm difficilis: 3 an ex véditione reſciſſa, vel legitimis de cauſis reſoluta, decima adhuc debeatur: vel ſi ſoluta iã ſit, repeti poſſit, vt indebita ex capite condictionis ſine cauſa, eo quod vel ab initio ſine cauſa ſoluta decima eſt, vel cauſa, propter quam ſoluta fuit, iam ceſſauerit reſoluto contractu, iuxta notata in.l. ſi fullo. & toto tit. D. de cōdit. ſine cauſa.

Ad cuius quæſtionis reſolutionē
1 ſupponendum eſt,* quod ex contractu nullo non debetur gabella, quæ aliàs per ſtatutum aut legem ex contractu debeatur, vt eſt text. notabilis in.l.2. vbi Baldus & Salice. expreſſé notát C. de Eunuchis. & ex cómuni ſententia reſoluit And. Tiraquellus de retractu lignagier §.1. gloſſa.3. numero.7. ac in terminis noſtræ decimæ, qua de agimus tradunt Pe. Auédanius reſponſo 13. numero.3. & Gomez Arias in.l.65. Tauri numero.14. Montaluus in l.3. gloſſa fin. titul. *De las Vendidas*. lib.3. Fori. cum quo tráſit Caſtellus in.l.70. Tauri. verbo. *Y el Alcavala*. ac reſoluit Did. Perecius in.l.1. titu.7. lib.5. Ordina. pagi.196. in fine. cum Dida. Segura in.l.1.§. ſi vir. nume.157. verſi. nono nemo præſumitur. D. de adqui. poſſe. & vera & tenenda ſententia ea iuſta ratione, quia verba.l.1. titu.17 lib.9. Recopilat. quæ de venditoribus loquitur, cũ effectu ſunt accipiéda l.1.§. hęc autem verba. cũ notatis. D. quod quiſ-
2 que iuris.*. & proprie loquendo, dici non poteſt venditio illa, quæ nulla eſt, ex bona gloſſa in l.1. verbo. cōtractus. C. ne licere habita. lib.11. de qua re, vltra allegata per Tiraquel. vbi ſupra numero.6. agit Andr. Alciatus in cap. placuit. numero.90. de præſcriptioni. & in.l. Labeo.la.1. ver bo. emerit. D. de verb. ſigni.

Itáque exepli gratia, * ſi quis emerit rem ſuam ſiuè ſciens, ſiuè ignorans, decima à venditore non debebitur, quia ea venditio nulla eſt.l. ſuæ rei. D. de cont. empt. &.l.8. tit.5. partit.5. quod explicat D. Perecius in dicta.l.1. Ordi. pag.193. colu.2. Item & ex venditione liberi hominis, loci ſacri, & religioſi, ac deniq; cuiuſque rei iure inalienabilis, decima nō debitur: quia earum rerum nulla venditio eſt, vt tradit textus in.§. final. Inſt. de emp. & vend. &.l.15. titulo.5. part.5.l. ſi in emptione.§. omnium. D. de contr. emp. quamuis aliquando propter venditoris dolum, ex eo contractu, qui nullus in effectu eſt, actio ex empto cōpetat, iuxta diſtinctionem textus in.l.4. cum duabus ſeq. D. de cont. empt. agit Gometius 2. tomo varia. reſo. cap.2. num.50. & nè ſingulos caſus proſequamur, illud pro regula ſtatuere ſufficiat, vt quotieſcumque alicuius rei venditio fiet ſi eam de iure tenere intelligas, decima debeatur: ſecus ſi ea venditio iure non ſubſiſtat lege vel natura prohibita, ſiue ratione rei venditæ vt in prædictis: ſiuè ex defectu ſolennitatis, vt in.l. lex quę tutores. C. de adm. tuto. & dicemus infra num. 45. ſiuè ex defectu autoritatis requiſitæ, vt in venditione facta per vxorem ſine licétia mariti.l.2. tit.3. lib.5. Recop.

cũ notatis per Doctores Hiſpanos,
in.l.55. Tauri.ſiue propter incapaci-
taté perſonæ,vt in furioſo & prodi-
go,cui bonis interdictũ eſt . l. is cui.
D.de verbo.obliga.ſiue propter do-
lũ danté cauſam venditioni,vt dice-
mus infra nu.56.ſiue ex fraude in le-
gé commiſſa.l.ſi libertus minorem.
D.de iure patro.ſiue propter ſimula-
4 tionem,* quæ efficit,vt nulla vendi-
tio ſit,& tãquam corpus ſine anima,
vt dixit Bald.in.l.1.C.plus valere qđ
agitur. Vnde imaginaria venditio di
cĩ ſolet ex communi ſententia.l. nu
da.D.de cont.emp.&.l. imaginaria.
D.de reg.iur.reſoluit Pinel.in.l.2.C.
de reſ vend.1.parte. cap.2.nume. 28.
atque ideo nullus eſt illius venditio-
nis effectus quoad decimã, ſicut nec
quoad alia,vt tradit Tiraq. in dict.§.
1.glo.2.ex num.12. & dicemus infra
num.fin.

5 Hinc * ex facto Conſultus Ioan.
Parlador.lib.re.quotid.cap.3.§.3.nu
mer.36.cũ laicus quidam ſepulchrũ,
quod in æde ſacra habebat,pretio vẽ
didiſſet,decimam non deberi reſpõ-
dit:quia,inquit, nullus eſſet contra-
ctus omni iure,ex textu in cap.abo-
lendæ.de ſepulturis.l.locum.C.de re
ligioſis & ſump.fun.&.l.1.tit.13.par
ti.1.Verũ illud in hoc Parladorij reſ-
ponſo dubitationẽ facit,quod ex eo
inquiunt illa iura;ſepulchrum ven-
di non poſſe,quia cum ſit terra ſacra
vel religioſa,in nullius bonis eſt, at-
que ideo cõmercium eius haberi ne
quit ex dicto.§.fin.&.d.l.15. Partitę.
At videmus iſtud procedere quoad
proprietatẽ ſepulchri,duntaxat : ſe-
cus quoad vſum, quẽ bene poteſt ha
bere laicus in bonis ſuis , ad hoc , vt
nullus præter eum ſepeliri poſsit eo
in loco,vt ex alijs tradit Abbas in.d.
c.abolẽdæ.n.5.& Sylueſ.in ſum.ver.
ſepultura.nu.3.& Anchar. conſ.113.
nu.3.quorũ reſolutionẽ ea iuſta ratio
ne fũdari intelligo,quia illud ius vtẽ
di proprietatẽ rei nõ lędit,ex aliàs re
ſolutis per Doctores præcipuẽ Paul.
Caſtrẽ.in.l.4.nu.2.D.de ſeruitut. dũ
reddit rationẽ,quare vſusfructus ad
tẽpus cõſtitui poſsit,nõ autẽ aliæ ſer
uitutes:atq; ideo in noſtro caſu nul-
lũ inconueniens eſt,vt quis eũ vſum
habeat in re ſacra & religioſa: præci
puè,quia ille vſus,quem DD. dicunt
apud Abbatẽ in.d. c. abolẽdæ.nu.5.
& Sylueſt. vbi ſupra,non eſt propriè
accipiendus,vt ſeruitus formalis eſ-
ſe intelligatur,de qua in titul.Inſtit.
de vſu & habitat.quia nulla quidem
ſeruitus eſſe poteſt in ijs rebus , quæ
in nullius bonis ſunt, vt tradit text.
in.l.1.& Doctores vbiq;. D.de vſu &
vſufr. lega. & expreſſè in re ſacra &
religioſa exẽplificat eã legẽ Ioan. Lõ
gouallius in repe.l.imperiũ.4.parte.
folio. 54. D. de iuriſdictione omniũ
iudicum. ſed accipiendus eſt potius
pro facultate & commoditate vten
di,quæ differt à vera ſeruitute vſus,
vt ſatis colligitur ex dicta.l. 1. & ex
l.neceſſario.§.final. ff. de pericul. &
commod.rei vendi. &.l ſi vſusfru-
ctus in fine.D.de iure dotium. Si igi
tur(ad ſuperiora & ractam difficul-
tatem redeundo)hæc facultas vten-
di capella & loco ſacro in perſona
laici eſſe poteſt , quia à re ipſa ſacra
differt,& ipſam non lædit , aut tan-
git:videtur quod & ipſa vtẽdi facul
tas nihil in ſe religionis & ſpiritua-
litatis habeat,ac proinde in aliũ ter-
tium ab ipſo domino abſque labe Si-
moniæ cedi queat pro pecunia: & vẽ
ditio valeat,ac decima debeatur. Et-
enim cum hæc facultas , & ius iſtud
ſepeliendi vel ſedendi in eo loco,lici
tẽ & abſq; labe ſimoniæ laico ab ec-
cleſia vẽdatur,eo quod non quid ſa-
crũ aut religioſũ vęneat,ſed ius quod-
dã honorificũ & temporale illic po-
tius,quàm illic ſepeliẽdi,vt explicat
Do.

Do.Soto libr.9.de iuſtit.& iur.quæſ. 7.art.1. in reſponſione ad.3.argu.nó video, cur non & iſte laicus poſsit ius illud á ſe pecunia emptum alij quoque vendere pro pecunia, ſicut & gratis dare & in alium transferre poteſt. Nec obſtat textus in dicto.c. abolendæ:cum alijs, quia expreſſe loquuntur, cum res ipſa ſacra & locus ſacer venderetur, quod aperte fieri nequit, ſed vide Molinam libr. 1.de primog. Hiſpan.cap.24. numer.40.

Cæterum vbi de ſimoniaca alicuius rei ſacræ & religioſæ venditione conſtiterit, quamuis de facto procedat iure ceſſo in emptorem, & pretio, à veditore retento, ex vtriuſque partis conſenſu: ac perindè videatur Regalem decimam deberi ex eleganti doctrina, quam tradernus, infra nu. 47. Secus ſe res habet: quia licet ea doctrina vera ſit, tamen in iſto caſu, quo de agimus, nōn procedet ex eo, ꝙ cum iſta venditio ſit turpis & ſimoniaca, ac perinde pretium receptum teneatur véditor reſtituere, ex reſolutis per Domini. Soto. vbi ſupra. quæſt.8. art.1. neutiquam poterit Rex, nec qui ab eo cauſam habet, partem illius pretij accipere, ex doctrina Beati Thomæ in epiſtola ad Duciſſam Brauantiæ, quem refert & ſequitur Syluester in ſumma.verb. Iudęus.nu.13. vbi ait, quod non poſſunt domini exactioné alicuius tributi facere in Iudæos, qui nihil habent præter vſuras: quia cũ iudæi ipſi licitè retinere nequeant, quę eo modo turpiter adquiſierunt, conſequenter, nec domini recipientes collectas à talibus, licite retinere poſſunt, & facit, quod de rebus illicitis nulla eſt ſocietas & diuiſio.l. cæteræ. verſi. ſed & ſi quid. D. fam. erci.&.l.2. vbi Greg. verb. *Vſura*. titul.15. part.6. & vide quæ dicam infra cap.17. num.10.18.

Atque in propoſito venditionis
6 nullæ, quæri poteſt:* Quid ſi venditio rectè contrahatur, pretium auté remiſerit véditor, aut emptor rem: & quid ſi ea remiſsio, ex interualo fiat, venditio adhuc manet & tenet, ac proinde decima debebitur, arg. textus in.l.ſi ſibi habitationem. D. locati. ſecùs ſi in continenti remiſſio fiat: quia nulla videbitur venditio contracta ex.l.cum in venditione.D.de contr.empt. prout explicat Tiraquellus.de ret.lig.§.1.gloſſa.14. nu.123.ſed certè, etiam eo caſu, quo in continenti remiſsio fiat, eleganter aduertit Caro.Molinæus in Conſuetud.Pariſienſi.tit.1.§.13.quæſt.13. num.55.venditionem manere poſſe. Veluti, ſi cum animum haberem donandi tibi non prædium, ſed pretiũ ipſius, prædium tibi vendidi, & pretium ſtatim remiſi: tunc enim manet venditio prædij, quãuis in continẽti pretium donationis cauſa remiſero: quia non cadit donatio, niſi ſuper pretio, nec habebit locum dicta.l.cum in venditione. Idque, inquit Molinæus, frequenter vſu venire poteſt: putà, ſi donator nõ vult excludere propinquos ſuos retractu, ſed pretium donare vult emptori: quo caſu locum habebit ius feudale, & noſtra quoque decima, ſicut ex vera venditione, debebitur. Atqui ego huic Caroli Molinæi conſiderationi conſentio, quàmuis non omninò eam probare videatur Tiraquellus vbi ſuprà: pro quo allego textum expreſſum & elegantem in.l.ſi ſponſus.verſi. circá venditioné. D. de donation.inter vir.vbi ſimiliter diſtinguit Iuris Cõſultus, at maritus vendiderit vxori eo ſolo animo, vt donaret rem: quo caſu, ſiuè toto pretio, ſiuè in parte remiſso, venditionem nullam eſſe ait; quaſi tota venditio donatio ſit: An verò ai-

nam

mum vendendi habuerit,& inciden
ter partem pretij,vel totum pretium
vxori remiſerit, & túc quia animus
donandi in pretio fuit,nõ in ipſa re,
venditio rei tenet,& pretij donatio
reuocatur. Effectus eſt maximus in
propoſito illius diſtinctionis, quod
primo caſu tanquam de venditione
nulla,decima non debebitur ex ſu-
pra reſolutis:ſecus autem in ſecũdo,
quia ipſa venditio tenet: qualiter au
tem in ea ſecunda ſpecie decima cõ-
putari debeat, dicemus infra nu. 18.

His ergo ſuppoſitis,ſuccedit quę
ſtio noſtra principalis, quid iuris
erit, ſi à principio venditio teneat,
poſtea vero ex aliqua iuſta cauſa reſ
cinda[illegible], aut reſoluatur : an adhuc
ius decimæ integrum maneat, nec-
ne:in qua quæſtione plurimi caſus
ſunt,ijq; diuerſi,ideò ſigillatim vnuſ
quiſque reſoluendus eſt, tam vt res
ipſa,qua de agitur,melius cognoſca-
tur, quàm vt cuiuſque reſolutionis
ratio hac in re intelligi, & doceri
quea.

7 In primo, * cùm dubium nõ ſit,
quin ꝓ emptione & venditione,in-
tegris omnibus,cõſenſu eorum, qui
inter ſe obligati ſunt, recedi poſsit,
vt notat I.C.in.l.ab emptione.D.de
pactis.l.prout quidque.D. de ſoluti.
etenim quod conſenſu contractum
eſt,contrariæ voluntatis adminicu-
lo diſſoluitur,vt tradit tex.in.l.1.C.
quan.liceat ab empt.non iniuſtè du-
bitabitur,an ex ea venditione per con
trarium conſenſum diſſoluta, deci-
ma non debeatur.In qua re commu-
nis & vera reſolutio eſt ex ſententia
Bald.& Pauli Caſtrenſ.in dict. l. ab
emptione. num. 4. vt reſoluit Ioſe-
phus Ludouicus deciſione Peruſina,
113.quod cũ ſemel fuerit contractus
venditionis perfectus, & propterea
ius quæſitum fiſco & gabellario, ex
l.[illegible]tit.17.lib.9.Recop. iũctis ijs,quæ
tradidimus ſupra cap.3.in principio.
non poterunt partes ab eo recedere
in præiudicium fiſci,ex regula.l. ius
noſtrum.D.de regul.iuris.&.l. quod
noſtrum.eod.tit. & in ſpecie noſtræ
decimæ reſoluit quoque Didac. Pe-
retius in dict.l.2.tit.7.libr.5.ordina.
pag.196.col.1.ver. ſed dubium eſt. &
voluit Montal. in repertorio legum
regni,verb.vectigal.ver. nota quod
licet. quicquid ipſe aliud tenere vi-
deatur in.l.2.glo.fi.tit.10.lib.3.fori.

8 Si vero * non integris omnibus,
(vt in caſu præcedenti) á venditio-
ne partes diſceſſerint, ſed poſtquam
ad traditionem rei vel pretij ſolutio
nem tranſijſſent, magnopere dubita
tur,quid iuris erit?non quidem pro-
pter vnicam gabellam,quám ex prę
dicta reſolutione & in hoc quoq; ca
ſu deberi conſtat: ſed propter dupli-
cẽ, quaſi diſtractus ille noua quædã
reuẽditio videatur,& certè ſi ita ven
ditionem reſoluerint, vt actus prio-
ri ſimilis retro agens venditionem
interceſſerit,iuxta text.in dict.l.1.&
quæ ibi notãtur, & ſtatim ſubijciã.
C.quando liceat ab empt. diſce.non
niſi vnicam gabellam deberi dicen-
dum eſt,vt in caſu priori rei integre,
quo ſupra num.7. eadem enim ratio
eſt.Si vero actus priori diſsimilis in-
terceſſerit,veluti cum tibi decẽ au-
reis vendidiſſem & rem tradidiſſem,
poſtea id egerimus,vt datis à me tibi
duobus aureis,vltra decem, quibus
vendidi,vel fortè duobus mihi retẽ-
tis & à te deperditis, rem venditam
reciperem:non tam priorem vendi-
tionem reſoluiſſe,quàm nouam con
traxiſſe videbimur ex.l.1.&.l. 2. D.
de reſcind.vendi. ita vt alia noua de
cima quaſi ex altera noua venditio-
ne ſoluenda ſit,iuxta pretium ſecun-
do loco definitum : de qua re viden-
dus eſt Tiraquel.de retract.ligna.§.1.
gloſ.2.nu.41.& de retra.conuentio.

§.6.

§.6.gloſ.2. cuius ſanè & aliorum Doctorum reſolutio cũ hoc diſtinctionis ſale accipienda eſt: in eũdemque modum intelligi debet reſolutio Pineli in l.2.C.de reſcind. vend. 2.par. cap.3.num.36. verſi. ſecus in reſolutione. & quod tradit in materia feudali Ludou. à Peguera de feudis, verſ. 1.ampliatio.15.num.89.

Illud autem in hac re attentius ani-
9 maduerte, * quod diſtinctio prędicta inter actus retroſimiles, & diſsimiles; iuxta dict.l.1.C.quãdo liceat ab emp. nõ eſt generaliter intelligẽda in quãcũq; veditione re nõ integra, etenim duntaxat procedit in ea venditione, quæ nec omnino perfecta eſt omni perfectione. nec omnino in ea eſt res integra: veluti cum vel ex altera parte impletus eſt contractus re tradita, vel pretio ſoluto: quocũq; enim horum caſu locum habet illa doctrina actus retroſimilis, iuxt. dict.l.1.C. Secus verò, ſi vtrumque factum ſit, nempe & res tradita, & pretium ſolutum: quia iſto caſu ſiue contrahentes diſceſſerint per modum & formam diſtractus, & per actus retroſimiles, ſiue alio modo, verè & ſecunda ac noua venditio, manente prima: quia poſt eius vltimam perfectionem nõ poteſt haberi pro infecta, ex dict.l.2. &.l.3.D.de reſcind. vendit. ac proinde iſto caſu vltimo, quomodocunq; & quibuſcunque verbis (quibus lex imponenda non eſt, ſed rebus) cõtrahentes diſtraxerint, nouam decimã debiturus eſt reuenditor, ex optimè reſolutis & traditis per Carol. Molinæum, qui ſic videtur ea iura intelligere & conciliari in conſuet. Pariſi. tit.1.§.22.nu.19.&. 20. & bene nota, quia elegãtiſsima hæc diſtinctio eſt, communi ſenſui & legali æquitati prædictorum iurium valde conſona, & ad praxim apprimè vtilis & neceſſaria.

10 Præterea ſciendum, * quod ſi res puré vendatur alicui certo pretio: & poſtea emptor propter iuſtã cauſam rem emptam redhibuerit venditori iuxta ædilium edictum, de quo. D. de ædil. edict. & in.l. 63. cũ ſequent. tit. 5. part. 5. adhuc reſciſſa vẽditione gabella debebitur, nec repetetur ſoluta, vt notat gloſſa Peregrina, verbo, venditio. quæſtio.7. in gloſ. verb. mẽſes. verſi. ſed an facta. & alij relati per Ioã. Parlador. lib. rerum quotid. cap. 3.§.5. in princip. quos ipſe ſequitur: cuius reſolutionis ratio procedit ex culpa vẽditoris, qui rem morboſam vendidit. l.1.§. cauſa. D. de ædil. edict. prout ex.l. debet. D. eod. titul. notant DD. præcipué Cepola in tractatu de ſimulatione contractuum in.6. præſumpt. apud Tiraquellum de retract. conue.§.6.gloſ.2.num.2. vbi. num.1. allegat Bald. pro illa ſententia in.l. ſi prædium. num.6.C. de ædilitijs actio. quem ſequitur Gregor. Lup. in.l.65. verbo. *Tornar*. tit.5. part.5. Ego vero animaduerto, fundamentalem rationem huius deciſionis, & totius materiæ iſtius capitis, eam eſſe: quod lex ſtatuens Regiam decimam ex quacunque venditione deberi, ſimplicẽ actum vẽditionis concernit, vt aperte conſtat ex.l.1. quæ ita diſponit, tit. 17. lib.9. Recopil. & ex late reſolutis ſupra cap.3. atqui verum eſt in quæſtione propoſita venditionem ſemel fuiſſe contractam, ex qua quæſitum eſt ius fiſco ad decimam, licet illa poſtea ex aliqua iuſta cauſa ob intereſſe alicuius ex contrahentibus per iudicem retro reſcindatur, & ad non cauſam reducatur, vt probat.l. cum autem. §. Iulianus ait. & l. facta. D. de ædilit. edicto: vnde gabella deberi non deſinit: quia ſufficit ſemel legis Regiæ conditionem extitiſſe, licet non duret, argum.l. ſi quis. C. de inſtit. & ſubſt. quod in ſimili ſtatuto Docto-

Doctores notant apud Tiraquellum de retract.ligna.§.29.gloſſ.2.num.1. Itaque cum verum ſit, venditionem ſemel ac verè fuiſſe contractã in hac ſpecie redhibitionis,de qua agimus, licet poſtea per iudicem reſcindatur, nec duret, adhuc veriſsimum manet impletam eſſe legis Regię conditionem,quę de venditionis decima lata eſt: præcipue cum in reciſſione nulla fiſci aut gabellarij culpa interuenerit,argumento eorum,quæ notantur ab Alexã.in dict.c.ſi quis. nu. 2. Hoc tamen non erit verum, nec procedet,vbi ſemel contracta venditio ex aliquo pacto reſolutiuo ſic reſoluetur, vt retro intelligeremus nullam fuiſſe vnquam vẽditionem: quia iſto caſu decima non debebitur ex eo,quòd verè & omnino vẽditio deficit,ſic vt iam dici queat, nedum non duraſſe,ſed & impletam nõ fuiſſet legis conditionem,nunquamque vẽditionem fuiſſe cõtractam,vt latè inferius dicã hoc eodem cap. nu.24.

Illud ergo ad totius materiæ intel-
11 lectum in ſummam nota,* quotieſcunque verum ſit dicere, venditionem de iure extitiſſe,nec ipſo iure reſolui,decimam eius pretij gabellario deberi ex dicta l.1.tit.17.lib.9.Recopilationis, licet poſteà reſcindatur, nec duret, & per iudicis reſciſsionẽ ad non cauſam retro reducatur: quia ſufficit ſemel datum eſſe legi gabellarię locũ,ex notatis in d.l.ſi quis.C. de inſtitutio.& ſubſtitutio. idq; ſiue cauſa vẽditionis in reſciſſione cõtractus interuenerit,ſiue non: quia vtcũque,verũ eſt dicere vẽditionẽ validè & purè fuiſſe cõtractã proindeq; regiã decimã deberi incepiſſe, quæ nullo caſu,abſq; ipſius voluntate & cõſenſu, auferri poterit gabellario. d. l.quod noſtrum.D.de regul.iur. Nec
12 obſtat * text.in dicta.l.debet. D.de ædilitio edicto. vbi ad hoc,quod gabella ſoluatur à venditore poſt venditionem eo iure reſciſſam, illa venditoris culpa ponderatur, quod rem morboſam vendiderit, vt præcipuè inter alios notat Cepola vbi ſupra, quia pro illius legis intellectu duo mecum notãda ſunt: Primum, quod ex ea venditione,de qua in dict.l.debet. fiſcalis gabella ab emptore debetur: Secundum, quod ipſe emptor gabellam à ſe ſolutã conſequitur à venditore: & primi notabilis ea quidem ratio eſt,quia ſic eo iure euenit, vt gabella deberetur ab emptore,quod ita præſuppodit Iuriſconſultus in ipſa. l.debet.in fine. verſiculo. *Quod emptorem forte ſequeretur.* & dicemus infra cap.15.num. 2. & quanuis venditio reſcindatur. adhuc eam quoque debet,quia verum eſt validè emiſſe ex ſupradictis. Alterius autem notabilis ea eſt ratio, quia venditor fuit in culpa,quòd rem morboſam vendiderit,ac proinde ne emptor in damno ſit, ei tenetur reſtituere nedum pretiũ quod ab eo recepit, ſed & ea omnia,quæ emptionis cauſa depẽdit emptor: & hoc eſt,quod tradit dict.l.debet in fine, ibi. *Indemnis enim emptor debet diſcedere.* D. de ædilit.edicto. & quod tradũt Doctores ibi, & alijs in locis,ponderantes culpam venditoris,non quidem adhoc,vt gabella ſolueretur gabellario, etenim vt ea debeatur,id ſufficit,quod venditio quãdoque contracta fuerit, licet non duret ex culpa, vel ſine culpa venditoris,vt dixi: ſed ad hoc, vt quam gabellario debitam gabellam emptor ſoluerit,ab ipſo venditore conſequetur,& hic eſt proprius ac verus intellectus illius legis, quem bene nota, quia proderit ad multa hæc reſolutio.

Ex qua quidem(vt ad alia tranſeamus)iam illud quoque ſine cõtrouer-
13 ſia veriſsimum manet,* in venditione

tione reſciſſa ex remedio. l. 2. C. de
reſ. vendit. decimam deberi adhuc á
véditore, nec ſolutam gabellario re-
peti poſſe: quia cum ea venditio non
ipſo iure reſoluatur, ſed actione per-
ſonali per læſum intentata reſcinda-
tur, nulla ratio eſt, cur ius ſemel quæ-
ſitum gabellario auferatur, prout in
redhibitione diximus, & expreſſè re
ſoluit in terminis Pinelus in dicta. l.
2. in. 2. parte. cap. 3. ex num. 35. C. de
reſcind. vẽdit. & Doctores, qui aliud
tenuerunt, loquuntur non in iure de
bito ratione ſimplicis actus vendi-
tionis, prout nos loquimur ex nota-
tis ſuprà cap. 3. ſed in iuribus fœuda-
libus, quæ principaliter reſpiciunt
trãſlationem fœudi & mutationem
vaſſalli, & vnum iuxta aliud regula-
tur, vt ſeipſum explicat Carolus Mo
linæus in Conſuetu. Pariſien. tit. 1. §.
22. nu. 40. quod nota, ne te Doctores
illi decipiant.

Quo ſuppoſito, in hac ſpecie reſ-
ciſsionis iuxta dictam. l. 2. vel illud
14 maximè dubitatur, * in cuius dam-
num gabellæ ſolutio ſit, emptoris an
venditoris: & Pinelus in dicto loco
num 38. adeò controuertit, & obſcu
rè tractat eam rem, vt vix iudicare
queas, cui ſentẽtiæ magis adhæreat:
in eam verò potiùs inclinat, quod
rei conuenti detrimentum ſit propter
culpam læſionis: cum quo vide-
tur tranſire Ioannes Garſia de expẽ.
& meliorat. cap. 18. num. 54. Parlado
rius autem lib. rerum quotid. cap 3.
§. 5. num. 40. verius eſſe exiſtimat, ta
lem iacturam ad actorem, qui cõtra-
ctus reſciſsionem poſtulat, ſpectare.
Sed profectò nulla mihi vnquã pro-
babit ratio, quod ſi emptor petat reſ
ciſsionem contractus, eo quod læſus
eſſet in pretio, iuxta dictam. l. 2. C.
de reſcin. vendit. æquum iuſtumque
ſit reſciſſo contractu, quod is emp-
tor, qui dolum ſibi factum conatur
repellere, non alij iniuriam facere, te
neatur venditori refundere gabellã
& tributum, quod ipſe venditor de
iure debet ratione venditionis. l. 1.
ibi: *Que los vendedores.* tit. 17. lib. 9. Re
15 copilat. * Vnde neutra mihi ſenten-
tia placet Pineli aut Parladorij vbi
ſupra, illius quidem ex his, quæ ſta-
tim dicam: illius autem ex reſoluen-
dis infra nu. 16. verſic. quod ſi. Quia
potius intelligo, quod onus decimæ
venditorem ſequatur etiam in hac
quæſtione, prout aliàs de iure eſt ex
dicta. l. 1. Recopil. quòd quàm verũ
ſit, vel apertiſsimè & facillimè intel
liges, ſi ad particulares caſus deue-
nias, nec rem in nube diſputes, vt vi-
ri illi fecerunt, & diſputarunt, nam
potiſsimum eſt, quod ad ſpeciem di-
rigitur. l. in toto la. 1. D. de regulis iu.
Sit ergo ita, quod ipſe venditor læ-
ſus agit ex remedio dictæ. l. 2. & tũc,
cum non in hoc læſus fuerit; quòd
vendidit, ſed quòd minori pretio,
quàm oportuerat, rem ſuam dederit:
& indubitabile ſit, quod ratione il-
lius vẽditionis perfectę Regia deci-
ma debeatur à vẽditore, vt iam dixi-
mus: nulla ratio eſt (quidquid Pinel.
voluerit vbi ſupra) cur non ipſemet
venditor ſolutionis damnum patia-
tur, qui de iure debet, & emptori im
putetur, qui legi ſatisfacit ſupplen-
do pretium iuſtum, aut rem emptam
reſtituendo ex dicta. l. 2. C. de reſcin-
denda venditione. & l. 1. tit. 11. lib. 5.
Recopilatio. eo præſertim caſu, quo
bona fide emerit, exiſtimans, credẽſ-
que non ampliùs valere rem emptã,
quàm quo pretio ipſe emerit: quo
quidem caſu nulla emptoris culpa
conſiderari poteſt in contrahendo,
nec in diſtrahendo, reſtituta re emp-
ta, pretio non ſuppleto: cùm vel for-
tè, niſi eo paruo pretio, non eſſet rem
illam empturus, vel quia ampliorem
pecuniam non haberet, vel ſi habe-
ret,

ret,nollet expendere in ea re: quod ex euentu ſanè liquebit ſatis, cum maluerit à venditore conuentus rē potius reſtituere, quàm iuſtum rei pretium ſupplere,& vſu euenire po-
16 teſt quotidie.* Etenim ſi è contrario probari queat,ſcientem rei valorem vilius emiſſe data opera,vt ſatis apertè eueniet in aurifice, qui à ruſtico vel alio quoquam ignorante paruo pretio lapillum precioſum emerit: ego non dubito, quin vltrà reſtitutionem rei teneatur quoque emptor conuentus gabellæ damnum venditori ſoluere: & ita procedet opinio Pineli vbi ſuprà ex legali æquitate deſumpta ex textu in prædicta.l.debet.D.de ædili. edicto. cum his quæ ſuprà diximus nume.12. Nam ſicut in ea lege venditor decipiens ſoluit onus legale emptori decepto impoſitum, ita & in hac ſpecie ſoluēdum erit ab emptore decipiente legale illud onus, quod vēditori decepto impoſitum eſt:eadem quippe eſt vtriuſque caſus iuſtitia per locum à correlatiuis,nam quod æquum eſt emptori in ſpecie dictæ.l. debet. debet etiā è conuerſo caſu æquum eſſe venditori in terminis dictæ.l.2.C.de reſcinden.venditio. argumen.textus cum notatis in .l. penult.C. de ſolutionibus, & in.l.2. C.de Cupreſſis lib.11. Quod tamen intellige, cum emptor decipiens rei emptæ reſtitutionem elegerit iuxta deciſionem prædictę l.2.C.de reſcindenda venditio.Secus autem, ſi verum pretium ſuppleat: quia tunc,cum ſolum in hoc venditor læſus fuiſſe appareat,quòd minori precio vendiderit,quàm oportuerat,& damnum illud per iuſtum pretij ſupplementum reſarciatur, nulla ſanè ratio ſupereſt, propter quam & gabellæ quoque dānum aliàs ex venditione ipſa debitæ, ei emptor reſtituat.

Quod ſi, vt ad alterum caſum deueniam,emptor lęſus eſt vltra dimidiam iuſti pretij:tunc ſi,vt ſibi proſpiciat in tam graui damno,legali remedio æquitatis & ſummæ iuſtitiæ pleno vti velit,iuxta dictam.l.2. Codicis,& dictam.l.1.Recopilat. Nulla iuſta ratio dari poteſt,vt dixi, propter quam iſte emptor, qui ſibi in dāno proſpicere,non alij iniuriam parat,puniri debeat:& decimam, quæ ab ipſo venditore lædente debetur de iure, læſo emptori imputemus. Nec me mouent Ioannis Parladorij rationes,dum culpat emptorem, qui à placitis & contracta vēditione recedit, & excuſat venditorem,cui naturaliter licuit in pretio emptorem decipere:nam vt ego aduerto,nec illa emptoris culpa incuſanda eſt, quādo ex tam iuſta cauſa à contractu recedit: nec illa naturalis deceptio, quam ille conſiderat,venditori permiſſa eſt in tam graui damno, quale eſt illud vltra dimidiam, vt patet ex remedio prædictæ.l.2.C. de reſcind. vendit.& prudenter declarat Carol. Molinæus in tractatu de vſuris.q.14. num.171.

Sed & illud in hac materia prætereundum non eſt, *qualiter ſcilicet lata ſententia iuxta remedium dictæ.l.2.C.de reſcind. vendit.pretij decima computanda ſit. Et primum aio,quod quando vēditor læſus fuerit in venditione, diſtinguere oportet:quia aut emptor lædens pretium rei ſupplet, & gabellarius habebit decimam nedum pretij à principio inter partes conuenti,ſed & ſupplementi quoque poſteà ſoluti: quoniā verè ex nouo vtriuſque cōſenſu rei pretium augetur: & regulare eſt, ꝙ ſupplementum ſequatur naturam illius pecuniæ,quę ſuppletur.l.inter ſocerum.§.cum inter.ibi:*Nec ſeparabitur portio, qua data eſt addictamēti cauſa.D.* 17

ſa.D.de pactis dota.l.etiam.C. de iure dot. & Auth. æqualitas.ibi. *Augmenmentum quoque*.C. de pactis conuent. aut emptor mauult ré reſtituere, quá pretiú ſupplere,& tunc iam dixi non obeſſe gabellario, quominus decimã habeat ex ea vẽditione: ſoluetur tamen ea iuxta pretiũ conuentũ dũtaxat nõ cõputato eo,quod aliàs ſupplẽdũ foret,ſi rẽ habere mallet:quia verè pro illo ſolo priore pretio vẽdita res eſt,& ita in eo ſolo conueniunt verba dict.1.tit.17.lib.9.Recop.ibi:*De todo el pretio porque vendieren.*

Cæterùm ſi emptor læſus fuerit in venditione, maior dubitatio eſſe poteſt & eſt, quam ita reſoluo: quia aut venditor vult rem ſuam accipere reſtituto pretio, quo caſu iã diximus decimam adhuc deberi gabellario:& tũc cõputãda & ſoluẽda erit gabella, iuxta totũ pretium conuentum ſine deductione i..iqui exceſſus: quia verè pro illo integro pretio venditio fuit celebrata, & conueniunt relata verba dictæ.l.1.Recopilatio. ſiue quidem iuſtum,ſiue iniuſtum, ſiue paruũ ſiue magnũ pre ium fuerit, lex enim non diſtinguit.Nec hoc aliquam iniquitatem habet,quia gabella iſta, vt ſæpè admonuimus,nõ ratione rei vẽditæ,aut ratione pretij recepti,vel dati,ſiue iuſti,debetur:ſed ratione contractus venditionis,iuxta quantitatẽ verò pretij conuenti,vt ſatis conſtat ex dict.l.1.Recopilationis. atq; ideò ſiue apud venditorem maneat pretiũ, ſiue non,& ſiue iuſtum, ſiue iniuſtum fuerit tam propter paruitatem,quàm propter exceſſum,nihil ad fiſcum attinet, quin imò ijs caſibus ius Regalis decimæ illęſum manet:& ſiue vẽditio cõtracta duret,ſiue non, modò verum ſit ſemel eam contractam eſſe tali pretio,vt adnotaui ſupra in ſcholio prædictæ.l.1.verbo,vendiderint. quæ licet dura hoc caſu aliquatenus videatur,ita ſcripta eſt, imò ius illud ita conceſſum eſt ex traditis in præfatione ſupra nu. 19. atque ideo obſeruari debet ex. l. proſpexit. D. qui & à quibus.Quod valdè nota, vt intelligas idem quoque iuris dicendũ fore vbi venditor ille,cùm mallet adhuc venditioni ſtare,non totum pretium reddita ſibi re vendita reſtituiſſet,ſed illud tantùm,quod vltra iuſtũ rei valorem accepiſſet: erit enim & iſto caſu decimam totius pretij conuenti ſoluturus ex prædictis.Quibus veram huius materiæ reſolutionem habes,vt cauere debeas,& poſsis à Carolo Molinæo in conſuetu. Pariſien. titu.1.§.22. quęſtione.9.num.44. vbi contrarium tenet in ſua conſuetudine:loquitur enim de iure feudali ſoluendo patrono ratione inueſtiturę, ac proinde nimirũ ſi onus qualificetur iuxta actum,propter quem penditur:imò & eo caſu ait, nullum ius feudale deberi patrono vẽditione reſciſſa ex remedio dictæ.l.2.C de reſcin. vend.idque ex prædicta ratione,prout iam admonui ſupra num. 13. quod tamen nemo noſtrum dixit in hoc iure Regiò decimali,de quo agimus,vt conſtat ex Pinelo, & ipſo Molinæo vbi ſupr.in præallegatis locis.

Vltimò in hac materia nota,q dixi, decimã Regalẽ deberi tã ex pretio cõuento,quã ex eo, q poſtea emptor ſoluit eligẽs rẽ habere,& pretiũ ſupplere:ſic intelligẽdũ fore,ſi modo vt pretiũ rei ſoluatur,iuxta terminos.d.l.2.
18 *Secus autẽ ſi alio iure & ratione veluti in terminis tex.in.l.ſi ſponſus.§. circa venditionẽ.D.de dona.inter virũ.vbi maritus vxori vẽdidit rẽ quindecim ꝑ quinq;:quo caſu duo habet remedia,primũ ex.d.l.2.C. de reſcin. vẽd.vt res reſtituatur,vel ſuppleatur iuſtũ pretiũ:quod ſi fiat,dubiũ nõeſt, quin & ex ſupplemẽto quoq; illo decima ſoluenda ſit ex ſupra reſolutis.

Q Aliud,

Aliud, vt tanquam donatum reuoce-
tur ex prohibitione illi⁹ tituli: quod
ſi fiat, decima pecuniæ ſic reſtitutæ
non ſoluetur gabellario, quia illa qui
dem tanquam malè donata reuoca-
tur, non tanquam rei pretiũ reſtitui-
tur. Quod nota, quia elegantiſsimum
eſt pro expoſitione tex. in. d. verſ. cir
ca venditionem. in propoſito mate-
riæ noſtræ.

Illa autẽ difficilior quæſtio eſt in
materia iſtius capitis, quid iuris erit,
ſi vẽditio reſoluatur ex pacto directo
legis commiſſoriæ, & addictionis in
diẽ, vt in titulis. D. de in diẽ addictio.
& de lege cõmiſſoria. vel alio quocũ
que pacto reſolutiuo, vt in ſpecie. l. 3.
19 D. de contrah. emptio. *Atqui vt iſto
caſu laudimiũ non ſoluatur in feuda
libus, Carol. Molinæ. ait ſe feciſſe iu-
dicare in conſuetu. Pariſiẽ. tit. 2. §. 55.
glo. 1. nu. 162. & reſoluit in tit. 1. §. 23.
nu. 9. & vide Tiraque. de retract. con
20 uentio. §. 6. glo. 2. *Imò, quod ijs caſi-
bus nec gabella ſoluatur, tenent plu-
res relati ab Antonio Gomet. 2. tom.
variar. cap. 2. nu. 31. & communẽ ſen-
tentiã eſſe tradit Parlador. dicto cap.
3. §. 4. ſed contrarium tenet Gomet.
dict. nu. 31. hoc præcipuo fundamen-
to: quod, vt inquit Bartol. in. l. fin. §.
21 ſin autẽ. C. cõmun. delega. * ſi graua-
tus rẽ dare ſub conditione, eã vẽdat
interim conditione pẽdente, aliena-
tio valet, & debetur gabella, quamuis
poſtea veniẽte cõditione, contractus
& alienatio reſoluatur ex dicto. §. ſin
autẽ. vbi omnes DD. notant, prout re
fert Tiraq. de retract. ligna. §. 29. glo.
1. nu. 2: cui difficultati Parladorius cõ
munis ſententia ſequax nõ ſatisfacit.

Sed profecto Anton. Gomet. non
mouetur bono argumẽto contra cõ-
22 munẽ: *quia in prædicto caſu, quo lo
quitur Bart. nõ reſoluitur cõtractus
& vẽditio, quæ rei alienæ eſſe poteſt,
l. rẽ alienã. D. de contrah. emptio. ſed
ſolum reſoluitur dominiũ rei in per-
ſona emptoris, ac ſi nunquã fuiſſet in
eum à vẽditore grauato translatũ, &
ſemper res illa legata ab initio fuiſſet
legatarij ex morte defũcti, qui eã ſub
cõditione legauerat, ac proinde nun-
quã fuiſſet in dominio hæredis vẽdi-
23 toris. l. ſeruo legato. §. 1. de leg. 1. *& eo
pacto intelligi debet tex. in. d. l. fin. §.
ſin autẽ. vt ſcilicet alienatio dominij
interim facta ſic reuocetur impleta
cõditione legati, ac ſi nunquã fuiſſet
celebrata, quia ſic intereſt legatarij:
quin autẽ vẽditionis cõtract⁹ teneat
quoad ipſos cõtrahẽtes, vt ad intereſ
ſe inter eos agatur, iuxta nota. in. l. 1.
D. de actio. empti. nulla dubitatio eſt,
nec eſſe etiam poteſt, quin decima &
quæcũq; gabella debeatur ex ea vẽdi
tione, vt inquit Barto. quia verẽ ipſa
vẽditio manet, & nõ reſoluitur, cu in
ea re etiã à principio aliena potuerit
cõſiſtere ex dict. l. rẽ alienã. At qui re
aliena vẽdita, gabellã deberi, ſicut ſi
propria vẽderetur, manifeſtũ eſt, cũ
vẽditio ſimiliter valeat, vt diximus
ſupr. in ſcholio ad. l. 1. tit. 17. lib. 9. Re
cop. & infra cap. 15. nu. 6. in fin. iuxta
quod intelligo tex. in. d. §. ſin autẽ. &
accipiẽdã puto prædictã Bartoli Do
ctorũ ſententiã circa gabellã. Quid-
quid aliter nec bene explicet Carol.
Molin. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 22. q.
39. n. 116. exiſtimãs in eo. §. ſin autẽ. nõ
reſcindi dominiũ hęredis pro tẽpore
præterito, ſed in futurũ, ꝙ multis no-
minibus falſiſsimũ eſt, nõ moror. Di-
24 uerſum *eſt ergo in vẽditione, qua de
agimus, per pactũ legis cõmiſſoriæ,
vel aliud pactũ reſoluta: quia cũ illa
pacta inſint cõtractui, iuxta tradita
in. l. in bonæ fidei. C. de pact. & l. iuris
gẽtiũ. §. qui imò. D. eo. tit. ſunt enim
pars cõtract⁹. l. fũdi partẽ. cũ nota. D.
de cõt. emp. cõſequitur, ꝙ reſolutio cõ
ditionalis ex illis pactis reſolutiuis ꝓ
inde habeatur impleta cõditione, ac

ſi

ſi facta fuerit tempore ipſius contra-
ctus per retrotractionē, iuxta regulā
l.ſi filiusfamiliàs.D.de verbor.oblig.
&.l.potior.D.qui potiores. de qua re
gula latiſsimè egimus ſupra.c. 5. cre-
ditq́; ita lex vēditionem nunquā fuiſ
ſe factā.l.ſi hominē.D.de vſucap. l.ſi
quis hac lege.D.de rei vend.& tradit
latè Couar.lib.3.variar.c.8.in prin.

Vnde non obſtantibus his, quæ in
contrariū allegat Anto. Gomet. vbi
25 ſup.* communi Doctorum ſentētiæ
adhæreo, á qua vix eſt, qui diſcedat,
præter illū,& Ferdi.Mencha.qui ne-
glectim & nemine relato loquitur,
lib.1.controuerſ.vſufreq.cap. 11.nu.
21.& tenendum dicendumque ita exi
ſtimo:quod contracta vēditio cū pa-
cto legis commiſſoriæ vel addictio-
nis in diē, vel alio pacto reſolutiuo,
pura vēditio eſt à principio,iuxta tra
dita per I.C.in.l.2.D.de in diem addi
ctio.ac proinde neceſſario ſtatim naſ
citur actio & obligatio ex eo contra
ctu,iuxta tex.& notata in principio.
Inſtit.de emptio.& vēd.& cōſequen
ter ſtatim quoq; decimę obligatio fiſ
co quęritur ex traditis ſupra. c.3 in
princ.tamē vtrūq; ius tā quæſitū par
tibus,quā fiſco,reſolubile eſt ſub cō-
ditione illa,ſi pretiū in termino non
ſoluatur,vel ſi alius meliorē cōditio-
nē attulerit:ita ꝙ ſi pacti cōditio nō
cōmittatur, nulla dubitatio eſſe po-
teſt,quin vēditio perſiſtat,& incōmu
tabiliter decima debeatur, & de hoc
nō quæritur.Si vero pacti cōditio im
pleatur,vt quia pretiū in termino ſo-
lutū nō ſit, vel cōditio melior allata
fuerit vēditori, ac proinde rē ineptā
fieri velit.iuxta.l.2.D.de lege cōmiſſo
ria.&.l.38.tit.5.p.5.ſic vēditio illa pu
ra reſoluitur,ac ſi á principio cōditio
naliter fuiſſet contracta, & appoſita
cōditio deficeret, quo caſu dubiū nō
eſt decimā nō deberi, vt latè tradidi-
mus ſupr.c.5.nu.1.ita probat dict.l.2.
D.de in diem addictio. ratio vera eſt,
quā ſupr.aſsignaui nu.24.atq; ita re-
tro deficiēte vēditione ipſo iure, im-
poſsibile eſt, vt decima debeatur, quę
ex vera & reali vēditione ſoluēda eſt
l.1.tit.17.lib.9.Recop.& diximus ſu-
pra hoc eodem cap.in princip.

Nec obſtat noua iſta ratio,ſi cōſide-
26 res:*quod impleta cōditione reſolu-
tionis ex his pactis, nō ſtatim contra
ctus reſolutio fit,ſed ſic demū, ſi vēdi
tor maluerit pacti cōditione vti, quā
vēditioni ſtare, vt ſuperius dixi ex.d.
l.2.D.de lege cōmiſſo.&.l.38.tit.5.p.
5.videaturq́; fieri,pacti reſolutiui cō
ditione electa, vt venditor facto ſuo
priuet fiſcū iure iā quæſito,contra re
gu.l.id quod noſtrum.D. de reg. iur.
cū notatis in.l.potior.in prin.D.qui
potiores.per text.ibi. iunctis ijs, quę
tradidimus ſup.c.5.nu.18. nā ſciendū
eſt,illud procedere quando ex inter-
uallo aliquid fieret contra ius plenè
quęſitū fiſco,aut alij tertio. At nos lo
quimur in facto permiſſo venditori
ex antecedēti cauſa,& pacto in exiſtē
ti ipſi vēditioni: atq́; ita quęri nō po
teſt fiſcus,ſi eo iure vtatur venditor,
ſub quo cōtraxit aliter nō cōtractu-
rus. Nec dici poteſt iure aliquo priua
ri fiſcus iſto caſu,quia licet quęſita ei
eſſet á principio actio ad decimā, vt
dixi quęſita quidē fuit nō ſimpliciter
ſed cū eo pacto & onere reſolutionis,
ſicut & emptori quęſita eſt actio ad
rē,& tamē eodē modo ei inuito aufer
tur reſoluta venditione: & ſicut hic
iuſtè nō quęritur,nec fiſcus quidem,
prout latiſsime proſequitur & decla-
rat Caro.Molin.in conſue.Pariſ.tit.1.
§.23.n.9.vbi n.12.doctiſsimè reſoluit
quando iſta pacta reſoluant ipſo iure
venditionem.

27 Igitur.* quod dicitur non poſſe cō-
trahentium pacto & voluntate fiſcū
priuari iure ſuo,iuxta notata per DD.
in.l.ab emptio.D.de pact.& diximus

ſupra hoc eodẽ cap.nu.5. intelligendũ eſt,quãdo ius eſt plenè quæſitu fiſco, vt quia purè abſq; vllo pacto & cõditione contractũ eſt, ſecus aliàs: quia contrahentiũ volũtas ab initio vẽditionis expreſſa obſeruãda eſt: cũ nemo cogatur vẽdere, ſed eatenus legi gabellariç locus fiat, quatenus partes ſine fraude contraxerint, vt diximus ſupr.c.6.nu.16. Vnde etiã conſequitur,quod ſi reſolutio fiat, eo tẽpore,quo nondum fiſco ius quæſitũ ſit, decima nõ debebitur proculdubio: veluti cũ vẽditur à principio ſub cõditione ſuſpẽſiua:nã licet deficiat cõditio ex vẽditoris voluntate, vt quia ſic vẽdidi tibi ſi Capitoliũ aſcendero vel ſi aliquid aliud fecero, iuxta ea quæ tradidimus ſupra.c.10.nu.37. & noluerim Capitoliũ aſcendere, vel illud adiectum facere, decima nõ debebitur:quia pẽdente vẽditionis conditione nullũ ius fiſco quçſitũ eſt, vt diximus ſupr.d.c.5. & hoc eſt, quod voluit Paul.Caſtrẽſ.in.l.1.nu.final.C. quando liceat ab emptione.quicquid Anto.Gomet. vbi ſupra eum a.leget in cõtrariũ pro prçdicta ſua ſentẽtia.

28 Illud autẽ aduerte, * quòd diximus cũ cõmuni,reſoluta vẽditione per pactũ legis cõmiſſoriç & addictionis in diẽ,decimã quoq; reſolui & repeti:intelligendũ eſſe, cũ à principio in ipſius vẽditionis contractu adiectũ eſt illud pactũ:illo enim caſu procedunt rationes prædictç pro cõmuni ſentẽtia allegatç:ſecus autẽ erit,ſi ex poſtfacto renouata vẽditione appoſitum ſit pactũ illud:quia tũc,cũ ſemel & incõmutabiliter quæſitũ ſit ius fiſco ad decimã,noua cõtrahẽtiũ volũtate cõtrouerti nõ poteſt,ex regula. dict.l.id quod noſtrum.D.de regu.iur. & notatis per Doctores in dicta.l.ab emptione.D.de pactis.&.l.perfecta.C.de donatio.quæ ſub modo.

29 Item aduerte,* quod quamuis Carolus Molinç.in prçdicto.§.23.num.15.in propoſito cõſuetudinis ſuç çqui paret caſum directç reſolutionis ipſo iure factæ per verba directa appoſita in illis pactis,& caſum obliquç reſolutionis,quãdo propter verba obliqua pacto adiecta, nõ ipſo iure fit reſolutio cõtractus,ſed per ſentẽtiã iudicis. Apud nos quidẽ in propoſito noſtrç legis gabellariç lõga differentia eſt inter eos caſus:quia primo modo reſoluta vẽditio, ſic reſoluitur & ad nõ cauſam reducitur, vt verè dici queat nullã venditionẽ fuiſſe vnquã, vt eſt tex.in.l.ſi hominẽ.D.de vſucapio.&.l.ſi quis hac lege.D.de rei vendicat. ac proinde iuſtiſsimè dictũ eſt, decimã nõ deberi eo caſu,& ſolutam repeti poſſe. At in ſecũdo,vẽditio ſẽper manet iure ipſo, prout fatentur omnes DD.& conſtat ex traditis per Couar.lib.3.varia c.8.num.1.& vide Mencha.lib.3.controuerſ.vſufreq.c.69.ac proinde neceſſariũ ſit, vt orta ſemel obligatio ad decimã à principio,vt dixi ſupra nu.8.viua & efficax ſemper maneat: quia ſemper verum eſt dicere,fuiſſe venditionem, quod ſufficit,vt decima exigatur: & nihil ad Rhombum, quod ex veteri cauſa ipſi contractui inexiſtenti venditio reſcindatur: quia cum ſimplex actus veræ venditionis inſpiciatur à lege quoad ſolutionem decimç,nihil intereſt ex qua cauſa deficiat & non perſiſtat venditio,ex traditis ſupra nu.9.

Sed & iterũ nota, prædictam cõmunem ſententiam circa reſolutionem venditionis ex prædictis pactis, vt ea reſolutione ſecuta decima nõ debeatur,* 30 maximè & ſine ſcrupulo procedere in ſpecie.l.3.D.de contrah.emp. quia ſine culpa venditoris eo caſu reſoluitur. Ex quo illud collige, quod ſi quis vẽdiderit rẽ ſuã ad beneplacitũ emptoris, *A contento* vulgo dicimus, & poſt contractam venditionem res

empto-

emptori diſpliceat, ſine dubio decima non debebitur ex ea véditione, ſi ue eo modo conditionalé venditioné contractam eſſe intelligas, vt in ſpecie text. in. §. emptio. Inſtit. de empt. & vendi. ſiue ſub conditione reſolui exiſtimes, vt in dict. l. 3. D. de cótrah. empt. vtroq; enim caſu idem erit dicendú tã ex his, quæ modò dixi, quã ex traditis ſupra cap. 5. Vnde magnopere animaduerte, quod ea véditio, ſi placuerit, vel niſi diſpilcuerit: arbitrio boni viri cómiſſa intelligitur ex Bartolo in conſ. 166. num. 2. & conſi. 168. nu. 3. & Abbate in cap. 1. nu. 22. ad fin. de iudicijs. & facit. l. Thais. §. ſorore. D. de fidei libert. ſic, vt ſi abſque vlla ratione diſceſſerit emptor à véditione, & véditor conſenſerit, nó tam ex vi pacti aut conditionis reſoluta videatur véditio, quàm ex mutuo vtriuſq; cóſenſu: argu. l. cú emptor. D. de reſcin. vend. quod fiſco non præiudicat ex ſupra reſolutis: atque ideò decima adhuc debebitur. Sed & iterú nota, quòd ſi indeterminatê ita védatur, ſi tibi placet: ſtatim placere debet, nec ſufficit die ſequenti, vt per Greg. Lupú in. l. 8. glo. fin. tit. 11. part. 3. ſi verò ſine præfinitione quoq; téporis dictum ſit ita: niſi tibi diſplicuerit: intra ſexaginta dies diſplicere debet. l. quod ſi nolit. §. ſi quid ita. D. de ędil. edicto. & notat Anto. Gom. d. 2. tom. variar. c. 2. nu. 19.

31 Vltimò ac tandé nota, * cauendú eſſe à Menchac. dicto libr. 1. controuerſ. vſufreq. cap. 11. nu. 21. qui in hac materia dupliciter errat. Primò cum Gometio vbi ſupra, ſed eo nó relato, vt diximus ſupra numer. 23. dum putat reſoluta venditione ex his pactis reſolutiuis decimam deberi adhuc, quod vt teneat, arguit de morte hominis: ſed certè ea mors non operatur in præteritum & retro, ſicut reſolutio contractus, vt ex. l. ſi hominem. D. de vſucapio. ſupra explicuimus latè: atque ita fallax eſſe illius viri argumentum apertè conuincitur, vt ampliori reſolutione nó indigeat. Secundò errat, dum ait, quod in materia pacti addictionis in diem, admiſſa meliori conditione per venditoré, non contrahitur noua venditio, ſed prior & eadem transfertur in ſecundum emptorem ex. l. cum qui. in princip. ibi. *Antequam venditio trãsferatur.* D. de in diem addictio. atque ideo noua decima nó debetur ex reſolutis ſupra. c. 13. n. 22. Sed fallitur quidé, quia potius dicédú eſt, quod eo caſu prior véditio reſoluitur, & verè ſecúda ac noua cõtrahitur, ex. l. 4. §. 1. ibi. *Et ideò hic diſcedi á priore emptione, & ad ſecundam perueniri.* D. de indié addictio. nec obſtat dicta. l. cú qui. quia de effectu loquitur: id enim fit, quod totus effectus primę véditionis in aliã ſecundã & nouã venditioné trãsferatur: quémadmodú cú nouátur actiones & obligationes, vná in aliam trãsfundi dicimus, & tamé prima perimitur, & noua cótrahitur. l. 1. D. de nouatio. & tex. elegás in. §. præterea. Inſti. quibus modis tolli. obligat. Nec ſimile eſt quod diximus ſupr. in dict. c. 13. nu. 22. quia in retractu conſanguinei vel aliàs, abſq; nouo véditoris cóſenſu venditio prior & vnica transfertur in ſecúdú emptoré, qui ſuccedit loco prioris abſq; mutatione pretij, vt ibi diximus. At in caſu, quo loquitur Mécha. nouus cóſenſus interuenit véditoris acceptãtis melioré conditioné, vt cóſtat ex. l. 2 D. de leg. cómiſ. & nouum pretiú deducitur meliori códitione allata, ex quibus impoſsibile eſt, quin noua atque alia venditio reſultet, & prior reſoluatur, vt expreſſè ait. d. l. 4. §. 1. D. de in diem addictio.

Effectus vero huius diſputationis ille eſt, quod ſi tépore venditionis à principio cótractæ vnus gabellarius

ſit, & tempore melioris conditionis
allatç & receptç alius eſſe repertatur:
decima huic vltimo debebitur quaſi
ex noua venditione ſuo tépore cótra
cta: nó primo, quia venditio, quç ſuo
tempore cótracta eſt ſub eo pacto re-
ſolutiuo, fuit poſtea impleta códitio-
ne ipſo iure reſoluta, & ita locum ha
bent in eo, quæ tradidimus ſupra iſto
cap. nu. 23.

Inſuper ex ijs, quæ ſupra diximus
hoc eodem capite num. 20. circa ex-
poſitionem doctrinæ Bartoli & com
munis in. l. fin. §. ſin autem. C. commu.
32 delega. eleganter ac vtiliter infertur,
* quid dicendum ſit de gabella, ſi res
maioratus abſque Regia facultate vé
datur: ná ſi ex prædicta facultate vel
alijs modis à iure permiſsis res illa vé
deretur, cú dubiú non ſit, & alienatio-
nem & venditioné valere, iuxta no-
tata per Molinam lib. 4. de primoge.
Hiſpa. c. 3. cum ſequentib. nulla dubi
tatio eſſe poteſt, quin ex ea venditio-
ne aut permutatione Regalis decima
ſolui debeat. Vtilis ergo diſputatio
eſt inquirere, quid futurú ſit, vbi ſine
facultate Regia ré illá maioratus, ac
reſtitutioni ſubiectá védi cótigerit.
Qua in re diſtinguere oportet, quia
aut illa res nó eſt expreſſè prohibita
alienari per inſtitutoré maiorat⁹, ſed
eſt dútaxat reſtitutioni & fideicómiſ
ſo ſubiecta in fauoré proximioris có
ſanguinei ſecundú inſtitutoris voca-
tiones: & túc licet alienatio rei nó ni
ſi pro vita véditoris poſſeſſoriſq; ma
ioratus durare queat, iuxta ea, quç in
ter tacitá & expreſſam prohibitioné
alienãdi tradit Molina lib. 1. de primo
ge. Hiſpa. c. 16. nu. 33. tamé, quia vendi
tio ipſa valet, quicúq; eam contraxe-
rit, gabellã debebit ex doctrina Bart.
& communi in dict. §. ſin auté. cú ijs
quæ ſuperius diximus dict. n. 20. Aut
res illa expreſſè per maioratus inſtitu
torem alienari prohibetur, iuxta l. fi-
liusfamil. §. diui. de legat. 1. & l. cú pa-
ter. §. libertis. cum vtrobiq; notatis.
de legat. 2. & túc ſi poſſeſſor maiora-
tus, qui prohibitus eſt, vé diderit, nul-
la venditio erit, & per conſeques nul
lus decimæ fiet locus: ſi vero alius ter
tius & extraneus vendiderit, procul-
dubio valebit véditio, ſicut cuiuſque
alterius rei alienæ l. ré alienam. D. de
contrah. empt. ac proinde Regalis de
cimæ ſolutioni ſubijcietur: argu. eo-
rú quæ circa fundi dotalis alienatio-
ne Doctores notant, præcipuè Bart.
33 in l. cú lex: nu. 2. D. de fideiuſſo. * vbi
ait, quod ſi mulier vé diderit fundum
dotalé cótra prohibitionem legis Iu-
liæ abſq; iuraméto, nulla véditio eſt,
quia ipſa alienare prohibetur, & ſi ad
cótractú teneretur ex perſonali actio
ne, ad alienationem quoq; rei obliga
retur contra ipſius legis prohibitio-
nem, cú ſit domina, ex notatis in. l. cú
manu ſata. D. de contrah. empt. At ve
ro ſi maritus, vel quicumque alius ex
traneus fundum illum dotalem ven-
diderit, venditio tenet, ſicut cuiuſq;
rei alienæ ex dicta. l. rem aliená. quia
inquit Bartolus, ſola fúdi dotalis alie
natio prohibita eſt lege Iulia, non vé
ditio aut quicunque alius cótractus,
qui ſuper re aliena contrahi poſsit,
vt conſtat ex. l. 1. & titu. D. de fundo
dotali. & ſequitur Abbas, & Docto-
res communiter in cap. cum contin-
gat. nu. 2. de iure iuran. reſoluit An-
to. Gometius in. l. 53. Tauri. nu. 61. &
Ioan. Gutierr. de iura. confir. 1. part.
c. 1. nu. 94. ac idem dicitur per Docto
res de re immobili, quæ ſit minoris,
quia ſi ab ipſo minore vendatur ſine
decreto, de quo in Authent. res quæ.
C. de adm. tuto. nulla venditio eſt, ac
proinde nulla ex ea véditione gabella
debebitur, vt infra explicabitur. n. 45.
At ſi ab ipſo tutore curatoreve, aut
alio extraneo védita ſit, abſq; decreto
& ſolennitate aliqua tenet venditio,
&

✝. Regali decimæ locus fiet, ita conſtat ex traditis per Doctores in l. & ſi is. C. de præd. mino. & glo. in l. 4. verbo, *por razon* tit. 12. part. 5. & reſoluit Gomet. vbi ſupra nu. 60.

34 Ex quibus etiam infertur,* φ ſi poſt quam pactum fuerit per creditorẽ in quocunq; cõtractu, ne liceat debitori rẽ ſpecialiter hypothecatã alienare, quæ quidem pactio tenet & valet; iuxta l. ſi creditor. §. fina. D. de diſtra. pig. & reſoluta per Anto. Gome. in l. 40. Tauri, ex nu. 18. & latiſsimè per Ioan. Gutier. in repet. l. nemo poteſt. in prin. ex nu. 28. de lega. 1. debitor il le vẽdiderit eã rẽ, nulla venditio erit, ne cũ ſit dominus rei, alienare quoq; teneatur, ſi ex eo cõtractu adſtringeretur, prout expreſſe tradit tex. ſic intelligẽdus in d. l. ſi creditor. §. fin. ibi: *Nullam eſſe venditionem, vt pactioni ſtetur.* & concordat. l. fin. tit. 5. part. 5. At vero ſi quicumq; alius poſſeſſor rem illã vendidiſſet, proculdubio valebit vẽditio ſicut cuiuſq; rei alienę: quia certè illa res non eſt prohibita vẽdi, ſed alienari ex prædictis. Et erit effectus maximus, quod ex prima venditione tanquam nulla, decima Regalis nõ debebitur: ſecus ex ſecũda, quę valida eſt: atq; ita debet intelligi & declarari, quod de gabella tradit Auen. reſpon. 13. nu. 2. & 3.

35 Prędictis autẽ pactis legis cõmiſſorię, & addictionis in diem, diſsimile* eſt pactũ manus iniectionis, cũ in cõtractu reſeruatur vẽditori facultas capiẽdi ſeruũ venditũ, qui contra legẽ contractus fuiſſet proſtitutus, aut nõ exportatus, iuxta l. 1. & l. 2. C. ſi ſeru. export. veni. & l. 1. C. ſi mancip. ve ne proſt. & l. ſi quis ſub hoc pacto. D. de contrah. empt. & l. 1. C. de ſeru. ex por. & l. 47. tit. 5. part. 5. quia licet dominium transferatur in venditorem per manus iniectionem, vel antea ipſo iure, ſecundum varias Doctorum ſententias relatas per Franciſcum de Caldas Luſitanum in l. ſi curatorem. verbo, ſua facilitate. numer. 57. C. de in integr. reſtitu. mi. illud conſtat, venditionem ipſam non reſolui, ſicut ex prędictis pactis, ſed potius rem venditam velut in commiſſum incidere propter fidem contractus non obſeruatam. Atque ita nulla dubitatio eſſe poteſt, quin debita ſemel gabella ex ea venditione, quamuis pactum commiſſum ſit & manus iniectio facta, nõ repetatur: quia adhuc verum eſt, venditionem eſſe contractam; quamuis res vendita propter pactum non obſeruatum à venditore vendicetur.

36 His conſequentur quæri poteſt de pacto * retrouendendi, iuxta terminos. l. 2. C. de pactis inter emptorem. an ſcilicet, reſtituta re ex lege venditionis, ſic venditio illa ſemel perfecta retrò reſcindatur, vt decima ſolui non debeat, vel ſoluta repeti poſſit: & abſque dubio dicendũ eſt, quod decima debeatur, nec ſoluta repeti poſsit, ſecũdum quod rectè reſoluũt Tiraquel. de retract. conuen. §. 6. glo. 2. numer. 19. & Antonius Gometius 2. tomo. variar. cap. 2. num 31. & in l. 70. Tauri. num. 30. & Pinelus in l. 2. C. de reſcin. vendi. 2. par. cap. 3. nu. 36. & gloſſator in l. 7. tit. 11. lib. 5. Recopi. gloſſa. 3. num. 14. quod ex eo manifeſtum ſit, quia talis venditio pura eſt & perfecta, & omnibus numeris abſoluta, non obſtãte pacto retrouendẽdi, vt tradit Tiraque. vbi ſup. §. 1. glo. vnica. nu. 34. & ex eo pacto nõ reſoluitur, aut reducitur ipſo iure ad non cauſam de pręterito, ſed duntaxat ex nũc pro tempore futuro diſtrahitur, etiã ſi illud pactũ verbis directis conciperetur, iuxta cõmuniorẽ ſentẽtiã Bartoli, de qua per Couar. lib. 3. variarũ reſolutio. cap. 8. num. 2. quam interim in hac materia amplector, vt pote quæ rei actæ magis conſona videatur:

tur:nam cum vẽditor pretio fruatur,
& emptor rem venditam habeat per
multos fortaſſè annos,ridiculum vi-
detur eos poſſe agere , vt reſtituto
poſtea pretio ſolus fiſcus remaneret
inanis,cum illi pleniſsimé venditio-
ne fruerentur,quicquid dubitet Par-
lador.lib.rerum quotid.cap.3.§.4.an
te nu.38.

37 Sed & illa quęſtio proponi ſolet,*
an reſciſſa vẽditione ex prædicto pa
cto retrouendendi, alia noua decima
debeatur:& Anto.Gometius vbi ſu-
pra dict.cap.2.nu.31.reſoluit non de-
beri,quia,inquit,hæc reſolutio diſtra
ctus eſt prioris vẽditionis,nõ noua vẽ
ditio.Idemque tenet Pinel.vbi ſupra,
& Didac.Peretius in Rubri.tit.2.lib.
8.ordina.pag.33.col.2. ad fin. & pag.
41.col,2.eſtque in eadem ſentẽtia cir
ca quæſtionem huic noſtræ materiæ
ſimilem Caro.Molinæus in conſuet.
38 Pariſ,tit.1.§.22.nu.15.* Eam vero ra-
tionẽ eſſe,ait,quia quomodocũq;iſta
reuẽditio fiat ex præhabito pacto re
trouẽdendi,ſiue(inquã)per viã ſimpli
cis diſtractus,ſiue ſub forma noui cõ
tractus,prout tabellio contrahenteſ-
vè maluerint , illud conſtat, quod cũ
nõ cauſetur á noua cauſa & cõſenſu,
ſed à cauſa antiqua & neceſſaria ine-
xiſtenti primæ vẽditioni,eiuſmodi re
ſolutio,ſeu reuenditio pars primę vẽ
ditionis eſt,& illius executio : ita vt
cõſequens neceſſariũ fiat,vt ex ea no
ua gabella nõ debeatur , ſed ſufficiat
ſolui ex venditione prima,in qua iſta
fuit à principio incluſa tanquã eius
pars:nec ex vna & eadem venditione
duplex decima deberi poteſt , iuxta
tradita ſupra cap.13.nu.3.verſic.illud
verò proculdubio.

39 Ego autem animaduerto,* quòd li
cet hæc Caro.Molinęi ratio elegans,
& cõcludẽs videatur,falſa eſt:etenim
ſi ſupponimus, prout ille vir videtur
ſupponere , ex pacto retrouendendi
nouam venditionem fieri oblato pre
tio à venditore:impoſsibile eſt, quin
noua decima debeatur,licet ex vi pa-
cti præcedentis priori venditioni ad-
iecti, & nõ ex noua cauſa & conſen-
ſu fiat.Quemadmodum ſi tibi vendi-
diſſem domũ meũ mille aureis,eo ad-
iecto pacto,vt quandocũque tibi de-
dero centũ aureos pro vinea tua Tuſ
culana,eã mihi des eo pretio:quis du
bitat?quin eo poſtea facto. decimam
pretij ex illius vineæ vẽditione ſis de
biturus:quicquid non ex noua cauſa
& conſenſu,ſed ex vi pacti præcedẽ-
tis,& antiqua cauſa inexiſtenti prio-
ri venditioni domus meæ,iſta ſecun-
da venditio vineæ contrahatur per
ea,quæ dicemus infra cap.20. nu. 39.
Nec oberit dicere,quòd iſta ſecunda
venditio iudicari debet pars primæ
venditionis,ex qua iam decima ſolu-
ta eſt,nec ex vna & eadem vẽditione
duplex decima deberi poteſt,vt dixi:
quoniã aduertendũ eſt, quod licet ve
rum ſit, illud pactũ adiectum de ſecũ
da venditione , iudicari & eſſe partẽ
pretij prioris vẽditionis domus meę,
iuxta textum & notata in.l.fundi par
tem D.de contrah.emptio.& quæ di
cemus infra cap.15.Ac proinde com-
putari debeat in pretio prioris vendi
tionis ad deducẽdam decimam illius:
tamen nõ ſic deducitur, vt ex pretio
ſecundæ venditionis prior decima
computetur & augeatur , quia alius
eſt venditor in prima,& alius in ſecũ
da:ſed ſolum computatur & augetur
ex intereſſe , quod priorem vendito-
rem tangit ex adiectione illius pacti,
prout computatur quidem & æſtima
tur ad deductionem Falcidiæ.in.l.&
ſi æquo.de legatis.1.iuxta ea,quæ in-
fra reſoluam cap.16.num.27.id quod
aliquando poterit eſſe multum , ali-
quando erit nullũ , ſecundum quod
mea intereſt vineam illam eo pretio
emptam habere,ex notatis in dicta l.

& ſi

& ſi æquo. Itaq; aliter deducitur iſta ſecunda venditio ad computationẽ gauellæ prioris, & aliter exigitur decima ex ipſa venditione ſecũda: quia in priori quidem computatur quantum interſit mea, ſic vineam emere, & exinde pretiũ & gabella augetur: in ſecunda autem vectigal deducitur ex toto pretio conuento, iuxta. l. 1. titu. 17. libr 9. Recopila. Item priorem decimam ego ſoluo, qui domum vendidi: tu autẽ ſecundam, quia verũ eſt, te mihi vendere vineam tuam, ſiue ex pacti, ſiue ex vi promiſsionis aut legati id facere tenearis, iuxta terminos dictæ. l. & ſi æquo. de legatis. 1. & quæ de pacto de vendendo dicemus infra cap. 17. num. 41. cauendum ergo eſt á ratione Caroli Molinæi in dicto loco.

40 Vera * igitur eſt prædictorum Hiſpanorum ratio, Gometij, Pineli, & Peretij vbi ſupra: dicentium, ideo ex reuenditione illa, de qua in dicta. l. 2. C. de pactis inter emptorem. nouã decimã non deberi, quia verè & realiter nulla noua vẽditio aut reuẽditio eſt, ſed diſtractus quidam prioris venditionis contractæ: ex diſtractu autem decimã nõ deberi cõſtat ex tradictis ſupra cap. 10. nu. 23. Verũ huic rationi fortiſsimè obſtat, quod cũ iã prior illa venditio ſemel perfecta fuerit re tradita & perfectio ſoluto, impoſsibile videtur, vt locus diſtractui fiat ſine nouo contractu, ex ijs, quæ diximus ſupra iſto cap. num. 6. &. 7. circa. l. 1. C. quando liceat ab empt. diſ. Hãc vero difficultatem diluere videtur reſolutio Ioannis Coraſij libr. 3. miſcella. c. 9. nu. 1. vbi ait: quod in ſpecie dict. l. 2. C. de pactis inter. nullũ verbũ eſt de reuendendo, ſed tantũ de reſtituẽda re vendita oblato pretio: quæ pacta inter ſe diſtant, eo quod primum nudum factum vẽditionis continet: l. conſilio. §. final. D. de curato. furio: ideoq; emptor ad reuendendum præciſe cogi non poſſet, ſed id, quod intereſt, præſtare, vt in alijs factis. l. ſi quis ab alio. §. fin. D. de re iudicat. ſecundũ verò reſtituendare oblato pretio, cauſam bonorum continet. l. in conuentionalibus. §. 1. D. de verborũ obligatio. quo circa, inquit, non omnino male dixiſſe Aretinum conſilio 6. colum. 2. ex oblatione pretij in dicta. l. 2. nullam de nouo emptionem contrahi, ideoque non noua ex empto actione agitur, ſed ex vẽdito prioris venditionis. Tamẽ quicquid hæc Coraſij reſolutio elegans ſit, adhuc noſtram difficultatem non eneruat: ſcilicet qualiter poſt rem omnem ſecutam in priori venditione, fieri poſſit, vt re iterum data & accepto pretio, nouus venditionis contractus nõ contrahatur, ex traditis ſupra dicto num. 6. &. 7. Nec obſtat, quod partes non dixerint reuendere, ſed rem oblato pretio reſtituere: quia cũ factũ idẽ ſit in ſubſtantia, nihil eſt de verbis curandum: & dubium non eſt, quod ſi nulla alia conuentione præcedente, rẽ meam tibi dedero pro pecunia, vera vẽditio cõtrahatur, quãuis nullum verbũ vẽditionis interceſſerit, vt cõſtat ex. l. naturalis. §. & ſi quidẽ. D. de præ. verbis, licet enim hoc pactũ de re danda pro pretio, apertè diſtet à nuda promiſsione de vẽdendo certo pretio, ex traditis per Coraſium vbi ſupra: negari nõ poteſt, quin & in hoc pacto vera ac perfecta vẽditio ſit re ſecuta, ex dict. §. & ſi quidem.

Vnde ego propoſitæ difficultati reſpõdeo, quod licet verum ſit, quod ſi iſte diſtractus fieret ex noua voluntate contrahentium, non ex vi prioris pacti inexiſtentis vẽditioni, vt fit in dict. l. 2. minimè fieri poſſet etiam per actus retro ſimiles, quod nõ noua venditio eſſet, ſed diſtractus, ſiue de reuendendo, ſiue de re reſtituenda

caueretur, quia venditio ſemel perfecta re ſecuta ex vtraque parte, nullatenus diſtrahi poteſt ex traditis ſupr. dicto num. 6. & 7. Tamen id intelligendum & limitandum eſt, niſi ita à principio inter partes vēditio cōtracta ſit eo pacto & lege, vt poſtea poſt omnē conſummationē retro acta vēditio ipſa diſtrahatur: tūc enim vt pacta bonæ fidei cōtractus obſeruētur, diſtrahi poterit: & hęc eſt ſpecies textus ſic intelligendi in dicta l. 2. C. de pactis inter emptor.

41 Ex qua reſolutione conſequitur,* quod ſi pactum dictæ l. 2. ſic fieret, vt pro maiore aut minore pretio, quam quo res ipſa à principio venierit, reſtituatur: cū illo caſu conſiderari nequeat prioris venditionis diſtractus alterato pretio, ex traditis ſupra nu. 6 proculdubio dicēdum erit, re poſtea reſtituta pro illo conuento pretio, nouam venditionem contrahi, ac proinde aliam decimam deberi: licet verum ſit hanc ſecundam venditionē ex antiqua & neceſſaria cauſa fieri, nō ex noua nouoq; contrahentium cōſenſu: & licet ſic à principio contrahētibus placuerit diſtrahere: quia potius noua vēditio eſt nouo pretio ſtatuto: & nihil intereſt ex qua cauſa procedat, iuxta tradita ſupra nu. 39.

42 Illud vero nota,* quod reſolutio præhabita ſupra nu. 37. intelligenda eſt, quando pactum adiectum pręciſè obligat emptorem ad reuendendum iuxta terminos dictæ l. 2. C. de pactis inter emptorem. Secus autem, ſi ſolū ita conueniſſet, quod ſi voluerit vendere, teneatur illum, à quo accepit, præferre: vel vt nulli alij eam rem, quam ſuo venditori venderet, iuxta terminos l. ſi ſterilis. ſi tibi fundum. verſiculo final. D. de actionib. empti. Huiuſmodi enim cōuentio non obligat ad reuendendum, ſed ſolum ad præferendum: vnde ſemper eſt ſecunda venditio libera, & noua decima debebitur fiſco, ſicut ex qualibet alia vēditione, vt bene notat Carolus Molinæus in conſuetud. Pariſienſ. titul. 1. §. 22. num. 18. verſiculo, hanc concluſionem. Quod intelligo ſiue idem pretium, quod in venditione priori interuenit, in hac prælatione reſtituatur, ſiue aliud maius aut minus.

Sed & adhuc in materia dictæ l. 2. C de pactis inter emptorem. elegans illa quęſtio eſt, & nimium contingibilis: quis vēdidit fundum certo pretio, & ſub pacto retrouendendi vſque ad ſex annos: deinde accedente fine ſexti anni, hæc facultas prorogata eſt ad alios ſex, pauciores, vel plures an-
43 nos.* Quæritur modò, vtrum ex redemptione poſtea ſecuta noua decima debeatur: & videtur, quod ſi ante finitum tempus termini prioris facta prorogatio eſt, idem de tempore prorogato, quod de priore tempore dicēdum ſit: & ita, quod redempta re intra additum prorogatumque tēpus, nulla Regalis decima debeatur, ſicut nec intra priorem terminum redemptione facta deberetur ex ſupra reſolutis. Secus autem ſi poſt finitum primum terminum prorogatio fiat, tūc enim noua facultas eſt, & libera ac noua reuenditio: argumēto tex. in l. & ſi manente. D. de precario. ac proinde neceſſarium ſit, vt noua decima debeatur. Sed adhuc contrarium dico, imò quod quomodocumq; terminus prorogetur, ſi poſtea redemptio in vim temporis prorogati fiat, non in vim prioris termini, quia tranſactus eſt, indiſtinctè dicendum ſit nouam venditionem fieri, nouamq; decimam deberi: quia verum eſt non diſtrahi ex vi pacti inhærentis à principio, ſed ex conceſſione poſtea ſecuta: hæc autem nullatenus potuit venditionis ſemel perfectę, & ex omni parte conſummatæ diſtractū inducere, iuxta tradi-

ta ſupra num. 7. & nu. 40. & ceſſat ratio, quam ibidem aſsignauimus, cur retroacta venditione ex retrouendédi pacto noua decima non debeatur: quia ſcilicet pactum á principio adiectum de diſtrahendo, id efficit, vt quáuis ea venditio omni ex parte cóſummetur, adhuc diſtrahi queat, ſine nouo cótractu, per actus retro ſimiles: quéadmodum poſſet, ſi vel ex altera parte res integra foret, quamuis pactú non pręcederet, iuxta text. in. l. 1. C. quando liceat ab emptio. diſce.

Nec obſtat text. in dict. l. & ſi manente. D. de precario. quia intelligendum eſt, vnum & idem eſſe illud tempus, quoad ipſos contrahétes attinet: ſecus quoad tertium qualis eſt fiſcus, per tex. in. l. ſi eú Hermes. C. de locato. prout latius reſoluit hanc quęſtionem Carolus Molinæus dicto titu. 1. de conſuetu. Pariſ. §. 22. quæſt. 14. nu. 44. & plura congerit Tiraquellus de retract. conuent. §. 1. glo. 7. ex nu. 24. & præcipuè num. 35. vbi ait: Quod ſi ſtatuto caueatur, quod ex locatione ſoluatur gabella, & ego locaui tibi fúdum ad vnum annum, & deinde prorogaui eam locationem ad alium annum: ſolueda eſt duplex gabella, ſcilicet ex priori locatione, atque etiam ex illa prorogatione: quia licet quantum ad prorogantes vna, eademque locatio & conductio ſit, quantú ad alios tamen duplex eſſe cenſetur ex Bald. in reper. l. Aemilius. nu. 9. notabili. 5. D. de minori. quem ſequitur Dec. conſi. 93.

Quam reſolutionem vtiliter applicare poteris ad temporales venditiones, ex quibus ſicut ex perpetuis decimam deberi dubium non eſt, ex traditis ſupra cap. 10. numer. 41. vt ſi venditio contracta fuerit ad vnum annú vel alium certum terminú qui poſtea prorogetur, duplex decima debeatur quaſi duplex venditio ſit quoad fiſcum ex prædictis.

44 Sed & ad alios caſus reſolutionis tranſeúdo, illud bellé dubitatur: * an minor vendens & circunſcriptus, & propterea aduerſus venditioné reſtitutus, decimam poſsit repetere à gabellario: & Parlador. dict. lib. rerum quotid. c. 3. §. 5. nu. 41. exiſtimat minoré reſtitutum aduerſus venditionem, poſſe quoq; decimam ſolutam repetere, vel non ſolutá retinere, ea ratione, quia reſtitutio omnia in priſtinú ſtatum redigit, l. quod ſi minor. §. reſtitutio. D. de minori. etiam aduerſus tertiam perſonam. l. 1. C. de reputati. Sed iſtud falſum mihi eſt ſine dubio: etenim licet minor vendens reſtituatur aduerſus emptoré ex eo, quod vel in hoc læſus eſt, ꝙ vendidit, cum magis expediret ei rem véditam ſibi habere: vel ex eo, quod minoris vendidit quàm oportuerat, iuxta. l. 1. & per totum. C. ſi aduerſus venditionem. & l. 5. tit. final. part. 6. & diſtinctionem gloſſæ in. l. ſi quidé. C. de predijs mino. de cuius veritate agit Pinelus in l. 2. C. de reſcinden. venditio. 3. parte. cap. 1. num. 20. tamen poſtquam vendidit, decimam ſoluens læſus nó eſt, nec circúſcriptus in hoc dici poteſt, qui iure communi vſus eſt. l. non videtur. C. de integr. reſtitutio. minor. & l. 6. in fin. tit. 19. part. 6. & tex. optimus in. l. inter eos. §. cum inter. D. de fideiuſſor. quem explicat Tiraquell. de retract. ligna. ad finé tituli. numero. 54. quod ita teneo ea ſola ratione ſubnixus: quicquid in contrarium ſit elegantiſsima Caroli Molinæi reſolutio in conſuetu. Pariſien. titu. 1. §. 22. num. 35. in. 6. quæſtione. vbi hanc noſtram doctiſsimè tractat, verum illam rationem, qua ego præcipuè moueor dereliquit.

45 Prædictam autem reſolutioné intellige, * vbi minor validam de iure venditionem contraxerit, vt quia cu

rato-

ratorem non habens rem mobilem védidit: quo caſu recté tenet & valet venditio, ſed læſus in pretio vel alio modo, reſtitui poteſt intra legitima tépora, iuxta tex. in l. ſi curatoré. & quę ibi DD. notát. C. de in integ. reſti. mino. Cæterũ ſi ré immobilé védat nó ſeruata ſolennitate legis aliter rerum minoris véditionem irritátis, vt in l. lex quæ tutores. C. de admi. tuto. & l. 18. tit. 16. par. 6. véditio nulla eſt de iure, quia lex ei reſiſtit l. cũ lex venditionibus. & quæ ibi notantur. D. de fide iuſſor. quẽadmodum quoq; & nulla eſt, ſi curatoré habens minor ſine eo vendiderit qualécumq; ré etiam mobilem, iuxta doctriná prædicti text. in dict. l. ſi curatorem. vnde cóſequitur, quod iſtis caſibus nulla decima debebitur, quá ex venditione nulla non deberi ſupra reſoluimus nu. 1.

46 Sed illud hic optimé dubitatur, * quid iuris erit, vbi minor véditiones illas, quas nullas eſſe diximus, iurauerit obſeruare, iuxta text. in Auth. ſacramenta puber. C. ſi aduerſus venditio. & certè iſta dubitatio pendet ab ea celebri quæſtione Doctorum, quæ habet, an in materia text. in dict. Authen. ſacramenta. iuramentum minoris duntaxat iubeatur & debeat obſeruari: an vero & contractus quoq; ipſe, qui aliàs erat inualidus, cófirmetur, & robur validitatemq; accipiat ex iuramento. Effectus ille eſt maximus, quod ſi iuramentum duntaxat obſeruandum ſit, contractus auté remaneat in ſua inualiditate, prout fuit Chriſtophori Portij ſentétia in §. extraneis. in fin. Inſtit. de hæred. qualit. vbi additio Iaſonis laté dixerit, & ſequuntur plures, quos refert Ioan. Guterrius in dict. Authé. ſacramenta puberum. num. 24. cum ſequentibus. dicendum erit, ex tali venditione etiá iurata gabellá nó deberi, ea ratione, quia ſi cótractũ véditionis inſpicias inuenies eũ nullũ eſſe, & ſuccedit regula ſupra tradita nu. 1. & nu. præce. Si vero iuramentũ interpoſitũ attendatur, ſcitum eſt ex eo iuramento decimá peti nó poſſe, quæ nó niſi ex véditione & permutatione debetur, vt diximus ſupr. c. 1. nu. 35. Quod ſi nedũ iuramentũ obſeruari iubeatur in. d. Auth. ſed & contractus ipſi ex iuramento ita firmétur, ac ſi nulla eis obſtaret ciuilis diſpoſitio, firmique ita ſint: prout eſt verior & praxi receptior ſententia Martini Doctoris antiqui, qué cómuniter omnes ſequũtur ex laté reſolutis per Couar. in. c. quãuis pactũ. 2. par. §. 1. ex nu. 7. de pactis. lib. 6. & Ioan. Gutierr. vbi ſupra, nu. 20. minimè dubitare licet, quin Regalis decima debeatur ex tali venditione iurata, nó minus quam ex quacunque alia validiſſima, prout in ſpecie tenet Didacus à Segura, in l. 1. §. ſi vir. num. 157. verſi. nono. nemo præſumitur. D. de acquir. poſſeſ. ex quibus obiter notabis alium & nouum effectum, qui reſultat ex prædictarũ opinionum diuerſitate, præter alios, quos prædicti Doctores conſiderant apud Couar. in dicto loco, & Ioann. Gutierrium vbi ſupra. nu. 26.

Igitur generaliter teneo ex prædicta illa communi opinione, quod ex quacunq; venditione per minoré cótracta iuxta materiá & confirmationem text. in dict. Authen. ſacraméta puberum. C. ſi aduer. véditio. decimæ ſoluenda eſt gabellario. Præcipué: quia licet vera eſſet illa Portij ſententia, à qua communiter magis diſcedi tur, vt dixi adhuc quidé quo caſu ea véditio ſalté de facto procederet propter vim iuraméti obſeruati, decima ſoluéda foret. ex regula iuris, quæ ha

47 bet, quod * ſi aliquid de iure nó tenet & ex facto ſeruatur, perinde eſt iudicandũ, ac ſi de iure fieret, prout ex gl. in l. 1. verb. noui iuris. in fin. D. quod quiſque

quiſque iuris. & alijs tradit Caſſaneus in conſuet. Burgun. Rubr. 4. verb. la femme ſoit. §. 1. glo. ne auſi par teſtamen. fol. 130. col. 1. quæ eſt elegans doctrina, & proderit ad multa in hac materia.

Sed & in propoſito optima illa eſt,
48 & elegans quæſtio: *quid ſi minor vẽdidit eo pacto, vt emptor gabellã ſolueret: & poſtquã emptor ſoluiſſet iuxta notata infra cap. 15. nu. 11. minor ipſe reſtituatur aduerſus venditionẽ, an emptori reſarcire debeat dãnum gabellæ ſolutæ? cuius quæſtionis reſolutio pendere videtur ab ea cõmuni di
49 ſtinctione Doctorũ, *quę habet quod quãdo minori cõceditur reſtitutio, ſic demũ & aduerſarij ius in priſtinũ quoq; ſtatũ reponitur; ſi ſui facilitate læſus appareat minor: atq; ita procedere regulã. l. vnicæ. C. de repu. quod ſi dolo aduerſarij fuerit circunſcriptus, minori duntaxat reſtitutio prodeſt, non aduerſario, prout ex. l. qui res ſuas. §. huic applicatur. D. de ſolutio. colligunt Bald. Paul. & Alexand. quos refert Bernardus Diaz regu. 219 verſ. ter. ius eſt. iuxta quã cõmunem diſtinctionem ſatis apparere videtur,
50 quid dicendũ ſit in hac quęſtione. * Sed certè ea cõmunis doctrina valdè iniqua viſa eſt Bernardo Diaz vbi ſupra, & maximè reſtringit regulã dict. l. vnicæ. C. de reputa. Vnde ipſe contrariũ tenet eſſe verius: imò quod, vtcunque minor ſiue ſui facilitate, ſiue dolo aduerſarij leſus ſit, petita ab eo reſtitutio omnia in priſtinũ ſtatum reponat, & vnuſquiſq; ius ſuũ recipiat, vt dicit dict. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. D. de minorib. nec obſtare tex. exiſtimat in dict. l. qui res ſuas. §. huic applicatur. quia, inquit, ſpeciale eſt ibi in datione in ſolutum, vt re minori reſtituta, creditor, qui minorem circunſcripſit, debitum non recipiat, & rationem differentiæ conatur adſig-
51 nare. Ego * autem minimè percipio, quæ ſufficiens ratio mouere poſſet, Iuriſconſultum Paulum in dicto. §. huic applicatur. vt debitum ſuum denegaret creditori, & pretium emptori concederet in dicto. §. reſtitutio. ea enim, quæ Bernardus conſiderat vbi ſupra, parum mouent, licet verè concludant dationem in ſolutum nõ omnino veram venditionem eſſe, de qua re egimus ſupra cap. 7. tamen ſi verũ eſt, quod ſi ego emptor minorem decipio, vt vendat rem ſuam mihi paruo pretio, quod ei ſoluo, minore poſt ea reſtituto ipſe recupero pretium, & rem reſtituo in dicto. §. reſtitutio. qui fieri poteſt, quod ſi decipio illum, vt pro paruo debito, quo erat mihi obligatus, rem maioris pretij ſoluat: eo reſtituto aduerſus ſolutionem, & re ſua minori reddita, nõ ego quoque meũ debitum percipiam? quod ſi dicis, vt videtur velle Bernardus, quod in iſto caſu poſteriori minor dedit rem ex neceſsitate, & ſic quaſi coactus magis faueri debet: inſufficiens eſt dictum hoc, quia id procederet quãdo ex ſententia iudicis ſoluiſſet minor facta executione in illa re: & tunc nullus eſſet creditoris dolus, quia autore prætore ageret & poſsideret, & ſic eſſemus extra terminos textus in dicto. §. huic applicatur. Secus vero cum ipſe minor ſponte ſua ſoluit, dolo tamen creditoris circunſcriptus: quo caſu non magis ex neceſsitate ſoluere dici poteſt, cum rem indebitam pro debita ſoluit, quam cum rem vendit. Atque ita quoad rem, de qua agitur, nullam puto dari poſſe ſufficientem rationẽ differentiæ inter minorem vendentem ex dolo emptoris, & minorẽ ſoluentem rem pro debito ex dolo creditoris: vnde ſi verũ eſt, quod in caſu text. in dict. §. reſtitutio. emptor recuperat pretiũ ſuũ quamuis ex dolo eiuſdẽ minor vendiderit: dubium mi

hi

hi eſſe non poteſt, quin & in caſu dicti.§.huic applicatur.reſtitueđ⁹ quo que ſit venditor ad ſuũ debitum reddita re, quę á minore fuerat ſoluta. Et quod tex.in dict.§.reſtitutio.procedat etiá,quando minor fuit dolo emptoris circumuentus,ego planiſsimũ puto cum Bernardo Diaz vbi ſupra, prout ſatis denotat generalitas text. in dict.§.reſtitutio.& regula d.l.vnicæ.C.de reputatio.& aperte conuincitur ex illo verbo, circumſcriptus, de quo in dicto.§.reſtitutio.quod per translationé alterius dolũ,fallaciá, & machinationem ſignificat, non minoris facilitatem duntaxat, vt conſtat ex Calepino in dictionario.

Hoc ergo vt veriſsimo ſuppoſito tam ad iudicandum, quàm ad conſulendum,quia ſic ius & ęquitas ſuggerit,
52 *reliquuum eſt reſpondere ad textum difficilem in dicta.l. qui res ſuas. §.huic applicatur. D.de ſolution. per qué DD. omnes contrariũ tenuerũt & nec ipſe Bernardus negare potuit communé ſententiam procedere in ſpeciali caſu illius legis:ego auté ſtatim ac intentũ Iuriſconſulti Pauli á principio legis conſideraui,intellexi Doctores omnes multum aberraſſe in acceptione illius textus in dict.§. huic applicatur. Nec Iuriſconſulti mentem ſatis intellexiſſe. Igitur vt intelligas,animaduertere đbes,quod Paulus Iuriſconſultus à principio legis agit & diſputat, quando contingat obligationis liberatio reſoluta, ſic vt obligatio finiatur ac pereat: & inquit,quod ſi ré debeas, & eam talé ſoluis,quod incertum ſit,an remanebit perpetuò efficaciterque apud creditoré,liberatio non cótingit à principio,& ſic ſi res ſoluta creditori auferatur,illi remanet priſtina actio ad ré debitá,quaſi nunquá fuerit extincta:idq; cótingit,quádo ſoluta eſt res alij ſub códitione legata, vel ſtatuliber,vel res alia: quæ prius alteri obligata eſſet. Sed proſequens materiam Iuriſconſultus, inquit diuerſum eſſe, ſi res libera & prout eſſe debet,creditori ſoluatur:quia cũ tunc obligationis liberatio contingat re bene ac ritè ſoluta,non remanet illi vlla actio, quæ ſemel per debiti ſolutionem extincta & perempta fuit,quáuis ex accidenti res illa ſoluta auferatur creditori:quod contingit in ſpecie caſus, quem ponit I.C.in.§. diuerſum. eiuſdé legis.Idé addit, quod huic vltimę ſpeciei ille caſus applicatur,cùm ſcilicet minor rem maioris pretij creditori ſuo ſoluit pro minore debito: quia tunc,cum ſtatim cótingat obligationis liberatio re bona & libera voléti creditori ſoluta,ex regula.tex. in princ.Inſtitu. quibus modis tollit. obliga. quáuis minor propter læſionem in integrũ reſtituatur aduerſus ſolutionem, nulla remanet priſtina actio creditori ad ſuum debitũ, quæ iá ſemel extincta fuit ex regula text. in eadé.l.qui res ſuas.§.areá. ibi: *In perpetuũ enim*. Quin auté per reſtitutioné ius ſuũ creditori cóſeruetur ex alia regula dict.l.vnicæ.C.de reputa.nec negat, nec agit ibi Iuriſconſultus tanquá impertinés ad ſuum intentũ:nec ego dubito,aut vllus Doctorum dubitare debuiſſet:quia in dict.§.huic applicatur,& tota ea lege ſolum agit Iuriſconſultus de ſtricto iure,& viribus prioris actionis poſt ſolutioné factá: & in hoc ſolũ concludit, quòd ſemel actio extincta eſt, & minime poteſt renaſci eadé,quicquid reſtitutio concedatur minori, & per eam ius ſuum recuperet creditor ex dicta.l.1.C. de reputatio. At qui poſtquam hæc iam diu ſcripſerá nullo verbo addito vel diminuto,vidi elegantem commentarium Franciſci de Caldas Luſitani, in.l.ſi curatorem.C.de integr. reſtitutio.minor. verbo,implorandum. ex prin-

princio. ex cuius docta reſolutione hæc noſtra magnopere cóprabatur, licet non omnino ſatis explicuerit textum in dicto. §. huic applicatur. Igitur, ad propoſitam quæſtionem redeundo, dicendum eſt, quod cum illud, quod decimę nomine emptor ſoluit ex pacto venditionis: pars pretij ſit, vt dicemus infra cap. 15. per totũ. iſtud cum reliquo rei pretio reſtituet minor, eiuſq; damno illa decima imputabitur, prout aliàs de iure eſt ex ſupra reſolutis.

53 Illud autem dubitare non licet, * quòd ſi minor in emendo fuerit circũſcriptus, & in integrum reſtitutus, reddita re venditori, pretium ſuũ cóſequatur, iuxta ſuperi⁹ tradita, adhuc decima à venditore debeatur, nec ſoluta condici poſsit: quia reſciſſa quidem per iudicem vi reſtitutionis, nó ipſo iure reſoluta venditio eſt, prout in ſimili venditione per redhibitoriã vel remedio læſionis vltra dimidiam reſciſſa, diximus ſupra hoc eodem capit. nu. 10. & 13.

54 Imò * ſi, dum è conuerſo minor in vendendo circunſcribitur, contingat, illum emptorem alij vendere, ſic vt per plures perſonas illius rei emptio ambulauerit, & per mille manus tranſierit: ac propterea minor reſtitutus contra vltimum poſſeſſoré, venditiones omnes reſcindat, réq; ipſam conſequatur, iuxta notata in l. in cauſę. §. fin. D. de minoribus. cũ ijs, quæ tradit Pinelus in l. 2. in 2. part. cap. 1. num. 33. & 34. C. de reſcinden. vendi. minimè dubium eſt, quin tot decimę debeantur, quot illius rei véditiones intercеſſerint: quia verè illæ omnes venditiones valuerunt, quod ſufficit gabellario, licet poſtea reſcindantur ex prædicta ratione: & tunc quilibet emptor, quia alij vendidit, præter primum, ad autorem ſuum reuertetur, vt docet Iuriſconſultus in. l. ſed vbi reſtitutio. D. de minori. gradatimque ita fiet, vt damnum totius gabellarũ ſummæ ad priorem emptorem, qui minorem circumuenit, conuertatur, totumque ipſe luat ex toto titulo. D. de euictio cum materia. quod eſt vtile animaduertere: & faciunt quæ reſoluimus ſupra cap. 13. ex nu. 24. circa retractum ſanguinis.

55 Præterea tractatum huius capitis proſequendo. notandum eſt, quod * bene tradit Ioannes Parlador. dicto libro rerum quotidia. cap. 3. §. 5. num. 41. ſcilicet, quòd ſi venditio aut permutatio doli mali metuſvè cauſa reſciſſa fuerit, adhuc Regia gabella debebitur: ſed eum reſpicere illud onus qui metum dolumvè dedit & fecit: etenim eæ actiones totum factum in priſtinum ſtatum reducunt. l. illud verum eſt. D. de eo, quod metus cauſa, & l. arbitrio. D. de dolo. Quod autem decima ex ea venditione ſic per dolũ aut metum contracta debeatur, ſatis apertè conſtat: licet Parladorius non explicet, & licet contrarium tenuerit Montaluus in. l. 3. gloſſ. fin. tit. 10. lib. 3. Fori. conſtat (inquam) quia quãuis ſi liber eſſet venditor, non vendidiſſet, tamen coactus verè vendidit, & venditio tenet, vt ſatis probatur ex. l. ſi mulier. §. ſi metu. D. quod metus cauſa. vbi gloſſa tradit, quod voluntas coacta voluntas eſt: de quo vide. l. fin. tit. 11. parti. 3. & Gregorium Lupum in. l. 28. tit. 11. part. 5. & qualiter hoc debeat intelligi, tradit Didacus Couarru. de ſponſalibus. 1. part. c. 4. §. 1. num. 12. & nominatim in venditione per metum facta, quod ipſo iure valeat, quamuis reſcindenda ſit, ſcripſit gloſſa in. l. 1. C. de reſcinden. vendition. & Gregorius Lupus in. l. 57. tit. 5. part. 5.

56 In quo puncto & materia aduerte re debes. * quod cũ ex véditione nulla gabella nó debeatur, prout eſt omnium

nium communis ſententia ex. l. 2. C. de Eunuchis. & diximus ſupra nu. 1. aſſeuerandum eſt, quod ſi talis ſit dolus, vt dederit cauſam contractui, decima nō debebitur ex ea vēditione: & illo caſu erit vera ſentētia Montal ui in dict. l. 3. glo. fina. in fin. tit. 10. libr. 3. Fori. nullumq; ita onus ex ea cauſa ad doloſum pertinebit, prout generaliter & ſine diſtinctione pertinere Parladorius exiſtimauit vbi ſupra: Et enim caſu nulla venditio eſt ipſo iure l. & eleganter. §. hoc enim. D. de dolo. cum qua eſt dict. l. 57. vbi Gregor. Lup. tit. 5. part. 5. de qua re vide Iaſonem in. §. actionum. num. 32. & ex nume. 36. Inſtit. de actio. Couar. in regu. poſſeſſor. 2. part. §. 6 num. 6. & Bernardū Diaz regu. 200. & Didacū Peret. in Rubr. tit. 2. lib. 8. ordinam. pag. 30. colum. 1.

57 * Quod intellige verum, niſi is, qui dolum paſſus eſt, voluerit ſtare venditioni, quia tunc & venditio tenet ex reſolutis per Peretiū vbi ſupra: & gabella debebitur ſine dubio, vt ego conſidero. Illud autem ſubdifficile eſt, cui gabellario debeatur decima, ſi eueniat, quod alius ſit eo tempore, quo per dolum contracta venditio eſt: alius vero, cū circumuentus ſe ſtare contractui declarauerit, prout ſtare poteſt ex gloſ. in dict. l. & eleganter. verb. nullam. & iam diximus. At qui cum à principio nulla ſit ea vēditio, apertiſsimi iuris eſt, vt ſecundo gabellario debeatur decima, quaſi eo tempore efficax eſſe incipiat venditionis cōtractus: ſicque ex eo tempore decimę obligationē incipere neceſſarium ſit, & non antea ex reſolutis ſupr. cap. 3. quod clarius procedet, vbi ipſe venditor, qui gabellam daturus eſt, fuerit circunſcriptus: cum ex iſtius parte magis dici poſsit, nulla vēditio eſſe, quā ex parte emptoris, qui alterum circumuenit. Quę omnia mirificè confirmantur ex reſolutis per Tiraquellum de retract. lignag. §. 1 glo. 10. quæſtio. 14. præcipuè num. 70.

58 Idemq; erit obſeruandum, * quando venditio per minorem nulliter cōtracta abſq; ſolennitate legis, de qua in l. lex quæ tutores. C. de adminiſt. tut. adueniente maiori ætate per lapſum quinquennij confirmatur, iuxta. l. fi. & quæ ibi notātur. C. ſi maior factus. quia cum eo caſu vt ex nūc per tacitā ratihabitionē vēditio illa validetur, pręſenti gabellario debebitur decima ex reſolutis per Franc. de Caldas Luſitanum in. l. ſi curatorē. verb. infra legitimum tempus. num. 21. C. de in integr. reſt. mi.

59 Ex prædictis eleganter inferri poteſt, * quod ſi pupillus emat, aut vēdat ſine tutoris autoritate, cū eo caſu ex pupilli parte dicatur claudicare contractus, quia ipſe nō obligatur, alter vero obſtrictus manet. l. Iulianus. §. ſi quis à pupillo. D. de actio. emp. & tex. in prin. Inſt. de auto. tut. ſtatim nō debebitur dcima, quia nulla vēditio eſt, vt notat & reſoluit D. Frāc. Sarmien. de reddit ib. Eccleſ. 1. part. c. 2. nu. 17. cū venditio ſit cōtractus vltro, citroque obligatorius, iuxta. l. labeo. §. cōtractū D. de verb. ſigni. & ipſe pupillus efficaciter obligari nequeat, ſicut multi putent, nec naturalē contra eū, etiam pubertati proximū, obligationē naſci, reiecta cōmuni diſtinctione Bartoli in. l. 1. in. 2. lectu. C. de ſacroſ. Eccle. num. 18. & in. l. 1. vbi Paulus, & Imola. C. de nouatio. cui' prioris ſententiæ eſt Alciatus in. l. pacta, quę cō tra propè finē. C. de pactis. & alij nouiores tenuerunt, de qua re latè diſputat Franci. de Caldas in dicta. l. ſi curatorem. verbo, nō abſimilis. ex nu. 25. C. de in integr. reſt. mi. ille autem, qui cum pupillo contraxit, in id obligatus manet, vt ſi ex autoritate tutoris denuo accedente, pupillus velit ſtare contractui, efficax efficiatur vēditio

quaſi

quaſi renouata, & modò perfecta fiat etiam ſine nouo conſenſu alterius, vt probat textus elegans in.l.ſi id quod. ibi. *Renouata venditio efficit, vt inuicem*
60 *obligati ſint*. D. de reſcind. venditio.* Igitur ſi modò accedéte nouo pupilli cóſenſu ex autoritate tutoris, claudicans & quæ verè nulla erat, venditio perficitur: modò quoq; debebitur decima, & huic vltimo gabellario, non primo, ſi diuerſi fuerint pro diuerſis temporibus gabellarij ſeu domini: in quam rem optimè faciat, quod tradidimus ſupr.c.3. & apertius procedet, vbi pupillus fuiſſet venditor: quia cùm ſine autoritate tutoris minimè obligari potuerit, & ita ex ſua parte claudicaret venditio. d.l. Iulianus.§. ſi quis à pupillo. quis dubitauit vnquam, quin decimam non debeat, donec ex nouo cóſenſu efficaciter obligetur ad venditionem, quod eſt perutile & elegans.

Vltimò illa eſt vtilis, nec omittéda
61 queſtio:*quis petit coram iudice publici cuiuſpiá inſtrumenti executionem fieri pro certa quantitate in bonis ſui debitoris, iuxta formá.l.fin.tit. 21.lib.4. Recopil. Ac tandem ab eodem iudice cauſa cognita ea ſententia fertur, quam *de remate* vulgus appellat, à qua reus condemnatus ad ſuperiorem prouocauit, & nihilominus bona eius venduntur in ſubhaſtatione publica, vt ex pretio ſatisfiat creditori, illiuſq; venditionis decima execta eſt per fiſcum, aut gabellarium ex reſolutis ſupra cap.7.nu.54. Cæterum cùm debitor appellationé ſuam proſequeretur, factú eſt, vt priore reuocato iudicio meliorem ſententiam fuerit conſecutus, & prout fieri ſolet, ita à ſuperiore iudice pronunciatum, quod prædicta executio ab inferiori facta & ſententia ab eodem prolata, nulla iniuſta, ac proinde reuocabilis declaretur, & ita cautum, vt omnia bona ſua condemnato reo liberè reſtituantur, abſq; vllis impenſis: quęſitum ſæpè eſt, an prædicta decima, quæ ſemel gabellario ſoluta fuit, ab eodem, tanquam indebita repetatur per creditorem exequentem, aut debitorem abſolutum, quiſquis eorum gabellario ſoluiſſet. Et iſtam quæſtionem ferè in eiſdem terminis diſputauit Abbas, Panorm.conſi.69.incipit. Chriſti, eiuſque matris.lib.1.conſ. vbi cùm ſtatuto Senenſi caueretur, vt ſi quis in iudicio pro executione alicuius debiti rem aliquam immobilé accepiſſet, gabellam talis rei ſoluerę teneretur, ſcilicet denarios octo pro libra: & factum eſſet, vt quis eo modo rem aliquá obtineret per ſententiá iudicis exequétis, à qua fuerit prouocatum, & per iudices appellationis ſentétia inferioris fuerit reuocata, irritantes, & annullátes omnia, quæ ab eodé iudice facta fuiſſent, ac proinde creditor rem illam, quam accepiſſet, vigore huius vltimæ ſetétiæ debitori reſtituiſſet, prout in noſtra quęſtione factú eſſe ſupponimus, quęſitú eſt, an gabella illa nó deberetur, vel ſoluta eſſet repetéda: & conſuluit Abbas, non deberi, & ſolutam repetendá eſſe, ea potiſsima ratione: quòd ſubſecuta appellatio effectú latæ ſententiæ ſuſpendiſſet, ſiue extinxiſſet, iuxt.l.1.in fin. D. ad Turpillia. & l. furti. D. de his qui nota. infa. & quæ cómuniter notant Canoniſtæ in Rub. de appellat. & in.c. venientes. de iure iura. atq; ita ille creditor nunquá cum effectu rem illá immobilé habuiſſet, ꝙ idé tenuit Soci.cóſ.76.vol.1. qué refert & ſequitur Aegydius Boſsius in tit. de vectigal. pro quibus ſoluatur. & meminit quoq; Alcia. in.l. cepiſſe. D. de verb. ſig. ꝙ quidé vel maiori ratione dicédum videtur in noſtro caſu: etenim ſententia illa reuocatoria iure appellationis à ſuperioribus pronunciata ſic priorem inferioris ſententiam annullauit & extinxit, vt retrorſum

nihil iure factum eſſe intelligatur, nã appellatio reducit cauſã ad illũ priſti num ſtatum, in quo erat cauſa principalis ante ſententiam, vt eſt text. & ibi Bar. Bal. & doctores cõmuniter in l. ita demũ. C. de procur. & tradit Maran. de ordine iudiciorũ. par. 4. diſt. 6. n. 24. ac per conſequens videtur venditionẽ illam bonorũ debitoris, ſic eſſe retrorſum reſolutã, ac ſi nunquã à principio fuiſſet contracta: etenim apud quẽcunq; poſſeſſorẽ bona illa inueniãtur, abſoluto reo reſtituũtur, perinde ac ſi nunquã vendita eſſent, nec à dominio eius exiuiſſent, iuxta text. in. l. cum ex cauſa iudicati. D. de appel. &. l. Chyrographis. §. fi. in fin. vbi benè explicat Bart. D. d. adminiſtrat. tuto. apparetq; ita gabellã ex ea iudiciali venditione ſolutam, indebitam fuiſſe, inſtar illius, quæ ex ea venditione ſoluatur, cuius reſolutiuũ pactum poſteà adimpletur, iuxta ea quę ſupra reſoluimus hoc eod. c. n. 19. Nã generale eſt, vt ex vẽditione nulla, Regalis decima nõ debeatur iuxta communẽ ſententiã, de qua ſupra in prin. iſtius. c. n. t. & faciunt notata per Auẽ. de exeque. mãd. t. par. c. 17. numer. 10 verſic. quæ dicta ſunt. vbi reſoluit in terminis quæſtionis noſtræ, nec decimam executionis alguacello deberi.

Doctor tamen Xuarez de pace in ſua practic. 1. tom. t. par. 4. c. 17. nu. 13. contrariam ſententiam affirmat, dicens, quod immò licet executionis ſententia, quam *de remate*, ſupra nuncupauimus, appellationis iure fuerit reuocata, adhuc gabella, quę ſemel ratione ſubſecutæ iudicialis vẽditionis debita fuit, vt verè debitã eſt diximus ſupra. d. c. 7. nu. 54. repetenda non eſt, nec auferẽda gabellario, quin potiùs creditori malè exequenti imputanda cũ alijs litis expenſis. Idquod duplici ratione confirmat: cùm quia ius fuit gabellario quæſitum, & abſque eius facto tolli non poteſt, iuxta. l. id quod noſtrum. D. de regul. iur. &. l. fin. D. de pactis. tum quia venditio pignorum tenuit, etiam ſi creditor dolo malo, vel mala fide vẽdiderit. l. ſi ceſſante. C. de diſtrahend. pignor. &. l. t. C. ſi vendito pignore. Verùm tamen nemo erit, qui non videat parum firmas eſſe has rationes, ſi conſideret ius quęſitũ eſſe gabellario ex ea iudiciali venditione ad gabellã eodẽ modo, quo ipſi emptori ad res emptas & ſubhaſtatas, ſcilicet reuocabiliter, nõ firmiter: ſunt enim omnia appellationi obnoxia, per ea, quæ ſupra diximus pro ſentẽtia Abbatis: nàm cũ vigore latæ ſententiæ vẽditio illa bonorum per iudicẽ fuerit celebrata, & per appellationem ius ſententiæ fuerit ſuſpenſum ſiuè extinctũ, ex. d. l. 1. in fin. D. ad Turpillia. dubium non eſt, quin & venditio ipſa eodẽ morbo laborare videatur, ac proindẽ nullum ius fię mũ gabellarium & emptorem fuiſſe conſecutos, ſed reuocabiliter, vt benè ait tex. cum ſua gloſſa, in. l. ſi quis. §. quod ſi quis. D. de iniuſto rupto. & optimus tex. in. d. l. Chyrographis. in fi. ibi. *Vt obnoxius priori ſententiæ eſſent*, vbi benè notat Bart. ceſſatque ita regula prædictæ. l. id quod noſtrum. de reg. iuris. quæ planè in iure irreuocabiliter quæſito locum habet, vt diximus ſupra nu. 26. cum ſeq. Nec cętera iura á prædicto doctore allegata parẽ rationẽ habere videtur cũ noſtro caſu, etenim in prædicta. l. ſi ceſſante. C. de diſtract. pigno. & dicta. l. 1. C. ſi vẽdito pignore. nullum ius eſt, quod retrorſum operetur, vẽditionẽ ſemel celebratam aliqua ratione reſoluens, ſed ex nunc potius venditio reſcinditur propter deceptionem in pretio: quo caſu dubitari nequit, quin adhuc gabella debeatur, & ſoluta non repetatur, prout in terminis. l. 2. C. de reſcindend. vendit. ſupra reſoluimus hoc eodem capite, num. 13.

At

At hic agimus de venditione eo ap-
pellationis iure reſoluta, ꝙ retrorſúm
ſic operatur, vt nullo tempore intelli
gatur iudicis inferioris ſentẽtia, á qua
prouocatú fuit vires aliquas habuiſſe,
id enim eſt ꝙ dicimus iure appellatio
nis eſſe ſuſpenſam: ac proinde cætera
omnia, quæ virtute illius facta ſunt,
nullius extitiſſe momenti, & perindè
quatenus de facto proceſſerint, eſſe re
uocanda, prout ſuperiorũ iudicũ ſen-
tentia atteſtatur, & tradit textus in. d.
l. cum ex cauſa iudicati. D. de appel.

Sed certè, quãuis hæc ita vera ſint,
adhuc in ea ſentẽtia ſum, vt exiſtimẽ,
vix obtinendum fore, vt gabella iſta
non ſoluatur, vel repetatur ſoluta, ea
præciſa & ineuitabili ratione, quia
quę ſupra cõſiderauimus pro opinio-
ne Abbatis, locũ habent in ſententia
ipſa executionis, quàm *de remate* dici
mus, quę verè nulla & iniuſta, ſcilicet
non obſeruatis legibus executionis
modũ præſcribẽtibus, per iudicẽ fer-
ri potuit: At vbi ſemel iudex de adiu-
dicatione, ſeu *de remate* (vt hiſpanè lo
quar) vtcunq; iudicauit, Regia lege
cautũ eſt, vt bona debitoris pluris li-
citanti omnino vendantur, & credi-
tori ſatisfiat, non obſtante debitoris
appellatione, vel quocunque alio iu-
ris remedio contra ſententiam per
eundẽ allegato, vt expreſſe tradit di-
cta. l. fin. in fine. ibi *ſin embargo de qual
quier apelacion*. tit. 21. libr. 4. recopila-
tio. & l. 3. in fine. ibi. *o qualquier nuli-
dad, que contra la dicha execuciõ y rema-
te ſe alegue*. eo tit. & libro. Itaque quã-
uis iure appellationis, vel nullitatis
intentandæ dici queat, ſententiam
finalis addictionis fuiſſe ſuſpenſam,
& poſteâ per ſuperiores iudices ratio
ne nullitatis, aut iniuſtitiæ reuocatã,
nullũ vnquam effectum habuiſſe, ac
ſi lata nõ eſſet, per ſuperius reſoluta: id
ſanè de vẽditione ſubſecuta dici non
poteſt, quia iuridicè & ex forma legis
regię celebrata eſt, ac perindè dici nõ
poteſt, quin valida ſemel fuerit, & Re
gali decimæ locum fecerit, quicquid
poſteà per ſuperiorum ſententiam reſ
cindatur, ne iuſte prouocanti nocere
valeat, iuxta textum in dicta. l. cum
ex cauſa. D. de appellatio. Ac per cõ-
ſequens cum venditio iſta retrò non
reſoluatur, aut nulla fuiſſe declaretur
aliquo iure, ſed ex nunc potius reſcin
datur & reuocetur, id ſine pręiudicio
gabellarij, vel fiſci intelligendum eſt,
vt in damnum male exequẽtis cedat,
quia ſufficit ſemel legis gabellarię cõ
ditionem exiſtere, quamuis non du-
ret, vt generaliter in hac materia ſu-
pra reſoluimus hoc cap. num. 10.

Sed vlteriũs in hoc reſolutæ ven-
62 ditionis propoſito, tria ad iudicialem
praxim animaduertenda ſunt: * Pri-
mum, quod ſi in quocunque caſu de
his, quibus dixi vel propter nullita-
tem, vel propter reſolutionem con-
tractus, decimam non deberi, ſolutã-
que poſſe repeti a gabellario: lis con-
trouerſiaque moueatur inter con-
trahentes, & tandem de nullitate, vel
tali reſolutione ſententia feratur: ſi
quæras, an nocere debeat gabella-
rio, ſoluendum fore in hunc modum:
Quod ſi ſententia eſt arbitraria, vel
per contumaciam alicuius contra-
hentis lata, non facit ius contra ga-
bellariũ: ſi autem eſt ſẽtẽtia contra-
dictoria, & ſic cauſa plenè cognita pro
nunciata, ius facit contra gabellariũ
& fiſcum, quia cum legitimo contrá
dictore lata eſt: nec erit admittendus
gabellarius, etiam ſi citatus in lite nó
fuiſſet, ſi velit à ſententia appellare,
aut alia quacunq; via contra eam age
re, vel excipere, niſi colluſionem cõ-
trahentium in facto opponat, & pro-
bare offerat: aliàs tenebitur iuxta
latam ſententiam de nullitate cõtra-
ctus, receptã decimam reſtituere ven-
ditori, prout eleganter reſoluit Moli-
næus in quæſtione ſimili, in conſuet.
Pariſ. tit. 1. §. 22. q. 5. ad fin. nu. 34.

Secundũ eſt, ꝙ pendente lite ſuper nullitate vẽditionis permutationisvẽ inter ipſos cõtrahentes, nõ poterit in terim gabellarius, donec lis finiatur gabellã ex ijs cõtractibus petere: quia non cõſtat adhuc eã deberi, vt notat Fran. de Caldas Luſitanus in prędicto cõmentario ad. l. ſi curatorem, verbo. infra legitimum tempus. nu. 14. C. de in integ. reſt. mino. & videtur voluiſſe Io. Parladorius lib. re. quot. cap. 3. §. 7. nu. 48. verſi. conuenienter.

64 Tertiũ & vltimũ eſt: *quod quandò vẽditio eſt nulla propter dolũ vẽditoris, vel metũ ab eo illatũ, vel propter ſimulationẽ cõtractus, quibus ca ſibus nullã eſſe venditionẽ conſtat ex ſupra reſolutis, ac proinde decimã nõ deberi palã eſt: ſi gabellarius decimã petat à venditore, fundatã habebit in tentionẽ ſuã, ex prædicta venditione de facto procedẽte, nec audiri debebit venditor cõtra gabellariũ allegãs venditionẽ nullã eſſe ex dolo, vel me tu, vel ſimulatione, quia allegabit tur pitudinẽ ſuam, quod nec agendo, nec excipiendo licitũ, cuiquã eſt, cum ne mini debeat delictũ patrocinari. l. ſi ſeruus pluriũ. §. 1. de legat. 1. & l. trãſa ctione. cũ notatis. C. de tranſact. & l. mercalẽ. C. de cond. ob turp. cau. niſi in vno ſolo caſu, quo iã per ſententiã iudicis inter partes formales latã (iux tà ea quę ſupra diximus in primo notabili. nu. 62. cõtractus vẽditionis nul lus eſſe fuerit declaratus: tunc enim propriã turpitudinẽ ab alio iàm detectam poterit venditor allegare, excipiendo quidẽ contra gabellarium petentã decimã, quia tali caſu liquidò cõſtat indebitã eam eſſe, iuxta doctrinã Bartoli in. l. ius iurãdum, quod ex conuentione. §. procurator. D. de iure iura. & ibi per Iaſ. & alios, & per Canoniſtas in. c. inter delictos. de donat. Secùs autẽ erit, ſi vẽditor eam ſuã turpitudinẽ, etiàm ab olio detectã allegauerit agẽdo contra gabellariũ, repetẽs ab illo, vt indebitã decimã, quã ſoluiſſet: ſemel quia cũ ſciẽs indebitã eſſe, eã ſoluerit, repetere nõ poteſt ex. l. 2. cũ notatis. D. de cond. indeb. tum quia fundat intentionẽ ſuã in ſuo dolo & turpitudine, quod nullatenus licitũ eſt, ex eadem doctrina Bartoli in d. §. procurator. iuxta quã reſolutionẽ limitandũ & intelligẽdũ eſt, quod indiſtinctè reſpõdit Io. Parlad. vbi ſupra. §. 3. in. fin. & vide Carol. Molinęũ in dict. §. 32. quæſt. 11. nu. 55.

Summa capitis decimi quinti.

Qvis iure communi & Regio gabellã debeat, ſcilicet an emptor, vel venditor, diſputatur.

2 *L. debet. D. de ædil. edicto. non probat cõmunem alegationem: & tota lex ex fide hiſtoriæ eleganter declaratur.*

3 *Exponitur elegãter. l. 2. C. de eunuchis. & l. ſi quis ab alio. §. cum publicanus. D. de calumnia.*

4 *Procuratore vendente ſuo nomine, vel ſimpliciter, non expreſſo nomine domini, aut officij commemoratione facta, ipſe tenetur ad gabellam.*

5 *Procuratore vẽdente expreſſo nomine domini, ipſe dominus obligatur, & cõue niendus eſt pro gabella, nõ procurator.*

6 *Nũtio vendẽte, dominus tenetur ad gabellã, expoſita. l. 8. tit. 17. lib. 9. Recopi.*

7 *Ampliatur deciſio, de qua ſupra. nu. 5.*

8 *Infertur elegans declaratio al. l. 32. tit. 19. lib. 9. Recop.*

9 *Etiam quo caſu procurator ad gabellã tenetur, vt ſupra. num. 4. priuilegium domini ſeruandum eſt: vel ſi nullum habet dominus, procuratoris priuilegium non proderit.*

Re vẽdita per decretũ iudicis exequentis, debitoris priuilegiũ, & emptris ſeruari debet.

10 *Traditur quis ſit potentior perſona in materia dictę. l. 32. Recopilat.*

11 *Qui*

11 *Qui vendit franco pretio, an adhuc ad decimam conueniatur.*
12 *Traditur ratio. l. 8. tit. 18. libr. 9. Reco.*
13 *Reſoluitur quæſtio, de qua ſupra nu. 11.*
14 *Traditur communis expoſitio ad. l. 2. C. de pactis. & ibidem taxatur.*
15 *Reprehẽditur Bal. in expoſitione. d. l. 2.*
16 *Traditur verus intellectus ad dict. l. 2.*
17 *Si is, qui aliàs exemptus erat à gabellæ Regiæ ſolutione, fundum vendiderit frãco pretio, nõ ideo poterit illius vẽditionis decima ab emptore peti.*
18 *Idem iuris eſt, quamuis venditor non ſit exemptus, ſi tamen ipſe emet eſt gabellarius.*
Quod ſi gabellario ſimpliciter rem vendidero & nihil de gabella actum eſt, recte poterit ille emptor gabellarius decimã, ſibi ex pretio deducere.
19 *Cum quis vendit franco pretio, nedum decimã pretij conuenti, ſed & ſub decimã quoq; tenetur ſoluere.*
20 *Reſoluitur elegans quædam conſideratio & difficultas in ea re.*
21 *Exponitur textus in. l. fundi partem. cũ ſua materia. D. de cõtrahen. emp.*
22 *Si quis vendit menſuram tritici, vel cuiuſuis rei, legitimo taxatoque ſuo pretio, ac deinde aliquo pacto in fauorem venditoris adiecto, legem trãſgreditur.*
23 *Exponitur textus in. l. ſi venditor. cum lege ſequen. D. de ſeruis exportãdis.*
24 *Emendatur communis allegatio textus in prædicta. l. fundi partem. D. de cõtrah. emp. & tota reſolutio ad materiã Regalis decimæ applicatur.*
25 *Si quis vendit triticum legitimo pretio, eoque franco, legis Regiæ tranſgreſſor eſt vtroque foro, contra Ludouicum Mexiam.*
26 *Declaratur dictum quoddam Petri Rebuffi, quod male accepit Mexia vbi ſupra.*
27 *Traditur elegãs & neceſſaria doctrina, qualiter onus emptori, vel vẽditori adiectum per vẽditionis pactũ, pretium conuentum augeat, vel minuat, aut nõ, ad cõputationẽ decimæ.*
28 *Colligitur ſummaria quædam reſolutio ex prædictis ad materiæ totius capitis declarationem.*
29 *Satisfit fundamento Mexiæ ad id, de quo ſupra. num. 25.*
30 *Traditur ratio decidendi ad Motum Propriũ Pij Quinti ſuper forma creãdi cenſus, in quandam eius parte.*
31 *Aliquando pactum pars rei eſt in venditione, non pretij, quod ad maximũ effectum pro gabella declaratur.*
32 *Exponitur iterum dicta. l. fundi partẽ.*
33 *Aliquando pactum nec pretium, nec rẽ auget, ſed rem ipſam minuit: quod ad effectum gabellæ conducit.*
34 *Quæritur, an ex pacto de quo in. l. inſulã. D. qui potioris in pigno. habeat. Regalis decima augeatur.*
35 *Traditur cõmunis reſolutio circa adquiſitionem penſionis, ſeu mercedis, cum res locata à domino venditur.*
36 *Duæ regulæ tradunt à I. C. in. l. Iulianus. §. ſi fructibus. D. de actio. emp.*
37 *Latè exponitur tex. in dict. § ſi fructibus. verſi. ſi in locatis.*
38 *Diluitur quædam dificultas..*
39 *Exponitur late. l. finalis. in princi. D. de iure fiſci.*
40 *Ampliatur reſolutio, quæ colligitur ex dict. l. fin.*
41 *Exponitur tex. & materia dict. l. fin. §. fin.*
42 *Notatur primus doctorum error in ea materia.*
43 *Notatur ſecundus error.*
44 *Notatur tertius, & quartus, & quintus error, nume. 45. & num. 46.*
47 *Reſoluitur quæſtio, de qua ſupra numer. 34*
48 *Qualiter pactum, de quo in dict. l. Iulianus. §. idẽ Iulianus. pretiũ rei augeat, elegãti diſtinctione declaratur.*
49 *An preces in venditione decimam & pretium augeant, vel minuant.*
50 *Qualiter vis & coactio in venditione pretium minuat, ad effectum decimæ declaratur.*

De eo, qui frāco pretio vendit, vel alijs pactis.

CAPVT. XV.

1 LIcet ſatis ex ſuperioribus capitibus conſtat, integram decimam vēditionis hodiè á venditore deberi, * vt aperte decidit. l. 2. in quat. gabella. & l. i. tit. 17. lib. 9. Recop. ſciendum eſt, quod ius iſtud non ita ſemper obſeruatū fuit in his Regnis: quin immo antea ſtatutum erat, vt emptores & venditores, ſimul pro dimidia parte Regiam gabellam penderent, ac deinde poſtea tota ipſa decima venditoribus impoſita fuit, vt refert. l. 15. in pri. in quat. gabella. quod non ſine exemplo factum eſſe diximus ſupra in prefatione. num. 16. De iure autem communi integrum gabellæ onus generaliter emptori Doctores adtribuūt, vt reſoluit Car. Molinæus in cōſuet. Par. tit. 1. §. 23. nu. 7. qui rectè ait, nō illud probare textū, qui ad hoc cōmuniter allegatur, in. l. debet. D. de ædil. edicto. qualiter autē nō probet, Molinæus nō explicat: alíqualiter verò explicuit Pinelus, cui Molinęi adnotatio recte placuit in. l. 2. C. de res. vend. 2. part. c. 3. nu. 40.

2 Sed * ego vltra illa, quæ ad eam legem notauimus ſup. cap. 14. num. 12. animaduerto, quod in dicta. l. debet. ex principio, vſque ad text. in verſic. quid ergo. I. C. loquitur, quandò tributum venditionis, vel aliam impenſam ſoluiſſet emptor, ex voluntate & conſenſu vēditoris, putà ex pacto in vēditione appoſito, vt benè explicat Gomez Arias in. l. 68. Tau. nu. 27. ergo magis ad ipſum venditorem iure ipſo pertinere. I. C. ſignificat, prout generaliter ex eo textu voluit colligere Gom. Arias in dicto loco, aliás enim, ſi proprium emptoris debitū & onus eſſet, fruſtra in ea lege vēditoris conſenſus ad vectigalis ſolutionē requireretur: nec daretur vnquā caſus, in quo emptor vēditoris conſenſum ſeu pactū expectaret, vt ſolueret illud onus, cuius ſolutio de iure ſibi incūberet: nō vēditori. Rurſus eādem materiam proſequēs. I. C. & ad diuerſam ſpeciē tranſeundo in verſi. quid ergo ſi fortè addit caſum, in quo emptor ipſe ex perſona ſua ratione emptionis vel rei, quę ad eū perueniſſet, onus aliquod ſoluere teneretur: & vt hoc diceret, nō affirmatiuē loquitur, ſed ſub dubio, fortè, bis repetita dictione: quaſi regulariter illud eſſet cōtra ius, poſſet tamē particulari aliquo iure vel ratione euenire: ac propterea ne caſus aliquis iure deſtitueretur, vtrunq; decidit, ſupponēdo pro vero illud, ꝙ nō eſſet regulariter verū de iure, poſſet tamē aliqua vel municipiali lege verū eſſe, prout apud nos eſt caſus ſpecialis, in quo emptor ad partē decimæ obligatur, ex. l. 3. tit. 17. & l. 3. tit. 18. lib. 9. Recop. & generaliter antea obſeruabatur, vt dixi ſupra num. 1.

Ex quibus ſic rectè conſideratis iam ſatis apertè vides, quàm benè dicat Molinæus non probari in ea. l. debet. gabellam venditionis emptorem attingere potiùs, quàm venditorem: quin immò ſi bene aduertas ad prædicta, potiùs vult ea lex, vectigal venditionis venditori incumbere, prout collegit Gomez Arias, vbi ſupra: nec mirum, quia certè ita ſe res habet, & verum eſt eo iure digeſtorum ita obſeruatum fuiſſe. Etenim conſtat, tributum fuiſſe olim apud Romanos quintæ & viceſimæ partis

pretij

pretij ex mancipiorum venditione, quod cũ antea ad emptoré pertineret, poſtea Neronis conſtitutione ad venditoré träſlatũ eſt, vt tradidimus ſupra in præfatione.n.16.ex Cor. Tacit.lib.13.annalium. in vita Neronis. Vnde iã rectè intelliges, quod cũ expreſsim Vlpianus in.d.l.debet.in mãcipij venditione loqueretur, cuius quota pars pretij fiſco pẽdebatur ſuo tempore à venditore: viguit enim Vlpian.ſub Alexand. vigeſimo quinto Imperatore, vt notat Pinelus in rub. C.de reſ. vend. 1. par.c.1. num.30.vt eum caſum ſtatueret, quo emptor vectigal ſoluere teneretur, vſus eſt aduerbio illo, *forte*: & vel pactũ venditoris præſuppoſuit: innuens apertè cõtrarium de iure eſſe, vt vere erat poſt Neronis conſtitutionem, qui antè Vlpianum & Alexandrum floruit, vt ex hiſtoria conſtat. & hic eſt verus illius legis intellectus.

3 Iuxta quam * reſolutioné intelligo tex.notabilé in.l.2.ibi. *vel aliquid vectigalis cauſa*. C. de eunuchis. vbi innuit textus, ꝙ vltra octauã parté, quę generaliter debetur ex mercibus träſportatis.l.ex præſtatione.C.de vectigalibus. & diximus ſupra in præfatione.n.7.aliquid poterat exigi vectigalis nomine ex eo contractu venditionis, de quo ibi, vt bene notat Salycetus ibidẽ in fine: loquitur enim expreſſe ea lex de mãcipiorũ venditione, ex qua vt ſupra diximus, viceſima quinta pars pretij fiſco ſoluebatur Imperatorũ tẽpore. Atq; in eundem ſenſum accipiendus eſt textus in.l.ſi quis ab alio. §.cum publicanus.D.de calumniatori.cum gloſ.ibi.

Et certe, ad inſtitutum redeundo, quãuis in reb⁹ victui & vſui quotidiano neceſſarijs parum intereſſe videatur, vtrũ emptor, an venditor vectigal ſoluat, eo quod venditores eas res propter ſolutioné gabellæ cariùs indicãt 5 & vẽdũt, atq; ita gabella (vt experiẽtia docet) vi ipſa & effectu ab emptore pẽdatur, vt prudenter notat Corn. Tacit.d.lib. 13. annaliũ. & Aemilius Ferretus ibi in annotatio. nu.14. vtiliſsima adhuc apud nos iſtæc diſputatio eſſet propter alias res, in quib⁹ nõ ita gabellæ ratio haberi ſolet, vt pretiũ augeat, ſed illud potiùs ex rei ipſius vtilitate metimur, vt in domo, fundo, ac ſimilib⁹: & propter effectũ exactionis per gabellarios faciẽdæ, de qua infra.cap.18.niſi expreſſa lege cautũ extaret, venditoris eſſe onus, vt ſupra diximus ex.d.l.1.ibi, *los vẽdedores*.tit.17.lib.9.Reco.& notat Caſtellus in.l.70. Tauri. verb. *el comprador*.

Sed his præuiſis, cũ dixerimus Regiam gabellã venditori incũbere, antequã ad principalẽ iſtius capitis quęſtioné accingamur, * notandũ eſt, ꝙ 4 venditor in hac materia is eſſe intelligitur, qui directò obligat emptoré ad pretiũ, & directò obligatur ad ré: ſiue ſit rei dominus, ſiue non, modò ſuo nomine vendat, vt dixi ſupra in ſcolio ad dictã.l.1.Recopil.verb. *vẽdiderint*. id quod intelliges verũ eſſe, ſiuè ex mãdato, ſiuè vt principalis vẽdat, dùmmodò ſimpliciter tacito nomine domini vendiderit, cum mãdatum habet: quia tunc ipſe ſolus procurator directò obligat emptoré, & directò obligatur, iuxt. tex. & notata per Bar. & Doctores in.l.procurator.qui pro euictione. D.de procura. quorũ reſolutio procedit, etiã hodie ſtãte noua diſpoſitione.l.3.tit.8.lib.3. Ordin.quæ eſt.l.2. tit.16.lib.5.Reco. & optime notat Greg. Lupus in.l.8. verb. *le entregue*.tit. 11.par. 5.& diximus ſupra. c. 13. nu.16. atq; ideo iſte procurator ſine dubio ad gabellã tenebitur, cũ verè ipſe venditor ſit verificatis in eo verbis.d.l.1. Recop.quæ venditores onerat, vt ſæpe diximus.

5 Secus, * verò erit, ſi nõ ſimpliciter,

 ſed

ſed expreſſo nomine domini, & ſub
commemoratione ſui officij procu-
rator ille vendiderit: quià ſicut iſto
caſu ex principali contractu, non
obligatur, iuxta text. & notata in.l.
finali.D.de inſtitoria.nec ad id, quod
ex véditione illa accidentaliter pro-
cedit, nempe gabellam, obligari po-
teſt, ſed potiùs, ipſe dominus, cuius
nomine venditio cõtracta eſt, prout
in eiſdẽ fere terminis latiſsime & ſcié
ter reſoluit Laurentius Syluanus cõ-
ſil.8.libr. 1. quem vide: & hoc maxi-
me procedit de iure Regio per dictá.
l.2.tit.16.libr.5.Recopilat.quo ſtatu-
tum eſt, vt alteri per alterum obliga-
tio adquiratur, contra Regulam iu-
ris ciuilis, de qua in.l. quæcunq; ge-
rimus.D. de acti. & oblig. &.l.ſtipu-
latio.§ alteri.cum nonatis.D.de ver-
bor. oblig. atque ideo ſi procurator
vendit expreſſo nomine domini, nul
la procuratori, ſed tota domino vti-
lis & directa actio, obligatio adqui-
ritur, vt notat Greg.Lupus in.l.7.in
prin.tit.11.par.5. & diximus ſupra di-
cto cap. 13. numer.17.* inſtar nuntij
6 qui concipit verba in perſona do-
mini, iuxtà notata in. l. multum. vbi
cóparaſti. C. ſi quis alteri, vel ſibi.&
ibi Salycet. num. 2. quo caſu ille, qui
eum miſit, verus eſt venditor, nun-
tius autem quoddam organum, vt ſa
tis conſtat ex. l. 1. §.fin.D.de contra.
empt. &.l.qui autem.§.fin cum lege
ſeque. vbi gloſ.verb.miniſterium.D.
de conſtit.pecu.

Vnde neceſſario conſequitur, vt
talis dominus ad gabellam teneatur,
ſicut ad principalem contractum,
geſtum, non autem procurator aut
nuntius, qui ſolùm fuit inſtrumentũ,
vt hinc inde conſenſus cõiungeren-
tur, aut per quod obligatio inter do-
minum & emptorem naſceretur: &
hoc eſt, quod elegáter voluit, & pro-
bat text. ſic ex prædictis intelligen-
dus in.l. 8.in princip.tit.17.lib.9.Re-
copila. qui ait, quod decima debetur
à domino rei venditæ, cuius quidem
nomine contracta venditio fuerit,
nó ab ipſo procuratore, miniſtro, vel
famulo, per quem contracta ſit. Im-
mo ſi recte ponderis verba illa ele-
gantiſsima, de quibus in prædicta.l.
8.ibi. *vendiendoſe en ſu nombre*, aperte
intelliges à contrario ſenſu, quod ſi
quis vendat proprio ſuo nomine, vel
ſimpliciter rem, quæ ſit alterius, de-
cimam ipſe debet, non dominus rei
venditæ, ſiue mandatum ille habeat,
ſiuè non: quia lex non diſtinguit, nec
diſtinguendum eſt ex predictis ſupra.
num.4. & eſt ratio iuſtiſsima, quia ve
rè ille vendit, non rei dominus ex.d.
l.procurator. qui pro euictione. D.
de procurat. & quamuis ſine manda-
to vendidiſſet, ſcitum eſt, quod rei
alienę venditio valet.l. rem alienam.
D.de cótrah.emp. atque ideo impoſ-
ſibiſe eſt, quin decima debeatur, & ſa
ne ab ipſo venditore, propter gene-
ralitatem dict. l.1.tit.17.libr.9.Reco-
pil. iunctis. ijs, quæ in iure congrui
reſoluit Tiraq. de retract. ligna. §. 1.
gloſ. 2. num.20. & quæ in noſtra de-
cima notauimus, ſupra in ſcholio ad
dict.d.1.Recop.verb. *vendiderint*.

7 Sed & * præterea notandum eſt,
quod ſupra diximus, num.5. procu-
ratore vendente, ſub commemora-
tione officij, vel expreſsè nomine do
mini, ad contractum, aut gabellam
non teneri, iuxt dictam.l.fi.D. de in-
ſtitoria. intelligendum & amplian-
dum fore, quamuis non expreſſe ijs
modis, ſed expreſſe tanquam alienã,
& vt rem illius domini vendidiſſet:
quia ſemper videtur alieno nomine
facere, vt ex Bart.in.l. in familiæ.per
tex.ibi.C.fami. erciſ. reſoluit Tiraq.
vbi ſupra. num. 20. quo caſu, ſi man-
datum habuit, véditio valebit, & de-
bitur ab ipſo domino, ex dict.l.8.Re-
copilat.

copilat. & ſupra reſolutis: ſi autem non habuerit, nec à domino eſt ratificata venditio, nulla erit, & de gabella non erit quærendum ex notatis ſupra cap. 14. num.1. iuxta quã verам diſtinctionem, quæ communis eſt, intelligi debet dictum Pauli Caſtren. in. l.1. §. exercitorem. D. de exercitoria. vt bene explicat Syluanus vbi ſupra.

Hinc igitur eleganter infertur,
8 quod ſi * talis procurator, qui tacito nomine domini rei, in hoc loco cõtraxit, ſit vicinus & incola iſtius loci, non tenebitur emptor decimam ex pretio retinere, licet rei dominus foraneus eſſet: quia vere non hic dominus forenſis, ſed vicinus ille, venditor eſt, & ad gabellam obligatur, ex traditis ſupra num. 4. ceſſatque ita diſpoſitio. l.32. tit.19. lib.9. Recopil. ſi verò ille procurator vendiderit expreſsè nomine domini rei, qui ſit foraneus, vel tanquam alienam, & propriam illius domini, habebit locum diſpoſitio dictæ. l.31. quia tũc dominus rei eſt verus venditor, vt conſtat ex traditis ſupra num.5. & .7. & ſic ille decimam debet, ex dicta. l. 8. tit. 1-. lib. 9. Recop. Quod iam ſemel litigatum & iudicatum vidi.

Sed & vlterius, ac vtiliſsimè aduerto,
9 * quod quamuis procuratorẽ vendentem rem ſui domini, non quidem expreſſo nomine domini, ſed ſimpliciter, vel ſuo nomine proprio, verum venditorem eſſe iudicemus, & ex ſua perſona ad Regalem decimam obligari, ex traditis ſupra dicto num. 4. tamen cum verè re ipſa, & effectu venditionis inſpecto, non egerit ille rem ſuam, ſed alienam, nẽpe negotium domini ſui, ſic erit ad decimam compellendus, vt ſui domini priuilegium (ſi quod is habet) non violetur, ſed obſeruetur potiùs, ac ſi ipſemet dominus vendidiſſet: inſtar ſerui, cuius capacitas ex perſona domini regulatur, text. in Princ. Inſtit. de ſtipu. ſeruo. Ita quod ſi dominus eſſet clericus, vel aliâs exemptus à gabellæ ſolutione, quamuis laicus procurator & qui ex ſua perſona immunis non eſſet, rem illius proprio ſuo nomine vendat, Regalis decima non erit ſoluenda propter domini priuilegium, cuius negotium geſtum eſt, ex doctrina Alberici in. l. humilem. C. de inceſtis nuptijs. vbi ait. Quod clericus per alium exercẽs tabernam, non amittit priuilegium clericale, quem refert & ſequitur Ludo. Mexia in pragmatica panis. concluſ.5. num.29. & eſt text. in. l.10. ibi. *ellos, o otros por ellos*, tit.18. libr.9. Recop, & è contrario, vt æqualis ſit iuſtitię diſtributio, ſi dominus eſſet laicus non priuilegiatus, quam is procurator vendens ſuo nomine, clericus ſit, aut alias exẽptus, gabella debitur, vt tradit Syluester in ſumma. verb. gabella.3. num.10. quem refert & ſequitur Ioan. Otalora de nobilit. 2. part. cap.1. nu.11. & prædictus Mexia vbi ſupra. num.23. Vnde ſi clericus vendat nomine ſuo rem laici, vt gabellam fraudet, malé facit & in ſuã cõſcientiam peccat, vt tradit Didacus Peretius in rubr. tit.2. lib.8. ordina. pag.34. col.2. ad medium. Et facit ad prædicta, quod quamuis re debitoris vendita per decretum iudicis exequentis, Regalis decima debeatur, ex traditis ſupra cap. 7. num.54. ita intelligendum eſt, niſi debitor ille rei venditæ dominus, eſſet exemptus & immunis á gabellæ ſolutione, quia tunc eius perſona inſpecta gabella nõ debebitur, vt vtiliter tradit Baldus in. l.1. num. 2. C. ſi ſeruus extero. dicens: Quod ſtante ſtatuto, vt ſi pelliparius vẽdat pellipario pelles, non ſoluatur gabella, ſi autem alius, ſoluatur: ſi creditor pelliparij

vendiderit pelles pellipario, vel ex lege vel ſtatuto, aut iudex executor vēdiderit gabella non erit ſoluenda inſpecta perſona domini pelliparij, cuius pelles venditę ſunt, quamuis non ſuo nomine venditio facta eſt.

Prædicta verò reſolutio non procedit, vbi quis rem alienam vendiderit abſque contemplatione veri domini, ſed propria: quia vt ſuam vendiderit, iuxta dictam. l. rem alienam. D. de contrah. emptiõn. nam eo caſu vnuſquiſq; venditor, ex perſona ſua iudicabitur, non ex perſona domini rei venditæ, cuius negotium nō geritur, ſed læditur potius, vt patet, & diximus infra cap. 19. nu. 40.

10 Itaque ex prædictis ſatis ſuperque conſtat, * quod Regalis decima debetur à venditoribus, nihilq; ad emptorem attinet, præterquam intra legitimam tempus emptionem ſuam gabellario manifeſtare, iuxta. l. 31. in fin. tit. 19. libr. 9. Recop. niſi venditor potentior perſona ſit, aut forenſis: quià eo caſu decimam ex pretio retinere debet. l. 32. eiuſdem tituli, & libri. Potentiorem autem perſonam eſſe intelligo, nedum iuxta ea, quæ tradit. l. 9. in fin. tit. 10. lib. 9. Recop. ſed & tripliciter quidem: primò ratione generis & familiæ: ſecundò, ratione pecuniæ, diuitiarū, & dignitatis ſtatus: tertiò ratione paupertatis: quæ vltima potentia alijs duab9 periculoſior eſt gabellario: quomodocunque enim difficilis futura ſit decimæ exactio in perſona venditoris, emptorem, qui non retinuit, teneri exiſtimo ex deciſione dict. l. 32. iuxta ea, quæ aliàs in expoſitionem textus in cap. vlt. ibi. *propter potentiā perſonarum, contra quas inquiritur*: de hæreticis libr. 6. tradit Syluester in ſumma, quem allegat & ſequitur Iaco. Simancas in inchyridion Iudi. violatæ relig. tit. 35. de teſtibus. nu. 13.

Quibus omnibus præmiſsis, veniamus iam ad quæſtionem noſtram:
11 *& quęro ſi venditor ita rem ſuā vēdiderit certo pretio frāco, quod *horro de Alcauala* vulgo dicimus, vt emptor, quod decimæ iure debebitur, ex ea vēditione, gabellario ſoluat iuxta ſpeciem text. in. l. Iulianus. §. idem Iulianus. D. de actio. empti. an à venditore adhuc gabella exigi poſsit, vel quaſi eo liberato per pactum, ab emptore peti debeat. Atque certiſsimum eſt, quod à venditore peti poteſt, quia ſuomet pacto facere nō potuit venditor, vt obligationem ſuam inuito creditore, fiſco ſcilicet aut gabellario, in alium trāsferat, vt probat textus elegans in. l. inter debitorem. D. de pactis. & in. l. ſi mandatu meo. §. item ſi cum notatis. D. mandati. Sic
12 vt vere intelligas* nihil ſpeciale tradi in. l. 8. tit. 18. libr. 9. Recopilat. dum dicitur, quod vendens clerico franco pretio, adhuc decimā debet: quia illud non tam ex eo procedit, quod emptor clericus non ita recte conueniri queat, ex traditis infra cap. 18. & 19. quàm quòd ita de iure eſt ex prædicta ratione in quocūque emptore.

13 Itaque * gabellarius in quæſtione propoſita, quamuis aliud inter contrahentes conuenerit, contra venditorem aget: & ipſe venditor ſoluens habebit recurſum contra emptorem ſuum actione ex vēdito, vt reſtituat, arg. tex. in. l. 2. C. de hæred. vel actio. vend. & in. l. 2. §. ſi venditor. D. eo tit. cum notatis in. l. ea conditione. C. de reſ. vend. & in dict. l. inter debitorem D. de pactis. prout expreſſe in proprijs terminis tradit Menchaca de ſucceſ. creat. 1. parte. lib. 1. §. 10. num. 25. verſic. in ſumma. in impreſsione Salmanticenſi. & per conſequens, ſicut illud pactum gabellario non nocet, quòminus is contra venditorem experiatur, nec prodeſt quidem quo

magis

magis emptorem conueniat, qui de iure non tenetur ex ſupra reſolutis, niſi ceſſa per venditorem actione.

14 Verùm tamen nota, * quod ſi gabellarius contrà emptorem egerit, iſque ſpontanea voluntate iudicium ſuſpiciat, quàmuis de iure non tenetur, vt dixi, exceptione taciti pacti, ſi iterùm non ſatiſfactus ad venditoré recurràt, vtiliter repelletur, per text. in.l.2.C. de pactis in qua lege, vt propoſitum intelligas, maximum dubiũ eſt, qua ratione tacitum illud pactum ignoranti véditori hæreditatis proſit: & dubium quoque erit in noſtro caſu, qualiter prodeſſe poſsit venditori, vt conueniri nequeat, cùm in pactis duorum conſenſus requiratur. l. 1. D. de pactis. cui difficultati reſpondent Butri. & Cynus quod dicta. l. 1. procedit in pacto expreſſo, ſecùs in tacito, ex dicta. l. 2. Sed opponit Baldus ibidé. de. l. qui ad certum. D. locati. vbi pactum tacitum non procedit

15 ſine duorum conſenſu. * Verum inquit Baldus, quod pactum proueniés ex conſequentia actus expreſsi non requirit duorum cóſenſum, vt in dicta. l. 2. vbi pactum proueniebat ex conſequentia ſuſcepti iudicij: pactũ autem tacitum, quod non venit ex conſequentia, nec per obliquum, ſed principaliter, benè requirit duorum conſenſum ſaltem præſumptiuum, & ita inquit procedere dictam. l. qui ad certum. Mihi autem non placet hæc Baldi doctrina, quæ commentitia eſt: quia & in dicta. l. qui ad certũ, ex conſequentia quoque habitationis coloni, & patientiæ domini, prouenit tacita locationis conuentio: & tamen requiritur, vt ſaltem præſumptiuus conſenſus ſit, qui in ignorante adeſſe non poteſt in ſpecie dictæ, l. 2. magis quàm in furioſo. l. neq; ignorans. C. de donatio.

16 Vnde * ego planè exiſtimo, tacitũ pactum, de quo in dict. 2. C. de pactis. minimè intelligi inter creditores hæreditarios & hæreditatis venditoré, prout gloſſa & omnes malè exiſtimant: quia cùm venditor ignorans eſſe ſuſceptæ litis, nulla ratione dici poteſt, cum creditoribus paciſci. Sed potius intelligi inter creditores & emptoris hæreditatis: nã ex eo, quod emptores ſponté ſuſceperunt litem, qui veré non tenebantur, tacité viſi ſunt cum creditoribus paciſci, vt à venditore non peterent, à quo ſi creditores exegiſſent, iterũ poſſent emptores ex vendito conueniri, per tex. in. l. 2. C. de hæred. vel act. vend. quò fit, vt non mirè dici poſsit in ea lege, ex emptorum pacto venditori exceptionem prodeſſe contra regulã. l. quò tutela. 73. D. de regu. iuris. quia eo caſu non tàm venditori per liberã perſonam adquiri, quàm ipſis emptoribus, qui pacti ſunt, conſuli videmus, prout in ſimili contra aliorum veterum ſententiam rectè ſe didiciſſe ait Paulus. I. C. in. l. ſi vnus. §. quod ſi ſine. D. de pactis. & eſt mihi argumentum maximum pro hoc intellectu, quod in dicta. l. 2. C. de pactis illud requiritur, quod emptores hæreditatis eas actiones ſpótanea voluntate ſuſceperint hoc eſt, ſcientes ſe nó teneri: nam ſi inuiti ſuſcepiſſent, falſò credentes ſe ad hæreditatis onera obligatos eſſe, non prodeſſe venditori taciti pacti exceptionem ſentiunt Imperatores: quaſi nullum tale pactum, de non exigendo à venditore, videri poſsint feciſſe, qui ſe ſolos obligatos putarent, venditoremque nullo iure teneri. Quòd ſi inter venditorem & & creditores hæreditarios intelligeretur tacitum illud pactum interueniſſe, vt glo. & omnes exiſtimant, nihil videri meo intererat ad pacti validitatem, quod ſponté, inuiti vè actiones hæreditatis ſuſcepiſſent emptores

rei. Itaque iuxtà hanc reſolutionem, ſi gabellarius agat contra emptorem in noſtra quæſtione, & is ſponte actionem ſuſcipiat, non poterit iterùm ad venditorem reuerre decimam petés, taciti pacti exceptione repellendus ex dict. l. 2. C. de pactis.

Ex præhabita verò reſolutione de qua ſupra nu. 11. duo notabilia inferri
17 poſſunt: * Primum, quod ſi aliquis exemptus à decimæ ſolutione lege, aut priuilegio, rem aliquam vendiderit franco pretio iuxta ſuperius dicta, nihil adhuc tenebitur ſoluere emptor ratione decimæ. quià cum à venditore ſuo nihil poſsit gabellarius cõſequi, nec ab emptore quidem conſequetur: quia quicquid partes inter ſe contraxerint, illud onus venditoris eſt, non emptoris. Quod notare voluit, vt obiter caueas à Caroli Molinæi reſolutione, qui in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 24. nu. 4. contrarium voluit: nam aduertendum eſt, quod vir ille doctiſsimus loquitur in conſuetudine ſua, ex qua conſtat, quod venditore vendente franco pretio, onus quinti, de quo ille agit, pertinet ad emptorem ipſo iure, & ex ſua perſona tenetur, vt ipſe adnotat in prin. illius §. 24. num. 1. indè rectè ait, quod eo caſu non attenditur priuilegium venditoris: At nos loquitur in caſu noſtræ legis Regiæ, per quam nullibi ſtatutum eſt, vt ex conuentione partium onus decimæ varietur, ſed ſemper ad venditorem pertineat: vnde, quicquid venditor dixerit frãco pretio vendere, non ideò emptorem ſuũ gabellæ ſolutioni ſubiecit, cum de ſe propter venditoris priuilegium venditio illa eſſet immunis, niſi expreſſè venditor priuilegio ſuo renuntiaſſet, volens eo pacto gabellario conſulere, & in illius fauorem emptorẽ obligare quià tunc apertum eſt, quod tenebit obligatio ex. l. 3. tit. 8. lib. 3. Ordin. quæ eſt. l. 2. tit. 16. lib. 5. Recop.

18 Secundum notabile eſt, * quod ſi véditor, qui eo modo vendiderit frãco pretio, ſit ipſemet gabellarius, ad quem decima illius venditionis pertinere debuiſſet, ſi ab alio vẽderetur, non poſsit quidquam petere ab emptore eo nomine. Quod quidem facile poſſet contingere in hac ſpecie: vẽdidi tibi fundum meum quanti Titius æſtimauerit franco pretio, iuxta textum & ibi notata in. §. pretium autem. Inſtituti. de emptione & vẽditi. Contingit autem, quod cum Titius æſtimat pretium, ego ſum factus gabellarius membri hæreditatum eo loco, quo fundus ille vẽditus ſitus eſt, ſic, vt ſi ab alio vẽderetur, decima eius ad me pertinuiſſet, iuxta. l. 9. titul. 17. libr. 9. Recopilatio. & ea, quæ diximus ſupra capit. 3. numer. 19. at cum egò ipſe ſim venditor & gabellarius; ac pronidé confuſa ſit debitæ gabellæ obligatio, propterea quod ius creditoris in debitoris perſona reperiatur, iuxtà notata in. l. ſi communi. D. de ſeruit. ruſti. præd. & quod de creditore facto hęrede debitoris ſui dicitur in. l. eũ qui. §. fi. D. de inoffi. teſt. & l. eũ bonis. §. 1. D. de adqui. hęre. & alibi ſæpé doctores notãt. ideoq; nihil poſsim á meipſo cõſequi & petere nomine gabellæ, fit cõſequens neceſſariũ noſtro iure, vt nec ab emptore, cui vẽdidi franco pretio, quidquã petere queam: quia ab eo non niſi quod à venditore ſolutum ſit gabellæ nomine exigi poteſt ex ſupra dictis numero. 13. Præſertim cum iſto caſu in ęſtimando rei pretio & illud quoque aduertere debuiſſet ille Titius, vt licet franco pretio contracta venditione ſit, ac propterea vilius videretur ęſtimẽda res eſſe ex infrà dicendis propter. l. fundi partẽ. D. de contrah. emp. adhuc quidem ſuo iuſto valore & pretio æſtimaret, nulla parte deducta pro

pter

per illud pactum, quod ſanè iſto caſu, quo de agimus, nec venditorem exonerat, cum ad eum pertineret gabella: nec emptorem grauat: eo quod ab eo nihil exigendum ſit per venditorem gabellarium effectum, vt dixi. Quicquid contrarium teneat Caro. Molinæus in dicto.§.24.numero. 4.vbi in ſimili ſpecie, cũ ſcilicet exactio oneris venditionum ad eundem venditorem pertineret, qui vendidit franco pretio, ait ille autor, quod poterit venditor totum illud onus ab emptore exigere: ſed mouetur ea ratione, quia venditione eo modo contracta, onus illud fœudale, de quo ipſe loquitur, ad emptorem pertineret ipſo iure, vt iam dixi: ceſſatque ita ratio in noſtra quæſtione conſiderata.

Cæterum prætereundum non eſt, quod ſi emptor, cui ſimpliciter fundum meum vendidero centum aureis, ſit ipſemet gabellarius, ad quem aliàs fundi gabella pertinuiſſet, dubiũ non erit, quin decimam poſsit ille emptor gabellarius ex pretio deducere: quia, vt rectè inquit Parladorius lib. rerum quotidi. capit.3.§.1. numer. 21. in fin. gabella extra pretium eſt.

Inſuper in hac materia precipuè
19 illud notare oportet, * quod ſi fundũ vẽdidi mille aureis, eo pacto adiecto, quod emptor gabellam ſolueret: amplius quam decima illius pecuniæ conuentæ, ſoluendum eſt gabellario: quia cùm pactum illud adiectum pars pretij ſit, dicta. l. fundi partem. D. de contrah. empt. &. l. ſi ſterilis. §. ſi tibi. D. de actio. empti. cum ibi notatis. illo amplius, quam mille aureis vendidiſſe videor: & ſic centum & decẽ, nempè decima & ſub decima ex ea venditione debentur, vt bene explicat, & reſoluit Caro. Molinæus in dicto.§.24. num.1.& tradit in terminis Io. Parladorius, vbi ſupra dict. cap.3. §.7.num.45. & hoc iure vtimur.

20 Igitur * totum illud, quod ab emptore ſolutum ſit iure decimæ ex pacto illi venditioni appoſito, pro pretio habetur cum reliqua ſumma conuenta, ex dict. l. fundi partem. & dict. l. ſi ſterilis. §. ſi tibi. ſed ſi hoc verum eſt, tunc fiet, vt mirum in modum Regalis decima augeatur, veluti: vendidi mille aureis fundum meũ eo adiecto pacto, vt emptor totam gabellam ſolueret, quæ ex ea venditione deberetur, diximus & verum eſt, quod à me debet gabellam exigere gabellarius & ego ab emptore: ille quidem ex lege, & ego ex pacto venditionis, petit ergo à me decimam gabellarius, & ego dico cẽtum me debere, quia mille aureis vendidi, ſed eo pacto vt emptor ad ſolutionem decimæ teneretur: inquit tunc gabellarius & replicat, propter pactum illud ampliùs, quàm mille vendiſſe videris, nempe mille & centum ex ſupradictis, quia ſcilicet centũ illi aurei tua interſunt, pactum illud adieciſſe: ergo infert, centum & decem me debere ratione decimæ, & verum eſt, vt reſolui, & ſeruatur in praxi: ſoluo igitur centũ & decem gabellario, & ab emptore actione ex vendito, quæ ad huiuſmodi pacta ſolet competere, vt infra explicabo, tantundem conſequor ex ſupra reſolutis, ſcilicet mille quibus vẽdidi, & amplius centum & decem gabellæ nomine à me ſoluta: ecce redit ad me gabellarius, & quià ex venditione fundi mei, mille ac centum & decem ab emptore ſum conſecutus, iterum propter decem illa non gabellata petit vnum: ſoluo, & peto ab emptore illud vnum vi actionis ex vendito, & conuentionis initæ: iterum & iſtius vnius nummi aurei decimã quoq; petit gabellarius. & ſic vſq; ad minimam ſummam, quæ ſolui queat iuxta ea quę tradidimus ſupra in ſcholio ad. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recop. verb. ex

ſingu-

ſingulis denis, ecce ergò qualiter tantum ſupercreuerit gabellæ ſumma in damnum emptoris: quod per iniquum videtur, & eſt. Vnde in poſita difficultate conſidero, quod quando vendidi fundum meum mille aureis ea lege, vt emptor gabellam ſolueret: eo amplius vltra mille vendidiſſe videor, quantum mea intereſt pactum illud interpoſuiſſe, vt ſatis patet ex dicta lege fundi partem. & dicemus infra numero trigeſimo primo, iuxtà doctrinam Baldi conſilio.164.maritus. in fin. libr.5. qui huiuſmodi pacta æſtimanda eſſe ait, vt videatur quantum ex eis pretium creſcat. Igitur videamus nos, quantum interſit mea, ſic ea lege vendidiſſe, & certè cum ſi ſine illo pacto venderem mille aureis, ſoluturus eſſem centum gabellæ nomine, quæ decima pretij forent iuxta dictam legem primam. Recopilat. & propter pactum ob eius ſummæ ſolutione liberatus manſerim, aperte conſequitur, quod centum illos aureos ſuperlucratus ſum, & quod tantum mea intereſt, illud pactum appoſuiſſe, ex. l. mortis. cauſa capitur. §. fina. D. de donation. mortis cauſa. & ſic mille & centum vendidiſſe videor, non ampliori ſumma: & quamuis ab emptore centum & decem gabellæ nomine ſoluta ſint, propterea quod ad omnem decimá ſe obligauit: tamen illa decem non ſunt, nec videri poſſunt pars pretij eſſe ad hoc, vt & horum quoque Regia decima repoſcatur: quia ſi ego quidem ſine illo pacto ſimpliciter vendidiſſe mille aureis, centum duntaxat ſoluturus eſſem: atqui non omne, quod ex pacto venditionis prouenit, niſi quatenus venditoris intereſt, immo nec omne pactum venditioni appoſitum, pars pretij eſſe intelligitur in dicta. l. fundi partem. D. de contrah. empt.

Quod vt rectè intelligatur, ani-
21 maduerto, * quod Carolus Molinæus in tractat. de vſuris. quæſtion. 28. numero. 243. in fin. tunc demum voluiſſe videtur, pactum venditioni appoſitum pretij partem eſſe, ſi eo ipſo res eſſet minori pretio vendita: ita quod pactum eſſet adiectum ad ſupplendum & æquandum iuſtum pretium: quia tunc tantum pars pretij erit, debereque, ita intelligi dictam. l. fundi partem. Verum tamen, quamuis ad propoſitum huius noſtræ quæſtionis & reſolutionis multum adiuuet ea ſententia, & rectiſsimè procedat, ac tradita ſit á Molinæo in contractu ſuſpecto de fœnore & vſura, in quo ipſe loquitur: generaliter quidem vera non eſt: exiſtimo enim, prædictam legem fundi partem. cum ait, *ſi modo non id velle ideò vilius fundum vendidiſti, vt hæc tibi conductio præſtaretur*, prout aliás quoque dicit textus in. l. ſi venditor. in fine. ibi. *quoniam hoc minoris homo venisse videatur*. D. de ſeruis expo. quin potius illud vult ea lex, vt quoties ita pactum apponeretur propter venditionem ipſam, vt aliàs ſine eo venditurus non eſſes, vel ſaltem maiori ſumma vendidiſſes, ipſum pactum pars pretij eſſe videatur, vt optimé tradit Andreas ab Exea. de pactis numero.568. verſiculo ſecundo, limita. & ad ipſius implementum actio ex ipſo contractu competat. l. qui fundum. D. de contrahend. emptio. l. qui tenetur. §. 1. & . l. ſi ſterilis. §. ſi tibi. D. de action. empti. ſecùs autem ſi non propter ipſam venditionem apponeretur, ſed ex communi aliàs contrahentium placito,

placito, quibus tunc temporis ea de
re conuenire placuit oblata occaſio-
23 ne, vt ſtatim explicabo. * Nam ſi, vt
Molinæi doctrina conuincatur, quis
vendat triticum quatuordecim argé
teis in ſingulas fanecas & menſuras,
vel alio legitimo & taxato pretio, eo
addito pacto, vt emptor aliquid fa-
ciat in re venditoris, vel aliàs pro ip-
ſo venditore iuxta ſpeciem dictæ. l.
tenetur. §. 1. D. de actio. empt. profe-
cto quamuis iſtum & legitimum tri-
tici pretium, illa ſumma quatuorde-
cim argenteorum ſit in his Regnis,
iuxta Philippi. II. Regis noſtri felicíſ
ſimi conſtitutionem latam, anno do-
mini. 1582. ac ideo qui ſic védit eo pa-
cto & pretio, videri nequeat propter
pactum viliori pretio, ac minori ſum
ma vendidiſſe, qui cariùs quidé quám
pro illis quatuordecim argenteis, vé-
dere non poterat: recte quidem plu-
ris quam legitimum eſſe pretium, vé-
didiſſe dicetur: ac id ipſum pactum
pretiú tritici eſſe videbitur, eo quod
dum eo pacto venditum fuerit, nec
aliàs venditor voluerit diſtrahere, vt
expreſſo voluerit diſtrahere, vt ex-
preſſe voluit Bart. in. l. per diuerſas.
nu. 25. C. mandati. quæ ſententia aper
té colligitur ex verbis & ratione tex.
in dict. l. fundi. ibi. *Quod eo pacto védi-
tus fuerit*, hoc eſt, quod non niſi cú eo
pacto venditio contracta ſit, nec ali-
ter venderetur.

23 Cui ſententiæ non * obſtat tex. in
dict. l. ſi venditor. in. fin. D. de ſeruis
expo. vbi nulla alia ratione pactum
appoſitum venditioni pars pretij eſt,
quàm quod propter id ſeruus mino-
ris venditus eſt, cum regulariter, qui
non poteſt liberè vti ſeruo, vel alia
quacunque re empta minus pretium
offerat: & niſi eam rationem ex libris
Sabini Papinianus didiciſſet, apertè
voluit, pactum appoſitum venditio-
ni partem pretij, aut contractus non
eſſe, nec ex vendito actionem dari,
vt id, de quo conuenerit, fiat: quâm-
uis non aliter, nec niſi cum eo pacto
venditio fuiſſet contracta, quod ſuf-
ficere ego dixi ex dict. l. fundi. Nam
reſpondeo, eum textum, in dict. l. ſi
venditor. loqui de pacto inuidioſo, &
ad pœná homini irrogandam ex ſæ-
uitia poſito: ex quo rectiſsimé & mo-
raliter inquit Iuris Conſultus: actio-
nem non dari, niſi quatenùs pecunia-
riter interſit venditoris illud imple-
ri, prout elegantiſsimè quoque tradit
idem I. C. in. l. ſeruus ea lege ſtatim ſe-
quenti. eo tit. & cum hominem homi
ni inſidiari nefas ſit propter cogna-
tionem illam, quam inter nos natura
conſtituit. l. vt vim. D. de iuſtitia. &
iure. infert Iuris Conſultus, quod ex
illo pacto, quod homini pœnam irro-
gat, nempè nè manumittatur, vel in
loco ſit, nullus vir bonus, qualis eſt
iudex, qui eam cauſam iudicare debet
l. continuus. §. cum ità. D. de verbor.
obligati. credere, aut iudicare poteſt,
aliquid intereſſe venditoris, qui ſolá
ſæuitiam prætenderet ex eo pacto, at-
que ideo dandam non eſſe ait actio-
nem, ex vendito, vt id pactum implea
tur, nec illud partem pretij eſſe, niſi
cum ex eo aliquod honeſtum com-
modum reſultaret venditori, quam-
uis non niſi cum eo pacto vendere
voluerit. Cæterum ſi aliquod aliud pa
ctum venditioni apponatur, quod ne
mini odioſum ſit, & cuius aliqualiter,
etiam nó ratione pecuniæ, ſed ratio-
ne affectionis, vel alicui benefacien-
di cauſa venditoris interſit, idq; pa-
ctum propter venditionem adiectú
ſit, vt ad dictam. l. fundi partem. ſupe-
riùs diximus, rectè & plané conſen-
tit, ac docet I. C. in dicta. l. ſi venditor.
iuncta. l. ſeruus ea lege. D. de ſeruis ex
porta. quod pars pretij erit, & ex vé-
dito actio dabitur, vt id, quod cóue-
nerit, impleatur, etiam ſine ea conſi-
deratio-

deratione, quod veriſimiliter viliori pretio vendita res ſit propter adiectũ pactum, & hic eſt verus ſenſus & intellectus illarum legum.

Recte ergó ex prædictis tẽtari poteſt,* falſá eſſe cõmunem allegationẽ illius. l. fundi partem. dum cõmuniter allegatur ad hoc, ꝙ generaliter pactũ appoſitum in continenti venditionis, pars pretij eſſe cenſeatur, vt conſtat ex ſummario Baldi, & Salyceti, ibi. cum tamen non illud verum ſit in omni pacto, niſi in eo, quod, propter vẽditionem ipſam adicijtur, & ſine quo aliás venditor, cuius honeſté intereſſet, non vendidiſſet aut cariús vendidiſſet, vt diximus, & bené ex alijs notat Andreas ab Exea de pactis. nu. 568. quod maximè notandum eſt vltra ea, quę ad eam. l. fundi partem tradit Pinelus in rubr. C. de reſ. venditio. 2. part. capit. 2. numero. 30. Etenim ſi ex eo ſolo adiectũ ſit pactum in venditione, quod tunc in mentem venit de illa re, vel facto conuenire, non propter ipſum venditionis contractum, nec ad augendum eius pretium, non quidem videbitur pactũ pars pretij eſſe, nec pars contractus venditionis, ex Trebatij, & Labeonis ſententia, quam eo caſu ſatis probat Iauolenus Iuris Conſultus in dicta. l. fundi partem. nec enim eos generaliter reprehendit, ſed ſub conditione, & in caſu ſpeciali, ibi. *ſi modò ideò.* Effectus eſt maximus in noſtra materia, quod in decimæ computatione non ſemper propter pactum venditioni adiectũm pretij conuenti ſumma augenda eſt, cum non ſemper pars pretij ſit, niſi cum propter ipſam venditionem honeſté adicijtur: ſecus veró ſi incidenter id excõmuni vtriusque placito conueniret, putá: vendidi tibi domum mille aureis poſt quam de pretio nimis, vt eſt naturale, altercatum eſt. l. voluntate, alteratum eſt. l. voluntate. C. de reſ. vend. tandem ego venditor dixi: ſit tibi his mille aureis domus vendita, ſed volo & peto, vt domum tuam, quã in tali parte habes, viginti (quod forte erat iuſtum ſuum pretium & merces) hoc anno, vel decem annis conductam habeam, conſenſit emptor, quiá aliàs eam locare ſibi oportuerat: profecto magis putem in hac ſpecie, ex habitis præfationibus & rei geſtæ qualitatibus, iuxta. l. Titia. §. idem reſpondit. D. de verbor. oblig. conuentionem illam de conducendo, nouum locationis contractum eſſe in continenti venditionis celebratum, quàm ipſius venditionis partem, & domus vẽditæ pretium: quia non eo ipſo domus vendita eſt, quæ aliás forte ſine eo quoque, quod emptor locationi conſentiret, venderetur: quod tamen requiritur, vt pactũ ſit pars pretij, & actione ex vendito agi poſsit in dicta. l. fundi partem. Sed potius conuentum eſt occaſione ipſius venditionis: nam cum habitationem meam venderem, in mentem venit aliam conducere, qua indigerem: & quia tibi aliás quoque oportebat locare, locaſti mihi illam iuſta mercede: atque ideo actione locati agendum erit, vt id, quod conuenerit, fiat, iuxtá Labeonis ſententiam, quam iſto caſu non reprehendit Iauolenus in dicta. l fundi partem. Nec quôad computationem pretij, ac Regalis decimæ, curandum erit de eo pacto. Quod ſi pactum illud ſic adijceretur, vt pretium fundi dici poſſet, vt quia aliàs non, niſi cum eo pacto vendiderim, vel ſaltem maioris pretij ſumma vendidiſſem, ex ſupra reſolutis actione ex vendito agi poterit ad illius locationis implementum ex Iauoleni ſententia, qui á Labeone diſcedit iſto caſu in. d. l. fundi partem, & cum pactũ illud locationis

nis venditioni adiectum in partem
pretij cederet, æſtimandum erit per
iudicé, aut aliúm virum bonum iux-
ta id, quod alias diſponitur in l. 2. tit.
17. libro 9. Recopilatio. & quæ dice-
mus infra cap. 17. nu. 16. vt inde quo-
que tanquam ex ipſo pecuniario pre-
tio decima deducatur, nempè quan-
tum venditoris intereſt eo amplius
pacto præter pretium in pecunia de-
ſignatum vendidiſſe, iuxtà memo-
rabilem doctrinam Baldi in conſilio.
164. in fine. incipit. maritus lib. 5. &
latius dicemus infra hoc eodem ca-
pite, num. 31. Atqui in hunc modum
intelligenda & limitanda eſt commu
nis doctorum reſolutio circa dictam
l. fundi partem. D. de contrah. emp-
tion. quam late tradit Tiraquel. de re-
tractu conue. in præfatione. ex nu. 21.
Vlteriùs, vt maiorem iſtius diſputa-
tionis fructum ſentiamus, ex prædi-
25 ctis infero, * falſum eſſe manifeſte,
quod tradit Ludo. Mexia in pragma.
panis concluſione. 3. nu. 17. ad finem.
dùm ait: quod ſi frumentum, aut alij
fructus à prædicta lege taxati, legiti-
mo pretio væneant, hoc inſuper ad-
dito, vt emptor ſoluat gabellam, quę
ex eiuſmodi venditione deberetur:
qui ita vendiderit eos fructus, prædi-
ctæ legis & taxæ non erit tráſgreſſor,
eo quod venditor ſolum recipiat pre
tium legitimum: qꝫ ait ita ſe in facto
conſultum reſpondiſſe. Etenim, vt re-
petam, ex ſuperius traditis falſum eſſe
conſtat eius reſponſum, nàm pactum
illud de ſoluenda gabella per empto-
rem, quæ aliàs de iure Regio vendi-
tori incumbit, vt diximus ſuprà hoc
eodem capite. nu. 1. pars pretij eſt, &
manifeſtè pretiú auget, immò & ip-
ſam gabellam, prout ex dicta l. fundi
partem. & dict. l. ſi ſterilis. §. ſi tibi. ſu-
perius diximus nu. 19. & expreſſè no-
tat in terminis doctor Baptiſta Mar-
tianeſius lib. 1. conſiliorum. conſ. 76.
nume. 1. itaque ſi vndecim argenteis,
vel quatuordecim vendidero tibi fa-
necam tritici iuxta pretium ſtatu-
tum in veteri, vel noua pragmatica,
vt retulimus ſupra numero. 22. & vl-
tra eo pacto, vt pretij decimam, vel
quæcunque eo nomine pars ſoluen-
da ſit, gabellario ſoluas, luce clarius
ſit maiore me pretio, quàm quod á
lege taxatur, vendidiſſe non minus,
quàm ſi eo pretio venderem, & eo
amplius pacto, quod inſulam meam
reficias, vel aliquid aliud pro me fa-
cias, vel des, vt dixi ſupra dicto nu-
mero. 22. vel fortè quod aliàs mer-
ces, ſimùl cùm tritico à me emeres
iuſto, vel iniuſto pretio: quia quodcú
que pactum eo modo appoſitum in
venditione ad venditoris fauorem,
pretium auget ex dict. l. fundi partem.
& quæ eleganter tradit Caro. Moli-
næus in conſi. Pariſ. tit. 1 §. 24. num. 1.
& §. 23. num. 55. ad fin. & decidit ex-
preſſe. l. 1. ibi. *por euitar los fraudes.* tit.
25. libr. 5. Recop. & notat Bartol. ſu-
pra relatus. nu. 22. conſtatq; ita in prę
dicta ſpecie, de qua agit Mexia in di-
cto loco, venditorem illud contra le-
gem committere.

26 Nec ſimile eſt, * quod tradit Pe-
trus Rebuffus in 2. tomo ad leges Gal
licas. tractat. de reſciſsio. contra-
ctuum. articul. vnico. gloſ. 15. numer.
17. quicquid illius viri dicto deceptus
fuerit Mexia; vbi ſupra, eo quod neu-
trius dicti rationem perpenderit. In-
quit ergo Rebuffus, quod laudimia
non faciunt exceſſum, nec compu-
tari debent ad reciſsionem venditio-
nis, quia emptor illa non recepit, at-
que ita iudicatum fuiſſe ait, quod vt
læſio vltra dimidiam computetur,
eius dumtaxat pretij ratio habenda
eſt, quod pars recipit. Sed diſsimile
hoc eſt ab eo, quod infert Mexia vbi
ſupra: etenim quod tradit & quidem
veriſsimé Rebuffus in dicto loco,

aliam rationem habet, & intelligendum eſt de eo, quod aliàs ſine partium conuentione aliquis ex contrahentibus impendit in venditione, ſiue ratione laudimij, vt ille loquitur, ſiue ratione gabellæ, aut in proxenetis, vel aliàs impendatur, prout ex eadem iuris ratione extendendum & intelligendum exiſtimo: hæc enim exceſſum non faciunt, nec computari debent ad læſionem vltra dimidiam iuxti pretij in terminis. l. 2. C. de res. vendit. eo quod vrè & realiter illæ impenſæ pretiū non minuūt, nec augent, quo minus verum ſit dicere, tanto pretio venditam rem eſſe, quantum in conuentionem ex partium conſenſu fuerit deductum, ex traditis infra cap. 16. numer. 3. vbi ex communi doctorum ſententia diximus, quod ſi res vænierit centum aureis, quámuis explicandæ venditionis cauſa aliquid ex eis impendatur, à venditore, vel quid amplius erogetur ab emptore, certum & verum eſt, illis centū aureis rei pretium cōſtare, & ex toto eſſe decimam deducendam abſque vlla diminutione, vel augmento propter illas impenſas faciendis: prout aliás quoque ferè in noſtris terminis & materia ſimili tradit Caro. Molinæus in conſuetud. Pariſien. titul 1. §. 24. numero. 3. ergò & eodem modo ad computationem iuſti pretij, quo res vænire debuiſſet iuxta dictam. l. 2. id computabimus pro rei pretio, quod in contractum deductum eſt, abſque vlla deductione: quicquid ex ea pecunia pretij nomine recepta, aliquid propter gabellam, vel aliud onus legale venditor expenderit, iuxta noſtram. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopil. & quicquid vltra eam pecuniam aliquid expendat emptor ratione laudimij, quod proprium ipſius onus eſt ex. l. fin. & ibi gloſſ. verbo. accipere. quæ communiter recepta eſt. C. de iure emphy. & hoc eſt, quod tradit Petrus Rebuffus vbi ſupra, & quidem rectiſsime, quod eſt maximè notandum ad materiam dictæ. l. 2. C. de reſcind. venditione.

27 Cæterum * ſi onus illud laudimij, quod de iure tangit emptorem, vel onus gabellæ, quod de iure noſtro tāgit venditorem, ex conuentione partium & lege contractus, alter pro altero ſoluat, minime dubium eſt, nec negabit Rebuffus, aut quiſquā alius negare poterit, quin illud pactum pars pretij, vel rei futurum ſit, rem vel pretium augendo ex ſupra dictis, per dictam. l. fundi partem. D. de contrahend. emption. & dicemus infra numer. 31. Etenim ſi fundum emphyteuticum centum aureorum, vendidero tibi pro quinquaginta aureis, & vltra eo pacto in tui fauorem adiecto, vt laudimium, quod á te de iure deberi diximus, ego ſoluerem: dubium non eſt, quin licet inſpecto pretio conuento, & eo, quo fundus valet, læſio non excedat dimidiam iuſti pretij, ac proindè videatur, locum non fieri deciſioni dict. l. 2. C. de reſcindend. vendition. ei quidem locus erit propter illud pactum, quod pretium conuētum minuit, & rem venditam auget, ex reſolutis infra dicto numero. 31. Item è contrario, ſi rem viginti aureorum, vendidero tibi pro triginta, & vltra eo pacto, vt gabellam per me de iure ſoluendam, tu ipſe ſolueres gabellario, dubium quoque non eſt, quin licet inſpecto pretio conuento, & vero rei valore, læſio non ſit vltra dimidiam, iuxta computationem noſtræ. l. 56. tit. 5. part. 6. contrarium ſit dicēdum propter pactū illud de ſoluenda gabella per emptorem, quod pretium auget ex latiſſimé ſupra reſolutis.

28 Itaque in ſummam, * vt quod fuſiùs diximus, vno verbo percipiatur: longa

longa differentia eſt inter impenſas
factas ex conuentione partium: quia
iſtæ pars prætij ſunt, ex dicta. l. fun-
di partem. & iuribus ſupra allegatis:
& impenſas aliter, & ex alijs cauſis
erogatas in venditione à contrahen-
tibus, quia hæ ab extra verſantur, &
in pretium rei datum computari non
debent; vt in alia quæſtione videtur
aduertere Pinelus in dict. l. 2. in. 2. par.
capit. 3. numer. 10. C. de reſcind. véd.
& in noſtris terminis Carol. Molin.
vbi ſupra. dicto. §. 24. numero. 3. Ex
qua differentia manifeſté conſtat,
quàm diſsimile ſit, quod tradit Rebuf
tus vbi ſupra ab eo, quod falſo ex il-
lius dicto deduxit Mexia in loco al-
29 legato ad noſtram gabellam. * Pro
quo, & contra noſtram veriſsimam
reſolutionem & ſententiam non ob-
ſtat dicere, quod qui triticum vendit
ad taxam franco pretio, verè non ac-
cipit, niſi legitimum & taxatum pre-
tium: cæterum illa gabellæ ſumma
alij datur: prout conſiderat prędictus
Mexia: quia immò aliter dicendum
eſt, vt reſoluimus, nam licet ſolutio
pacti in alium tertium dirigatur, ſi ta
men id fieri venditoris paciſcentis
intereſt, adhuc quidem pars pretij il-
lud pactum eſt, vt probat textus ele-
gans & expreſſus ſi benè cóſideretur,
in. l. hæreditatem Cornælij. D. de hæ-
red. & act. vend. & probatur quoque
aperte iuris ratione: quia cum, ſi ſine
eo pacto vendidiſſet, ipſe teneretur
de ſuo gabellam ſoluere, â qua per em
ptoris ſolutionem, ex pacto venditio
ni appoſito ſecutam liberatus eſt, tá-
tam pecuniá ex eo pacto videtur per-
cipere, in quantá fuerit liberatus, ex.
l. mortis cauſa capiatur. §. fi. D. de do-
nat. mortis cauſa. & quæ tradidimus
ſup. c. 10. ex nu. 16. & in effectu hic vé
ditor recipit quatuordecim argéteos
pro ſingulis fanecis & menſuris ſine
onere gabellæ, cum tamen nó niſi cú
eo onere, & quocunq; alio, quod de
iure venditorem ſequatur, accepturú
eſſe ſanciat lex Regia, quæ tritici vé-
ditionibus & pretio modum poſuit:
dum ait, venditores tritici, quos aliàs
regulariter ſciebat lex oneri gabella-
rum eſſe ſubiectos ex. l. 1. tit. 17. lib. 9.
Recopil. non niſi quatuordecim ar-
genteis poſſe vendere ad plus in ſin-
gulas fanecas, prout ex Regia prag-
matica conſtat.

Atq; hinc obiter intelliges, quod ea
ratione: quia regulariter, ſi ſe exone-
ret venditor, ab illo onere & tributoq;
quod ipſum de iure tangit, & oneret
emptorem ex vi pacti, pars pretij il-
lud eſt ex dicta. l. fundi partem. cum
30 ſupra notatis, rectè * vetuit Proprius
motus Pontificis Maximi Pij. V. ſu-
per forma creandi cenſus. & omninô
annullauit pacta, quæ vltra legitimú
céſus pretiú, continerent ſolutiones
onerum ad eum expectare, ad quem
alias de iure & ex natura contractus
non pertinerent, ſcilicet ad vendito-
ré cenſus, cui in ea conſtitutione có-
ſulitur: cuius quidem conſtitutionis
hic eſt verus ſenſus & vera ratio ex
aliàs traditis per Caro. Molinæum
de vſuris. quæſtio. 6. numero. 129. &
cum his ſatis explicatus manet hic ar
ticulus, ad alia ergo tranſeamus.

Sed adhuc, pro perfecta iſtius ma-
31 teriæ cognitione, aduertendum eſt: *
quod ſicùt pactum & onus adiectú
emptori in fauorem venditoris, pre-
tium conuentum augere diximus ſu-
pra ex dicta. l. fundi partem. D. de có-
trahe. emptio. ita quoque contraria
& neceſſaria ratione pactum & onus
adiectum venditori in emptoris fa-
uorem, prerium minuere videatur
ex correlatiuorum doctrina. l. 2. C.
de cupreſsis. lib. 11. quod erit valdè vti
le ad gabellá, veluti in ea ſpecie: Ven-
do tibi remille aureis, ſed ſic tu emis,
vt fundum quendam meum certa

pecunia locem tibi, ita vt aliàs, vel
niſi pro minori ſumma non eſſes em-
pturus. Certè ſecundûm prædicta, nó
integra centum, quaſi ex mille in pre
tium datis, gabellæ nomine debebű-
tur, quia illud pactum pretium con-
uentum videtur minuere: ſed æſtimã-
dum erit, quid mea intereſt non loca-
re, aut potius tua intereſt conducere,
vt illud dēptum è pretio, quaſi nó da-
tum intelligatur, ex ſępè allegata do-
ctrina Baldi conſi. 164. maritus. in fin.
lib. 5. vbi ait, quod iſta pacta venditio
ni appoſita, vel augent, vel minuunt
contractum, & propterea æſtimari de
bent, quem refert & ſequitur Carol.
Molinæus in conſue. Pariſ. dicto. tit.
1. §. 24. numero. 1. ſic erit, quod ſi tua
tanti intereſt, ſic & ea certa mercede
fundum illum meum locatum habe-
re, quantum valent viginti aurei, iſti
quidem deducantur é pretio deſig-
nato ad rem, ſcilicet de illis mille au-
reis, quibus vendidi, quaſi non videã-
tur à te dati, qui totidem videris ac-
cipere ex pacti illius implemento:
nec plus, quàm nongentos & octo-
ginta aureos, ego videar à te percipe-
re pretij nomine, qui pactum illud
impleui, aut impleturus ſum, atque
ita ex illis ſolis decima debeatur, non
ex integris mille.

Sed contrarium dicendum eſt ſi-
ne dubio, quia illud pactum pro em-
ptore poſitum magis auget rem ven-
ditam quàm pretium conuentum
minuit: ita vt quemadmodum pactű
& onus impoſitum emptori in ven-
ditoris fauorem, pars pretij eſt & il-
lud auget, ita quoque ac ſimiliter ea-
dam ratione, pactum & onus impo-
tum venditori in emptoris fauorem,
pars rei eſt & rem venditam auget,
prout eleganter dicit Carolus Moli-
næus vbi ſupra. §. 24. numero. 1. Ete-
nim conſtat, quod ſicut in ſpecie di-
ctæ. l. fundi partem. de contrah. empt.
& dictę. l. tenetur. §. 1. & l. ſi ſterilis. §.
ſi tibi. D. de acti. empti. & in alijs iu-
ribus, factum & onus qualecunque
emptori adiectum, poteſt eſſe & eſt
pars pretij, quod de ſua natura legali
debet in pecunia numerata conſiſte-
re, vt laté explicuimus ſupra capit. 11.
nec vlla iuris ratio reſiſtit, quominùs
id fieri valeat ſaltem impropriè, vt
notat Andreas ab Exea de pactis. nu-
mer. 549. verſic. nec obſtat. propterea
quod ſufficiat, principalem pretij
partem, in qua venditio nititur, in pe
cunia eſſe, vt conſiderat Pinelus in
rubr. C. de reſcind. vendition. 2. par.
32 capit. 2. numer. 29. * Et hoc eſt, quod
ſignificat nota illa improprietatis,
qua vtitur text. in dicta. l. fundi par-
tem ibi. *pretium fundi videretur*, quem
ſic debes obiter intelligere. D. de con
trahen. emptio. ita quoque factum &
onus impoſitum venditori in emp-
toris fauorem (qualecunque illud ſit)
poteſt eſſe & eſt pars rei venditæ: ita
vt, licet neceſſariò ex natura vendi-
tionis, debeat ex venditoris parte res
proficiſci, non factum. quia aliàs trã-
ſiret conuentio in locationis contra-
ctum ex notatis in. l. naturalis. per
totam. D. de præſcri. verbis. ſi tamen
principaliter res aliqua profiſcatur
ex parte venditoris, in qua venditio
nitatur & conſiſtat, rectè poſsit ei ac-
cedere, & quaſi eius pars eſſe factum
aliquod cum re deductum in vendi-
tionem: ita vt res illa principalis, &
factum ei adhærens tanquam acceſſo
rium vendi videatur, & totius ven-
ditionis pretium ſit integra illa ſum-
ma, quæ ab emptore datur, abſque vl-
la diminutione: ſed ideo minuit dica-
tur pretium propter illud pactum,
quia creſcit res, atque ideo in prædi-
cto venditionis exemplo, quod ſupra
propoſui, nedum ex nongentis &
octoginta aureis decima ſoluenda
erit, ſed ex totis mille, quibus eſt
vendi-

venditio contracta, quod valde nota.

Quin immò pro complemento huius reſolutionis magnopere, ac vtiliter animaduertendum eſt: * quod
33 non ſemper pactum adiectum venditioni in fauorem venditoris, pars pretij eſt, ita vt illud augere videatur, & æſtimari debeat, ſecundùm quæ ſupra diximus fieri in dicta l. fundi partẽ. quia potiùs aliquando tale pactum adijcitur in vẽditoris fauorem, quod non auget pretium, ſed rem vẽditam diminuit, ita vt de eo curandũ non ſit ad Regalis decimæ computationem: Veluti, ſi vendidero tibi fundum mille aureis cum pacto de retrouendendo, iuxta l. 2. C. de pactis inter emption. & vendit. aut alio pacto reſolutiuo, ex notatis ſupra capit. 14. ex numero. 19. quo caſu pactum illud adiectum in fauorem venditoris, rem ipſam minuit, pretium autem nõ auget: nec pluris, quàm mille illis aureis vendita res eſſe intelligitur: quin potiùs ſic minuit rem venditam, vt iuſtè mille illis aureis vendi dicatur res cum eo pacto, quæ aliàs ſine eo non iuſte pro illo pecuniario pretio venderetur: propterea quod res ipſa vendita, propter adiectionem pacti illius minùs valet, quàm ſi liberè væniſſet, vt notat Abbas in capit. in aliquibus. numero. 2. de decimis. & in capit. ad noſtram. de emptione & venditione. Decius conſilio. 167. & Andreas ab Exea de pactis. numero. 569. & reſoluit Tiraquellus de retract. conuen. in præfatione, numero. 20. quorum doctrina ſic eſt verè intelligenda, vt explicui.

Vndé, vt perfectè & vniuerſum intelligatur, quando pactum adiectum pro venditore, rem vẽditam minuat, vel potiùs pretiũ venditionis augeat, hanc regulam ſtatuo: Quod quotiens adijcitur tale pactum, quod rem venditam onerat & afficit, tunc rem ipſam minuit, quia minori pretio dignam facit: Quando vero non rem ipſam afficit, ſed extra & non circa rẽ venditam verſatur, pretium conuentum auget, & computari debet æſtimatio eius pacti, cum vera pecunia pretij nomine data, vel promiſſa, iuxta doctrinam Baldi, de qua ſupra numero. 31. exempla ſubijciam de vtroque caſu: & de primo iam habes exẽplũ in pacto de retrouendendo, quod rem ipſam afficit, & aduerſus tertiũ poſſeſſorem tranſit, ex reſolutis per Tiraquellum in dicto retra. conuenti. §. 1. gloſſa. 7. num. 9. Idemque eſt, ſi ſeruus vænierit cum eo pacto, vt manumittatur intra aliquod tempus: Vel ne proſtituatur, aut in Hiſpania ſit, quibus caſibus ſeruus ipſe vẽditus oneratur, & cum ea cauſa affectus ad quemcunq; poſſeſſorem tranſit, ideoq; minus valet propter pactũ, iuxta ſpeciem textus in l. ſi venditor. & ſeruus ea lege. D. de ſer. export. & l. 1. & per totũ. C. ſi mancipiũ ita veniẽrit. & C. ſi manci. ita fuerit aliena. Vndè ſi eis pactis, vel quocunq; eorum, ſeruus vendatur pro pretio centum aureorum, nõ augetur pretium propter pactum, quaſi pluris, quam centum illis aureis, vendi videatur: ſed res ipſa potius minuitur, quia minus valere intelligitur propter pactum, & ita eſt, ac ſi aliquid in ea re venditor retinuerit, quod non væneat: fietque ideò, vt ex ſolis illis centũ aureis Regalis decima deducatur. Quod idẽ eueniet in ſpecie. l. quod ſi locus. D. de Religio, & ſumpt. fune. cum declaratione. l. fina. C. de pactis inter empto. quorum iurium verum intellectum non vacat exponere. Sed & eadẽ doctrina clarius & vtiliùs procedit in eo, qui fundũ vẽdit certo pretio pecuniario, & inſuper eo pacto, vt annuus redditus, ſiuè perpetuus, ſiue redimibilis, ſibi præſtetur ex eo fundo.

fundo:quia tunc,cũm cenſus ille rem venditam ſic oneret, vt onus quoddam reale ſit: non pretium pecuniarium auget, ſed rem ipſam venditam ità diminuit, vt ſic eo cenſu onerat iuſtè illa parua pecunia vendatur,quã uis ſi libera venderetur, maioris pretij digna foret:atque ita ex ea ſola pecunia duntaxat Regalis decima ſoluenda erit, non etiam ex æſtimatione pacti & redditus præſtandi, vt eleganter diximus ſupra cap. 10. nu. 74.

De ſecundo autem caſu exemplũ erit, quod traditur in ſpecie dictæ.l. fundi partem. D.de contrah.emptio. quia vendidi tibi partem fundi certa pecunia,& inſuper eo pacto, vt aliam partem conductam haberes: quod pactum,quia rem ipſam venditam nõ afficit quin immo libera vendita eſt, abſq; vllo onere: ſed vltra pecuniam aliquid aliud conceditur per pactum, cuius intereſt venditoris:pretium augere intelligitur, & eius pars eſſe, vt dixi,quia aliquid vlterius præter pecuniam venditor accipit, ſicut ſi ita vendidiſſem domũ meam certo pretio, vt pro me aduoces in lite,vel Romam eas,inſulamvè meã reficias,iuxta ſpeciem text.in.d.l.tenetur.§.1.D. de actio. emptio. eſtque ideo pactum illud per iudicem æſtimandum,vt & ex æſtimatione eius pretium in pecunia couentũ augeatur, & Regalis decimę computatio fiat,ſecundum quę ſupra reſoluimus.

34 Inſuper * in hac materia non immerito dubitatur de ſpecie textus in l. inſulam. 13. D. qui potiores in pig. habea. vbi inſulam, quam locatam habeam in aliquot annos certa mercede, putà viginti aureorum in ſingulos annos conſtituta, mille aureis vendidi tibi eo pacto, vt prioris anni penſio mihi,ſequentium tibi eſſet acceſſura: an ſcilicet in ea ſpecie nedum ex mille aureis conuentis,ſed & ex viginti, quos pro prima locatio nis penſione accipiam, Regalem decimam ſim ſoluturus,videor enim eos accipere ex pacto venditionis, quod partem pretij eſſe diximus. Et licet quæſtio hęc prima facie facillima videatur,longiorem diſputationem requirit:etenim tota pendet ab ea quæſtione, quæ habet, qualiter penſiones rei venditæ, quæ anteà locata eſſet, emptori cedant & debeãtur. Qua in re multiplex diſtinctio fieri ſolet, vt conſtat ex ijs,quæ magno cũ iudicio tradit Salycet. in.l. Iulianus. §. ſi fructibus. ex numero.8. D.de action. emptio. & reſoluit Couarruu. libr.1. variar. reſol.cap.15.ex numer.3.atqui in id magis communiter doctores cõſentiunt, catenus penſiones rei locatæ, quæ poſt locationem vendita ſit, emptori vel venditori cedere:quatenùs fructus ipſius rei ad emptorem, vel venditorem pertinere debuiſſent, ſi locata non eſſet: prout ſingulos caſus proſequendo (nec enim referre neceſſe eſt) docet Salycetus vbi ſupra: à quo niſi in vno ſingulari caſu, de quo in.l.fin.§ ſi.D.de iure fiſci. Didac. Couarruui. non diſcedit in prædicto loco.

Ego verò illud breuiter animaduerto, * prædictos doctores rem iſtã explicuiſſe derelicta deciſione textus in dicta. l. Iulianus. §. ſi fructibus. D.de action. empti. qui aliter eam ré explicat:tradit enim duas regulas valdè diuerſas,& æquè generales, quas ſi explicuero, tota materia manebit intellecta. Prima Regula eſt,quod fructus maturi & pẽdentes,qui in fundo vẽdito eſſent tẽpore venditionis,emptori cedunt, tamquam fundi pars. l.fructus.D.de re vendic.idque manifeſtum eſſe, niſi aliud inter contrahentes conuenerit: cæterum de ijs fructibus, qui poſt venditionem naſcerẽtur,nulla dubitatio fuit,quin emptori 35

ptori eſſent reſtituẽdi,nulla eius mora intercedente quo ad ſolutionem pretij,iuxta tradita in.l.curabit.C.de actionibus empti. Secunda Regula eſt: quod ſi ille fundus qui vẽderetur, locatus erat antẽ venditionem penſiones omnes, ſiuè quæ iam deberentur propter tempus locationis tranſa ctum,de quibus nulla poterat eſſe dubitatio: ſiuè quæ poſtea debebuntur ex locationis progreſſu, ei cedẽt,qui locauerat: idque nedum in prædicto fundo ruſtico, ſed & in vrbanis prædijs obſeruandum eſſe,niſi ſi quid nominatim inter contrahentes conueniſſe proponatur tempore venditionis. Quod cum ita generaliter dicat & ſtatuat.I.C.in.d.§.ſi fructibus. verſic. in locatis. ego non video,cur doctores noſtri ab eo recedentes,tot diſtinctiones induxerint, vrbana prædia à ruſticis ſeparantes,& iterum ruſtica inter ſe,prout facit Salycetus,& ſequitur Couar. in locis ſuperius allegatis, rẽ iſtam explicantes iuxtá id, quod viſum ſibi eſt iuſtum & æquum ex bona fide contractus venditionis, omninò derelicta (vt dixi)deciſione legum,quæ in hac re locutæ ſunt.

86 Itaque * totam huiuſce rei veritatem pendere exiſtimo ab intellectu textus in dicto. §.ſi fructibus. verſi.ſi in locatis. vbi expreſſè deciditur, vt iam dixi. Intelligo autem eum textũ, planè ac neceſſariò procedere,vbi ex lege venditionis actum eſſet, vt emptor ſtaret locationi,ſicque illo inuito locatio procederet, nec poſſet colonum conductoremvè expellere à re empta,iuxta textum in.l. emptorẽ ibi. *Niſi ea lege emit.* C.de locato.&.l. ſi mercedem. §.ſi habitatoribus.D.de act. emp.&.l.19.verſi. *El primero.* tit. 8.part.5. aliás enim,ſi id pactum non eſſet, cum emptor poſſet colonum, aut conductorem expellere,vel iterũ eis locare, fruſtrà dubitaret de penſionibus prioris locationis,quam eo modo poſſet illudere, prout rectè aduertit Salyc.in.d.§.ſi fructibus. nu.9.quo ſuppoſito, cùm nihil vlterius de acquirendis penſionibus ageretur, rectiſsimè ait I. C. in. d. verſ.ſi in locatis.eas vẽditori cedere,qui locauerat, non autẽ emptori,in quem perſonalis actio,quæ ſemel locatori ex ſuo contractu adquiſita eſt,nõ potuit tranſire: fundum enim,aut ſingularem ſucceſſorem non ſequitur.l.1.§.ſi hæres. vbi doctores notãt.D.ad Trebellia. &.l. fina.D. de contrahend.emptio.& bene aduertunt doctores & Salycetus in dicto.§.ſi fructibus. & in.l. fina.§. fina. D.de iure fiſci.nam licet fructus emptorem ſequantur, tam pendentes tempore venditionis ex dict. §.ſi fructibus. in princ. quám qui poſteà percipiuntur ante moram emptoris in ſolutione pretij, ex dic.l. curabit. C.de actio.empti.& diximus ſupra in prima regula illius. §. ſi fructibus. & iſtæ pẽſiones,quæ ciuiles acceſsiones appellantur,quaſi fructus ſint.l.ſi nauis.in prin.D.de vendi. & notat Bartol.& gloſ.in.l.& ex diuerſo.in prin. D. eod. titul. & notatur in. l. indebiti. D. de condictio. indebit. illi quidem fructus ex re ipſa percipiuntur: at iſtæ penſiones ex contractu locationis debentur, vt docet textus in dicta.l. ſi nauis.ibi. *Non natura peruenit, ſed iure percipitur*,quam ſic intelligo. Vnde niſi ei, qui contraxit locauitvè, deberi nequeunt. Fitque inde, vt quamuis malæ fidei poſſeſſor nullos fructus ſuos faciat,tamen iſtæ penſiones & ſuæ ſunt,& ei debentur, non domino rei, textus eſt elegans in.l. ſi vrbana prædia. D. de condict. indebit.licet prædo ibi malam fidem, & ne ex malitia ſua commodum conſequatur, quicquid mercedis nomine accepiſſet: domino reſtituere teneatur. Quod ita faciendum eſſe

In dicto. §.ſi fructibus. verſic.ſi in locatis. malè tradit Accurſius ibi. verbo,cedent. & cum eo communis doctorum ſententia: quia expreſſé loquitur contra eum textum ibi: *Ei cedent,qui locauerat*,quod verbū, *cedent*, effectum rei demonſtrat,prout ſignificat quoque in principio illius. §. ſi fructibus.ibi. *fructus emptori cedere*, non autem actionem ſolam, prout malè doctores intelligunt ſupplente tex. Præſertim, quia ſi de actione ſola loqueretur. I.C. & nó de reali, ac fructuoſa adquiſitione mercedis, fruſtra illud adijceret.ibi. *Niſi ſi quid nominatim conueniſſe proponatur*. Etenim licet illud conuentum eſſet, vt emptor ſibi adquireret mercedes & pēſiones omnes locationis, prout factum eſt in.l.ſi cum fundum.D.de contrah.emptio. adhuc niſi expreſſé ei per venditoré actiones cederētur,id ipſum foret:quod dictum erat,nēpe venditori deberi pēſiones, vt ſaltem eas exigeret ſecūdùm quod gloſſa & doctores voluerunt:quia vt dixi,perſonalis locati actio non tranſit,dicta.l.1.§.ſi hęres.D.ad S.C.Trebellia. Atqui ita fieret: vt illa modificatio,*niſi ſiquid*,&c. fruſtra adijceretur à Iuriſconſulto: quod quidem ſi admiſeris, textum deſtrues. In idem facit:quia ſi vera eſſet communis ſententia; ſuperuacuô caueretur, vt quod mercedis nomine á conductore exigeretur,emptori accederet in dicta.l.ſi cum fundum. in princip.D.de contrahen empti.cum ex eo pacto non cedantur, nec tranſeāt actiones vtiles,ſed adhuc venditor exigere debeat, vt ſatis ea lege conſtat. Nec ſecundùm eam communem ſententiam : quæ habet, quicquid exegerit venditor à conductoribus, reſtituendum emptori eſſe,etiā ſi id non paciſcatur, opus eſſet Iuriſconſulto in dict.l.ſi cum fundum.pactum illud ſupponere, vt doceret id, quod principaliter intendit in ea lege, de bona fide & diligentia in exigendo præſtanda : cum & neceſſaria quoque foret ea doctrina,quamuis de illo pactū non eſſet,ſi vera foret communis doctorum ſententia.

37 Nec obſtat,* quod negari nó poſſit, quin iſte venditor, qui locauerat, mercedes ac penſiones iſtas percipiat propter rem venditam, quæ ſua eſſe deſierit: ac proinde æquum iuſtumque ſit, eum reſtituere rei domino, prout reſtituitur in dicta. l. ſi nauis. D. de rei vend. & . dicta. l. ſi vrbana prædia. D. de condict. indebit. quia illa quidem conſideratio bona eſt,vbi poſt rei venditioné,eam locaſſet venditor: quia tunc verum eſt, quicquid ex ea locatione venditor percepiſſet ante moram emptoris circa pretij ſolutionem, reſtituturū eſſe eum emptori cū reliquis fructibus, quia cuius eſt periculum rei, eiuſdem debet eſſe commodum,& probat tex.in dict.§. ſi fructibus. verſ.item ſi quid.& infra in.§.ſi quod.eiuſdé legis. quæ iura ſic intelligo.iuncta.l curabit.cū notatis. C.de acti.empti. Cæterùm in hac noſtra ſpecie,in qua à principio (vt verus rei dominus) rectè locauit venditor ante venditioné, de qua loquitur tex.in. d.verſ.ſi in locatis.ego nó video, cur ſibi non exigat,quod ex cōtractu à ſe ante venditioné facto in poſterū adquiſierit:cum pactus fuerit in venditione, quód emptor conductoribus habitationem concederet, & agri locationi ſtaret nullo verbo, facto de penſionibus, iuxta dictá. l.ſi mercedem. §. ſi habitatoribus. D. de action.emption. & .l.ſi merces.§.1.D. locati. propter quod pactum veriſimile eſt, viliùs venditam rem eſſe ex dicta. l. fundi partem. D. de contrah. emption. cum ſupra notatis. Itaque

abſque

abſque dubio errare eos intelligo, qui dicunt in ſpecie dicti. §. ſi habitatoribus. mercedem habiturum eſſe emptorem, prout ex Romano ſing. 27. notat Couarruuias vbi ſupra. numer. 5. quia immò, ſi nihil aliud dictum ſit, ſeruanda erit deciſio textus in dicto. §. ſi fructibus. verſic. ſi in locatis. ſecundú quæ ſupra explicuimus.

38 Nec * iterum prædictæ reſolutioni obſtat text. in. l. fina. per totam. D. de iur. fiſci. vbi penſiones debentur emptori. per quem text. in varias ſententias itum eſt per doctores, vt refert Salycet. in dict. l. Iunianus. §. ſi fructibus. nam licet Bartol. ibi, præcipuè in. §. fina. illius legis finalis, ſpeciale quod eſſe intelligat, propter fiſcum, quem refert & ſequitur Couarr. in dict. cap. 15. num. 5. verius eſt cum Salyceto in dict. §. ſi fructibus. num. 8. nullum ſpeciale eſſe in eo. §. fina. quòad penſionum adquiſitionem attinet, inter priuatum & fiſcum de iure communi, niſi expreſsé aliud caueatur, vt probat textus in. l. 1. C. de petit. hæred. ideò ergo in dicta. l. fin. in princip. D. de iure fiſci. æquè accipit emptor penſionem & fructus, nulla facta diſtinctione contra id, quod traditur in dicta. l. Iulianus. §. ſi fructibus. D. de actio. empti. quia ibi pactus non eſt venditor, vt emptor locationi ſtaret, ac proinde cum rectè poſſet de iure communi emptor ille colonos expellere, & fructus rei ſibi percipere, iuxta dictam. l. emptorem. C. de locato. quo facto eueniret, vt fiſcus venditor nedum penſiones non perciperet, vt ſupra aduerti. numero. 35. ſed & à colonis conueniri poſſet ex conducto, eo quod vti frui non liceret eis re locata: nouam ſententiam induxerunt Papinianus & Meſius relati per Paulum I. C. in. d. l. fin. ſcilicet, vt eo caſu fiſci fauore deberet emptor locationi ſtare, etiam inuitus, & penſionem, quæ inde deberetur, ſibi percipere, ne fiſcus colonis teneatur, & emptoris abeſſet iniuria: idque ita obſeruatur, ac ſi ſpecialiter hoc ipſum in emendo conueniſſet: exque illorum Iuriſconſultorum ſententia factum ius eſt ſpeciale pro fiſco, de quo agit Gregor. Lupus in dicta. l. 19. verſic. *dos caſos*. tit. 8. par. 5. At verò, ſi à principio venditionis ita ex fiſci parte cautum eſſet, vt emptor teneretur locationi ſtare dubium non eſt, nec de eo caſu in illa lege dubitatur, quin habiturus eſſet fiſcus omnes penſiones, quæ ex ea locatione deberétur, quamuis ſpecialiter de earum adquiſitione non paciſceretur, ex traditis ſupra ad dictam. l. Iulianus. §. ſi fructibus. verſi. ſi in locatis. Aduerte autem ſpeciale non eſſe in fiſco totum, quod traditur in dicta. l. fin. in prin. ſed id ſolú, quod emptor, vel inuitus quidé teneatur ſtare locationi, cuius contrariú obſeruatur in venditore priuato, niſi cú ea lege vénderet, ex. d. l. emptorem. Cæterum id, quod dicitur in eadem. l. fin. emptorem ſtantē locationi penſiones debere percipere, ſine dubio obſeruabitur in quacunq; alia venditione per priuatú facta ſimpliciter ſine pacto adiecto de ſtádo locationi: quia tunc, cùm rectè poſſet emptor, ſi vellet, locationem illudere, & efficere expulſo colono, ne ex ea penſiones debeátur, iuxta dictam. l. emptorem. quo facto, nedum venditor non conſequeretur penſionis commodum, ſed & non leue damnum ſentiret à colono conuentus in id, quod eius intereſſet re ſibi locata vti frui non licuiſſe, ex. l. ſi merces. §. 1. D. locati. & d. l. 19. Partit: fit conſequens æquiſsimum, quod ſi ſponte ſua velit emptor locationi ſtare, totum eius commodum ſi habiturus,

turus ceſsis actionibus, aut penſionibus reſtitutis per venditorem, cuius ille negotium vtilite regit, vt conſtat ex prædictis, prout rectiſsimè contra Fulgoſium in dict. §. ſi fructibus. animaduertit Couarru. vbi ſupra. numer. 5. in fin. cuius animaduerſio mirificè comprobatur ex prædicto vero intellectu dictæ. l. fin. D. de iure fiſci. in cuius textus ſpecie vera eſt communis doctorum ſententia, quam in terminis textus in dicto. §. ſi fructibus. verſi. ſi in locatis. falſam eſſe demonſtrauimus.

39 Sed & illud tota,* quod diximus penſiones deberi emptori, qui libenter & ſponte ſua, non lege venditionis coactus, locationi ſtetiſſet, iuxta verum intellectum dict. l. fina. intelligendum quoque eſſe, etiam ſi inuitus non quidem propter pactum expreſſum á venditore poſitum de ſtando locationi, ſed propter hypothecam, quam conductor haberet in re ſibi locata, emptor locationi ſtaret, iuxta latè reſoluta per Tiraquel. de retract. conuentio. §. 3. gloſſ. 1. numer. 4. & Ioann. Gutier. in repeti. l. nemo poteſt. numer. 44. de legatis. 1. & Couarru. libr. 2. variar. reſo. capit. 15. quia tunc, cum emptor rem illam vt vacuam & liberam emerit, in id quod intereſt, agere poterit aduerſus venditorem, ſi res ſibi vendita non tradatur, quod interdum vltra penſiones egredietur, ſi pluris intereſt rem habere, quam pēſio valet, iuxta textum & notata in. l. 1. in princip. D. de actio. empti.

Cæterum vt hæc materia omninò intelligatur, aduertendum eſt quod ſuperius diximus circa dictam l. Iulianus. §. ſi fructibus. verſi. ſi in locatis. D. de actio. empti. & circa dictam. l. fin. in princ. D. de iure fiſci intelligēdum eſſe, vbi de tota locationis penſione dubitatur, vt quia totum locationis tempus poſt venditionem trāſactū & decurſum eſt: quod eueniet eo caſu, cum ſtatim poſt rei locationem paruo tempore trāſcurſo, cuius nulla debeat eſſe conſideratio, putà vnius, vel quinque dierum venditio eiuſdem rei contracta fuerit. Quo caſu iam diximus, quod ſi venditor pactus eſt, vt emptor ſtaret locationi, venditori cedent penſiones, qui locauerat, iuxta dictā. l. Iulianus. §. ſi fructibus. verſ. ſi in locatis. ſi vero pactus nō eſt de ſtādo locationi, omninò emptori cedant, cuius voluntate conductor fruitur re locata, ceſsis quidem actionibus per venditorē, vel eo reſtituente quod exerit, iuxta dictā l. fina. in princip. ſic verè intellectam. D. de iure fiſci.

40 * Tertius verò caſus eſt ille, cum poſt aliquod, vel maius tempus locationis tranſactum, res locata vænierit: & de hoc habemus textum expreſſè decidentem in prædicta. l. fina. §. fina. de iure fiſci. vbi inquit Paulus I. C. quod quamuis aliquod locationis tempus trāſierit, immò aliqui fructus fuerint à cōductore percepti eo tempore, quo venditio eius rei celebratur, nihilominus, ſi totum tempus locationis tranſactum non eſt, ſed adhuc conductor poſsit, & debeat iuxta locationis contractum re vendita vti frui, ac proinde dies ſoluendæ pēſioni præfinitus nondum venerit, adhuc tota penſio totius anni & tēporis cedere debet emptori, qui ſimpliciter emiſſet, ſine pacto quod locatio ni ſtaret, iuxta thema illiuſmet. l. fi. in princi. quo retento proſequitur materiam & dubitationem Iuriſconſultus in dicto. §. fin. agit enim manifeſtè de eadē facti ſpecie, de qua ſupra tractauerat. Et ratio illius deciſionis eſt pulcherrima, quę colligitur ex ijs, quę dixerat Iuriſconſultus in princip. illius legis: quia cum eo etiam caſu, de quo in dicto. §. fina. ſi emptor nollet

ſtare locationi, ſed colonum exepellere, prout commune ius erat etiam in fiſco antè priuilegium ibi introductum, vt ſuperius diximus ex dicta.l.emptorem.C.de locato.non poſſet fiſcus, nec alius priuatus venditor poteſt, integram penſionem, immò nec eius partem, exigere à colono, cui in totum re locata frui & vti non licuiſſet, donec ei ſatisfeciſſet venditor de totali intereſſe, quod poſſet propter non perfectam, nec conſummatam locationem petere: quodque interdum, immò ſemper aliqua fructuum parte nondum collecta & ab emptore occupata iure dominij, penſionis quantitatem excederet, iuxta dictam. l. ſi merces. §.1.D. locati. iuncta dict. l. 1.in princip. D. de actio.empti.vel eius partis quantitatem ſuperaret, quæ pro rata tranſacti temporis ex penſione deberetur venditori, iuxta tradita in dict. l.19.ibi: *Quanto tiempo fincaua, que ſe deuia della aprouechar*, & ibi gloſſ. verbo. *Del loguero*, titul. 8. partit. 5. rectiſſimè dictum eſt à Paulo iuriſconſulto in dicto. §.fina. penſionem integram etiam pro parte tranſacti temporis emptori acceſſuram, qui locationi ſtetiſſet: & hic eſt veriſsimus ac proprius intellectus illius textus in dict. l. fin. §.fina.D.de iure fiſci.qui mirabiliter confirmatur & apertior fit ex optima illa coſideratione, quam circa eum textum tradit Couarru. dict. libr. 1. variar. capit.15. numer.5.verſicul. quin & illud eſt conſiderandū: nempè quod in eo. §.fin.adhuc conductor debeat re locata frui ad alios fructus colligendos, quamuis alteros percepiſſet: alias enim, ſi iam perfecta locatio eſſet, & eius tempus tranſactum, nullamque ideò emptor patientiam præſtaret: nulla ratio foret, cur ei deberetur penſio locationis finitæ, quamuis eius dies non veniſſet, nec de eo caſu potuit loqui.I.C. in eo text. Poſſet autem ille caſus quotidie contingere: nempe quod longior dies aſsignetur ad ſolutionē penſionis, & quàm ſit ipſum tempus locationis: & iam ego vidi ex facto in quodam homine, qui conduxerat vineas pro certa pecunia in ſingulos annos: conuenit autem, vt merces cuiuſque anni non ſolueretur, niſi poſt collectum fructum (quo quidem facto ſinguli quique anni finiebantur) & poſt proximum diem Paſchatis Reſurrectionis Domini, quo iam die poſſet emptor vinum factū, vel aliquam eius partem vendidiſſe, & retractam ex fructibus pecuniam ſoluere. Pone ergo caſum iuxta hanc locationis ſpeciem, quòd poſt collectum vltimum fructum, & ita totum tempus locationis finitum, dominus vinearum vendidit eas alicui, & nihil dictum eſt de penſione, quæ in ſequenti die Reſurrectionis Dominicæ pro vltimo locationis anno ſoluenda eſſet: habebitnè eam emptor iuxta textum in dicta. l. fin. D.de iure fiſci. an venditor? & certè proculdubiò exiſtimo, quod venditor eam habiturus eſt, non emptor, qui ſtatim re ſua fruitur, nec patientiam aliquam præſtat: Nec iſto caſu habebit locum deciſio textus in dicto. §.fin. qui loquitur, vt dixi, cùm adhuc poſt collectos fructus aridos, aliqui liquidi, vel aliàs eſſent à conductore colligendi, & emptor patientiam præſtaret ſine vllo pacto & lege venditionis, prout rectè conſiderat Couarruuias vbi ſupra. quicquid generaliter penſionem, cuius dies non veniſſet, emptori eſſe ſoluendam dixerit Dynus, à quo rectè diſcedit Bartolus in dicto. §. fina. quamuis cum Dyno tranſeat Angelus

gelus in.l. diuortio. in princ.nu.5. D. ſoluto matrimonio.

Ex qua vera reſolutione, ac vero intellectu dict. l. Iulianus. §. ſi fructibus. D. de action. emption. & dictæ.l.fina. §.fin.D.de iure fiſci.multi doctorum errores, qui ex illarum legum ignoratione dimanarunt, corrigendi & emendandi ſunt. Et pri-

41 mo * conſtat falſam eſſe ſententiam eorum, qui exiſtimant in ſpecie.l.ſi mercedem. §. ſi habitatoribus. D. de actio. empti. penſiones omnes emptori cedere: quia immò, vt ſuperius animaduerti. numero. 36. in fine. potius eas habebit vēditor, qui in vēditione pactus eſt, ne emptor colonos expellat, donec eorum locationes finiantur: ex vero intellectu dictæ. l. Iulianus. §. ſi fructibus. verſic. ſi in locatis. itaq; illud pactum de ſtando locationi per emptorem, nedum operabitur, vt venditor nō teneatur colonis expulſis, iuxta dictam. l. ſi merces. §. 1. D. de locati. ſed & illud quoque, vt quamuis rem illam vendiderit, adhuc ipſe fruatur locationibus, quas in vēdendo excepiſſet: niſi aliud nominatim conueniſſe proponatur, vt tradit textus in dicto verſ. ſi in locatis.

42 Secundò conſtat, * falſam eſſe, & impertinentem doctorum diſtinctionem inter res, quarum fructus ſemel & ſimul ex toto anno colligūtur, vt fundus & vinea: & eas res quarum fructus quotidie percipitur, vt domus: prout diſtinguit Salycetus in dicto. §. ſi fructibus. & ex communi ſententia tradit Couarruu. dicto. capit.15.numer.4. dicentes, quod in his vltimis rebus pro rata temporis eſt diuidenda penſio inter emptorem & venditorem: quod eſt apertè falſum ex dicta. l. fina. §. fin. vbi expreſſe, quamuis pars fructuum fuiſſet collecta, adhuc tota penſio debetur emptori, qui patientiam præſtat donec locationis tēpus finiatur, vt ſuprà explicuimus. Itaque indiſtinctè in quibuſcunq; rebus locatis, modò locatio finita non ſit, ſeruanda eſt illius. §. fin. deciſio, quæ videtur & eſt generalis.

43 Tertio cōſtat,* quod textus in dicta. l. fin. §. fin. D. de iure fiſci. non eſt ſpecialis in fiſco venditore, ſed & in quocunque alio priuato venditore procedit, qui rem vendidiſſet ſimpliciter ſine pacto, quod emptor ſtaret locationi: quia vt ſuperius dixi ad principium illius. l. fi. iuſtum & æquū eſt, vt emptor, ex cuius patientia & voluntate conductor fruitur re locata, commodum penſionis obtineat: quæ ęquitas & iuſtitia tradita in fiſco venditore in dicto. §. fina. à fortiori ex eadem æquitatis ratione ſeruanda eſt in quocunque alio priuato. Solùm ſtat differentia in eo, quod vendente fiſco, emptor tenetur, velit nolit, locationi ſtare, & pēſionibus fruitur, vt expreſſum eſt in dicta. l. fin. in princip. & ſuprà dixi: at vendēte alio priuato, non tenetur emptor locationem pati, etiam penſionibus fruiturus, niſi velit, vt eſt regula in dicta. l. emptorem. C. de locato. & in hoc ſtat ſpecialitas dictæ. l. fin. in princip. & in. §. fin. quam aliter & malè intellexit Bart. ibi.

44 Quartò conſtat, * quod textus in dicto. §. fina. generaliter procedit in quocunque venditore, qui rem ſuam antea locatam vendidiſſet ſine pacto, quod emptor locationi ſtaret: aliàs enim, ſi illud pactum ſit per venditorem, fiſcum quidem vel quemcunque alium priuatum, omninò habere debet penſionem locationis, nedū pro rata temporis iam decurſi, ſed & integrā, iuxta ea quæ tradidimus ſupra ad

ad dictam. l. Iulianus. §. ſi fructibus. verſic. ſi in locatis. D. de actio. empt. quicquid aliter doceat Bartolus in. d. §. fin.

45 Quintò & vltimo conſtat,* quod textus in dict. §. fin. nedum procedit, vbi penſio vnica eſſet ſtatuta pro omnibus fructibus colligendis in toto anno, ſed etſi diuiſa ſit, & taxata certa penſionis ſumma pro quolibet fructu: quia ſi id actum eſt, vt non ſolueretur penſio, nec aliqua eius pars, niſi poſt finitum tempus locationis, & venditio facta ſit antequam finiatur, & dies ſolutionis veniat, atq; ita emptor paſſus ſit locationem finiri, iuxta textum in dicto. §. fina. ſecundùm verum eius intellectum: ei debebitur tota penſio, vt indiſtinctè tradit textus in eo. §. fin. quia licet penſio tempore contractus locationis diuiſa fuerit pro ſingulis fructibus, ex ea conuentione apparet, quod donec impleta ſit & tota locatio perfecta penſio cum effectu non debetur: regulariter enim non datur propter ſolam adquiſitionem fructuum, quia id ſecundariò venit in locatione, ſed propter patientiam, quæ à locatore præſtatur, vt conductor re locata vtatur & fruatur, vt reſoluimus ſupra cap. 2. num. 6. quicquid ſuæ mentis æquitatem conſulendo, & iura relinquens in prędicto caſu diſtinxerit Salycetus in dicta. l. Iulianus. §. ſi fructibus. numer. 9. in fine. D. de actio. empti. præſertim, quia licet penſio diuiſa non ſit pro ſingulis fructibus, ſed vnica pro toto anno locationis promiſſa, adhuc pro rata temporis diuidi ſolet á lege, vt habetur in dict. l. 19. in princip. tit. 8. part. 5. quam quidem legalem diuiſionem cùm non admiſerit Iuriſcõſultus in dicto. §. fin. nec admittenda quidem erit illa altera conuentionalis, quia eadem vtroque caſu verſatur ratio, ſi modo dies ſolutionis non aſſignaretur ex conuentione pro tempore collectionis cuiuſque fructus: quia tunc optima erit Salyceti diſtinctio, & ceſſabit ratio & ſpecies text. in dict. §. fin. putà hoc caſu: locaui tibi fundum centum aureis pro vno anno, ex quo quidem fundo ſecundùm eius naturam collecturus eras duos fructus diuerſis temporibus, iuxta ea quæ tradit Couarru. & notauimus ſuprà ad ſpeciem tex. in. d. §. fi. & ita conuenit inter nos, quod dimidia pars pecuniæ deberetur ratione fructuum, qui primi eſſent colligendi, & ſtatim poſt perceptioné ſolueretur mihi, & altera pars pecuniæ deberet & ſolueretur poſt collectionem eorũ fructuũ, qui vltimo loco perciperentur: certè iſto caſu, ſi poſt collectos fructus priores, & ita poſtquã venerit dies ſolutionis dimidiæ pẽſionis iuxta. l. cedere diem. cum materia. D. de verb. ſignifi. ego vendidiſſem fundũ Titio certo pretio ſimpliciter ſine pacto de ſtando locationi, dubitandum non eſt, quin iſte emptor habiturus, ſit dũtaxàt partem penſionis, quę pro pter fructus colligendos in eo fundo deberetur: non autem eam, quę deberetur iam cũ effectu propter fructus collectos: quia illius quidem iam dies ceſſerat & venerat, & ita ſumus extra terminos illius. §. fin. ibi. *Si nondũ dies penſionis veniſſet*, & cum iſtis remanet ſatis intellecta & explicata illa quæſtio de penſione, quam non rectè doctores tractauerunt in locis & legibus ſupra allegatis, quarum ex prædictis habes verũ & ſincerum intellectum.

SED Ad noſtram quæſtionem de gabella (propter cuius ingreſſum & reſolutionem hunc totum lapidem voluimus) redeundo, circa textum in dicta. l, inſulam. 13. D. qui

D. qui potiores in pign. habe. ſic bre-
46 uiter reſoluo: * Quod aut pactum eſt ibi de ſtando locationi per emptorem: & tunc illud ſolum æſtimabitur: quia, vt reſoluimus, ex eo prouenit, vt venditor penſionem rei locatæ conſequatur iuxta text. in dict. §. ſi fructibus. & illud pactũ vlterius adiectũ, de quo apparet in dicta. l. inſulam. ſcilicet de lucranda per venditorem penſione prioris anni, tanquam ſuperfluum & inutile venditori, æſtimandum non eſt, nec erit pars pretij iuxta notata ad dictam. l. fundi partem. D. de contrahend. emption. quia nihil intereſt venditoris illud paciſci, qui ſine eo pacto habiturus eſſet penſionem: immò illud ſecundum fuit modificatiuum prioris pacti, quo de ſtando locationi per emptorem pactum eſt, & magis videtur illud ſecundum in fauorem emptoris adiectum, quám venditoris cauſa: quia, vt ex præhabita reſolutione patet, ſi adiectum non eſſet, totius locationis penſiones omnium annorum habiturus eſſet venditor ex dict. l. Iulianus. §. ſi fructibus. per totum. D. de actio. empti. iuxta verúm illius intellectum ſupra traditum. Cæterûm ſi in dict. l. inſulam. adiectum non eſt pactum de ſtando locationi per emptorem: cum eo caſu, niſi illud de lucranda prima penſione ſpecialiter conueniſſet, nihil foret habiturus venditor ex ijs, quæ reſoluimus ſupra ad dictã. l. fina. in princip. & in. §. fina. D. de iure fiſci. vtile videbitur eſſe illud pactum, & pars pretij dici poteſt, ac proinde æſtimandum ex dict. l. fundi partem. cum ſuprà notatis. Sic fiet, vt nedum ex mille in pecunia ſolutis nomine pretij, ſed & ex viginti, quæ ex vno, vel altero pacto venditori perueniunt, in omnem euentum Regalis decima debeatur in ſpecie dictæ. l. inſulam. D. qui potiores. ideò autem totam illam longam quæſtionem de lucranda penſione, tam latè & abundè explicuimus, vt rectè intelligeretur in noſtra materia, vnde eſſet petenda æſtimatio pacti & intereſſe illius in dict. l. inſulam. vt pretium venditoris, & regalis decima augeretur ex pacto.

Putereà ex ſupra reſolutis in hac materia circa dict. l. fundi par-
47 tem. D. de contrahend. emption. * eleganter quæro de ſpecie textus in l. Iulianus. §. idem Iulianus. D. de actio. empti. vbi venditor in venditione fundi, ita legem conſignauit: ſi qua tributorum, aut vectigalis, indictionisvé quid nomine, aut ad viæ collationem præſtare oportet, id emptorem dare, facere, præſtareq; oportere. Quæro igitur, an ex eo pacto rei pretium augeatur, ita vt quantum ex prædictis cauſis pacto comprehenſis, emptor præſtiterit, tanti pluris fundum ſuum vendidiſſe venditor videatur, vltra pretium in pecunia præfinitum: vt ex vtriuſque ſummæ computatione Regalis decima deducatur, quod ita faciendum eſſe, expeditum videtur ex reſolutis ſupra, numer. 19. Sed certè quæſtionem iſtam eleganti & neceſſaria diſtinctione definio: quia aut onus illud, quod ex pacto ſoluturus eſt emptor, tale eſt, quod ſi de eo nominatim non conueniſſet, minimè emptorem nec rem venditam ſequeretur, niſi fortè ex acceſſoria hypothecæ obligatione, ſed omninò & principaliter foret à venditore ſoluendum, vt quia ad id perſonali ſua & principali obligatione teneatur: putà ſi pactus ſit, vt emptor ſoluat creditori ſuo aliquam pecuniam, propter quam res ipſa vẽdita eſſet hypotheca, iuxta no

tata,

tata, ſupra cap.10. num.22. vel quod
gabellę nominę deberetur ex ea ven-
ditione: iuxta notata ſupra hoc capi-
te, numer.19. & tunc dubium non eſt
ex ſupra reſolutis, quin tale pactum
pretium rei augeat, & per conſequés
ex eo quoque Regalis decima com-
putetur: quia tantum ex eo pacto vi-
detur percipere, in quantam pecuniá,
pro qua erat perſonaliter obligatus,
propter illud pactum venditor libe-
ratur, ex. l. mortis cauſa capitur. §. fi-
na. D. de donat. mortis cauſa. & ijs,
quæ ſupra reſoluimus, num. 29. Sin
autem illud onus, quod ex pacto ven-
ditionis ab emptore præſtatur, tale
eſt, quod licet in pactum non eſſet de
ductum, adhuc rem venditam ſeque-
retur, vt quia eſſet onus reale in nul-
la perſonali venditoris obligatione
conſiſtens: & ſic neceſſariò ab ipſo
emptore non autem á venditore eſ-
ſet ſoluendum: veluti quod tributi,
vectigaliſvé, & cenſus nomine debe-
retur ex ipſa re vendita, iuxta.l. 2.C.
ſine cenſu, vel reliquis. dicendùm eſt,
quod illud pactum rei pretium non
auget, cûm nihil videatur venditor
ex eo recipere, qui à nulla ſua obligá-
tione liberatur, ſed potiùs rem ipſam
venditam diminuit, & ſolum adie-
ctum eſt, vt emptor intelligat non ſe
liberam, ſed eo potius onere graua-
tam & ſeruientem rem emere; ne ta-
cito onere per venditorem, is con-
ueniatur postea ab emptore, quaſi
eum deceperit, vt factum eſt in dicta.
l. Iulianus. §. idem, Iulianus. D. de
actio. empti. iuxt. l. 3. D. de crimi. ſtel-
lio. & l. 63. vbi Gregor. Lup. tit. 5. par.
5. Vnde conſequitur, quod ſi tibi ven-
didero fundum quingentis aureis, &
vltra eo pacto ac lege, vt céſum alio-
rum quingentorum, vel alterius ſum-
mæ, quem ſuper eo fundo conſtitue-
ram in fauorem Titij, recognoſcas
& ſoluas: non niſi pro quingentis il-
lis aureis, quos recipio, contracta vé-
ditio eſſe videatur: nec illud pactum
de agnoſcendo & ſoluendo redditu,
quo res erat vitiata, pars pretij erit,
aut æſtimari oportebit ad augmen-
tum decimæ, iuxta ſuperiùs notata
ad dictam.l. fundi partem. D. de con-
trah. emptione, quia illud ſolum ſer-
uit, & adiectum eſt ad detegendum
rei onus, quod antea erat, non ad
imponendum aliquod emptori, qui
accepta illa re conſueta neceſſario
erat obligandus ex. l. fin. C. ſine cenſu
vel reliquis. de cuius materia vide De
cium conſ. 285. in. 2. parte conſ. Atq;
ita ex prædictis intelliges verisſimú
eſſe, quod tradidimus ſupra cap. 10. ex
numer. 16. & ad innumeras alias quæ-
ſtiones, quæ in hac materia poſſunt
quotidie contingere, valde & perpe-
tuò nota hanc doctrinam & diſtin-
ctionem, quia elegantiſsima eſt & ve-
riſsima.

Tandem pro complemento huius
48 materiæ & capitis,* attétiùs animad-
uerte, alias res eſſe præter pacta, quæ
ex doctorum ſententia, vel augeant
pretium in venditione, vel minuant;
quarum vtilis fortaſſe videbitur diſ-
quiſitio ad computationem decimæ,
ſicut & neceſſaria viſa eſt doctoribus
ad computationé dimidiæ circa. l. 2.
C. de reſcin. vendit. præcipuè Tiraq.
qui in præfatione retractus conuen-
tio. nu. 23. preces numerat in partem
pretij, vt ſi paruo pretio â te emi per
preces, veluti ſi quod valebat decem,
quatuor aureis emiſſem, non vi-
dear leui emiſſe mercede, ſed intra
dimidiam potius, vt locus non fiat
deciſionem dict. l. 2. C. de reſcin. ven-
dit. ergo ſicut ea lex locú non habet,
quia pluris, quám quatuor, emiſſe vi-
deor, & ille videtur védidiſſe: apertè
conſequitur, vt ex pluribus, quá ex il-
lis quatuor quos ego dedi & véditor
recepit, Regalis decima debeatur. pre
cibus

cibus ſcilicet æſtimatis, prout de pacto in venditione poſito ſuperiùs diximus, num.19. Verùm hoc prudenter reijcit Pinellus in dicta. l.2. in.3. parte. capit. 4. numer. 21. cui adhæreo.

49 Sed & certum eſt,* quod cum quis inuitus vendit rem ſuã, aut emit alienam, rem ipſam aut pretium minuit ea qualitas, vt vel cariùs, vel viliùs emiſſe, aut vendidiſſe videatur, quàm pecunia pretij demonſtat, vt ex.l. itẽ ſi verberatum. §. 1. vbi Angelus. D. de rei vendic. & .l. non enim. D. de rerum amota. tradit Gaſpar Caballinus, ſeu Molinæus de vſuris quæſtio. 5. nu. 126. Si ergo rem centum aureorum, inuitus vendidi tibi centum & decem aureis, non niſi centum vendidiſſe videor: quia hoc ipſum, quod inuitus vendidi, pretium conuentum minuit, vt non niſi iuſtis centum aureis vendidiſſe videar, decem autem in remunerationem inuitæ voluntatis cedere cenſeantur: igitur nõ integra decima ex toto pretio recepto fiſco ſoluenda eſt, ſed ex iuſtis illis centum duntaxat. Ex qua doctrina & reſolutione eleganter inferri poteſt ad textum in.l.2. ibi: *Tenudo es por derecho, de le dar ante buen cambiò, que vala tanto o mas*, titu.1. part. 2. vt intelligas: quod ſi eueniat, aliquid te inuitum vendere, coactum á lege, vel iudice, & ea ratione ſecũdum prædictæ legis partitæ deciſionem data ſit tibi aliqua pecunia, vltre iuſtum rei pretium, gabellam debebis ſoluere ex pretio iuſto duntaxat: quia id tantum vt pretium datum eſt, non autem ſolues ex eo, quod vltra iuxtum rei valorem acceperis: quia veré non pro re ipſa datum eſt, cùm non tanti valeat, ſed pro remuneratione & ſatisfactione inuitæ voluntatis tuæ, qui coactus & prȩter voluntatem tuam rem vendidiſti, quod eſt regulariter prohibitum. l. inuitum. C. de contrahen. emp. immò in humanum. l. quàmuis in fine. D. de pigno. actio. Atque ita intelligi & limitari debet, quod trademus infra cap. 19. num. 98. nempé, vt licet verum ſit, prout ibi reſoluimus, eumquoq;, qui inuitus & coactus vẽdiderit, à gabellæ onere non excuſari noſtro iure, intelligatur quidem, vt decimam ſoluat eius pecuniæ, quã vt verum rei pretium accepit, nõ autẽ eius, quæ vltra iuſtum valorẽ data ſit ex ſupradictis, quamuis tota illa pecunia indiſtinctè nomine pretij detur. Caſus eſt, in quo res iſta exemplificari rectè poteſt in.l.3. tit.11. libr. 1. Recopil. Cæterũm ſi res vendatur iuſto ſuo pretio, etiàm per inuitum, nihilque venditori datum ſit, vltra verũ rei valorem; proculdubio dicendũ eſt, minuendam non eſſe Regalem decimã, ex ea cauſa, quòd propter coactam voluntatem minoris videatur vendidiſſe, quia eo caſu totum, quod datum eſt, pro re ipſa potius, quæ tãti valet, quàm ex aliqua alia contemplatione datum apparet.

Summa capitis decimi ſexti.

1 *IMpenſæ venditionis, an pretium & gabellam minuant, quod in vtramq; partem diſputatur.*

2 *Traditur optima diſtinctio Bartoli in hac quæſtione.*

3 *Reſoluitur prædicta quæſtio iuxta verba legis gabellariæ.*

4 *An promiſſa pretium venditionis & decimam minuant.*

5 *Refertur Ioannis Parladorij reſolutio in ea re.*

6 *Promiſſa non minuere pretium, nec gabellam, vt verius reſoluitur.*

7 *Qualiter emptor, qui pluris licitatur, lucrari*

creari debeat promiſſum, declaratur.
8 *Quare promiſſa in vſu recepta ſint.*
9 *Quod dediſti mihi, vt pro te fideiuberē, non imputatur in eo, quod pro te ſolui ex fideiuſsione.*
10 *Cùm præco dicit pretium rei quantum ſit oblatum, vt veniat alius, qui pluris licitetur, non oportet promiſſum datum exprimere.*
11 *Pōderatur ratio. l. 6. tit. 13. lib. 9. Reco.*
12 *Licitum eſt promiſſa dare in locatione & venditione rerū minoris, aut Reipublicæ.*
13 *Traditur, cuius effectus ſit promiſſum dare in venditione priuata ſine ſubhaſtatione.*
14 *Ponderatur doctrina Bartoli pro ſententia autoris.*
15 *Non rectè allegantur aliqua iura ciuilia per Parladorium pro ſua reſolutione, de qua ſupra nu. 5.*
16 *L. ad veterani. §. ſi cui. D. ad leg. Falcid. & l. non amplius. de legatis. 1. videntur pugnare.*
17 *Bart. & gloſ. rectam differentiam cōſtituunt inter ea iura.*
18 *Ratio illius differentiæ explicatur.*
19 *Non omnino recte docuerunt Bartolus & gloſſa in materia illarū legum.*
20 *Veriſsimè conciliantur illæ leges, de quibus ſupra num. 16.*
21 *Deciſio textus in dict. §. ſi cui. non eſt ſpecialis in lege Falcidia. ſed in quocunq; legato, & fideicōmiſſo procedit.*
22 *Explicatur praxis illius textus in d. §. ſi cui.*
23 *Exponitur. l. 1. §. ſi quis creditori. D. ad leg. Falcid.*
24 *Notatur Emanuel Coſta circa intellectum dict. §. ſi quis.*
25 *Exponitur latè. l. ſi fundus legatus. D. ad leg. Falcid.*
26 *Si pecunia mihi legetur ſub modo, aut conditione, ſi domum meam, aut fundum heredi dedero: & re data pecuniam accepero: gabella non debetur.*
27 *Si ex iuſſu teſtatoris rem aliquam hæreditariam heres vendiderit, decima debetur contra Baldum & alios.*
28 *Reprehenditur Mexia Poncius in quodam eius conſilio.*
29 *Si hæres ex iuſſu teſtatoris vendiderit, illius hæredis vendentis, non iubentis teſtatoris perſona inſpicienda eſt in exactione decimæ.*
30 *Si venditio cōtrahitur in teſtamēto, vt cōtrahi poteſt, teſtatoris perſona inſpicitur, vt vel debeatur gabella, vel non.*
31 *Conciliantur doctores in reſolutione cuiuſdam quæſtionis, ſtante ſtatuto, quod ex legato gabella ſoluatur.*
32 *Traditur finalis reſolutio, & praxis circa præhabitam quæſtionem: de qua ſupra num. 4.*

Impenſæ, & promiſſa an ex pretio deducātur ad decimæ computationem.

CAPVT. XVI.

QVoniam conſtat decimam pretij venditionum ſoluendam eſſe, vt ſupra ſatis oſtendimus, quotidianum
1 & neceſſarium dubium eſt, * an toto pretio, quo res vænierit, quodque ab emptore ſolutum ſit, deduci debeat: an potius ex reſiduo preti, deductis prius impenſis, quæ ratione mercedum eorum, nomine domini vendidiſſent, aut propter itinera, vel in proxenetis, aliovè modo factæ ſint. In qua quæſtione illud magis videtur, quod tales expenſæ, & ſiquæ aliæ explicandarum venditionum cauſa fient, deduci debeant ex pretio venditionis ad rationem iſtius Regalis decimæ ineundam, argum. tex. in. l.

non amplius. de legatis. 1. Per quem dixit Baldus ibi, quod ſi debeat ſolui gabella ex legato, ſolum ſoluetur de eo quod onere legati deducto ſuperfuerit, quẽ ibi doctores ſequuntur. & plura in hanc rẽ allegat Dida. Segura in. l. ſi ex legati cauſa. col. 13. D. de verbo. oblig. & ita in ſpecie noſtræ quæſtionis & gabellæ tenuit Caſtellus in l. 70. Tau. verb. *El alcauala*, in additione. dicẽs, Alcaualã ſoluendã eſſe de precio rei vẽditæ, ꝙ reſtat deductis expẽſis in vendẽdo, per ea quæ ibi allegat & prædictã doctrinã notandã eſſe ad leges Quaterni Regij gabellarũ dixit Mexia Pontius idem expreſſe ſentiẽs, in pragmati. panis. cõc. 2. n. 94. & Baptiſta Villalobos in tract. comm. opi. litera. E. num. 3. ita ait: quod cũ Regia lex taxet gabellã in decima parte rei venditæ, illa decima pars intelligi debet deductis expenſis proxenetę & aliorũ, ita vt ſi vendita res eſt pro centum, & proxeneta decem habuit, nonaginta duntaxat cõputentur in precio, vt ab illis decima deducatur.

Sed in contrariam ſententiã illud mouet, quod ſicut decima prædialis debita Eccleſiæ cõputatur ſine deductione expenſarum, quæ fructuum ratione fiũt, vt probat textus, & ibi doctores, in. c. tua nos. c. Paſtoralis. cap. nõ eſt in poteſtate. de decimis. & alijs iuribus, cũ reſolutis per Rebuffum de decimis. quæſt. 11. nu. 3. & F. Domi. Soto libr. 9. de iuſti. & iure. quæſt. 4. arti. 2. ita etiã ſi quota pars ratione tributi fiſco debeatur, abſq; vlla expenſarum deductione ſoluenda eſt ob vtilitatẽ publicam, quæ in tributorũ ſolutione conſiſtit, vt expreſſẽ ait Auendanius de exequen. manda. 2. parte. c. 14. nu. 15. Matthæus de Afflictis deciſione. 252. nu. 7. reſoluit Tiraquel. de retra. ligna. §. 15. gloſ. 1. nu. 11. & tradunt doctores, præcipuè Paulus Caſtrenſis in. l. fructus. numero. 3. D. ſoluto matrimon. vbi inquit, quod ſi ex forma ſtatuti deberet fiſco ſolui gabellæ nomine aliqua quota pars de omnibus fructibus, qui colligerentur, deberet quidem ea ſolui nulla facta deductione expenſarum, prout in illa diuina decima obſeruatur: quia licet regulariter fructus computentur de deductis expẽſis, vt probat textus in dicta. l. fructus. in principio. & in. l. ſi á domino. §. fin. D. de petitio. hæred. & l. fundus, qui D. famil. erciſcun. vbi omnes Doctores notant. iſto caſu cõtrarium erit obſeruandum, eo quod ſtatutum tendit ad onerandum gabellã. & ſi expenſæ deducerentur, fieret aliquando, vt nihil ſupereſt, ex que gabella ſolueretur, vltra quod fiſcus & Eccleſia æquiparantur, vt illi doctores animaduertunt. Verùm tamen iſta ſententia, quam plurimi tenuerunt, valdè controuerſa eſt inter doctores, vt ad deciſionẽ noſtrę quęſtionis ſecura ſatis nõ videatur, prout conſtat ex relatis per additionẽ Doctoris de Salzedo ad Bernardũ Diaz, regula. 302. verſic. ſecundo limita, Baezam de decima. tutori præſt. capite. 29. numero. 2. & Ioannem Garſiam de expenſis & melioratio. capite. 1. numero. 20. vbi latè diſputant.

2 Vnde pro vera reſolutione noſtræ quæſtionis obſeruanda eſt elegans * diſtinctio Bartoli cõmuniter approbata in. l. ſed ſi hoc. §. cuidã. D. de cõditi. & domonſtrat. quam tradit etiã Alexander de Imola in dicta. l. non amplius. de leg. 1. & refert Rodericus Xuarez in lege Fori. tit. *De las arras*. nu. 5. videlicet quod ſi ita lege aut ſtatuto caueatur, vt ex pretio, quod ad venditorem peruenerit, vel ita ſimpliciter, vt ex pretio rei venditæ ſoluatur gabella ſex denariorum pro libra: ea ſolui debet deductis expenſis, quæ in proxenetis, aut ſubhaſtationibus,

bus, aliovè modo factæ erũt, quia pre
tium rei dicitur deductis expẽſis & la
bore, vt ait gloſ. fin. ad mediũ in. l. per
diuerſas. & ibi docet Bart. nu. 6. C. mã
dati. & iuxta hunc caſum procedunt
ea, quæ tradit Anto. Gometius. 1. to-
mo variar. reſolut. c. 12. nu. 25. & om-
nia allegata per Hiſpanos doctores,
vbi ſupra, qui in applicatione iſtius
diſtinctionis ad legem noſtram val-
dè errarunt.

Si autem lex, vel ſtatutum ita diſ-
ponat: vt ex pretio, quo res venierit,
prædicta gabella ſoluatur: tunc abſq;
vlla impenſarum deductione ex toto
pretio conuento, & per contrahẽtes
in venditionem deducto ſoluẽda eſt,
quia verum eſt, rem tanti venditã eſ-
ſe, argu. textus in. l. in quantam. §. fin.
D. ad legem Falci. quamuis non tantũ
propter impenſas factas ad venditorẽ
peruenerit, iuxta dict. l. non amplius.
3 & quæ dicemus infra nu. 32.* & hic
eſt caſus noſtræ legis gabellariæ, qua
de agimus: etenim in. l. 1. tit. 17. libr. 9.
Reco. ſic expreſſe deciditur, vt Rega
lis decima ſolui debeat ex toto pre-
tio, quo res vẽditę erunt, prout cõſtat
ex finalibus verbis illius legis, ibi: *De
todo el precio, porque vendieren*, & nota-
uimus ſupra in præfatione in ſcholio
ad eã l. 1. ver. *ex toto*. Igitur ad huius Re
galis decimæ cõputationem deducẽ-
dæ non ſunt prædictæ expenſæ, iuxta
cõmunem illam & veram Bartoli di-
ſtinctionẽ in dict. §. cuidam. ſed inte-
gra decima ſoluenda eſt ex toto & in-
tegro pretio venditionis, vt rectè te-
net Ioannes Parladorius libro rerum
quotidian. cap. 3. §. 7. nu. 46. vbi pon-
derat textum in. l. 18. tit. 17. lib. 9. Re-
cop. ſumpto argumento ab ſpeciali,
& hoc iure vtimur: licet vix id defen
di poſſe dicat. Ioan. Horoſcius huius
noſtræ legis primæ expreſsius loquẽ-
tis ignarus in. l. cum quædam puella.
§. quotiens. numer. 4. D. de iuriſdict.
omni. iudi. (non enim ſic expreſsè lo-
quitur. l. 2. in quat. gabella.) & licet
contrarium, exactè rem iſtam non
conſiderantes, tenere videantur Hiſ-
pani auctores ſupra relati in prin. n. 1.

Illa vero elegans, & difficilior quę
4 ſtio eſt: * an in cõputatione iſtius de-
cimæ ea ſint prius è pretio vẽditionis
deducẽda, quæ vulgus, *prometidos* ap-
pellat, veluti ſi centũ tibi dedero, vt
5 rem meam emas mille aureis:* & Ioa.
Parlador. vbi ſupra, qui hãc quæſtio-
nẽ propoſuit, exiſtimat cõputandam
eſſe decimam deducto eo, quod pro-
miſi nomine datum eſt à venditore,
ita vt regalis decima non ex integris
illis mille aureis, ſed ex nõgentis dũ-
taxat ſolui debeat, idq; videri ſentire
Bartolum in. l. quantitas. D. ad legem
Falcid. cuius, inquit, ſententia apud
omnes recepta eſt. Nec putat obeſſe,
quod impenſæ ad rationem decimæ
nõ deducãtur, vt ſupra diximus: quia
inquit, promiſſum illud ipſo iure mi-
nuit rei venditæ pretium. l. quod di-
citur. D. de impenſis in reb. dot. ait im
penſæ in rerum venditione factæ nę-
quaquam iure ipſo pretiũ diminuũt.
l. ſi non ſortem. §. ſi centum. D. de cõ-
di. indebi. & . l. ſi cognouerit. forte vo
luit allegare. l. ſi conuenerit. D. de pi-
gno. actio. neq; obeſſe quoq; putat
textũ. in. l. 6. tit. 13. lib. 9. Recop. nam
illic, inquit, alia ratione promiſſa hęc
in pretio computantur: hæc eſt illius
ſententia.

Ego autem contrarium exiſtimo
6 veriſsimum eſſe: * immò quod cum
lex gabellaria generaliter dicat & ſta
tuat, ſoluendam eſſe decimam totius
pretij, quo vendita res fuerit, prout
ſatis conſtat ex dicta. l. 1. titul. 17. libr.
9. Recopilat. & iam diximus ſupra.
numero. 3. nulla ratione dici poteſt,
quod promiſſum deduci debeat, quin
potiùs ex toto integro precio deci-
ma computetur, putà ex integris

illis

illis mille aureis, quibus res venierit. Nam licet centum data ſint emptori promiſſi mimine, veriſsimum adhuc eſt, rem mille vẽditam eſſe: nec enim illud promiſſum pretium minuit ipſo iure, ita vt in prædicta venditionis ſpecie nongentis duntaxat emiſſe videaris ex compenſatione tacita, quaſi id minus ego venditor ex re mea percepiſſe videar, iuxta dict. l. quod dicitur. in fi. pri. vt ille putat. Quod vel ex eo manifeſtũ fit, quia ſi pro promiſſa ipſo iure venditionis pretiũ minueretur, fieret, vt venditor ad nihilũ ex eo venditionis cõtractu teneatur, nec ad aliquid emptori præſtandum maneat obligatus, quin potius deducto eo, quod in licitatione promiſit, è rei pretio conuento, tanto minoris emptor ipſe licitatus eſſe videatur: atqui inde ſane proueniret hoc maximum abſurdũ, vt ſi alius pluris licitetur, iſte primus emptor nihil accipiat: quod planè falſum eſt, accipit enim promiſſum ſibi conceſſum cùm pretium obtulit, vt videmus quotidie obſeruari & probant. l. 3. & l. 23. tit. 13. libr. 9. Recopilat. & aliæ mille leges in quaterno
7 gabel. * ea iuſta ratione, quia iſtud ex alio, vel penè diuerſo contractu accipit: nempe, quia promiſſum ſibi eſt (vnde nomen accepit) ſi rem poneret in tali pretio, eamq; conditionẽ impleuit. Ita quod promiſſum illud non accepit emptor propter pretiũ, vel ratione pretij, ꝙ dat, quia fortè res illa vænalis tãti aut pluris valet: ſed accipit potius, propterea ꝙ tanti emit, ꝙ negotiũ aperto diſcrimine ab ipſa emptione & vẽditione diſtinguitur. Nã ſicut legatũ valet quãdo teſtator dãnat hæredẽ, vt tibi rẽ vendat ęquo & iuſto ſuo pretio. l. ſi æquo, de legat. 1. & legatũ & venditio ſecuta inter ſe manifeſte diſtinguũtur, quia ſcilicet ſine rei & pretij conſideratione, quæ ad inuicem ex iuxta cuiuſque æſtimatione adæquanda ſunt, & venditionẽ ipſam efficiunt, vltra eſt, & eſſe poteſt alia vtilitas cõſiderabilis, nẽpe emendi cõmoditas ab eo qui aliás fortè niſi ita coactus, nollet, vendere iuxta textũ in. l. ſi cui fundus. 54. de leg. 2. in qua quidem commoditate legatum cõſiſtit, vt latius infra explicabi-
8 mus, nu. 27. cum ſequentib. Ita * & in noſtro caſu ſine rei, aut pretij conſideratione, ex quibus venditio ipſa reſultat, conſiderari poteſt de per ſe alia vtilitas ex parte venditoris, quaſi vẽditionem præmuniens, ſcilicet commoditas quædam; quæ conſiſtit in eo, quod ſit aliquis, qui incipiat de re eius emenda, aut pluris æſtimanda agere, & pretium ponat commodum, aut commodius offerat, ſic vt alij animoſiores ad rem emendam, & pluris licitandum efficiantur, iuxta notata in. l. licitatio. in princip. D. de publica, vt quotidie experientia docet: propter quod non inepte dat vẽditor illud promiſſum. Atqui ita fit, vt quamuis emptio apud emptorem non manet, cum alius ſecundus emptor accedit, qui pluris licitetur maneat quidem apud eum actio & obligatio iam orta ad promiſſum: quia ex ſua parte impleuit, ponendo rem in eo pretio, quod offerre neceſſe fuit.

Item ſi decem mihi dederis, vt tuũ
9 debitum fide mea eſſe iubeam, * quod rectè fieri poteſt ex. l. hoc iure. §. Labeo. D. de donatio. vbi Bartolus. & communis ſententia tradit, quam reſoluit Couarruuias libr. 3. varia. reſolut. capit. 2. numer. 6. quicquid aliud voluerit Caro. Molinæus in tract. de vſuris. quæſ. 31. num. 251. & ex ea cauſa centũ à te debita deinde ſoluerim: nemo dicet, quod decem illa, quæ mihi dederis, deducenda ſint ex centum à me ſolutis fideiuſsionis nomine, quin potius integra centũ à te conſe-

quar

quar actionem mandati, iuxta tit. D. de fideiuſſ. quia illa decem dediſti mihi, vt fideiuberem, & me obligarem, non pro eo, quod poſtea ſoluo, vt rectè in alio propoſito aduertit Do. So. lib. 6. de iuſtit. & iure. q. 4. art. 1. in reſponſione arg. & ideo poſtquã fideiuſſi, & pro te ſolui, reſtituere debes, quicquid tuo nomine ſolutum eſt, quia ea eſt natura contractus. Sic ergo in noſtra ſpecie & quæſtione, centũ illa dediſti mihi, vt emerem tuã rem tali deſignato pretio, non vt eam pecuniã darẽ: atqui ideo poſtquam emi, & pretium dedi, ſeu dare obtuli, totum illud debet vt pretium haberi & conſiderari, vt verè eſt, non deducto eo, ꝙ vt emerẽ, accepiſſem: quia iſtud quidem non pro dato pretio accepi: ſed pro facto emptionis, iuxta l. conſilio. §. fina. ff. de curat. furioſi. Quæ ſanè reſolutio vel maiori ratione procedit in illis promiſsis, quæ non vltimus & ſtabilis emptor in ſua licitatione accepiſſet, ſed alijs anterioribus licitantibus data ſint: hæc enim nullatenus videri poſſunt vltimum & finale pretium diminuere, quominus id totum in Regalis decimæ deductione computetur.

Quin imò & illud inſuper neceſſario fieret, ſi vera eſſet contraria Parladorij ſentẽtia: * ꝙ ſi aliquis rẽ pone-
10 ret in mille aureis, datis ſibi cẽtũ promiſſi nomine, idque in ſubhaſtatione publica: oporteret præconẽ alta voce dicere, rẽ in mille ſtare cũ tali promiſſo: aliàs enim, ſi promiſſum taceretur, cũ ex Parladorio pretiũ minuat, apertè fieret, vt maius pretiũ publicatũ eſſe videatur, quã verè oblatũ ſit: ex quo emptores deciperentur, & in quæſtionẽ illã incideremus, quã latè tractat Grego. Lup. in l. 33. tit. 26. par. 2. quod tamẽ neceſſariũ nõ eſt, ſcilicet vt promiſſum datũ in præconio explicetur: & ita ſeruatur in praxi, & bene: quia verũ eſt eo caſu in illis mille, eoq; pretio rẽ eſſe poſitã: tabellio autẽ omnia ſcribit, vt contractus cũ ſuis conditionibus obſeruetur, & ne fraudes aliquæ committantur, iuxta l. 69. in quat. gabella.

11 Tandem * vt reſoluant tex. eſt expreſſus de hac re. in. l. 6. tit. 13. lib. 9. Recop. ad mediũ. & l. 49. in fin. in quat. gab. vbi dicitur, ꝙ quãdo addicta res eſt maiori licitãti, vel licitatio aliqua facta eſt cũ certo promiſſo: ſi alius velit intra legitimũ tẽpus, & prout debet iuxta leges Regias, quartũ addere vel quãcũque meliorẽ conditionem offerre, vt dicemus infra cap. 18. id efficere debet ſuprà totũ, & integrũ rei pretiũ, quod ab alio oblatũ eſt, nõ deducta promiſſi ſumma, quam ille recepiſſet. Quæ ſanè deciſio non ex alio procedit, quàm quod promiſſum extra pretium rei eſt, nec illud minuit: alia enim ratione datur, ſcilicet, vt emptores ad pluris licitandũ inuitentur, vt ſupra diximus. Propter quod in ſolis publicis vẽditionibus, ſcilicet ſub haſta factis locum habere & vſuuenire ſolet iſtud promiſſum: etenim in illis plures emptores cõcurrunt, & pretiũ poteſt pluriũ licitatione ac inuidiæ calore creſcere: quo tẽpore cõtingit perſæpè, vt quis mille offerat ꝓ ea re, centũ ſibi in promiſſum datis, quã ſimpliciter ſine promiſſo, nõgentis, aut multo minore pretio nõ emeret: ſperat enim futurũ eſſe aliquẽ, qui propter priuatã ſuã neceſsitatẽ pluris licitetur: quo facto ipſe manebit liber, & promiſſũ lucrabitur, ꝓut multi magnas ſũmas eo modo lucrati ſũt
12 ex no. in l. licitatio. D. de publ. & quæ tradit Boer. deciſ. 248. & quæ dixi ſupra n. 7. atqui eã ſpe emptores impelluntur ad licitandũ, adeo vt multum lucretur venditor, & pluris vendat etiam deductis promiſſorum impenſis, quàm ſi ſine eis vendidiſſet, vt ad

oculum patet quotidie, & colligitur
ex Bartolo in.l.fin.§.in computatio-
12 ne.num.3.C.de iure delibera. * Ideo-
que licitum eſt, promiſſa dare in re-
bus fiſci, ex dict.l.49.in prin.in quat.
gabel.& in rebus minoris, aut Reipu
blicæ, vt tradit Auileſius in capit.32.
13 prætorũ.verbo, *pujar*.nu.fin. * Quod
ſi in priuata véditione, cũ ego re ali-
quã meã priuatim védo, dixero tibi,
accipe in quinquaginta, & dabo tibi
decẽ: profectò ridiculum erit promiſ
ſum illud, cum nihil aliud eſſet, quam
in quadraginta accipere: & verum eſ
ſet, quod Parladorius ait vbi ſupr. ſci
licet quod ex his ſolis decima ſoluen
da ſit, non ex illis quinquaginta, quia
hoc ſolũ verũ pretiũ eſt. Sicut ſi è cõ-
trario decẽ mihi dederis, vt in quadra
ginta rẽ tibi venderem, dubiũ nõ eſt,
quin totum in pretio cõputetur, quia
cum his caſibus totum, quod agitur,
véditio ſit, pacta adiecta vel minuũt,
vel augent pretium, iuxta notata in
l.fundi partem. D. de contrah.empt.
& quæ late ſupra reſoluimus cap. 15.
At verò promiſſum iſtud, de quo agi
mus in venditione publica, ſeparatã
cauſam habet ab ipſa venditione, ac
proinde, vt diximus, apud licitatorẽ
manet, quamuis contractus ipſe ven-
ditionis ad alium tranſeat: aliàs enim,
ſi in ratione pretij haberetur, cũ pre-
tio ipſo euaneſceret, vel ad aliũ licita
torẽ tranſiret.

Itaque ſi pro hac ſentẽtia habemus
textum expreſſum in dict.l.6. Reco-
pila. quid opus eſt, alijs rationibus ad
iuuari, vt ſecundum eam iudicemus?
etenim qua ſingulari ratione ea lex
procedat, vt ad noſtrę quæſtionis ſpe
ciẽ trahi non debeat, autor ille nõ ex-
primit: ſed ſolum ait, quod alia ratio-
ne procedit, quàm non demonſtrat:
ego autẽ nullã inuenio, niſi quã ſupr.
diximus, quæ quã vera ſit, tã ex prædi
ctis, quã ex infra dicendis clariſsimè
14 apparebit. Nec * obſtat doctrina Bar
toli & cõmunis in.d. l. quantitas. D.
ad legẽ Falcidiam. quia imo ſi cõſide
res, pro mea ſententia eſt, etenim pro
miſſum ibi cũ proxenetis & alijs im-
penſis confert, atque coniũgit: ergo
quod de impẽſis ſupra diximus, iuxta
eiuſdẽ Bartoli & cõmunẽ diſtinctio-
nẽ, de promiſſo quoq; dicendũ eſt, ꝙ
puto eſſe ipſam veritatẽ. Nec interim
nego, ꝙ ſi vẽdo rem mille aureis, cen-
tum promiſſi nomine emptori datis,
vt conſideremus venditionis vtilita-
tẽ, deducendũ eſt è pretio illud pro-
miſſum, ex.d.l. quantitas. quia & idẽ
quoque dicẽdum erit in qualibet im
penſa ratione venditionis facta: & ta
men adhuc ad rationem decimę neu-
trũ deduci debet, eo quod lex Regia
generaliter præcipit, totiꝰ pretij, quo
vendiderint, decimam ſoluere vendi
tores, vt conſtat ex dict.l.1.Recop. at
qui, vt diximus, quãuis vtilitatẽ ven-
ditionis vtrumque minuat, non tamẽ
ipſum pretium.

Nec * etiã obſtat.d.l.ꝙ dicitur. D.
15 de impẽ.in reb.dota. factis. quia imò
ea lex impenſis loquitur, quas certũ
eſt gabellam non minuere. Nec præ-
terea obſtant alia iura, quæ Parlador.
allegat, nempè.l. ſi non ſortem. §.ſi
centum.D.de condictio.indeb. & .l.ſi
cognouerit. aliàs fortè.l. ſi conuene-
rit.D.de pigno.actio.quia eę leges ni
hil faciũt ad propoſitum, nec ego po
tui percipere in quem ſenſum eas alle
gauerit. Ex quibus omnibus ſatis fir
ma manere debet hæc noſtra ſenten-
tia.

Sed quia difficilis pũctus eſt, & ſub-
16 tilis, * adhuc animaduerto, ad hãc no
ſtrã reſolutionem multum accedere
deciſionem tex. elegantiſsimi in.l.ad
veterani.§.ſi cui.D.ad leg.Falc. vbi.I.
C.ita ſcripſit: *ſi cui, ſi decẽ dediſſet, vigin
ti fũdus legatus fuiſſet: is in toto fundo le
gatarius habebitur.* Quę ſanè dẽciſio dif
ficilis

ficilis eſt propter aliam deciſionem
text.in l.non amplius. in princip. de
lega.1. vbi I.C.ait,quod non amplius
legati nomine capitur , quàm quod
17 ex impleta conditione ſupereſt. * In
qua difficultate gloſſa & Barto.in.d.
l.ad veterani. bonũ ſenſum & intelle
ctum habuerunt,nempè quod.l. non
amplius. procedat ad hoc , vt niſi in
eo ſuperfluo grauari nequeat legata-
rius.dicta autem.l.ad veterani.§.ſi cui.
vt totum defalcetur.ſed quid tam va
rie nec Bartolus,nec gloſſa explicãt.
18 *Ego vero ſic rectè explico:ꝙ ſi mihi
legetur fundus viginti dignus ſub ea
conditione,ſi decem dedero : fundus
totus videtur,& eſt legatus,nõ dimi-
dium fundi:ita quod lex Falcidia in-
terueniens non quartam dimidij de-
ducat,ſed quartam totius. Verum ta-
mé nõ in toto legato vtilitas eſt, ſed
in eo ſolo,ꝙ ſupereſt deducto eo,ꝙ im
plendę conditionis gratia datum eſt;
nã hactenus mihi res abeſſe videtur,
quatenus aliquid ſum præſtaturus,
aut præſtiti.l.planè.§.quod ſi rem. de
legat.1.& iſtud eſt, quod dicitur in d.
l.non amplius.eo.tit. *non amplius lega
torum nomine ad legatariũ videri perue-
nire*,ſcilicet cum vtilitate ſeu effectu
vtili: verbũ enim,Peruenire,hoc pro
priè ſignificat.l.aliud. verſic.ſicuti &
verſ.hæc verba.D.de verbo.ſignific.
at qui nemo niſi prout honoratus eſt,
grauari poteſt : & hæc eſt vera ratio
illius differentiæ ſupra traditę.

19 Sed his ita perſpectis, * iam facilè
intelliges,quicquid gloſſ. & Bartol.
bonum intellectũ habuerint,non ta-
men eos rectè docuiſſe in hoc pũcto:
nã cum idcircò non videatur totus
fundus legatus, vt legatarius poſsit
grauari,quia nemo poteſt in plus gra
uari,quã receperit : dum Bartolus &
gloſſ.dicunt, quod totus videtur le-
gatus ad hoc,vt totus fundus defalce
tur,vidétur velle,quod vltra vtilita-
té defalcari poſsit:quod eſt planè fal-
ſum ex.l.1.ſi quis creditori.D.ad leg.
Falcidiam. vbi lex Falcidia in ſolo cõ
modo locũ habet. Quæ omnia, quia
bene diſpuncta & intellecta valdè cõ
ducunt, & faciliorem reddunt quæ-
ſtionem noſtram , quã ad decimę cõ-
putationem aggreſsi ſumus , tractare
libet. nec legiſſe fortaſsis quenquam
pœnitebit.

20 Ergo * veriſsimè ſic dico in expo
ſitione dict.l.ad veterani.§. ſi cui. D.
ad leg.Falcid.cum dict.l nõ amplius.
de lega.1.nẽpe,ꝙ verum eſt, non am-
plius ad legatarium peruenire legato
rum nomine, hoc eſt, in effectu non
amplius vtilitatis apud legatariũ ma
nere,quã quod,deducto eo,quod im-
plendę conditionis gratia datum eſt,
ſupereſſet, vt ſupra explicui ex ratio-
ne.d.l.planè.§.quod ſi rem.de legat.1.
tamé vere legatariũ eſſe in toto eo, ꝙ
illi relictũ eſt : itaq; in ſpecie text.in
dict.§.ſi cui. in toto fundo legatarius
eſt,quamuis nõ niſi in dimidio vtili-
tatem habeat. Verum tamen quod at
tinet ad fideicõmiſſa imponenda, nõ
id inſpicimus, quantũ legatũ ſit, ſed
quãtũ apud legatariũ maneat, & quæ
ex parte vtile legatũ ſit, vt ꝓbat tex.
in l.filiusfamiliás.§. 1. de legat. 1.atq;
ideo quamuis in dict.§.ſi cui.legatum
conſiſtat in toto fundo, qui viginti
valet,in decem dũtaxat grauari pote
rit legatarius, in quibus ſolis vtilita-
té habet: quia verò lex Falcidia quar
tã legati deducit, nõ vero quartã vti
litatis ad legatarium peruenientis, to
tum ipſum legatum inſpicimus ad eã
partem computandam ex dicto. §. ſi
cui.quamuis in effectu quoque, vt eã
partem legati deducamus, vtilitas inſ
picienda eſt ea ratione, ne vltra ca-
piat lex, legati quartam deducendo,
quã in effectu vtili legatarius ipſe per
ceperit ex legato, & hoc eſt, quod tra
dit.d.l.1.§.ſi quis creditori.D. ad leg.

21 Falci. vt ſtatim explicabo. Nec*iſtud
ſpeciale eſt in ea lege Falcidia, nam&
idem erit ſimili ratione in fideicom-
miſſo quotæ partis legatarijs impoſi
to: veluti, ſi tertiam, aut quartam par
té legati reſtituere quis iubeatur: to-
tus fundus computabitur in legato
ad deductionem eius fideicommiſsi,
ſicut Falcidię in dict. §. ſi cui.

Quod vt apertius intelligamus, ſit
22 * ita iuxta ſpeciem tex. in dict. l. adve
terani. §. ſi cui. quod legatus mihi eſt
fundus viginti dignus, ſi decem dede
ro: & interuenit Falcidia: profectò
cum léx Falcidia de legatis deduca-
tur. l. 1. D. ad legé Falcidiam. & iſte to
tus fundus legatus ſit ex ſupra dictis,
ex toto eo quarta pars deducetur, &
ſic erunt quinque in Falcidia ex vi-
ginti, quibus fūdus legatus valet: Sed
quid erit? cum ille fundus legatur ita,
ſi quindecim dederit: & certe eadem
quoque quinque in Falcidia erunt,
quæ adhuc apud legatariū ſunt. Sed
quid? cùm ita legetur, ſi viginti dede
rit, iuxta. l. huiuſmodi. in principio.
& in alijs iuribus. de legatis. 1. aut ſi
decem & octo dederit: & quidem nó
niſi duo illa, quæ in legato ſuperſunt
poſt impletam conditioné, aut nihil,
ſi nihil ſupereſt, Falcidię nomine de-
ducetur, quia ſicut aliud quodcunq;
grauamen fideicommiſsi vel aliás, ita
& lex Falcidia grauare nequit legata
rium, nec vltra ab eo exigere, quod
23 ipſe perceperit. *Et hoc eſt, quod tra-
dit text. elegans ſic intelligendus in
dict. l. 1. §. ſi quis creditori. D. ad legé
Falcid. vbi, vt ſupra diximus, lex Fal-
cidia in ſolo commodo locum ha-
bet. Quod ita intelligendum eſt, non
quod in legato ſolum cōmodum con
ſideremus, ac ſi illud ſolum legatum
eſſet, & ita quarta commodi deduca-
tur ſolummodò, quia iſtud eſſet con-
tra textum expreſſum in dict. l. ad ve
terani. §. ſi cui. & quę ſupra diximus:
ſed quod legati quarta ita compute-
tur, vt commodum legati quarta ip-
ſa deducta non excedat, ſic vt legata-
rium grauet, vltra, quàm in effectu
honoratus ſit, veluti in hac ſpecie: cé
tum mihi debebas in diem certum, &
purè ea cētum legaſti mihi: certé non
ſolum repręſentationis commodum
in legato erit, ſed tota ſumma, vt pro
bat text. in. l. verbis. D. ad legé Falci-
diam. tamen in ineunda Falcidiæ ra-
tione ſic tota ſumma in legato com-
putabitur, vt nó amplius ea lex ex le-
gato iſto deducat, quàm ſit legati có-
modum. Pone, quod vtilitas illius re-
præſentationis debiti æſtimatur in
decé: quāuis quarta totius legati ſint
vigintiquinq;, ſola decé deducet hæ
res, ita probat textus in dict. §. ſi cui.
Sed pone, quod debitum erat decé, &
commodum repræſentationis erant
octo, vt quia fortè in longiſsimū dié
certum illa decé debebantur, veluti
in cétum annos, iuxta text. in. l. cen-
teſimis. in princ. D. de verbor. oblig.
& l. ſi dies. 21. D. quando dies legat. ce
dat. ex vera Pauli Caſtrenſ. interpre-
tatione in dict. l. centeſimis. cum re-
ſolutis per Coſtam lib. 1. ſelect. inter-
pretat. cap. 19. & tūc quarta Falcidia
non deducetur ex illis octo, ſed ex to
tis decé, ex dict. §. ſi cui. Idéq; erit, vt
ſupra dixi, in fideicommiſsis, cū quo-
ta pars legati à legatario relinquitur:
quia totum legatum inſpicietur, non
ſola legati vtilitas, ex eadem ratione:
quicquid gloſ. & Bartol. in dict. §. ſi
cui. videantur inter quartam Falci-
diam, & Fideicommiſſa differériam
cōſtituere, cum tamé potius nulla ſit
inſpectis iuris principijs. Pone enim,
quod fundus ille viginti dignus lega
tus fuerit, ſi decé dederit, vt in ſpecie
d. §. ſi cui. & inſuper iuſus eſt legata-
rius quartam legati ſibi relicti alij re
ſtituere: quæro, quid computábimus,
in legato? Nonnè ſola decé, quæ im-

pleta

pleta conditione remanét, an tota vi ginti, ſ certè tota viginti computabũtur ex. d. §. ſi cui. & quinq; reſtituet, non duo & dimidium. Aliud autẽ eſſet, ſi iuberetur reſtituere quartã eius legati, quod ad eũ peruenit: quia tũc ſola decẽ, quæ reliqua ſunt impleta cõditione, computari debuiſſent, nõ viginti, ex natura illius verbi, peruenit, vt probat dict. l non amplius. cũ ſupradictis de legat. 1.

24 Ex qua vera reſolutione apertè colliges, * non rectè percepiſſe materiã iſtam, & prædictam. l. 1. §. ſi quis credi tori. D. ad leg. Falcid. Eman. Coſtam in cap. ſi pater. 1. part. verbo. legauit. nu. 24. & 25. de teſtamẽtis. lib. 6. exiſtimantẽ, quod lex Falcidia deducat integram quartam legati, quando in diẽ debitum repræſentatum eſt: ita vt veniẽte die pars illa deducta ab hære de reſtituatur legatario: quod quidẽ licet in ſe nullam iniuſtitiam habet, mera quædam imaginatio eſt, nulla lege aut iure inducta.

25 Sed * prædictæ noſtræ reſolutioni obſtat text. difficilis in. l. ſi fundus legatus. D. ad leg. Falcid. vbi cùm fundus centum legatus eſt, ſi cẽtum dederit: vtile legatum dicitur, & in eo Falcidia locum habet, quamuis quidem nullã vtilitatẽ habere videatur: quod eſt cõtra textum in dict. §. ſi quis creditori: & quæ ſupra diximus. Verum tamẽ in hac difficultate ita cõſtituo: quod quando hæres iubetur alicui vẽ dere rẽ aliquã hęreditariam iuſto ſuo pretio, legatum eſt, & quidẽ vtile, ex l. & ſi ęquo. cum notatis. de legatis. 1. eſt tamen animaduertẽdum, quod eo caſu legatum iſtud non conſiſtit in re ipſa vænali, ita vt ipſa res videatur legata: quia id ſolum euenit, quando minore pretio vẽditur. l. in ratione. la 2. §. vẽdere. D. ad leg. falcid. ſed conſiſtit in eo, quod legatari⁹ habebit obligatum hęredẽ, vt ſibi vẽdat: & ex huius obligationis vtilitate, vtpote quę ſola legata ſit, lex Falcidia deducitur, ſicut è reliquis rebus legatis. Vbi autẽ res ipſa hæreditaria ſub ea cõditione legatur, ſi legatarius dederit hære di tantam pecuniam, quantam res ipſa valet, non quidẽ in modum pretij, ſed in vim conditionis, vt in ſpecie dict. l. ſi fundus lagatus. legatum conſiſtit non in eo ſolo, quod hęres obligatur rẽ dare legatario pro ea pecunia, ſed in tota ipſa re, quę dari debet, vt expreſſè probatur in dict. l. ad vetera ni. §. ſi cui. cũ ſupra reſolutis. eſt enim in eo legandi genere legatum ſolum, & nulla vẽditio, quia nullum pretiũ eſt, ſed ea pecunia conditionis implẽ dę cauſa datur: & hoc eſt, quod tradit tex. in. d. l. ſi fundus. nẽpè, vtile ibi legatũ eſſe, quia cõditionis implendæ cauſa datur: quam rationem non ſic intelligas, vt dictũ putes, quod ſi non per conditionẽ, ſed in vim pretij daretur, nullum fuiſſet legatũ, quia imo validum quoq; foret ex. d. l. et ſi ęquo. ſed dictum potius ex eo eſſe, quod in ſpecie dict. l. ſi fundus. legatum conſiſtit in ipſo fundo ex prædicta ratione. At vero ſi in vim pretij pecunia data eſſet, non in ipſo fundo, ſed in ſola vẽdendi obligatione legatum conſiſteret, iuxta id, quod intereſſet legatarij, ſic rẽ habere, vt in. d. l. et ſi ęquo. de legatis. 1. Quinimo & vlterius intellige, non ſufficere eam ſolam rationẽ, quod implendę conditionis cauſa pecunia detur, ad hoc vt legatum valeat in dict. ſi fundus. in principio. nam ſi vtile non fuiſſet legatario, eũ fundũ pro illa pecunia habere, quicquid ea conditionis cauſa apponeretur, legatũ fuiſſet nullum, quaſi ſine vtilitate reperiretur, ex regula iuris, quę habet, ad ſui validitatẽ lucrum aliquod legatum requirere. §. ex contrario. Inſtit. de legatis. vt euenit in eadẽ. l. ſi fundus. verſi. fin. eſt ergo alia

& ſufficiens ratio, nempè commoditas habendi fundum pro eo, quod valet, iuxta l. ſi cui. §. 54. de leg. 2. quibus ſic prænotatis, apertum ſit, qualiter lex Falcidia poſsit habere locum in eo legato, ita tamen vt eius commodum non excedat, ex dict. l. 1. §. ſi quis creditori, & quæ ſupra diximus. D. ad leg. Falcid.

Ex qua vera reſolutione vtiliter ad
26 noſtram materiam conſequitur, * quod cũ in ſpecie dict. l. ſi fundus legatus. D. ad leg. Falcid. totum, quod agitur, legatum ſit, & nulla vēditio ſublit, vt explicuimus, eo quod pecunia illa nõ vt rei pretium, ſed implēdæ conditionis legati cauſa datur, & in toto ipſo fundo legatum conſiſtit, Regia decima nõ debebitur, quod iam ſemel in facto habui, & ita reſpondi in cauſa cuiuſdam legatarij, cui duo millia ducatorum legata fuerant à conſanguineo, ſi domum quandam ſuã propriã hæredi teſtatoris daret, quam ex tũc cum aliis bonis titulo maioriæ vinculatam eſſe voluit: dixi enim eum legatarium, qui domo data pecuniam recepit, Regali decimę non obligari: quia pecuniam ex legato recepit, & domum dedit implendæ conditionis legati cauſa: ideoque ex eo teſtamento nulla emptio & vēditio fuit, ſed ſolum legatum, ex dict. l. ſi fundus legatus. cum ſupra dictis.

27 At * vero in ſpecie dict. l. & ſi ęquo. de lega. 1. contrarium ius eſt: quia cũ in ſola vendēdi obligatione legatum conſiſtat, non in ipſa re, vt ſupra explicuimus, cæterum illius legati executio vera quædam ac propria venditio ſit, vt ſatis apertè exprimitur in ea lege, ex empto enim & vendito actiones cõpetunt, vt tradit. l. ſi hæres. D. de action. empti. abſq; dubio decima debebitur gabellario in ea ſpecie, poſt quam impleta fuerit defunctivoluntas: quicquid aliud voluerit Iaco. Butricarius in dict. l. ſi hæres. quẽ ſequitur Baldus conſ. 440. num. 7. lib. 5. dicens, quod ſi ſtatuto caueatur, vt de contractu vēditionis ſoluatur gabella, & teſtator iuſſerit in teſtamēto rē mihi vendi, quæ vendita eſt, gabella non debebitur, quia rem principaliter habeo ex cauſa legati, per text. in dict. l. ſi hæres. & quia id factum attribuitur teſtamento, & non actui inter viuos, argum. gloſſ. ſingul. in. l. ſi quis ita. verbo, defectus. D. de ſtatuliberis. refert & ſequitur Franciſ. Mantic. de coniectur. vltimar. volunt. lib. 3. cap. 18. num. 33. Sed, vt dixi, contrariũ tenēdum eſt: quia cum negari nequeat, quin eo caſu venditio contrahatur, euitari non poteſt, quominus Regalis decima ſoluenda ſit, ſiue principaliter, ſiue acceſſoriè fieri contingat, vt dicam infra cap. fin. num. 35. propter generalitatem dict. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopil. quæ quominus in teſtamēto ſuo locum habeat, teſtator efficere non poteſt. l. nemo poteſt. D. de lega. 1. prout in materia retractus bene adnotat in his terminis, & ea doctrina relata Tiraquel. de retract. lig. ad fin. tituli. quæſtio. 2. nu. 7. preſertim, quia iſto caſu non minus principaliter rē ex contractu habeo, quã ex teſtamento, iuxta Barto. in l. ſi fideiuſſor. §. meminiſſe. de legát. 1. & facit elegás text. in. l. in numerationibus. in fine. D. de ſolutio.

28 Vnde infertur. * nullatenus defendi poſſe, quod Hutrariæ practicatus eſt Mexia Pontius, in cauſa quorundam, qui ex teſtamento cuiuſdam clerici, poſt eius mortē omnia bona ſua vendiderunt, vt ſcilicet ex ea venditione Regalis decima non deberetur, prout ipſe refert in repet. l. Toleti. 1. partis. 2. fundam. num. 17. Etenim doctrina illa Iaco. Butricarij in dict. l. ſi hæres. qua ipſe mouetur, falſa apud nos eſt ex generalitate dict. legis Re-

giæ:

giæ. Nec præterea prodeſſe poterat
illis laicis vẽditoribus, ſi hęredes erãt,
ꝙ ex iuſſu clerici teſtatoris, ac proin
de exempti, venditio contracta eſſet,
29 quia cum re vera ipſi vendidiſſent; *
eorum perſona inſpicienda fuit, non
iubentis teſtatoris, ex aliàs reſolutis
per Franciſc. de Caldas in comment.
ad. l. ſi curatorem. C. de in integr. reſt.
mi. verb. contractum feciſti. num. 17.
ad fin. quamquam hoc nimis contro
uerſum ſit ex traditis per Tiraquell.
in. l. connub. lege fin. glo. 8. num. 184.
Quod ſi illi laici vẽditores, hæredes
non erant illius clerici, ſed bona iace
bant, adhuc gabella euitari non po-
tuit ex reſolutis infra cap. 19. ex nu.
30 38. * Secus autem foret, ſi ab ipſo cle-
rico teſtatore bona illa venderentur
in ſuo teſtamento emptori, ſcilicet
præſenti, prout rectè fieri poteſt, ex
gloſ. fin. in. l. hæredes palam. §. fin. D.
qui teſtamen. facere poſſ. cum cómu-
ni ſententia. de qua per Grego. Lupú
in. l. 3. tit. 1. part. 6. & Viglium in. §. ſed
cum paulatim. verſic. vno contextu.
Inſtit. de teſtam. qui bene reſoluunt,
in teſtamento poſſe contractus fieri:
tunc enim ipſius clerici priuilegium
& perſona inſpicienda forét, & ſunt,
non hæredis, gabellaque ideo non de
beretur ex. l. 6. tit. 18. lib. 9. Recopila.
nam ſi non clericus, ſed laicus foret,
adhuc ſine dubio decima ſoluenda eſ
ſet ex ea venditione, quicquid in te-
ſtamento fuiſſet celebrata, propter ge
neralitatem dict. l. 1. Recopila. quam
ſupra perpendimus, & dixi ſupra in
præfatione in ſcholio ad eam legem,
verbo, vendiderint. in fin.

Igitur, vt eo, vnde egreſſa eſt, noſtra
reuertatur diſputatio, in ſummã colli
31 gitur ex prædictis, diuerſas * inſpe-
ctiones eſſe, inquirere quantum lega
tum ſit, vel quanta ſit legati vtilitas:
etenim ſi mihi legetur fundus centũ
dignus ſub ea conditione, ſi quinqua
ginta dedero: aut quæris, quantum le
gatum ſit, & dico centum legata eſſe
ex dict. l. ad veterani. §. ſi cui. aut quæ
ris, quæ ſit illius legati vtilitas, & di-
co quod quinquaginta: quia in effe-
ctu vtili ea ſola ad legatarium perue-
niunt, ex dict. l. non amplius. Atque
ideo, ſi ſtatuto caueatur, vt legatarius
ſoluat decimam partem legati ſibi re
licti, in prædicta ſpecie integra cen-
tum computabuntur ad gabellam, vt
expreſſe tenet Ioan. de Imola in dict.
l. non amplius. quod ſi cautum ſit, vt
legatarius ſoluat decimã legati, quod
ad eum peruenerit, vel ipſe percepe-
rit, ſola quinquaginta computanda
erunt, vt tenet Bartol. Paulus Caſtre.
& alij in. l. ciuitatibus. §. fin. de leg. 1.
quorum ſententia ſic optimè debet
conciliari cum ſententia Ioannis de
Imola vbi ſupra, quicquid eos cótra-
rios eſſe putet Alexander in dict. l. ad
veterani. §. ſi cui D. ad leg. Falcid. nó
recte perpendens iuris principia, quę
in hac materia tradidimus.

32 Tandem * ergo ex hac tota reſolu
tione facile confirmabis præhabitã
reſolutionem quæſtionis noſtrę prin
cipalis, circa rationem decimæ incũ-
dam: etenim cum res venditur mille
aureis, cẽtum promiſi nomine in em-
ptore vltimo, aut cæteris licitatori-
bus erogatis: aut quæritur, quanti vẽ
dita res eſt, & dico ꝙ mille aureis, arg.
eorũ quæ ſupra diximus: aut quæri-
tur quantũ pretiũ ex ea venditione
ad venditorem perueniat, & dico, ꝙ
nongenti aurei, ex dict. l. nó amplius.
& ſupra reſolutis. Atq; ideò fit, quod
cũ lex gabellaria iubeat, ex toto pre-
tio, quo res vænierit, decimam ſolue
re venditorem, dubium eſſe non po-
teſt in prædicta ſpecie, quin integri
mille aurei computentur, argu. eorũ
quę tradit Ioann. de Imola vbi ſupra,
num. pręcedenti. Secus autem foret,
ſi cautum eſſet, vt ex pretio, quod ad
ven-

25 *Si in contractu permutationis, re ex altera parte integra, quem cõtractus pœniteat, an adhuc decima debeatur.*

26 *An hodie in contractibus innominatis pœnitere liceat.*

27 *Referuntur pro vtraque parte Hiſpani autores.*

28 *Si permutatio à re incipiat, adhuc hodie locus eſt pœnitentiæ.*

29 *Qualiter contractus, do vt des, ſynalagma eſt.*

30 *Si à promiſsione incipiat permutatio, pœnitentia locum non habet: & conciliantur Doctores Hiſpani: & reſoluitur quæſtio, de qua ſupra numer. 25.*

31 *Quid noui induxerit. l. 3. titu. 8. libro. 3. ordina.*

32 *Qui promiſit vendere, qualiter obligetur contra Mencha.*

33 *Exponitur. l. 1. D. de pactis.*

34 *Colligitur ſummaria quædam reſolutio.*

35 *Si permutatio à promiſsione initium ſumat, quando decima deberi incipiat: & an ſi re adhuc non tradita, diſtractus fiat, decima peti poſsit.*

36 *Vera reſolutio huius rei traditur.*

37 *Contractus do vt des, hodie poteſt ſolo conſenſu fieri.*

38 *Communi & vulgari vſu loquendi permutare dicũtur, qui de rebus permutandis ſimul conſentiunt.*

39 *Si ex formali placito permutationis decima non exigitur, multæ fraudes committi poterunt.*

40 *An formale placitum de vendendo, venditio ſit, vt ſtatim decima debeatur.*

41 *Vera reſolutio traditur huius quæſtionis.*

42 *Traditur elegans declaratio & limitatio.*

43 *Si promiſimus permutare, & poſteà permutatio ſecuta eſt, cui gabellario decima debeatur, vtiliter quæritur.*

44 *Notatur Anto. Gometius in hac re.*

45 *Exponitur. l. ex placito. C. de rer. per.*

46 *Iterum notatur Gometius in prædicta quæſtione.*

47 *Si permutatio fiat, ita vt de ſcriptura facienda conuenerit, an ſtatim perfectus ſit ille contractus.*

48 *Plures effectus aſsignantur illius queſtionis.*

49 *Traditur vera reſolutio in ea re.*

50 *Refert autor quid in ea quæſtione ſemel iudicabit.*

51 *An ex tranſactione decima debeatur.*

52 *An ex remuneratoria donatione decima debeatur.*

53 *Exponitur. l. ſed & ſi lege. §. cõſuluit. D. de pet. hæred.*

54 *An ex reciproca donatione decima debeatur.*

55 *Exponitur. l. quod autem. §. ſi vir. D. de donat. inter vir.*

Qualiter ex permutatione decima ſolui debeat.

CAPVT. XVII.

1 QVamuis veriſsimũ ſit, quod ſtatutum, aut lex diſponens gabellã ſolui ex venditione, non debet ad permutationẽ tendi: quia venditio & permutatio diuerſi contractus ſunt, & tamquam ſpecies oppoſitæ, vt conſtat ex. l. 1. D. de cont. emp. &. l. 1. D. de rerũ permu. &. l. fi. D. de condicti. cauſa dati. & ex l. naturalis. §. ſi quidem. D. de præſcri. verbis. & vbique doctores notant. ac in ſpecie quæſtionis reſoluit Bertachi. Firmia. de gabellis. 3. parte octauæ partis principalis. numer. 3. apud nos deciſum expreſſe extat, vt quod circa

circa regalem decimam de venditione dicitur, de permutatione quoque intelligatur & fiat, vt decidit. l. 2. tit. 17. libr. 9. Recop. quæ erat. l. 102. in quate. gabel. ita vt ab vtroq; permutanté gabella ſoluatur, quaſi vterque emptoris & venditoris loco ſit, vt aliàs dixit. I. C. in. l. ſciendum. ver. ſed ſi quis permutauerit. D. de ædil. edicto. Ratio autem illius deciſionis hęc exprimitur in dicta. l. 2. Recopil. quiá permutatio venditioni proxima & vicina eſt, vt aliàs tradit. l. 2. D. de rerum permu. & l. 2. C. eo tit. & expli-
2 cuimus ſupra in ſcholio ad eam legé, verb. *iudicari debent*,* quæ ratio ſufficiés fuit ad hoc, vt vel ita á principio in iſtius tributi origine & conceſsione caueretur: vel poſtea lege lata per Reges noſtros ad euitandas fraudes, quod de venditióne erat inductum, ad permutationem extéderetur. Vtrú autem horum factum ſit, non ſatis ſcio, nec benè conſtat: nam in hiſtorijs, quæ iſtius vectigalis originem nobis commemorant, vt retuli ſupra in præfatione, nulla permutationum, ſed véditionum mentio fit: & legem illam. 102. in quat. gabe. quæ de permutatione locuta eſt, nouam eſſe ait Montaluus in. l. 2. verbo. *Con apreciamiento*, in fin. tit. 4. lib. 3. fori. Sed certè in eo magis nouam eſſe intelligo, quod nouú modum exigendi gabellá ex permutatione pręſcribit ad euitándas fraudes, vt ipſa ait: quá in eo, quod generaliter permutationis decimam ſolui iubeat: hoc enim tamquam ius antiquum relatum eſt, vt ſatis ex ſerie illius legis conſtat.

Ad cuius quidé intellectum (vt ad materiam huius capitis veniamus)
5 plura animaduertenda ſunt:* Primo, quod permutatio tunc temporis incipit eſſe perfecta & ineſſe producta, quando res eſt ex vtraq; parte ſecuta, & non antea: nec ſufficit, quod vnus tradat, niſi & alius quoque tradiderit quia per traditionem vnius non erit permutatio, vt elegantiſsimè probat Fortunius Garſia in. l. iuriſgentium. in prin. fol. 25. ex col. 4. in fine. D. de pact. Quo fit, vt non niſi ex eo tépore regalis decima debeatur, quę ex permutatione ſoluéda eſt, iux. d. l. 2. Rec. cum ijs, quæ dicá infra nu. 25. & n. 34.

Secundo, quod permutantes ad venditorum ſimilitudinem decimam debent, vt illa lex regia expreſſe ait: atque ita conſequitur, vt vnuſquiſq; ſoluturus ſit gabellam, iuxta æſtimationé rei, quam receperit, non illius, quá dederit: etenim rem propriá vendidiſſe videtur, & rem alterius in pretium rei ſuæ accepiſſe, iuxta dictam. l. ſciendum. verſic. deinde. atqui certum eſt, decimam ex pretio eſſe ſoluédam in venditione. l. 1. tit. 17. libr. 9. Recop. quod valde nota, quia prædi. l. 2. Reco. aut alia nó exprimit, & poteſt eſſe magni effectus in praxi: aliás enim ſi vnuſquiſque teneretur, ſecundum æſtimationem rei á ſe datæ, magna iniquitas fieret in eo, qui rem pluris pro minori dediſſet, inſtar Glauci, qui cum Diomede aurea arma æneis permutauit, vt refert Iuſtinianus in proœmio Digeſtorum in fin. & declarat Alciatus libr. 9. Parergon. capit. 17. eſſetque acerbius Glauco illi permutationis tributum, quàm venditionis: quod ſimilitudo eorum contractuum in prædicta lege conſiderata non patitur.

Ex quo animaduerſione illud obi-
4 ter infertur,* quod quáuis inter venditionem & permutationem longa differentia eſſe ſoleat, & propctereà non inutilis, ſed neceſſaria fuerit diſputatio Celſi. I. C. in. l. fina. D. de condict. cauſa dati. cú dedi tibi pecuniá, vt mihi Stichú dares: vtrum ſcilicet id genus contractus pro portione emptionis & venditionis eſſet, an permuta-

mutatio potius contraheretur: quam rem latè diſputat Pinelus in rub. C. de reſ. vend. 2. par. cap. 3. ex nu. 9. & explicat Caro. Molinæus in tract. diuidui & indi. in princ. num. 22. & ea inter alias apud nos quoque differentia ſit, quod vnica ac ſola decima ex vẽditione debetur iuxta pretium á partibus conſtitutum, ſiuè res vendita plus valeat, ſiue minus, vt conſtat ex dicta. l. 1. ibi. *Del precio porque vendierẽ*, tit. 17. libr. 9. Recop. ex permutatione autem duplex decima ſoluẽda eſt, vt diximus: & quidem iuxta iudicialem æſtimationem cuiuſque rei permutatæ, vt infra explicauimus, nu. 16. tamen in ea particulari ſpecie dictæ. l. fin. D. de condict. cauſa dati. quo ad noſtram materiam decimæ Regalis attinet, nihil intereſt, an venditio, an vero permutatio cõtrahatur: quicquid tamquam ex venditione vectigali locum fieri in ea ſpecie voluerit Parladorius libr. rerum quotidi. cap. 3. §. 3. num. 34. & quidem ſuperfluo: in omnem enim euentum, ſiuè ſcilicet venditio, ſiuè permutatio, Regalis decima ſoluenda eſt, ex. l. 1. l. 2. ſupra allegatis: & certè vnica vtroque caſu ſolui debet, nẽpè à domino Stichi ex pecunia numerata, quam receperit. Etenim ſi venditionem eſſe intelligas, id clarum eſt ex prædictis: ſi autẽ permutationẽ eſſe mauis, prout eſt veriſsimum cum Celſo I. C. in dicta. l. fi. illud conſtat, quod Stichi dominus non eſt ſoluturus decimã æſtimationis Stichi, quẽ dat, ſed pecuniæ, quam recipit, inſtar cuiuslibet venditoris, ex traditis ſupra num. 3. propter eorum contractuum ſimilitudinem. Alter verò, qui pecuniam permutauit cum Sticho: nullam gabellã debet, pecuniæ priuiligio, de quo in l. 34. ibi. *Ni de la moneda*. tit. 18. libr. 9. Recop. & explicabimus infra cap. fi. num. 31.

5 Verum tamen * ea quidẽ nec contemnenda differentia erit inter eos contractus circa ſpeciem dictæ. l. fin. D. de condi. cauſa da. quod ſi venditio eſſet, gabella deberetur ab eo, qui Stichum dedit, aut dare obligatus eſt, ſiue eſſet ſuus, ſiue alienus: quia vtroque caſu æquè valet venditio ex. l. rẽ alienam. D. de contrah. emp. ſi autem permutatio contrahatur, prout vere cõtracta eſt, nulla gabella debebitur, quo caſu Stichus alienus fuerit: quia non ſicut venditio rei alienæ valida eſt, & decima debetur ex notatis ſupra in ſcholio ad dictam. l. 1. Recop. verb. *vendiderint*, ita & permutatio valet, quin potius nulla eſt ex. l. 1. ver. ideoque Pedius. D. de rer. per. iuxta diſtinctionem Baldi ibi. nu. 3. & quæ reſoluit For. Garſi. qui hunc articulũ late diſputauit in. l. iuriſgentium. in
6 prin. fol. 29. D. de pactis. Lex * autem regia ſtatuens, vt ex permutatione gabella ſoluatur, de valida & perfecta intelligenda eſt, arg. eorum, quæ notauimus ſupra cap. 14. num. 1. & dicemus infra hoc eodem capite, numero. 25.

Tertiò nota circa intellectum dictæ. l. 2. Recop. quod quamuis apud antiquos doctores præcipuè ſcribentes in. l. 2. in prin. D. ſi cert. pet. & in. l. 1. C. de rerum permut. longa differentia conſtituatur inter permutationẽ & innominatum contractum, do vt des: eo quod illam inter ſpecies certas duntaxat contrahi exiſtimẽt per textum in. l. quoniam. C. de rerum per. Atque ita videretur dicendum, non in omni contractu do vt des, intelligendam eſſe prædictam. l. 2. tit. 17. lib. 9. Recopil. quæ expreſſè videtur de
7 permutatione loqui: Adhuc * tamen cum verior ſententia ſit, in quibuſcũque rebus, ſiuẽ certis, ſiue incertis (ſpecificis ſcilicet, aut genericis) veram permutationem fieri, vt reſoluit Pinelus

mili datur: nec diſtinguitur inter ſpecies ſimiles, veluti cū equus pro equo: & genus ſimile, veluti cum triticum pro tritico, aut vinum pro vino datur: Quin potiùs quotieſcunq; meū triticum pro tuo dedero, vel vinum tuum dederis pro meo ratione alicuius commodioris naturæ & qualitatis (quæ licet genus non mutuet, facit tamē illud mihi vtilius eſſe, quam meum: & te malle meum, quàm tuū) non dubito, quin vere permutatio contrahatur, quæ in hoc inuenta eſt, vt vnuſquiſq; ſecundùm neceſsitatē temporū ac rerum, vtilibus inutilia permutaret (ſiuè id in rebus eiuſdem generis, ſiue diuerſi contingeret, eadē enim ratio eſt) vt probat. l. 1. D. de cōtra. emp. Ac proindè veriſsimum eſt, eo caſu Regiā decimā deberi à permutantibus iuxtà generalem deciſionē tex. in d. l. 2. tit. 17. lib. 9. Recop.

10 Nec * obſtat communis doctrina Bartoli in dict. l. 2. in princ. nū. 6. quia intelligenda eſt, quando mutuare partes voluerunt: ſecus autem ſi ex verbis & mente contrahentium appareat, alium contractum in eo prędicto caſu inire voluiſſe, vt rectè docet Decius in eadem. l. 2. nu. 12. & Alex. numer. 7. verſ. & omnia tradita per Bartolum. Etenim aliquando datur genus, vt nō in eadem ſpecie, ſed in eodem genere reddatur: putà, datur vinum, vt tantundem in eodem genere ſoluendum ſit, quę eſt ſpecies Bartoli, de qua agimus: & tamen non mutuū eſt, vt generaliter voluit ipſe Bartolus in dicta. l. 2. numer. 6. ſed potius depoſitum contrahitur: quia non mutuare, ſed deponere partes voluerūt, vt notat Alexand. in dicta. l. 2. in princip. numer. 3. per tex. in. l. Lucius la. 1. cum ſeq. & ibi notatis &. l. publia. §. 1. D. depoſiti. Item & aliquando locatio & conductio eſt, quia ita contrahere partes voluerunt, vt rectè cōſiderat Iaſon in dicta. l. 2. numer. 7. per text. in. l. in naue Saufeij. D. locati. Itē & aliquando neutrum horum eſt, ſed dotis datio: veluti cum centum in dotem dantur, quo caſu agitur, vt aliud in ſpecie reddatur, ſed idem in genere: & tamen mutuum non eſt, nec locatio, nec depoſitum, vt rectè aduertit Decius in eadem. l. 2. num. 12. D. ſi cert. pet. Item & aliquando alius penè diuerſus contractus eſt, nempe mā datum, prout ego vltra Doctores noto ex. l. ſi mandauero tibi. 22. §. ſi tibi centum ibi. *Vt quæ velles dares.*, ſecundum veram lecturā, de qua apud gloſſam ibi. verb. vt quæ verſic. ſi autem ita contineatur. D. mandati. quibus omnibus caſibus, cū ſatis ſuperq; appareat permutationem non contrahi, licet aliud pro alio detur, ſed alios diuerſos cōtractus fieri, putà mutuū, depoſitum, locationem, dotis conſtitutionem, & mandatum (qui contractus immunes á gabella ſunt) palàm conſentio decimā non deberi, aliquo genere pro eodem genere dato: nec habere locum deciſionem textus in dicta. l. ſecūda, tit. 17. libr. 9. Recopilatio. ac de hoc nulla dubitatio eſſe poteſt.

11 Illud tamen aio, * quod ſi eo animo genus pro eodem genere datur, quia ratione alicuius particularitatis ego malim genus tuū habere, quàm meū: vel meo mauis vti, quàm tuo, ſicque de adquirenda re aliena, & de noſtra aliquanda tractemus, illas ad inuicem commutādo: ita vt vterque velit habere penſationem rei ſuæ non ſolùm in eodem genere, ſed & in illo ſolo indiuiduo in conuētionem deducto, vt quod vtilius cuique eſt, adquirat; quæ eſt propria permutationis natura & origo ex dict. l. 1. D. de contrah. empt. minime dubitandum, ſed conſtanter aſſerendum puto, veram permutationem, verumq; contractū, do

vt des eo caſu fieri: Regiamq; decimam ab vtraque parte iuxta æſtimationem iudicis ſoluendam eſſe ex dicta. l. 2. quam expreſſam puto ibi. *ſemejantes*, tit. 17. libr. 9. Recop. Quod perſæpe cótingit, cùm triticum meú non purum, vel rubrum, pro puriore, vel albiore tuo do ad comedendum, vel ſeminandum: & quotidie fieri vidi inter ruſticos & agricolas. Vel ſi vinum Metimnæ, quod habeo, pro tuo Taurinenſe, quod habes, ego dedero affectionis cauſa, tuque recipias: quæ ſanè permutatio tàm naturalis eſt, quàm illa, cùm palium pro tunica permutatur: vtroque enim caſu inutilia damus pro vtilibus iuxta tex. in dicta. l. 1. D. de contrah. emption. Mutuum autem in prædicto caſu túc contrahitur, & vera eſt doctrina Bartoli in dicta. l. 2. numero. 6. D. ſi cert. peta. cùm ego non tracto de adquirédo tuo tritico pro meo, ſed potius, propterea quod ego triticum nó habeo, voli tuo vti, poſtea ſoluturus tátumdem eiuſdem bonitatis, qualitatis, & generis, ſic vt mihi nihil ſit reliquum ex eo contractu, præter vſum præſentaneum, vt apertè probat text. in l. cùm quid. cum ibi notatis. D. ſi cer. peta. & ſi quod poſtea ſoluturus ſum tibi, ego modo haberem, nihil à te petijſſem: quia non tracto, vt dixi, de ré tua adquirenda, & mea alienanda, ſed potius de ſupplenda indigentia illius, quod poſtea ſum ſoluturus, prout ex naturali mutui natura ſatis conſtat.

12 Atqui iſto quidem caſu, * nempè cum ex prædictis: vel alijs conſtat, principalem conrrahentium menté & intentionem eſſe de mutando mutuoq; recipiendo, non de rebus ipſis permutandis, vera eſſe poteſt ſententia Iaſonis in dict. l. cum quid. num. 2. D. ſi cer. per. Qui vult, quod ſi vinú mutuo tibi dedero, eo expreſſo pacto, vt idem genus vini, ſed deterius redderes veluti nouú pro vetere: adhuc mutui contractus ſit, quia non ſubſtantia mutui, ſed natura immutatur, quod obeſſe non ſolet, ex traditis per gloſ. in. l. pacta. D. de contrahend. emption. Secus autem fore exiſtimo, ſi principaliter de alienando vino meo vetere, & tuo nouo adquirendo tractarem: quia tunc ſiue tuú ſit melius, ſiuè deterius, permutatio erit & innominatus contractus, do vt des ex ſupradictis. in qué ſenſum vera eſt quoque Fulgoſij, & Romani ſententia in dict. l. 2. D. ſi cert. pet. relata per Iaſonem in dicta. l. cum quid. nu. 2. quorú doctorum contrarietas ſic poterit veriſsimè concordari.

13 Si verò, vt materiam proſequar, nó mutui * animo, ſed alienandi potiùs voluntate, vinum meum dedero tibi pro vino tuo, non quidem meliore aut deteriore, ſed eiuſdem omnino commoditatis, nec mutuum quidem erit, quia non id volumus, nullumque beneficium eſt, quod in mutuo eſſe ſolet, cum in eodem inſtanti tantundem receſſerim, quantum ipſe dederim: nec permutatio quoque dici poterit, ſed ridicula quædam & iocoſa conuentio: veluti ſi quod pure mihi debes ex ſtipulatione, iterum pure nihilo addito, vel diminuto â te ſtipuler: nihil agimus, nullaq; ſtipulatio eſt l. qui bis. 18. D. de verb. oblig. vbi Bartol. Paulus, & Alexander, & Iaſon, ac doctores communiter. Secùs auté eſſet, ſi aliquid plus vel minus in ſecúda ſtipulatione foret, ex notatis in. l. ſi dari. D. eo tit. etenim, vt doctores dicút, præcipuè Coraſius in dicta. l. qui bis. ſtipulationes inuentæ ſunt, vt quod noſtra intereſt conſequamur. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. D. de verb. obligat. & §. alteri. Inſtit. de inut. ſtipul. cùm igitur quod ſua intereſt, ex prima promiſsione conſecutus ſit ſtipulator, & ità

hâ eius intereſſe deſierit, non poteſt de eodem poſterior ſtipulatio conſiſtere: l. ſi pupillus. §. fin. D. de nouatio. Quæ argumentatio ſimiliter fieri poteſt & debet, cum vnum genus pro eodem genere datur, ſeruata eadem omninô bonitatis qualitate, ita vt ratione rei, loci, & temporis vna ſit & eadem commoditas, vt non valeat permutatio, ex eo quod inuenta illa eſt, vt vtilibus inutilia permutarentur. d. l. 1. D. de contrah. empt. Sed vel eo caſu ſit puerilis iocus, vt dixi: vel ſi ſimpliciter ab vtraq; parte datû ſit, mutua, reciprocaq; donatio celebretur, vt ex l. quod auté. §. ſi vir & vxor. D. de dotat. inter vir. dicemus infra num. fin.

Igitur illud quoque ex hac reſolu-
14 tione conſequitur:* quod ſi triticum
meum tibi dedero, vt tuum triticum dares mihi eiuſdem omnino bonitatis, quantitatis, & generis: ex eo tamé, quia vtilius mihi eſſet tuum triticum ratione loci, & meum tibi: veluti ſi triticû, quod hic habes, des mihi hoc in loco habitanti, vt tãtumdem dem tibi, quod in eo loco, quo habitas, ego habeo: proculdubio dicendum eſt, veram ac propriam permutationé fieri, & decimæ locum fore iuxta dictã l. 2. tit. 17. lib. 9. Recopil. quia veré de alienãdo & adquirendo tractamus, & inutile, hoc eſt, non tam vtile pro vtiliore permutare iuxta dictam. l. 1. D. de contrah. empt. quod licet non eueniat ratione rei, immo nec ratione téporis, vt aliás dicebat dicta. l. prima, ibi, *ſecundum neceſsitatem temporum ac rerum*, (nam & ipſius temporis poteſt eſſe permutatio, vt in l. cum conſtet. §. finali. D. de aqua quotid. de qua diximus ſupra cap. nono, num. 41.) nihil intereſt cum & ratione quoque loci creſcere ac minui pretium ſoleat & vtilitas rei conſiderari iuxta text. in. l. pretia rerum. §. fin. D. ad leg. facild. cum traditis per Did. Peretium in. l. 2. tit. 23. lib. 2. Ordin. & eſt tex. elegans in. l. ideo. D. de eo quod cer. loco. Soluet autem decimam vnuſquiſque iſto caſu in eo loco, quo rem ſuam quiſq; alienaſſe intelligitur iuxta. l. 5. & l. 9. tit. 17. lib. 9. Reco. cum notatis ſupra cap. 4. & ijs, quæ ibi aduertimus, nu. 30. & dicemus infra iſto cap. nu. 39.

15 Amplia * hunc caſum vltimum, ſiue triticum, quod inuicem præſtamus
apud nos ſit, ita vt alterius domini voluntate alter accipiat, vnuſquiſque in ſuo loco: ſiuè apud debitores noſtros exiſtat, ita vt pacti ſimus, vt tu à meo debitore Madriti exigas, ego à tuo, qui in hac ciuitate Caraccéſi eſſet, modò conueniat, vt vnuſquiſq; (mutuum, ſcilicet officium præſtantes, & impenſas inuicem refundentes) ab alterius debitore totidé exigat modios tritici ſibi ipſi, & in rem propriam: quia iſto quoque caſu quod præcipuû & principale eſt datio ipſa tritici eſt ad inuicem non ex actio á debitoribus: ac proinde dubium eſſe non poteſt, quin contractus, do vt des, & per mutatio fiat, ſicut in ſuperiori ſpecie, de qua ſupra, num. 14. quicquid à facto exigendi contractus videatur incipere, & contractum innominatum eſſe, facio vt facias: ex quo indubitabile eſt, decimam non deberi, vt bene notant Parladorius dicto. §. 3. nu. 34. in fin. pro quo videtur tex. expreſſus in. l. naturalis. §. ſed ſi facio. D. de præſ. verb. nàm intelligendû eſt, in eo textu ſolum factum exigédi in conuentionem deductum fuiſſe, mutus ſcilicet impenſis præſtandum, itá tamen, vt res exacta proprio ſuo domino & creditori remaneret, vt ſatis ex eo tex. patet, ibi. *vt & cuſtodiam mihi præſtes*. Quo caſu licet vnuſquiſq; teneatur iure obligationis & pacti, non ſolû præſtare operam & curam in exigédo alterius debitum, ſed & etiã impenſam

penſam facere, tamen quia erogatio impenſæ non venit principaliter per ſe, ſed in conſequentiam operæ, & exactionis, factique debiti, tota obligatio & conuentio dicitur ſimplex & mera faciendi obligatio, vt tradit I.C. in dicto. §. ſed ſi facio. & bene explicat Carol. Molinæus in tract. diuidi. & indiui. in princ. num. 19. Quod verè dici non poteſt in datione, mutuaq; rei debitæ & exactæ translatione ad inuicem facta inter paciſcẽtes, quam præſupponimus interueniſſe in noſtra ſpecie: quia tunc, cum iſta mutua cõceſsio non veniat in cõſequentiam actus exactionis, ſed ex principaliore & vtiliore pacto, minimè obnubiliari, aut occultari debet, nec poteſt iſte contractus, do vt des, ſub altero contractu facio vt facias: quin illius prioris rationem habeamus ad ſolutionẽ gabellæ, qua de agimus, iuxta dictam. l. 2. Recop. quod valde elegans eſt, tam ad noſtram materiam, quàm ad interpretationem text. in dicta. l. naturalis. §. ſed ſi facio. D. de præſ. verbis.

16 Quintò,* nota ex dicta. l. 2. Recopil. quod ex rebus permutatis decima ſolui debet iuxta cuiuſq; rei æſtimationem, quæ fieri debet per bonum virum, qui eſt ipſe iudex, vel alius, quẽ ipſe deſignauerit iuxta tradita in. l. cõtinuus. §. cum ita. D. de verb. obligat. & l. 31. tit. fin. partit. 7. tradit Menochius de arb. iud. quæſti. in procemio ex numer. 7. & caſu. 2. & aduerte, quod ſi ipſe iudex æſtimare velit, cum vt vir bonus adeatur, bonos viros debet conſulere peritos in ea re, vt ita ſententiam ferat ex. l. 23. tit. 4. part. 3. & traditis per Auend. in tit. de exceptio. num. 37. verſi. immò & aliud. & de hac re plura diximus, ſupra in ſcholio ad dictam. l. 2. Recopil. verbo. *Vel ab altero.*

17 Sextò nota,* quod cum dicta. l. 2. ſtatuat ſolui debere permutationis decimam ſecundùm iudiciadem æſtimationem vtriuſque rei, admittenda nõ erit taxactio partium in ipſo contractu facta, ſeu formale pretium, vt loquar cum Vlpiano in. l. in. l. falcidia. 62. in fine. iuncta gloſſ. ibi, in prima expoſitione. D. ad. l. falc. veluti ſi rem æſtimatam in decem, dedi tibi pro alia re in eadem quantitate taxata, iuxt. l. 1. C. de rerum permut. & quæ ibi Doctores notant. Effectus eſt maximus propter fraudem, quæ poſſet à partibus committi, viliùs æſtimando res magni valoris, pro qua ſententia eſt text. elegans in. l. ſi fundum ſub conditione. §. ſi libertus. delegat. 1. vbi æſtimatio per teſtatorem facta non nocet hæredi falcidiam detrahenti Itaque licet à partibus res æſtimentur, ſi tamen ſemper ab initiò de rebus permutandis tractauerunt, adhuc non venditio, ſed vera permutatio contracta intelligitur, ſic vt in ea quoque ſpecie locum habeat diſpoſitio. dictæ. l. 2. titul. 17. libr. 9. Recopilatio. iuxta reſolutionem Pineli in rubr. C. de reſ. vend. 2. part. capit. 1. numero. 16. de qua re vide Tiraquell. de retra. ligna. §. 1. gloſ. 14. numer. 19. Secus autem erit, ſi pretium rei datæ in pecunia fuerit definitum, & poſtea ex accidenti in re alia taxata ſolutio fiat: quia tunc vera venditio manet per notata ab eodem Pinelo vbi ſupra, iuxta terminos. l. pretij. C. de reſcin. vendit. ſic fiet, vt vnius rei duntaxat decima debeatur in ea vltima ſpecie iuxa quãtitatem pretij in pecunia definiti, & habebit locum diſpoſitio. l. 1. tit. 17. libr. 9. Recop. alterius autem rei datæ in ſolutum pretij illius venditionis, decima ſoluẽda erit iuxta veram diſtinctionẽ, de qua ſupra. c. 7. ex numer. 49. vbi de datione rei in ſolutum alterius, vel pecuniæ, latiſsimè egimus. Atque ita accipiendum eſt,

quod

quod de gabella tradit Tiraquell. dicto numer. 19. ſcilicet, vt tanquam ex venditione debeatur, ſi contractum ſit iuxta ſpeciem dictæ. l. prætij. aliâs debeatur tanquam ex permutatione hoc noſtro iure, vt dixi, circa quod videndus eſt Baldus conſil. 340. lib. 3. effectus eſt maximus, vt vna vel duplex decima debeatur ex prædictis: & quia vbi permutatio eſt, vtraque res iudicialiter æſtimanda erit ex dicta. l. 2. Recopil.

18 Septimo * ex eadé. l. 2. nota, quod cum in permutationibus per æſtimationem rerum decima ſolui debeat: ſi contingat, permutationé fieri vnius rei æſtimabilis, cum alia re inęſtimabili, decima ex ea parte ſolui non debet, vt expreſſé tradit Montaluus in repertorio leg. ord. verbo. *Alcauala*, éa ratione, quia eo caſu legis verba defficiunt per ea, quæ in terminis nó tá claris & fortibus tradit Bart. in. 4. §. prætor ait. per tex. ibi. in. §. ſequéti. D. de damno infecto. nu. fin. quem ſequitur Angelus in eadé. l. 4. §. totiés. nu. i. & Ioa. de Imola in dicto. §. prætor ait. num. 11. plura iura allegans in confirmationem illius ſententiæ, quę habet, vim legis non comprehendere eum, cui legis verba non conueniunt. l. quod conſtitutum. D. de teſta. mili. & text. in cap. ad noſtram. el 3. de iure iura. & capit. indemnitatibus. §. penul. de electione. lib. 6. & ponit exemplum in eo, qui dedit rem ſuam pro iure ſepulchri: quia ſacra & religioſa nó recipiunt æſtimationem. Quæ ſententia valdè mihi placet, ita quod iſto caſu nemo ex cótrahentibus decimam debeat: is enim, qui ſepulchrum dedit, gabellam non ſoluet, quia etiam ſi pro pecũia dediſſet quaſi vendens, eo iure non teneretur: propterea quod locus ille ſacer ad ſepeliendum deſtinatus vendi non poteſt omni iure, nempe Regio, Canonico, & communi, capit. abolendæ. de ſepulturis. l. 16 cum. C. de religoſis & ſumpt. fune. l. i. titul. 13. part. 1. atque ideo tanquam ex venditione nulla, non debebitur decima ex traditis ſupra cap. 14. numer. 1. vbi hanc quæſtionem latè explicuimus in nu. 5. Immo nec ille, qui rem profanam dedit pro iure ſepulchri, decimam debebit: quia vltra quod nulla eſt rei ſpiritualis permutatio cum re profana, iuxta tex. in cap. fin. de rerum permut. & ex permutatione nulla nó debetur gabella, vt dicemus infra iſto capit. num. 25. res à ſe recepta. ex quã ſolui deberet decima, tanquã ex pretio, ex ijs, quæ diximus ſupra num. 3. æſtimari non poteſt: deficientibus autem verbis legis, & legem ipſam deficere, ac ceſſare dicendum eſt ex prædictis. Quinimò licet ius ſepulchri pro alterius ſepulchri iure, ſeu capella permutaretur, quę quidé permutatio valet, eo quod ſpiritualia inter ſe permutari queunt, licet vendi non poſsint, tex. & glo. & doctores in c. ad quæſtiones. de rerum permut. & gloſ. in. c. ſuper eo. de tranſactio. nulla decima deberetur etiam inter laicos, quia neutra res æſtimari poteſt ex ijs, quæ diximus.

19 Octauò notá, * quod cùm vnuſquiſque ex permutantibus ſoluere debeat decimam ex ea re, quam in pretium rei à ſe datæ, ab alio receperit, vt iam dixi: ſi rem, quæ aliàs vendita immunis eſſe ſolet, in pretium receperit, non ideò rei illius priuilegio excuſabitur: veluti ſi fundũ dedero pro equo ornato ſella & fræno, vel libris, aut alio, ex enarratis in. l. 34. titul. 18. lib. 9. Recop. quin potius, ſecundùm equi æſtimationem, & librorum valorem, decimam ſoluturus ſum, iùxta dict. l. 2. Recopil. Etenim ea priuilegia locum habent, quando res illæ in contractũ veniunt vt merx, nó vt pre-

 tium

tium atque ita debet intelligi prædi-ɋa.l.34. prout ſatis aperte colligitur ex eadẽ.l.34.ibi.*ni de la moneda*, vbi ſi pecunia veniat in cõtractu vt merx, apertam immunitatem habet, ſicut panis coctus, & aliæ res ibi expreſſæ: & tamen conſtat, quod ex pecunia vt pretium deducto in vẽditione & permutatione, decima debetur, vt probat dicta.l.1.& dicta.l.2.Recopilatio. & ex infra dicendis apparebit: ratio eſt, quia tunc non ſoluitur decima ratione ipſius pecuniæ, ſed ratione rei venditæ, aut permutatę pro ea.

20 Nono aduerte, * quod cùm in ſuperioribus capitulis ſæpe paſsimque dixerimas, ex venditione alicuius rei vnicam duntaxat decimam deberi, nempè à venditore, iuxta deciſionem dictæ.l.1. titul. 17.libr. 9. Recopilat. modò autem in iſto capitulo conſtituamus, ex permutatione duplicem gabellam dependi, tamquam ex venditione duplici, ex traditis ſupra hoc eodem capite.numer.3. propter deciſionem dictæ. l.2.tit. 17.libr.9.Recopilat.ſicque præter alios iuris effectus & differentias, quas inter venditionem & permutationem vbique doctores notant, & tradit. I.C.in.l.fina. D. de condict. cauſa dati. hæc maxima lõgaque apud nos differentia ſit, quod ex venditione vna decima, & quidem à vẽditore, ex permutatione autẽ duplex, nẽpe ab vtroq; contrahente debeatur, ex.d.l.1.&.l.2.Recopil.& diximus ſupra.n.4.

21 * Vtiliſsima apud nos eſt, & valdè neceſſaria celebris illa doctorum quæſtio: Quandò ex altera parte res, ex altera autem pretium & alia res datur, an venditio, an verò permutatio ſit, quam quæſtionem vltra ordinarios latiſsimè diſſeruit Tiraquel. de retract.lignag.§.30.gloſſ.1.& Couarruu.lib.2. variar.reſol.c.4.nu.9.& Ant.Gometius, 2.tomo. variar. c.2.nu.10.& poſt eos omnes Arias Pinelus in Rub.C.de reſ. vend.2.par.cap.2.& ad materiam gabellæ adplicat (licet in alijs terminis) Vicentius Herculanus in.l.2. in princip.num.16.D.de verb.obligati. Effectus autem huius diſpoſitionis, vt iã dixi, ille eſt quam maximus: quod ſi conuentio illa venditio ſit, vnica dũtaxat gabella debebitur, & quidem per venditorem, nempe decima pretij recepti, & æſtimationis rei ſibi datæ cùm pars pretij ſit, iuxta. l fundi partem.D.de contrahen.empt.& quę latiſsime diſſeruimus ſupra capit.15. ex num. 21. at ſi permutatio eſſe dignoſcatur, non ſolum ſoluet decimam is, qui rẽ dedit pro pecunia & alia re, ſicut ſi eſſet vẽditor, ſed is quoq;, qui pecuniam & rem dedit pro re alterius, decimam erit ſoluturus, nempe illius rei à ſe datæ iuxta æſtimationem iudicis, ſeu illius rei, quam recipit, quatenus rei ſuæ correſpondet. Igitur cũ in prędicta quæſtione quãdoque permutationem fieri, quandoque venditionem contrahi doctores intelligant, neceſſarium nobis eſſe videtur ad eorum reſolutionem aduertere, vt quid in ea ſpecie circa Regalẽ decimam dicendum ſit, facile percipiatur.

22 Et * quamuis in ea quæſtione cõmunis Bartoli, & doctorum ſententia ſit, vt contrahentium mens & verba inſpiciantur: nempe, vt ſi vendere & emere voluerunt, venditio ſit: quod ſi permutandi animus & intentio fuerit, permutatio eſſe iudicetur, prout reſoluit Tiraquellus dicta gloſſ. 1. num. 2. tamen id intelligendum eſt, quotiens ex eo contractu nemo poteſt quidquam prætendere præter ipſos contrahentes, ſecus verò ſi fiſci, aut tertij cuiuſpiã interſit, quod venditio potiùs, aut magis permutatio eſſe intelligatur illa conuentio: quia

quia tunc ne fraus aliqua tertio fiat, per nominationem partium, magis inſpiciendum eſt, quod re vera agitur, quàm quod à partibus ſimulatè concipitur: putá ſi ex venditione debeatur gabella, & non ex permutatione, vel fortè è contrario ex permutatione, & non ex venditione gabella ſeù laudimium deberetur: vel in venditione ſit locus retractui, non verò in permutatione, prout apud nos eſt. l. 13. tit. 10. libr. 5. fori. quæ eſt hodiè. l. 7. tit. 11. lib. 5. Recopila. ita ex cómuni & vera ſententia reſoluit Tiraquel. vbi ſupra num. 12. Vnde cum in noſtra materia de iure tertij diſputetur, nempe fiſci pro gabella adquirenda vnica, vel duplici ex prædictis, magis inſpiciendum eſt in ea quæſtione, quid re vera agatur, quàm quod à partibus dicitur.

Igitur cú ex altera parte datur res, & ex altera pretium & res alia datur: & quæritur, quis contractus re vera contrahatur in ea conuentione, cómuniter doctores dicunt inſpiciendum eſſe, quòd præualet, nec de nominatione partium curandum fore, vt ſcilicet, ſi res data cú pretio, maioris valoris eſt, quàm pretiú ipſum ſimul datú, permutatio ſit potius: quod ſi pretium præponderet, venditio ſit, arg. tex. in. l. quæritur. D. de ſtatu. homi. ita tradit Tiraq. vbi ſupra num. 9. Quo fiet in noſtra materia, vt quo caſu permutatio ſit, duplex decima deberi videatur, vt dixi: quo autem caſu venditio ſit, non niſi vnica ſolui debeat ex prædictis.

23 Cęterum, ſi res & pretium per omnia paria ſint, & eiuſdem æſtimationis, ità vt neutrum alteri præſtet, ſeu prępóderet, magna dubitatio eſt apud doctores, quid re vera actú eſſe intelligatur, népe venditio, an permutatio: nam in noſtra materia, cum de iure tertij agitur, denominatio partiú, quę poteſt eſſe falax & doloſa, inſpicięda non eſt, vt dixi ſupra: & magnopere variant doctores, Baldus enim in præludijs fœudorú col. 4. verſ. pro intellectu horú. exiſtimauit eo caſu véditioné potius contrahi, quám permutationé, quem plures alij ſequuntur. At incontrarium, immo quòd permutatio ſit potius, quàm venditio, communior eſt doctorum ſententia, quá ex multiplici ratione cófirmat & ſequitur Tiraquellus vbi ſupra, ex nu. 13. Sed vtriuſque ſententiæ autores tá validi ſunt, vt vix firmari queat, quid ſecure in noſtra materia dicendum ſit, ſcilicet an in prædicta ſpecie cum res & pretium æqualia ſunt, vnicam decimam tanquam ex venditione, an duplicem, tanquam ex permutatione deberi dicamus. Vnde non mala, ſed prudens ſatis, & huic noſtræ materiæ valde conſona, & rationabilis videtur media ſententia Alciati in . l. 2. in princip. numer. 18. D. de verb. obliga. qué refert Tiraquellus ſuprá allegatus, numer. 38. nempe, quod iſto caſu duo contractus ſunt, & permutationis & véditionis pro media parte: ita vt in noſtra materia dicendum videatur, quod quatenus & ex qua parte venditio eſt, vnica duntaxat gabella debeatur à venditore ex dict. l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopil. quatenus vero & ex qua parte permutatio eſt, duplex decima ſolui debeat ab vtroque ſcilicet contrahente ex dicta. l. 2. eodem tit. & li. quam ſententiam ſecuti ſunt Couarruuias & Pinęlus in præallegatis locis.

Verum enimuero, * quamuis hoc ita inſpectis iuris principijs ex doctorum reſolutione dicendum videatur, lex noſtra Regia aliter decidit, & reijciens eas doctorum controuerſias & diſtinctiones ſtatuit: Quod quotieſcunque res aliqua pro alia re datur, ſiue pecunia non ſit, ſiue vero interuenia

ueniat quomodocunque, principaliter(ſcilicet)aut acceſſorie (generaliter enim illa.l.2.Recopilat.loquitur) ita vt iuxta ciuiles Regias permutationis adhuc contractus maneat, aut propter pecuniæ interuẽtum in venditionis contractum tranſeat ea conuentio , ex vtraque re decima debeatur iuxta iudicialem æſtimationem, ita tradit & generaliter decidit prædicta.l.2.ibi. *quier interuenga en ello dinero , o no*: dict.titul.17.libr.9.Recopilat. quæ nominatim in illis verbis hanc ſupra habitam diſputationem aperte voluit dirimere in hac noſtra gabellarum materia. ita vt,ſi fundum meum dedero tibi pro mille aureis & vno ſeruo, vel fundo tuo centum aureorum , proculdubio dicendum ſit, quod quamuis eo caſu ex prædicta doctorum reſolutione non permutatio,ſed vera ẽmptio & vẽditio aperte contrahatur, eo quod pretium ſiuẽ pecunia rei ſimul datæ præponderat , duplex adhuc decima ſoluenda ſit,nempe ex vtraque re iuxta iudicialem æſtimationem ex generali illius legis Regiæ diſpoſitione. Et ita fiet, quod nedum venditor decimam ſoluet mille aureorum, quos recipit, & æſtimationis quoque fundi, ſeu ſerui ſimul cum ea pecunia recepti : ſed & emptor quoque pendere debet decimam fundi ſeu ſerui, quem dat,quaſi in ea parte permutare potius, quàm emere cenſeatur:& hoc eſt,quod tradit prædicta.l.2.quæ ſic veriſsime debet intelligi & practicari.

Obiter verò in propoſito explicare oportet, qualiter in hoc caſu ab vnoquoq; contrahentium Regalis
24 hęc decima ſoluenda ſit : Et dico, *ꝙ ſi debiti tibi fundum pro mille aureis & alio fundo, quicunque contractus illa conuentio ſit, nempe ſiue venditio,ſiue permutatio,adhuc quidem, quia vna res pro alia datur, duplex decima debetur: & ego ſoluturus ſum decimam illius pecuniæ à me receptæ, item & æſtimationis fundi,quem ſimul cum pecunia recipio, iuxta taxationem iudicis, vt modò dixi:quia hæc omnia in pretium fundi mei recepiſſe videor ex traditis ſupra num. 3.& probat dict.l.2.ibi. *quier interuenga en ello dinero,o no:que de todo ſe pague el Alcauala*, vbi pondera verbum, *todo*. Tu autem ex qua parte pecuniam dediſti pro fundo meo decimã non ſolues, ſiue verus emptor ſis in ea ſpecie, ſiue permutans:quia quomodocunq; pecuniam dederis pro alia re, vel pecunia, priuilegium eius te eximit á gabellæ ſolutione , iuxta textum in.l. 34.ibi. *Ni de la moneda amonedada*. tit 18.libr.9. Recop. iunctis ijs,quæ tradidimus ſupra num.4.ſolues ergo decimam æſtimationis fundi mei,quem recipis, pro qua parte congruit & cõcurrit cum fundo tuo á te dato ſimul cum pecunia: quia receptæ rei, non te æſtimatio inſpicienda eſt ad computationem gabellę, ex traditis ſupra in dict.num.3.Rem ergo ſubijciamus exemplo , vt res ipſa, & reſolutionis vtilitas patefiat:diximus, quod dedi tibi fundum pro mille aureis & alio fundo,qui æſtimatus per iudicem cẽtum alios aureos valere reperitur:pone autem, quod fundus meus, quem do, taxatus per iudicem valet mille & quadringentos aureos : quæro, & belle dubitatur , qualem decimam & ex qua quantitate vterque noſtrum ſit ſoluturus: at qui clarum eſt ex prędictis , debere me decimam ex mille & centum aureis , quos quaſi in pretium mei fundi me recepiſſe apparet, ſicque centum & decem debeo. Tu vero,qui mille & quadringentos aureos recepiſti, ſic ſolues : ex mille & centum, quæ cõrreſpondent rei & pecunię á te datis,decem dunxat ſolues, nempe ex ſolis centũ,quos valet tuus fundus,

fundus, quia ex mille quę correſpon-
dent pecuniæ à te datæ, nihil debes
cum pro eis pecuniam dederis ex d.l.
34. Recop. trecentos autẽ aureos, qui
ſuperſunt non decimati, debes diui-
dere pro rata inter pecuniam & fun-
dum à te datũ, & ſic in vndecim par-
tes: quia pecunia & fundus à te datus
ſummant vſque in mille & centum
aureos: & ex decẽ partibus, quę cor-
reſpõdent pecuniæ, nihil debes, quia
quicquid cum pecunnia adquiris, ſi-
ue emendo, ſiue permutando, liberum
apud te eſt à gabella ex dict.l.34. Vn-
decima vero pars illorum trecento-
rum aureorum, quę correſpõdet fun-
do per te dato, decimari & gabellari
debet: eſt autem illa vndecima pars
ex trecentis, viginti ſemptẽ plus mi-
nus: ſolues ergo ex prædicto contra-
ctu & conuentione circa tredecim
aureos, & ego ſoluo centum & decẽ.
Quod ſi vnuſquiſque noſtrum ſolue-
ret decimam æſtimationis rei, quam
dat, ego ſoluiſſem centum & quadra-
ginta ex fundo meo, qui valebat mil-
le & quadringentos aureos: & tu ſol-
uiſſe decem duntaxat ex fundo per te
dato, qui valet centum: Eſt ergo ma-
ximus effectus, intelligere, quod ga-
bella debetur in permutatione ex ęſti-
matione rei receptæ quaſi ex pretio,
inſtar vẽditionis, cui adſimilatur per-
mutatio in dicta.l. 2. Recopilat. non
vero ex æſtimatione rei datæ, vt no-
tauimus ſupra dict. num. 3.

His ergo prænotatis ad literalem,
& mentalem illius.l. 2. expoſitionem,
quæſtiones in materia neceſſarias in-
25 gredior: * Inter quas illa eſt elegan-
tiſsima & vtiliſsima, ſi rem tibi dede-
ro, vt rem aliam mihi des, & antequã
dederis, me contractus pœniteat iux-
ta textum, & quæ ibi doctores notãt
in. l. ſi pecuniam. D. de condictione
cauſa dati. & in. l. 44. vbi Gregorius
Lupus. tit. 14. part. 5. & .l. 3. tit. 17. eadẽ
partit. an adhuc Regalis decima peti
poſsit vtriuſque, vel alterius rei per
gabellarium quemadmodum ſi ven-
didero tibi, & re integra à venditio-
ne ipſa recedamus iuxta. l. 1. C. quan-
do liceat ab empti. diſced. iam ſupra
diximus cap. 14. num. 7. adhuc deberi
decimam iuxta doctrinam Bartoli in
l. ab emptione. num. 12. D. de pactis.
Et profecto, ſi ad reſolutionem huius
quæſtionis ius commune inſpicias,
facile intelliges, quod cum ex pœni-
tentia alterius contrahentis re ex al-
tera parte integra & nõ ſecuta, vnuſ-
quiſque contractus innominatus ſic
reſcindatur, vt nunquam perfectus
fuiſſe appareat, iuxta dictã.l. ſi pecu-
niam. D. de condic. cauſa dati. & quę
cumulat Dueñas regula. 110. cum ſe-
quenti. neceſſario cõſequetur & fiet,
vt decimam eo caſu non deberi dica-
mus, quaſi ex imperfecto contractu,
iuxa notata per Bertachi. Firmi. de
gabellis. 3. parte octauæ partis prin-
cipalis. num. 48. Nam lex iſta, quę ex
permutatione decimam ſolui iubet,
de valida & perfecta permutatione
intelligenda eſt, ſcilicet re ex vtraque
parte ſecuta, vt diximus ſupra num.
3. argum. eorum quæ de venditione
præcepimus ſupra cap. 14. nu. 1. quod
ita in proprijs terminis noſtræ quæ-
ſtionis de gabella indubitanter tradit
Ferdinan. Menchaca libr. 1. contro-
uer. vſu frequent. cap. 11. nu. 21. nem-
pe, quod pœnitentia ſecuta, Regalis
decima non debeatur.

Sed ſi ius regium animaduertas,
quod quidem apud nos, præcipue in
hac materia iurium Regalium, aduer-
tendum & obſeruandum eſt, non ſic
facile reſolues prædictam quæſtio-
26 nem: * Etenim apud noſtri iuris au-
tores valde controuerſum eſt, an ho-
die attento iure Regio, de quo in.l. 3.
tit. 8. libr. 3. ordina. quæ eſt.l. 2. tit. 16.
libr. 5. Recopil. locum habeat pœni-

tentia in contractibus innominatis, necné: cuius rei cognitio, iam vides, quàm neceſſaria ſit ad noſtram quæſtionem: etenim ſi pœnitere quenquam eorum non licet, vbi contractus ab altera parte re ſecuta initium ſumpſit, apertè fiet, vt in noſtro caſu, quamuis alterum pœniteat, cùm adhuc contractus duret & teneat, decima Regalis debeatur. Idemque erit & ſi vtrunque pœnituiſſet, quia cum ſemel contractus perfectus fuerit, ex reciſsione poſtea ſecuta partium conſenſu, fiscus aut gabellarius fraudari non potuit iure ſuo, ex doctrina cómuni in dict. l. ab emptione. D. de pactis. quod ſi pœnitere adhuc hodie licet, dum res ex altera parte non eſt ſecuta, prout de iure communi ſatis cóſtat ex dicta. l. ſi pecuniam. iam reſolutam habebis quæſtionem hanc ex ſupradictis, vt nulla tunc decima debeatur.

27 Tamen * in hac controuerſia ex vtraque parte ſunt multi viri doctiſſimi, & celebres aduocati, ita vt ſi autoritate in hac re moueri velim, non auſim dicere, cui ſententiæ magis adhæream: Etenim quod hodie in contractibus innominatis pœnitétia locum non habeat, latè diſputans tenet Ant. Gometius. 2. tomo variar. cap. 8. numer. 4. quem ſequitur, & defendit Did. Peretius in dicta. l. 3. verſi. dubitari. col. 1049. tit. 8. libr. 3. Ordina. & pro conſtanti tradit additio doctoris Salcedo ad Regulá Berna. Diaz. 549. & ante hos tenuit Gre. Lupus in. l. 3. verb. *qualquier de las partes*, cum gloſ. ſequenti. titul. 6. par. 5. quos magis ſequitur Matientius in dict. l. 2. gloſ. 2. tit. 16. lib. 5. Recopilatio. Contrariam autem ſententiam, immo quod ea lege regni nihil immutatum fuerit in contractibus innominatis, quorum obligatio reſpectiua eſt, ſed quod tátum loquatur & procedat ea lex in obligatione ſimplici, latiſsime diſputat, & tenet Menchaca de ſucceſ. creatio. libr. 2. §. 12. ex num. 64. quem ſequitur. D. Anto. Meneſius in repet. l. naturalis. §. 1. num. 19. D. de præſ. verbis. & huius quoque ſententiæ fuit Gregor. Lupus ſibi contrarius in. l. 1. verbo. *gran pro*. tit. 11. par. 5.

Vnde ego, cum quia ratione iuris potius, quam vllius magiſtri autoritate moueri ſoleo, tum etiam pro bono pacis inter tot, ac tantos viros ex noſtratibus doctiſsimos, mediá ſententiam amplector, & ab omnibus accipiendam puto: * & exiſtimo in hac 28
re faciendam eſſe diſtinctionem: aut enim in permutatione incipimus à re, vel á conuentione de permutádo: Si á re, vt quia abſque vlla promiſsione, ſed tractatu quodá habito in præfatione contractus de re mea cum tua permutanda, vt eſt naturale: ſtatim ré meam dedi tibi, vt tuam mihi dares, ſic dicens: do tibi hanc mulam, vt des mihi tuum equum, profecto antequá tu des mihi equú, ego nulla tibi obligatione teneor, quia nihil promiſi, nullaque cauſa ſubeſt, ex qua obliger, cum adhuc ego nullam rem acceperim: ſed tu ſolus oblagaris rei interuentu ex ea cauſa, quod rem meá acceperis, vt tuam dares: ita probat textus in. l. iuriſgentium. in princi. D. de pactis. & l. 1. D. de rer. per. & quæ vtrobiq; notátur. Quo fit, vt quamdiu res ex tua parte non ſit ſecuta, me pœnitere poſsit, ex dicta. l. ſi pecuniam. D. de condictio. cauſa dati. & quæ ſupra diximus, quę quidem pœnitentia cur iſto caſu locum non habeat, etiam iure Regio dict. l. 3. Ordina. nulla ratio poteſt efficere, ſi recte conſideretur, quod illæ leges regiæ ſupra allegatæ loquútur, vbi quis ſe obligare voluit: an in iſto caſu ex mea parte nulla obligatio eſt, & nullus animus me obligádi, quia nihil promiſi, ſed ſtatim feci,

quod

quod eram promiſſurus : agitur ad hunc caſum prædictæ leges Regiæ non pertinent. Solum autem obligor in eo contractu, quando res eſt, etiam ex ſua parte perfecta: tunc enim & ego quoq; obligor ex eo contractu ſaltem ad euictionem rei, quam dedi, ſi forte tibi euicta fuerit: quia cum & ego rem tuã acceperim, ſubeſt cauſa, propter quam ad euictionem & ſecu-
29 ritatem rei à me datæ obligatus ſim:* & propterea contractus ille, *ſynalagma*, appellatur in dicta. l. iuriſgentiũ. in princip. D. de pactis. & reprehenſus eſt Iulianus ibi, quod ſic obiter intelligi debet, *ſynalagma* autem eſt cõtractus ille, ex quo duplex oritur obligatio, nempe ex vtraque parte. l. Labeo. §. contractum. D. de verbor. ſignifi. vbi Alciatus aliter explicat textum in dict. l. iuriſgentium. in principio. quæ quidem duplex ex vtraque parte oriens obligatio reperitur in illo contractu innominato, do vt des, eo tempore, quo ab vtraque parte impletus ille eſt, & res ſecuta ſecus vbi ex altera tantum parte adimpletur, quia (vt dixi & ſatis apparet) eo caſu nulla obligatio eſt ex parte dantis ob cauſam, ſed ex ſola parte recipiẽtis: qui tenetur ideo rem ſuam dare, aut intereſſe ſoluere. l. naturalis. §. ſi quidem. D. de præſcrip. verbis. quo caſu non dum perfectus eſſe contractus dici poteſt: & ideo eum, qui ſolus impleuit, pœnitere contractus poteſt, non alterum ex dicta. l. ſi pecuniam D. de condit. cauſ. dati. qui omninò tenetur implere, aliás conueniendus ad intereſſe dict. l. naturalis. §. at cum. do. D. de præſcrip. verbis. & l. 43. vbi Gregorius. tit. 14. part. 5. & ſic decima Regalis eo caſu deberi nõ poteſt, quaſi ex imperfecto contractu ex ſupradictis. Quod habere locum etiam iure Regio ſatis ex reſolutis apparet, cũ ſcilicet á re incipimus, non à promiſſione de permutando & ita poſt procedere ſecũda opinio noſtrorum doctorum ſupra relata.

30 Quod * ſi à promiſsione de permutando incipiamus, ſicut fit in ſpecie tex. in. l. ex placito. C. de re. permut. cum eo caſu promiſsio quædam ſit vtriuſque, qui ſe ad permutandum res ſuas obligare voluerũt, nulla efficax ratio dari poteſt, cur iſti naturaliter, quaſi ex nudo pacto, non teneãtur iure ciuili, & efficaciter ciuiliq; obligatione nõ adſtringantur hodie dicto iure Regio, non minus, quàm ſi ſtipulatio interueniſſet: itaq; iſto caſu abſque dubio dicendum puto, pœnitentiam non habere hodie locum de iure Regio, etiam ſtipulatione nõ interueniente. Veluti ſi ego promittam tibi mulam hanc meam cum illo tuo equo permutare, & tu conſentias in idem placitum: Etenim iſto caſu, velis nolis, permutare debebis mecum, & cõuentionis te pœnitere nõ poterit, nec me ipſum poteſt te inuito: quia efficaciter obligati ſumus ex nuda iſta promiſsione Regio iure dictæ. l. 3. ordina. & l. 2. tit. 16. lib. 5. Recopilat. ſicut obligaremur ciuili iure, ſi ab vtraque parte ſtipulatio interueniſſet ex dicta. l. ex placito. C. de rerum permut. Nec obſtat, quod iſta promiſſio de permutando non eſt ſimplex, ſed reſpectiua, quia immo ſimplex eſt, ſicut ſi quid aliud ſimpliciter promi-
31 ſiſſent: * & illud agit dicta. l. 2. Recopil. in hoc caſu, vt quãuis ad hoc, vt tenereris, neceſſaria foret ſtipulatio iure ciuili, vt probat dicta. l. ex placito. C. de rerum permut. nuda hodie promiſsio ſufficiat: quod eſſe intentum illius legis regiæ, Minchaca & omnes illius opinionis ſequaces agnoſcunt, ſcilicet legem illam Regiã voluiſſe tollere ſtipulationis ſolẽnia, de quibus egimus ſupra cap. 1 nu. 16. nec nos minus dicimus, aut minus factum

ctum dici poteſt iſto caſu: etenim ꝙ ſtipulatio facit in dicta. l. explacito. nuda promiſsio faciet, hodiè ex dicta. l. 2. titul. 16. libr. 5. Recopilati. Vnde quamuis vltimo iſto caſu alter velit pœnitere, non poterit: ſed adimplere debet promiſſum: & hæc eſt vera reſolutio in hac re, quemadmodum qui promittit vendere, neceſſariò tenetur id adimplere, quod nemo vnquã dubitauit, & ſatis probatur ex his, quæ ſupra reſolui cap. 13. numero. 4. &. 5.

32 Solus eſt,* qui aliud pro conſtanti, & quaſi vſu receptiſsimũ tradit Méchaca dicto libr. 2. de ſucceſ. creat. §. 12. num. 60. vbi ait, quod ſi inter nos conuenerit, vt venderem tibi domũ meam, tamen antequam pretium definitum fuerit, liberum mihi erit recedere ab hac conuentione, & non vendere tibi, etiam ſi plus æquo pretij nomine offeras: idque verum eſſe ait omni iure, & practicatum eſſe in perſona fratris ſui. Sed certe quamuis prædictus Menchaca ſit vir acutiſſimus, & qui exactiſsime rem ſolet diſputare, non videtur ſatis rem hãc conſideraſſe: Etenim ſi intelligit, in ea ſpecie promiſsionem de vendendo inter nos præceſsiſſe, velim nolim adimplere debeo: & nulla ratio eſt, cur non teneat obligatio hoc noſtro iure Regio, quo ſi quis ſimpliciter nudo pacto quidquam promiſerit, tenetur efficaciter, dicta. l. 2. Recop. ita vt ex cõtractu obligatus maneat ad vendendum, ſicut ex teſtamento tenetur hæres in. l. & ſi æquo. de leg. 1. circa quam vide late reſoluta ſupra cap. 16. Quod ſi intelligit de ordinaria illa & naturali conuentione, ſeu conſenſu, quo & emens & vendens de re diſtrahenda conſentiunt ſine vlla promiſſione, alter, vt pretium habeat, alter, vt rem: vt quia ego volo vendere, & ſic me velle vendere aio: & tu vis emere, atque ita velle te emere dicis, profecto veriſsimum eſt, quod ſi in pretio diſcordamus, vt quia ego volo carius vendere, tu vilius emere deſideras, vt eſt naturale. l. ſi voluntate. C. de reſcind. vend. interim antequã de re & certo pretio conueniat inter nos, quo tandem caſu emptio & venditio perficitur, textus eſt in Princip. Iuſti. de emption. & venditione. & tradidimus ſupra cap. 3. num. 6. bene poterit me pœnitere, & vel nemini vendere, vel alij nec tibi dare, prout quotidie fit, & vſu venit ipſo Menchaca teſtãte in dicto loco, quod eſt diuerſum ab eo caſu, quem tractauimus in permutationis materia. Etenim intelligere debes, quod modò diximus in materia venditionis, ex eo procedere, quia nemo noſtrum ſe obligare voluit ad emendum, aut vendendum, quamuis eo tempore, quo de pretio diſceptabamus, vnuſquiſque eo eſſet animo & voluntatis affectu, vt vendere, aut emeret: & qui tractat de vendendo, vendere dicitur, idem de emendo, vt eſt text. notabilis cum glo. verb. eius. in. l. debitor. D. de ſeparat. &. l. ſi rem. §. ſi cùm mihi. vbi gloſ. verbo. venderes. D. de præſ. verb. At verò dicta. l. 2. tit. 16. lib. 5. Recop. ſolum loquitur & procedit, quãdo quis voluit ſe obligare, vt conſtat ex illius verbis: *pareciendo que alguno ſe quiſo obligar a otro*, & ita quoque procedit quod circa permutationem à promiſsione incipiẽtem diximus: aliàs enim, niſi promiſsione ſit, nullus conſenſus obligat.

33 *Etenim quod dixit. I. C. in. l. 1. D. de pactis. pactum eſſe duorum in idẽ placitum & conſenſus: dubium non eſt, ſic eſſe intelligendum ſi modò cõſenſus ille promiſsioné in ſe habeat: quam tacuit I. C. in ea. l. 1. properans ad differẽtia pacti, & pollicitationis vnius tantum conſenſum habentis: vel quia perſuaſum hoc putauit omnibus,

nibus. pactum ſinè promiſsione eſſe
non poſſe. l. ſciendum. §. dictum. D.
de ædil. edicto. Nec enim conſenſus
eundi Romam erit pactum, aut con-
tractus: nec conſenſus tuus & meus,
quamuis in re emenda & vendenda
concurrant, contractum aut pactum
vllum de vendendo faciunt, ſi non ſit
promiſsio, argum. l. vt ſit. D. pro ſo-
cio & hac ratione verum eſt, quod
dicit Menchaca dict. num. 60. quam-
uis eo modo, quo ipſe intelligit, ſit fal
ſiſsimum.

Itaque ex hac reſolutione in ſum-
34 mam colige, * quod ſi à re incipiens
in permutatione, dedi tibi rem meã,
vt aliam tuam dares, interim re inte-
gra (hoc eſt) nondum re ex tua parte
ſecuta, ſiue me pœnituerit, ſiue non
iuxta m dictam. l. ſi pecuniam. D. de
condi. cauſa dati. quaſi ex imperfecto,
nec abſoluto contractu decima non
debebitur. Idemque erit, ſi ego velim
ſtare contractui, tu autem pœniten-
tia ductus ex parte tua implere nolis:
quia licet tunc contra te agere poſ-
ſum, vt meum reddas, vel ſi malim, in-
tereſſe ſoluas nomine pœnæ, ex. l. na-
turalis. §. ſi quidem. D. de præſc. ver-
bis. & l. 43. vbi Greg. tit. 14. partit. 5.
nullam tamen actionem habeo, qua
te pœnitentem compellere poſsim
adimplere contractum, & rem tuam
dare, vt bene explicant Bartolus &
doctores in. l. ſtipulationes non diui-
duntur. num. 14. D. de verb. obliga-
tio. cuius ſententiam communem di-
xit Meneſius in dicto. §. & ſi quidem.
num. 22. atque ideo perfectus, & con-
ſummatus contractus dici non po-
teſt eo tempore, cum nulla ex vtraq;
parte implendi, & perficiendi obliga
tio ſit, rerumque interuentum ad ſui
perfectionem permutatio requirat. l.
1. D. de rerum permut. deberique ita
minime poteſt Regalis decima, prout
expreſſe tradit Menchaca dicto libr.
1. controuer. vſufrequent. cap. 11. nu.
21. cui adhæreo. Etenim ex permutà-
tione tunc demum Regalis decimæ
obligatio naſcitur, iuxta dictam. l. 2.
tit. 17. lib. 9. Recop. quando res eſt ex
vtraq; parte ſecuta, & nó antea: quia
tunc temporis permutatio incipit eſ
ſe perfecta & intereſſe producta, vt
eleganter probat Fort. Garſia in. l. iu-
riſgentium. in princi. fol. 25. D. de pa-
ctis. & diximus ſupra. nu. 3.

35 Quod ſi * à promiſsione de permu-
tãdo incipiamus: videtur, quod quã-
uis neutrũ ex nobis pœnitere queat
ex ſupradictis, tamen decima non de-
beatur, donec verè & realiter permu-
tatio fiat rebus traditis, & hinc inde
ſecutis, vt modo dicebã, quia prædi-
cta. l. 2. tit. 17. lib. 9. Recop. ex permu-
tatione decimam deberi ſtatuit, non
ex permutationis placito, quæ valde
differunt, vt conſtat ex. l. ex placito.
C. de rerum permut. Sicut & ſupra di
ximus cap. 13. num. 5. quod ex pacto
de vendendo decima nó debetur, do-
nec venditio ipſa in effectu contra-
hatur, conuentione habita de re &
certo pretio, iuxta textum in Princi.
Inſtit. de empt. & vendit. atque ita in
noſtro caſu expreſſe tenet Parlado-
rius dicto libr. rerum quotidia. cap. 3.
§. 3. num. 53. & vide latiſsime Tiraq.
de retra. conuent. ad finem. quæſtion.
5. Effectus erit maximus vltra gabel-
læ dilationem, quia cum pactum de
permutando á permutatione ipſa dif-
ferat, recte poterunt paciſcentes à pa
cto recedere ex communi vtriuſque
conſenſu, & non permutare: nullaq;
fiet gabellario iniuria, quamuis ſi ve-
re permutaſſent, non prodeſſet diſtra-
ctus ad decimæ liberationem, ex di-
ctis Bart. cum communi in. l. ab em-
ptione. num. 12. D. de pactis.

36 Tamen * in hac re mature & ſub-
tiliter conſiderare oportet, quod ſi
inter nos conuenit hodiè, vt rem
meam

meam talem dem tibi pro tali re tua, cum tali & tali conditione, aut lege: ſic vt de modo faciendę permutationis omnino, & perfecte conueniat, & ſic diſcedamus, nec ſtatim res ab altera, vel ex neutra parte ſecuta fuerit: quamuis veriſsimum eſt attento iure ciuili, quod iſto caſu permutatio non contrahitur, ſed pacto de permutando, quia permutatio non conſenſu, vt nominati contractus, ſed rei interuentu eo iure celebratur, vt docet textus elegans in.l.1. D. de rerum permutat. tamen cum hodie iſtud pactū tam efficax ſit iure Regio, ac ipſemet contractus permutationis realiter celebratæ, ſic, vt ad firmitatem permutationis poſt illam conuentionem de permutando, nihil amplius requiratur ex ſupra reſolutis: & quod fiet poſtea, ſolum videri queat primæ conuentionis ſolutio, & implementum: Ego crediderim, hodie dici poſſe, iſto caſu ſtatim permutationem contrahi ſolo conſenſu: Moueor, quia ſi olim iure ciuili nō contrahebatur permutatio ſolo conſenſu, ex eo ſolo erat, quia ſi id admitteretur, cum permutatio eſſet contractus innominatus, fieret, vt ex pacto nudo efficacem actionem & obligationē daremus, ita expreſſe arguit l. C. in.l.1. D. de rerum permut. ibi. *Alioquin ſi res nondum tradita ſit, nudo conſenſu conſtitui obligationem dicemus, quod in his duntaxat receptum eſt, quæ nomen ſuū habent: vt in emptione, venditione, conductione, mandato,* Hæc ſunt verba Iuris conſulti. Quod ſane inconueniens, aut abſurdum hodie non eſt: ſed potius ius ipſum á lege ciuili traditum & ſtatutum in dicta.l.3. tit.8. libr.3. ordin. & dicta. l.2. tit.16. libr.5. Recop. ergo ceſſante inconueniente, & ratione iuris mutata (prout mutatam vides) ſine dubio dicendū eſt:
37 Quod * ſolo conſenſu poſſunt hodie cōtractus innominati fieri, ex communi illa doctorum traditione quæ habet, mutata vnica ratione legis, ſiue expreſſa, ſiue coniectura ta, & legem ipſam mutari, ſeu corrigi, prout reſoluit Tiraquel. in tract. de ceſſante cauſa. litera. L. numer. 132. quod eſt optimum, & æque vtile, etenim fiet ea ſeruata ſententia, vt ſtatim iſto caſu decima debeatur, quæ aliàs non deberetur, niſi cum poſtea res ipſæ in effectu traderentur ex vtraque parte, iuxta ſuperius reſoluta, num.34. quod forte different contrahentes in plures annos, ſicut & differri poſsim ſolet cuiuſque contractus executio, & implementum: nam cum partes actum haberent id totum, quod requireretur in ſpecifica, reali, & formali permutatione, ſic vt alterum ſine altero pœnitere nō poſſent forte per multos dies, aut annos circa rerum implementum & traditionem, donec ipſarum vſus exigeret, permutationē conuentam realiter perficere. Quinimmo ex eadem ſententia fiet, quod, cum ſtatim permutationem ſolo cōſenſu fieri dicamus, pœnitere non poterit contrahentes illius contractus, etiam ex communi vtriuſq; conſenſu, in præiudicium iuris gabellario ſiſco quæſiti, ex doctrina Bartoli & doctorum in dicta.l. ab emptione. D. de pactis.

Doctrina autem ſuperius tradita, numer.35. cum qua eſt Parladorius in loco ibi allegato, procedat eo caſu, quo generaliter conueniret inter nos vt rem meam cum tali re tua permutaremus, nec de modo & conditionibus, quibus facienda permutatio eſſet, tractaretur: ſed reliquum maneret in tēpus contractus faciēdi: iſto enim caſu ſolum, ac verum pactum de permutando dici poterit & eſt, non permutatio vera, quæ eſſet informis. At formalis illa conuentio de permutādo, vera ac perfecta permutatio dici debet:

debet: cum, vt iam dixi, ſtatim & quádocunque poſsint partes ad rei traditionem inuicem ſe compellere, quæ ſola rerum traditio reliqua eſt in ea conuentione, vt omni iure permutatio compleatur. Idque maxime hodie procedet in noſtro Regño, in quo ſe-
38 cundum communem, * & vulgarem loquendi vſum, perfecta permutatio intelligitur, quæ pura conuentione fit, licet propter rerum abſentiam, & loci diſtantiam, aut ex alia cauſa, ſtatim traditio non fiat: qui quidé vſus, & rei ipſius effectus potius inſpiciendus eſt, quàm iuris ſubtilitas, ſecundùm quam aliud potius dicendú fortaſsis eſſet, ex latiſsime reſolutis per Tiraquel. de retractu connentio. ad finem tituli. quæſtio. 5. per totam.

39 Item * & me mouet in eam ſententiam, quod videam, ſi aliter dixerimus formalem conuentionem de permutando á permutatione ipſa diſtinguétes, nullum quidé, hodierno Regioq; iure inſpecto, effectum iuris conſiderari poſſe, propter quem partes maluerint eo modo de permutando paciſci, quàm re ipſa permutare: niſi vel quia res ipſæ erant loco diſtantes, cú tamé aliàs eſſent illas tradituri tépore conuentionis: vel quia vellent eo contrahendi modo, permutationis gabellam differre in fraudé legis: eo quidé animo, vt ſi poſt ea ab eo cótractu mutua volútate diſcederent, decimá non ſoluerét, quaſi adhuc ſemper cótractus fuiſſet imperfectus, iuxta ea, quæ cóſiderauimus ſupra. n. 35. aut ſalté gabellarius nó ſtatim poſſet eam petère, donec ipſi vellét perfectá permutationé declarare rerum ingreſſu, quæ re vera & in effectu inter eos antea ab initio perfecta fuiſſet: quiqeu aliás, niſi eo eſſent animo differédę decimæ, aut caſu aliquo defraudæ, ſtatim propriè, ac verè permutaſſent rebus traditis: quæ fraus & machinatio patrocinari nó debet eis, quòminùs ſtatim decimam debeant & ſaluant, quaſi vere permutantes: licet eo modo contrahentes per pactum, recto & communi iure vti videantur, iuxta celebrem doctrinam Baldi cú multis alijs à Tiraquello relatam de vtroque retractu, in præfatione. nu. 75. Debebitur autem iſto caſu dicta decima, ſi res mobiles ſint, vel in loco cótractus, vel in loco traditionis ſecutę iuxta regulas in venditione traditas ſupra capite. 4. per totum. vt ibi aduertimus, nu 30.

40 Sed his conſonum videtur, * idem dicere in venditionis pacto: ſcilicet, vt ſi formale ſit expreſſo pretio, & alijs conditionibus, quibus expreſſa quoque res vendenda erit, non ſolum ſit & iudicetur pactum de vendendo, ſed vera, propria, ac pura véditio, ſtatim illis verbis contracta in hunc modum. promitto tibi védere illam domum his & his finibus deſignatá mille aureis, ita ſoluendis, & his conditionibus, & pactis: & tu in idem placitum conſentias, dicaſque te recepturum & empturum eam rem dicto pretio &, illis pactis, facturúque ita promittas mihi: Secus autem dicendum fore, ſi pactum fiat informe, veluti ſi paciſcamur quod tibi vendam illam rem, & quod tu emas, nó autem dictum fuerit de certo pretio: quod iſto caſu ſolum pactum de vendendo ſit, non venditio: iuxta quam diſtinctionem loqui videtur Lud. Gometius, licèt non ita explicat in, §. in perſonam. numer. 40. Inſtit. de actio. vbi pactum de vendenda tibi re pro decem, venditionem eſſe ait: & videtur optima diſtinctio pro concordia diſſidentium in ea re apud Tiraquel. vbi ſupra de retra. conuent. ad finem tituli. quæſtion. 5. præcipue attento hoc noſtro iure Regio dictæ. l. 3. tit. 8. lib. 3. ordin. in quo ſecurius procedet ea diſtin-

diſtinctio, quàm digeſtorum iure quo
loquitur Gometius.

41 Adhuc vero contrarium teneo im
mo,* quod pactum de vendẽdo etiam
formale, non ſit pura & ſtatim con-
tracta venditio: quia vere partes non
vendunt, ſed promittunt vendere ex
reſolutis per Tiraquel. in dicto loco
Quæ res valde differunt, ita vt ſi ſta-
tuto caueatur: quod de venditione
ſoluatur gabella, prout lege noſtra
ſtatuitur, de promiſsione de venden-
do ſoluendam non eſſe doctores pu-
tent, vt ex Iacob. Butrigario, & An-
gelo in. l. 1. C. de pactis pigno. & alijs,
reſoluit Boerius deciſione. 48. nu. 9.
immo ex tali differentia multi alij,
nec contẽnendi effectus oriuntur, ſic
vt qui aliter dicat, ius ipſum confun-
dat. Inter quos effectus ille maximus,
& præcipuus eſt, quod interim peri-
culum rei, de qua vendenda pactum
eſt, non ſit eius, qui eſſet empturus,
ſed domini: cuius contrarium foret,
ſi vere emiſſet, ex toto tit. D. de peri.
& commo. rei venditæ. & quæ tradit
Ant. Gometius. 2. tom. variar. reſolu.
cap. 2. num. 32. propter quem effectũ
intelligi poteſt emptor, ſic pactus eſ-
ſe de emendo, nec ſtatim emiſſe: ſcili-
cet, vt ea res non eſſet ſuo periculo,
donec pecuniam haberet, & ea ſoluta
rem emptam ſub dominio, & cuſto-
dia ſua acciperet, cum tamen interim
neceſſario remãſura eſſet apud domi-
num venditorem, donec ei precium
ſolueretur, iuxta notata in. l. Iulianus.
§. offerri. D. de actio. empti. Atque ita
ſine dubio dicendum eſt; quod deci-
ma non debebitur ex eo pacto, niſi
partes poſtea perfecte vendiderint.
42 quia * tunc verè debebitur, vt ex cõ-
muni ſententia reſoluit Caro. Moli-
næus in conſuet. Pariſ. tit. 2. §. 55. gl. 1.
num. 86. quicquid aliud voluiſſe vi-
deatur Bart. in. l. ſi pupillus in pri. D.
ad legem [illegible]l. relatus per Tiraq. de re-
tra lign. gl. 14. nu. 124. vel niſi rei tra-
ditio, aut pretij ſolutio ſecuta ſit ex
vi promiſsionis, quantumuis noua
verba de vendendo non intereſſe-
rint: quia & tunc purificata & con-
tracta venditio videbitur ex tacito
conſenſu, vt reſoluit Couarruuias
libr. 3. variar. reſolut. capit. 4. nume-
ro octauo, verſicu. decimo octauo.
Alioquin ſi in ſolo pacto de venden-
do perſiſtant, cum ille effectus de pe-
riculo rei in promptu, ſit propter
quem intelligi queat emptor, ſic con-
trahere voluiſſe & non aliter, præſu-
mi quidem non poterit contra ven-
ditorem fraus aliqua differendæ, aut
euitandæ decimæ, prout aliàs in pa-
cto permutationis ſupra conſidera-
uimus, niſi ſi aliter, & alio modo fraus
aliqua probaretur, quia tunc ferenda
non erit iuxta. l. 11. 17. libr. 9. Reco-
pilatio. & quę tradit Hippolytus ſin-
gul. 698.

Igitur ſi pactum fuerit de informi
permutatione, vt quia promiſimus
permutare, nec diximus qualiter, ſe-
cundùm quæ ſupra reſolui: iam di-
ctum eſt, quod decima debebitur eo
tempore, quo realiter rebus datis per-
mutatio facta fuerit, & indubitabile
43 hoc eſt: * illud autem valdè dubitare
licet in ea ſpecie, cui gabellario præ-
dicta decima debeatur: an ei, qui tem-
pore pacti præcedẽtis fuerit: an verò
huic vltimo, qui traditionis tempo-
re exiſtat: & in hac quæſtione Io. Par-
ladorius. lib. rerum quotidia. cap. 3. §.
3. num. 35. ait, quod re poſteà tradita
ſecùndum placitum præcedens, de-
cima pertinebit ad eum publicanum,
qui erat tempore cõuentionis & pa-
cti præcedentis: non autem ad eum,
qui tempore rerum traditionis fue-
rit, ſicuti expreſsim tradit Ant. Go-
metius. 2. tomo varia. reſo. cap. 8. in
44 prin. * Ego verò in hac re ab Anton.
Gomet. & ſequaci plana iuris ratione
diſſe-

diſſentio: primò, quia ille mouetur ex
eo, quod in contractu permutationis,
quæ rei interuẽtu contrahitur, actio
& obligatio oritur ex ipſo pacto &
conuentione partium, non ex tradi-
tione poſtea ſecuta, vt ſibi probat
textus in. l. ex placito. C. de rerum per
mut. cuius verba ſunt: *ex placito per-
mutationis, nulla re ſecuta conſtat nemini
actionem competere*, ergo inquit Go-
metius à contrario ſenſu, re poſtea ſe
cuta actio oritur ex permutationis
placito, & nõ ex re ipſa ſecuta: & idẽ
tenet gl. in dict. l. ex placito. Hoc au-
tem fundamentum falſum eſt: quia
immo ex re ipſa initium ſumit obli-
gatio in permutatione, non ex ipſa
cõuentione, vt expreſsè tradit tex. in.
l. 1. ibi. *permutatio autẽ ex re tradita ini-
tium obligationi præbet*. D. de re. permut.
qui textus nulla inductione indiget:
cuiuſque rei veritas clara ratione pa-
tet, quia cum ego promitto dare, vt
des, ſolum eſt quoddam nudum pa-
ctum de celebrando in futurum in-
nominato contractu permutationis:
vnde poſtea dando rem meam, vt tuã
des, primi placiti naturalis obligatio
(quam naſci verius eſt, iuxta notata
per doctores in. l. petens. C. de pactis)
ex mea parte ſoluitur, ac perimitur,
quia facio quod promiſi: quia autem
modò de præſenti rem meam do ti-
bi, vt tuam mihi des, ex præſenti
conſenſu re veſtito ciuilis actio naſ-
citur contra te, vt des mihi, vel inte-
reſſe ſoluas, iuxta text. in dicta. l. na-
turalis. §. & ſi quidem. D. de præſcrip.
verbis. & diximus ſupra numer. 34.
priſtina quoque illa naturali obliga-
tione manente, quæ ex primo pla-
cito permutationis nata eſt contra
te.

45 Nec * obſtat text. in dict. l. ex pla-
cito. ibi. *re ſecuta*, vbi videtur ſentire,
quod ſi res ſequatur: ex primo placi-
to naſcitur actio, prout intellexit gl.
ibi: nam reſpondeo, aliud dicere Im-
peratores in dicta lege: ſcilicet, quôd
ſi re ipſa permutatio celebrata nõ eſt,
re ſecuta ex altera parte, ſed ſolum
conuenit inter nos de permutando,
nulla nata eſt actio, niſi pactum illud
ſtipulatione firmetur. Atque ita con-
tra eam gloſſam tenuit Paul. Caſtren.
in. l. iuriſgentium. in princip. nu. 4. D.
de pactis. & magis cõmuniter repre-
hendi dicit Alex. ibidẽ. nu. 5. & Fort.
Garſia fo. 30. col. 3. Igitur cũ Antonij
Gometij fundamentũ deficiat ex ve-
ro intellectu dict. l. ex placito. & eius
46 quoq; ſentẽtia corruere debet. * Quę
ex eo præſertim corruit, & falſa eſt,
quia quamuis verũ eſſet illud præſup
poſitum deſumptum ex glo. 1. in dict.
l. ex placito. adhuc vera non eſſet Go
metij illatio quoad decimam: etenim
quicquid illud eſſet verũ, adhuc An-
tonius Gometius, nec quiſquã alius
negare poterit, quin actio & obliga-
tio nata nõ ſit ex placito permutatio
nis, donec rei traditio fiat ex altera,
vel ex vtraque parte, cum ſit contra-
ctus, qui rei interuentu contrahitur,
vt conſtat ex ipſamet. l. ex placito. &
ex. l. iuriſgentium. in prin. D. de pact.
& quæ vbique Doctores ſcripſerunt.
& in dict. l. naturalis. §. & ſi quidem.
D. de præſcript. verbis. & ſic ante rei
traditionem ſaltem imperfectus con
tractus eſt, attẽta ea opinione gloſ. ac
re tradita perficitur, & naſci obliga-
tio incipit ſiue ex re, vt verũ eſt, ſiue
ex præcedente placito naſci dicas cũ
prædicta gloſſa: ergo modò quoq; de
cima Regalis deberi incipiet, & huic
vltimo gabellario dari debet, non pri
mo. Quæ quidem mea ſententia hoc
ſequẽti argumẽto confirmatur, pro-
ut in ſimili quæſtione & materia re-
ſoluit Ludouic. à Peguera de feudis.
verſicu. 1. ampliat. 14. numer. 88. nam
ſi inter ementem & vendentem de re
& pretio purè conueniat, ſic tamen

vt ſcriptura fiat, iuxta textum in princip. In. tit. de empt. & vendit. & in. l. 6. titul. 5. par. 5. indubitabile eſt, quod donec ſcriptura fiat, actio non naſcitur ex ea conuentione, quaſi perfectus contractus nondum ſit: & tamē ſcriptura poſtea facta, actio & obligatio non oritur ex ſcriptura, ſed ex præcedenti conuentione, quæ modò per ſcripturam perfecta eſt: & nihilominus dubium non eſt, quia decima huic vltimo gabellario debeatur, cuius tempore contractus venditionis perficitur: non primo, cuius tempore nō perfectus, ſed inceptus contractus eſt, vel initiatus, vt dixit gloſſa in. l. contractus. verbo. vel id quod. C. de fide inſtrum. quod ita expreſſe in proprijs terminis tenuit Gometius. 2. tomo variar. cap. 2. num. 17. & diximus ſupra cap. 3. numer. 13. ſic vt inaduertenter locutum eſſe Gometiū in hac noſtra quæſtione ſatis appareat, & immerito eum fuiſſe ſecutum Parladorium dicto. §. 3. num. 35. Nec iſta res vllum iuris myſterium habet. etenim ex eo procedit noſtra deciſio, & reſolutio in vtraque quæſtione, venditionis ſcilicet & permutationis: quia quamuis ex præcedenti conuentione naſcatur actio, ſic naſcitur, ac ſi præſens modò eſſet conſenſus ad venditionem, cum fit ſcriptura: & ad permutationem, cum res traditur, vt vere præſens eſt.

47 Illud autem poſtremo loco dubitare licet, * an quod modo retuli circa venditionem in ſcriptis factā, iuxta reſoluta ſupra cap. 3. num. 6. locum habeat in permutatione, in qua partes ſcripturam fieri voluerunt: ita vt ſi rem dedi tibi, vt aliam tuam, de qua conuenit, mihi dares, & dictum ſit, quod eius rei inſtrumentum fiat, dicendum ſit, non videri contractum permutationis perfectum, donec ſcriptura conficiatur: ſicut in venditione ſimili, quando ſic de re & pretio conuenit, vt inde ſcriptura fieret, nō eſſe venditionem perfectam diximus, niſi ſcriptura facta, vt tradit textus in princip. Inſtitu. de empt. & vendit. & prædicta. l. 6. tit. 5. par. 5. cuius rei effectus plures euenient in permutatione.

48 Primus effectus erit, * quia ſi ita dedi rem tibi, vt aliam dares, ſic vt ſcriptura permutationis fieret, profectò nedum me pœnitere poterit, iuxta. l. ſi pecuniā. & quæ ibi notantur. D. de condict. cauſa dati. cū ſupra reſolutis iſto capite: ſed & te quoq; poterit pœnitere abſq; eo, quod ad intereſſe tenearis, iuxta tex. in. l. naturalis. §. & ſiquidem. D. de præſ. verbis. ratio eſt, quia nec ex mea parte nata erit actio, & obligatio contra te, quaſi aliquid aliud præter rei interuentum & traditionem ad ortum obligationis in eo contractu requiratur, nempe ſcriptura: ſicut euenit in venditione ſimili in. d. pri. Inſti. de emp. & vend.

Secūdus effectus erit, vt quamuis ſi ex vtraq; parte traditio rerum fiat, neminé poſsit pœnitere, vt notatur in. d. l. ſi pecuniam. adhuc iſto caſu ante ſcripturæ confectionē cuiuslibet partis pœnitentię erit locus, ea ratione: quia ex neutra perfectus cōtractus eſt, ſed initiatus donec ſcriptura fiat, vt dicit gloſſ. in. l. cōtractus. verb. vel id quod. C. de fide inſtru. & expreſſè tradit Salyc. ibi, nu. 4. Tertius etiā effectus erit, quod adhuc rebus ipſis permutatis & traditis decima non debebitur, niſi ex tempore ſcripturæ confectæ, ſicut in ſimili venditione diximus ſupra cap. 3. nu. 17.

49 Igitur * in hac vtiliſsima quæſtione abſq; dubio dicendū eſt, idem eſſe in permutatione, quod in venditione & reliquis cōtractibus, quoad effectū ſcripturæ attinet, vt apertè probat tex. in. d. l. cōtractus. ibi. *Venditionū, & permu-*

permutationum. C. de fide inſtru. vbi DD. conſentiunt. & ſic abſq; veriſſimos eſſe omnes illos effectus, quos ſuprà retulimus. Inter quos ille eſt præcipuus, quia attinet ad Regalem decimam, qua de agimus: ſcilicet, vt nó debeatur ex ea permutatione, donec ſcriptura plené fiat iuxta. d. contractus & ei gabellario debebitur, qui tempore conficiendæ ſcripturæ fuerit, inſtar venditionis, iuxta tradita ſupra per Anto. Gomet. d. 2. tom. variar. c. 3. nu. 17. Hoc autem verum eſſe intellige, niſi ex aliquibus coniecturis apparere valeat, quod partes ad ſolam probationé: non ad contractus ſubſtantiá ſcripturam deſiderarunt, quæ duæ res inter ſe differunt, vt notat gl. in. d. l. contractus. verb. in ſcriptis. Qua in re non illa cóiectura ſufficiet, quod ſtatim á permutátibus rerum traditio facta ſit. prout aliàs ſufficere in venditione ad ſcripturá contracta ſuperius diximus. c. 3. nu. 14. vbi reſoluimus, quod ſi in ea véditione traditio rei venditæ, aut pretij ſolutio præſens fuerit; intelligetur ſcriptura non tam ad ſubſtantiam, quam ad probationem requiſita, atq; ideo venditionem iſti regalem decimam nón ſuſpédi. Hoc enim locum nó habet in permutatione, quia cum ex natura ſua re contrahatur, initium ipſius eſt rei traditio, quæ tamen in venditione conſummata quędam perfectio eſt, vt cóſtat ex. l. 1. ibi. *Res tradita initium obligationi præbet.* D. de rerum permu. atq; ita ex ea traditione, quæ neceſſaria eſt ad initium contractus, ſecundum ſuam naturam, nihil noui coniectare licet quoad ſcripturę effectum, prout aliás breuiter coniicimus in venditione, eo quod ſolo conſenſu ex natura ſua cótrahitur, nec traditionem requirit. l. 2. D. de contrah. emp.

30 Illa autem * euidens coniectura erit, ſi poſt rerum traditionem decimam eius cótractus gabellario illius temporis permutátes ſoluiſſent: quia licet gabellæ ſolutio longè differat à contractu neceſſariò probat ipſum contractum inter partes præſentes, tá quam in vim antecedentis neceſſarij ad ipſam gabellam, etenim ex acceſſorio ad probationé principalis infertur neceſſariò, vt in expreſſo reſoluit Aymon Craue. de antiqui. tempo. 1. par. §. quarto limitatur. nu. 73. Quamuis alias dici ſoleat, quod liber gabellarum, in quo gabellæ ſolutio reperitur, contractú non probat, vt tradit Alex. conſ. 36. viſo proceſſu, col. 2. lib. 5. & ſequitur Decius in. c. cauſam. nu. 5. de probat. & declarat Alua. Valaſcus de iure emphy. 1. par. quæſt. 9. nu. 30. Quò fiet, vt quáuis partes permutationis pœniteat, nihilo magis gabella repetatur: nec ſi poſteà ſcriptura fiet, gabellarius, aut dominus eius temporis quidquá poſsit prætendere contra gabellariú, qui erat tempore contractus, aut contra hæredes prioris domini circa illam, quæ ſemel táquam ex perfecto contractu ſoluta eſt: prout nuper euenit de facto in cauſa, quæ acta eſt á Marchione de Zenete Infantatuſq; Duce cum quibuſdá vaſſaliis ſuis Comitatus del Cid, qui res ſuas permutauerant reali traditione ſecuta, ea addita lege vt inde ſcriptura fieret: contingerat autem conuentio hæc, & rerum traditio viuente adhuc Marchioniſſa de Zenete eius matre, á qua decimas illius anni illiuſque Comitatus gabellari conduxerant: ſcriptura verò á partibus requiſita eo tempore facta fuit, quo prædictus Comes & Dux in Marchionatu illoq; Comitatu ſucceſſerat, & petebatur, vt cótrahentes illi ſuarú permutationú decimas huic domino ſoluerét, quaſi ſuo demum tempore per ſcripturam perficerentur, non anteà, ex dict. l. contractus. C. de fide inſtru. ego

eram iudex illius cauſæ, quæ nó leuis quantitatis fuit: & quia probabatur, quod illi permutantes, rebus ipſis ſtatim traditis, illicò etiam, non expectata ſcripturæ confectione, decimá ſoluerant ijs gabellarijs, qui eo tempore ius decimæ conduxerant, iudicaui eos non tam ad ſubſtantiam ſuorum contractuú (ſic vt interim quéquam pœnitere poſſet) quam ad ſolá probationé, nullo iá pœnitentię loco relicto, ſcripturá requiſiſſe ex conſideratione prædicta. atq; ideò decimá à principio táquá ex perfecta permutatione debitá, ac benè ſolutam fuiſſe declaraui, & á ſuperioribus iudicibus illius domini Ducis confirmatú fuit.

51 Cæterum*cum tranſactio innominatus cótractus ſit, vt notatur in. l. ſiue apud acta. C. de tranſact. dubitari poteſt, an ex ea regalis decima debeatur: videtur enim aliquatenus venditioni, aut permutationi cóiugi, de qua quæſtione vidédus eſt Tira. de retra. lig. §. 1. gl. 14. nu. 61. & nu. 65. & nu. 73. ex cuius dictis hęc veriſsima colligitur reſolutio: quod traſactio innominatus cótractus eſt, do vt facias, népe, vt à lite diſcedas ex nota. in. d. l. ſiue. & l. ſi pro fundo. C. eo tit. ſic vt generaliter nulla dubitatio eſſe poſsit, quin eius decima tanquá ex venditione nó debeatur, vt expreſsè notat Io. Palla. d. c. 3. §. 2. nu. 31. & diximus ſup. c. 7. n. 5. in. fi. hoc auté illam limitationé habet, niſi ita tranſactio fiat, vt actor cedat omne ius, quod in re litigioſa habet, pro pecunia à poſſeſſore ſoluéda, aut è contrario, quo caſu apertá venditionem contrahi tradit Bartolus in l. 1. n. 2. D. pro emptore. & Paul. de Caſtro ibi. nu. 2. verú eſſe explicat, ſi modò cóſtet, ius aliquod in ea re cedenté habuiſſe: Et tunc rectè procedet dictum Baldi in. l. per diuerſas. C. mádati. vbi ait, ſtatutú diſponens, quod de emptione & venditione ſoluatur gabella, habere locum in tranſactione & quietatione: qué refert Amædeus à Ponte in quæſtionibus laudimialibus quæſtio. 32. aliter enim, ſi de iure cedentis non conſtet, quamuis ab eo ſui iuris ceſsio fiat, nulla véditio erit, ſed ſola tráſactio, quia deficit res, quæ vęneat per text. in. l. neq; emptio. D. de contrah. empt. ideoq; nec gabella debebitur, vt dixi.

Ex quo illud magnoperè animaduertédum eſt, quod ſiue actor rem litigioſam relinquat reo pro pecunia: ſiue reus reſtituat actori pecunia accepta: vtrumque enim eſſe poteſt, & vtroq; caſú eſſe, vel nó eſſe venditio ex ſupra notatis: gabellarius non habet fundatá intentioné ſuam pro exigéda decima, ſi ſola tráſactio attédatur: quia hæc vt dixi, regulariter eſt innominatus cótractus, do vt facias, ex quo decimá non deberi ſatis conſtat, eo ꝙ locationi aſsimilatur. l. naturalis. §. at cú do. D. de præſ. verbis. & bene notat Parladorius vbi ſupra. §. 3. n. 4. in fi. quáuis enim ſimplex traditio, ſeu reſtitutio rei, táquá ſit eius, cui traditur, facta ex cauſa tráſactionis dominiú rei transferat, ſi forte tradens ſit dominus, præcipuè adiecta ea clauſula, cedés omne ius. & c. l. ex cauſa tranſactionis. & ibi Bald. C. de vſucap. l. ſi per erroré. D. eo tit. quod nó eſſet in traditione, quæ ex alia cauſa alicui fieret tanquá de re ſua, propter tex. in. l. 3. §. ſubtilius. D. de cond. ob cauſam. & eſt ſpeciale in tranſactione: tamen non ſtatim ex ea fundabitur intentio gabellarij petentis decimam tanquá ex reſultante venditione, etiam ſi mediante pecunia litigátes tranſegiſſent: quia non perinde conſtat venditionem eſſe, niſi vt notat Paulus Caſtre. in. d. l. 1. nu. 2. gabellarius probet eum, qui rem reſtituit, & ius ſuum ceſsit, ſiue actorem, ſiue reum, tunc fuiſſe verum dominú: vel

probet

probet litem fictam ad occultandam veram permutationem, ſeu venditionem. iuxta l. cum hi. §. ſed cum lis. D. de tranſacti. & reſoluit Carol. Molinæus in Conſuet. Pariſ. titul. 1. §. 22. quæſt. 21. nu. 67. itaq; ex ſimplicibus tranſactionis terminis nihil gabellarius habet ad conſequendam decimã, niſi vlterius iuxta prædicta probet.

Verùm, vt vltimam manũ imponã huic permutationis materiæ, illud
52 dubito *, an ex remuneratoria donatione decima debeatur, propterea quod non ſit mera ac ſimplex donatio, ſed genus quoddam permutationis eſſe dixerit I. C. in. l. ſed ſi lege. §. conſuluit. in fin. D. de pet. hæret. prout ibi, & alijs in locis DD. notant, multos inde iuris effectus colligẽtes, quos recẽſet late Tiraq. in. l. ſi vnquã. verb. donatione largitus. ex nu. 11. C. de reuo don. Inter quos ille eſt maximus quòad noſtrã materiam: vt ſi ſtatuto caueatur, quod ex donatione debeatur gabella, cuiuſmodi ſunt plurima Italiæ ſtatuta, ſolui eam nõ debere ex remuneratoria donatione affirmauerit Bertachi. de gabellis. 3. part. 8. partis principa. quæſtio. 34. num. 41. quem refert & ſequitur Tiraque. vbi ſupr. nu. 64. ea ratione vterq; motus, quia quod minus præualet in ea remuneratione, donatio eſt, ſentientes inde, quod magis præualet permutatio ex dict. §. conſuluit. ac proinde vt talis iudicari debeat, arg. tex. in. l. quæritur Hermaphroditũ. & ſummario Bartoli ibi. D. de ſtatu hominum: iũcta doctorum regula & doctrina, quã reſoluit Tiraq. de retract. ligna. §. 30. glo. 1. num. 10. contractum in dubio iudicandum, ac denominãdum eſſe, ſecundùm naturam eius, quod in eo præualet. Ex qua re aperte cõſequitur, quod ſi iſte remunerator non tenetur ſtatuto loquente de donatione, ſine dubio obligabitur ex noſtra lege loquente de permutatione.

Sed adhuc contrarium puto: quia verè, ſi remunerator non dicitur donare, ex eo eſt, quod ſuſceptum beneficium exſoluit & cõpenſat, vt expreſſé tradit tex. in. l. Aquilius. Regulus. ibi. *Poſſe defendi non merã donationẽ eſſe, Verum officium magiſtri quadam mercede remuneratum Regulũ.* D. de donatio. l. ſi pater. §. ſi quis. D. eod. tit. ibi. *Nam merces eximij laboris appellanda eſt.* Ita vt magis videatur diſtrahere, Antidoralẽ obligationem diſſoluens, quæ ad gratificandum pro ſuſcepto donationis beneficio naſcitur, iuxta notata per doctores in. l. ex hoc iure. per gloſſam ibi. verbo. *obligationes.* D. de iuſti. & iure. & in. l. ſi non ſortem. §. libertus. D. de cond. indebi. & l. in teſtamento. §. 1. D. de fideiuſſo. circa quarum legum conciliationem vidẽdus eſt Tiraq. in legibus connubia. gloſ. 5. n. 56. & eſt bonus textus in. l. ſeruus ea lege. infi. D. de ſeruis export. magis (inquam) videtur diſtrahere remunerator, obligationem illam diſſoluẽdo, quàm contrahere aliquo permutationis modo, vt videbatur dicere. d. l. ſed ſi lege. §. conſuluit. D. de pet. hæred.

Etenim illud conſtat, quod ſi ego liberalitatem exercens, rem aliquam tibi dedero: ac tu poſtea ſuſcepti beneficij memor, nec ingratus, remunerandi gratia dederis mihi aliquam rẽ: quamuis tu nõ ſimpliciter dici queas donare ex notatis in dict. l. Aquilius Regulus. certiſsim ũeſt, quod tua remuneratio liberalitati meæ, quæ ſemel effectum habuit, nõ obeſt, quominùs adhuc poſt ſuſceptam etiam remuneratione plenè, ac verè dicar meram ac ſimplicẽ tibi donationem feciſſe: quod ſatis de ſe patet, & apertè probatur ex textu in. l. ſi remunerandi. in princ. D. mandati. vbi ſi tibi mandauero, aliquid pro me facere, tuque gratuito feceris, prout eſt natura mandati, vt ſit gratuitum. §. fin.

Inſtit.de mandato.licet eam qualitaté ius Regium non exprimat, vt conſtat ex.l.1.tit.5.par.3.fortaſsis benè, vt puta Dida.Peretius in.l.1.verſic.procurator largé.titul.11.libr.2.Ordina. quamuis poſtea ego ad ſatisfactioné miniſterij mihi impenſi, aliquid tibi dedero remunerandi gratia, non ideo mandatum illud quod ſemel fuit gratuitum, in locationem tranſit, iuxta ea quæ tradit textus in dicto.§.ſi Inſtitu.de mandato.ſed adhuc mandati actio durat. Ergo eodem modo, nec præcedens donatio ſimplex & mera, propter ſecutam remunerationem in permutationis, aut venditionis contractum tranſibit. Modo igitur ad argumentum: & colligo ex prædictis, quod ſi propter remunerationem primus donator nó deſinit eſſe donator verus & ſimplex, apertè conſequitur, vt nec remunerator ipſe permutans ſit: cú permutatio duo extrema requirat, ſicut venditio, quæ ſine emptore eſſe non poteſt, nec emptio ſine venditore, vt conſtat ex vtriuſq; contractus natura declarata per textum in.l.1. D. de contrah. empt. &.l.1.D.de rerum perm. & notauimus ſupra hoc eodem capite. nu. 7. & in cap.10.nu. 35. quia, vt dixi, remunerator nullo modo contrahit, ſed diſtrahit potius, moralem illam obligationem diſſoluens, quę ex honeſtate & gratitudine ad remunerandum impellit, prout in alijs ſpeciebus & quæſtionibus reſoluit Couar.libr.1.var.cap.20. nu. 4. ac proinde, quaſi ſoluat, non merus donator dicitur in.d.l. Aquilius.& ſubſequuntur omnes illi effectus, quos laté reſoluit Tiraq. in.d.l.ſi vnquam. ver.donatione largitus. ex nu.11.C.de reuocan.donatio.

53 Nec * obſtat text. ille difficilis in dicta.l. ſed etſi lege.§.conſuluit.in fi. ibi. *Genus quoddam permutationis eſſe.* D.de petio.hære.quia illud dicit I.C. ſimilitudinarié, vt conſtat ex illa dictione, *velut*: ſimilitudo autem non ſtat in realitate, ſeu natura & ſubſtátia permutationis, quia cú hæc ſit contractus in remuneratione auté nullus ſit, vt explicuimus, nulla poteſt eſſe proportio & ſimilitudo entis ad non ens: ſed ſtat in ſubrogatione illa, quæ fit vnius rei receptæ in locú alterius, quæ ad permutandú data eſt: eſt enim permutatio vnius rei pro alia re datio ſiue conceſsio.l.1.Vbi Gregorius.tit. 6.par.5.quę quidem ſubrogatio ſimiliter reperitur in remuneratione eo quod rem illam, quæ mihi datur in ſatisfactioné rei à me donatæ, in locum illius ſuccedit, propter quá data eſt, ac ſi veré permutatè res eſſent, nec minus bene dixiſſet.I.C.in.d.§.cóſuluit. velut gen⁹ quoddá venditionis eſſe, vbi nó res ab vtraq; parte donatæ eſſent, ſed ex altera parte pecunia interceſſiſſet: ná & tunc ſi cú poſſeſſor bonæ fidei rem hæreditariam donaſſet, remunerator ei poſteà pecuniá dediſſet, apertum eſt, quod & pecuniam iſtam debuiſſet vero hæredi reſtituere, ac ſi vere illam rem pretio vendidiſſet, & pretium ipſum factú fuiſſet hæreditarium, iuxta.l. ſi & rem.D.de pet. hæred & hic eſt verus ſenſus & mens illius textus in dicto. §. conſuluit.quem bene nota, vt intelligas inde nullam decimam deberi ex remuneratoria donatione, quia verè nulla permutatio eſt, aut véditio: modo ſub eo genere donationis eiuſmodi contractus non occultentur animo fraudandę decimæ: prout iam vidi litigatum per quendam gabellarium, qui fraude detecta ex veriſsimilibus cóiecturis obtinuit in lite, & recté, propter.l.11. ibi.*Suenen donationes*..tit.17. libr.9.Recop.

54 Animaduerte autem, * quod ſuperius diximus de remuneratoria donatione, dicendum non eſſe de donatione reciproca & viciſsitudinaria: népe illa, quæ fieret eodem contextu & tem-

& tempore, veluti dono tibi hãc domum, & tu mihi vice mutua donas fundum, iuxta textum in.l. quod autem. §. ſi vir & vxor. D. de donatio. inter vir. & vxor. de qua laté agit Ioa. Lupus in repeti. Rub. de donat. inter vir. §. 50. quia certè hæc talis donatio verè & propriè quædam permutatio eſt, proprius quidem, quám altera remuneratoria: etenim ex nulla parte aliqua perfecta donatio reperitur, nihilq; vtraque donatio veræ donationis habet, præterquam nominationẽ partium, quæ ita donationis verbo appellare voluerunt eum cõtractum: quod autem vere ſit, permutatio manifeſta eſt, vt notat Tiraq. in rep. l. ſi vnquam. verb. donatione largitus. nu. 110. C. de reuo. donat. & minimè dubitandum puto, quin locũ habeat noſtra. l. 2. titul. 17. libr. 9. Recopilatio.

Nec obſtat textus in dicta. l. quod autem. §. ſi vir & vxor. ibi. *Recte placuit compenſationem fieri donationum*, vbi expreſſè ait I. C. duas eo modo donationes fieri: ſed quia inuicem compẽſantur, vtraque valet, cum nemo cõiugum locupletior reperiatur, ex doctrina textus in. l. ſi ſponſus. §. penul. verſi. vbicunq; igitur. D. eo tit. atqui ſi eo modo permutatio vera contraheretur, non appellaſſet donationes. I. C. Nam reſpondeo, quod Vlpianus I. C. ſatis prudenter loquitur in ijs, qui inuicem, ſibi quantitatem donauerunt nempè: quina in pecunia numerata, vel in alio genere, quod numero conſtet, veluti maritus dedit vxori quinque aureos, & totidem illa marito donauit: vel etiam maritus dedit vxori aliud genus, quod põdere, vel menſura conſtet, putá quinq; corbes vini, modioſvè tritici, aut libras metalli, & totidem illa eiuſdem generis & bonitatis viro donauit. Quo caſu veriſsimum eſt, duplicem & viciſsitudinariam donationem fieri, fieri, non permutationem, aut aliunt contractum: quia cum datum & receptum eadem penè res ſit in genere fungibili, iuxta notata. l. 2. §. mutuũ datio. D. ſi cert. pet. cum ijs, quæ ad eius expoſitionem recte notat Coro. Molinæus in tract. de vſuris. num. 18. atque ita nemo eorum dici poſsit inutile pro vtili, & magis neceſſario dediſſe, ſed idem pro eodem: cum in pecunia, ac perinde eadem ratione in prædictis generibus ſic adæquatis, nõ cadat affectio. l. nũmis. D. de in litẽ iura. impoſsibile eſt, & contra permutationis naturam, vt ea videatur eſſe contracta, iuxta textum. l. 1. D de contrah. empt. ſed vel ad inuicem ſibi donaſſe dici debent, vt tradit textus in dict. §. ſi vir & vxor. vel pueriliter eos iocatos eſſe, idem pro eodem accipientes aſſeueradum eſt, iuxta ea quæ eleganter notauimus ſuprà nu. 13. Cæterũm ſi non quina ſibi donaſſent inuicem illi coniuges, ſed res diuerſas: proculdubiò exiſtimo, quod I. C. Vlpianus non diceret, eo caſu donationes eſſe, ac validari per compẽſationem in dicto. §. ſi vir. ſed veram potius, ac perfectam permutationem contrahi: quæ, ſicut vẽditio, aut alius quicunque contractus bona fide geſtus, inter virum & vxorem non eſt prohibita, prout ex Imperatoris reſcripto adnotat textus in eadẽ. l. quod autem. §. idemque. verſi. ſi vxor à marito ſuo. ibi. *vt appareat venditionem*. D. de donatio. inter virum. & hic eſt veriſsimus intellectus ad dictũ. §. ſi vir & vxor. quicquid eum generaliter in quibuſcunque rebus donatis doctores intelligant, vt conſtat ex Ioa. Lupo, & Tiraq. vbi ſupra.

Verum tamen eſt, quod ſi adhuc expreſſè & ſine fraude voluiſſemus ad inuicem donare res diuerſas, rectè poſſent procedere illæ donationes;

vt quia ego ſola liberalitatis cauſa, nullo præcedente tractatu, dono tibi hanc rem ſimpliciter, non ſub modo, vt rem aliam mihi des, iuxta.l.natura lis.per totã. D, de præſc. verbis.& tu inuicem, & eodem modo ſtatim donas mihi rem aliã, ſic ambo expreſsè volentes, vt non permutatio, ſed mutua donatio fieret amoris, ac mutuæ affectionis manifeſtãdæ gratia: quod quidem, quominus ita ſit, nulla ratio prohibet: & quotidie videmus inter magnates, & nobiles viros fieri, qui vel in tranſitu, vel in nuptijs, alibus rebus pretioſis, magnique valoris inuicem, ſibi donatis, putà equis, enſibus, armis, & annulis, amicitiæ, & hilaritatis argumentum præſtant, vel liberalitatem quiſque ſuam, vſque ad contentionem exercet. At ij; ita quotiens id ex temporis. rerum, ac perſonarum qualitate factum eſſe conſtiterit, ſeruandum erit. Cæterum in materia ſuſpecta (qualis hæc eſt propter decimam, quæ ex permutatione debetur) in dubio intelligam veram potius permutationem contrahi, & mutuam donationem fingi, iuxta dictã. l.11. tit.17. libr. 9. Recopilat. eſt enim ille tractatus permutationi proximior ex ſuprà reſolutis.

Summa capitis decimi octaui.

1 IVra tributaria locari poſſunt, expoſita: l. locare. D. locati.

2 Cõditiones quaterni generalis regni conuentiones, & ordinationes Regiæ, quæ nueuos apuntamientos appellantur, vt leges ſunt obſeruandæ.

3 Si gabellæ locentur perſonis prohibitis, nullius momenti locatio erit.

4 Si actores gabellarum, vel quicunque officiales concilij cuiuſque populi, gabellas conduxerint, locatio & cõductio valet, expoſita lege, ſeu conditione. 37. gene. conuent.

5 Qualiter Iudæi & Sarraceni prohibiti olim fuerint gabellas conducere, & quid hodie dicendum ſit.

6 Qualiter poſſunt clerici iura iſta cõducere.

7 Traditur vera praxis. l. 118. ſtyli. quæ clericum tributorum conductorem pro reliquis carcerari iubet.

8 Exponitur. l.14. tit. 16. lib.9. Recop. circa gabellarios primã conjuram reaſſumentes.

9 Exponitur. l.128. in quat. gabella.

10 Qualiter minores poſſunt gabellas cõducere. expoſita. l.61. in quater. gabella.

11 Minore conducente gabellas præter formam dict. l.61. an conductio valeat.

12 An vxor, quæ ſimul cum marito, ab alio, quam à Rege gabellas cõduxit, efficaciter obligetur, expoſita. l. 9. tit.3. lib.5. Recopil.

13 Venditor, qui habet inſtrumentum võditionis, aut permutationis, tenetur petenti fiſco, aut gabellario edere ad eorum intentionem fundandam, expenſa. l.10. tit.17. lib.9. Recopilatio.

14 Exponũtur. l.130 in quat. gabell. & l. 3. tit.5. lib.7. Recop.

15 Limitatur reſolutio, de qua ſupra numer.12.

16 Gabellarij tenẽtur idoneos fideiuſſores dare quos ſi non dederint, adhuc locatio valet.

17 Quid autem, ſi ſatisdatio data ſit, quæ poſtea reperiatur non idonea, remiſſiuè.

18 Exponitur. l.1. tit.16. libr.9. Recop. circa locum, in quo debeant gabellarij ſatisdare.

19 Qualiter prædicta: l. 1. practicari debeat in particularibus dominis præter Regem.

20 Ex-

20 *Exponũtur remiſsiuè.l.50.& l.66.& l.68.in quat.gabella.*

21 *In locatione gabellarum, etiã poſt omnimodam addictionem, quarti adiectio admittenda eſt, ſeruatis legum ſolemnitatibus, quæ pro forma ſunt obſeruandæ.*

22 *Correcta eſt.l.7.tit.7.par.5.*

23 *Quarti adiectio ſpecialis eſt de iure in ſolo Rege, quamuis de conſuetudine in rebus quoque Reipublicæ obſeruetur.*

24 *Quando res in plures annos locatur, qualis & quando eſſe debeat adiectio quarti.*

25 *Locatio facta in plures annos, vna eſt, non plures locationes.*

26 *Locatio gabellarum vltra triẽnium fieri nequit.*

27 *Diſpoſitio.l.4.tit.13.lib.9.Recopilat. in quarti quoque adiectione obſeruatur.*

28 *Qui malè obtulit quartũ, an poſſit iterum aliud quartum offerre.*

29 *Plura quarta addi poſſunt vnum poſt aliud: modo legitimum tempus non tranſierit.*

30 *Traditur elegans declaratio ad.l.72. in quater.gabella.*

31 *Exponitur.l.65.in quat.gabe.remiſſiuè.*

32 *Ordo iudicialis in petitione decimæ, & eius praxis traditur circa.l.121. in quate.gabella.*

33 *Traditur elegans declaratio ad.l.27.& 29.cum ſimilibus.tit.19.lib.2.Recopilat.*

34 *Qualiter dies aſſignati ad ſolutionem decimæ in.l.31.tit.19.lib.9.Recopilat. computari debeant a tempore contractus.*

35 *Temperatur in duobus caſibus diſpoſitio illius.l.31.*

36 *An à venditore, qui conuentam cum gabellario quantitatem intra legitimum tempus non ſoluit, integra decima exigi poſſit, ac ſi conuentio non præceſſerit.*

37 *Qui ſemel incurrit pœnam dictæ.l.31. Recopilat, non euitauit illam, quamuis ante ſententiam debitum ſoluat.*

38 *Minor viginti quinque annis reſtitui poteſt contra pœnas, quas ſecundum leges gabellarium incurrit: & modicus defectus in ſolutione gabellæ nõ nocet.*

39 *Fraudans regalem decimam huius Regni, mortaliter peccat ex communi Theologorum ſententia.*

40 *Refertur ſententia doctiſsimi.Fr.Angles Valentini docentis, qualiter vẽditor teneatur in foro conſcientiæ, necne, contractum manifeſtare, & gabellam ſoluere gabellario non petenti.*

41 *Declaratur aſſertio quædam Præſulis Couarruuias.*

42 *Nulla in his Regnis conſuetudo eſt, derogans deciſioni dictæ.l.31. Recopilatio.*

43 *Declaratur aſſertio F.Angles Valentini. de qua ſupra.nu.40.*

44 *Reſoluitur quemcunque teneri in foro conſciẽtiæ debitã gabellam offerre etiam non petenti gabellario.*

45 *Laus Fr. Antonij Cordubenſis ordinis Minorum.*

46 *An pœna legum contra gabellarum fraudatores ſtatuta, & ſemel cõmiſſa ad eorum heredes tranſeat.*

47 *Qui ſine dolo gabellam non ſoluit, legitimas pœnas non incurrit etiam in exteriore iudicio: quod ad caſum quotidianum perpenditur.*

48 *An pœna ſtatuta in venditoribus in.l.31.Recopilat. committi poſſit contra heredes eorum, quo caſu iſti non manifeſtauerint, nec ſoluerint gabellam legitimo tempore, cum efficere potuerint.*

49 *Reſoluitur quæſtio, de qua ſupr.numero.46.*

50 *Exponũtur.l.fraudati.& l.commiſſa. D.de publica.*

51 *Attingitur, an pœna.l.26.&.l.27.titul. 19.libr.9.Recopilatio.ipſo iure committantur, vt ad heredes tranſeat.*

52 *Pœnæ in legibus gabebarum ſtatutæ non debentur in conſcientia.*

53 *In pœna dupli, vel quadrupli his legibus ſtatuta ſimplum continetur.*

54 *Ius pignoris aduerſus bona debentis decimã gabellarius habet: & ideo poteſt in ſolidum illius hæredes cõuenire.*

55 *Res vendita in emptorem non tranſit hypothecata pro decima ſolutione, ſed libera.*

56 *Gabellarius non habet autoritatẽ vendendi bona debitorum.*

57 *Debitor decimæ & cuiuſque tributi carcerari debet.*

58 *Quinimmo ab Eccleſia extrahi poteſt iure regio & communi, ſed ius Canonicum reſiſtit, & obſeruatur.*

59 *Et eius hæres carceratur, niſi inuentarium faciat.*

60 *An mulier carcerari poſſit, & quando pro gabella.*

61 *Quid ſi debitor nobilis ſit, an carcerari queat.*

62 *Quod ſi conditor, aut collector ſit, carcerari poteſt, expoſita.l.4.tit.2.lib. 6.Recopil.*

63 *Notatur Baeza circa intellectum dictæ.l.4.*

64 *Traditur ratio dictæ.l.4*

65 *Collectoris officium non tenetur nobilis inuitus ſuſcipere.*

66 *Nominatores collectorum, vt fideiuſſores tenentur.*

67 *Dicta.l.4.procedit, quamuis collectoris officium honorificum ſit iuxta. l.9.tit.7.lib.6.Recop.*

68 *Conciliantur.l.19.&.l.20.tit.17.lib. 9.Recop.*

69 *Exponuntur quædam verba prædictæ l.19.*

70 *Declaratur. l.10.tit.17.lib.9.Recop. cum.l.4. tit.18.lib.2.Ordin.*

71 *Agitur de intellectu & obſeruantia.l. 101.in quat gabe.*

72 *Qui præſcribit gabellam, non eſt tutus in conſcientia.*

73 *Declaratur error Didaci Perecij in hac materia.*

74 *Latiſsimè agitur de intellectu & praxi.l.114.in quat. gabella.vſque ad num.79.*

80 *Latè agitur, quod diſpoſitio.l.118.in quater.gabella.ſeruanda eſt etiam in ſumma trium millium marauedinorum, reprehenſo Auendanio.*

81 *Rex an poſſit quidquam ſtatuere, aut facere, ex quo damnum proueniat gabellarijs conducentibus.*

82 *Remedium. l.2.C.de reſcin.vendit.nõ habet locum in hac materia, quod iniquum non eſſe declaratur.*

83 *Si ſterilitas fructuum obueniat ex caſu fortuito, penſionis remeſsio non fit in hac materia: quod etiam iniquum non eſſe oſtenditur.*

84 *Augmentum ex caſu fortuito in gabella proueniens penſionem non auget: quod in vno caſu declaratur.*

85 *Traditur ratio. l.1. tit.22. libr. 9.Recopil.*

86 *Qualiter in hac materia locũ habeat euictio: & ſpoliatus gabellarius quo remedio vti poſſit: & an indebito gabellæ opponi poſſit compenſatio, vide remiſsiuè.*

87 *Quod gabellarij promiſſerunt, vt tales, non tenentur ſeruare, ſi apud eos non remanſit locatio.*

88 *Exponitur ratio. l. 14.&.l.16. tit.13. libr.9.Recop.*

89 *Qualiter cuiuſque loci capitatio & conuentio vniuerſitatem ſolam obliget, non vero ſingulares perſonas.*

9 *Maximus effectus prædictæ aſſertionis oſtenditur.*

91 *Diſtributio facta inter ciues, vel populos capitatos, qualiter ſemel, vel pluries*

pluries reuideri poſsit, declaratur.

92 *An ſi ciuitas capitata locet gabellas, ipſa maneat decimæ obligationi, ſubiecta, ex venditione & permutatione à ſe poſteà factis.*

93 *Reſoluitur ea quæſtio ſecundum hodiernam praxim.*

94 *Colligitur elegans reſolutio, circa dominos locantes gabellas terrarum ſuarum.*

95 *Traditur ratio fundamentalis. l. 3. tit. 18. lib. 9. Recop. & l. licitatio. §. fiſcus. D. de publica.*

96 *Appellatio in hac materia ad quis iudices interponatur, remiſsiuè.*

97 *Mortuo poſſeſſore maioratus, an eius ſucceſſor teneatur ſtare locationi.*

98 *Latè exponitur. l. ſi filio. §. ſi vir. D. ſoluto matrimonio.*

De locatione iuris decimæ: quarti adiectione: & iudiciali ordine obſeruando.

CAPVT. XVIII.

POſtquam in ſuperioribus capitibus huius tractatus latè diſſeruimus, qualiter & exquibus contractibus Regalis decima debeatur, reliquum eſt inquirere, quo pacto, & ex quibus perſonis & rebus peti debeat, quod in his vltimis capitulis expediemus. Et * primum conſtat, iura tributaria veluti pedagia, vectigalia, & ſimilia locari poſſe, vt ex. l. licitatio. §. 1. & l. vectigalia §. fi. & l. Cæſar D. de publica. notat Bartolus in. l. cotem ferro. §. qui maximos. nu. 1. D. eo tit. Quia quod dicitur in. l. locare. D. locati. locum habet & procedit circa ſerultutes prædiales: cuius rationem tradit Longouallius in repetit. l. imperium. 4. part. fol. mihi. 56. D. de iuriſdict. omni. iudi. & generaliter de locatione gabellarum, & qualiter fieri debeat, ac poſſit, agit Bertachinus Firmi. de gabellis. 2. part. Nominatim verò de hac noſtra decima, qualiter ea locari debeat, & quibus perſonis, vel non, deciſum extat in tit. 10. & 11. & 12. lib. 9. Recop. & in toto quaterno gabellarum: & in conditionibus quaterni generalis Regni conuentionis & prorogationis illius, quam *el encabeçamiento general del Reyno*, vulgo dicimus: * Quæ quidem cōditiones, vt veræ leges obſeruandę ſunt, prout in fine earū conditionum cauetur, & declarat Menchaca de ſucceſ. creatione. libro. 3. §. 28 num. 28. verſ. illud autem controuerſum eſt. Venetijs: & præterea deciſum extat id, de quo agimus, in Regijs illis ordinationibus, quas Hiſpanè. *Apuntamientos nueuos*, appellamus, quarumque deciſio in redimendis litibus obſeruanda eſt: nec enim Rex noſter æquiſsimus eas reuocare, ſeu abrogare voluit, vtpotè vtiles & penè neceſſarias, prout conſtat ex Comitijs, quæ habita ſunt Madriti anno Domini. 1578. petitione. 53.

Cæterum inter ea omnia, quæ prædictis legibus diſpoſita reperiuntur, præcipuè notāda ſunt ea, quæ in hoc capite ſuo ordine dicemus: ſunt enim magis difficilia & maiori annotatione digna. Et circa perſonas conductorum, quibus ius iſtud locari poteſt, ac debet, necnè, primò notandum eſt: Quod * perſonæ prohibitæ in prædictis legibus gabellas conducere, ita regulariter prohibentur, vt ſi aliter fiat, nullius momenti conductio ſit ipſo iure, vt benè notat Mēchaca lib. 2. de ſucceſ. creat. §. 15. num. 12. in impēſsione Salmāticenſi: quia verè prohibent

hibent illæ leges, & habent locũ notata in. l. cũ lex. D. de fideiuſſo. Verũ eſt tamen, quod ipſemet Menchaca notat dicto. lib. 2. § 17. num. 70. Vene-
4 tijs.* quod ſi rationales, & gabellarũ actores, vel quicunq; officiales concilij iura iſta in parte, vel in totũ conduxerint, contra prohibitionem conditionis 37. gene. conuent. conductio valet & tenet, licet ipſi legalibus pœnis ſubijciantur, quę per dictam conditionem extenſæ ſunt, vltra diſpoſitum in. l. 3. tit. 5. lib. 7. Recop. & quæ notat Auileſius in cap. 32. Prætorum. verb. *Oficiales*, quia inquit cum ea lex, ſeu conditio pœnam ſtatuat, nec vltra proceſſerit contractum aduerſus illius legis formam initum annullando, videtur diſpenſaſſe, vt pœna præſtita contractus valeret, ex ijs, quę ibi reſoluit, & vide quæ dicemus infra. num. 14.

5 Secundò nota:* quod inter perſonas prohibitas annumerantur Iudæi & Sarraceni, vt cõſtat ex. l. 58. in quater. gabella. & l. 3. tit. 10. lib. 9. Recop. vbi certa lege ſtatuitur, qualiter iſti poſsint gabellas conducere, necnè: cum ante eas leges omnino & ſine diſtinctione eſſent prohibiti ex varijs Regum ordinationibus relatis per gloſſam Peregrinæ, verb. Iudæus. quæſtion. 5. in princi. Sed hodie apud nos neutra illarum legum tam antiquarũ, quàm recentiorum neceſſaria deciſio eſt, eo quod expreſsè loquantur de veris infidelibus, quales nulli in Hiſpania ſunt Regum Catholicorum beneficio, vt expreſſe ad eas leges notat Dida. Peretius in. l. 40. glo. 1. tit. 3. lib. 8. Ordina. pag. 79. col. 1. ita vt obiter intelligas omnes iſtos, quos *Moriſcos* appellamus, cùm Chriſtiani ſint, & vt tales habeantur, rectè poſſe vbicunque ſine diſtinctione legis quaterni gabellarum iura conducere, prout in praxi receptum videmus.

6 Tertiò nota:* quod licet de iure communi generaliter clericis prohibita ſit gabellarum & aliorum iuriũ conductio ex traditis per Bertachi. de gabellis. 3. par. num. 2. propter tex. in Auth. de ſanctiſs. Epiſcopis. §. aliũ. collat. 9. iure noſtro Regio conceſſa eſt, dum modò ſub laicis fideiuſſoribus fiat, vt tradit. l. 8. tit. 10. lib. 9. Recopilatio. qua in re duo ſubnotanda ſunt.

7 Primum:* quod ſi ſub legitima fideiuſsione, vel aliàs de facto clericus gabellas cõduxerit, nedũ eius fideiuſſores laici, coram ſeculari iudice cõuenientur, ex traditis per guidonem Papæ, quæſtio. 562. Sed & ipſe quoque clericus coram eo ſeculari iudice poterit conueniri, ex ijs quæ dicemus infra cap. 19. nu. 84. Immò in Regio carcere detineri debet ex diſpoſitione. l. 118. ſtyli. quæ non ſolum in clerico coniugato intelligẽda eſt, vt putat Caſtellus in. l. 66. Tauri. verb. *Deſe arraygar*. col. 10. verſi. per quod videtur. in additione, quæ incipit, de hac materia, ſed etiam in quocunque clerico ſacerdote, vt exiſtimat Baeza de inope debitore. cap. 17. numer. 15. Sed iſtud quidem, quia vix tolerabile eſt & minimè laudabile, in vno ſolo caſu ſe fore admiſſurum teſtatur Menchaca, rei dominicæ Senator Regius. libr. 1. de ſucceſ. creat. §. 10. num. 648. verſi. quo caſu. Venetijs. nempe, quo clericus tempore conductionis, vt laicus incederet, ſeque laicum eſſet mẽtitus, arg. per totum. C. ſi minor maiorem ſe dixerit. quem refert & ſequitur Mexia Pontius in pragma. panis. con cluſ. 5. num. 24. qui tamen illius legis ſtyli mentionem non faciunt. Ea verò lex generaliter loquitur in quibuſcunque Regijs tributis, non ſpecialiter de hac decima, quæ eo tempore erat Hiſpanis incognita, vt aduerti ſupra in præfatione, nu. 18.

Secun-

8 Secundum: * quod aduerſus con-
ductores iurium regalium, & eorum
fideiuſſores, qui coronam reaſſum-
pſerint, & ad iudicem Eccleſiaſticum
reclamauerint, pœna ſtatuta eſt in. l.
3. tit. 4. lib. 6. Ordin. & l. 14. tit. 16. lib.
9. Recop. quarum deciſio ita locum
habet, ſi cum effectum per ſententiã
iudicis Eccleſiaſtici ſecularem forum
declinauerint: ſecus autem ſi ante ſen
tentiam pœnituerint, & ſe iudici ſe-
culari ſubiecerint, vt rectè explicat
Mexia Pontius, vbi ſupra. num. 61. &
Didacus Peretius in. l. 17. tit. 3. lib. 1.
Ordin. verbo. *Pero que ſi re, umiere co-*
9 *rona.* * Qui & eodem modo intelligit.
l. 127. in quat. gabella. quæ punit cle-
ricos & Eccleſias petentes Regium
debitum à Theſaurarijs coram iudi-
cibus Eccleſiaſticis: de cuius legis iu-
ſtitia & ratione agit Menchaca lib. 3.
de ſucceſ. creat. §. 26. nu. 66.

10 Quartô nota, * quod ita demum
minoris viginti quinque annis ad ga
bellarum conductionem admittun-
tur, ſi prius ſoléniter iurauerint iux-
ta formam textus in. l. 6. dicto tit. 10.
libr. 9. Recop. quæ erat. l. 61. in quater.
gabella, videlicet, ne aduerſus talem
locationem reſtitui poſsint, iuxta Au
thent. ſacramenta puberum. C. ſi ad-
uer. vendit. & l. 6. tit. 19. part. 6. prout
aliàs reſtituerentur, vt ait textus in. l.
in fraudem. §. fin. D. de iure fiſci. Nec
ideò minus eorum obligatio & con-
tractus valebit, ex deciſione, l. 6. tit. 1.
lib. 3. Ordina. quæ prohibet in laico-
rum contractibus iuramentum ap-
poni, ſiue illam dicamus annullare
contractum, ſiue ſcripturam dumta-
xàt, iuxta tradita per Tiraq. de retra.
ligna. §. 2. gloſſ. 1. numer. 2. & Gomez
Arias in. l. 65. Tauri, num. 15. Auend.
de exequen. manda. 2. part. cap 27. nu.
14. verſi. penul. quia in hoc caſu ſpe-
ciali prædictæ deciſioni derogatum
eſt, vt exprimit dicta. l. 61. ibi. *No em-
bargante las leyes que defienden lo contra
rio.* Quæ verba ita intelligit Gomez
Arias vbi ſupra, num. 14. ad finem. &
Didac. Peretius in dicta. l. 6. Ordina.
Quin immò hodie generale eſt, vt mi
nor iuret ſuum quemcũque contra-
ctum, vtpotè aliàs infirmum ex. l. 12.
tit. 1. lib. 4. Reco. vt ex pluribus Hiſ-
panis autoribus reſoluit additio ad
Bernar. Diaz regul. 386. ideoque bono
cum iudicio verba illa dict. l. 61. qua-
terni gabella. ibi. *No embargante.* &c.
non tranſcripſit compilator in dicta.
l. 6. Recop.

11 Illud * verô in hac re prætereun-
dum non eſt, quod notat Menchaca
libr. 2. de ſucceſ. creat. §. 14. num. 115.
verſi. infertur, nempè quod ſi minor
viginti quinque annis, vt conductor
principalis, vel fideiuſſor in hac ga-
bellarum locatione admittatur, con-
tra formam prædictarum legum nul-
lo præſtito iuramento, magis eſt, vt
contractus ipſo iure non valeat: quia
duo, inquit, ſunt illarum legum præ-
cepta: Primum prohibitorium, ne ta-
lis contractus fiat, vnde actus contra
factus nullius momẽti eſt: Alterũ pœ
nale, vnde talis actus vtilis eſt quoad
pœnam tantum, exactionemque. Sed
ego in contrariam ſententiam incli-
no, quæ quibuſdam magis placuit, vt
refert ipſe Menchaca in dicto loco,
eo quòd videã eas leges nõ prohibe-
re, quod minores iura gabellarũ con-
ducãt, ſed iubent adminiſtratoribus,
vt eos non admittant, ſumuſque ita
extra terminos textus in. l. cũ lex. D.
de fideiuſſo. cum notatis. quin potiùs
videtur, quod ſi de facto fuerint ad-
miſsi, non reperiantur inhabiles ex
prædictis legibus, quominus ita obli-
gent, & obligentur, ſicut aliàs de iure
obligare, & obligari poſſunt, iùxta
notata in. l. ſi curatorem. C. de in in-
teg. reſtitu. mino. ſcilicet, vt eorum
contractus valeat, quamuis aduerſus
eum

cum ætatis beneficio vti poſsint, propter quod prohibitum eſt, ne illis vectigalia locarentur, vt inquit textus in dicta. l. infraudem. §. fin. in fine. D. de iure fiſci.

22 Quintò * notanda eſt. l. 9. tit. 4. lib. 5. Recopil. prohibens vxorem ſimul cum marito, ſiue vt fideiuſſorem, ſiue vt principalem obligari, præter quā eo caſu, quo pro reditibus regalibus obligetur. Circa quod vltimum, illud maximè dubitatur, an ſi mulier & maritus non á Rege ipſo conduxerint, quod dicitur. *Por mayor*: ſed ab ijs, qui primò conduxerant, quod dicitur. *Por menor*, vt explicat. l. 1. tit. 11. libr. 9. Recop. adhuc mulier teneatur, quaſi pro regijs reditibus obligetur, ex dicta. l. 9. Recop. & quidem vera reſolutio eſt, quod non obligabitur, quia vere iſto caſu non obligatur Regi, nec pro regijs reditibus, vt bene cōſiderat Caſtellus in. l. 61. Tauri in fine.

Verùm prædictis obſtat, quod pro exactione decimæ omnes gabellarij tam minores, quā maiores regio priuilegio gaudent, vt tradit. l. 130. in princip. in quæſt. gab. cui non ſatisfacit Caſtellus, licet difficultatem proponat in dicto loco. Et * obſtat etiam,

13 quod inquit Baldus in. l. 1. æditiónes. num. 5. in fin. verſi. iuxta prædicta. D. de edendo. quod ſicut fiſcus petēs gabellam ex contractu, poteſt petere á reo, vt edat inſtrumentum cōtractus, & ille cogitur edere, ſi habet, quod eſt ſpeciale in fiſco ex. l. 5. D. de edēdo. quam explicat Iaſon in. l. 1. nu. 7. & 8. C. eod. tit. Idem quoque in gabellarijs ſeruandum eſt: quia ſuccedunt in locum fiſci quod dictum refer, & ſequitur gloſſ. in. l. 6. tit. 8. lib. 1. fori. & eſt notandum ad extenſionem. l. 10. tit. 17. lib. 9. Recop. vt ſcilicet intelligamus, quod ſi vēditor, aut emptor quo caſu pro gabella couenirí poteſt, iuxta deciſionem. l. 31. & l. 32. tit. 19. lib. 9. Recopil. venditionis inſtrumentum habeant, illud poſsit gabellarius petere, vt edant ad eius intentionem fundandam ex vera illa doctrina Baldi: ſecus autem, ſi non habeant, quia tūc id á tabellione tantum petere debet gabellarius, ex deciſione dictæ. l. 10. Recop.

Vtrique autem obiectioni reſpondeo, quod ea iura ſupra allegata procedunt in exactione decimæ, & cuiuſque iuris Regalis, ad quā bono æquoque iure quicunque gabellarius fauetur, quia ius illud primordialiter ipſi Regi debetur, & quicumque gabellarius, etiam minor cauſam ab ipſo Rege habet, vt illud exigat, quamuis per mediam maioris conductoris perſonam conſecutus ſit: etenim ſi prior gabellarius á Rege conducens locat mihi illud ius, quod á Rege habuit, idipſum mihi cedit: & ita in effectu ab ipſomet Rege illius iuris domino cauſam habeo, & quidem eius nomine, iuxta notata in. l. 1. C. de act. & obligā. ac proinde in illius exactione nō minus, quàm maior, ego minor gabellarius faueri debeo: & * hoc eſt, quod 14
tradit dict. l. 130. in quæſt. gabellar. & Baldus vbi ſupra. At quod ego debeo maiori conductori, á quo ipſe conduxi, non ipſe quoque Regi debeo, ſed meo locatori tantùm ratione contractus inter nos initi, vt ſatis conſtat ex notatis in. l. ſolutum. §. ſolutam. D. de pigno. act. & per Anton. Gomez. tomo variar. reſo. capit. 5. num. 12. ac proinde nulla ratio eſt, cur in eo contractu inter nos facto locum non habeat generalis regula dictæ. l. 9. recopilatio. vt ſcilicet mulier obligari nequeat pro marito, vt bene tenuit Caſtellus in dicto loco. Quæ ſanè reſolutio prodeſſe quoque poterit pro intellectu. l. 3. ibi. *Ni de rentas reales*. tit. 5. lib. 7. Recopil. vt eius pœna & prohibitio

biuio non procedat in officiali con-
ducēte ab alijs prioribus gabellarijs,
quia iam tunc regios reditus non vi-
detur conducere, ex ſupradictis, ſed
procedat ſolum in conducente ab ip-
ſomet, Rege, aut à concilio loci ca-
pitati, iuxta conditionem.37. genera-
lis conuentionis. Quo caſu pœna le-
gis committetur, ſed conductio ipſa
valida erit, vt dixi ſupra, num.4.

15 Iſtam vero reſolutionem* tun li-
mita, cum iſte minor cōductor ſimul
cum vxore ipſemet Regi ad petitio-
nem prioris obligaretur: quia tunc
maioris loco eſt, & prior ille in mem-
bro reconducto à Rege liberatur ex.
l.16. tit.11. & l.7. tit.12. lib. 9. recopil.
atque ita habebit locum vxoris obli-
gatio, quia veré tunc pro reditibus
Regijs obligatur. Sed cum hodie ſem
per apponatur iuramentum vxoris,
fruſtranea eſt iſta diſputatio, quia eo
modo pro quocunque obligatur ef-
ficaciter, vt reſoluit Ioan. Matientius
in dict. l.9 Recop. glo. fin.

16 Sextò & vltimó,* circa hunc per-
ſonarum articulum adnotandum eſt:
ꝙ quicunq; gabellarū cōductores ſi-
ue maiores, ſiue minores tenētur ſa-
tiſdare, & idoneos fideiuſſores offer-
re iuxta conditionē.6. Generalis con-
uent. & l. 47. in quat. gabella. qua in
re quatuor ſubnotāda ſunt. Primum,
quod ſi locatio fiat iuxta legum diſ-
poſitionē: fideiuſsio autē à cōducto-
re nec recepta nec obligata ſit, nō irri
tur cōtractus, ſed rectè valet, cōmiſſa-
tarij & rationales ad periculum tene-
buntur, vt reſoluit Menchac. lib.2. de
ſucceſ. creat. §.15. num.40. in impreſ-
17 ſione Salmanticenſi. * Secundum eſt,
quod ſi ſemel gabellarius dederit ſa-
tiſdationem & recepta ſit à rationa-
libus & actoribus gabellarum, quæ
tamen poſtea non ſatis idonea eſſe re
periatur: dubium eſt, an incurrat in
pœna prædictæ. l. 47. in quat. gabel-
la: quod reſoluit Menchaca lib. 1. de
ſucceſſ. creat. §. 4. num. 4. verſi. illud
autem dubium. & §.3. num.2. verſic.
vnde infertur, in prædicta impreſsio-
ne. * Tertium eſt, quod prædicti fide- 18
iuſſores dari poſſunt etiam extra ter-
ritorium, cuius gabellæ locarentur,
modò intra hæc Regna ſatiſdatio
fiat, locis quibuſdam exceptis, vt de-
cidūt. l. 48. in quat. gabella. & l.1. tit.
10. libr. 9. Recopil. quod iure ſpe-
ciali procedere reſoluit Caſtellus in.
l.66. Tauri. verbo. *De, e arraygar*, col.
2. verſic. ſed pone. ante primam addi-
tionem. ea ratione, quia vbicunque
detur fideiuſſores, ſub imperio & iuri
ſdictione Regis locatoris ſunt. Quar-
tum * & vltimum eſt, quod cum hæc 19
vltima ratio in particularibus domi-
nis non militet, nec ea quidem diſpo
ſitio fortaſsis obſeruabitur, de qua in
dicta l.48. quater. gabellar. niſi vel in
alio loco ſuæ iuriſdictionis detur ſa-
tiſdatio, etiam extra territorium lo-
ci, cuius gabellæ conductæ fuerint,
tunc enim eadem erit ratio: aliàs ob-
ſeruanda erit regula iuris communis,
de qua in. l. multis. & ibi gloſ. & Bar-
tolus. C. de principibus agentium li-
br.12. eſt enim hæc ſatiſdatio volun-
taria, cum à voluntario contractu
procedat, atque ideo in alium locum
remitti non debet. l. ſi fideiuſſor. §. ſi
neceſſaria. D. qui ſatiſdare cogan. vbi
glo. Bar. & doctores explicant com-
muniter.

20 Cæterùm * quoad modum in loca
tione ſeruandum, primò notanda eſt.
l.50. in quater. gabella. quam explicat
Menchaca de ſucceſſ. creat. libr. 2. §.
14. num.115. Venetijs & l.66. eiuſdem
quaterni, quam explicat idem Men-
chaca eodm libr. §.14. num. 118. Sal-
manticæ. & l. 68. eiuſdem quate. ex-
plicata ab eodem autore, vbi ſuprá. §.
15. num.7. in prædicta impreſsione. &
omnes iſti conductores ab alijs mu-
neribus

neribus municipalibus excuſantur,
ne eorũ facultates & bona,quæ aliàs
fiſco obligata ſunt, extenuentur, vt
ait textus notabi.in.l. ſemper.§.con-
ductores.D.de iure immunita.

21 Secundò nota:* quod licet de Iure
cõmuni poſtquam ſemel locatio ve-
ctigalium facta eſt,nullus offerẽs ad-
mittatur, vt notat Bartol. in.l.licita-
tio.in princ.num.5.& doctores com-
muniter. D.de publica.iũctis ijs,quæ
tradit Auileſius in.c.32.Prætor.verb.
Pujar, & omnes in. l.& ſi ſine.§.quæ-
ſitum. D.de minor.in hac gabellarum
locatione, etiam poſt omnimodã ad-
ditionem adiectio quartæ partis to-
tius pretij admittenda eſt,ex.l.6.cum
alijs pluribus. tit. 13. libr. 9. Recopil.
Quarum legum deciſio ita obſeruan-
da eſt, vt ſi aliter adiectio fiat,nullius
momẽti ſit.quia vbi lex prohibet ali-
quid fieri,niſi ſub certo modo,ille mo
dus cenſetur de forma, vt notant do-
ctores in.l.non dubium.C.de legibus.
vbi Baldus, Alex. & Iaſon, & alij.&
Bertachinus de gabellis.3.par.octauæ
partis princip. quæſtio.14.præſertim
quod illę leges Regię procedunt ex-
preſsè annullando, ſi contrà, vel ali-
ter fiat,vt patet ex.l.8. &.l.11.& alijs
eiuſdem tit.13.libr.9.Recop.Quibus
22 correcta * eſt. l.7.tit.7.part.5.vbi ex
tertiæ partis adiectione quocunque
tempore facta, & non minoris, iuriũ
regalium locatio reſcindebatur: ſed
eo quidem Partitarum iure,ac tempo
re,decimale iſtud tributum incogni-
tum Hiſpanis erat, vt diximus ſuprà
in præfatione, nu.18.

23 Tertio nota: * quod ea prædicta
quarti adiectio ſpecialis eſt in cõtra-
ctibus Principis, nec in rebus mino-
ris, aut Reipublicæ locum habet,niſi
iuxta notata in. d.l.& ſi ſine.§.quæſi-
tum. D. de minori.&.l.5.vbi Grego-
rius Lup. tit.19.par. 6.vt putat Auen-
danius de exequen.manda.2.par.cap.
12.num. 10. ſed certè ſecundũm quo-
tidianam praxim æquè in rebus Rei-
publicæ, ſicut in rebus fiſci quartum
admittitur.

24 Quartô nota: * quod ſi locatio fiat
per duos, vel tres annos,quartũ iſtud
offerri debet in primis tribus menſi-
bus anni prioris,qui ex tempore fina-
lis addictionis computentur, iuxta.l.
6.tit.13.libr.9.Recop.prout aduertit
25 Auend. dicto.cap.12.num.11. * Quia
eo caſu vnica locatio eſt, non plures
ex ſententia Bartoli in.l. ſi ſeruus cõ-
munis Mæuij §.fin.D.de ſtipulat.ſer-
uo.& in terminis declarat Marianus
Socin.conſi. 68.vol.2.quod ita intel-
ligendum eſt, ſi ad omnimodam ad-
dictionem locatio fiat.*Rematada de to-
do remate*.vulgo dicimus:nec vllus li-
citationi locus relinquatur : proue
aliàs fieri ſolet. *Dexando para cada año
abierto el remate*.Atqui in hoc puncto
ego vidi executoriam quandam ſen-
tentiam obtentã anno Domini.1568.
contra quẽdam gabellarium, qui per
ſex integros annos gabellas cuiuſdã
loci domini particularis certa mer-
cede conduxerat, & finalis ac totalis
addictio facta erat:poſteà autem,cum
iam tres priores anni locationis de-
curriſſent,licitator quidam quartum
totius mercedis in reliquos tres an-
nos futuros adiecit: & cum hac de re
cum priori gabellario litigaſſet, hic
ſecundus obtinuit, quod videtur cõ-
tra prædictam Auendanij animad-
26 uerſionem: * ſed ea ſententia fortaſsis
lata eſt propter.l.4.C.de vectigali.&.
l.7.tit.7. par.5. in quibus iuribus pro-
hibetur, ius regale vltrá triennium
locari, qua de re vidẽda eſt conditio.
35.Generalis Regni cõuentio.& quæ
circa eam notat Menchaca libr.1.de
ſucceſſ. creat.§.4.num.26.verſi.illud
tamen.

27 Quintò nota, * quod ſi locatio fiat
per plures annos, nõ tenetur licitator
quartum

quartum addere ſupra omnem penſionem, omnium annorum locationis, ſed ſufficit addere ſupra penſionẽ primi anni, modò in omnes annos locationem admittat: & poterit quidẽ quantitatem, ac ſummam quarti illius per omnes annos quoad ſolutionem diuidere, vt in decima integra, vel dimidia expreſſum eſt in l. 4. dict. tit. 13. lib. 9. Recop. quæ lex in ſe quidem difficilis & intricata, quotidiana praxi, etiam in adiectione quarti obſeruatur.

28 Sextò animaduertere, * quod qui malè offert quartum, vt quia legitimam aliquam ſolemnitatem prætermiſerit, fruſtratorieque ideò cogatur fiſco quartũ ſoluere, *de vazio*, vulgò dicimus, eò quod quartum perdit, & rem locatã non habet, ſed in priori conductore manet ex. l. 76. in quat. gabella. &c. ſ 16. tit. 13. libr. 9. Recop. ſi tamen adhuc legitimum tempus triũ menſium nondum tranſierit, benè poterum iterum debitis ſolennitatibus obſeruatis quartum addere, & admitti debet, quicquid in priori oblatione per cõtraditorium iudicium excluſis ſit à contractu, & ſolennitatis defectus ei fuerit oppoſitus, vt latè reſoluit Mexia in l. Toleti. 1. parte funda. 12. nu. 14. & faciunt reſolutã per Tiraquellum, quem & ille allegat de retract. lign. §. 8. glo. 1. nu. 6. iſtoq; iure vtimur.

29 Septimò nota, * quod nedum vnũ quartum, ſed plura quarta vnum poſt aliud in vna & eadem locatione addi poſſunt, ſi modò tempus elargiatur, hoc eſt, ſpacium trium menſium non effluerit: nam licet lex Henrici Regis, & cæteræ de vno quarto loqui videantur, vt videre eſt in l. 5. cum ſequentibus. tit. 13. lib. 9. Reco. & regulariter diſpoſitio de primo actu intelligi debeat. l. boues. §. hoc ſermone. D. de verb. ſigni. propter euitãdã infinitatẽ vt notant Doctores in. l. vnica. C. de ſenten. quæ pro eo, quod inter. quãdo lex alio modo ſpecialiter prouidet, ne in infinitum procedatur, taxato ſcilicet tempore, intrà quod actus fieri debeat, non habet locũ regula textus in dict. §. hoc ſermone. ſed millies iterari poteſt ille actus, modò intra legitimum tempus fiat, vt ex Cumano in l. ſi mihi & Titio. D. de verb. obligat. & Decio in l. edita. num. 14. C. de edendo. tradit Andreas ab Exea de pactis. nu. 557.

30 Octauò nota: * quod vſque adeo poſt omnimodam addictionem licita eſt quarti adiectiõ, vt in contrariũ licitatores paciſci nequeant: etenim ſi reditus, aut gabellæ Regiæ locẽtur ſub hac lege & cõditione, vt poſt cõtractũ locationis cõſumatũ ceſſet omnis adiectiõ, quã Hiſpanè vocamus. *Puja de diezmo, o medio diezmo, o del quarto*, nullius momẽti cõtractus eſt: Quinimò nec pœna promiſſa valet, vt expreſsè decidit. l. 72 in quater gabella. & in ſimili quo ad iſtud, quod de pœnę inualiditate diximus, eſt textus in. l. ſtipulatio hoc modo concepta. D. de verbo. obligatio. & l. Seius & Augerius. D. ad legem Falcid. Sed nec iuramento firmabitur talis contractus, ne fiat præiudicium principi contra textum in cap. cum contingat. de iureiuran. cap. 2. de pactis. libr. 6. nec inde orietur obligatio naturalis, argu. l. ſi quis pro eo. in princ. cum notatis. D. de fideiuſſo. gloſſ. in ſimili, vbi plenè per Bart. Alex. & Iaſo. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. D. de verbor. obliga. nec hac in re ſummi rationales diſpẽſare poſſunt, cùm princeps nunquam videatur conceſsiſſe ea, quæ ſunt de poteſtate abſoluta, quale eſt leges trãſgredi, prout hæc omnia rectè animaduertit Mẽchaca lib. 2. de ſucceſ. crea. §. 17. num. 58. in impreſsione Salmanticenſi. vbi ſe notat ſæpè vidiſſe con-

ꝑarium obſeruari, præſertim in locatione illius vectigalis, quod *Almoxarifazgo* dicitur.

31 Vltimò * circa eãdem fere ſetentiã notanda eſt. l.65. in quat. gabella. vbi pacta quædam in locationibus gabellarũ reprobantur: de qua re agit Menchaca vbi ſupra. §.14. nu.117.

32 Rurſus circa vltimum articulum de iudiciali ordine in hac gabellarũ materia obſeruando. * Primò nota, quod inquit Maranta de ordine iudiciorum. 4. par. diſtinct. 9. nu. 181. nempè, quod quando agitur contra debitores tributorum, & datiorum, & aliarum functionum fiſcalium, & collectarum, nullus ordo iuris ſeruatur: immò etiã nec citatio requiritur, ſed ſolũ fieri ſolet pręceptum de ſoluẽdo: iuxta. l. quoniã. cum glo. &. Bald. C. de appella. & ſolet quoq; fieri pręceptũ generale, vt quicunq; tenetur ad collectas, ſeu datia publica, debeat ſoluere ſub certa pœna: prout in terminis tenet Baldus conſi. 434. incipit, licet, vol. 3. & habemus conſtitutionẽ regiam in. l.5. tit.7. lib.9. Reco. Quæ ſimiliter diſponit, vt de plano procedatur in hac gabellarum materia, & quod ſi pretio aliqua coram iudice proponenda eſt, non ſubſcribatur per aduocatum in modum libelli, ſed ſimpliciter in modum cuiuſdam memorialis offeratur: & iudex dicat, quod notificetur parti ea petitio, & reſpõdeat intra tres dies negando, aut cofitendo ſimpliciter, ſine aduocati conſilio, aliàs pro confeſſo habeatur: & ita iubeat Tabellioni, quod aduerſarium moneat, certioremq; faciat illius legis: & ſeruatur in praxi, prout millies vidi, propter. l.121. in quat. gabella. &. l.4. dict. tit.7. lib.9. Recopil. qui quidem ſpecialis ordo iudicij originẽ habuit à conſilio Baldi. 111. vol. 1. incipit, ad veritatem, quod refert Auenda. reſpon. 1. nu.15.

33 Secundò * nota. l.29. cum ſimilibus. tit.19. lib.9. Recop. quæ iubet, vt mercatores palificent gabellario merces ſuas: circa quod animaduertendũ eſt, quòd ſi mercator ſemel negauit merces aliquas, vel falsò palificauit, bene poterit intra legitimum diei tẽpus, de quo in ea. l.29. &. l.27. eo tit. ſe ipſum corrigere, & veritatem dicere, vt euitet pœnam legis, ex Baldo conſ. 34. vol.5.

34 Tertio * nota. l.31. tit.19. lib.9. Recop. per quam ſtatuitur, vt tam emptor, quã venditor vltro notificent, ſeu denuntient gabellario contractũ ab eis celebratum intra certum quoddam tempus, expreſsè declarantes quid, quãti, & cui perſonæ, vel à quo venditum ſit. Quod ſane intelligo ſic accipiendum eſſe, niſi ita expedite gabellarius ſciret, quia tunc non oporteret ei denuntiare, iuxta communem diſtinctionem Baldi in. l. poſt perfectam nu. 5. C. de peri. & comm. rei vend. Immò & venditor tenetur intra quinque dies decimam ſoluere gabellario, etiam non petenti, modò domum ſuam per præconem denuntiauerit, vt lex illa diſponit, qui ſanè dies computandi ſunt à die cõtractæ venditionis, nempè cùm contrahentes de re & pretio puré conuenerint, vt expreſsè ait dicta. l. 31. ibi. *Deſpues del otorgamiento, y fecha de la venta*: non expectata rei traditione, aut pretij ſolutione, vt ſatis ſignificat ea lex, quæ mirificé confirmat notata in cap. 3. in princip. ſuprà & in num. 24. verſi. ex hac ergo. & in cap. 6. nu. 24. & dies ille venditionis in termino quinque dierum numeratur: quia ſic expreſsé deciditur in ea. l. & in. l.120. in quat. gabel. vt notat Caſtellus in. l.64. Tau. verb. *Deſde el dia*, in fin. Quãuis regulariter dies termini non computetur in termino, iuxta notata in. l.1. D. ſi quis cautio. & vltimus illorum dierũ

vſque

vſque ad Occaſum ſolis computari debet, quia ſic deciditur, ibi. *Haſta el Sol puesto*, non obſeruata computatione text. in. l. more Romano. D. de ferijs. vt notat Petrus Salazar in tracta. de vſu & conſuetu. capit. 1. num. 53. Quæ quidem reſolutio dupliciter
35 temperanda eſt: * Primò, niſi de gabellario dubitetur, quia tunc dies iſti nõ currunt, niſi ex eo tẽpore, quo certum ſit, cui gabella debeatur, vt contingit in caſu. l. 5. verſic. *Pero ſi en vn lugar*. titul. 17. libr. 9. Recop. nam cum eo caſu, etiam poſt venditionem contractam, incertum ſit cui gabellario, & quo in loco gabella debeatur, donec rei venditæ traditio fiat: dies illi legitimi ad ſolutionem decimę aſsignati, non à tempore contractus, ſed à tempore traditionis erunt computãdi, vt aduertimus ſupra cap. 4. nu. 13. Secundò, niſi venditio conditionalis ſit: quia tunc non niſi ex tempore cõditionis impletæ dies illi cõputabuntur, cum interim gabella non debeatur, eo quod videtur nondum perfecta eſſe venditiõ, vt reſoluimus ſuprà cap. 5. nu. 2.

36 Quartò nota, * quod perſæpè in praxi dubitatur, nẽpè ſi venditor antequam vẽditionem perficiat, de certa quantitate ſoluenda ratione decimæ conuenerit cum gabellario, vt fieri ſolet: & poſteà intra legitimos quinque dies, præfinitumvè tempus vtriuſque conſenſu, conuentam quãtitatem non ſoluerit, an poſsit gabellarius eo caſu totũ illud petere, quod aliàs ſi nulla præceſsiſſet conuentio à vẽditore deberetur: & inſuper poſſit petere pœnam dupli, quæ ſtatuta eſt in dicta. l. 31. Recopil. In qua quæſtione proculdubiò exiſtimo, nõ poſſe gabellarium quidquã amplius petere, quám quod á principio conuenit, vt ſolueretur: quia illa lex non reſcindit cõuentionem partium, nec venditoris mora debitam quantitatem auget, niſi aliud expreſsè inter eos cõueniſſet iuxta textum in. l. emptor. & quæ ibi notantur. D. de pactis. Nec obſtat textus in. l. quæro. §. inter locatorem. cum materia. D. locati. & l. 5. titul. 8. par. 5. & l. 28. titul. 11. par. 3. vbi frangenti fidem, impunè fides non obſeruatur, & locator promittens colonum non expellere, poterit hoc facere, ſi colonus conuentam mercedem nõ ſoluerit: quia ideò procedit, quod locator ille ſub ſpe recipiendæ mercedis ſtatuto ſuo tempore, pactus eſt, vt notat Couarru. in Rub. de teſtament. 2. part. numer. 12. ad finem. At in noſtra quæſtione nullo reſpectu habito ad legitimam ſolutionem conuentum eſt, & id ſolum in ſua conuentione gabellarius & venditor effecerunt, vt quamuis ad maiorem quantitatem ex vi legis gabellariæ venditor teneretur, non niſi illam, de qua conuenit, eſſe ſoluturus, legibus Regijs in hoc conuentionali, ſicut in legali debito obſeruandis: quò fiet, vt quamuis non niſi quod conuenit petere debeat gabellarius, pœnam dupli poſsit exigere, ſi legitimus terminus ſolutionis tranſierit, ex dicta. l. 31. Recopilat. ſcilicet nullo alio præfinito per pactum: atqui de hac quæſtione agit Baldus in conſil. 229. libr. 5.

37 Quintò nota, * quod ſi ſemel incurrit pœnã dictæ. l. 31. Recopil non euitauit eam, quamuis ante ſententiã iudicis debitam gabellam ſoluat, ſeu offerat, ex. l. 125. in quat. gabella. vt per eam legem contra ius commune obſeruat Caſtellus in l. 70. Tauri. verbo. *Y el alcauala*: verſicu. extra quæro.
38 Euitabit * autẽ minor viginti quinq; annis, qui contra eam legem, vel aliã quamcunq; commiſerit in omittendo, poterit enim reſtitui, vt ex. l. ſi ex cauſa. §. penul. D. de minori. tradit in

fieri per venditores: tunc enim legitimè introducta deberet obſeruari, & lex illa Regia abrogata eſſe intelligeretur, ſic vt venditor venditionem aut permutationem ſuam non manifeſtans, nec ſoluens decimam gabellario non petenti, minimè in exteriore iudicio puniretur: quia conſuetudo, quæ aliter ſe haberet, eſſet obſeruanda, iuxta notata in l. de quibus. cũ materia. D. de legibus. & de hoc nulla dubitatio eſſe poteſt: quod ita etiã expreſsim tradit doctiſsimus & admodum reuerẽdus Fr. Antonius Cordubenſis in ſuo quæſtionario. quæſt.
42 95. in reſpõſio. ad. 1. dubiũ. At* iſta cõſuetudo prædictæ legi Regiæ derogãs nullibi in his Caſtellę Legioniſq; Regis introducta & obſeruatã eſt: etenim ſemper & omni tẽpore obſeruatũ eſt, vt venditores conuicti, eo ꝙ venditiones ſuas non manifeſtarunt, nec intra præfinitũ ea lege tẽpus decimam pretij ſoluerunt, ſtatutis pœnis puniantur, & puniũtur quotidie iuxta leges Regias: nec de tali conſuetudine introducta verè loqui poteſt prędictus F. Ioſephus, cum in contrarium videamus & ſemper viderimus cõmunem praxim prędictas leges Regias obſeruantem.
43 Vnde * dubitabile mihi fuit, de qua conſuetudine loqueretur ille Pater, cũ tali viro valde docto dicenti cõſuetudinẽ eſſe, credi debeat, iuxta cõmunem doctrinam deſumptam ex gl. in l. dos à patre. C. ſolu. matr. quam tradit Roderic. Xuarez in proœmio legum fori, nu. 17. & tamen videamus, vt dixi, in viridi obſeruantia fuiſſe ſemper prędictam legẽ Regiam, ſicut hodie eſt: nec cõſuetudine aliqua vllo tempore fuiſſe ſublatam: niſi intelligas, ex actibus occultis & ſecretis venditorẽ, qui abſq; dolo & palliatione aliqua contrahentes venditiones ſuas tacuerunt, in iudicium ex gabel-

lariorũ ignorantia non deducti, cõſuetudinem illam legibus prædictis quòad pœnam & culpam mortalem in foro interiori derogantem introductã fuiſſe, ſecus verò quòad pœnã ciuilem in exteriori foro: ſed iſtud nimium mihi metaphyſicũ eſt, nec ſatis intelligo. Quapropter potius intelligerẽ virum illum locutũ eſſe de Theologorũ & confeſſorum conſuetudine, quorum fortaſsis inueteratã interpretationẽ fuiſſe intelligit, eas leges regias in foro inimæ non obligare, modo abſit dolus, vt ſuprà cum eodem autore explicuimus: quæ verò certam interpretationem ſemper habuerunt, minimè mutanda ſunt. l. minimè. D. de legibus.
44 Sed * adhuc contrarium verius eſſe exiſtimo, vt teneri video à Doctiſ. Couar. vbi ſupra: nempe quod. d. l. 31. Reco. ſic, vt iacet, obſeruãda ſit in foro conſciẽtiæ, & ꝙ venditor, ſiue publicé, ſiue occulté contrahat, decimã ſuæ venditionis offerre debet gabellario non petenti: quia cum iuſtiſsima lex gabellaria ſit, vt ſupponimus (recto enim & antiquiſsimo iure tributum iſtud Regi cõpetit ex relatis ſupra in præfatione) non iniq; iubetur venditor, & quicunq; alius huius tributi debitor, rem alienã, quam debet, vltro reſtituere: vnde ſi quis aliter faciat, in legem iuſtã peccat, & rei alienæ detentor eſt. Cuius etiã ſententiæ fuit F. Antõ. Cordubenſis vbi ſupra. d. quæſt. 95. & alij grauiſsimi autores communiter, quos ſupra retulimus. num. 39. ſaltem in rebus non minimis, ſed grandioris pretij, vt aliàs voluit F. Do. Soto vbi ſupra. & in libr. 4. q. 6. art. 48. Quinimmò é contrario ait prædictus P. Cordubenſis, eam legem Regiam Caſtellæ conſuetudine obſeruari: cui viro magis adhæreo & aſ-
45 ſentio, ſcio * enim fuiſſe doctiſsimũ, & in hiſce rebus valdé verſatum, erat

enim, dum viueret, tanquam Pythiũ quoddam oraculum, ad quem omnes auxilij & conſilij gratia venditabãt, & velut inter Pythagoreos authore Laertio in viris Philoſoph. ſic iactabatur, ille dixit: præſertim, quod Pater ille Cordubenſis fuit naturalis huius Regni at ille F. Ioſephus licet doctiſsimus Valẽtinus eſt, cui de alieni Regni conſuetudine vſq; adeò credendũ non eſt, ex communi doctorũ ſententia, quam reſoluit Menochiũs conſi.34.num.20.libr.1.quidquid vero dixero, & dicturus ſum, ſacroſanctæ matris Eccleſiæ correctioni, & cenſuræ ſubmitto.

46 Septimo, * vt materiam huius capitis proſequamur, vtiliſsima & frequentiſsima quæſtio eſſe poteſt, ſi vẽditor occultans decimam, fraude doloque non ſoluens, contra prohibitionem dictæ.l.31. Recopi.& aliarum legum eiuſdem tituli, & libri, vita deceſſerit: an pœna illarum legum ſemel commiſſa ad hæredes tranſeat. Et tranſire quidem, vt ſicut venditor ſi viueret, ita & hæres eius pœnam ſoluere teneatur, expreſſum videtur in.l.fraudati.&.l.commiſſa.D.de publica. & ex ijs iuribus tenet Abbas in conſi. 68.1.parte.dixi autem, frau-
47 de, doloque non ſoluens, * quia regulariter, vt pœna cõmittatur in fraudatione gabellæ, dolus requiritur, vt reſoluit Rolandus à Valle conſi. 42. num 15.libr.3.& Abbas in.d.con.68. quos refert & ſequitur Menoch. in conſi.98. num.22.libr. 1.& eſt bonus text. in.l.fi.§.diui. el.2.D.de publica. vbi ex defectu doli, commiſsi pœna remittitur alia leuiori impoſita: quod obiter notandum eſt ad eum textum, vltra tradita per Couar.in reg. peccatum.2.par.§.5.nu.5.verſ.2.Vnde fiet in praxi, quod ſi vẽditor ſic ſubitò moriatur poſt venditionẽ, vt nulla ei culpa imputari poſsit propter non ſolutam gabellam, vel non manifeſtatum contractũ, eo quod morte intra legitimam quinq; dierum dilationẽ præuentus, manifeſtare, aut ſoluere non potuerit, nec debuerit: nec etiam eius hæres venditionem ignorans ſoluiſſet, aut manifeſtaſſe intra præfixum tempus in.d.l.31.tit.19. libr.9.Recop. pœna iſtius legis proculdubiò nõ debebitur, quia dolus & culpa defecerũt ex prædicta communi ſententia.
49 Quinimmò * cum venditor non fuiſſet in culpa, quamuis eius hæres ſciẽs & volens decimã non ſoluerit, legis pœnam non incurret, eo quòd ipſa expreſsè loquatur de venditoribus, atque ideò cùm ſit pœnalis, ad eorum hæredes extendi non debet.l.odia.de regulis iuris. niſi dicas, & fortaſsis veriſsimè, quod cum vẽditores confeſtim iubeantur ex ea lege gabellam ſoluere, nempe intra breuiſsimum quinque dierum ſpacium: de illis dũtaxat locuta lex eſt, nec hæredis facta eſt mẽtio. Cæterum quia euenire poteſt, vt venditor ſine culpa non ſoluat morte præreptus, vt dixi, dicendum videtur idem in hærede eius cõſtituendum, quod in illo conſtitutum eſt. Cur enim ſine pœna excuſabitur ſoluere, quod excuſare non poſſet is, cuius hæreditatem ſuſcepit? vt aliás arguit & decidit I. C. in.l. poſtulante. 44. in princip. D. ad Trebell. vbi Bartol. & Doctores, cum ijs quæ dicemus infra iſto capite. numero.59.
50 Sed his ita obiter, * ac vtiliter prænotatis, ad propoſitam quæſtionem redeamus, de qua ſupra num.46. & adhuc quamuis in dolo fuiſſet venditor, vt quia ſciens per totum illud legitimum tempus gabellam non ſoluiſſet; nec venditionem manifeſtaſſet, dicendum eſt, pœnam, quam ipſe incurrit, ad eius hæredes non tranſire; quia pœnales actiones, niſi contra delin-

delinquentem fuerint conteſtatæ, ad
hæredes tranſire non ſolent. l. pupil-
lum. §. in hæredem. D. de reg. iuris. &
l. 1. D. de priua. delictis. & textus in. §.
non autem omnes. verſi. pœnales. In-
ſtitu. de perpe. & tempo. act. & l. 25.
tit. 1. par. 7. quo fit, vt talis venditoris
hæres non niſi ad ſimplum decimæ
non ſolutæ, in qua locupletior repe-
ritur, condemnari debeat ex dictis iu
ribus. & l. ſi publicanus. in princ. D.
de publica.

50 Nec* obſtat text. in. d. l. fraudati. &
l. cōmiſſa eo. tit. quia ea iura aperte lo
quuntur in fraudatione & ceſſatione
vectigalis ſeu canonis nō ſoluti, pro-
pter quod fundus ipſe vectigalis, de
quo elegāter agit Alcia. lib. 3. diſpūct.
cap. 10. in cōmiſſum cadit ipſo iure,
vt ſatis exprimit. d. l. cōmiſſa. & tradit
ex cōmuni ſententia Iulius Clar. lib.
4. ſententiarū. §. emphyteuſis. q. 9. &
Montaluus in repertorio legū regni.
verbo. vectigal. in additione. quo ca-
ſu, nempé cum pœna ipſo iure impo-
nitur viuenti, eam ad hæredes tranſi-
re conſtat, ex glo. in. l. 3. §. quod autem
ait prætor. verb. etiā hæredi. D. quod
quiſque iuris. vbi Bart. & Doctores,
& reſoluit Tiraquel. in. l. ſi vnquam.
verb. reuertatur. nu. 296. C. de reuo. do
na. per tex. quē ipſe allegat, vt expreſ-
ſum in. d. l. cōmiſſa. D. de republi. quę
pœna an in foro conſcientię debea-
tur, reſoluit Didac. Peret. in. l. 2. tit. 9.
lib. 2. ordin. At nos loquimur de perſe
cutione pœnæ, quæ à legibus Regijs
impoſita, non quidem ipſo iure, ſed
per ſententiam iudicis debetur: prout
hanc differentiam inter ius iſtud re-
gium gabellarum. de quo agimus, &
ius commune, de quo in dicta. l. com-
miſſa. expreſſé adnotat Fr. Alfonſus á
Caſtro de lege pœnali. lib. 2. cap. 2. ad
finem. corollario. 4. Atque ideó ad hę
redes tranſire nōn poteſt ex dictis iu-
ribus cum notatis in. l. ſi qua pœna.
D. de verbor. ſignificatione. & laté re
ſolutis per Tiraquel. vbi ſupra; dicto
verb. reuertatur. ex nu. 20. Quinimo
ex eiſdem, & longa Tiraquelli reſolu
51 tione,* vtiliter inferri poteſt ad inter
pretationem textus in. l. 20. & l. 27. ti
tu. 19. lib. Recopilationis. quæ rerum
amiſsionis pœnam imponunt: an ſci
licet illa ad hæredes tranſeat, necne.

52 Octauo nota,* quomodocumque
pœna imponatur, ſiue (inquam) ipſo
iure, ſiue non, illud conſtare, quod in
foro conſcientiæ non debetur, ex la-
té reſolutis per Mexiam Pontium in
prag. panis. concluſ. 6. ex num. 61. qui
in numer. 63. ſpecialiter infert ad pœ-
nas in his gabellarum legibus impo-
ſitas. & tradit Fra. Alfonſus à Caſtrō
53 vbi ſupra. * Illæ vero pœnę ſiue du-
pli, ſiue quadrupli ſint, ita accipi de-
bent, vt ſimplum contineāt, ex. l. hoc
edicto. §. fin. D. de publican. regulari-
ter enim hæc verba multiplicatiua
ſimplum continent, ita vt, qui gabel-
lam cū duplo ſoluere teneantur, iux-
ta dict. l. 51. recopilatio. duplicem ga-
bellam ſoluendo omnino liberentur,
vt notat Carol. Molinæus de vſuris.
num. 47. & facit text. in. §. tripli ve-
ro. Inſtit. de actio. & quæ notat Aui-
leſius in capit. 1. prætorum. verbo. *ſe-
tenas.*

54 Nono cōſidero,* ꝙ cū eo ipſo, quod
venditio cōſenſu contrahentiū perfi
citur, ius decimæ fiſco adquiratur, ex
notatis ſupra. c. 3. & fiſcus pro quocū
que debito ſemper habeat ius pigno-
ris. l. aufertur. §. fiſcus. D. de iure fiſci.
& tradit optimè Franciſcus Balduin.
in tracta. de pignoribus. cap. 7. ad me-
dium. vbi ait publicanum ideò appel-
latum eſſe olim pigneratorem: conſe
quitur euidenter, quod ſi vēditor de-
cedat antequam decimam ſoluat, ſiue
ex fraude, ſiue ſine ea, mortali fato prę
uētus poterit fiſcus, gabellariuſuè ei⁹
nomine contra quemcumque ven-

 ditoris

ditoris hæredem in ſolidum agere hypothecaria actione pro tota integraque decimæ quantitate, ex ſententia gloſſæ in. l. Moſchis. verb. poſſeſſorem omnem. D. de iure fiſci. cuius ſententia ſaltem in hæredibus debitoris communiter approbatur, vt reſoluit Didac. Couarru, libr. 3. variar. reſolutio. cap. 7. num. 7. verſi. nam eo caſu hypothecaria actio. Quod ita hodie ex facto conſultus reſpondi. Præſertim quia, vt inquit Caro. Molinæus in tract. diuidui & indiuidui. 3. par. num. 561. lex duodecim tabularum non diuidit inter hæredes obligationem tributorum.

55 Qua in re duo ſubnotanda ſunt: Primum, * quod ius iſtud pignoris gabellario competens in perſecutione decimæ, intelligendum eſt in reliquis bonis venditoris, ſecus in re ipſa vẽdita: quia licet adhuc ipſius maneat ante traditionem. l. ſi ex ſtipulatione. 5. D. de adquir. poſſe. quo iam tempore orta eſt decimæ obligatio, ex reſolutis ſupra cap. 3. in prin. tamen in ea generali & legali bonorum obligatione comprehendi non ſolet, hæc enim res non á venditore obliganda, ſed tradenda eſt, vt notat Romanus ſing. 605. quem refert Alciatus in. l. alienatum. 67. D. de verb. ſigni. ideoq; conſtat, ius iſtud decimæ nullatenus emptores afficere, nec ratione ſcilicet rei emptæ, nec perſonali aliqua obligatione, niſi in caſibus. l. 31. & l. 32. tit. 19. lib. 9. Recop. iunctis ijs, quę tradidimus ſupra cap. 15. nu. 10. & quod de re empta pignori obligata traditur in l. 8. titul. 18. lib. 9. Reco. ſpecalis eſt in caſu illius legis, ſingulari ratione, de qua infra dicemus cap. 19. nu. 11. cum ſequenti.

59 Secundum, * quod licet gabellarius ius pignoris in bonis venditorũ habet pro ſequenda decima, autoritoritatem non habet ea vendendi, ſed iudices vendunt ad inſtantiam ſuam, ſiue quidem ordinarij illi ſint, iuxta. l. 2. tit. 7. libr. 9. Recopilatio. ſiue ad hoc delegati per principem, vt bene explicat Grego. Lupus in. l. 52. verb. *los cogedores*. tit. 5. par. 5.

57 Decimo * notãda eſt. l. 130. in quat. gabe. cum. l. 10. tit. 16. lib. 9. Recopil. & l. 14. & l. 15. cum alijs. tit. 7. eodem lib. quibus cauetur: vt debitor pro regali decima executus in carcerẽ detrudatur nexuſque ſit, donec ſoluat, quãuis indẽnitatis fideiuſſorẽ obtulerit, de quo in l. fi. tit. 21. lib. 4. Reco. quæ deciſio ſpecialis nõ eſt in debitore gabellarũ, ſed generalis in quocunque fiſci debitore, ex. l. ſacrilegij capite. §. fin. ibi. *corpus retinendo*. D. ad legem Iuliam Peculatus, cuius priuilegij fiſcalis meminit Salyce. in. l. fi. nu. 10. C. de priuileg. fiſci, vt hinc habeas veram rationem & originem illarũ legum quaterni & Recopilationis, quarum deciſio dupliciter extendenda eſt.

58 Primo * modo, vt intelligas hunc gabellarum debitorem nedum carcerari poſſe, vt dixi: ſed etiam ab eccleſia extrahi, vt carceretur: generale enim eſt in regijs tributis, vt eorum debitores eccleſiarũ immunitate non gaudeant, vt probat text. in Auth. de mandatis principum. §. publicorum. colla. 1. & l. 5. tit. 11. par. 1. Sed certe iſtę leges contrariæ ſunt iuri Canonico, ac proinde non obſeruandæ, vt putat Abbas in cap. inter alia. nu. 24. de immu. eccleſi. quem refert & ſequitur Greg. Lupus in. l. 2. verſ. *por deuda*, dicto tit. 11. par. 1. & Couarr. lib. 2. varia. reſolu. c. 20. n. 14. quicquid aliud voluerit Montaluus in dicta. l. 5. par. per totam gloſſam. hæc ergo extenſio nulla eſt, niſi extrahatur iuxta. l. fi. tit. 2. lib. 1. Recopilat. vt notat Ioan. Guteri. n. l. nemo poteſt, numer. 183. de legat. 1.

Secun-

59 Secundo modo,* quod earum legũ deciſio nedum in debitoribus, ſed etiam in eorum hæredibus practicanda eſt, vt bene notat Menchaca libr. 1. de ſucceſ. creat. §. 6. numer. 37. multumque commendat, eo quod ex facto quotidie controuertitur, & facit doctrina Bartoli in. l. poſtulante. in princip. D. ad Trebel. quam refert etiam Gomez Arias in. l. 62. Tauri. n. 61. & late diſputat Alex. in. dict. l. poſtulante. vbi hoc recte limitat, quando debitoris hæres inuentarium feciſſe, tunc enim perſonaliter per carcerem compelli non debet, ex traditis per eum ibi, nu. 4. & 7. & commẽdat & applicat ad dictas leges Regias prædictus Menchaca in dicto loco. num. 46.

60 Cæterum * pro limitatione dictæ. l. 130. in quat. gab. & aliarum legum ſubnotandum eſt, quod mulier carcerari non poteſt pro debito gabellarũ, ſiue vt principalis, ſiue vt fideiuſſor conueniatur, ſicut nec pro alio quocunque debito ciuili, ex. l. 2. tit. 11. lib. 5. Ordin. & l. 3. tit. 13. eo. lib. & notatis per Ciſontanum in. l. 62. Tauri. & Mencha. vbi ſupra, nu. 38. quẽ refert & in hoc ſequitur Baeza de inope debitore. cap. 15. nu. 4. Quod verum eſſe intelligo, niſi delictum interuenerit, decimam occultando non obſeruata diſpoſitione. l. 31. tit. 19. lib. 9. Recopil. de qua ſupra late egimus: prout in nobili quoq; debitore ſtatim ſubijciam.

61 Etenim,* quod de muliere diximus, de nobili etiam debitore dicendum eſt: vt ſcilicet pro gabellæ debito, ſicut nec pro alio quocunque ciuili carcerari nequeat, ex. l. 79. Tauri. quæ eſt. l. 6. tit. 2. lib. 6. Recop. niſi in duobus caſibus: primo, cum interuenerit delictum, vt quia non obſeruauerit diſpoſitionem dictæ. l. 31. Recop. ſed tacens retinuerit & occultauerit gabellã: tunc enim cùm vere delinquat in principem & ſuam conſcientiam peccans ex reſolutis ſupra nu. 39. carcerari poteſt & debet ratione pœnæ, quã incurrit, per tex. in. d. l. 79. Tauri, eiuſmodi enim honorem, qui circa carcerationem nobilitati cõceditur, reatus fraudis & occultationis excludit. l. 1. C. vbi Senatores, vel.

62 Secundus* caſus eſt, quando nobilis conducit, aut colligit gabellas, vel alia iura Regalia: tunc enim quaſi facto ſuo voluntario Ius nobilitatis lędit, & carcerari poteſt, ea iuſta ratione, vt regius cenſus ad communem patriæ defenſionem neceſſarius incolumis ſit, vt probat text. elegans in l. 4. titul. 2. libr. 4 Ordina. quæ eſt. l. 4. titul. 2. libr. 6. Recop. quarum legum diſpoſitio cum in ſpeciali locationis & collectionis iurium regalium caſu loquatur, ad alios caſus extendenda non eſt: ita quod ſi ex alio contractu, vel ratione alia nobilis quiſpiam debitor fiſcalis exiſtat, carcerari nequit, ex generalitate priuilegij nobilibus Hiſpaniæ conceſsi, quod eo ſolo cõductionis & collectionis caſu, præter cauſam delicti, de qua ſup. limitatum reperitur in dicta. l. 4. Quo fit, vt ſi ex conuentione ſua, generali vè loci diſtributione aliquam ſummam nobilis debeat ratione decimæ, nec illam ſoluat, carcerari non poſsit ad gabellarij, membri vè, in quo fuerit capitatus, vel ad regis petitionẽ: quia tunc ceſſant verba & ratio dictæ. l. 4. ibi. *porque en el tal caſo el meſmo quebranta ſu libertad*, etenim in caſibus prędictis diſtributio illa ab vniuerſitate facta propter generalem illius loci, in quo nobilis ille habitaret, & totius regni conuentionem cum Rege noſtro cõgregatis comitijs, vt fieri ſolet, celebratã: & particularis quoq; cõuentio à ſe ipſo inita cum gabellario, ex antiqua gabellæ obligatione, & ea quidem

lib.6. Recopil. non ideo magis colle-
ctor nobilis gaudere debet priuile-
gio ſuo: quia licet in vno caſu ſuaſo-
rio ratio legis ceſſare videatur, prout
in hoc caſu: quo de agimus, aperte ceſ
ſat ratio, de qua ſupra. nu. 64. nó ideo
generalis diſpoſitio legis, vel in eo
quidem caſu, ceſſare debet ex regu-
la. l. ex his. cum ſequenti. D. de legi-
bus. &. l. 1. §. ſexum. D. de poſtulan-
do. & notatis per Alcia. lib. 1. Parado.
capit. 19. in fin. atqui ita iam in praxi
obſeruari vidi in nobili quodam Co-
mitiorum procuratore, qui pro reli-
quis rationum ſuarum circa Regale
ſeruitium, quod exegerat, fuit carceri
mancipatus.

68 Vndecimo * principaliter nota,
quod licet ſic Regalis decima debea-
tur iure Poli & fori, vt ſuperius dixi-
mus: adhuc ſi venditor rei mobilis,
aut ſemouétis, taceat venditioné, non
poterit gabellarius decimam & pœ-
nam exigere, niſi intra illum annum
ſuæ conductionis, quo venditio con-
tracta eſt, & poſt in alijs duobus mé-
ſibus alterius anni ſequentis. Quod ſi
immobilis rei véditio ſit, aliter deci-
mæ præſcriptio ſtatuitur in. l. 19. tit.
17. lib. 9. Recop. cui cótrarius eſſe vi-
detur ſequens tex. in. l. 20. eodé tit. &
lib. & vtraq; lex deuiat à diſpoſitio-
ne iuris cómunis, de quo in. l. 2. C. de
vectigalibus. nec bene cóciliat Ola-
nus in antinomia litera. P. nu. 58. ego
vero diſtinguédo tépora, vt eſt in pro
uerbio, ſic vere cócilio, ne legú corre
ctionem inducamus. l. præcipimus. in
fi. C. de appella. videlicet, quod dict. l.
20. quę eſt Regis Ioannis II. anno Do
mini. 1451. eſt antiquior, quám altera.
l. 19. quæ eſt Catholicorum regú Fer-
dinádi & Eliſabeth: nam vt ſupra ad-
monuimus in ſcholio ad. l. 1. ti. 17. lib.
9. Recop. verb. *iubemus*. nu. 5. ij Reges
catholici non ſunt primi, qui de hac
Regali decima & eius exactione le-
ges ediderút in quaterno gabellarú.
Itaque dicta. l. 20. generaliter ſtatuit,
vt gabellari poſsint à quibuſcunque
debitoribus decimã petere in toto an
no ſuæ cóductionis, & inſuper in alio
quadriennio, poſt quod tempus quæ-
cunque gabellariorum petitio exclu-
datur, videturq; ita ſecuta diſpoſitio-
nem iuris communis, de qua in dict.
l. 2. C. de vectigal. vbi quinquenniú
publicanis præſcribitur. At dict. l. 19.
in parte derogat legi priori, priori (in
quam) in tépore, nó in ordine, qué (vt
eſt omniú peritorú ſententia) nó bo-
nú ſeruauit Atiéza in ijs legibus dige
rendis & ordinandis, ſtatuit ergo ea
lex recentior, quod in venditione rei
mobilis, aut ſemouentis gabella peti
nequeat, niſi eo anno, & vltra in duo-
bus menſibus: In véditione autem rei
immobilis, quæ in ſcriptis coram ta-
bellione numeri ciuitatis & loci có-
tracta fuerit, eo anno & in alio ſequé-
ti peti debeat: quod ſi coram alio ta-
bellione, qui non eſſet in loco rei vé-
ditæ, contrahatur venditio, decima
peti poſsit intra duos annos integros
69 á die factæ ſcripturæ computandos: *
ſic enim intelligo illa verba, *deſde el
dia que el tal cõtrato fuere otorgado*, nam
ex eo tempore venditio, quæ in ſcri-
ptis fit, cótracta eſſe intelligitur, iux-
ta ea, quæ ſupra reſoluimus cap. 3. nu.
13. Cæterum ſi hæc eadem venditio
rei immobilis ſine ſcriptis fiat, ea. l.
19. non determinat, aut ſtatuit circa
tempus, intra quod decima petenda
ſit: & habebit locum eo caſu genera-
lis diſpoſitio dictæ. l. quia quod in ea
noua lege ſpecialiter expreſſum non
reperitur, id veterum legum, conſti-
tutionumque regulis relictum eſſe
intelligitur, vt tradit dicta. l. præci-
pimus in fine. C. de appellat. & quod
correctum non eſt, ſtare non prohi-
betur. l. ſancimus. C. de teſta. eo ergo
caſu decimæ petitio concedetur in
toto

toto anno locationis, & inſuper in alio quadriennio, iuxta diſpoſitionem dict.l.20.quæ in hoc caſu nó reperitur correcta, & quatenus ei noua illa lex nó contradicit, ſeruari debet, eſtq; propterea in eo libro trãſcripta, vt bene notat additio marginea ibi.

70 Et hęc* ſane diſtinctio magnopere notari debet hac ratione: quia quod præcipitur in. l.10. tit.17. libr.9.Recopil. vt permutationes & venditiones coram publico Tabellione fiant: non ita accipiendum eſt, vt intelligamus, neceſsitatem imponi venditoribus in ſcriptis contrahendi. Quin immò id ſolum ſtatuitur, quod ſi pro libito ſuæ voluntatis ſcripturas contractuũ facturi ſint, non niſi coram ijs tabellionibus faciant, de quibus in ea l.10. quæ magis ſtringit contrahentes, quàm antiquior illa deciſio, de qua in.l.4.tit.18.lib.2.ordi.per quam bene poſſent coram quocunque tabellione, qui eſſet numeri alicuius villæ, aut ciuitatis huius regni, inſtrumẽtum vẽditionis agnoſcere, & ſe obligare, quicquid ille tabellio non eſſet ex numero illius loci, in cuius territorio contraherẽt, prout prædi.l.10.deſiderat, iuncta. l. 101. in quat. gabel. quã allegat Ciſontanus in.l.64. Tauri. verſi.ſeptimo dubitatur. Cæterum, ſi contrahentes nolint ſuorum contractuum inſtrumenta conficere, bene poſſunt ſine ſcriptura contrahere iuxta reſoluta per Ant.Gom.2.tomo var.c.2.nu.17. & ſolũ fiet, quod iuxta d.l.20.longior dilatio erit gabellario ad petẽdas decimas venditionũ, quas factas eſſe probabilius ignorauerit, eo quod ſcriptura defecerit, nec per tabelliones certiorari potuerit, quã ſi ſcriptura fiat iuxta dictam.l.19.quarum legum hæc eſt vera ratio decidendi, in ampliando, vel reſtringẽdo tẽpore pręſcriptionis: quod tamẽ aliter ſtatuitur in nouis illis ordinationibus, quas, *apuntamientos* appellamus. cap.15.

71 Sed antequã hinc diſcedam,* prætereundũ non eſt, contra tabelliones nó dantes copias venditionum ſtatutum eſſe, vt ipſi gabellas ſoluant, quæ ex ipſis contractibus ſolutæ non fuerint: & quod gabellarij poſsint illas exigere intra annũ, quo venditio cõtracta fuerit, & vltra in duobus alijs annis, vt conſtat ex dict.l.101.in quat. gabel. quo caſu dubitatũ eſt, qualiter ille annus vẽditionis computari debeat. & Mencha.lib.3.de ſucceſ.crea. §.28.nu.28.verſ.illud autẽ notandum eſt. in prima editione Salmanticenſi. ſic recte explicat. vt ſolũ, proſit, quod deeſt illius anni, & inſuper aliud biẽnium concedatur: veluti ſi menſe februario facta venditio ſit, decem mẽſes ſequentes, vſq; ad finem illius anni prætereant, & deinde ſequens biẽnium: ſin autem menſe Decembri facta eſſet venditio, tunc poſt finem illius mẽſis ſtatim id bienniũ currere incipiat. Sed certe iſtud tempus tranſcriptum non eſt in dicta.l.10.Recop. quæ fuit deſumpta ex dicta. l. 101. in quat.gabella. atq; ideó putem, generaliter obſeruãdum eſſe tempus, de quo in dicta.l.19. tit.17.libr.9.Recopil. vt ſcilicet tãtum tempus habeat hic gabellarius aduerſus talem tabellionem, negantem copiam venditionis, quãtum habiturus eſſet contra venditorem occultantẽ contractum. Proderit autem ea Menchacenſis conſideratio ad intellectum dict.l.19.ibi. *en todo el año de ſu arrendamiento*, & dict.l.20. ibi. *En el año que durare*, vt ſcilicet intelligas prædicto modo eum annum eſſe computandum.

72 Duodecimo nota,* ſeriam magnique momẽti dubitationẽ eſſe, an legitimò illo tempore tranſacto venditor præſcriptione munitus, tutus ſit in foro cóſcientię, an veró ad decimę reſti-

reſtitutionem teneatur, quemadmodum ante tranſactum tempus eum teneri ſuperius reſoluimus hoc eodem capite. numer. 39. Atqui hãc quæſtionem proponit & non reſoluit Palatius Rubeus in cap. per veſtras. in fin. totius operis de donat. inter vir. & vxor. tutum verò non eſſe venditorē, quin potius in foro animæ ad decimæ reſtitutionem teneri, licet gabellarius, cui facienda ſolutio eſt, ad petendum in iudicio adiectionem nō habeât propter legalem tēporis præſcriptionem, iuxta dictam. l. 19. & l. 20. tit. 17. libr. 9. Recop. expreſſē tenet F. Ioſephus Angles in ſuis floribus Theolog. quæſtio. in quæſtione, quis á reſtituere ſit liber. 4. dubio. difficul. 1. in fine. idem ꝗ; tradit F. Antonius Cordubenſis in quæſtionario. 73 quæſt. 95. & tenendum eſt quicquid*. D. Peretius in. l. 2. verb. *le fiziere adulterio*, verſi. ex qua inferri poteſt. tit. 15. lib. 8. ordina. pag. 304. in fin. aliud tenere videatur, eo quod præſupponit, conſuetudinem eſſe, vt non niſi petēti gabellario decima debeatur, quam quidem veram eſt non vigere, vt tradidimus ſupra num. 44.

74 Decimo tertiò * notanda eſt. l. 114. in quat. gabella. quæ eſt. l. 28. titul. 19. libr. 9. Recop. vbi ad exactionem decimę, vnius mediatores, ſeu proxenetæ, aut ſolius emptoris dicto in iudicium per gabellarium adducti ſtandum eſſe ſtatuitur: cum tamen regulariter vnius teſtis reſponſio non audiatur, etiam ſi pręclaræ curiæ honore præfulgeat. l. iuriſiurandi. C. de teſtibus. agit Dueñas in reg. 84. atque ita prædictā legem regiam, vt notabilem allegat Auend. de exeq. manda. 1. par. c. 1. nu. 18. verſi. in materia cuſtodiæ, pro cuius legis intellectu & praxi nonnulla ſubnotāda ſunt.* Primū, 75 quod cum ea lex has duas, ſcilicet mediatoris & emptoris, perſonas tantum nominauerit, eorum cuiuſq; fides electa eſſe videtur, ita vt in reliquis perſonis, præter has duas generalis iuris regula obſeruanda ſit, de qua in dicta. l. iuris iurandi. arg. text. cū materia in. l. inter artifices. D. de ſolutio. ratio autem illius ſingularis electionis ea eſſe poteſt: quia ſi emptoris & mediatoris dicto, qui frequēter ad ſoli venditionibus intereſſe ſolent, non ſtaretur, longiſsimus fraudi campus pateſieret, cui omnino obuiādum eſt. l. in fundo. D. de reiuendicat. cum ſimilibus. & l. 11. titul. 17. libr. 9. Recopilatio.

76 Secundum,* quod ita demum emptoris & mediatoris dicto ſtandum eſt, ſi per gabellarium adducti ſunt in teſtimonium, vt aperte exprimit ea lex aliàs enim cōtra gabellarium adductus mediator, aut emptor á venditore, nullam fidem faciet, ex dicta. l. iuriſiurandi. C. de teſtibus. quia ceſſat fauor & ratio euitandæ fraudis, quàm pro gabellario cōſiderauimus: & quod dicitur, diſpoſitum in actore, ad reum extendi iure correlatiui, vt tradit Fel. in procemio Gregoriano. nu. 8. ita accipiendum eſt, ſi correlatiua pariformiter ſe habent, aliàs ſecùs, vt in noſtro caſu illius legis Regiæ, ex traditis per eundem Felinum poſt Abbatem, vbi ſupra nu. 4. & Abbatem in cap. 1. de locato.

77 Tertium eſt,* quod emptoris dicto credi debet, quando aliàs de ipſa venditione conſtaret, putà per partium confeſsionem, aut alio modo, de certa autem pretij quantitate dubitaretur, cuius decima ſolui debet: vt quia gabellarius dicat centū aureis venditionem eſſe contractam, ac ideo decē, ſibi deberi affirmet: venditor autē minoris vēdidiſſe teſtetur, vt eo (inquā) caſu ſecundùm emptoris per gabellariū adducti teſtimonium iudicetur: quod ſi gabellarius eum emptorā ſuſpe-

ſuſpectum habeat, aliter de certo pretio probare debet iuxta ea, quæ diximus ſupra in ſcholio ad. l.1. verb. *pretij*. tit. 17. libr. 9. Recop. Cæterũ ſi nedum de pretio, ſed & de venditione quoque diſceptetur, an ſcilicet contracta fuerit, nec ne: vt quia venditor vendidiſſe neget, emptor autẽ affirmet: nullatenus erit ſolius emptoris audiẽda reſponſio: etiam ſi per gabellarium cõtra venditorem adducatur: aliter enim fieret, vt vel emptor eſſet teſtis in cauſa propria, exque ſolo ſuo dicto venditio cõfirmaretur: vel fieret, vt ex non probata venditione, atque ideo pluſquam nulla, decima Regalis ſoluatur, contra ea, quæ reſoluimus ſupra. c.14. nu.1. quorum vtrũque magnum abſurdum eſt, ac propterea reijciendum. l. obſeruare. §. fin. D. de officio proconſu. & l. nam abſurdum. D. de bonis liber. & cap. quẽadmodum de iureiuran.

78 Quartum, * quod de emptore diximus, de mediatore quoque eſſe intelligendum: vt ſcilicet illi ſoli credendum ſit, quando aliás de venditione perfecta conſtaret, & de ſola pretij quãtitate dubitaretur: vt quia gabellarius maiorem decimam peteret à venditore, quàm ille ſe debere fateretur: vel etiam peteret ab emptore gabellam iuxta l.31. & l.32. tit.19. lib.9. Recop. iſtis enim caſibus ſolius etiam mediatoris dictum obſeruandum eſt, ex expreſſa deciſione dictæ l.114. in quat. gabell. & ratione tradita ſupra in primo notabili. nu.75. Secus verò, ſi de venditione quoq; dubitaretur inter contrahentes, vt quia alter eorum negaret venditionem eſſe contractam: nam ſi iſto caſu mediatoribus crederetur ex prædicta lege regia, fieret abſurdum, vt vel ij inter contrahẽtes quoque, altera parte inuita: fidem facerent, cùm tamen valde ſuſpecti teſtes ſint, & à iure reprobentur, vt diſponit text. in auth. de teſtibus. §. quoniam vero. vbi eſt elegans gloſ. verb. prohibitione. & notat Ancharranus in conſilio. 331. nu. 2. & Bart. in. l. deferre. D. de iure fiſci. quod prædictam legem Regiam admittere voluiſſe credendum non eſt, nè in præiudicium tertij diſponat. l.2. §. ſi quis à principe. D. ne quid in loco publico. cum ſimilibus. Vel daremus, quod ex non probata venditione inter partes, atque ideo pluſquam nulla, decima deberetur, vt in præcedenti notabili conſideravimus.

79 Vltimũ, * quod ſi neuter contrahẽtium cõtractui vẽditionis, aut permutationis ſtare velit, ſed vterq; cõtraxiſſe negauerit: bene poterit contra eos, vel contra alterutrum mediator in teſtem adduci per gabellarium, ex dicta lege Regia: quia ceſſant abſurda, & viget ratio euitandæ fraudis, de qua ſupra in primo notabili. nu. 75. ſcilicet, ne forte contrahentes cum à cõtractu mutuo cõſenſu receſsiſſent, factũ venditionis, aut permutationis occultent, Regalem decimam fraudaturi, contra ea, quæ reſoluunt doctores in. l. ab emptione. D. de pactis. & quæ diximus ſupra. c. 14. num. 7. quod etiam ſaltem cum duo mediatores deponunt, in crimine ſimoniæ obſeruatur, capit. 1. de teſtibus. libro. 6.

80 Decimoquarto nota * diſpoſitionem. l.118. in quat. gabe. & l.16. tit.8. libr. 9. Recopil. quæ prohibent per cuiuſque loci, aut ciuitatis conciliũ, prętoresvé, tributum aliquod venditionibus, aut permutationibus imponi ſine licentia principis, ne ratione prædicti oneris commercia & cõtractus illi impediantur, vel ſaltem non ita frequentes ſint, vt eſſe ſolent, in magnum fiſci detrimentum, ex notatis ſupra cap. 1. in fine. Eas vero leges intelligit & limitat Auen. de exequẽ. manda.

manda.2.part. capit.14.num.4.iuxta terminos. l.16.tit.1. libr.7.ordin.quæ eſt hodie. l. 1.tit.6. libr.7. Recopilat. &.l.25.titul.6.libr.3.nempe quod impoſitio illa ſic demum prohibita intelligatur, ſi tria millia marauedinorũ excedat,ſecus aliás,quia inquit,bene poterit per modũ ſiſæ infra illam ſummam in rebus venditis onus imponi abſque vlla Regis facultate, ſicut & per contributionem exactio conceditur, atqui eandé ſententiam ſecutus eſt Mexia Poncius in prag. panis.concluſi. 1.num.63.& mouetur vterque autor, quia par ratio eſt in vtroque caſu. Ego vero ab illorum ſententia diſcedo ea ratione,quia prędicta.l.118. quaterni gabella lata eſt á Ferdinando & Eliſabeth Catholicis Regibus, qui quaternum illum conſiderunt longo tempore poſt Regem Ioannem.II. autorem illius.l.16 tit.1. lib 7. ordina. atque ideo cum generalis ſit,limitari non debet per legé anteriorem: & quia cum tempore Catholicorum Regum ſatis conſtaret, imponi & exigi poſſe ſummam illam trium millium marauedinorũ,& non aliam ex illius Regis Ioannis ſecundi conſtitutione, & adhuc in prædicta illa.l. 118. quaſi noui aliquid ſtatuentes generaliter iubeát,vt nullum omnino onus, ac tributũ venditionibus & permutationibus imponatur, vel id quidem quod aliqualiter antea eſſet permiſſum, voluiſſe tollere credi debent, vt eorum diſpoſitio aliquid operetur,l. etiam.in princ. D. de bonis libert. &. l. 1. cum notatis. D. ad municip.& quia ratio prædictæ.l.118. ea eſt expreſſa, ne damnum aliquod fiſco, aut gabellarijs fiat,onuratis cótractibus, quorum decima ſolui debet: & eſt quidem iuſtiſsima: propter quam dixit Angelus in.hac vbi.num. 2. D. de petit. hæred. Quod locatis gabellis,non poterit ciuitas locatrix exactionem augere, vt loco vnius denarij,qui exigi conſueuit,duo exigantur,& ille alter ſuo commodo cedat: quia ob illud augmentum non erunt tot venditores, aut emptores, quot eſſe cóſueuerunt in eo loco, atque ita damnum emptori,ſeu conductori gabellarum fiet: quod etiam tenuit Albericus in tract.ſtatutorum. 1.parte. quæſtion.123.& in rubr.C.de publica.& vectiga. quos refert & ſequitur Menochius conſilio.34.num. 13. libr.1. iſtud verò inconueniens, ea expreſſa legis ratio minimé militat & procedit in diſtributione illius ſummæ per facultates, aut capita facienda, iuxta tradita per Bart.in.l.4. §.actor. nu.2.D.de re iudicata.& Decium conſilio.335.volum. 1.& Greg. Lupum in.l.20.tit.3.p.2.verb.*por lo que huuiere*, part. 3. quia non ſicut ex illa ſiſæ impoſitione, ita & ex hac diſtributione aliqua tertio paratur iniuria contra dictam.l.2. §. ſi quis. à principe. D. ne quid in loco publico. ſed ij ſoli onerantur, qui grauandi ſunt. Ita vt ex prædictis manifeſtum fiat, nullatenus admittendam eſſe prædictorum ſententiam: quin potiùs exiſtimo, quod generaliter nulla pecuniæ contributio, quæ ex lege iuxta eam trium millium quantitatem, vel obtenta licentia Regis ad maioré ſummam conceſſa ſit,prout quotidie cóceditur venditionibus & permutationibus imponi poteſt per modum ſiſæ inuito fiſco,aut gabellario,niſi id nominatim concedatur, ex prædicta l.118. in quat.gabel. nec obſtat dicta l.16.Ordina.quia in diſtributione loquitur,& in ſuo caſu ſingulæ leges obſeruari debent, eo quod diuerſa ratio eſt diſtributionis & impoſitionis,ſeu ſiſæ ex prædictis.

18 Quin * immo quamuis,vt dixi nominatim ex licentia Regis concederetur talem impoſitioné fieri,ſi gabellarius

larius inde damnum aliquod patiatur, agere poterit ad intereſſe, ex doctrina Angeli in dicta. l. at vbi. num. 2. in fin. & Aimo. Crauetæ coſilio. 95. qui conſuluit non licuiſſe Francorum Regi nouas ordinationes conſtituere, quibus emptor Grapharius damnũ ſentiebat, cum accedentes ad illud officium, deinde abſtinerent, vt refert Menochius vbi ſupra, num. 14. Atq; ita videntur intelligi & limitari debere verba prædictæ. l. 118. ibi. *sin nueſtra licencia y mandado*, cum cócordantibus ſupra allegatis de qua quidé materia late agit Laurent. Siluanus in conſi. 35. ſed vide. l. 2. in fin. titul. 9. lib. 9. Recop. vbi id apud nos ſpecialiter cautum videtur, ne gabellarij poſsint ex facto Regis aliquam mercedis diminutionem petere: quæ cautio, vt forma ſpecialis partium conuentio, ſeruanda eſt, vt alias dicemus infra, nu. 83.

82 Decimo quinto nota, * quod licet regulariter prouiſio. l. 2. C. de reſcin. vendit. in locationis & conductionis contractu locũ habeat, ex reſolutis per Pinelum ibi. 1. part. capit. 3. ex num. 17. & Meneſium, num. 13. & probatur in. l. 1. ibi. *En las rentas*, hoc eſt, locationibus, tit. 11. lib. 5. Recop. in hac gabellarum materia admittenda non eſt, vt notat idem Meneſius in dict. l. 2. nu. 15. & Matienzius in dict. l. 1. Recopil. ex diſpoſitione. l. 143. in quat. gabella. & l. 14. & l. 15. titul. 9. libr. 9. Recopil. quæ leges non ideo iniuſtitiæ redargui debent: Etenim id agũt, vt reiecta iuris ciuilis diſpoſitione, quæ noua fuit, & per Deoclecianum Imperatoré inducta in ea. l. 2. Codicis. vt optime explicat Pinelus ibi. 1. part. c. 1. ex nu. 2. in terminis iurisgentium, quod omnium contractuum pater eſt, cõtractus iſte relinquatur: quo iure licitum ſemper fuit contrahentibus inuicem ſe in pretio circũſcribere. l. item ſi pretio. §. fi. D. de locati. & l. in cauſæ. §. idé Pomponius. D. de minorib. cum notatis per Pinel. in dict. capit. 1. per totum. præcipue num. 27. ea iuſta & expreſſa ratione, ne Regium patrimoniũ, cuius publica vtilitas eſt, quotidianis litibus vexaretur, eo colore ad diffcindendam, vel minuendam ſolutionem quæſito, quod læſio eſſet. Præſertim, quia quod in gabellarij conducentibus, qui ſagaces & expertes eſſe ſolent, ijs legibus regijs ſtatuitur, ad regem ipſum locatem extenditur, vt bona fides in æqualitate contrahentium, quæ in relatione conſiſtit, obſeruetur, iuxta. l. ſi id quod in fine. ibi. *vix bonæ fidei conuenire ei pacto ſtari, quod alteri captioſum ſit*. D. de reſcind. vendit. Erit tamen in hac re attentius ſubnotandum, quod diximus de gabellarum locatione, ad earundem venditionem extendendum non eſſe: etenim in huiuſmodi venditione reſciſsio dabitur propter læſionem, iuxta dictam. l. 2. C. de reſc. vendit. cum ſimilibus. vt bene aduertit Mencha. libr. 1. de ſucceſſ. creat. §. 5. nu. 11. Venetijs.

83 Decimo ſexto nota, * quod quãuis propter ſterilitatem ex caſibus fortuitis contingentem penſionis remiſſio fieri ſoleat in locationibus, vt eſt text. in. l. ex conducto. §. ſi vis. & l. ſi merces. §. vis maior. D. locati. & l. licet. C. eo tit. & apertius explicat. l. 22. tit. 8. par. 5. atque in iuribus regalibus late reſoluit Aegidius Boſsius ſub titul. de remiſsione merce. publica. in hac tamen gabellarum materia non obſeruatur, quia vltra rationes traditas per Auenda. eſpon. 34. numer. 3. & per Mench. dict. lib. 1. de ſucceſ. creatio. §. 10. num. 25. verſi. ad hæc, Salmãticæ. hæc efficaciſsima ratio reddi poteſt, quod ex lege & pacto iſtius iuris locatio fiat, & ſemper multis retro annis facta fuerit, & fieri cõſueuerit,

rit, vt inquit. l. 1. & l. 143. verſ. *E porque conſideramos.* in quat. gabe. & l. 2. tit. 9. lib. 9. recopilati. atq; ideo nedũ, vt lex; ſed & vt iuſta partium conuẽtio ſeruari debet, ex l. ſi quis domum. §. Iulianus. D. locati. & quæ latè reſoluit Pinelus in dicta. l. 2. C. de reſcind. vend. 1. parte. c. 3. ex num. 26. vt aliàs diximus ſupra. nu. 81. Quæ ſanè reſolutio intelligenda eſt, quòad penſionem ipſi Regi ſoluendam: ſecus autẽ inter ipſas villas & ciuitates, & quæcũque alia loca, quæ in generali Regni conuentione comprehenduntur, quia tunc ſeruari debet conditio. 8. generalis Regni conuentionis.

Sed & illud adnotari oportet, quod
84 * quemadmodum propter ſterilitatẽ penſio non remittitur, vt dixi, nec propter vbertatem quidem ex caſu fortuitu prouenientem augeri debet: quicquid regulariter aliud ex cõtraria relatione obſeruetur, iuxta doctrinam Abbatis in cap. propter ſterilitatem. num. fin. de locato. eſt enim, vt ille ait, contariorum eadem diſpoſitio. l. 1. D. de his, qui ſunt ſui. quod eſt vtiliſsimum ad plures quæſtiones, & præcipue ad illam, quæ de facto contigit: Statuto huius ciuitatis Caraccẽſis prohibetur, nè forenſe vinũ intromittatur à quacunq; perſona ad vendendum vel permutandũ, ſine expreſſa licentia concilij, circa quod aliàs conſului Rodericus Xuarez allegatione. 14. modò concedit ciuitas aliquod pretioſum vinum intromitti & vendi, fortè ex loco ſancti Martini vulgo apellato: quæſitum eſt, an gabellæ, quæ ex vino illo forenſi redigerentur, ciuitati locatrici cederent, an verò gabellariorum illius anni eſſent futuræ. Atqui Decius conſilio. 4. libro. 1. in quæſtione ſimili diſtinguẽdum eſſe putat inter gabellarum emptores & cõductores, vt quia vno, vel diſtributo pretio gabellas ad quiſierint, iuxta notata per Bart. in quæſt. 4. incipi. publicanus. & l. cotem ferro. §. qui maximos. D. de publica. vt ſcilicet, ſi emptores ſint, eorum commodo cedat illud augmentum ex l. qui id quod. D. de peri. & como. rei ved. ſecus autem in conductoribus, quia propter vbertatem ex caſu fortuito contingentem penſio debet augeri, vt per Abbat. in dicto cap. propter ſterilitatem. num. 20. de locato. Sed certè, quamuis hæc Decij diſtinctio vera ſit in ſua ſpecie, ſecus eſt in conductione noſtræ decimæ: quia cùm ſterilitatis damnum conductoris ſit ex dicta l. 1 quat. gabella. & fertilitatis, etiam quodcunque commodum eius eſſe debet, retorquendo argumẽtum Abbatis vbi ſupr. Quod quidem ita verum eſt & procedit, ſi generaliter nulla forma, & reſtrictione facta ad vina ciuitatis, iſtius membri gabella locata ſit. aliàs enim ſecus eſſet, ex traditis per Angel. in l. at vbi. nu. 2. D. de petitio. hæredit quem refert & ſequitur Decius ſupra. & Menochius in dicto conſilio. 34. numer. 15. lib. 1.

85 Ex qua reſolutione * obiter intelliges rationem decidendi in l. 1. verſ. *y como quiera.* titul. 22. lib. 9. Recopil. vbi augmentum factum in portorijs, conductori non cedit: eſt enim vera ratio, quia regulariter certa forma & lege portorij locatio fieri ſolet, nempe, vt tantum pro tali re exigatur: atque ideo ipſius Regis locatoris augmentum eſt ex prædicta Angeli doctrina cum Decio, & Menochio, vbi ſupra. Idemque erit, ſi non ius antiquum augeatur, ſed de nouo imponatur ijs mercibus, ex quibus nullum antea ius ſolueretur, prout expreſſum quoq; eſt in ea lege Regia: & eſt ratio planiſsima, quia iſto caſu minime potuit in prima conductione venire & intelligi ea res, quæ nondum erat, argum.

gum.tex.in.l.Rutillia Pola.&.l.in lege.D.de contrah. emp. & vide Baezã de decima tutori præſt.cap.30. nu.10.

86 Decimo ſeptimo nota, * quod ſi aliqua pars territorij, cuius gabellæ vænierint, locatæuè ſint, á tertio aliquo euinceretur, vel membrum aliquod ipſius iuris diminutum fuerit, euictio erit iuxta ea, quæ late diſtinguit & diſputat Greg. Lupus in.l.34. tit. 5. part. 5. quod ſi conductor iure ſuo per aliquem ſpolietur, an poſsit vti interdicto vnde vi recuperandæ poſſeſsionis, vel iudicis officio defen datur agit Menochius de recup. poſſe. remedio. 17. num. 23. & præterea an gabellario in exactione illius decimæ, alterius debiti compenſatio opponi queat, eſt tex. in.l.aufertur.§.vt debitoribus. D. de iure fiſci.&.l.3. C. de compenſat.tradit Bart.in Auth.de collatio.in prin.num.3.collat.9.

87 Decimo octauo nota, * quod gabellarum conductores non tenentur ad ea, quæ vt tales alicui promiſerint, ſi apud ipſos ratione aliqua conductio non remanſerit: forte quia principalis locationis contractus non tenuit à principio, vel aliquo modo ablatum eis eſt ius iſtud, prout tenuit Angelus in.l.fina.per text.ibi.D.de conſti.pecu. quem refert, & ad multa his gabellarum conductoribus quotidie occurrentia commendat Rode.Xuarez in repet. l. poſt rem iudicatam. §. 1.num. 16. D. de re iudicata. & idem tradit Ioa. de Imola in.l. cum mulier. la.2.nu. 1. D. ſoluto mat.quem refert & ſequitur Grego. Lupus in dicta.l. 34.gloſſ.mag.ad medium.tit. 5.part. 5.id ita verum eſſe declarantes, ſi abſq; culpa & facto conductoris ei auferatur gabella, ſecus aliàs, ex Baldo, & aliis doctoribus relatis per Io. de Imola in dicto loco * Vnde propter dirimendas & vitandas has lites, quæ iuxta prædictam diſtinctionem oriri poſ

88

ſent quotidie inter primos gabellarios, & eos, cum quibus conuenerant ſuper certa ſumma gabellæ nomine ſoluenda, vel ſuper alicuius membri relocatione, cum tamẽ poſtea primis illis gabellariis ablata foret cõductio ſiue abſq; ſua culpa, ſiue ſuo facto, iuſtiſsime catholici noſtri Reges ſtatuerunt, vt generaliter ſecundus gabellarius, in quo gabellarum conductio remanſerit, teneatur ſtare omnibus conuentionibus & locationibus per primum factis, vt conſtat ex.l.14.&.l.16. tit.13.lib.9. Recopilat. quarum legũ hæc eſt vera ratio decidendi.

89 Decimo * nono animaduerte, quod ſi ciuitas, villa, aut quicunque locus capitetur, *encabeçarſe*, vulgo dicimus, hoc eſt, à rege ipſo, vel ſuo domino iura gabellarum certa mercede conducat, prout fere ſemper fit: dubium eſſe ſolet, qualiter & quas perſonas ille cõtractus obliget. Atqui Auendanius in reſponſo.34. ex num. 1. tres vel quatuor concluſiones conſtituit. ac vere reſoluit, quod ciuitates & villæ iſtius regni Caſtellæ & Legionis, vt quia legis condendæ facultatem non habẽt, ſed ſuperiorem recognoſcunt, nullo modo poſſunt ita contrahere, vt virtute contractus initi á decurionibus & concilio Populi, reliqui vicini, qui non interfuerint, eorumve bona obligentur, ex ſententia Bartoli in l. ſi ſe non obtulit. §. actor. numer. 9. D. de re iudicata. quæ eſt vera & communis nemine contradicente in hoc puncto, vt conſtat ex traditis per Iaſo. in. l. ciuitas. ex numer. 9. D. ſi cert pet. & ſeruatur in praxi, vt ſatis colligitur ex conditione. 22. generalis conuent. Regni. * Effectus ille eſt

90 maximus quod quicunque ciuis noluerit contribuere, inque ea generali conuentione comprehendi, rectè poterit illud teſtari, offerens ſe eſſe ſoluturum decimam ſuorum contractuum,

ctuum, ſicut foreſis, iuxta prædictam conditionem. 22. ad medium. fietque ita, vt qui nunquam vendit aut permutat, nullius quoque ſummæ diſtributionem ac ſolutionem patiatur, ac ſi capitatus locus non eſſet, quia, vt dixi, illius conuentio & capitatio non niſi conſentientibus nocet: quod iam ſemel conſului in hac ciuitate viduæ cuidam nobili, quæ pecuniaria alimẽta accipiebat á genero, nihilque ita vendebat, ſed emebat potius neceſſaria.

Sola igitur ciuitas, & vniuerſitas populi capitati, eiuſque bona ex conductione illa obligantur, iuxta traditа per Iaſonem & Doctores in dicta. l. ciuitas. D. ſi cert. peta. & in ſpecie tradit Auendanius. dicto reſponſo. 34. verſicul. ſecunda concluſio. quæ ne in damno ſit, & vt commodius iure iſto vti queat, aliqua gabellarum membra locare ſolet iuxta formã in vnoquoque loco cõſuetam, vel aliàs traditam in dicta conditione. 22. & aliis conditionibus generalis Regni conuentionis, & reliqua pecuniꝫ quãtitas, quæ vltra illarum locationum mercedes neceſſaria eſt ad complendam omnem capitationis ſummam, inter eos ciues diſtribuitur, qui capitationis beneficio vti volunt, iuxta formam traditam in conditione. 28.

91 dictæ genera. conuent. Vbi illud * quoque recte deciditur qualiter ſi qui grauatos ſe eſſe dixerint, reuideri ſemel debeat diſtributio, idemque ſtatuitur circa diſtributionem, de qua in conditione. 20. & conditione. 31. prædictæ conuentio. inquiunt enim illæ leges, quod ſi in ijs diuiſionibus contribuentium aliquis ſe nimis oneratum præ cæteris alleget & conquæratur intra ſtatutum tempus, ea res rurſus reuidenda ſeu reficienda eſt, vt qui nimis oneratus inuentus fuerit, releuetur: & quod poſt hanc ſecundam refectionem, amplius reluctari & quæri non liceat in hæc verba: *y que cada vno pague lo que le quedare repartiendo.* Vnde dubium non eſt, quin vera mens ſenſuſque illarum legum fuerit, vt omnis aditus occludatur ad illius rei querelam: & quidem iure, quia cum prædictꝫ leges peritiſſimos illius rei, illiusque oneris diuidendi actores acceſiri iuſſiſſent, eorum iudicio ſtandum eſt, argum. l. inter artifices. D. de ſolutio. & l. 1. §. final. cum ibi notatis per Doctores D. de verbo. obligati. & quod tradit Bartol. in. l. 2. num. 21. & num. 22. C. de reſci. vendit. prout optime notat Menchaca lib. 1. de ſucceſ. creatio. §. 4. nu. 30. ver. deniq;. & lib. 2. §. 14. nu. 28. Venetiis. vbi ex prædicta ratione miratur, quod vidit in vſu forenſi ſæpe obſeruari, vt licet executio fiat iuxta dictam ſecundam reuiſionem, ſeu refectioné, tamen per ſummos Regis rationales per modum iuſtitiæ decadem re denuo cognoſci poſſit.

92 Viceſimo nota, * nõ male in propoſito dubitatum eſſe, an ſi ipſa ciuitas poſtquam gabellas à ſe conductas iterũ locaſſet, vt fieri ſolet, & iam dixi, aliquid ſuum vẽdat vel permutet, puta triticum, hordeum, vel fundum aliquem, decimam gabellariis ſoluere teneatur: atqui Baldus in. l. emptor. C. de hæred. vel actio. vendita. num. 4. ait, quod quidam conduxit à communi datium vel gabellam ſalis, modò commune emit ſalem & ille conductor petit à communi gabellam, commune autem dicit ſe non teneri ſoluere, quia non locauit niſi ius, quod habet. l. qui tabernas. D. de contra. emp. ſed non habet ius contra ſe ipſum exigendi & petendi gabellam ſalis ex notatis in dict. l. emptor. ergo illud non vendidit neque locauit prędicto gabellario, quam quęſtionem inquit de

terminatam fuiſſet per Doct. Raynerium in.l.licitatio.§. fiſcus. D. de publicanis.& in eandem ſententiam facit,quia in generali ſermone loquentis perſona videtur excepta.l.inquiſitio.C.de ſolutio. exornat Bernardus Diaz in regul.307.& ad hanc quęſtionem adplicat Additio ibi allegato Baldo in dicta.l. emptor.& agit Boerius Deciſio.223.& Bertachi.Firmianus de gabellis.7.parte principali. numer. 15. vbi tandem cogitandum nobis relinquit ſuper hac quæſtione.

93 * Ego verò exiſtimo,quod apud nos nulla dubitatio eſt, quin gabellã debeat illa ciuitas locatrix in quęſtione propoſita, aliquid ſuum vendẽdo aut permutando poſt locationem, niſi aliter in ipſa gabellarum locatione paciſcatur,prout in omnibus ferelocis paciſci ſolet: & eſt ratio huius reſolutionis, quia nomine ipſiuſmet regis, cũ & ipſa ciuitas & quæcunque vniuerſitas, ſicut alia quęlibet particularis perſona eo tributo obligata & ſubiecta eſt iuxta.l.1.tit.18.lib.9.Recopilatio.locatio illa contrahitur,non verò nomine ciuitatis: eo quod firmior & ſecurior eo modo contracta videatur,vt experientia docet,.& ſeruatur in praxi: quamuis ſi ſuo nomine locare ciuitas vellet,rectè poſſet, iuxta. l. nemo. C.de locato. cum notatis. ceſſantque ita fundamenta,quę pro contraria ſententia allegari poſſent ex traditis per Baldum & cęteros doctores ſupra, & per Parlado. lib. rerum quot.cap.3.§.1.num.20.

Ex qua reſolutione conſequitur

94 quod * cum Magnates & quicunque domini in hoc regno, qui territorij ſui gabellas habent, veri domini ſint, ſaltem vt tales earum locationes contrahant:dubitare non poſſumus,quin liberi ipſi maneant in eodem illo territorio à gabellæ ſolutione, quicquid ea de re cum conductoribus non caueant:quia conductores illi nullũ ius habẽt niſi quod per locationem à dominis ipſis conceditur,vt patet:at ipſi domini, cum veri illius iuris domini ſint in eo loco,vel vt tales ex cõceſſione aut alienatione regia habeãtur, neceſſariò intelligi debent eo iure eſſe liberati, ne ſibi ipſis ſubiecti ac tributarij videantur,quod ſanè iuris ciuilis & naturalis ratio non patitur: quia & res & perſona ſua nemini ſeruit.l. vti frui.D.ſi vſuſfruct. petã. Igitur ſi iſti domini contra ſe ius non habent, quod ſtatim vt à Regibus conceſſum illis fuit à principio, neceſſario quoad eorum perſonas confuſum eſt,iuxta notata in.l.ſi communi fundo. D.de ſeruit.ruſt.nullatenus videri poſſunt illud locaſſe,argu.l.qui tabernas.D.de contrah. empti. &.l. nemo

95 plus iuris. D. de regu. iuris. * Nam & hinc eſt, quod Reges gabellam nõ ſoluunt, in quacunque huius regni parte contraxerint,ſiue(inquam) regale, ſiue particulare alicuius domini territorium ſit.l.3.quæ ſic debet generaliter intelligi,tit.18.lib.9.Recopilationis.quia ſcilicet Regibus iura debentur à vaſſallis & ſubditis, nõ etiam ab ipſiſmet Regibus,ne ſibi ipſis aut aliis tributarij ſint vllo modo,quod eſt impoſsibile: nam cum regum cauſa ea iura inuenta ſint,abſurdum eſſet eis iuribus reges ſubijci, argum. textus in.l. in pecudum.D. de vſuris. &.l. vetus. D. de vſufructu. & in hac neceſſaria ratione fundata eſt dicta.l.3. Recopilation.&.l.licitatio.§.fiſcus.D.de publican. non in aliquo fiſci priuilegio, vt bene ibi explicat Bartolus: quicquid velit Parladorius dicto cap.3.§.1. num.21.& dicemus in cap.19.num.8.

96 Vigeſimo primò * circa appellationem in hac materia gabellarum interponendam,videnda eſt.l.5.&.l. fina.titul.12. lib. 2. Recopilatio. cũm. l. 132. in quater. gabellar. & quod

tradit Caſtellus in.l. 49. Tauri gloſſa.
1. verſicul. ſed iterum quæro. vbi diſpu
tat, an in hac materia appellari poſsit
ad concilia ciuitatis intra ſummam
aliás licitam, de qua in. l. 7. tit. 18. lib.
4. Recopilatio. & tenet, quod non. &
an etiam in hac materia locũ habeat
ſupplicatio duplarũ, late reſoluit Do-
ctor Xuarez de pace in ſua practica.
1. tomo. parte. 7. num. 43.

Vltimo, pro complemento iſtius
materiæ & capitis, diſputanda eſt illa
97 quotidiana quæſtio: cum * maioratus
poſſeſſor & dominus, qui decimas ter
ritorij ſui in plures annos locauerat,
pendente locatione decedit, an ſuc-
ceſſor maioratus teneatur ſtare loca-
tioni pro tempore non decurſo: atqui
in perſona mariti locantis rem vxo-
ris; & in prælato locante rem eccle-
ſię, quæ ad ſui commodum, vel eccle-
ſiæ vtilitatem pertinet, optimam re-
ſolutionem ſcripſit Couar. lib. 2. va-
ria. reſoluti. capit. 15. num. 5. & 6. vbi
tandem reſoluit, quod vxor non tene
tur præciſè ſtare locationi per mari-
tum factæ conſtante matrimonio, ſed
tenetur cauſatiue, ex. l. ſi filio. §. ſi vir.
D. ſoluto mat. & idem tradit Anto-
nius Gometius. 2. tomo variarum. ca-
pite. 3. numero. 8. eccleſia verò in ijs,
quæ ad propriam ipſius eccleſiæ vti-
litatem locata ſunt per epiſcopum,
vel alium prælatum tanquam verum
eius adminiſtratorem, recte ac præci-
ſe locationibus ſolenniter factis ſtare
compellitur, ſicut minor. l. ſi tutelæ.
D. de admin. tuto. in iis autem, quæ
ad propriam ipſius prælati vtilitatem
& alimenta pertinent, vt quia ſuæ
dignitatis aut beneficij ſint, eius ſuc-
ceſſor non tenetur conſentire: ſed ip-
ſo iure finitur locatio, quia ius locan-
tis periit per mortem. l. ſi quis do-
mum. §. 1. cũ notatis. D. locati. Quod
idem in rebus maioratus eſſe obſer-
uandum recte reſoluit & explicat
Molina lib. 1. de primog. Hiſpa. cap.
1. ex numer. 1. ita vt quæſtio iſta nulla
alia meliori reſolutione indigeat, ſi re
cte explicuerimus text. quem non ſa-
tis videntur prædicti doctores intelli
gere in dicta. l. ſi filio. §. ſi vir. D. ſolu-
to matri.

Vt vero illius legis difficultas aper
tius appareat, tota res a principio
98 agenda eſt: * inquit ergo Paulus. I.
C. in dicto. §. ſi vir. Quod ſi maritus
locauit alicui rem dotalem forté in
quinquennium, & poſt primum lo-
cationis annum matrimonium diſſol
uatur: maritus poteſt rem dotalem
mulieri non reſtituere, donec illa, hæ
resvè eius cauerit, ſi quid præter
vnius anni locationem maritus dam
natus ſit, id ſe præſtatum iri: ex quo
Pauli reſponſo omnes colligũt, prout
refert Couarr. in dicto cap. 15. num.
5. & Gometius cap. 3. nu. 8. quod mu-
lier non tenetur præciſè ſtare loca-
tioni rei dotalis per maritum factæ,
ſed quod tenetur cauſatiuè, èòquod
de damno præſtando cauere debeat.
Hoc verò dictum difficile eſt ex eo,
quod ſi tutor curatorvè rem minoris
aut pupilli locauit, finita tutela & cu
ra, pupillus & minor ſtare tenentur
locationi. l. ſi tutelæ. D. de admi. tu-
to. Sed huic argumento reſpondet
Couarr. dicto num. 5. diuerſum eſſe in
tutore & curatore, qui nomine eorũ,
quorum res adminiſtrant, contra-
hunt, & ſic ipſi quoque pupillus &
minor obligati manent: at maritus li
cet rerum vxoris adminiſtrator eſt,
pro ſuo tantum iure locat & contra-
hit, quatenus ipſe velut dominus do-
tis eſſe intelligitur. l. in rebus. & quæ
ibi notantur. C. de iure doti. ſed certê
iſta differentiæ ratio inſufficiens eſt:
quia ſi ita eſſet, quod maritus pro iu-
re ſuo locat, fieret vt finito iure ſuo fi
niretur quoq; locatio, & nec ipſe ma
ritus teneretur, ſicut fructuarius in

 dicta.

dicta. l. ſi quis domum. §. 1. cum iis, quę de maioratus poſſeſſore diximus. D. locati. & tamen aperte colligitur ex dict. §. ſi vir. quod ſeparato matrimonio adhuc tenetur maritus, fuit enim ratione reliquorum annorum condemnatus. Quam difficultatem ſentiens Couarr. vbi ſupra num. 6. ait, quod ideo finito iure mariti, non finitur locatio in dicto. §. ſi vir. quia maritus locat vt adminiſtrator rerũ dotaliũ & vxoris: quę ratio nihil aliud vult, quàm dicere, quod & pro iure vxoris locat, quod ipſe Couarruu. antea negauerat num. 5. Quod ſi ita eſt, fiet, vt ipſa quoq; vxor præciſe teneatur ſtare locationi per maritum factę, ſicut & minor & pupillus ex dicta. l. ſi tutelę. D. de admi. tuto. Atqui iſtud pro reſolutione huius difficultatis magis mihi placet, & verius eſt: etenim maritus nedum pro iure ſuo quatenus dominus eſt fructuũ, ſed & pro iure vxoris locat, cum ipſius vxoris ac rerum ſuarũ adminiſtrator exiſtat: id quod hodie magis procedet iure Regio, quo ſine licentia mariti vxor locare non poſſet rem ſuam. l. 1. tit. 3. lib. 5. recopil. præcipue in rebus lucratis, iuxta l. 5. tit. 9. eo. lib. quam ſententiam de iure etiam communi tenuit Angelus in dicto. §. ſi vir. & in. l. emptorem. C. de locato. & alij relati per Couarruu. in dicto. cap. 15. num. 5. & cũ ea videtur reſidere Antonius Gometius dicto loco num. 8.

Nec obſtat text. in dicto. §. ſi vir. quia ſolum dicit l. C. quod ſoluto matrimonio vxor tenetur cauere marito, ſe illi præſtaturam eſſe omne damnum, quod propter locationem receperit: quod vt intelligatur, notãdum eſt, quod quamuis maritus nedum ſuo nomine tanquam fructuum dominus, ſed & nomine vxoris vt illius adminiſtrator rem dotalem locauit, tamen ipſe vir ſolus ex locato teneatur, & ſibi ſoli locati actio competit contra conductorem, vt bene ibi notat Angelus: quia eo iure digeſtorum per liberam perſonam obligatio adquiri non poteſt. l. ea quæ ciuiliter. D. de adqui. rerum do. &. l. quæcumque gerimus. D. de actio. & obligat. etiam nec per perſonam mariti. l. ex pecunia. C. de iure dot. Vnde, quamuis ſoluto matrimonio ſi vxor nollet ſtare locationi, per maritum cogeretur nedum ope exceptionis, ſed etiam actione perſonali forte mandati, arg. text. in. l. ſane videndum. D. de iure dot. tamen ipſe maritus ſolus eſt, qui conductori tenetur: ac ideo ſi aliquid eueniat in re locata, propter quod maritus à conductore conuentus condemnetur, inquit. l. C. in dicto. §. Si vir: quod exceptione aut rei dotalis retentione ſibl proſpiciet, donec vxor caueat id totum præſtaturam ſe eſſe: & econuerſò, cum ſolus vir actionem habeat aduerſus conductorem pro locationis mercede, is teneatur cauere mulieri, quidquid ex die matrimonij ſoluti ex locatione fuerit conſecutus, illi ſe eſſe reſtituturum. In tutore autem & curatore aliter obſeruatur, quia ſpecialiter ex eorum contractu, pupillo & minori actio vtilis quæritur, ex notatis in dicta. l. ſi tutelæ. D. de admin. tuto. & econtrariò vtiliter quoque obligantur. l. quotiens. vbi gloſſa. verbo. ſuo nomine. D. eo. tit.

Summa capitis decimi noni.

1 *Generaliter omnes Regalem decimam debent.*

2 *Etiam nobiles ab hoc munere non eximuntur, & quare.*

3 *Expo-*

3 *Exponitur cur forenſes huic decimæ obligentur.*

4 *Qualiter acquiratur quaſi poſſeſsio non ſoluendi gabellas.*

5 *Præſcriptio centum annorum, aut antiqua conſuetudo, vel tranſcurſus temporis immemorialis, non excuſat à gabella.*

6 *Quale eſſe debeat priuilegium in hac materia: & de præſcriptione exigendi gabellas, ad quam ſcientia & patientia Regis requiritur.*

7 *Nullus locus, aut villa, vel ciuitas allegare poteſt, quod nunquam in ea conceſſum fuerit ius iſtud noſtris Regibus.*

8 *Regius fiſcus gabellam non debet, & quid de alÿs fiſcis.*

9 *Eccleſiæ, & eccleſiaſticæ perſonæ immunes ſunt & quo iure, diuino vel humano, remiſsiuè.*

10 *Laici vendentes eccleſiis liberi nõ ſunt à ſolutione decimæ.*

11 *Traditur ratio.l.8.tit.18.lib.9.Recopilat. & explicatur praxis.l.7.tit.9. lib.5.ordina.*

12 *Limitatur & declaratur dicta.l.8.*

13 *Exponuntur quædam verba textus in dicta.l.8.tit.18.lib.9.Recopilationis.*

14 *Deciſio textus in.l.31. & in.l.32. dicto.tit.19.lib.9.Recopilatio.non habet locum, nec procedit in clericis emptoribus.*

15 *Emptores laici rerum eccleſiæ vel clericorum, liberas eas non accipiũt, quo minus poſtea reuenditури decimam debeant.*

16 *Si res communis laici & clerici vendatur, pro parte laici Regia gabella debetur.*

17 *Declarantur quædam verba.l.6.titul. 18.lib.9.Recop.*

18 *Reſoluitur, an clericus primæ tonſuræ à decimæ ſolutione immunitatem habeat, iuxta textum in.l.2.tit.4.lib. 1.Recopil.*

19 *Prædicta.l.2. Recopilat. iuri Canonico contraria non eſt.*

20 *Notatur F. Angles valentinus.*

21 *Defenditur dicta.l.2. Recopil. & vera eius ratio traditur: oſtenſa differentia inter eos clericos habentes beneficium, & non habentes.*

22 *Traditur alia differentia inter eos clericos iuxta Bartoli ſententiam.*

23 *Clericus primæ tonſuræ habens collationem beneficÿ, nõ gaudet priuilegio immunitatis, niſi vere illud poſſideat.*

24 *An, quod dicitur de beneficio, dicendũ ſit de penſione.*

25 *Aſsignatur ratio ad S. Concil. Tridenti. dum non admittit penſionem ad hoc, vt quis ſub eo titulo ordinetur.*

26 *An clericus primæ tonſuræ habens capellaniam, immunis ſit à gabellæ ſolutione.*

27 *Conductores reddituum eccleſiaſticorum, à Regiæ decimæ ſolutione non ſunt immunes, ſi eos reditus vendiderint.*

28 *An laici tertias decimales habentes, ex fructuum venditione immunes ſint.*

29 *Qualiter in foro conſcientiæ ſecuri ſint illi laici tertias obtinentes à manu Regis.*

30 *Traditur vera reſolutio quæſtionis, de qua ſupra num.28.*

31 *Laici poſsidentes tertias, nullum ius ſpirituale habent.*

32 *Si laicus poſsidens Tertias, eas vendiderit, venditio valet.*

33 *Laici poſsidentes Tertias à manu Regis, bona conſcientia obtinent, ipſo etiam iure inſpecto præter conſuetudinem.*

34 *Proponitur quæſtio, cur qui tertias habent, ſoluere gabellam debeant: & tamen charitatiui ſubſidÿ oneribus obligantur.*

35 *Reſoluitur ea quæſtio.*

36 *Pontifex benedictus XII. conceſſit tertias Regi Alfonſo vndecimo.*

37 *Bene poteſt Papa tertias ſemel conceſſas charitatiuo ſubſidio diminuere.*

38 *Qualiter legitima clericorum hæreditas ad hæredes pertineat.*

39 *Bonis venditis ex iacēte hæreditate clerici, an regalis decima ſoluenda ſit.*

40 *Reſoluitur ea quæſtio.*

41 *Executio poteſt fieri in armis & equo, quæ reperiuntur iacente nobilis debitoris hæreditate.*

42 *Ampliatur hæc præcedens reſolutio.*

43 *Ampliatur reſolutio, de qua ſup. n. 40.*

44 *Explicatur, qualiter priuilegium fori duret in bonis clerici defuncti.*

45 *Bona clericorum nullum ſpeciale priuilegium habent quoad gabellas.*

45 *Si clericus vendat rem alienam, vt ſuā, gabellam non debet.*

47 *Explicatur, quando bona clerici gaudeant priuilegio ipſius clerici.*

48 *Traditur, qualiter mortuo epiſcopo, & eius bonis venditis decima Regalis debeatur, necne.*

49 *Qualiter & quando poſſit epiſcopus teſtari.*

50 *Venditis bonis nouitij religioſi, decima debetur.*

51 *Clerici negociatores decimam debent, & quo iure, expoſita. l. 5. tit. 1. lib. 2. Recopilat.*

52 *Quis dicatur negociari.*

53 *Dubitatur, qualiter accipi debeat hæc clericorum negociatio, vt gabellæ ſubijciantur.*

54 *Eatenus licita eſt contra clericum exactio gabellæ ratione contractus, quatenus ei eſt illicitus ille contractus.*

55 *Non negociatur, nec gabellam debet ille clericus, qui ſic emit rem aliquam etiā reuenditurus, vt in ea cū ſua perſona & induſtria aliquid operetur.*

56 *Clericus emens equum aut mulam, vt cultiorem reuendat, etiam aliquid lucraturus, Regiam gabellam non debet.*

57 *Traditur de clerico emente vuas, vt vinum reuenditurus faciat: & de eo, qui venam ferri emerit, vt ferrum confectum vendat.*

58 *Agitur de clerico, qui oues, aut vaccas emit, & fructus natos vendiderit, an gabellam debeat.*

59 *Limitatur & declaratur communis Sūmiſtarum ſententia circa monaſterium emens venam ferri, aut alterius metalli.*

60 *Clericus emens fundum, qui fructus pendentes habeat, ſi eos fructus collectos vendiderit, Regiam decimam debet.*

61 *Quod ſi vaccas aut oues prægnātes emerit, & fœtus natos vendiderit, decimæ non obligatur: & vtriuſq; dicti ratio detegitur.*

62 *Ardua quæſtio proponitur, an clericus cōducens & ſeminās aliena prædia, fructusque inde natos & collectos vendens negociari dicatur, vt decimam debeat.*

Opinio Montalui refertur.

63 *Vt clericus negociator decimam Regalem debeat, illud oportet, quod ſua negociatio illicita ei ſit iure Canonico.*

64 *Vt clericus vendens gabellam debeat non illud ſufficit, quod rem à ſe venditam illicite adquiſierit: ſed & neceſſarium eſt, quod ſic vere negocietur.*

65 *Negociari dicitur is, qui ex quocunq; contractu ſiue venditionis, ſiue locationis, aut aliàs adquirit, vt vendēs lucrifaciat.*

66 *Clericus conducens fructus decimales alicuius territorij, vel fabricæ alicuius eccleſiæ, & illos vendens gabellam debet.*

67 *Generaliter clericis prohibitum eſt iure Canonum aliena prædia conducere.*

68 *Qualiter agricultura á negociatione differat.*

69 *Cleri-*

69 *Clericus conducens & ſeminãs aliena prædia, & inde collectum fructum vendens, decimam debet, quia negociatur.*

70 *Agricultura, quæ ab antiquis laudata eſt, ea eſſe oſtenditur, quæ in proprijs agris, non vero quæ in alienis exercetur.*

71 *Satisfit argumentis, quæ vrgent contra eam ſententiam, de qua ſupra numer. 69.*

72 *Deciſio textus in. §. venditæ. inſtitu. de rerum diuiſione. procedit quoque in locatione.*

73 *Conſideratur alia ratio pro clerico conducente.*

74 *Satisfit prædictæ rationi.*

75 *Clericus emens fructus in alea, iuxta. l. nec emptio. verſ. aliquando. D. de contrah. empt. & eos vendens, gabellam debet.*

76 *Satisfit alij obiectioni.*

77 *Clericus conducens hortum, vel agrũ plenum arboribus, & fructus naturales inde collectos vendens, decimam debet.*

78 *Quòd dicitur clericum conducentem prædia aliena, & fructus vendentem, gabellam debere: intelligẽdum eſt, præter eum, qui iuxta Canones licite conduxerit.*

79 *Vt clericus negociator decimã debeat, nulla præcedens monitio neceſſaria eſt: & ratio traditur.*

80 *Exponitur. l. 4. tit. 4. lib. 6. ordin. & l. 13. tit. 3. lib. 1 ordina.*

81 *Si clericus emat rem pro ſuo vſu, quam poſtea ex accidenti vendiderit, gabellam non debet.*

82 *Pœna reuenditoris tritici, iure Regio, non habet locum contra eum, qui ex accidenti reuendiderit.*

83 *Declaratur. l. 7. ibi. Eyglesias. tit. 18. lib. 9. Recopilat.*

84 *Clerico vendente ex negociatione, qualiter & coram quo iudice, & à qua perſona gabella exigenda ſit, late declaratur.*

85 *Si dubitetur, an clericus fuerit negociatus, quis erit iudex cauſæ.*

86 *Exponuntur verba dictæ. l. 7. Recopilat.*

87 *Clericus, qui ſemel negociatur, gabellã debet, licet non ſit mercator.*

88 *Ex quacunque re vendita per clericum in modum negociationis, gabella debetur.*

89 *Eremitæ non clerici, ſi quidquam vendiderint, immunes non ſunt in hoc regno.*

90 *Hoſpitale approbatum, eccleſiæ priuilegio gaudet.*

91 *Quid de ſororibus beati Franciſci.*

92 *Qualiter fratres ordinum militarium gabellam debeant, expoſita ratione l. 9. tit. 18. lib. 9. Recopil.*

93 *Aliqui regij artifices, & officiales gabellam non debent: & quare.*

94 *Per quot gabellæ ſolutiones priuilegium immunitatis perdatur, remiſſiue.*

95 *Cecus & alij excuſati à perſonalibus & patrimonialibus muneribus, à decima Regali non excuſantur.*

96 *Notatur Pontifex in cap. licet. de cenſibus.*

97 *Decima huius regni nec patrimoniale nec perſonale, nec mixtum munus eſt, ſed quid neutrum.*

98 *Coactus vendere, an à decima excuſetur.*

99 *Traditur ſcripta reſolutio in hac quæſtione, & eius fundamenta referuntur.*

100 *Iuſtè coactus vendere per magiſtratum, aut legem, decimam debet.*

101 *De alijs tributis ad regalem decimam non licet arguere.*

102 *Exponitur. l. Cæſar. D. de publica.*

103 *Exponitur. l. fina. §. ſi propter neceſſitatem. D. eodem tit. & l. 1. C. de naufragijs. lib. 11.*

104 *Nulla ratio eſt, cur coactus vendere, priuilegium exemptionis habeat.*

105 *Declaratur communis diſtinctio inter neceſſariam & voluntariam venditionem.*

106 *Cum quis vendit coactus, veram venditionem contrahit.*

107 *Venditio non contrahitur, nec decima debetur in caſu. l. 2. titul. 1. parte. 2.*

108 *Si quis cogitur vendere, damnum decimæ debet ei reſarciri: & ex toto gabella debetur.*

109 *Limitatur prædictum, niſi rei venditæ pretium á lege taxatum ſit, vt in hordeo & tritico.*

De perſonis, quæ decimæ immunitatem habent.

CAPVT. XIX.

1 VEndendo, aut * permutando in his Regnis Caſtellæ & Legionis, omnes homines ad Regiam decimam obligantur, cuiuſcunque ſexus, ætatis, religionis, cõditionisque ſint: ſiue (inquam) maſculi, ſiue fœminæ, ſiue maiores, ſiue minores, ſiue Chriſtiani, ſiue ethnici: ſiue particulares perſonæ, ſiue vniuerſitates & loca: & ſiue nobiles, ſiue ignobiles, vel quacunque dignitate conſpicui, quales ſunt Comites, Marchiones, & Duces l. 4 in quate. gabella. &
2 l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopillatio. Quæ * non ideo iniuſtitiæ arguẽda eſt, quod nobiles quoque, vt dixi, & viros clariſsimos comprehendat: quos tamen antiquiſsimũ Hiſpaniæ ius ab omini tributo liberauit, ſiue exemptos eſſe declarat, vt eleganter reſoluit Otalora de nobilitate. 2. parte. cap. 4. & parte. 5. cap. fina. in prin. quia cum plebs reliqua potis non eſſet, omnes neceſſarios ſumptus Regibus noſtris ſuppeditare, propter magnam fortaſsis Hiſpanæ nobilitatis multitudinem, æquitas fuit, vt nobilium auxilio eleuaretur, vt recte conſiderat F. Dominicus Soto lib. 3. de iuſtit. & iur. quæſtio. 5. art. 7. & vide quæ ſupra dixi in præfatione num. 33.

3 Quinimmo * aduenæ & alienigenæ, qui in his prædictis Regnis vendiderint, aut permutauerint, huic decimæ ſubijciuntur, vt conſtat ex. l. 24. titul. 19. lib. 9. Recopilati. & reſoluit Menchaca. lib. 3. controuer. vſufrequent. cap. 52. num. 2. & Bertachinus de gabellis. 7. parte. num. 6. idque iuſta ratione, quia in totius regni vtilitatem & defenſionem hoc ius Regale penditur, argu. tex. in Auth. de mãda. princi. §. publicorum. quo caſu & peregrinos grauare debent Regnicolarum tributa, vt tradit F. Ioſephus Angles in ſuis floribus Theolo. quæſtionum. in quæſtione de reſtitutio. vectiga. 2. dubio. difficultate. 6.

4 Nec * excuſari quiſquam poteſt ex eo, quod alleget & probet, ſe nunquã talem decimam ſoluiſſe, ac pro inde ſe eſſe in quaſi poſſeſsione non ſoluẽdi, vt probat dicta. l. 1. ibi. *No embargante que digan, que nunca la pagaron, y que eſtan en poſſeßion de la no pagar*, tit. 18. lib. 6. Recopilat. quia in his incorporalibus vel factum aliquod cõtradictionis requiritur, vt quaſi poſſeſſio adquiratur, ex doctrina gloſſæ in. l. qui luminibus. D. de ſeruit. vrba. l. 1. C. de ſeruit. & aqua. tradit Bartolus in. l. ſicuti. §. ſed ſi quæratur. D. ſi ſeruitus vendi. & expreſſe in proprijs terminis, de quibus agimus, tradit Petrus Rebuffus ad leges. Galli. 3. tomo. tractá-

tractatu de materijs poſſeſſoriis. in
præfatione num. 159. & circa iſtã qua
ſi poſſeſsionem non ſoluendi vecti-
gal, vide Boeri. deciſio. 246. quẽ alle-
gat Auenda. de exeq. manda. 1. parte.
cap. 1. num. 21. verſiculo. quibus po-
teſt accommodari.
5 Sed & quamuis * iura gabellarum,
& alia iura Regalia pręſcribi queant,
vt tradit textus in capi. ſuper quibuſ
dam. §. præterea. de verbo. ſigni. Bart.
in. l. ſi publicanus. §. fina. D. de publi-
ca. & late reſoluit Laur. Syluanus cõ-
ſilio. 96. incipit, prima fronte. ex nu.
4. & habemus textum generalem in.
l. 1. titulo. 15. libro. 4. Recopilatio. in
materia iſtius decimæ non procedit
præſcriptio quantumuis longiſsima,
quia expreſſè prohibetur per dictam.
l. 1. titul. 18. libr. 9. Recopilat. quod re
cte poteſt facere, vt in terminis illius
legis tradit Menchaca de ſucceſſ.
creat. 1. parte. libr. 1. §. 10. numer. 22.
6 &. §. 26. num. 140. lib. 3. Immo * nec
tranſcurſus tanti temporis, cuius ini-
tij memoria non ſit, excuſabit ab hoc
munere: quia licet vim priuilegij ha-
beat, iuxta. l. 3. §. ductus aquæ. D. de
aqua quotid. & æſtiua. non omne
priuilegium ſufficit in hac materia,
niſi in libris Regiis ſcriptum repe-
riatur, vt bene tradit Auendanius de
exeque. manda. 2. parte. capit. 4. nu-
mer. 27. vſque in finem. etenim quod
cunque aliud priuilegium iniuſtum,
& indebitè extortum datumq́ue eſſe
intelligitur iuris præſumptione, de
qua in dicta. l. 1. titul. 18. lib. 9. Reco-
pilat. prout ſæpe factum eſt tempore
multorum Regum hiſpaniæ, qui
Maurorum bellis inteſtinis, & fre-
quentibus ſubditorum rebellioni-
bus magnopere ac multotiens ſunt
conturbati, eorumq́ue patrimonium
Regale velut oppreſſum, & magna
ex parte diminutum fuit, vt conſtat
ex hiſtoria, & tradit expreſſè. l. 2. ti-
tul. 15. lib. 4. Recopilat. licet eam ſanè
legem non de præſcriptione non ſol-
uendi gabellam ex propria perſona,
ſed de pręſcriptione iuris exigendi
gabellas ab aliis perſonis, loqui ap-
pareat, qua de re videndus eſt Aui-
leſius in capit. prætorum. 12. verbo.
Alcaualas, & Auendanius vbi ſupra-
dicto capit. 4. numero. 20. & Mat-
thæus de Afflictis deciſio. 400. nume.
12. vbi reſoluit, in iſta quaſi poſſeſsio-
ne exigendi gabellas, ſcientiam &
patiẽtiam Regis requiri. Atque ideo,
cum in illo caſu non ſoluendi ga-
bellas ex propria perſona immemo-
rialis etiam conſuetudo & præſcrip-
tio tanquam iniqua reprobetur, &
irritetur á prædicta. l. 1. Recopilati.
fit conſequens, vt nunquam pro-
deſſe poſsit alicui, nec legi debeat
derogare, quæ de venditionis ac per-
mutationis decima lata eſt, ſiue con-
ſuetudo illa præterita, ſiue futura ſit
poſt legem introducta, poſt legem ſci
licet, quæ illam reprobat, ex traditis
per Couar. lib. 3. varia. reſolut. cap. 13.
num. 4. & bonam gloſſam doctoris
de Azeuedo in. l. 3. verb. *aunque ſe diga.*
titul. 1. lib. 2. Recopilati. & expreſſe
in noſtris terminis circa intellectum
dictæ. l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopilati. quæ
erat. l. 4. in quat. gabel. tradit & reſol-
uit Gregor. Lupus in. l. 6. verb. *tribu-
tos*. tit. 29. part. 3. Atqui iſtud quidẽ,
quod de immemoriali præſcriptione
diximus, intelligendum eſt in gabel-
la ſeu *Alcauala*, qua de agimus, nam re
liqua tributa facilius præſcribuntur,
vt dixi: & bene aduertit Oſanus in
antinomia iuris litera P. num. 49. in
fine. qualiter autem in prædicta. l. 1.
Recopil. præſcriptio & conſuetudo
differant, collige ex notatis per Cor-
nęum conſi. 268. nu. 16. &. 17. vol. 4.
7 Sed nec * præterea proderit allega
re, quod nunquam eo loci, in quo exi
gitur, talis decima ſoluta & exacta
fuerit,

fuerit, non tamquam conſuetudine præſcripta, ne obſtet dicta.l.1. tit. 18. lib.9. Recopilatio. ſed tanquam Regibus Caſtellæ & Legionis in eo loco à principio non conceſſa: prout in fauorem cuiuſdam loci ſe ab huiuſmodi tributo excuſantis allegabat quidam ſolennis aduocatus me præſente in curia Regia: etenim iſtud credibile non eſt, immo falſum eſſe conuincitur ab hiſtoria, cui ſtandum eſt ex notatis per Bart.in.l.1.nu. 22. D. ſi cert. pet. ex qua conſtat, omnia loca, omneſque villas, & ciuitates huius regni Caſtellæ & Legionis, hanc decimam conceſsiſſe, & pependiſſe regi Alfonſo vndecimo, prout tradidimus ſupra in præfatione. nume.20. Quicunque ergo locus, aut quæcunque particularis perſona ſe exemptum, & à ſolutione huius gabellæ liberum eſſe contendat, priuilegium ſcriptum & in Regalibus libris exſcriptum debet oſtendere: quia nulla omnino nec immemoriali poſſeſsione vſu, præſcriptione, & conſuetudine excuſari poteſt, quo minùs generale hoc tributum ſoluat. l. 15. in fine. dicto. tit. 18. lib.9. Recopilati. eo quod vt iniquę & irrationabiles illiusmodi conſuetudines, & præſcriptiones à lege iuſtiſsima reprobantur, æqua illa ratione, de qua in dicta. l. 2. titul. 15. libr. 4. Recopilatio. ibi, *A lo qual dieron cauſa las turbaciones y mouimientos paſados deſtos nueſtros reynos.* quæ qualia fuerint, rectè agnoſcet ille, qui Regis Henrici quarti hiſtoriam perlegerit.

Sunt autem res, ſunt & perſonæ & loca, quæ ex particulari vniuſcuiuſq; ratione, iſtius decimæ liberationem meruerunt indulgentia principis, vt ſatis conſtat ex dict. tit. 18. per totum. lib.9. Recopilatio. ac prius de perſonis videamus, ſeruato ordine Iuſtiniani in. §. fina. Inſtit. de iure natu. Et primò

8 * conſtat fiſcum Regium gabellam non debere, in quacunque illius regni parte Rex ipſe vendiderit, ſiue (inquam) in regali loco vendat, ſiue in alieno, nempe alicuius domini particularis, ex diſpoſitione. l. 3. quæ tunc debet generaliter intelligi, dicto. tit. 18. lib.9. recopila. quia, vt diximus ſupra cap.18. num. 95. iura iſta regibus debentur á vaſſallis & ſubditis, non etia ab ipſiſmet regibus, ne ſibi ipſis aut aliis tributarij ſint, vel quaſi, quod eſt impoſsibile: etenim nullius perſona vel res ſibi ipſi ſeruire poteſt l. vti frui. D. ſi vſuſfructus petat. & cú regum cauſa ea tributa inuenta ſint, abſurdum eſſet eis iuribus reges ſubijci, argu. textus in. l. in pecudum. D. de vſuris. & l. vetus. D. de vſufructu. & in hac neceſſaria ratione fundata eſt dicta. l. 3. recopilat. & l. licitatio. §. fiſcus. D. de publi. nó in aliquo fiſci priuilegio, vt benè ibi explicat Bartolus: quicquid priuilegium eſſe dixerit Io. Parlado. lib. rerum quot. cap. 3. §. 1. nu. 21. & quicquid Regem ipſum Alcaualam debere malè dixerit Petrus Lopetius de Ayala in Chronica Regis Petri anno ſecundo ſui Regni. cap. 18. prope finem. & vulgares in prouerbio habent, dicétes, prout millies audiui, quod nec Rex ipſe ab iſto iure excuſatur: quod falſum eſt, & pro exaggeranda huius tributi generalitate dictum puto. Immo nec alij domini gabellas ſuę iuriſdictionis habentes iſto iure obligantur, in ea ſcilicet iuriſdictione vendentes aut permutantes, vt explicuimus ſupra dict. cap.18. nu. 94.

9 Cęterum * inter priuilegiatas perſonas præcipuum locú tenent eccleſię, eccleſiaſticęq; & religioſę perſonę, ac monaſteria vt ſcilicet tributú illud nó debeant, vt tradit. l. 6. d. ti 18. lib.9. Recopil. quicquid aliud determinatum fuiſſet in his Regnis ante prædi-

prędictam legem, tempore Regis Ioãnis. II. vt refert ac late diſputat, iniuſteq; defendit Montaluus in. l. 50. ver. *que Pharaon*. titul. 6. partit. 1. erat enim iure communi ſatis expreſſum, clericos ab huiuſmodi iuribus exemptos eſſe, vt conſtat ex cap. quanquam. de cenſibus. lib. 6. & clement. præſenti. eo. tit. & tradit Abbas in cap. 1. num. fina. de cenſibus. cap. non minus. nu. 21. de immuni. eccleſ. Bert. Fir. de gabellis. 7. parte. numer. 8. Decius conſ. 496. volum. 2. & aduertit Did. Peret. in. l. 1. gloſ. 1. col. 93. in fine. tit. 3. lib. 1. ordina. ſiue ius illud diuinum, vt magis eſt, ſiue humanum dici debeat, ex traditis per Ioan. à Medina de reſtitu. quæſt. 15. vbi agit, án clerici iure diuino, vel priuilegio principum átributis eximantur.

10 Illud autem * eccleſiaſticum priuilegium ita intelligendum eſt, vt non quemadmodum clerici & eccleſię vẽdentes immunes ſunt, ita & hi, qui eiſdem vendiderint, immunes fiant: qui nimmo regali decimæ ſubijciuntur, niſi aliunde priuilegium habeant, ſicut cæteri venditores: quia non propterea quod cariùs inde clerici emant ab iſtis venditoribus propter onus gabellę pluris ex eo vendentibus, iuxta illud, quod ex Aemilio Ferretto in annotat. ad Corn. Tacitum lib. 13. annal. n. 14. diximus ſupra cap. 15. nu. 2. in fine. & clerici ipſi atteſtantur apud tex. in. l. 8. d. tit. 18. lib. 9. Recop. fieri debet, quominus venditores iſti regale ius pendant: ſicut & portorium & pedagium ſoluunt, ac cætera iura regalia mercibus impoſita, quamuis clericis quoq; ſicut & laicis vendendæ ſint: quicquid inter actum cum eccleſia factum, & actum ſeparatũ non male videretur in hac materia diſtinguere Baldus con. 31. ſtatutis. lib. 1. quem refert Lau. Silua. cõſ. 9. vol. 1. nec iſtud dici poteſt contra libertatem eccleſiaſticam eſſe, ſiquidem circa res laicorũ & eorum contractus verſatur, quamuis inde dannum aliquod eccleſiaſticis perſonis prouenire videatur, ex ijs, quę in alio propoſito reſoluit Maranta in practi. diſputatio. 8. ex. n. 25. & allegat Mexia in pragm. panis. conclu. 5. nu. 39. atq; ita iuſte deciſum extat in dict. l. 8. Recop. cuius hęc eſt vera ratio decidendi.

11 Quin * immo propter clericorum iactantiam, qui dicebant, vendentes ſibi quaſcunq; res, immunes à gabella eſſe, optime ſtatuitur in ea lege ad omnem fraudem euitandam vt res ipſæ, quę clericis, eccleſijs, aut monaſteriis à quocunq; laico venditæ erunt, tacite hypothecatæ intelligantur pro gabella: quo caſu lex ipſa præuenit rerũ alienationem, eas ſcilicet pignerãdo, antequam in dominium clerici emptoris tranſeant, iuxta conſilium Bartoli in. l. reſcripto. §. fina. D. de mune. & honor. cuius opinio vel in eo quidem caſu ſuſtinenda eſt, cum de vitanda fraude agitur, non de damno Eccleſiæ inferendo, vt euenit in dicta. l. 8. Recopila. ne ſcilicet debitæ obuẽtiones & iura regalia deficiant, iuxta latè tradita per Dida. Peret. in. l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordina. col. 90. etenim quãdo ad obuiãdum fraudibus lex ſecularis fertur etiam contra clericos, ſeruanda eſt & valet, vt notat Petrus Ancharr. conſil. 11. factum ſuper quo petitur. quem allegat Mexia ſupra nu. 38. Ex quo ſubinfertur iniuſtam eſſe. l. 7. tit. 9. lib. 5. Ordin. dum rebus Eccleſiæ vẽditis quintum imponit fiſco ſoluendum: quia ibi non tam de pręcauendo antiquo tributo, ordinarioq; Regio iure, vt fit in. d. l. 8. Recop. quam de nouo imponendo agitur in dannum Eccleſiæ: vt meritò ſeruandam non eſſe dicat Ioann. Matientius in. l. 11. gloſſ. 5. ex. num. 4. tit. 10. lib. 5. Recopil.

Sed

12 Sed * adhuc eam.l. 8. titu.18.lib.9. Recop.ego intelligerem,cúm vel vẽditor laicus forenſis eſt,aut potentior perſona ex illis,quas ſupra declarauimus.c.15.num.10. vel cũ clericus emptor contractum non manifeſtauerit gabellario intra tẽpus aliàs laicis emptoribus ſtatutũ in.l.ª,1.&.l. 32.tit.19. lib.9. Recopi. vt ſcilicet,quibus caſibus laicus emptor ad totã venditionis gabellam,quæ ſolet venditori incumbere, obligatus manet legali ac perſonali obligatione, de qua in dictis iuribus, clericus ille emptor ex legali rei venditæ pignore teneatur: & quidẽ non ſemper & in omnem euẽtũ,vt cæteri emptores laici,ſed in ſubſidium duntaxát,quando ſcilicet á vẽditore cõmodè gabella exigi nõ poſſit, propter vitandam fraudem, quæ facilé aliás poſſet cõmitti, vt expreſſè tradit dicta.l.8.Recopilatio. ibi. *Y ſi los vendedores no pudieren ſer auidos.*

13 * Quæ verba cõmodè debent intelligi,iuxta.l.Nepos Proculo. 125. D. de verb.ſign.& quæ tradit Decius conſ. 555. num.13. volu.2. ita quòd ſi laicus venditor ex potentioribus non eſſet, de quibus in dict.l.32.& clericus emptor venditionem manifeſtaſſet gabellario infra tempus.dict.l. 31. in fin. cum hoc caſu laicus emptor ad nihilum etiam ratione pignoris teneatur, ſiue venditor haberi queat, ſiue non, vt notauimus ſupra cap.18. num. 55. & cõſtat ex.dict.l.31.&.l.32.nec quidem clericum iſtum emptorem teneri dicendum videtur, quamuis venditor haberi nequiret, ne peioris cõditionis ſit, quám laicus, quód Chriſtianiſsima noſtra tempora,ac Philippo Rege noſtro feliciſsima non patiuntur. Nec obſtant verba generalia prædictæ.l.8.ibi: *Que ſiempre y en todo caſo, y en todo tiempo.* Quia certè ea verba deficiunt in.l.3.quat. gabell. vnde lex illa deſumpta eſt. Ac præterea ſi laicus venditor commodè haberi & capi poſsit, ſiue capiatur per gabellarium, nullo caſu emptor clericus conueniri poterit, nempe, ſiue pretium vſque ad quantitatem gabellæ non retinuerit, cùm venditor potentior perſona eſſet iux.dict.32.ſiue gabellarium certiorem non fecerit celebratæ venditionis, iuxta dict. l. 31. quia pignus illud legale, de quo in dicto.l. 8.ſolum habet locum,quando venditor haberi nequit, vt explicuimus.

14 * & prædicta.l.31. &.l.32.tit.19.lib.9. Recopilat. vtpote quę emptorũ perſonas obligent ad gabellæ ſolutionẽ, clericos non comprehendunt, nec comprehendere voluiſſe poſſunt intelligi,ex priuilegio dictæ.l.6.tit. 18. lib.9.recopilat. niſi cum ex negociationis cauſa emerint, quia tunc vt vere laici tenebuntur ad omnes pœnas emptoribus impoſitas circa decimã, ſicut & ex ea cauſa venditorum tributa ſubeunt, vt dicam inf.n.51.

15 Sed * nec immunes ſunt ij, qui à clericis,eccleſiis, aut monaſteriis aliquid emerint, vt tradit Tiraquel. de retra.ligna.§.1.glo.13.num. 12.& additio Baptiſtæ á Villalobos in tract. commu.opinio.ſub litera.G. num. 1. & Boerius deciſione.213.nu.19. vbi rectè reſoluit,quod ſi res aliqua vendatur ab Eccleſia, non ideò tranſit libera ad ęmptorem, quominùs reuenditurus gabellam debeat, per textum in.l.licitatio.§. fina. D. de publica. & tradit quoque Sylueſter in ſumma. verbo.excommunicatio.9.nu.48. & Montaluus in. l. 5. in fine gloſſæ. tit. 7. part. 5. cuius reſolutionis ea eſt vera ratio, quia hæc gabella reuenditionis,non ſoluitur ex contractu inito cum eccleſia aut clerico,ſed ex cõtractu diſtincto poſteà per emptorem celebrato cum alia tertia perſona, ex quo nulla ratio impedit, quin gabella debeatur & peti poſsit,ex eleganti diſtin-

diſtinctione Bal. conſi. 31. incipit, ſtatutis ciuitatis. nu. 2. lib. 1. de qua ſupra nu. 10. ad finem.

Quinimmo & illud quoq; annotandum eſt, * quod qui ſimul cum clerico, aut alia exempta perſona vno pretio vẽdiderit eam rem, quę ſit vtriuſq; communis, á gabella non excuſabitur: nam licet eo modo contracta vẽditio, indiuidua ſit, ex l. quod ſi vno. D. de in diem addict. decima rectè diuidetur iuxta pretij partem, quæ laici portionẽ in ea re cõmuni vendita tangere videatur, & ſic exigetur à laico, & non a clerico, iuxta ea, quæ contra Hippolyt. ſing. 180. reſoluit Couar. in pract. quęſt. cap. 34. nu. 2. quem refert & ſequitur Did. Peret. in Rub. tit. 1.
16

17 lib. 3. Ordin. col. 748. & * confirmatur ex verbis tex. in d. l. 6. tit. 18. lib. 9. Recop. ibi: *Por lo que a ellos toca, y puede tocar*: vbi ſi rem meam cum re clerici permutauero, quamuis vnicum negotium eſt, ex ſola parte clerici immunitas eccleſiaſtica locum habet: cæterum ego ex mea parte gabellam debeo, nec excuſor ſocij priuilegio, vt tradit Fede. de Senis conſi. 111. incipit, quæſtio talis eſt, an diœceſanus. col. penult.

18 Et * cùm appellatione clericorum ille quoq; intelligatur, qui prima tantum tonſura eſt inſignitus, præcipuè in fauorabilibus, vt tradit Abbas in Rub. de vita & honeſta. cleri. & gloſ. in cap. 2. de præben. ac reſoluit Peretius vbi ſupra, col. 106. probabiliter dubitatur, an à decimæ ſolutione immunis ſit, velut quilibet alius clericus ex d. l. 6. Recop. & quidem ſi ille clericali habitu vtatur, nec coniugatus ſit, immunem eſſe apertè voluit Peretius in d. l. 1. gloſſ. 1. col. 99. verſ. clericus etiam coniugatus. titu. 3. lib. 3. Ordin. & videtur tex. expreſſus in. l. 13. tit. 4. lib. 4. Ordin. vbi Peretius quoq; in gloſſa finali ait, notandum eſſe, quod clericus primę tonſurę gaudet clericorum immunitate, de qua in. l. 3. quat. gab. quæ eſt hodie. d. l. 6. Recopil. Sed profectò iſta ſententia hodie non procedit, quia illud priuilegium clerici primæ tonſuræ etiam habentis ea omnia, quæ de iure requirũtur quòad habitum & alias: ſolum eſt & operatur quòad prærogatiuam & exemptionem fori in cauſis criminalibus, prout tradit & loquitur S. Cõcil. Trident. ſeſsio. 23. cap. 6. ſecus autem quoad tributorum, ſeruitij Regalis, aut huius decimæ ſolutionem, quæ ex venditione & permutatione debetur: niſi is coniugatus non ſit, & vltrà alia requiſita, de quibus in dicto Concilio cap. 6. eccleſiaſticum beneficium verè & actualiter obtineat, vt tradit & diſponit. l. 2. quæ eſt noſtri ac magni Regis Philippi II. quem Deus nobis ac diu ſeruet incolumem. tit. 4. lib. 1. Recopilat. vbi vide gloſsã Doctoris Azeuedo, & Olanum de antinomiarum concordia. litera. C. nu. 21. & Couarru. in pract. quęſt. cap. 31. num. 32.

19 Illud * autem magnoperè conſiderandum, & aduertendum eſt, quod diſpoſitio dictæ. l. 2. tit. 4. lib. 1. Recopilat. cum qua eſt totus Hiſpaniæ vſus, licet contrariari videatur iuri canonico, vt aliàs colligitur ex reſolutione Ioannis á Medina in Codice de reſtitutione. quæſtione. 15. vbi in principio ait, primæ tonſuræ clericos hac gabellarum immunitate gaudere: & videtur quoque velle Couarru. in dicto cap. 31. num. 9. ad finem. Contraria certè non eſt ex ſententia F. Ioſephi Angles in prædictis flori. Theolog. quæſtio. de reſtitutio. vectiga. 1. dubio. difficultate. 5. ea aſsignata ratione, quia in cap. quanquam. de cenſibus. lib. 6. & cap. aduerſus. & ca. meminimus. de immũn. Eccleſia. ſolùm fit mentio eccleſiaſticorum: habẽtes autem

autem primam tonſuram, nó ſunt eccleſiaſtici, vt ille ait: quamuis enim priuilegio canonis, ſi quis ſuadente. 17. quæſtio. 4. illi gaudeant, non tamé priuilegio fori, iuxta S. Concil. Tri-
20 dent. ſeſsio. 23. cap. 6. * Sed profectò nemo erit, qui Hiſpaniæ vſum in hac re, & leges nouerit, qui apertè non intelligat parum firmam eſſe hanc rationem viri doctiſsimi: quia duo tres ſunt tres caſus, in quibus iuxta decreta ſacri Concilij, habentes primam tonſuram gaudent, & gaudere debent priuilegio fori: nempè non coniugati, & habentes habitum clericalem, in aliquo miniſterio, & officio ſeruiant Eccleſiæ: vel beneficium eccleſiaſticum obtineant: vel de licentia Epiſcopi, quaſi ad alios ordines prouecturi in aliqua approbata vniuerſitate ſtudeant, vt conſtat ex dicta ſeſsione. 23. cap. 6. & l. 1. titul. 4. lib. 1. Recopilatio. & tamen non niſi in illo vno caſu, quo Eccleſiaſticum beneficium actualiter obtineant, à tributorum ſolutione immunes ſunt: licet & in reliquis duobus caſibus ſeruitij & ſtudij, priuilegio fori gaudere pluſquam manifeſtum ſit, videanturque ideò Eccleſiaſticæ perſonæ debere núcupari, ceſſante ratione illius patris.

21 Adhuc * verò dicendum eſt, iuſtiſſima ratione niti diſpoſitionem dictæ. l. 2. titul. 4. lib. 1. Recopilatio. quia vltra quod fundata eſt in antiquo Hiſpaniæ vſu & conſuetudine, quæ in his clericorum immunitatibus plurimum valet, vt conſiderat Couarru. in dicto capit. 31. numer. 9. ad finem. ea elegans ratio dari poteſt, quia habentes primam tonſuram, quicquid in eis omnia alia requſita ad priuilegium fori neceſſaria concurrant, Eccleſiaſtici omnino non ſunt: ſi Eccleſiaſticum beneficium non habeant: & ideò gabellarum immunitate gaudere nó debent, tam iuxta ius canonicum, quod de eccleſiaſticis perſonis expreſſe loquitur in dicto cap. quanquam. de cenſibus. lib. 6. & in alijs iuribus, quàm iuxta ius Regium, de quo in dicta. l. 6. iuncta dicta. l. 2. Recopilatio. quia hic ſolus, videlicet primam tonſuram habens cum Eccleſiaſtico beneficio, aptus eſt & idoneus altiorem ordinem ſuſcipere, & ad vltimum ſacerdotij gradum & culmen peruenire ex S. Concilio Tridenti. ſeſsio. 21. in Decreto de reformatione. c. 2. vt autem reliqui primam tonſuram, ſine beneficio obtinentes ab altiori ordine repelluntur, nec admittuntur ab Eccleſia, ſiue propter indigentiam, ſiue alia ratione id fiat: ita nó verè & omnino Eccleſiaſtici iudicandi ſunt: & ad tributorum & gabellarũ ſolutionem, vt verè laici à lege ipſa rectè reputantur: & hæc eſt vera ac fundamétalis ratio illius. l. 2. Recopil. dũ quo ad tributa & gabellas, clericũ primæ tonſuræ beneficium Eccleſiaſticum obtinentem ab alijs duobus ſeruienti & ſtudenti diſcernit: cũ tamé eos omnes quoad forum æquiparauerit S. Cõcilium vbi ſupra: etenim illi primos ordines & beneficium obtinétes pro ſacerdotibus ferè haberi debent, cum & apti ſint & de proximo accingendi, cæteriauté minimè. l. penul. D. de teſta militis: cũ ibi notatis. & per Tir. de leg. connub. glo. 2. ex prin. præſertim, quia cum in hoc maxima eſſet ratio, vt ſaltem quoad Eccleſiaſtici beneficij ſui reditus talis clericus immunis fieret, facile manus regiæ liberalitas ad omne illius patrimonium exténſa eſt, iuxta. l. beneficium. D. de conſti. prin.

22 Quinimò * multæ aliæ differentiæ conſtitui ſolent inter prædictos clericos in minoribus cõſtitutos cum beneficio, & eoſdem beneficium non obtinentes: nempe illa quam tradit

Bart.

Bart. in l. penul. numer. 5. D. de concubinis, vbi ait, quod filius natus ex ſoluta & clerico in minoribus conſtituto eccleſiaſticum beneficium obtinẽte, legitimari non poteſt per ſubſequens matrimonium: ſecus autem ſi clericus ille beneficiatus non ſit: quam ſentẽtiam plurimi ſecuti ſunt, vt per Ioan. Lupum in capit. per veſtras. 3. notabili. §. 21. num. 21. vbi additio. & in. l. 9. Tauri. numer. 39. quicquid contrariũ ſit verius, vt per Couarruu. de ſponſa. 2. part. cap. 8. §. 2. nu. 5. & Menchac. libr. 3. contra vſufrequent. cap. 41. num. 2. Item & illi beneficiati, ab officio aduocationis ſunt prohibiti, ſecus aliàs, vt conſtat ex cap. t. de poſtula. & l. 15. tit. 16. libr. 2. Recopilat. immò & tabellionatum exercere nequeunt, ſecus ſi beneficium non habeant, vt reſoluit Bern. Diaz regul. 657. vbi additio. & Couarruu. practi. quæſt. capit. 19. num. 8. in. 3. &. 4. conclu. ſic intellecta. l. 20. titul. 25. libr. 4. Recopilatio. & aliam differentiam tradit Iulius Clarius libr. 5. ſenten. §. fin. quæſt. 36. verſi. hæc autem. in fin.

23 Aduerte * autẽ, quòd quàmuis regulariter, qui collationem beneficij, & bonũ ius in eo habet, licet illud nõ poſsideat, clericus beneficiatus dici queat, ea ratione, quia qui actionẽ habet, rem ipſam pro qua cõpetit habere videtur, regu. qui actionem. de regul. iuris. libr. 6. l. rem in bonis. D. de acquiren. rerũ dom. & alijs, quæ tradit Gigans de penſio. quæſt. 94. num. 13. & fuſsiùs Couarruu. libr. 3. variar. reſolutio. cap. 16. tamen prædicta. l. 2. titul. 4. lib. 2. 1. Recopilat. expreſsè requirit, vt talis clericus actualiter habeat beneficium eccleſiaſticum, ea ratione, qui ante poſſeſsionem aptus non eſt, nec admittibilis ad altiores ordines ex S. Conc. Trid. ſeſsion. 21. in decreto de reformatione. c. 2. ibi. *Pacificè poſsidere*. atque ita ceſſat ratio ſuperius conſiderata, num. 21.

24 Sed * & antequam hinc diſcedam, duo reſoluenda ſunt: primũ, an quod de beneficio eccleſiaſtico dicitur in dicta. l. 2. Recopilat. in penſione locum habeat: & regulariter dicẽdum eſt, quod nõ, quia vt reſoluit Gigans vbi ſupra. quæſtio. 28. licet penſio appellari queat beneficium, non tamẽ eſt, nec dici poteſt eccleſiaſticũ, prout requirit dicta lex regia: penſio enim nihil ſpiritualitatis habet, ſed eſt quid profanum in mera temporalitate cõſiſtens, ac proinde laico conferri poteſt, vt per Doctores in cap. quamuis. de præbendis. libro. 6. Nota tamen, quod ſi penſio ſit titulata, vt quia clerico aſsignari conſueta in titulum beneficij, verè eſt & dicitur beneficium eccleſiaſticum, vt habetur per doctores in cap. conquærente. de cleri. non reſide. & idem ius erit de vtroque in dicta. l. 2. Recopi. & erit quoque idem, ſi ea penſio ſit reſeruata in fructibus beneficij reſignati ab ipſo penſionario: quia in fauorabilibus talis penſionarius, eccleſiaſticus beneficiatus dicitur, vt reſoluit Gigãs vbi

25 ſupra. quæſtio. 94. nu. 8. * Iuxta quod fortaſsis intelligi debet S. Conc. Tri. ſeſio. 21. cap. 2. dum clericos ſeculares obtinentes penſionem ad ſacros ordines non admittit: vt ſcilicet intelligatur, niſi vbi penſio beneficium eccleſiaſticum dici queat, & ſit ex ſupra reſolutis.

26 Secundũ eſt: * an ſi clericus primę tonſuræ habeat aliquam Capellaniã, gaudere debeat immunitate dict. l. 2. Recopil. quaſi eccleſiaſticum beneficium obtinere videatur, de qua re videndus eſt Guido Papæ in quæſtio. 187. & Ioann. Lupus in Rubr. de don. inter vir. §. 16. numero. 14. Decius in conſi. 121. & doctor de Azeuedo in gloſſ. prædictæ. l. 2. vbi & de præſti-

monio loquitur in gloſſ. l.1.illius tituli.

Sed & prætereà animaduertẽdum
27 eſt,*quod cum laici nomine clericorum, conductioniſque iure eccleſiaſticas decimas & obligationes poſſint percipere,ex. l. 9. titul. 17. par.1. & quæ tradit Couarruu. libr. 1. var. reſolut. capit. 17. numer. 5. non ideo clericorum immunitate gaudere debent, vt ex eorum fructuum venditione & permutatione decimam regalem non ſoluant, quin abſque dubio ad illam obligantur, eo quod ius iſtud immunitatis,de quo in dict.l.6. Recopilat. perſonis ipſis clericorum non rebus conceditur: & ſic mutata perſona ac dominio, & rei quoque qualitas ratione perſonæ competens mutari debet.l.Paulus per procuratorem.& ibi Bart. nummer. 3.D.de acqui. hære.&. l.cum patronus.& quæ ibi notantur. de leg.2.& faciunt tradita per Did. Peret.in dict.l.1.col.90. titul.3. libr.1. Ordin.& quæ diximus ſupra hoc eod.cap.numero.15.ſicque in ſpecie tenet Montal. in. l. 3.tit.14. part.1. quem refert & ſequitur Caſtellus in.l.70.Tauri.verbo.*Y el alcauala.* 1.additione. in fine. & in.l.13.verbo. *Veintey quatro horas*,verſic.ex quo infertur. vbi laté agit & tradit Sylueſter in ſumma. verbo excommunicatio.9.nu.48. atqui eo iure vtimur,vt ait Parlador.lib.re. quot.c.3.§.1.n.17.

28 De illis vero laicis, * qui decimas Eccleſiaſticas habent iure proprio, iuxta quantitatem. l.1.titul.21.libr.9. Recopilatio. valde dubitatum eſt, an decimam pretij debeant ex eorum fructuum venditione, quos illo iure percipiunt. In qua quæſtione non il-
29 lud diſputo, * an iſti laici in foro cóſcientiæ, iure retineant iſtas decimas, quas tertias appellamus, à manu Regis: Rex enim ipſe quin iuſtè habeat, nemo eſt, qui dubitet ex ratione tradita per Pet. Rebuffum in tracta. de decimis. quæſtio. 13,numer. 110.&.l. 23. vbi Montaluus titul.20.part.1.ſed in his,qui à Rege habent, ſolum aduerto, quod Montaluus in repertorio legum Ordina.litera. R.poſt verbum. Item promiſit Rex Henricus IIII.in additione magna,quę incipit. Item Rex Ioannes II. ad finem.verſi. an autem tertia decimarum. rem iſtã laté agit, & aperte reſoluit,quod illicitè poſſideant laici iura iſta à manu Regis, & quod ita poſſidentes & recipientes ſacrilegij crimen incurrũt, ex capit.dudum. de decimis. Tamen ſuppoſito, quod iſti laici bono iure habent has tertias decimarum,ſaltem propter conſuetudinem, quæ ſuſtinenda eſt,vt putat Gregor. Lupus in l.22. gloſſ.1. titul.20.par.1.licet cogitandum relinquat Palatius Rube.in repet. Rubr. de donat.inter virum.§. 37. verſic. prætereà iſta donatio. numer.13.vbi additio aliqua allegat pro reſolutione noſtræ quæſtionis ſcien-
30 dum eſt:* Quod aliud eſt ius decimandi, aliud bona ipſa decimalia perceptionis, & fructus:etenim illud eſt ſpirituale, vt tradit Abbas in cap.ad hæc.numer.3.&.4.de decimis.& cap. 2. numero. 2. de iura. calumniæ. nec iſtud vendi,aut in alium trãsferri poteſt ſine ipſius Regis licentia, ſi credimus Palatio Rubeo, vbi ſupra,dict. numero.13. ipſa autem bona decimalia & fructus, quos eo iure laici, aut clerici percipiunt, profana ſunt, & de eis cognoſcit iudex Eccleſiaſticus dum ſunt apud Eccleſiaſticam perſonam: quod ſi apud laicum quocunque iure ſint,ſecularis iudex eſt adeũdus, ex traditis per Caſtellum in. l.6. Tauri. verbo. *De qualquier calidad.* & in dicta. l. 3. Tauri. verbo. *Veintey quatro horas.* verſic. ex quo infertur. vbi plenè fundat, & agit de hac re. Vnde abſque dubio intelligo, quod

cum

cum res ipſæ, quæ venduntur, profanæ ſint in noſtra quæſtione, nulla quidem lege ſpecialiter priuilegiatæ, & ipſe venditor laicus quoque ſit nullo iure exemptus, decimam pretij debebit, ſicut ſi quamcunque aliam rem vendidiſſet, inſtar coloni, aut conductoris, de quo ſupra nu. 23. nam licet, ſi Eccleſiaſticus vendat eos fructus, immunis venditio eſt: is qui emit ab Eccleſiaſtico, & alij vendit, bene debet gabellam ex notatis ſupra nume. 15. & facit quoque, quia & alij ſunt fructus alicuius rei, & alius eſt vſusfructus eiuſdem rei. l. vaccæ emptor. D. de euictio. ita vt aperte conſtet, quod quamuis ius iſtud Tertiarum aliquid ſpiritualitatis habeat, fructus ipſi profani ſunt.

31 * Præſertim, quia ſi exactius res ipſa perpendatur, nec ipſe Rex, nec illi qui ab eo cauſam habent, ius aliquod ſpirituale habent Tertias iſtas obtinẽdo, ſed ius quoddam ſæculare in mera temporalitate percipiendi partem fructuum decimalium conſiſtens: ac proinde ratione cuiuſpiam ſpiritualitatis nemo eorum qui has Tertias poſsideant, excuſari poteſt, quominùs ex venditione, aut permutatione eorum fructuũ decimam ſoluat.

32 * Immò & ſi ius ipſum, quod habent, alicui vendiderint ex licentia principis, ſecundùm quæ ſupra diximus, valida venditio erit: quia non quid ſacrum, ſed ſeculare & profanum quoddam ius venditur: & decimà pretij debebitur, iuxta ea quæ de iurium incorporalium venditione, ſuprà reſoluimus capit. 9. prout apertè colligitur ex ijs, quæ tradit Fr. Do. à Soto. libr. 9. de iuſti. & iure. quæſtion. 7. artic. 1. column. penulti. quem refert & ſequitur Ioa. Garſia de expenſis & meliorat. cap. 9. nu. 97.

33 * Cuius viri doctiſsimi dictum valdè nota, quia inde intelliges iſtos laicos bona conſcientia iura iſta poſsidere, etiam iure ipſo inſpecto præter toleratam conſuetudinem: quicquid contrarium dixerit Montaluus, vbi ſuprá: & quicquid Gregor. Lupus toleratæ cõſuetudini attribuerit prout voluit quoque. D. Franciſcus Sarmientus nemine horum relato, in tracta. de redditibus Eccleſiaſti. 4. par te. capit. 2. numer. 4. iunctis traditis per eundem in. 2. part. capit. octauo. numero. 19. vbi etiam notabiliter dicit, iſtos laicos tertias poſsidentes teneri ea, quæ ſuperſunt, in pios vſus conuertere.

34 Veruùm his ita conſtitutis, * magna eſt, & vt multis videtur, penè inexplicabilis difficultas: cur ſcilicet Tertiarum domini tanquam Eccleſiaſtici in hac parte, ex earum fructibus ſubſidium pendant, prout quotidie videmus, iuxta Bullã à Paulo III. Pontifice Maximo, Carolo V. Imperatori Regiq; noſtro felicíſsimo cõceſſam pro expugnatione Goletæ & nouæ Carthaginis, quæ vulgò *Tunez* appellatur, anno Domini. 1535. vt refert Pontificalis hiſtoria, libro ſexto. capit. 27. §. 1. quæque poſtea per ſucceſſores Pontifices ſantiſsimè iuiuſtiſsimiſque de cauſis eſt prorogata, vſque in hodiernum diem: ſi verum eſt, quod vt verè laici ex eorundem fructuum venditione & permutatione decimam ſunt ſoluturi ex ſupra reſolutis:

35 * Cuius quidem varietatis, licet ipſi domini malè audiát, planiſsima ſane eſt, & veriſsima reſolutio: ſi animaduertas, quod charitatiuum ſubſidium eſt onus iniunctum non quidem eccleſiaſticis perſonis, ſed reddititibus potius & prouẽtibus totius eccleſiæ in his regnis: & adeò generaliter impoſitum, vt quoſcunque redditus & fructus, qui verè Eccleſiaſtici ſint, iuxta mentẽ &

verba Bullæ proculdubiò compræ-
hendat, nullo facto perſonarum diſ-
crimine, ad quas fructus illi pertineāt
ſine laicæ, ſiue eccleſiaſticæ perſonæ
ſint, prout generaliter in huiuſmodi
charitatiuo ſubſidio Regibus con-
ceſſo reſoluit Decius. conſi. 156. vol.
1. & de alio, quod ab Epiſcopis impo-
ni ſolet, tradit Gignās de penſio quę-
ſtion. 38. Vnde, cum illum quoque
indubitabile ſit, prædictos Tertiarú
fructus, cum ex decimalibus detrahā-
tur iuxta. l. 1. titul. 21 libr. 9 Recopil.
primordialiter & in ſua origine eccle-
ſiaſticos, Eccleſiæque debitos & ſo-
lutos eſſe: ſemelque ideó Pontifica-
le ſubſidij tributum Regi noſtro có-
ceſſum eos tangat & afficiat: impoſi-
ſibile eſt, vt ſine eo onere, quo in ori-
gine ſua affecti ſunt, ad laicas perſo-
nas tranſeant, & ipſi laici ad ſubſidiú
illud ratione prædictorum fructuum
non teneantur: quia regulare & per-
petuum eſt, vt vnaquæq; res tranſeat
cum ſua cauſa more ſeruitutis, iuxta
notata in. l. neq; ſtipendium. D. de im
pen. in rebus dota. factis & in alijs ſi-
milibus quæſtionibus tradit Decius
vbi ſupra. qué refert & ſequitur Caſ-
ſanæus in conſuet. Burgun. Rubr. 4.
§. 6. in text. ibi. & ſupportet lamoitie.
36 nu. 7.* Ac licet à principio per Pon-
tificem Maximum Benedictum XII.
& alios Pontifices, abſque vlla tribu-
ti detractione, huiuſmodi Tertiarum
ius liberum conceſſum fuerit Regi
Alfonſo vndecimo, & eius ſucceſſo-
ribus, anno Domini. 1340. pro expug-
nandis Chriſtianæ religionis inimi-
cis, vt conſtat ab hiſtoria, iuxta quan
titatem dictæ. l. 1. tit. 21. libr. 9. Recop.
Item & Regú priuilegio, eodem mo-
do ad hos equites & perſonas laicas
iure poſteà translata ſit ea perceptio
37 ex ſupra reſolutis: * dubitare non li-
cet, quin Paulus Pontifex recté po-
tuerit, & cæteri quoque Pontifices
poſsint Tertiarum illud ius impoſi-
to ſubſidij tributo diminuere, quic-
quid in Epiſcopo aliud reſoluat Ioan.
Garſia in dicto tract. de expen. & me-
liora. cap. 9. nu. 99. de quo vide Boe-
rium deciſi. 133. cum tribus ſequenti-
bus. At venditionis & permutatio-
nis decima, de qua agimus, non ra-
tione rei, nec perſonæ reſpectu im-
ponitur, ſed ratione contractus, dum
modò res, nec perſona priuilegiatæ
reperiantur, vt dicam infra nu. 81. at-
qui nullibi venditionem fructuum,
qui fuerút eccleſiaſtici, à domino lai-
co factam, immunem eſſe conſtat, vt
patet ex ijs, quæ ſuprà diximus. nu. 15.
& nu. 27. nec domini quoque Tertia-
rum excepti ſunt lege aliqua, cum ec
cleſiaſticorum appellatione venire
nullo iure queant, vt ad eos extenda-
tur priuilegium dictæ. l. 6. tit. 18. libr.
9. Recop. vt ſatis cóſtat ex prædictis:
quicquid non ignorem, aliter iudica-
tum eſſe, nec bene mea ſentétia, ſi fas
eſt dicere.
38 Inſuper * in hac materia vtilis quę-
ſtio eſt, quam de facto propoſitam
vidi: ecce moritur clericus relictis
bonis, ſiue ex proprio patrimonio, ſi-
ue intuitu Eccleſiæ adquiſitis: nam &
hæc quoque bona ex Hiſpaniæ con-
ſuetudine ad legitimos clericorum
hæredes pertineant tam ab inteſtato,
quàm ex teſtamento. l. 13. tit. 8. libr. 5.
Recopil. & reſoluút Molina libr. 2.
de primoge. Hiſpano. cap. 20. ex nu.
54. Auendanius reſponſio. 19. & Gre-
gor. Lupus in. l. 53. titul. 6. par. 1. quic-
quid in Epiſcopis aliud obſeruetur,
qui tantum in vita de rebus epiſco-
patus ratione adquiſitis poſſunt diſ-
ponere, vt tradit D. Franciſ. Sarmien-
tus de reditibus Eccleſ. 4. par. cap. 1.
39 numero. 8. * Igitur, vt dixi, moritur
clericus relictis bonis, quæ pertine-
re debent ad laicum hæredem legiti-
mum, aut teſtamétarium, ſed interim
hęre-

hæreditate iacente, dum hæres deli-
berat, venditæ ſunt res aliquæ, fortè
fructus perituri per bonorum admi-
niſtratorem, vel per teſtamentarios,
vt creditoribus ſatisfacerent: aditur
poſteà hæreditas per legitimum, vel
teſtamentarium hæredem: quæritur
(nec quidem immeritò) an decima
debeatur ex ea véditione? & quidem
ſi repudiata hæreditas foret ab hære-
de, ſic vt inſtantibus creditoribus &
proceſſu facto circa anterioritatem,
per defenſorem bonorum creatum à
iudice, ſiue ſecularis, ſiue eccleſiaſti-
cus iudex ille ſit, vterq; enim eſſe po-
teſt, vt infra explicabo iſto capite. n.
44. rerũ venditiones fuerint celebra-
tæ aperti iuris videtur, ꝙ gabella non
debeatur, quaſi ea bona, vt clerici de-
functi & eius nomine veneãt, ex tex.
in princi. Inſtit. qui & ex quibus cau.
manu. & in. §. 1. Inſtit. de hæred. qua-
lit. præcipue tempore Digeſtorum,
iuxta tradita in tit. Inſtit. de ſucceſ.
ſubla. vbi Theophilus explicat. ſi ve-
ro, adhuc hæreditas iacens eſt, cum &
ipſa defuncti, non hæredis futuri per-
ſonã repræſentet. l. in eo quod ſeruo
in fin. l. hæreditas. D. de acqui. rerum
do. & notatur in. §. ſeruus. etiam alie
nus. Inſtit. de hæred. Inſtit. & l. ſi ex re.
§. fi. D. de ſtipul. ſeruo. videtur etiam.
quod ex ea venditione hæreditatis
iacentis nomine facta, decima pretij
non debeatur, ſicut ſi ab ipſo clerico
facta fuiſſet, iuxta dictam. l. 6. titul. 18.
40 lib. 9. Reco.* Sed quamuis vide quen-
dam literatum hoc colore defenden-
tem ſe à gabellæ ſolutione ex ijs re-
bus, quæ iacente hæreditate clerici
cuiuſdã patrui ſui venditæ fuerant,
cuiuſq; ipſe poſtea deliberans hæres
fuit, ac proinde ab eo decima peteba-
tur: abſq; dubio dicendú puto, ſic vt
longa reſolutione nó indigeat iſthæc
diſputatio, decimã vtroque caſu eſſe
ſoluendam: ſiue inquam repudiata, ſi-
ue adita hæreditas fuit poſtea, & prio-
ris quidem caſus reſponſio ea plana
ratione nititur, quia veré ab ipſis cre-
ditoribus, & ſibi ipſis res illæ & bona
hæreditaria venduntur, vt ad ſenſum
patet, cùm ea bona iudicialiter ven-
denda, pro ſuis debitis recipiant. Se-
cundi autem caſus eadem pene ratio
eſt, quia ſcilicet non per clericum, aut
eius nomine, ſed nomine hæreditatis,
vt dixi venditio celebratur: atqui de-
functi clerici & cuiuſuis alterius re-
præſentatio; quæ per hæreditatem
fieri intelligitur, ficta eſt & imagina-
ria, per quam iura perſonalia non cõ-
ſeruãtur, quæ enim perſonam requi-
runt, ab ipſa hæreditate expediri ne-
queunt. l. hæreditas in multis. & quæ
ibi notantur. D. de adqui. rerum do-
mi. At iſtud priuilegium, de quo in. d.
l. 6. perſonæ ipſius clerici adhæret,
propter ſacri ordinis immunitatem,
vt ſtatim explicabo. num. 46. ergo ad
hæreditatem non tranſit regu. priui-
legium. 7. de reg. iuris. libr. 6. quia quę
perſonalia ſunt, cum perſona ipſa ex-
tinguuntur. §. fina. Inſtit. de vſufru-
ctu.

Aliàs enim & ad hæredem adeun-
tem id priuilegium tranſire dicere-
mus, qui ſine dubio defunctú repræ-
ſentat, á tempore mortis. l. hæres quã
doque. D. de adquir. hæred. & tamen
contrarium eſt dicendú ex. l. priuile-
gia. & l. in omnibus cauſis. la ſegun-
da. D. de regu. iuris. & quæ ibi notan-
tur. & l. 1. C. de priuileg. dotis. ete-
nim ſi poſt illius hæredis laici aditio-
nem venditio illa bonorũ clerici de-
functi facta foret, dubiũ non eſt, quin
regalis decima deberetur, eo quòd iã
tunc hæreditas illa clerici & eius bo-
na, proprium hæredis laici patrimo-
nium factum eſt per ipſius aditionem,
ideoque eius perſona duntaxàt inſ-
picienda eſt, non clerici defuncti, ex.
l. 1. §. præterea. cum gloſſ. 1. verb. mi-

debita ſoluantur, ac ſimilia, prout eſt
quotidiana praxis: quamuis ſecus eſt
vbi iam hæres laicus adierit: quia tũc
bona illa, vt prædiximus, proprium
hæredis laici patrimonium reputan-
tur, & ſunt. l. 1. §. præterea. cum gloſſ.
1. verbo. miſta. D. de ſeparatio. & ideo
ſecularis iudex eo caſu eſt adeundus,
vt per eum inuentarium, ac reliqua
omnia fiant, iuxta reſolutionem Gui
donis Papæ. quæſt. 261. per quam ac-
cipienda ſunt verba. D. Franciſ. Sar-
mien. de redditibus eccleſiaſt. 4. part.
cap. 1. numer. 8. ibi. & ſuper hoc red-
ditur ius tam apud ſeculares, quam
eccleſiaſticos iudices: & bene intelli-
gitur prædicta praxis. Nam reſpon-
deo, quod illud priuilegium fori da-
tum eſt tam bonis, quam perſonę cle-
rici, vt reſoluit Couarruu. in pract.
quæſt. cap. 31. num. 3. atque ita quam-
uis ipſe clericus moriatur, dum tamẽ
res & bona illius ſua eſſe intelligun-
tur, nẽpe ipſiuſmet clerici, vt quia nul
lus hæreditatem adierit, bona ipſa
ſuum priuilegium retinent, & eccle-
ſiaſtico foro non exunt, nec ſecularẽ
ſortiuntur: quia licet ratione perſonę
clerici datũ illud priuilegium ſit, vt
tradit Felinus ex alijs in. c. Eccleſia
ſanctæ Mariæ. num. 8. de conſtitutio.
re vera bonis ipſis datum eſt: & ſic dũ
durat qualitas illa, ſcilicet quod cle-
rici eſſe intelligantur, eorum priuile
gium non ceſſat, prout ceſſaret qui-
dem, ſi illa qualitas defeciſſet per mor
tem clerici, per ea quæ de filijs & mi-
niſtris eius tradit gloſſa in. l. 2. verb.
filij. vbi Salycetus. num. 3. &. 4. rectè
probat. C. de epiſcop. & cleri. & ceſ-
ſare diximus hærede laico adeunte,
quia iam tunc laici patrimonium, nõ
clerici bona intelliguntur, ac ideò
forum ſecularem ſortiri incipiuntur.
45 At * in exactione regalis decimæ, nul-
lam immunitatem, habent bona cle-
ricorum, quæ ſcilicet eis bonis ſpe-
cialiter data ſit: quia cum nõ ratione
rei venditæ illa debeatur, vt dicemus
infra hoc eodem capite. numero. 97.
& ſæpiùs ſupra diximus, nulla ratio
fuit, propter quam clericorum re-
bus & bonis immunitas aliqua ab
hoc munere concederetur, prout in
ijs, quæ ratione rerum imponuntur,
conceſſa eſt in dicta. l. ſecunda. C. de
Epiſcop. & cleric. ſed quia ea decima
debetur ratione contractus celebra-
ti, vt diximus in dicto numer. 97. ef-
fectum eſt, vt ne clerici ratione ali-
qua eo exactionis modo grauaren-
tur, ab iſtius decimæ ſolutione iure
ſint exempti in dicta. l. 6. tit. 18. libr.
9. Recopil. vbi nulla bonorum ideó,
ſed eccleſiaſticarum duntaxat perſo-
narum mentio fit, quicquid legi ter-
tiæ quaterni gabellarum illud inad-
uertenter imponat Gomez Arias in
l. 65. Tauri. num. 6. & quod iſtius mo-
di priuilegium perſonis ipſis clerico-
rum duntaxat, non etiam rebus eorũ
venditis, aut permutatis datum ſit,
46 ex eo claré conſtat, * quia ſi clericus
non rem ſuam propriam, ſed alienam
ſuo nomine vendat ſine fraude, verè
exiſtimans ſuam eſſe, & ad ſe pertine-
re, gabellam non debebit, ſcilicet pro
pter ſuũ perſonale priuilegium, quo
contractus & venditio eius immunis
eſt: quicquid generaliter verum ſit,
etiam rei alienæ venditorem ad de-
cimã obligari ex reſolutis ſup. capit.
14. nu. 21. & é contrario, ſi laicus vẽ-
dat rem clerici tamquam ſuam pro-
priam & ſuo nomine, dubitare non
licet quin decimã debeat: quia ex re
clerici, quæ nullum in hoc priuile-
giũ habet, immunitatẽ aliquam mu-
tuari non poterit ex traditis ſuprà. c.
15. nu. 9. in fin. ſicut mutuaretur qui-
dem, ſi res eſſet priuilegiata, vt panis
coctus, libri, & arma, & alia de qui-
bus infra cap. 20. ſi igitur hoc clerici
priuilegium de non ſoluẽda gabella,

non reale bonorum ſuorum, ſed perſonale dũtaxàt eſt, vt expreſſè ait Paulus Caſtren. in. l. licitatio. §. fiſcus. D. de publica. euidenter conſequitur, ꝙ extincta perſona durare non poteſt, & quod veriſsima manet præhabita
47 noſtra reſolutio, quam ſic teneo.* Nã licet tradi ſoleat, quod bona clericorum eodem priuilegio gaudent, quo ipſi clerici, id verum eſt, cum principaliter perſona ipſa inſpicitur ad exactionem tributi, tunc enim ne perſona lędatur, & bona ipſa priuilegia eſſe intelliguntur: ſecus autem cum bona ipſa principaliter conſiderantur, vt eſt noſter caſus, in quo nulla eſt perſona clerici, vt pote iam defuncti, ſed de ipſis bonis dũtaxat tractatur: tũc enim priuilegium perſonæ ad bona non extenditur, vt eleganter tradit Decius in dicto cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ. num. 18. de conſtitutio. & agit Couarruu. libr. 1. varia. reſolu. cap. 4. num. 3.

48 Illud* verò maximè animaduertendum eſt, quod de bonis venditis ex iacente clerici hęreditate diximus ſup. n. 40. dicendum nõ eſſe in ſpolio Epiſcopi decedẽtis: etenim ſi per iudicẽ ſecularẽ, aut aliũ quemcunq; bona illius Epiſcopi apud ſequeſtrẽ deponãtur, iuxta quotidianam praxim, & eueniat ex iuſta cauſa, quod ſequeſter ille autoritate iudicis, aut alio modo aliqua bona vendat, ne pereant, putà triticum, hordeum, aut vinum, aliavè bona, quę ſeruando ſeruari nequeunt, regalis decima ex iſtius modi venditionibus non debebitur, qua licet perſonale Epiſcopi priuilegium, quod cum perſona ipſa extinctũ eſt, bonis iſtis non proſit, per ea quæ in clerico decedente ſuprà reſoluimus, adhuc exemptionem habent illæ vẽditiones ex priuilegio Eccleſiæ, ſeu Cameræ apoſtolicæ, cuius bona ipſa fiunt per Epiſcopi obitum.

49 Vnde conſequitur,* quod ſi Epiſcopus ille deceſſerit relictis bonis patrimonialibus, aut aliunde quàm ex epiſcopatu adquiſitis, de quibus vt quilibet alius clericus teſtari poteſt, & laicum hæredem inſtituere, iuxta textũ in cap. ſint manifeſtæ. 12. quæſtio. 1. & quæ reſoluit Couarr. in cap. 1. num. 3. de teſtam. & l. 6. in fin. tit. 2. libr. 1. Recopil. Epiſcopus enim non ratione ſuæ perſonæ, ſed ratione bonorũ epiſcopatus teſtari prohibetur, vt tradit Sarmien. de reddi. eccleſiaſt. 3. par. cap. 3. num. 4. idem de eius bonis iacente ſcilicet hæreditate diſtractis dicendũ erit, quod de clerici alterius cuiuſuis bonis ſupra diximus, vt ſcilicet gabella debeatur. Quinimmò ſi de bonis ratione epiſcopatus adquiſitis teſtatus fuerit ex pontificis licẽtia & priuilegio, quod obtineri poteſt ex reſolutis per Couar. in cap. cũ in officijs. num. 7. de teſta. & laicum hæredem inſtituerit, tunc quidem, ſiue iacente adhuc hęreditate, ſiue poſt illius hæredis laici aditionem bona Epiſcopi væneant pro ſoluendis, ſcilicet debitis, aut legatis, ſiue quidem per teſtamentarios & executores ab eo relictos, ſiue per hæredem inſtitutum, aut iudicem exequentem illud fiat, proculdubiò dicendum eſt regalem decimam eſſe ſoluendam: quia ſi iacet hæreditas, ex nulla parte iuuari poteſt ea venditio, quò magis immunis ſit à gabellæ ſolutione, ex reſolutis ſupra in clerico. num. 40. ſi verò iam hęres laicus adierit, bona eius eſſe cenſentur per aditionem ex dicta. l. 1. §. prætereà. D. de ſeparatio. & quæ diximus ſupra dicto. num. 40. in fin. verſic. aliàs enim. quod ita in his diebus contigit de facto in obitu doctiſſimi viri Iacobi Simancas Zamorenſis Epiſcopi, & conſultus pro gabellario, ita reſpondi.

Quæ ſanè reſolutio intelligenda & practi-

practicanda eſt, quamuis hæres ille laicus clerici, aut Epiſcopi nó in vniuerſum eſſet inſtitutus, ſed in reſiduo bonorum, ſcilicet poſt debita & legata ſoluta, quæ ſolui cauiſſet teſtator, prout eſt quotidianus teſtamentorũ, & tabellionum ſtylus: etenim adhuc omnium rerum dominus ſit ille hæres: quotque in hæreditate reperiantur, & actiones actiuæ & paſsiuæ in eum tranſeunt per aditionem hæreditatis, & legatis ac debitis obſtringitur, non minus quàm ſi vniuerſaliter eſſet hæres inſtitutus, iuxta. l. cum hęredes. D. de adqui. poſſeſ. Nec obſtat limitatio illa, in reſiduo bonorum, quæ verba verè limitant, vt tradit Bart. in. l. ſi quis ſeruum. §. fin. de lega. 2. in finalibus verbis. quia cũ in hoc caſu, quo de agimus, nullus alius hæres vniuerſalis eſſet, qui eo modo tãquam in re particulari inſtitueretur, ſublata mentione rei particularis, ſeu portionis bonorum, tanquam quodã impoſsibili, hæres in vniuerſum manere debet, ex regu. l. 1. §. ſi ex fundo. D. de hæred. inſtit. & l. 14. tit. 3. par. 6. quæ hodie quoque iure Regio Ordinamenti procedit, quamuis ſcilicet eo iure ad validitatem teſtamenti neceſſaria non ſit hæredis inſtitutio, prout de iure communi erat, quod in ſpecie adnotarunt Antonius Meneſſius in. l. eam quam. num. 93. C. de fideicom. & Petrus Peralta in Rub. D. de hæred. inſtitu. num. 27. ſed & procedit etiam prædicta reſolutio, quamuis ex iuſſu Epiſcopi, vel clerici teſtatoris bona illa venderentur per hæredem laicũ, aut teſtamentarios, quia adhuc iſtius domini vendentis, non Epiſcopi, aut clerici iubentis perſona inſpicienda eſt, ex reſolutis ſupra capite. 16. nu. 28.

Vlteriùs in hac materia optima illa 50 dubitatio eſt, * an ſi aliquis ingrediatur monaſterium, & tempore nouitiatus aliqua eius bona vendantur, ſuo nomine, regalis decima debeatur: atqui cum ſemel de facto hæc quæſtio contigiſſet, prout quotidie poteſt cõtingere, tranſactione partium deciſa fuit. Exiſtimo autem ſine dubio, quod ſi definitiua ſententia iudicis expectaretur, pro gabellario fuiſſet iudicandum: quia nouitius nó eſt religioſus, cum ad ſeculum poſsit redire vbi voluerit, iuxta notata per Gregor. Lup. in. l. 7. verbo *ſi quando*. tit. 7. par. 1. & quæ tradit Tiraq. de retra. lig. §. 1. gloſ. 8. ex numer. 21. Quod eſt magni mométi aduertiſſe pro fratribus Societatis Ieſu: etenim iſti nó, vt cæteri religioſi poſt annum probationis, iuxta tex. in cap. ad Apoſtolicam de regulari. & S. Conci. Trid. ſeſſ. 25. eo tit. cap. 15. ſed multos poſt annos in religione illa ſanctiſsima profitentur, vt refert idem S. Concil. vbi ſupra cap. 16. atque ideo fiet, quod ſi procurator monaſterij vendiderit aliqua bona cuiuſuis iuuenis eam religionem ingreſſus, qui nec profeſſus fuerit, nec ſacros ordines ſuſceperit, regiæ decimæ locum faciat.

51 Verumtamen, * quamuis ſic generaliter dixerimus, clericos exemptos eſſe à decimæ ſolutione iuxta. dict. l. 6. tit. 18. libr. 9. Recop. illud ex lege ſequenti limitandum & intelligendũ eſt, niſi ex negociatione vẽdiderint, aut permutauerint: quia ſic vendentes, aut permutãtes ad gabellam obligantur, & omnibus pœnis, ac legibus gabellarum ſubijciuntur, ac ſi verè laici eſſent: quod erat diſpoſitum in. l. 3. in quat. gab. & eſt aliàs veriſsimum & iuſtiſsimum iure communi, vt cõſtat ex reſolutis per Felin. in cap. Eccleſia. S. Mariæ. num. 105. & Deci. nu. 57. de conſtit. & Bertachi. de gabel. 7. parte princ. num. 8. & alios, quos refert. Ioa. Matientius in. l. 11. gloſ. 1. nu. 3. tit. 10. libr. 5. Recop. Cuius deciſio-

nis ea eſt potiſsima ratio, quia nego-
ciatio clericis eſt prohibita, & dum
huic ſe implicant ,eorum facultates
à laicorum ſtatuis, legibus, & con-
ſuetudinibus Eccleſia non defendit,
vt tradit tex.in cap.fi.de vita & hon.
cleri.atque ideo in eis locum habere
debet legis gabellariæ diſpoſitio, cú
eo caſu iuri Canonico cõtraria non
ſit , iuxta text.& notata in capit.1.de
noui operis nunt. & cap. 2. de deſpo.
impub. & cap. 1. de re iudi. vbi habe-
tur, quod generaliter leges ciuiles ad
forum etiam eccleſiaſticum extendú
tur , quatenus iuri Canonum con-
trariæ non ſunt,non quidem ex vi &
poteſtate ipſarum legum,ſed ex con-
firmatione ipſa canonica, & hoc eſt,
quod tradit text. ſic intelligendus in
l.5.ibi. *de la Igleſia* tit.1.libr.2.Recop.
ex elegãter reſolutis per Fortu. Gar-
ſiam de vltimo fine iuris ciuil. illati.
13.&.14. per totas: vt verè intelligas
prædictam.l.7. Recop.& prædictam
.l.3.in quat.gab.non tam per ſe diſpo-
nere , vt clerici negociatores gabel-
lam debeant(id enim nullatenus poſ-
ſent efficere ex defectu imperij) quã
iubere obſeruare id, quod aliás iure
Canonum eſt ſtatutum per text .in. d.
cap. fin.cum traditis per Menchaca.
de ſucceſ.creat.1.par.lib.1.§.10.num.
648. verſi. vnde infertur intellectus.
in impreſsione Salmãticen. & in lib.
3.§.26 nu. 64.verſic. ad hæc infertur.
& num.78.verſi.vnde quod clericis.
in Venetiana.& Mexia in prag.panis.
concl.5.nu.21.&.23.

Quæ ſanè limitatio vſque adeò ge-
neralis eſt, vt nedum in clerico ven-
dẽte , aut permutante,ſed & in emẽte
quoque negociationis cauſa , acci-
pienda & practicanda ſit : atque ideo
omnes leges loquẽtes de emptoribus
circa iſtius iuris exactionem,indiſtin
ctè in quolibet clerico ex cauſa ne-
gociationis emente procedunt, ac ſi
ille verè laicus foret ex text.in.d.cap.
fin.de vita & hone. vt expreſsè iuſta-
que deciditur in dict.l.3.quat.gab.ibi.
*Pero ſi qualquier de los ſobredichos com-
prare*, & rectè adnotauit Didacus Pe-
retius in.l.13. verbo. *Pague el alcavala*,
ibi. vel ſi clericus ſit negociator. tit.
3.libr.1. Ordina.quod eſt menti tenẽ-
dum pro extenſione. l.31.&.l.32.titul.
19.lib.9.Reco. vt nedũ procedant in
emptoribus laicis,ſed in clericis quo
que locum habeant,cum ex negocia-
tionis cauſa emerint.

At verò vt limitationem iſtam ad
ea, quæ ſuprà diximus,vtiliter expli-
52 cemus,notandum eſt:* quod tũc cle-
ricus negociari dicitur, quando rem
emit , in ſua integra forma venditu-
rus lucrifaciendi cauſa, vt tradit Ab-
bas conſi. 6. ſecus autem ſi rem emit,
ita vt ſit ei materia aliquid operandi,
& ſua opera vel induſtria mutatam
vendiderit , aut permutauerit : quia
tunc negociari non dicitur,nec deci-
mam debet,aut aliud quodcunq; tri-
butum, per tex.expreſſum in cap.eij-
ciens. 88. diſtinct.& quæ notat Petr.
Dueñas regul.110. nu. 11. Auend. reſ-
pon.33.num.4. verſi.ſeptima conclu-
ſio.& Dida.Peret.in.l.1.gloſ.1.verſic.
eſt & aliud. col.93. tit.3.lib.1.Ordina.
& eſt ratio differentiæ , quia finis il-
lius primi actus, ſcilicet cũ quis emit
in eadem forma vendituris , nullus
vſus aut virtus eſt, ſed ſolus quæſtus:
& is quidem non ſecundùm naturam
rei, ſed ſola arte excogitatus ad au-
gendas opes cum aliorum incommo-
do, propter quod eam negociationẽ
in quocunque honeſto homine vitu-
perat Ariſt. libr. 1. Politi. cap.6.&.7.
vt tradit Caro. Molinæus de vſuris.
quæſt.69.num.445.& Do.Sot.lib.6.
de iuſt.& iur. quæſt.2.arti.2.in princ.
atque ideò meritò clericis interdici-
tur in dict. cap. fin. de vit. & hon. &
in diſtinct. 88. per totam. At verò cũ
quis

quis emit, vt ſi ei operandi materia,
atque ita rem mutatam vendit non
contra naturam & ſola arte quæſtum
quærit, ſed ex ſudore & labore ſuo,
prout in primo homine mandatum
eſt: & in Pſalm. Labores manuum
tuarum, quia manducabis: atque ideo
iſte actus non propriè negociatio di-
citur, aut eſt, ſed potiùs artificum, vt
inter Mechanicas artes connumere-
tur ex Alciato in. l. mercis. 207. D. de
verb. ſigni. & tradit Doct. Soto in lo-
co præallegato.
53 * Sed adhuc in hac materia * quoti-
die in praxi dubitatur, & quilibet pra-
cticus paſsim requiret, qualiter apud
nos iſthæc clericorũ negociatio ac-
cipi debeat, quo magis à decimæ ſo-
lutione immunes non ſint: videmus
etenim, quod ſi clericus emit vuas,
vt vinum faciat & vendat: item & la-
nas, vt pannos venditurus efficiat, de-
cimæ exactione vendendo vexatur,
cùm tamen non rem ipſam, vt eme-
rit, in ſua integra forma, ſed mutatam
vendiderit; vt conſtat ex. l. lana. 88.
de leg. 3. & l. 4. tit. 9. par. 6. quod qui-
dem negociatio eſſe non videtur ex
prædictis, nec per conſequens cleri-
54 cis prohibitũ: At qui * conſtat, quod
eatenus in perſona & bonis clerico-
rum gabella permiſſa eſt, quatenùs eis
contractus ille, per quem gabella, aut
aliud tributum penditur, eſt illicitus,
vt probat apertè tex. in dict. cap. fin.
ibi. *dum ſe his implicant*, de vita & ho-
neſt. cleric. cum gloſſ. ibi. quæ ſic ex-
plicat. mercatura enim honeſtati cõſ-
cia, in clerico grauanda non eſt. l. 2.
C. de epiſc. & cler. vbi bene explicat
Salyc.
Atqui in hac difficultate illud ve-
rè & reſolutiuè tenendum eſt: totiens
55 * videri clericum non negociatorem
mercatoremvé quotiens ſic emerit,
vt ſic ei materia per propriam ſuam
perſonam aliquid operandi, atque ita
ex opera & induſtria perſonæ ſuæ rẽ
mutatam vendiderit, aliquid lucratu-
rus vel non: veluti ſi lanam emerit,
aut ſericum, vt aliquid veſtiendi, cal-
ciandivè caſu vtile proprijs manibus
conficiat, ocio non vacaturus, & vt
inde labore ac induſtria manuum ſua-
rum licitum lucrum corradat, prout
de quodam clerico ſacerdote mihi
conſtat, ac in religioſiſsimis fratribus
Carmelitis videmus quotidie: quod
quã laudabile ſit, ex eis apparet, quæ
tradit Domi. Soto libr. 7. de iuſtitia
& iure. quæſtione. 5. artic. 2. exemplo
Diui Pauli, qui. 1. ad Corinth. 4. ſe ita
feciſſe teſtatur, & Actuum Apoſtolo.
capit. 20. *Ad ea* (inquit) *quæ mihi opus
erant, miniſtrauerunt manus iſtæ.* Et iſto
caſu dubium non eſt, quin iſtius mo-
di ſacerdotes & monachi vendentes
ſua opera, mercatores, nec negocia-
tores dicantur, quin potius artifices
ex prædictis: gaudeantq; ideò exem-
ptionis priuilegio, de quo in dict. l. 6.
56 tit. 18. libr. 9. Recop. * Quod quidem
& ad eum quotidianum caſum extẽ-
dit Doct. Soto dicto libr. 6. de iuſti. &
iure. quæſtion. 2. artic. 3. quando quis
emit mulam, aut equũ rudem, vt cul-
tiorem vendat: nempè quod is nego-
ciari non dicatur, quia verè rem illã,
quã emit, induſtria ſua mutatã, ac me-
liorem reuẽdit: quod valdè notandũ
eſt in hac materia ad hoc, quod cleri-
ci huiuſmodi lucro occupati gabel-
lam non ſoluat, etiam ſi ſine fræno &
ſella vendiderint, quia non tam ne-
gociari, quám artem exercere cenſen
tur, quod clericis non eſt prohibitũ,
cap. clericus. 91. diſtinct.
57 Quod ſi clericus * lanas illas eme-
rit, non vt ipſe operetur, vt dixi, ſed
vt impenſa ſua ex mercenariorum &
opificum induſtria, ac labore pannos
efficiat, poſteà venditurus lucrifaciẽ-
di cauſa: ematque etiam vuas, prout
quotidie videmus, & per famulos, ac
perſo-

perſonas huic rei aptas in ſua apotheca recondat, vinum poſteá venditurus, vt inde aliquid lucrari queat: dubitandum non eſt, quin mercaturam & negociationem exerceat, ſolututuſque inde ſit decimam venditionis, & alia iura Regalia tanquam laicus, ex dicta. l. 7. Recop. & dicta. l. 3. quat. gabella. quia tunc nulla verſatur induſtria clerici, prout tam eleganter, quàm vtiliter tradit ex Pe. Ancharrano Summa Sylueſtrina verbo. excommunicatio. 9. verſi. vigeſimaprima. num. 46. vbi ait, quod ſi monaſterium emiſſet venam ferri, vt inde per famulos & perſonas conductas ferrú colligat, & vendat lucrifaciendi cauſa, gabellam & alia iura regalia erit ſoluturum: ſecus verò ſi per ipſoſmet monachos ferrum fieret, quia tunc, cum rem mutatā ex induſtria ſua venderent, negociari non dicétur: & prędictam reſolutionem ſequitur Nauarrus in manu. confeſſo. cap. 27. nu. 128. iuxta quam intelligendum eſt verum conſiliú Federici de Senis conſi. 207. qui aliàs ſine prædicta diſtinctione reſpondit, prædictum illud monaſterium gabellam non debere: eſt autem, vt dixi intelligendum iuxta elegantem diſtinctionem Sylueſtri, vbi ſupra, qui Federicū allegat non expreſſo loco, & bene reprehendit.

58 His ergo * iactis fundamentis ad intellectum iſtius modi negociationis, qua de agimus: ecce qualiter materia iſtius capitis, & dictæ. l. 7. Recopil. latè ſe extendit, ſi bene conſideretur: videtur enim & illud ex prędicta doctrina colligendum, nempè quod ſi monaſterium, aut clericus emat gregem, & inde fructus collectos, lanam, caſeum, & agnos vēdat negociari videatur, vt iſtius venditionis decimā ſit ſoluturus, quod per abſurdum eſſet dicere: etenim pluſquam manifeſtum eſt, quod licet ſi monaſteriū, aut clericus ferrum collectum ex vena à ſe empta venderet, decimam debet ex prædicta communi reſolutione Sylueſtri & Nauarri: tamen ſi fructus ex alia re à ſe empta collectos vendat, ad decimam non obligatur, nec negociari dicitur, ex notatis per Abbatem conſi. 6. in reſponſione. 2. dubij. Sed cur hęc tam variè, videamus: & in ſecunda ſpecie, nēpe quando rem emit, & fructus inde collectos vendit, negociari non dicitur ex eo, quod minimè dici poteſt vendere, quod ex emptioni adquiſiuit; ſed potiùs quod ex re iam ſua natum eſt, vt probat textus elegans in. l. vaccæ emptor. D. de euictio. cuius contrarium foret, ſi res ipſa, quæ empta eſſet, integra ſua forma reuenderetur lucri faciēdi cauſa, quia tunc rectè diceretur negociari ex dicto cap. eijciens. 88. diſtincti. & quæ ſuperius diximus. num. 52. At in illa prima ſpecie Sylueſtri & Nauarri, nempe quādo monaſterium, aut clericus emiſſet venam ferri, & ferrum collectum exque mercenariorum induſtria confectum venderet, vt lucrifaceret, negociatio eſt ea ratione, quia tunc dici non poteſt vendere, quod ex re iam ſua natum eſt, prout de fructu alicuius rei emptæ diximus: ſed potiùs vēdit quod emit: quia id quod extrahitur de vena ferri, & in ferrum perfectū deducitur, verè inerat in ipſamet vena ferri tēpore emptionis: atq; ideò vendendo ferrū collectum, nó minus dicitur negociari, quàm ſi ipſammet venam emptā, aut eius quotā & partē reuenderet, & hæc eſt vera & elegans differentia, ac naturalis ratio diſcriminis inter eas ſpecies.

Sed, vt radicitus hæc materia intelligatur, tantiſper immorandum
59 & aduertendum eſt: * quod vena ferri dupliciter eſſe poteſt: aut enim poteſt eſſe talis, vt ferrum ibi renaſcatur, nempè vt licet inde extrahatur,

natura

natura ipſa augeatur vena, prout de cretifodinis, argentifodinis, vel auri, tradit I.C. in l. fructus. aliás. l. ſi diuortio. §. ſi vir in fundo mulieris. D. ſolut. matrim. & de lapidicinis in. l. fin. D. de fundo dotali. & túc dico, quod cum id, quod ex vena aſportatur, in fructu ſit, quaſi natum & collectum ex vena iam propria clerici, & monaſterij facta, idem dicendum erit de ferro collecto & vendito in ſpecie Syluestri & Nauarri, vbi ſupra, quod de quocunque alio fructu rei emptæ iam ſupra diximus: quia eadem ratio eſt, quicquid viri illi doctiſsimi non ita diſtinxerint: ſcilicet, vt eo caſu ſiue per monachos, ſiue per alios ferrũ fiat, & vendatur, nulla gabella ſoluenda ſit: quia generaliter ex fructibus rerum monaſterij, vel clerici nullum tributum debetur, cum negociatio deficiat ex prædictis: & hoc caſu nẽpe cum ferrum collectum in fructu eſt, recté procedit conſilium Federici de Senis. 207. de quo ſuprà egimus. num. 57. Aut talis eſt, vena ferri á monaſterio empta, vt nihil ibi renaſcatur, ſed quod modò eſt, ſemper in ea fuerit. prout de lapidicinis marmoreis tradit textus in dicto. §. ſi vir in fundo. in primo caſu: & tunc, quia quod aſportatur, in fructu nõ eſt, ſed potiûs erat in ipſa vena tempore emptionis à monaſterio factæ, ac proinde appareat, monaſterium vendere, quod veré emerat, vt ſuprâ dixi numero præcedenti, locum habeat Syluestri & Nauarri reſolutio, de qua ſuprà, ac de iſta venarum diſtinctione vide Molinam de primogen. cap. 23. num. 8. & l. 27. tit. 11. par. 4.

Subſequenter ex prædictis conſe-
60 quitur, * quod ſi clericus emat fundũ negociandi cauſa plenum fructibus maturis, qui in eo pendentes ſint, & fructus ab eo decerptos vendat, gabellam debebit, quia verè vẽdit quod emit, lucrifaciendi cauſa, atque ideò negociari intelligitur, iuxta textum in dicto capit. eijciens. 88. diſtinct. & quæ ſupra diximus: fructus enim pẽdentes pars rei ſunt. l. fructus pendentes. D. de reiuendica. & quæ laté reſoluit. Tiraquellus de retract. ligna. §. 1. gloſ. 7. ex num. 36. qui ſi tempore vẽditionis exiſtunt, tanquam pars fundi debentur, iuxta. l. Iulianus. §. ſi fructibus. D. de actio. empti. & quæ latè reſoluunt Bartolus, Iaſon, & doctores in. l. ſi filiusfamilias. §. fin. D. de verbor. obligatio. & Couarruuias libr. 1. varia. reſolut. c. 15. nu. 3. & lib. 3. cap. 4. num. 7.

61 At ſi clericus* ancillam grauidam, vel vaccam, aut oues, equasvè prægnantes emat, & natum ſeruulum, vitulum, agnoſvé, aut equinum pullum vendiderit, decimam non debebit gabellario: quia nec negociari dicitur ea vera ratione, quia verum non eſt vendidiſſe quod emit, ſed quod ex re ſua natum eſt, inſtar fructuum, qui nõ extarem tempore emptionis rei, ſed poſteá producerentur, vt probat textus elegans in. l. ſi prægnãs. D. de euictio. l. ſi quod ex Pãphila. 73. de legatis. 3. & ibi gloſ. optima. atqui prædictam differentiam inter agrum plenum fructibus, & animal prægnans, tradit textus expreſſus. in. l. Falcidia. 9. vbi Bartolus bene explicat. D. ad legem Falcidiã. ita vt notare debeas, quôd ſi clericus emit fundum negociandi cauſa, & fructus eius collectos vendat, & de gabella quæratur, diſtinguendum ſit: an plenum ijs fructibus, hoc eſt, cum fructibus illis pẽdentibus emerit, & tunc quaſi reuẽdiderit parté rei à ſe emptæ, decimam eum debere reſpondeo. Aut emit ſine fructibus, ſed poſteà natos collegit, & vendidit, & tunc nullam gabellam debere aio ex ſupra reſolutis. Quod ſi animal, aut ancillam emerit, & partũ ven-

vendiderit, dicere oportet indiſtinctè eum ad gabellam non teneri, ſiue prægnans eo partu animal illud, ancillā-vè prægnantem emerit, ſiue poſtea apud eum poſt emptionem res illa em pta cóceperit: quia vtroque caſu verum eſt dicere, ſe illum partum non emiſſe, eo quòd dum in ventre eſt, animal non eſt, nec in rerum natura, ex ſupra allegatis: quicquid illius fauore aliquando eſſe intelligatur per interpretationem iuris, prout Bartolus & doctores notant in dicta. l. in lege. & eſt textus in. l. qui in vtero. & alijs. D. de ſtatu homin. cum ijs, quæ laté cógerit Tiraquellus in. l. ſi vnquá. verb. ſuſceperit liberos. ex nium. 144. C. de reuocand. donationibus.

Sed his ita cognitis & præmiſsis, quibus ſatis aperta manet hæc materia, apté ſuccedit difficilis illa & à quàm plurimis clericis, & gabellarijs
62 ſæpiùs interrogata quæſtio: * an ſi clericus alienum agrum conducat, & fructus colligat, vendatque, negociari dicatur, necnè: & an gabellam debeat, ex dicta. l. 7. tit. 18. libr. 9. Recop. in cuius quidem quæſtionis reſolutione, & iudicio magnoperè laboraui, pro indagandis iuris principijs, quibus quæſtio hæc reſolui poſſe videretur: nam Franciſcus Perſonalis in tract. de gabellis. numer. 81. qui iſtius gabellæ quæſtionem tetigit, principalem nogociationis punctum ſubterfugit, & Montaluus noſter in. l. 50. verbo. *Que Pharaon*, in finalibus verbis totius gloſſę. tit. 6. par. 1. illud breuiſsimé abſoluit, vtpote qui in ea falſa ſententia eſſet, vt exiſtimaret. generaliter clericos alcaualæ tributo ſubiectos eſſe, ſicut laicos, vt aduerti ſupra num. 9. in qua opinione perſiſtens, vel maximè inquit id verum eſſe in clerico códucente poſſeſsiones alienas, quia tunc tamquam negociator non excuſabitur: qualiter autem negociator dici poſsit, non explicat. Ego verò iuris principijs adhærens pro vera iſtius quæſtionis reſolutione nonnullam prænotanda eſſe exiſtimaui.

63 Et primò præmitto, * quod ad hoc, vt clericus negociator gabellam debeat, neceſſariú eſt, vt negociatio illa ſit ei ſecundum Canones illicita: aliàs enim, ſi licitum ſibi eſſet negociari, neutiquam poſſet lex regia & ſecularis negocianti clerico, qui ſubditus non eſt, tributú imponere, ex ijs quæ ſuprà diximus. num. 9. cum ergo generaliter negociatio ſit clerico prohibita, generalis quoque eſt regula, & gis præceptum, vt gabellam ſoluat, eo quod propter illicitam negociationem, cui ſe immiſcet, vt laicus iudicatur ab Eccleſia, dicta. l. 7. tit. 18. libr. 9. Recop. & dicto cap. fin. de vita & hone. cler.

64 Secundò præmitto, * quod ad hoc, vt clericus aliquid védens decimam debeat, non ſufficit, quod rem illam, quam vendit, illicitè adquiſierit per modum aliquem a Canonibus prohibitum: ſed neceſſum eſt, quod eam adquirendo, & poſtea vendendo negociari eum conſtet, vt probat dict. l. 7. & tradit expreſſe Federic. de Senis. conſi. 207. ad finem. ibi. Praeterea ſiué abundent, ſiue non, ſufficit ad eorum defenſionem, quod hoc exercere non ſit negociari. Quibus verbis aperte vult, quod quamuis monaſterium, vel clericus aliquid male & turpiter adquiſitum vendat, gabellis laicorum non ſubijcitur, niſi verum ſit, eo modo negociari, quia iſto ſolo caſu negociationis eccleſiaſtica perſona ab eccleſia non defenditur in dict. cap. fin. Quò fit, vt quamuis illicitum & prohibitum ſit clerico aduocare, aduocatique officium exercere, niſi certis caſibus, vt conſtat ex cap. 1. ne clerici, vel mona. & l. 10. tit. 3. libr. 1. Recop. ſi ta-

ſi tamen de facto aduocans, rem ali-
quam ſalarij loco adquiſierit, puta
triticum, aut aliam rem, quam poſtea
vendiderit, vt lucrifaceret, dubium
non eſt, quin gabella ex ea venditio-
ne non debeatur: quia vere negocia-
tus non eſt, qui quod in præmium la-
boris & conſilij ſui accepiſſet, alie-
nat & vēdit, vt quia vtilius ſit ei pre-
tio rei frui, quàm re ipſa vti: negocia-
ri enim dicitur, ex communi omniū
ſententia & dict. cap. eijciens. 88. di-
ſtinct. qui rem adquirit eo animo &
intentione, vt reuēdendo lucrifaciat:
at ille clericus aduocans non adqui-
ſiuit, vt venderet, ſed vt ſibi pro labo-
re ſatisfieret, vendidit autem poſtea,
quia maluit pretium, quam rem: &
qui rem ſemel adquiſitam, ex accidē-
ti vendit, non negociatur, vt infra
dicemus, nu. 81.

65 Tertiò præmitto, * quod negocia-
ri dicitur non ſolum is, qui ſic emit,
vt venditurus lucrifaceret, ſed & is,
qui ex quocunq; alio contractu, quā
emptionis, adquiſiuit vt venditurus
putà ex contractu locationis & con-
ductionis, vt eſt textus expreſſus in. l.
legatis ſeruis. 65. in princ. de leg. 3. vbi
ſerui, qui ad locandum & conducē-
dum præpoſiti ſunt negociatores di-
cuntur, ſicut & qui ad emendum &
66 vendendum præponerētur. * Atque
ideò, ſi clericus ex facto conduxiſſet
fructus decimales alicuius territorij,
vel fabricæ ſuæ eccleſiæ. vel alterius,
vt iam vidi de hac quæſtione cōſul-
tus: & fructus eo conductionis con-
tractu adquiſitos vendat, vt lucrifa-
ceret, nemo dubitare poterit, quin
decimam Regalem ſit locuturus ta-
lis clericus, quia vere negociatus eſt,
iuxta dictam. l. Recop. Sed & ſi cleri-
cus cum aliquo laico ſocietatem inijſ
ſet, & pecuniam præſtiterit, iuxta. l.
ſi non fuerint. D. pro ſocio. & textū
in. §. de illa. Inſtit. de ſocietate. & quæ
notat Couarr. libr. 3. variar. reſolutio.
cap. 2. num. 2. laicus verò aliquo tem-
pore negociatus eſſet, ac tandem fi-
nito tempore ſocietatis, & deductis
ſortibus merces aliquas ex quæſtu &
lucro inter ſe diuiſerint, partemque
ſuam illarum mercium clericus ven-
diderit: minime quoque dubitari po-
teſt, quin regalem decimam debeat:
quia verè vendidit res ex ſua propria
negociatione, nempe propter ſocie-
tatis contractum adquiſitas iuxta di-
ctam. l. 7. tit. 18. libr. 9. Recopil. Quā-
uis verum eſt; quod non adquiſierit,
ex emptionis contractu, ſicut ſocius,
qui induſtriam præſtitit, ſed ſocieta-
tis ergo.

67 Vltimò præmitto, * quod genera-
liter prohibitum eſt clericis, aliena
prædia conducere, vt probat textus
in dicto. c. t. ne clerici, vel monach.
vbi gloſſa & doctores notant: ſed nō
ſtatim conſequitur, quod ſi adquiſitū
ex ea conductione vendiderit cleri-
cus, decimam & alia iura regalia ſit
ſoluturus: niſi verum ſit dicere, eum
clericum in ea conductione, & ven-
ditione poſteà ſecuta negociationē
aliquam mercimonium exercere, iux
ta ſuperius allegata & reſoluta in ſe-
cundo præmiſſo. num. 64. in hoc er-
go ſtat tota huius quæſtionis difficul
tas, an eo modò negociari dicatur cle
ricus, vt inde gabellam debeat, ex di-
cta. l. 7. Recop.

Et quidē videtur pro clerico, quod
68 * fructus, quos colligit & vendit, nō
ex negociatione adquiſierit, ſed ex
ſuo ſemine, cura & cultura, quæ val-
dè à negociatione differt, nam duæ
ſunt inter alias adquiſitionum ſpe-
cies: prima quidem mere naturalis à
fructibus & animalibus: ſecūda autē,
quæ per commercia fit, & hæc nego-
ciatio dicitur, prout ex Ariſtotele
libr. 1. Policito. cap. 7. tradit & expli-
cat Carol. Molinæus de vſuris. quæ-
ſtion.

ſtion. 69.num. 440.ad fin. Atqui illa prima adquiſitionis ſpecies à quam plurimis, præcipué ex priſcorum dicto & ſententia, laudatiſsima eſt, népe agricultura & cura gregis, quaſi longe diſtet à mercatorum officio, vt late tradit Tiraquel. de nobilitate. cap.32.& Caſſanæus in Catalago gloriæ mundi.par.11.conſiderat.37.

Sed adhuc ego in contraria ſen-
69 tentia ſum, * quin potius clericum conducentem prædia aliena, vt inde fructus colligat, & vendat lucrifaciédi cauſa, abſque dubio negotiari decimamque regiam debere exiſtimo: quia eo caſu agricultura mera quædam negociatio & mercatura eſt, cũ totum quod vendit ille clericus, ex conductionis contractu adquiſierit eo animo, vt venditurus lucrifaciat, prout manifeſtum eſt in opulenta & grandiori aliqua cóductione: & hoc ſufficit, vt negociari dicatur ex tra-
70 ditis, ſupra in tertio præmiſſo, num. 65. * agricultura autem, ab antiquis & nouioribus ſæpe laudata, tamquã res à negociatione diſtincta & aliena, ea eſt, quam quis exercet in ſuis agris & poſſeſsionibus, non in alienis conductis, vnde illa, quæ in proprijs poſſeſsionibus patrimonij, vel beneficij ſui exercetur per clericum, nunquam fuit prohibita, vt conſtat ex tex.in cap.clericus.verb. agricultura.91.diſtinct.& in cap.nunquam. de conſecrat.& cap.1.vbi glo.& Abbas. de celebr.miſſa. & conſtat latiùs ex reſolutis per Tiraq. dicto cap. 32. numer.2. & ſequentibus. At illa, quæ exercetur in alienis agris per conductionem, quia non honeſtati conſcia eſt, vt aliàs dicit. l.2. C.de epiſ.& cleric. omninó prohibetur ex dicto. c. 1. ne cleri. vel mona. & alijs iuribus. non ex alio, vt exiſtimo, niſi quia, vt dixi, mera eſt negociatio: atqui expreſſe, ꝙ qui códuxit prædiũ alienũ, vt fructus inde collectos vendat, negociari dicatur, ſatis aperte ſentit & tradit, licet nó expreſsim in clerico loquatur, Tiraq. vbi ſupra. de nobilita. c.37.num.82.quem vide.

71 Nec * obſtat, quod dicitur pro clerico cóductore, fructus collectos ex ſuo quidem ſemine, cura & cultura adquiſijſſe: quia immò potius ex alieno prædio adquiſiuit per conductionis contractum: nam quòad fructus colligendos attinet, potiùs ius corporis & fundi, ex quo percipiuntur, quã ius ſeminis, ex quo oriuntur, inſpicitur: vt eleganter tradit I.C. in.l.qui ſcit.25.§.in alieno fundo.D.de vſuris. etenim nati fructus, dum ſolo cohærent, ipſiuſmet fundi ſunt. l. fructus pendentes. D.de reiuend. ac per conſequens in illius dominio eos eſſe cóſtat, cuius & fundus eſt: & ſi ad conductorem clericum, vel quemcunq; alium collonum perueniunt, ex voluntate domini locantis fit propter locationis & conductionis contractum, vt elegantiſsimé tradit tex. aureus ad hanc rem in.l. ſi ſeruus communis.63.§.locaui tibi.D.locati. Qui-
72 nimò * non ſtatim, cum collecti ſunt, in dominium conductoris tranſeũt, ſed ita demum ſi penſió ſoluta ſit locatori, aut habita fides de pretio, prout aliás in venditione dicitur. §. venditæ. Inſtit.de rerum diuiſ.l.quod védidi.D. de contrah.empt. quod ita tenet gloſ.in dict.§.locaui.verbo.facere.& ibi Bart. & Angel. num.2.& gl. in.l.in ciuile. C.de reiuendi. Alciatus poſt alios in.l. traditionibus. verbo. nudis.C.de pactis.contra gloſ.ibi.& in.l.1.C.de rerum permuta.& eſt cómunis doctorum ſententia, cui parédum eſſe cenſet eam reſoluens Albarus Vallaſcus de iure emphyth.quæſt. 20.num.15.1.parte. Igitur ſi iſte clericus percipit & adquirit hos fructus, qui erant alieni: & quidem adquirit

per

per locationis & conductionis contractum, vt venditurus lucrifaceret, eoſque vendit dubitari non poteſt, quin negotiari dicatur, & perindeRegalem decimā debeat, iuxta dictam. l. 7. tit. 18. lib. 9. Recop. quemadmodū & debere diximus, ſi fructus decimales, quos conduxiſſet, vendat, ex traditis ſupra nu. 66.

73 Sed tunc dices * maximam differentiam inter hanc & illam conductionem eſſe, quia dices in hac vltima ſimplex eſt adquiſitio ex ſolo cōductionis contractu: at in illa, qua de agimus, cura & cultura conductoris interuenit, ſine qua nullus eſſet rei locatę fructus, iuxta nota. in. l. bonę fidei. ibi. *Qui diligentia.* D. de adqui. rerū do. & l. fructus. D. de vſuris. & quæ latiſsimé reſoluit Menochius de recupe. poſſeſ. remedio. 15. ex nu. 577. & de arbit. iudi. quæſt. caſu. 210. nu. 4. atq; ideo, cum ager nudus & incultus locatus ſit clerico, qui ſua natura nullum fructum produceret, niſi clerici conductoris induſtria & diligentia antecederet, veluti colendo & ferendo, magis videtur, nō tam ex ſuo conductionis contractu, per quem locator nihil dare tenetur, ſed facere, nēpè pati conductorem re locata vti & frui, vt explicuimus ſupra cap. 2. numer. 6. quàm ex ſuis operis fructus illos adquiſijſſe, vt tradit textus elegans in dicta. l. fructus. ibi. *Quos ſuis operis adquiſierit, veluti ſerendo.* D. de vſuris.

74 Verùm tamen, * licet iſthæc oppoſitio efficax videatur, nihil obſtat prę dictæ reſolutioni & ſententiæ: quia quicquid fructus illos induſtriales clerici conductoris opera & labor, cooperante quidē natura, producat: ita vt ad eorū natiuitatem & productionē maior ſit is labor & induſtria ipſa natura, vt id quid principalius cōſideretur, vt bene explicat Meno. dicto caſu. 210. nu. 4. tamē quoad eorum adquiſitionē, & dominium eorum clerico conductori adquirendū, nihil tam principale eſt, quàm ipſe locationis & cōductionis contractus: etenim ſine eo, quamuis clericus ſeminaſſet fructus natos non adquiſijſſet, quia quod in agro alieno ſeminatur, illius fit, cuius & ager eſt. §. ſi Titius alienam. verſi. qua ratione, Inſtit. de rerum diui. itaq; induſtria clerici fructus producit, eius verò cōtractus & conductio ſuos facit, ex dicta. l. ſi ſeruus. §. locaui. D. de furtis. cum ſuprà traditis. & in dicto cap. 2. num. 6.

75 quod eleganti exēplo confirmatur: * Pone, quod clericus emit in ſpe fructus futuros alicuius fundi, iuxta terminos. l. nec emptio. verſi. aliquādo. D. de cōtra. emp. & l. ſi iactum retis. D. de actio. empti. & quæ notat Bart. in. l. cotē ferro. §. qui maximos. nu. 4. D. de publica. ecce qualiter contractus ipſe emptionis potens nō eſt, vt aliquid adquirat emptor ex eo contractu, niſi natura ipſa fructus producat, & ad maturitatē vſq; conſeruet: nam & ſi nihil natum ſit, contractus vēditionis tenebit, qui in ipſa ſola ſpe & alea fuerit cōceptus, iuxta doctrinā Bart. in dicto loco, & quę tradidimus ſupra. c. 2. nu. 35. & tamen ſi fructus naſcantur, & collectos vēdat ille clericus, minimè dubitari poteſt, quin negotiari eum appareat, vt gabellam debeat ex dict. l. 7. recop. quia veriſsimum eſt, ex illos emptionis cōtractu adquiſijſſe, ex traditis ſupra. c. 9. num. 40. & cum adquiſierit eo animo, vt reuenditurus lucrifaceret, euitari nō poteſt, quin mera ac propria negotiatio reſultet ex. d. c. eijciens. 88. diſtin. cum his, quæ ſupra reſoluimus.

76 Nec * preterea obſtat, ſi cōſideres, ꝙ in hac principali quæſtione, qua de agimus, induſtria clerici fructus illos adquirentis, & poſteà vendentis

verſatur: quo caſu nulla negociatio eſſe ſoler, prout ex dicto cap. 1. ciens. ſupra explicuimus: ſed magis artifex vel agricola dici poteſt, quàm negotiator. Nam aduertere debes, quod induſtria, quæ clericū excuſat á negociatione, illa eſt, quæ per propriam perſonam præſtatur, ſecùs verò ſi per conductas & mercenarias perſonas præſtetur, prout ex Ancharrano & Syluestro, & Nauarro tradidimus ſupra num. 57. At in noſtra ſpecie, clerici iſti aliena prędia conducentes, nec ipſi colunt, nec ſerunt, aut merūt fructus, & trutinant proprijs manibus, vt ſatis patet, ſed potius id faciūt per famulos & alias perſonas conductas tali operi neceſſarias: quò fit, vt quod quid ad eos ex ea conductione peruenit, non tam eorum perſonæ & induſtriæ, quám meræ negociationi tribuendum ſit, ex traditis per Syluestrū in ſumma verbo. excommunicatio. 9. nu. 46. quē ſequitur Nauarrus vbi ſupra.

77 Ex quibus omnibus illud ſine cōtrouerſia conſequitur: * ꝙ ſi clericus hortum, agrū vè arboribus plenū cōduxerit, ex quibus naturales fructus percipiantur, iuxta textum & notata in l. fructus. ibi. *Nam ſi pomum decerſerit.* D. de vſuris. eoſque fructus collectos vendat, proculdubio dicendum eſt, eum clericum negociari, & gabellam debere, iuxta dictam. l. 7. Recop. quia id, quod vendit, non ex ſuo, vel aliqua ſua induſtria habet (propter quam in præcedenti quæſtione excuſare ſe intendit) ſed ex mero conductionis contractu, ad hoc, vt venditurus lucrifaciat: quo caſu non minor negociationis ratio eſt, quā in illo de quo agimus ſupra in tertio prēmiſſo. n. 66. Iſtud verò intellige, quādò clericus iſte agrum illum conduxiſſet, ſine aliquo fructu apparente, quo caſu propria fundi locatio & cōductio eſt: ſecus autem, ſi cum ipſius fructibus iam natis & pendentibus ager ille conductus foret, quia tunc non tám fundi locationem, quam ipſorum fructuum emptionem & venditionē eſſe ſuperius diximus. d. c. 2. nu. 53. cum ſequenti. & eo caſu nulla dubitatio eſſe poſſet, quin regiam decimam deberet clericus, qui emiſſet fructus, vt reuenderet aliquid lucraturus ex ſupra reſolutis.

78 Verùm, * vt huic longæ diſputationi finem imponam, animaduertēdum eſt, quod diximus clericum conducētem prædia aliena, & fructus inde collectos vendentem negotiari, ac propterea ad regalem decimam obligari ex dicta l. 7. Recop. intelligendum eſſe de eo, qui contra ſacros Canones conduxiſſet, iuxta textum & notata in cap. 1. ne clerici, vel monachi. nam ſi ex Canonum permiſsione conduceret, veluti cum aliena prædia cōducit, propterea quòd propria non ſufficiāt, vel adeò egenus & pauper ſit, quod neceſſarium ſit ei prędia conducere, vt fructibus viuat, ſiue eis veſcendo, ſiue vendendo, vt quæ ſibi neceſſaria ſunt ex pretio cōnſequatur, veluti probat textus in capit. dilecti. 8. de decimis. & ibi gloſſ. 1. & glo. in capit. peruenit. verbo. conductiones. 86. diſtinct. minimé dicendum eſt, eum gabellam debere, quia quicquid ex ſupradictis negari nequeat, eū quoq; negotiari, tamen cū propter particularem illam cauſam paupertatis, licita negociatio ſit, nullatenus fieri poteſt, vt lex gabellaria eo caſu locū habeat, cûm fundamentalis eius ratio deficiat, quā tradidimus ſupra. nu. 51. ſicq; prædicta reſolutio iuridicé limitanda & intelligēda eſt, prout voluit quoq; Montaluus in præallegata. l. 50. Partitæ. de qua ſupra nu. 62. dū ait, maximè nō probata neceſsitate, ſed ex cupidine. Nā licet prædi-

prædicta ratio non exprimatur in dicta. l. 7. tit. 18. libr. 9. Recopila. ſed generaliter negociatorem clericum gabellæ ſubiecerit, prout facit quoque textus in d. c. fin. de vita & hone. cleri. & cap. quanquam. de cenſibus. lib. 6. tamen cum ea ſola & vnica ratio aſsignari queat, pro expreſſa habetur, ex traditis per gloſ. in. l. quamuis. & ibi Bal. & Paulum de Caſtro. C. de fideicom. & Iaſo. in Auth. quas actiones. C. de ſacro. Eccle. & deficiente finali ratione legis legē quoq; ipſam ceſſare manifeſtū eſt, vt tradit Tir. in tract. de ceſſante cauſa. litera. L. n. 132.

Vlterius ad exactā interpretationem & intellectum dict. l. 7. Recop.
79 nonnulla animaduertenda ſunt: * & primū, quod diximus clericū negociatorē gabellam debere, & laicorū ſtatutis obligari, iuxta textum in dicto cap. fin. de vita & goneſt. cler. & quæ diximus ſupra nu. 51. ſic verum fuiſſe de iure communi, ſi prius ille clericus tertiò per prælatum moneretur, vt negociationē relinqueret, vt apertē probatur in dicto cap. fin. ibi. *Tertiò a te commoniti.* & explicat gloſ. ibi. & tradit quoque. l. 49. tit. 6. par. 1. At verò hodie neceſſarium non eſt, vt tertiò vel ſemel moneatur, vt rectē tradit Greg. Lupus in dicta. l. 49. verbo. *Las franquezas*, & ita ſeruatur in praxi: quia ſicut Hiſpaniæ conſuetudo etiam ante S. Conciliū Tridentinū potēs fuit introducere, vt trina, vel aliqua monitio non requireretur ad hoc, vt clericus primæ tōſuræ fori priuilegium perderet ex eo, quod veſtes clericales non deferat: quæ tamē aliàs de rigore iuris Canonici requirebatur, vt tradit Couarruu. in pract. quæſtio. capit. 31. in fine. ac propterea, id eſt, propter prædictam conſuetudinem, immò propter prædictum ſacrum Concilium, de quo ſupra numer. 18. tranſcripta non eſt in noua legum Recopilatione. l. 13. titul. 3. libr. 1. Ordina. quæ aliud iuxta Canones diſpoſuerat, vt aduertit Ioa. Matienzius in. l. 11. glo. 1. nu. 4. tit. 10. lib. 5. Recopil. valuit quoq; eadem Hiſpaniæ conſuetudo illud efficere, prout verè effecit, quod ad hoc vt clericus negotiator iure laici cēſeatur & gabellam debeat, nec vel vnica monitio neceſſaria ſit, quicquid dubitet Ioan. Parlado. lib. rerum. quot. cap. 3. §. 1.

80 Secūdò aduerte, * quod iuxta prædictam diſtinctionem, qua diximus clericos ex negociatione vendentes, aut permutantes gabellam debere, ſecus aliàs, iuxta dictas. l. 6. & 7. Recop. reſtringenda eſt. l. 4. tit. 4. libr. 6. ordi. quæ generaliter ſtatuerat clericos vendentes ad gabellam obliari nulla facta negociationis mentione: cuius deciſio prodijt ex peſsimo conſilio, quod tempore Regis Ioannis. II. factum eſt, vt refert ac defendit Montaluus in. l. 50. verbo. *Que Pharaon.* tit. 6. part. 1. & aduertit Gregor. Lupus. ibi. quem refert & ſequitur Did. Peretius in eadem. l. 4. ordi. & l. 1. gloſ. 1. tit. 3. libr. 1. ordi. col. 94. & notat Ioan. Villalobos in tracta. com. opinio. litera. E. nu. 3. verſ. fallit quarto. vbi etiā exiſtimant in duobus correctam eſſe. l. 13. verſi. fin. tit. 3. lib. 1. ordin. cūm in prædicta generalitate: tum etiam, quia emptorem aggrauat gabella contra. l. 2. in quater. ga. Sed ego dico, nullo modo correctā eſſe: quia procedit iuxta. l. 8. tit. 18. libr. 9. Recopil. cum reſolutis ſupra nu. 10.

81 Tertiô aduerte, * quod ſi clericus rem aliquam emerit, ſiue mobilē, ſiue immobilem: aut ſe mouentē, nec quidem animo reuendendi, ſed vt ea fruatur, & ſui vſus cauſa, ſecundùm quod definit. I. C. in. l. in lege cenſoria. 203. D. de ver. ſig. quam rem poſtea ex accidenti vendiderit, vt quia vtilius ſibi eſſe contingat precio

rei frui, quam re ipſa vti, gabellã non debet, quia negotiari dici non poteſt, ex dicto capit. eijciens. 88. diſtinctio- & quæ ſupra reſoluimus. numer. 52. prout expreſſe tradit Syluester in ſum ma verb. ex communicatio. 9. nu. 46. in fi. ibi. ide intellige, ſi aliquid emat in vſum ſuum, quia ſoluere non tenetur, cum non ſit negotium proprie. refert & ſequitur Nauar. in Manuali confeſſo. cap. 27. nu. 128. cui ſententiæ recte fauent ea, quæ docet Baldus in. l. 1. §. Vnde quæris Offitius. D. de exercito. actio. & Bart. in. l. cætera. §. fi. nu. 3. de legã. 1. & alij, quos refert & ſequitur Caſtellus in. l. 1. Tauri. verb. *que fueren vſados*, fol. 19. col. 1. verſi quod

82 etiam facit ad ea. * Vbi dicũt ij autores, quod ſi ſtatuto caueatur, vt nemo poſsit emptum frumentum reuendere, prout cautũ apud nos eſt in. l. 19. tit. 11. lib. 5. Recop. & aliquis emat in ciuitate frumentum pro victu totius anni: poſtea autem mutans propoſitum velit à ciuitate recedere, & ſic receſſurus frumentum illud vendat, in pœnã legis, aut ſtatuti non incidit: quia inſpicienda eſt prima deſtinatio ex dictis iuribus, & l. in pupillo. in fi. D. de ſolutio. Sed illud quidem recte limitat Bartolus in dicta. l. cætera. §. fi nu. 3. ſi modò conſtet de propoſito & deſtinatione prima: id quod ex qualitate rei & perſonæ erit iudicatum ex re ſolutis per Auen. reſ. 33. n. 4. ver. quarta. aliás enim ex euẽtu iudicabimus, illũ ad reuendendum emiſſe, argu. tex. in. l. ſed Iulianus. aliàs. l. item ſi filiusfamilias. §. proinde. D. ad Macedo. quod & ad noſtrum propoſitum applicandum eſt.

83 Quarto nota, * quod de clerico negotiatore diximus ſupra num. 51. obſeruandum quoque eſſe in monaſterijs, quorum prælati res aliquas per negociationem vẽdiderint, aut permutauerint, vt expreſſe tradit Syluester in ſumma dicto verb. ex communicatio. 9. numer. 46. iuxta ea quæ ſupra reſoluimus num. 57. Quin immo & in eccleſijs idem ius eſt, vt expreſſe decidit dicta. l. 7. ibi. *E Igleſias vendieren*, titu. 18. libr. 9. Recopilatio. quamuis quidem difficile videatur ex notatis per gloſſam & Abbatem in cap. fin. num. 10. de vita & honeſt. cleri. vbi inquit, quod ſi clericus, aut quicunque alius adminiſtrator rerũ eccleſiæ, cum eis negotietur, non debet eccleſia perdere ſuum priuilegiũ, quo magis ex ea negociatione Regia gabella debeatur: quia verè ipſa eccleſia non negotiatur, & pœna delicti non debet excedere ſuum autorem: atque ita in noſtra materia, quod ex negociatione in bonis eccleſię facta Regalis decima non debeatur, tenuit expreſſe Petrus Dueñas in regu. 100. numer. 11. in fine. ſed eum notat Ioan. Matientius in. l. 11. gloſ. 1. num. 3. tit. 10. libr. 5. Recop.

84 Quinto conſidera, * difficile eſſe qualiter gabella, quæ à clericis negotiatoribus debetur, exigenda ſit, nempe à perſona, & à quo iudice: atqui. l. 4 tit. 4. libr. 6. ordina. ſtatuit, quod ſi laicus emit à clerico negotiatore aliqua bona magnæ quantitatis & valoris, ipſe laicus tenetur gabellam ſoluere: ſin verò minutatim res aliquas clericus ipſe vendiderit, nõ emptores (quicunq; illi ſint) ſed clericus ipſe venditor teneatur. Caſtelus autẽ in. l. 70. Tauri. verbo. *Y el alcauala*, in additione. ver. ſi vero illam habuit. exiſtimat, quod in caſu, quo clericus vendens decimam debet, ea exigenda eſt ab emptore laico ex deciſione. l. 120. quat. gabella. quæ eſt hodie. l. 32. titul. 19. libr. 9. Recop. dum illa lex iubet, quod quãdo quis emit à perſona potẽtiori, decimam pretij gabellario ſoluendam retinere debet: ex quo bene potuit Caſtellus arguere, quod

 qui

qui emit à clerico negociatore, tenea
tur retinere gabellam, quia clerici po
tentiores perſonæ ſunt, quam laici,
vt tradit Collectaneus in. c. 1. de alie-
nat. iudi. muta. quem refert & ſequi-
tur Dida. Peretius in. l. 1. gl. 1. verſ. itẽ
etiam perſona. col. 102. tit. 3. lib. 1. or-
dina. Tu verò dic, quod quamuis præ
dicta ſint vera, nihilominus gabella,
quæ ex clerici venditione debetur,
ab ipſomet clerico peti poteſt: quia
cũ vere ipſe debeat ex ſupra reſolu-
tis, poterit in omnẽ caſum de iure cõ-
ueniri, & quidem corã iudice ſecula-
ri: quia cũ propter negociationis de-
lictũ iure laici cenſeatur, & eum à ſe-
culari iuriſdictione eccleſia non de-
fendat, vt tradit tex. in. d. c. fin. de vi-
ta & honeſt. cleri. & dicta. l. 7. Recop.
& l. 3. in quat. gabell. ibi. *como ſi fueſ-
ſen legos*, non poterit fori priuilegiũ
allegare, vt expreſſe tenet Mexia Põ-
tius in prag. panis. concluſ. 5. nu. 23.
vbi ad hoc allegat Tiraq. de ret. lig. §.
32. gl. 1. nu. 80. Sed ille quidẽ cum alijs
per eum allegatis nominatim loqui-
tur in actione reali, quando ſcilicet
clericus cõuenitur ratione rei tribu-
tariæ, quã poſsidet: at nos loquimur
in actione perſonali, qua quicunque
venditor ad gabellam tenetur condi-
ctione ex lege: quo caſu maior dubi-
tatio eſt. Sed adhuc vera eſt prædicta
reſolutio, quia ſicut talis clericus ne-
gociator iudicatur, vt laicus, ad hoc:
quod regio tributo vexari queat cõ-
tra generalem prohibitionem, tex. in
cap. quanquam. de cenſibus. lib. 6. vt
talis quoque coram ſeculari iudice
conuenietur, vt bene aduertit Mexia
in dicto loco, iunctis ijs, quæ reſoluit
Pet. Rebuffus ad leges Gallicas. 2.
tomo. de mercatoribus minutatim
vendentibus. gloſ. 13. agit Boerius de-
ciſione. 246. num. 4. Aduerte tamen,
quod diximus negotiatorem cleri-
cũ laici iure cenſeri, verũ eſſe quoad

eius bona & facultates duntaxat, ſe-
cus quoad perſonam, vt expreſſe tra-
dit textus in dicto capit. fina. ibi. *de
ſuis facultatibus*, de vita & hone. quo
fit, vt talis clericus propter gabellæ
debitum à judice ſeculari carcerari
nequeat, nec in eo locum habeat. l.
130. in quat. gabella. de qua egimus
ſupra cap. 18. numero. 57. ſed tantum
poterit capitis pignoribus ad ſolu-
tionem adſtringi, vt bene tenet gloſ.
doctoris Azeuedo. in. l. 11. titul. 3. lib.
85 1. Recopilatio. * Quinimmo ſi dubiũ
fuerit, an clericus fuerit negotiatus,
nec ne, poterit iudex laicus & ſecu-
laris de cauſa cognoſcere, ex reſolu-
tis per Grẽ. Lup. in. l. 49. ver. *Las fran-
quezas*. in fine. tit. 9. par. 1.

86 Sexto & vltimo nota, * quod ver-
ba illa dictæ. l. 7. tit. 18. libr. 9. Recopi.
ibi. *Por via de mercaderia, trato, y nego-
ciacion*, ita accipienda ſunt, vt vnum-
quodq; illorum ſufficiat, vt legis diſ-
poſitio procedat: ſufficit enim, quod
clericus negotietur, quamuis merca-
tor non ſit. Ex qua inſpectione duo
87 effectus oriuntur: * Primus, quia quã
uis verum eſt, eum eſſe mercatorem
qui pluſquam ſemel, immo pluries
mercimonium exercuerit, vt notat
Bartolus in. l. mariti. §. 1. per text. ibi.
D. de adult. l. 1. §. 1. D. de tributoria. &
eſt communis omnium reſolutio ex
traditis per Caſſenæum in conſuet.
Burgu. rubric. 4. §. 1. in text. ibi. ſelle
neſt marchancdæ. fol. 131. col. 1. & 3.
tamẽ ſi clericus rem aliquã emerit, vt
reuẽdat lucri faciendi cauſa, atq; ita
vẽdiderit: quamuis ſemel feciſſe con
tingat, ad gabellam tenebitur: quia
etiam quod mercator non ſit ex ſupra
reſolutis, negari non poteſt, quin vel
vnica illa vice negotietur: atqui cle-
ricis nedũ mercatura, ſed & quæcun-
que negociatio generaliter eſt pro-
hibita, vt conſtat in cap. negotiatorẽ.
& cap. fornicari. 88. diſtinct. & nego-

 ciatio,

ciatio,vel ex vnico actu dicitur, vt
denotat generalitas tex.in.c.eijciens.
verſic.qui verò rem cóparat.88.diſti.
quicquid prohibitionem negocia-
tionis in clerico, non eſſe de primo
actu intelligendam, male exiſtimet
Paris de Puteo de ſyndicatu.verb.có
trahere.cap.2. nu.1.in fi. quem refert
Auileſius in. c. 2.prætorú. verbo. *de*
mercaderia. nu.5.atq; ita iuxta præha-
bitá reſolutionem quotidiana praxis
obſeruat, vel ex vnica clerici vendi-
tione per negociationem contracta
Regalis decima debeatur.

88 Secundus * effectus eſt, quod licet
vẽditio fiat illius rei,in quam merca-
tura non cadir iuxta ſtrictam deci-
ſionem.l.mercis appellatio.&.l.mer-
cis appellatione.D. de verborum ſi-
gnifica.adhuc Regalis decima debea
tur à clerico, ſi modò ex negociatio-
ne proceſſerit: veluti ſi fundum emiſ-
ſet, vt reuenderet lucri cauſa,eumq;
vendidiſſet,prout expreſſe tenuit Di
dac.Peretius in.l.13. gloſ.*paguen el al-*
cauala,ibi.emitque gratia negociatio
nis prædia.tit.3.lib.1.ordin.nec vtri-
que cóclusioni obſtant illa verba di-
ctæ.l.7.Recopilatio. *mercaderia trato*,
quia intelligenda ſunt iuxta verbum
inferius, *negociacion* : & iuxta termi-
nos ſubiectæ materiæ, ex traditis per
Baldum in rub.C.de contrah.emp.&
Alexa.conſilio. 21. viſo compromiſ-
ſo. col. 2. libr.5.nec enim verborum
illa non neceſſaria multiplicatio, re-
rum ſubſtantiam mutat. l. pediculis.
§. Labeo. D. de auro & arge. lega.
cum vere lex illa regia ius Canonum
tranſcripſerit, de quo in dicto capit.
fina. de vita & hone.clerico.cum ijs,
quæ ſupra tradidimus. nu.51.

89 Sed & iuxta ea, * quæ de eccleſia-
ſticis perſonis ſupra reſoluimus,non
male dubitabitur, quid de eremitis,
non clericis, ſed qui ſub nullo præ-
cepto & voto in ſolitudine habitant
quaſi monaſticam vitam agentes, di-
cendum ſit : atqui eos epiſcopo ſub-
eſſe tenet gloſſ. in.l.2. verb.non poſ-
ſunt. & ibi Bart. & Angel. D. de in-
ius vocando. & quod priuilegio cle-
ricorum gaudere debent.ait gloſſ.in
capit. qui vere.verbo.vero. 16.quæſt.
1.& latiſsime reſoluit Nico.Boerius,
in tract.de vita & ſtatu.eremitar.nu.
13. ego crediderim iſtos eremitas,
quos apud nos videmus, proculdu-
bio iure laicorú cenſendos eſſe, quia
non ita pure & vere ſolitariam vitá
agunt, vt requirit textus in dicto.c.
qui vere.quin potius ſicut laici nati
ſunt, ita laici perſeuerant, cum nec
ordinem habeant clericalem,nec re-
ligionem adprobatam profiteantur:
quod ita tenuit Franciſ. de Zabare.
& alij,quos refert & ſequitur Aufre-
rius in quæſtion. Tholoſan. Abbas,
& alij relati per Boerium, vbi ſupra,
nu.14. ita vt dubium non ſit, quin ſi
iſti tales eremitæ aliquid védiderint,
Regali decimæ ſubijciantur: nec lo-
cum habeat priuilegium.d.l.6.tit.18.
libr.9.Recop.

90 Ex venditione * autem, aut permu
tatione bonorum cuiuslibet hoſpi-
talis per epiſcopum approbati dubiũ
non eſt, quin gabella non debeatur:
quia eccleſiæ priuilegio gaudet, ex
notatis per Doctores in clem. per li-
teras. & clemen. quia contingit. de
religioſis domibus.& videtur voluiſ
ſe prædicta.l 6.Recopilatio. ibi.*qua-*
leſquier Igleſias. dictió enim, quocun-
que omnimodam generalitatem im-
portat,vt eſt textus in cap. ſolitæ be-
nignitatis. & ibi Abbas,& doctores,
91 de maiori, & obedien. Circa fratres*
verò & ſorores beati Franciſci, qui
tertij ordinis appellãtur, de quorum
principio & origine agit F. Hieron.
Romanus in.1. parte de las Republi-
cas.lib.6.c.16.habemus text.in. l.19.
tit.4.lib.4.ord.quæ eſt hodie.l.1.ti.14.
lib.6.

libr.6. Recopilati. per quas leges ſtatuitur, quod ſi priuatam vitam agunt cũ vxoribus & maritis, & bonis ſuis, vt laici iudicentur, vt tradit Cardina. in clementi. cum ex eo. de ſent. ex commu. colu. 2. vbi Pet. de Ancharrano. relati per D. Fra. Sarmi. de reditibus eccleſ. in defenſione libelli. t. part. monito. 56. numero quarto, & agit Gregorius Lupus in. l. 1. gloſſ. 1. titul. 7. partit. 1. & Didacus Peretius in dicta. l. 19. ordin. & in. l. prima, pagin. 93. titul. 3. libr. 1. ordina. ſecus autem ſi vt religioſi in communitate viuant, prout plura monaſteria videmus hodie.

Cæterum ad alia tranſeundo, no-
92 tanda eſt. * l. 9. dicto tit. 18. libr. 9. Recopilat. & animaduertendum, quod quamuis fratres ordinum militariũ, nempe ſancti Iacobi, & ſancti Ioannis, Alcantaræ, & Calatraux, quos vulgus commẽdatarios appellat, eccleſiaſticæ, ac religioſæ perſonæ videantur, prout de fratribus diui Ioãnis tradit Dueñas in reg. 100. nu. 5. ac de omnibus conſtare videtur in. l. 14. ibi. *Ni otro algun religioſo*, tit. 5. libr. 3. Recopilatio. quæ dictio, *otro*, (alium enim ſignificat) repetitiua eſt ſimiliũ, iuxta Bald. in. l. conuenticulam. C. de epiſc. & cleri. contrarium verius eſt, quia immo, nec eccleſiaſticæ, nec religioſæ perſonæ ſunt, ſed mere laici, prout de fratribus ſancti Iacobi tradit Montaluus in. l. 8. glo. 1. tit. 1. lib. 2. fori. & generaliter de omnibus iſtis fratribus militaribus diſputat cũ Nauarro D. Fran. Sarmientus in defenſione libelli de reditibus eccleſia. 1. par. monito. 55. cũ ſequenti ac proinde nec clericorum, nec religioſorum priuilegis gaudent, niſi quatenus ſpeciali ſua priuilegia diſponunt, vt tradit Mõtaluus vbi ſupra. Ex quo intelliges optimo iure fundatã eſſe diſpoſitionẽ. l. 3. in quat. gab. in fin. quæ vult, vt iſti omnes fratres militares vendẽtes & permutantes in his Regnis, ſicut cæteri laici gabellã ſoluant: nec aliqua iuris derogatio in ea lege, quin potius vera iũris expresſio cõtinetur, quicquid voluerit Dueñas vbi ſupr. nu. 5. in fi. & quicquid in contrarium multa ſint, nec leuia fundamẽta, quibus probari videatur, iſtos fratres religioſos & eccleſiaſticos eſſe, ac perinde immunes à gabellis, vt reſoluit ac diſputat Mẽchaca. lib. 3. quæſt. illuſt. c. 105. ex nu. 45. propter quæ for taſsis, & ad omnes difficultates dirimendas, media ſentẽtia admiſſa eſt à Chriſtianiſsimo Rege noſtro Philippo. II. qui voluit iſtos fratres immunes eſſe in omnibus fructibus ſuarum commendarũ, ſecus in patrimonialibus: & rebus aliunde quæſitis, vt cõſtat ex dicta. l. 9. tit. 18. libr. 9. Recop. quæ ſeruatur in praxi, cuiuſq; ratio ex prædictis detegitur.

Præterea nota, quod quam plurima priuilegia conceſſa ſunt varijs perſonis & locis, de quibus in dicto tit. 18. libr. 9. Recopilatio. videlicet à lege decima, vſq; ad. l. 34. ex quã vſq; ad finẽ tituli, de ijs rebus agitur, quæ gabellæ immunitatem meruerunt, de quibus agemus infra capit. 20. Atqui vnaquæque res, locus, & perſona ſuã particularem rationẽ hăbuit, vt priuilegium concederetur, prout conſtat ex hiſtorijs, & infra explicabimus. Inter prædictas verò perſonas, quæ
93 in allegatis legibus referunt, * plurimi regij artifices, & officiales connumerantur ea ratione, quia digni, ſunt, vt cæteris antecellant, iuxta notata per Caſſenæum in catalago gloriæ mundi. par. 11 conſ. 35. & vide Baptiſtam Villalobos in antinomia litera. G. num. 3. Item & deſcẽndentes Antonæ Garſiæ ciuis Taurinenſis, de quibus & alijs agit Io. Otalora de nobilitate. 4. par. capite. 5. numero. 19.

 vbi

vbi notandum eſt, quod cum lex Regia expreſſe loquatur de filijs legitimis illius fœminæ, legitimiſque eius deſcendentibus, non habebit locum quæſtio de naturalibus, quam diſputauit Bartolus conſilio. 229. incipit. cauetur ſtatuto. & reſoluit Gregor. Lupus in. l. 1. verb. *Amiga*. tit. 11. part.
94 7. Per quot. * autem gabelle ſolutiones quiſquam horum priuilegiū perdat, notatur in. l. 2. vbi gloſ. & Bartol. D. de priui. vetera. & allegat plures Laurenti, Syluanus lib. 2. conſ. 83. numer. 11.

Itaque quicunque à gabellæ ſolutione immunes ſe eſſe dicunt, vel in dicto titulo, & libris Regijs continētur, vel priuilegiatæ non ſunt, vt expreſſe tradit. l. 1. dicto tit. 18. lib. 9. Re
95 cop. & ſupra admonuimus. nu. 5. * vt ſuperuacanea ſit Ioan. Parladorij diſputatio libr. rerum quotid. cap. 3. §. 1. num. 19. vbi dubitat, an cæcus ab hoc munere eſſet immunis, eo quod de iure communi à muneribus perſonalibus excuſetur. l. 1. C. qui morbo ſe excuſant. qua ratione & de alijs quoq; quā plurimis dubitari debuiſſet, qui eandem immunitatem habent: veluti minor. l. 1. & l. 2. C. qui æta. ſe excu. libr. 10. & l. ſextum. §. 1. D. de vacat. mune. & is, qui quinquaginta quinq; annis maior eſt. l. manifeſti. C. qui ęta te ſe excuſant. libr. 10. & l. 2. §. fin. D. de decurio. & l. non tantum. §. penul. eo titu. item & is, qui certum quendā filiorum numerum habet: nam & hic nedum à perſonalibus, ſed & quandoque à patrimonialibus excuſatur. l. nepotes. & l. de perſonalibus. & l. fina. C. de his qui nume. libero. libr. 10. immo & ſurdus à perſonalibus excuſatur, ſicut cæcus. l. honores. §. 1. D. de mun. & l. vnica. C. qui morbo ſe excuſant. libro. 10. Sed certè vt dixi, nullus iſtorū à Regali decima excuſatur, non quidem ea ratione quod hæc gabella munus patrimoniale ſit, prout malè putat in cæco Parladorius vbi ſupra, dicto nu. 19. quia quāuis à patrimonialibus cæcus immu-
96 nis eſſet, qui tamen non eſt, * prout contra Grego. Nonum in cap. licet. de cenſibus. reſoluit Petrus Antibolus de munerib. 3. par. §. 2. numer. 28. nō ſtatim eum à venditionis & permutationis decima excuſari diceremus: ſicut non excuſatur nobilis ex traditis ſupra num. 2. quem tamen à patrimonialibus exemptum eſſe luce clarius eſt, vt conſtat ex. l. 14. tit. 14. & l. 10. tit. 2. libr. 6. Recop. & l. 9. tit. 11. libr. 2. Recop. cum notatis per Ioa. Otaloram de nobilitate. 2. par. cap. 4.
97 & par. 3. cap. fi. in princ. * Et quia falſum eſt dicere, quod hæc Regalis decima munus patrimoniale ſit, vt aliás putat Parladorius quin potiùs ſine dubio dicendum eſt, nec perſonale eſſe, quia non imponitur ratione perſonæ: nec etiam patrimoniale, quia nō indicitur ratione alicuius rei: nec itidem mixtum erit, quia nec ratione perſonæ & rei ſimul penditur: ex quibus tripartita munerum diuiſio orta eſt in titulo. D. de muneribus. & tradit Antibolus in dicto tractatu: ſed eſt quarta ac noua ſpecies muneris, quod imponitur ratione contractus, vt in ſimili gabella docet Baldus in. l. 1. num. 3. & 4. C. de contrahe. emptio. quod ita recte agnouit Mōtaluus in. l. 50. verb. *que Pharaon*. ad finem gloſſæ. verſic. um vero lex ciuilis. tit. 6. par. 1. quid ipſe antea in eadē met gloſ. ver. reſtat nunc reſpondere. voluiſſe videatur Alcaualam tributum eſſe rebus impoſitum. Itaque ad differentiam perſonalis, patrimonialis, & mixti muneris, neutrum appellare licet: ſed ideo, vt dixi, nullus ex prędictis à Regali decima excuſatur, quia nullibi Regijs legibus reperiūtur exempti: habetque ideo locum gene-

generalitas. l. prima, titul. 18. libr. 9.
Recop.

Vnde aptiſsime pro vltima iſtius
capitis reſolutione diſputãda eſt quo
98 tidiana illa quæſtio, quæ habet:* an
is, qui non ex voluntate & ſpõte ſua
ſed ex neceſsitate vendiderit, vt quia
ex aliqua iuſta cauſa per legem, Re-
gem, aut magiſtratum coactus rem
ſuam dederit, & iuſtum valorem &
pretium acceperit, iuxta notata in. l.
item ſi verberatum. §. 1. D. de reiuen-
dicati. & quæ reſoluit pinelus in rub.
C. de reſ. vend. 1. par. cap. 2. numer. 14.
& quæ circa. l. inuitum. C. de contr.
empt. latiſsime tradit Couarr. libr. 3.
variar. reſolut. cap. 14. & decidit. l. 2.
ad finem. tit. 1. part. 2. vbi Gregorius
99 Lupus, an (inquam) hic talis võditor
regalem decimam debeat, necne:* &
quidẽ aliquibus placuit quod ex iſto
neceſſario contractu decima non de-
beatur, nec ſoluenda ſit, quia neceſsi-
tas à tributis excuſare ſolet. l. Cæſar.
&. l. finali. §. ſi propter neceſsitatem.
D. de publi. vbi Batt. & doctores no-
tant. &. l. 1. C. de naufrag. libr. 11. vbi
Bart. expreſſe decidit per eam legem,
quod ſi propter vim & tempeſtatem
maris, vel hoſtium & Pyratarum in-
curſum & timorem, res & nauis ad
portum venerit, ad quem, niſi ea vr-
geret neceſsitas, non veniret, gabella
non debetur, quæ aliàs ſi ſponte ad
eum portum perueniſſet, ſoluenda
foret: & bene probant prædicta iura,
ergo eadem ratione videtur, quod
quamuis qui ſponte vendit, ſolutio-
ni decimæ teneatur lege Regia, qui
propter neceſsitatem & coactus ven
diderit, excuſari debeat: ſicut & qui
propter neceſsitatem rem emphyteu
ticam vendiderit, ad laudimij ſolu-
tionem nõ obligatur, vt putat Iaſon
in. l. fin. num. 47. C. de iure emphyte.
atque ita in hac noſtra quæſtione ex
prædicto argumento tenet Patlado-
rius libr. rerum quotidian. cap. 3. §. 2.
nu. 26. & in eadem ſententia ea vi-
detur efficax ratio, quia venditio ſi-
ne conſenſu eſſe nõ ſolet, vtpote, quę
ſolo conſenſu contrahatur. l. 1. §. fin.
D. de contrah. empt. &. l. 1. verſi. item
emptio. D. de rerum permut. cum ſu-
pra reſolutis cap. 3. in prin. propter
quod à nolente & inuito impoſsibi-
le eſt, quod venditio fiat. l. inuitum.
C. de contrah. emp. nam tria requirũ-
tur in venditione, res, pretium, & cõ-
ſenſus, vt probat tex. in prin. Inſtit.
de emption. & vendit. Vnde videtur
conſequi, quod qui inuitus & à lege,
vel magiſtratu coactus rem ſuam dat,
& pretium accipit, minime vendere
intelligatur, cum conſenſu non ad-
hibeat contractui: ſed magis vim pa-
ti, quàm contrahere tibi debeat: & di
cendum ſit potius, non illam rem võ-
di & emi, ſed ex iuſta cauſa domino
auferri, & damni ſatisfactionem fie-
ri ſolutione pretij & valoris, ꝙ nego-
tium diuerſum eſt à venditione, ex
qua ſola, vel ex permutatione quidẽ
gabella ſolui debet. l. 1. &. l. 2. titul. 17.
libr. 9. Recop. atqui iſta ratione Re-
giam gabellam ex venditione neceſ-
ſaria non deberi expreſſe voluit Auẽ
danius, reſponſo. 13. num. 6. verſic. ad-
miſſa igitur. in fin.

100 Sed adhuc * in contraria ſenten-
tia ſum, iuxta quam, cum interroga-
tus fuiſſem: ſemel reſpondi, & practi-
catũ eſt: exiſtimo enim, quod ex hu-
iuſmodi venditione Regalis decima
debetur: quia vere venditio eſt, &
nullibi reperitur exempta: atq; ideo
eſſe non poteſt, quin comprehenda-
tur ſub generalitate dictæ. l. 1. tit. 18.
libr. 9. Recopilat. iuxta ea, quæ ſupra
reſoluimus num. 97. nec obſtat argu-
mẽta ſuperius adducta, quia quod di-
citur neceſsitatem à tributis excuſa-
re, locum habeat & procedit in por-
torijs & alijs tributis ſimilibus ijs,

de quibus loquuntur ea iura,quibus
101 prior fundatur opinio. * At ex illis
tributis,vel quocunque alio arguere
non licet ad hanc Regiam decimam,
quæ generaliſsima eſt, omnem quan-
cunque validi venditionem,& quen
cunq, laicum venditorem compre-
hendens, niſi qui ſpecialiter reperia-
tur exemptus, vt ſupra explicuimus.
Præſertim, quia ſi bene aduertatur,
ſingularis ratio eſt in dictis iuribus,
vt neceſsitas à tributo & vectigali
excuſare queat,quæ in noſtra hac vé-
ditionis & permutationis decima nó
militat,nec locũ habet,vt ex ſequen-
tibus apparebit.

102 Primo enim* non obſtat textus in
dict.l. Cæſar.C.de publica.quia quã-
uis ad hoc communiter allegetur, ꝙ
caſus fortuitus non debet prę iudica-
re damnum paſſo, vt dicit gloſſ. ibi.
verbo. initio.Bart. Alberi. & cæteri
doctores. & tradit Montaluus in.l.8.
ad medium gloſſæ.tit.31.par.7.& Ca-
ſtellus in.l.1. Tauri.fol.mihi.19.pag.
1.id ſolum probat ea lex, quod ſi co-
tes,quæ ſemel intra permiſſum loca-
tionis tempus à portu fuerant extra-
ctæ, iterũ ad portum vt aliqua reuer-
tantur naui tempeſtate delata, & in-
tra prohibitum tempus exeant: non
videtur quidquam contra legem có-
tractus,de quo ibi,ab extrahéte mer-
catore fieri. Quæ deciſio non in tem-
peſtate & caſu neceſsitatis fundatur,
vt ego interpretator, ſed in ea potius
ratione,quod illæ cotes iam ab initio
euectæ & extractæ videantur, cum
ſemel é portu nauis à principio pro-
ficiſceretur: nec ſi denuo propter té-
peſtatem reuertantur,iterum extrahi
dici poſſunt contra legé contractus,
quæ ſemel & iuſte iam extractæ fue-
rint, vt ſatis expreſſe ait.I.C.ibi.*prop
terea quod iam ab initio euectæ cotes vi-
derentur, cum & ex portu nauis profecta
eſſet*, ideo autem tempeſtatis mentio
facta eſt,quia ſi ſponte rediret merca-
tor, nunquam è portu exijſſe videre-
tur, nec animum proficiſcendi ha-
buiſſe, qui ſtatim in eum locum quo
egreſſus eſt,reuerteretur,arg.l.3.D.de
diuortijs. vt bene tradit Bartolus in
ea.l.Cæſar.num.9.ver.9.oppono ſic.
& Albericus num. 2.aliàs enim aper-
ta fraus poſſet committi, & lex con-
tractus eludi , vt ſatis ad ſenſum
patet , & hæc eſt vera illius legis in-
terpretatio,quę bene ex predictis in-
tellecta parũ prodeſt , aut nocet huic
materiæ,qua de agimus.

103 Secundo* non obſtat textus in di-
cta.l.fin.§. ſi propter neceſsitatem.D.
de publicanis.quia ibi ſolum dicitur,
quod ſi propter tempeſtatem & vim
maris res aliquæ expoſitæ & inue-
ctæ ſint in portu ſine portorij ſolu-
tione , locum habere non debet pœ-
na commiſsi : nec dicitur, an ſaltem
ipſum portorium exigendum ſit ex
illis rebus : & magis videretur ex ea
lege,quod exigendum foret ſine pœ-
na commiſsi , quæ aliàs ex doli deſe-
ctu remitti ſolet,vt conſtat ex eadem
.l.fin. §.diui .el.2. & notauimus ſupra
cap.18.num.47.niſi eſſet lex,quæ ex-
preſſe decidit , vt nullum tributum
& vectigal ex eo naufragio pédatur.
l.1.C.de naufragijs libr.11.& quidem
merito , ea elegantiſsima ratione be-
nignitatis Regięque magnificientię
plena, de qua in tex.ibi.nempe quod
indignum eſt , vt ex aliena calamita-
te, & re tam luctuoſa, quale naufra-
gium eſt,Regius fiſcus compendium
& vtilitatem ſectetur. At iſta ratio in
noſtra ſpecie & quæſtione,qua de agi
mus, minime locũ habet,vt à decima
Regali excuſet neceſsitas etenim illa,
dę qua in dict.l.1.C.de naufrag.lib.11.
luctuoſa eſt & lugenda calamitas , ac
merito adiuuanda. l. 1.in princ. D.de
incendio,ruina & nau. &.l. nauigia.
104 C.de furtis.* Neceſsitas verò,de qua
in noſtra ſpecie , fauorabilis non eſt,
ea ratione, quia cum nemo rem ſuam
cogatur

cogatur vendere, niſi ex tam iuſta cauſa, quæ ipſum aliàs ad ſponte vẽdendum ſine ſuperioris mandato mouere debuiſſet, puta religionis, aut reipublicæ, pro quibus quiſque bonus pugnare debet, & ſua exponere, ac deuouere iuxta Platonis ſententiam, qua oſtendit homines non tantum ſibi natos eſſe, ſed reipublicæ: quia vt inquit Ariſtoteles libr. 8. politico. cap. 1. vnuſquiſque ciuis pars ciuitatis eſt: procuratio autem cuiuſque partis procurationem totius ſpectare debet lege naturæ, vt notat Didac. Simancas de republica. libr. 1. c. 13. ſi is, qui ſponte ſua fauere reipublicæ debuiſſet, neceſsitatẽ & coactionem expectans vendiderit, nullo premio affici demeretur, argu. text. in. l. ſi duas. §. de philoſophis. D. de excuſa. tuto. vbi ſi is, qui ex ſe ratione propriæ virtutis quidquam facere tenetur, á magiſtratu cogatur, vt illud faciat, nullo priuilegio excuſari poteſt, nec debet: quia indignũ ſe præmio facit, qui honeſtæ obligationi ſuæ nõ ſatisfacit, itaque ſi iſte, de quo agimus, reſpiciens neceſsitatem & emolumẽtum reipublicæ Regis ſui, aut religionis vtilitatẽ, lubens & ſponte & vẽdidiſſet, dubitari non poſſet, quin decimam Regalẽ eſſet ſoluturus: ſi coactus vendat, maior & iuſtior ratio eſt, vt ſoluat.

105 Nec tertio * obſtat doctrina Iaſonis in. l. fin. nu. 47. C. de iure emphyt. immo communis omnium doctorũ paſsim tradita inter voluntariam & neceſſariam venditionem diſtinctio; quia illa differentia & doctrina procedit in materia laudimij, de qua ij autores loquuntur, nempe vbi agitur de prohibitione alienationis & venditionis, vel de ſuſpicione fraudis in vendente, vt ſcilicet non videatur fraudem facere, vel prohibitionem incurrere, qui neceſſario vendidit: prout contingit in diuidente rẽ communem litigioſam, vel emphyteuticam, vt probat text. in. l. fin. verſi. exceptis. ibi. *diuiſionis*. C. de litigioſis. & in Aut. de litigioſis. §. 1. ibi. *heredes autem eius*. non autem procedit, vbi agitur de iure competenti, vel competituro alcui tertio ex ſimplici actu venditionis: quia ſiue voluntarie, ſiue neceſſario quis vendiderit, hoc nihil pertinet ad illum tertium, & ſic ad fiſcum & gabellarium in noſtra materia, cui illud ſufficit, quod venditio ſit, vt ſæpius admouimus ſupra cap. 14. per totum, & prout expreſſe & eleganter eam communem Doctorum diſtinctionẽ explicat in ſimili materia Caro. Molinæus in cõſuet. Pariſ. tit. 1. §. 22. nu. 14.

106 Vltimo non obſtat dicere, * quod in hoc neceſsitatis & coactionis negocio, vera vẽditio non ſit, nec contrahatur iuxta Auendanij ſentẽtiam dicto reſpon. 13. num. 16. verſ. admiſſa. in fin. quia id falſum eſt, prout euidẽter probat. l. i. in prin. verſi. & ſi plures ſint ſocij. C. de commu. ſer. manu. ibi. *neceſsitatem habere partes ſuas, quas in ſeruo poſſident, vendere*, vbi expreſſe, qui cogitur partem ſerui ſui pro iuſto pretio dare, vendere dicitur: nec neceſsitas facit, quo minus illud negotium, nempe rei datio pro pecunia ex legis præcepto, venditio ſit, ac ſi voluntarie fieret iuxta regulam. l. naturalis. §. & ſi quidem. D. de præſcrip. verbis. nam licet rei dominus non conſentiat contractui, conſentit quidem iudex, Rex aut lex ipſa, quæ magis domina eſt rerum noſtrarum, quàm nos ipſi iuxta notata. in. l. nemo poteſt delegatis. 1. immo & hominum quoque domina eſt ex celebri Pauſaniæ dicto: apparetq; ita mutuum conſenſum eſſe, ex quo vera vẽditio contrahitur. l. i. De rerum permu, emptoris ſcilicet, & Regis, legis, aut

aut magiſtratus: qui vere vēdunt pro rei domino ex iuſta cauſa, eorumque factum partis eſſe intelligitur, prout in venditione per decretum iudicis celebrata ſuperius reſoluimus cap. 7. num. 54. Igitur ſi verum eſt, prout patet, veram venditionem cōtrahi, vbi quis cogitur rem ſuam dare pro ſuo iuſto pretio, & nulla lege Regia talis venditio reperitur exempta, quis dubitat, quin Regalis decima ex illa debeatur acclamante generali regula text. in. l. 1. tit. 17. & l. 1. tit. 18. libr. 9. Recop. præſertim, quia ſi contrariam ſententiam admitteremus, magni quidem effectus eſſet, & immenſæ quantitatis negotium paſsim enim res immobiles & ſoli pro republica, monaſterijs, & eccleſijs ab inuitis dominis vendi videmus: & diuites coguntur triticum, alij vinum, & merces alias ciuibus vēdere inopiæ tempore: quā exceptionem, ſi vera eſſet, lex Regia non omitteret in dict. titul. 18. libr. 9. Recop.

107 Vnum tamen elleganter aduerto,* quod ſi in aliquo caſu coactio iſta & neceſsitas efficere poteſt, vt hoc negotium venditio non ſit, ſed rei propriæ ablatio inuito domino, & damni illati ſatisfactio per pecuniam: ille quidem eſt, de quo in. l. 2. verſi. *E ſi por auentura*, titul. 1. par. 2. nempe quando Rex ſibi ipſi aliquid aufert vaſſallo bono cambio dato, vt inquit illa lex: vel etiam Dux, Comes, & Marchio, aut Baro, vel quicunque alius dominus in terra ſua: quia iſtis caſibus, cū ille dominus, ſibi ipſi ſumat, vt ipſe fruatur, vel vt in alium liberalitatem exerceat, iuxta. l. 2. C. quibus ex cauſis ſerui lib. accipiunt. intelligi non poteſt loco proprietarij rem illam vendere, ne ſibi ipſi vēdere videatur, duorum perſonam agens, emptoris & vēditoris, quod iuris ciuilis ratio non patitur. l. 1. §. fin. ibi. *alius emptor, alius venditor*. D. de contrah. empt. atq; in hunc ſenſum elegantiſsima eſt illa. l. 2. partit. dum caute illud negotium emptionem & venditionem non appellat: ſed quaſi refectionem & ſatiſfactionem damni illati & ablatæ rei eſſe demonſtrat eo ergo caſu dictæ. l. 2. decima non debebitur: nec in ſpecie dictæ. l. 2. C. ex quibus cauſis non quia neceſsitas excuſet, ſed quia efficit eo caſu, vt venditio non ſit.

108 Verùm his ita conſtitutis,* ſi ego cogar rem meā alij vēdere pro iuſto pretio, illud in cōſideratione eſſe debet, quod pretij recipiendi decimam, vel aliam ſummam iuxta gabellariorum conductiones, fiſci nomine ſoluturus ſum ex prædictis: vt & illud quoq; detrimentū ita reſartiatur, vt iuſto ſuo pretio eoque franco res vēdita maneat: aliâs enim in manifeſto damno eſſem, ſi decimam iuſti pretij, quod ſolum recepiſſem, gabellario ſoluerem, cum tamē ex eo, quod quis inuitus facit, nullum ei debeat parari præiudicium. l. & ideo in. 2. reſpenſo. D. de cond. furtiua. & l. ſi pignori in fine. D. fami. ercis. & expreſſe in noſtris terminis deciſum extat in dict. l. 2. partitæ. ibi. *Tenudó es pōr derecho de le dar ante buen cambio, que vala tanto o mas, de guiſa que el finque pagado a bien viſta de omes buenos.* At qui omne id, quod datum erit pro iuſto rei pretio & pro gabellæ ſolutione, ſatisfactio rei & pretium intelligitur, ſic vt totum pro ſolutione decimæ computetur, iuxta ea quæ tradidimus ſupra. c. 15. num. 19. ſi verò vltra id, quid amplius venditori detur, ita vt apud eū aliquid aliud maneat ex venditione ſupra verum rei valorem iuxta dictā. l. 2. partitæ. ibi. *que vala tanto o mas*, & prout ſemper iuberi ſolet in prouiſionibus Regijs, quæ in hanc rem impetrantur: illud quidem adnumerandū non eſt in rei pretio, quia magis in ſatisfa-

ſatisfactionẽ inuitæ volũtatis,quàm pro re ipſa dari intelligitur, vt explicuimus ſupra dicto capite. 15. numero fin.

109 Sed & illud nota,* quod diximus, venditori inuito dãdum eſſe aliquid vltra iuſtum rei pretium, népe quod francum illud habeat à gabellæ ſolutione, procedere in ijs rebus,quarum pretium lege aliqua taxatum non ſit, aliàs ſecus: veluti in frumento, hordeo & alijs fructibus:quia cum Principali lege ſtatutum ſit,vt nemo poſſit vendere fanecam tritici maiori pretio, quã quatuordecim argẽreis, nulla ratione,aut pacto fieri poteſt,vt pluris iuſtè væneat, ſiue quidem ſpõte quis vẽdat,ſiue ex iuxta cauſa coactus:atqui ita ſæpe in facto conſului, & practicatum eſt:qui verò triticum vendit taxato pretio eoque franco, quin vltra legitimum pretium accipere videatur, dubium non eſt,ex ijs, quæ contra Ludo. Mexiam reſoluimus ſupra cap.15.num.25.

Summa capitis vigeſimi.

1 *Ex quacunque re vendita gabella debetur,& eius ratio traditur.*

2 *Defenditur iſtud tributũ ab iniuſtitia, quam Dominicus Soto conſiderauit.*

3 *Traditur ratio. l. vniuerſi. C. de vectigal.*

4 *Ex cuiuſque panis cocti venditione decima non debetur.*

5 *Ex paniculis ſalſis decima debetur.*

6 *Ex pane cocto cum aliarum rerum miſtura decima debetur.*

7 *Traditur ratio, cur ex pane cocto decima non debetur.*

8 *Cum triticum datũr panificæ, vt panes coctos det,an decima ſoluenda ſit.*

9 *Notatur Didacus Peretius, qui dixit eam conuentionem eſſe depoſitum.*

10 *Oſtenditur ratio praxis, quæ habet, vt panificæ non reddentes panem coctum ex tritico recepto, carcerentur.*

11 *Si triticum do pro panibus iam coctis ex alio tritico, permutatio eſt,& decimam debeo.*

12 *Reſoluitur ex conuentione, de qua ſupra num. 8. nullam decimam deberi & quæ illa cõuentio ſit, declaratur.*

13 *Exponitur. l. ſi tibi areæ. D. de præſ. verbis.*

14 *Cum quis dat eream ſuam, vt alius cõmunem domum ædificet, aut communem vineã plantet, nulla gabella debetur.*

15 *Equorum vẽditio, aut permutatio immunis eſt fauore militiæ.*

16 *Equorum appellatione roncinus & equa continentur.*

17 *Equarum vſus vtilior eſt, quàm equorum.*

18 *Exponitur, qualiter accipiendus, & appingendus ſit contextus literæ in l. 34. ibi, ni de los cabellos. tit. 18. libr. 9. Recop.*

19 *Traditur ratio text. in cap. cum ſingula, de præb. lib. 6.*

20 *Dictio, neque potius copulat, quàm diſtinguit.*

21 *Vt equorum vẽditio immunis ſit, duæ qualitates requiruntur, & vna ſine altera non ſufficit.*

22 *Ex indomiti equi venditione gabella debetur, & vera ratio traditur.*

23 *Male allegat Ludo. Mexia ad hãc materiam. l. ſed addes. § ſi quis mulierẽ. D. locati.*

24 *Si equinus pullus, qui adhuc vbere matris lactatur, ſimul cum matre venditus fuerit, naturam matris ſequitur quoad gabellam.*

25 *Exponitur, qualiter equus cum fræno & ſella vendi debeat, vt eius priuilegium locum habeat.*

26 Equo

26 *Equo vendito cum fræno & ſella, nulla gabella debetur, etiã ratione fræni aut ſellæ: ſiue pretioſa iſta fuerint, ſiue non.*

27 *Reſoluitur, quid circa decimam indicandum ſit de ea venditione, qua equus fræno & ſella ornatus ſimpliciter venierit, nulla ſellæ, aut fræni mẽtione facta: expoſita.l.ædiles. D.de ædil.edicto.*

28 *Qualiter mulorum & mularum venditio immunis ſit: eiuſq; ratio traditur.*

29 *Iuſtius foret, vt quod mulis datũ priuilegium eſt, domitis bobus concederetur, fauore agriculturæ.*

30 *Quod datum eſt mulis & equis vtriuſque ſexus, inaduertenter ad reliqua iumenta extendit Didacus Peretius.*

31 *Qualiter ex pecunia vendita, vel permutata, decima non debetur.*

32 *Librorum venditio & permutatio immunis eſt.*

33 *Quarum auium venditio immunis ſit, & quod Autor, entit, proponitur.*

34 *Res immunes ita demum priuilegio gaudent, ſi vt mers in contractum deducantur, ſecus ſi vt pretium.*

35 *Res in dotem data, etiam ſi æſtimata detur, immunis eſt.*

36 *Ampliatur, quamuis pecunia promittatur, & poſtea pro pecunia res dẽtur.*

37 *Si dos ſemel in re dotali conſtituta, pro pecunia, aut alia re commutetur, gabella ſoluenda eſt.*

38 *Etiam poſt dotem datam, poteſt rei dotalis æſtimatio fieri, ita vt venditionẽ faciat, reprehenſo Couarruuias.*

39 *Notatur Auendanius, dum aſsignat rationem ad. l.35. in.1.parte.tit.18. lib.9. Recopil. & vera ratio oſtenditur.*

40 *Siue principaliter, ſiue acceſſorie vẽditio contrahatur, Regalis decima debetur.*

41 *Non valet ſtatutum, quod gabella ſoluatur de dote.*

42 *Ex bonorum diuiſione decima Regalis non debetur.*

43 *Rationem illius priuilegij male aſsignat Io. Parladorius.*

44 *Declaratur quædam Gloſſa Montalui.*

45 *Notatur Bertachinus, dum putat diuiſionem contractum non eſſe: & veram eſſe permutationem, aut venditionem oſtenditur: expoſito quodam loco Bartoli, & multorum iurium intellectu reſerato.*

46 *Si ſtatuto caueatur, quod de contractu ſoluatur gabella: de diuiſione ſoluetur, & quid ſi de alienatione.*

47 *Diuiſio bonorum effectu inſpecto non eſt alienatio.*

48 *Priuilegium. l.35.in.2. part.titul.18. libr.9. Recopil. habet quoque locum in diuiſione cuiuſq; rei inter ſocios facta.*

49 *Si rei cõmunis ſubhaſtatio fiat, & extraneo vendatur, gabella debetur.*

50 *Immo etiam ſi vni ex ſocijs, aut hæredibus pluris licitanti vendatur, idẽ erit, quod eleganti diſtinctione declaratur.*

51 *Re communi vendita vni ex ſocijs, aut hæredibus licitãti, totius rei gabella debetur, etiam ex ea parte, qua emptor erat dominus.*

52 *Si hæres vendiderit cohæredi partem ſuam, gabella debetur.*

53 *Si vnica res eſt communis inter ſocios, aut hæredes, & vnus totam ſibi accipiat, alteri verò pro ſua parte pecuniam refundat: qualiter & quãdo gabella debeatur, nec ne, reſoluitur.*

54 *Verè exponitur. l.35. in.2.part.tit.18. lib.9.Recop.*

55 *Declaratur ea. l.35.ibi.y otras coſas, vt procedat etiam in rebus nòn communibus.*

56 *Si ſemel diuiſione facta inter ſocios, aut hæredes: iterũ illi portiones ſemel*

mel diuerſas permutauerint, gabella debetur.

57 *Prædicta. l. 35. cum alijs legibus, quæ rebus, aut perſonis gabellæ immunitatem concedunt, non eſt de prima vice intelligenda, ſed perpetuò: expoſita. l. boues. §. hoc ſermone. D. de verbor. ſignifi.*

58 *Exponitur. l. 10. tit. 18. libr. 9. Recop.*

59 *An ex ijs, quæ pro animæ expiatione, ex bonis defunctorum venduntur, Regalis decima debeatur.*

60 *Traditur elegãs diſtinctio, & primus caſus diſtinctionis declaratur.*

61 *Declaratur ſecundus caſus.*

92 *Religioſior eſt, quàm vera ſententia illa, quæ habet, vt ex venditione ad piam cauſam gabella non debeatur ſicut ex legatis pijs falcidia non debetur.*

63 *Declaratur, quo caſu ex venditione ad piam cauſam, gabella non debeatur, & quare.*

64 *Exponitur. l. 36. tit. 18. libr. 9. Recop. quæ de prima venditione debet intelligi.*

65 *Armorum appellatione calcaria non continentur.*

66 *Traditur ratio. l. 40. tit. 18. lib. 9. Recopila.*

67 *Armorum priuilegium, de quo in dicta. l. 40. competit etiam tormentis ſulphurarijs: & armis quoque prohibitis.*

68 *Qualiter dicta. l. 40. procedat in cultellis, nec ne.*

69 *Non procedit ea lex in alijs inſtrumẽtis ferreis, quæ licet offenſioni, vel defenſioni ſeruire valeant, ad hoc tamen non ſunt inſtituta.*

70 *Ex venditione enſium, qui lucidi & perfecti ſine capulo tamen venduntur, an gabella debeatur.*

71 *Referiur executoria quædam ſentẽtia, quæ habet, vt ex venditione veſtimẽtorum, quæ ad cultum diuinum pertinent, gabella non ſoluatur.*

72 *Refertur pragmatica ſanctio circa gabellam ab apothecarij ſoluẽdam, quæ reſtringit. l. 14. tit. 17. libr. 9. Recopilatio.*

73 *Exponitur praxis dictæ pragmaticæ.*

74 *Priuilegium illius legis non tam eſt apothecarij, quàm medicinarum.*

De rebus, quarum venditio, aut permutatio immunis eſt

CAPVT. XX.

SVperiore capite perſonarum iura & immunitates explicuimus modò de rebus, quæ eandem immunitatem meruerunt, videamus: quia ſicut gabellaria lex omne perſonarum genus comprehendit. iuxta. l. 1. tit. 18. libr. 9. Recopilatio. ita & cuiuſq; rei venditionem perſequitur, * ſiue quidem illa ex lucro & mercimonio adquiſita vendatur, ſiue patrimonialis, & quæcunq; alia væneat, vt conſtat ex. l. 2. in quat. gab. ibi. *Paguẽ el Alcaua la de todo lo que ſe vendiere*: ea ratione, quia cũ non ex re vendita, ſed ex ſimplici vẽditionis actu gabella iſta debeatur, propter quod nec reale, nec perſonale, aut mixtum tributũ eſt, ſed neutrum eſſe diximus ſupra. c. 19. nu. 97. nulla ratio eſt, vt ad illius ſolutionem rerum acceptio, ſiue diſtinctio fiat: ſed quomodocunq; verum ſit dicere, venditionem, aut permutationem eſſe contractã, proculdubio debetur, eſt enim ius eorũ contractuũ, conſecutiuũ, vt notauimus ſupra. c. 4. num. 8. eo quod decima iſta Regalis generaliter fuit impoſita omnibus vẽditionibus & permutationib⁹, quæ

in hoc

in hoc regno contraherentur, nulla alia ratione & cauſa, quā vt regale patrimonium adaugeretur, quod aliàs erat & eſſe perexiguū, vt ab hiſtoria tradidimus ſupra in præfatione. nu. 24. & in cap. 1. num. fin.

Ex quo facile quiſq; intelliget, nul
a lam * iniuſtitiam tributū iſtud continere, ex eo, quod nedū negotiatores, qui vt reuendant, coemunt, huic decimæ ſubijciuntur: ſed & illi, qui vt propriæ neceſsitati ſuccurrāt, domū ſuam, aut rem aliā vendunt, obligantur: quia cum verum ſit hunc nō minùs, quam illū, verè vendere, ſub generali iſtius tributi conceſsione cōprehendi neceſſe eſt: quãuis aliàs ratione conſentaneum non eſſe videatur, quod qui rei ſuæ diſtractione indiget, vēditionis gabellam ſubeat, ſicut ille, qui natos fructus vendit, aut in venditione ipſa lucri faciendi cauſa negotiatur; prout non ſatis iſtius tributi origine & inſtitutione perſpecta ponderat Domin. Soto libr. 3. de iuſt. & iure. quæſtio. 6. artic. 7. etenim cùm non propter res venditas & diſtractas, vt dixi, ſed propter ipſius vēditionis actum decima iſta debeatur, non minor ratio eſt, vt hanc, quàm vt illam venditionem afficiat: ſicut & illum quoque obligat, qui coactus vendit ex traditis ſupra capit. 19. nu-
5 mer. 98. * Nec obſtat argumentum, quod deſumitur à Soto vbi ſupra, ex. l. vniuerſi. C. de vectigali. vbi ex ijs, quæ ad proprium vſum aſportantur, vectigal non exigitur: quia cùm portorium illud ex merciū traiectu ſoluatur, vt diximus ſupra in præfatione. nu. 7. nimirùm ſi res illæ excipiantur, quas non vt merces, vel ad mercaturam negociationiſque cauſam, ſed ad proprium vſum aduehi contingat, vt tradit text. in. l. 5. titul. 7. part. 5.

Sed & quamuis hæc noſtra decima nullo rerum, aut pretij reſpectu habito, ſed ſolo vēditionis & permutationis actu animaduerſo, iuxta pretij conuenti quantitatem ſoluatur: multæ res ſunt quarum gratia & priuilegio contracta venditio & permutatio immunes fiunt: eaſq; res dinumerat. l. 34. cum ſequentibus. vſq; ad finem. tit. 18. libr. 9. Recop. & legum ordine obſeruato explicare libet.

Atqui inter eas omnes res primū
4 locum tenet * panis coctus, ex cuius vēditione & permutatione Regia decima nō debetur ex indulgentia. d. l. 34. ibi. *De pan cozido*, quæ verba laté patent, vt de quocunq; pane ſimplici, ex farina ſcilicet & qua confecto, intelligantur, ſiue quidem panis iſte ex tritico, ſiue ex hordeo, vel ex Maiz apud Indos, aut alio quocunq; ſemine ad veſcendum conficiatur: quicquid aliàs veriſsimū eſt, quod Antonomaſticè, proprié, ac ſimpliciter loquendo, panis vocatur, qui paratur ex farina triticea ſubacta cum aqua: Etenim qui ex aliorum frumentum, aut leguminum farinis conficitur, vt in caritate annonæ fieri ſolet, panis cū adiecto dicitur, veluti panis hordeaceus, Typhaceus, fabaceus, vt tradit Doctor Franciſcus Valleſius Regius Medicus in libro de ſacra philoſophia. c. 27. ſuper pſalm. 103. in illis verbis: & panis cor hominis confirmet: quæ generalis prædictæ Regiæ legis
5 acceptio ſic vſu recepta eſt, * vt ſemel dubitatū viderim apud iudicé, an foréſis quidā homo, qui paniculos ſalis cocti in foro vendiderat, gabellā non deberet, ſed inſpecta Hiſpani ſermonis proprietate, & iſtius priuilegij ratione, de qua infra nu. 7. abſonum viſum fuit, vt panis cocti appellatione ſalſi illi paniculi cōprehenderentur: atq; ita iudicatum fuit, vt gabellā ſolueret, quamuis affirmauit, nullibi ſe ſe eam ex eo mercimonio ſoluiſſe.

Eſt autem animaduertẽdum,quod
6 * ſi verus panis,de quo loquitur prædictalex Regia, cùm re alia ita miſceatur, vt in aliam ſpeciem tranſeat, nouumq; nomen ſortiatur, veluti ſi ouis,ſaccharo,melle,oleo, aut butyro,vel aliis rebus conditus ſit,Regalis decima ex eius venditione debebitur,nec panis cocti priuilegio gaudebit,eſt enim aliud pluſquam panis, & tertia ſpecies,arg. tex.in. l. ſi quis vinum.D.de triti. vino, & oleo legato. vt reſoluit in ſpecie Petrus à Salazar de vſu & conſuet. cap. 5. ex num. 52. cui libenter aſſentior, vt exiſtimem ratione panis admiſti, nihil ex earum rerum pretio ad computationem decimæ detrahendum fore, ſed potiùs integram totius pretij decimam eſſe ſoluendam gabellario.

7 Ideo * verò cautum eſſe exiſtimo ex panis cocti venditione gabellam non ſolui,vt pauperibus conſulatur, qui ſoli regulariter panem coctum emũt in plateis & furnis: diuites enim triticum habent, & vel ſibi decoquunt,vel piſtricibus dant ea lege, vt tot panes coctos, prout conuenerit, pro qualibet menſura accipiant. Vel forte illa etit efficax ratio, quæ colligi poteſt ex traditis per Docto. Vallesium vbi ſupra: dum Phyſica ratione oſtendit,inter omnia, quibus veſcuntur homines,panem primã tenere: vt inde dici queat, panem propter ſui ipſius excellentiam immunitatis priuilegium eſſe conſecutum.

Sed certè non leuis illa dubitatio
8 eſt, * an ex prædicta cum piſtricibus facta conuentione,cuius modò mentionem fecimus, Regalis decima debeatur, prout ſemel dubitatum vidi, & iudicem quendam huius nobilis ciuitatis Caracceñſis in ea ſtitiſſe ſententia, vt ex quadam frumenti publici decoctione deberetur, quæ ita in annonæ charitate per panificas facta erat vt pro qualibet menſura illius tritici certos panes coctos darent, qui moderato quodam pretio publicè vẽderentur: & exiſtimabat ciuitatem ex illius tritici in panificas facta alienatione gabellam debere exactori Regio; ſed tota illius dubitationis reſolutio in eo conſiſtit, vt cognoſcamus, quis contractus ea conuentio ſit.

9 Et Di. Peretius * in.l.1.gloſſ.tit.17. lib.8.ord.expreſſe ait depoſitum eſſe: ac proinde colligit, piſtrices ſi non adimpleant conuenta cum dominis, quotidie carcerari,& ceſſare priuilegium.l. 62. Tauri,quia cũ depoſitum non reddant, furtum videntur committere,vt per tex. in. l. 12. in fin.tit. 10.part.7.notat Montal.in.l.7. gloſſ. mag. tit. 15. lib. 3. fori. Sed certe hoc negotium pluſquam depoſitum eſt, quia triticum illud non cuſtodiæ cauſa, prout eſt natura depoſiti.l.1.in pri. D.depoſiti. ſed ad mercimonium & negociationem accipitur à panificis, vt ſcilicet panes coctos dent & lucrum corradant: ac præterea dominæ tritici fiunt, quod eſt contra naturam depoſiti regularis.l.licet.D.depoſiti. & cum nedum dantis cauſa, ſed & propria quoq;, & in ſuum commodum triticum recipiant panificæ,neceſſariò vltra dolum teneri debent, quicquid aliud in depoſitariis obſeruetur. §. præterea. Inſt. quibuſmo. re cont.oblig.& reſoluit An. Gomet. 2.
10 tomo varia.cap.7.num.2.* Atqui illa praxis carcerandi piſtrices ex ea cauſa,aliam rationem habet, vt exiſtimo: quia illa à Peretio aſsignata vera eſſe non poteſt. exiſtimo enim ideò carcerari, & delictum committere, quia panifica,quæ accepit triticum vt panem coctum daret, nec illum dat,aut triticum acceptum reddit,ſed conſumpſit, magis videtur per fraudem & fallaciam,ac quaſi per furtum triticum illud domino abſtuliſſe, quã

ciuiliter contraxiſſe & datum ei eſſe: cum ſic dominus dederit, vt ſtatim ſiue dietim panem coctum ad veſcendum reciperet, arg. tex. in l. 3. cũ nota. D. de pignor. act. & eorũ, quæ notãt Baldus, & Angelus in l. ſi cum dotem. §. fina. D. ſoluto mat.

Itaq; ea conuentio nec depoſitum eſt ex prædictis, & venditionis naturæ repugnat, eó quod pretium non habet. l. 1. D. de cont. empt. nec permutatio eſſe poteſt, quia hæc vnius rei pro alia re datio, ſiue cõceſsio eſt. l. 1. tit. 6. part. 5. at in illa conuentione ſic triticum datur, vt panes ex eo confecti dentur, atque ideò permutatio eſſe non poteſt ex ijs, quę latè tradidimus ſupra cap. 10. num. 35. & nu. 52. &
11 in cap. 17. nu. 7. * Prout aliás quidem ſine dubio contraheretur, ſi ſimpliciter triticum datum eſſet panificę pro tot panibus, quos ipſa de præſenti haberet ac daret: quod ſanè perſępe ſolet contingere: vidi enim aliquando ruſticos portantes panem coctum in hanc ciuitatem, nolle pro pecunia vendere, ſed pro tritico dare, eò quod ſi pro pecunia dediſſent, triticum emendum non inuenirent, & ceſſaret ſua negociatio: quo caſu proculdubio vera permutatio contrahitur, cùm vnum pro alio detur iuxta. l. naturalis. §. & ſi quidem. D. de præſ. verbis. & decima debetur ex parte eius, qui triticum dederit, iuxta. l. 2. titul. 17. lib. 9. Recopilati. ſecus autem ex parte panifici propter panis cocti priuilegium, de quo agimus.

Igitur, vt ad propoſitam dubitatio
12 nem redeamus, ſic aio: * quod ex huiuſmodi conuentione, cum triticum meum do panificæ, vt certos quoſdam panes ex eo confectos, putà triginta, det mihi: nulla gabella debetur, quia nec venditio eſt, nec permutatio: qui duo contractus duntaxat Regalem decimam pariunt. l. 1. & l. 2. dict. tit. 17. lib. 9. Recopil. ſed eſt potiùs pactum quoddam nudum cohærentia traditionis rei propriæ veſtitũ iuxta. l. in traditionibus. D. de pactis. & quæ eleganter explicuimus ſupra dicto cap. 10. num. 34. do enim triticũ meum hac lege & pacto, vt partem eius licet mutatam, nempe panes coctos & ex eo confectos des mihi: quæ negociatio, vt dixi, nec venditio eſt, quia deficit pecunia, nec permutatio eſſe poteſt, quia non ſic do vt aliud mihi detur, ſed vt pars rei meæ licet
13 mutatæ reddatur, * vt probat text. elegantiſsimus in. l. ſi tibi areæ. D. de præſ. verbis. vbi cùm aream meam tibi dediſſem eo pacto, vt inſula ædificata, partem eius mihi redderes: Iulianus ait emptionem non eſſe, quia pretij loco partem rei meæ recipio. In quo loco proculdubio exiſtimo, verbum *emptionis* generale eſſe omnẽ commutatiuam conuentionem comprehendens, nempe venditionem & permutationem, ſeu innominatum contractum do vt des, iuxta Caſsij & Sabini ſententiam, qui hos contractus vnum & idem negocium eſſe exiſtimabant, vt refert. l. 1. D. de cont. empt. atqui eorum ſucceſſor Iulianus fuit, vt conſtat ex. l. 2. in fine. D. de origi. iuris. vt ſuſpicari liceat, verbũ illud *emptionis* ſic generaliter accepiſſe; ad quod etiam moueor, quia aſſignata illa ratio, ibi, *quia pretij loco partem rei meæ recipio*: tam permutationem, quam venditionem excludit, quia cum non ſic detur res, vt res alia, ſed vt pars rei propriæ datæ recipiatur, nec permutatio eſſe poteſt, nec etiam venditio ex ſupradictis, quamuis in venditione pecunia non foret neceſſaria, prout magis obtinuit ex dicta. l. 1. D. de cont. empt. atque ita neceſſariò conuentio illa, de qua in dicta. l. ſi tibi areę. remanet ſicut noſtra, de

ſtra, de qua agimus, iuxta terminos di
ctæ. l. in traditionibus. D. de pactis. vt
obiter liceat animaduertere, ex neu-
14 tra earum gabellam deberi: * Sicut
nec ex illa ſimili, quæ quotidie ſolet
contingere inter ruſticos & agrico-
las, nempe cum ita do aream meam ti
bi, vt vineam communem plantes (*po
ner a medias* vulgò dicitur) cuius me-
minit in alio propoſito Roderi. Sua-
rez in. tit. *de las ganançias*. l. 1. num. 60.
quia ſiue eo caſu dominium totius
areæ in te transfero, vt plantata vi-
nea, partem mihi reddas: & permuta-
tio eſſe non poteſt, nec gabellam de-
beri ex prædictis, ſed pactum nudum
rei traditione veſtitum erit, iuxta di-
ctam. l. in traditionibus, aut dominiũ
areæ non transfero in totum, vel in
parte, & eſt ſocietas: vt in ſimili tra-
dit dicta. l. ſi tibi areæ.
15 Pręterea * ſecundo loco exempta,
& priuilegiata eſt equorum venditio
in dicta. l. 34. tit. 18. lib. 9. Recop. fauo-
re militiæ, vt benè notat D. Peretius
in. l. 1. titul. 7. libr. 5. Ord. pag. 192.
colu. 1. eſt enim equitandi vſus in pa-
ce iucundus; & in bello non modò
vtilis, verum etiam perquám neceſ-
ſarius, vt experientia docet, & tra-
dit. l. 1. titul. 17. lib. 9. Recopilat. ſed
in hoc puncto plura ſunt aduerten-
da.
16 Primum, * quod equorum appella
tione, de quibus in dicta. l. 34. ibi, *Ca-
uallos*, nedum equus, ſed & roncinus
quoque, & ſiqua ſunt alia iſtius ſpe-
ciei animalia, continentur: quia licet
in corpore & ſtatura differant ſecun-
dùm plus, vel minus, non dicuntur
genere & ſubſtantia differre, arg. tex.
in. l. fina. D. de fundo inſt. &. l. ſca-
pham. D. de euict. vt bene aduertit
Mexia in rep. l. Toleti. 2. part. funda.
4. num. 10. quamuis. l. 6. tit. 15. partit.
7. vt res diuerſas dixit equum & ron-
cinum. Quinimmo & de equabus
quoque accipiendum eſt verbum il-
lud, eo quod maſculinum fœmininũ
genus comprehendit ex regula tex-
tus in. l. ſi ita ſcriptum. in prin. de le-
gat. 2. quæ & in priuilegiis locum ha
bet, vt reſoluit Tiraq. de ret. lig. §. 1.
glo. 9. n. 207. & eſt tex. expreſſus circa
noſtrum propoſitum in. l. ſeruis lega-
17 tis. §. fina. &. l. qui duos. de lega. 3. *
Præſertim quia eadem vel maior ra-
tio eſt, vt equarum vẽditio immunis
ſit, quám equorum: etenim illarũ vſus
in maximis ſubitiſq; laboribus tutior
eſt, eo quod vrinam inter proſiliendũ
mittunt, nec minimo momento ope-
re ceſſant, equi verò in curſum pergẽ
tes mingere nequeũt, & dùm lotium
continent, aut ſtrangurie morbo ſta-
tim exanimantur aut vngulis humo-
re repletis perpetuò inutiles fiunt, vt
refert compendium ex Franciſci Pa-
tritij Senẽſis libris depromptum, lib.
3. de regno & Regis inſtitutione. at-
que ita de indomitis equabus intelli-
genda eſt, l. 15. ibi. *yeguas*. tit. 18. lib. 9.
Recop. vt infra. nu. 22.
Secundò animaduertendum eſt
18 quod * non ſimpliciter vniuſcuiuſq;
equi venditio immunitatem habet,
ſed ita demum, ſi equus venditus de
ſella fuerit, & cum ſella & fręno ven-
datur, iuxta verba prædictæ. l. 34. Re-
copilation. ibi. *de ſilla, q̃ ſe vendieren
y trocaren enfrenados y enſillados*. vt ſa-
tis aperté intelligit. D. Peretius in di-
cta. l. 1. tit. 7. lib. 5. ordina. pag. 192. col.
1. verſ. dubitatur. & expræſſè Celſus
in repertorio legum regni. verb. *Al-
caualá*. linea. 28. & hoc iure vtimur:
Quicquid generaliter ex equorum
venditione quomodocunque facta
decimam non deberi Mexia Pontius
exiſtimet in repe. dictæ. l. Toleti. vbi
ſupra. num. 10. ſic pungendo literam
illius. l. 34. vt poſt verbum illud, *ca-
uallos*, punctus ſit adſcribendus: qua-
ſi ibi requieſcat ſenſus & traditio il-

lius legis, ac de inde alia diſpoſitio ſequatur, ibi: *ni de las mulas y machos de ſilla*, &c. aliâs enim exiſtimat quod ſi equos & cætera illa animalia, nempe mulos & mulas, ſub vna & eadem diſpoſitione lex illa vellet comprehendere, ſic diceret: *ni de los cauallos, y mulas, y machos de ſilla*, &c. nec diſtinguetet per verbum, *ni*: ſicut & alias res nimiùm diuerſas eo verbo ſæpius repetito diſtinguit, vt eſt videre in ea lege: atque ita exiſtimat, quod illæ qualitates ſequentes, ibi, *de ſilla que ſe vendieren*, &c. ad proxima tantùm animalia, nec ad equos referendæ ſunt. Quę ſane conſideratio non male reciperetur, ſi aliqua iuris ratio nos cogeret, vt ita interpretaremur, * argum. textus in capit. cum ſingula. in princ. iuncta gloſſa. ibi. verbo. prioratibus. de præbendis. lib. 6. vbi qualitas illa, curam habentibus animarum, non generaliter ad omnia præcedentia refertur, nempe eccleſias & prioratus, ſed tantùm ad eccleſias, contra naturam clauſulæ generalis, quæ ad omnia præcedentia referri ſolet. l. hæres meus. §. vxori meę. de legatis. 3. ea quidem ſpeciali ratione, ne iuris correctio inducatur, ſcilicet textus in capit. de multa. verſicu. hoc idem. ibi. *etiam ſi curam non habeant animarum*. de præbendis. vt explicat Alciatus. lib. 2. de verbo. ſignifi. pagi. 93. in paruis. Sed cum hæc ſpecialis ratio, aut alia ſimilis in noſtro caſu non ſit, propter quam à generali illa regula recedatur, quæ habet, vt ſequens clauſula generalis omnia præcedentia determinet, iuxta dictam. l. hæres meus. prædicta Mexiæ Pontij conſideratio admitti non debet circa dict. l. 34. Re

19

20 copil. * Præſertim, quia dictio illa *ni*, de qua in ea lege Regia, potiûs ex ſua natura copulat, quàm diſtinguit, vt probat textus in. l. ſi quis ita ſtipulatus fuerit. 129. vbi notat Bartolus. D. de verbo. obligat. atque ita, vt dixi. communis praxis & conſuetudo recepit, vt illæ qualitates nedum in mulis, ſed & in equis quoque requirantur, vt eorum priuilegium locum habeat. ad quod apertè videtur alluſiſſe. l. 2. §. fina. ibi. *Agora los vendan enfrenados o enſillados*, &c. tit. 17. libr. 6. Recop.

21 Ex quo tertiò ſubnotandum eſt, quod * cum in ea lege Regia equorũ immunitas duas qualitates deſideret, vna ſine altera non ſufficiet, prout in mulis loquens iuxta ſuam ſententiam, rectè ponderat Mexia Pontius

22 vbi ſupra numer. 10. * Et prima qualitas eſt, vt equus iſte venditus, cuius gabellam recuſas, de ſella ſit: hoc eſt, aſſuefactus ephippia, ſeu ſellam portare: quia ſi nouus ac indomitus equus ſit, ex eius venditione gabella debebitur, nec habebit locum priuilegium dictæ. l. 34. Recopil. prout eſt de hoc text. expreſſus in. l. 15. ibi. *y potros*. tit. 18. lib. 9. Recopilat. nec eſt nouum, domitis potiùs animalibus, quã indomitis leges fauere, vt ex. l. 3. ibi. *eum quoque plenius coercendum qui à ſtabulo abegit domitũ pecus*. D. de abigeis. notauit doctor Oliues in commentariis ſuis ad leges Sardas, cap. 28. num. 8. quamuis verum eſt quò ad noſtrum propoſitum non illud ſufficere, quod ſenex & domitus equus ſit, ſi oneri potiùs, quàm ſellæ & fręno inſeruierit: quia eo caſu, quamuis cum fręno & ſella venierit, vt ſtatim dicemus, Regalis decima ſoluẽda erit, eo quod prima iſta qualitas deficiat, quod ſit de ſella. Vnde indubitabile ſatis manet, quod iam dixi: nempe quod ex indomiti equi venditione, quomodo cunque ea facta ſit ſiue cum fręno & ſella, ſiue ſine eis, indiſtinctè gabella debetur, eo quod de ſella non eſt, & hoc iure vtimur. Idque ſane intelligendum eſt, nedum in pullis equinis, qui

nis, qui matres ſequuntur, & adhuc
earum lacte nutriuntur, ſed in qui-
buſcunque aliis maioris ętatis, modò
indomiti ſint, quos *Potros* dicimus
non quidem ea ratione, quam tradit
Mexia Pontius in prag. panis. conclu
ſion. numer. 40. ſcilicet quia equorũ
appellatione, de quibus loquitur di-
cta. l. 34. Recopilatio. equinus pullus
non veniat, ex textu quem putat ita
decidere in. l. ſed addes. §. ſi quis mu-
lierem. D. locati, ſed ea potiùs ratio-
ne, quam ſupra dixi, nempe quia tales
equini pulli, cum ſint indomiti, de ſel
la non ſunt, quod eſt neceſſarium ex
dicta. l. 34. & explicuimus ſupra. nu.
23 18. * Quinimmo obiter notandum
eſt, quod male ad hanc rem allegat
Mexia prædictam. l. ſed addes. quia
aut intelligit ipſe dictũ ſuum de pul-
lo equino, qui adhuc vbere matris la-
ctatur; & tunc potiùs probat ea lex,
vnam & eandem rem eſſe cum ma-
tre, nec ab ea ſeparari debere, vt expli
cat Anto. Gometius. 2. tomo. varia.
24 cap. 2. num. 14. * atque inde dicendũ
potiùs eſſet, quod ſi cum matre ven-
datur, eius priuilegium ſequi debeat,
de quo in dicta. l. 34. Recopilation.
quod eſt ad praxim valde notandum:
aut intelligit Mexia, de eo pullo equi
no, qui herbam paſcit, & tunc cum
eo caſu de per ſe conſideretur, iuxta
textum in. l. legatis ſeruis. §. final. ver-
ſi. ouibus. de legatis. 3. cum communi
interpretatione, de qua per Gome-
tium vbi ſupra: allegare non debuit
dictam. l. ſed addes. quæ de lactenti-
bus pullis intelligitur: ſed meliùs alle
gaſſet textum in dict. l. legatis ſeruis.
§. fina. verſic. ouibus, cuius deciſio an
& ad vitulos, & pullos iumentorum
& equorũ trahenda ſit, ita vt ij boum,
equorum, & iumentorum appellatio
ne non comprehendantur, non ſatis
ſcio: eo quod lex illa, cum de his om-
nibus loquatur, ſolos agnos ab oui-
bus diſtinguit. Sed neceſſaria non eſt
in hoc propoſito iſta diſputatio, quia
equini pulli herbam paſcentes, ſiue
equorum appellatione contineãtur,
ſiue non, prædictæ legis Regiæ priui
legium non habent, nec habere poſ-
ſunt, eo quod de ſella non ſint, vt iam
diximus.
25 Quartò notanda eſt * ſecunda illa
qualitas, quæ in dicta lege Regia re-
quiritur, nempe quod equus fręno &
ſella ornatus vęneat: in quo puncto
ſæpiùs dubitatum vidi, án ſufficiat,
quod equus frenum & ſellam habeat
impoſitam tempore venditionis: an
verò fręnum & ſella ipſa cum equo
vendi debeant: atqui in hoc vltimum
magis inclinant verba Didaci Pere-
tij in dicta. l. 1. tit. 7. lib. 5. ordin. pag.
192. col. 1. verſicu. dubitatur. ibi. vnũ
tamen. & magis mihi placet, ea ratio
ne quia adiectiuum illud, *enfrenados y*
enſillados, de quo in dicta. l. 34. Reco-
pil. tam principaliter videtur in diſ-
poſitionẽ inducere ornamenta, quám
ipſum equum, per textum in. l. ſi cui
fundũ. D. de fundo inſtru. &. §. ſi quis
ancillas. Inſtit. de lega. verſic. fina. &
textum elegantem in. l. 1. §. quæ depo
ſitis. iuncta gloſſ. ibi. verbo. cum capi
ſtro. D. depoſiti. vbi ſi ita dixero, depo
no iſtum equum cum capiſtro, vel
equum iſtum capiſtratum, tàm prin-
cipale depoſitum eſt in capiſtro, quã
in equo. Igitur cum lex Regia dixe-
rit, quod equus fręno & ſella ornatus
vendatur, vtrumque vendi voluit:
nec ſufficiet equum ornatum eſſe, ſi
ſella in venditione excipiatur. quod
quotidie vſuuenit.
26 Ex quibus quintò nota, * quod
cum equi venditio, qui cum fręno &
ſella vænierit, immunis fiat in dicta.
l. 34. Recopilationis. ex ea vendi-
tione nulla gabella debebitur, etiam
ratione ephippiorum, fręni (in-
quam) & ſellæ ad inſidendum impo-

 ſitæ:

ſitæ: quorum primus inuentor Pele-
tronius fuit, cum antea Bellerephon
equis vehi inueniſſet. vt refert Ioan-
nes Coraſius.lib.5.miſcella.cap. 2. in
fine: quamuis ſellarum & frenorum
venditio per ſe ſumpta immunis non
eſt.l.38.titul.18.lib.9.Recopilationis.
& vtile per inutile vitiari non ſolet.
capit. vtile. 37. de regulis iuris.libr. 6.
nec miſtura immunitatem præbet. l.
1.in princip.D. de aqua pluuia arcen.
Nec mirum iſtud eſt, quia ſicut equus
per ſe venditus ſine freno & ſella, im
munitatẽ non habet: ita frænum &
ſella niſi cum equo vendantur, nul-
lo priuilegio gaudent. Nec puto in-
ter pretioſum & vile frænum, aut
pretioſam & vilem ſellam diſtin-
guendum eſſe: quia generaliter equi
fræno & ſella ornati venditio im-
munis eſt, ex dicta lege Regia: mo-
dò frenum & ſella nuda ſint ſine aliis
tegumentis, quæ ornatus cauſa impo-
ni ſolent: & modò omnis fraus defi-
ciat.

Sextò nec inutiliter dubitari po-
27 teſt, * quid ſi equus ſimpliciter ven-
ditus ſit nulla ſellæ aut fræni mentio
ne facta, án eo caſu decima debeatur,
nec ne: & quidem ſi in ipſa venditio-
ne ornatus exiſtat, idque vendendi
cauſa factum ſit, dubium non eſt,
quin & ornamenta quoque væniiſſe
videantur, iuxta textum in. l. ædiles.
la.2.in princ.& in.§. vendendi autem
cauſa. D. de ædil. edicto. & quæ no-
tat Antonius Gometius.2.tomo va-
riarum. capitul. 2. numero. 15. ita vt
proculdubio eo caſu nulla gabella
debeatur, cum ſatisfactum ſit deci-
ſioni prædictæ. l. 34. Recopilatio.
Quod ſi is non vendendi cauſa, ſed
itineris occaſione ornatus duceretur
cum ſella & fræno, ac de inde vænie-
rit nulla ornamentorum mentione
facta: animaduertendum eſt, quod
quamuis eo caſu ſolum equum ſine
ornamentis venditum eſſe intelligat
Iuris Conſultus in dicta. l. ædiles. &
docet Antonius Gometius vbi ſu-
pra, & doctores communiter: ergo
ex noua iſtius tributi conſideratio-
ne, quam Iuris Conſultus non noue-
rat in ea lege, rei finem & equi tradi-
tionem inſpiciendam puto: ita vt ſi
venditor cum freno & ſella tradide-
rit, ſic eum vendidiſſe intelligatur le
gis Regiæ beneficio gaudere volens:
ſecùs vero ſi eum nudum dederit,
quia tunc iure potius communi vſus
videbitur, de quo in dicta. l. ædiles. &
gabellam ſoluet.

28 Rurſus tertio loco * excepta eſt in
ea.l.34.tit.18.lib.9.Recopilatio. mu-
larum & mulorum venditio, quæ
cum eiſdẽ qualitatibus, quas in equis
late explicuimus, facta fuerit: ſunt
enim huiuſmodi animalia ad frequen
tes hominum tranſmigrationes val-
de neceſſaria, prout ex frequentiſſi-
mo in itineribus faciendis eorũ ani
malium vſu ac vtilitate ſatis con-
ſtat: quicquid eiuſmodi animalia de-
teſtatus, multa effuderit autor qui-
dam in libello quodam vulgari ſer-
29 mone nuper edito. Sed adhuc * ratio-
ni magis conſentaneum mihi videre
tur, ſi quod mulis conceſſum eſt in le
ge Regia, domitis bobus aratoriis,
qui cum iugo venderentur, datum
fuiſſet: nempe vt eorum venditio im
munis foret, præter alia priuilegia,
quæ agricolis conceſſa de iure com-
muni late congerit Platea in. l. 1. C.
de agricolis & cenſitis.lib.11. nam &
ex bobus de loco in locum aſportа-
tis vectigal non ſoluitur, de quo in.
l. vniuerſi. ibi. *vel exercendi ruris gratia.*
C.de vectigalibus. vbi Salycetus no-
tat, & refert Bertachinus de gabellis.
8.parte. membro. 2. numero. 17. nec
quidem immerito: Etenim Hœſio-
dus & Homerus inſtrumentum rei
ruſticæ & agricolarum magis pro-
baue-

bauerunt, quàm bellatorum & rei
bellicę: illud enim mortalibus vitam
ac felicitatem pollicetur, hoc autem
mortem & miſeriam, & plurima in
laudem agriculturæ tradit Caſſenæus
in catalogo gloriæ mundi. parte. 11.
conſiderati. 37. Sed cum maiores no-
ſtri mulorum & mularum, quam boũ
priuilegium à Regibus noſtris impe-
trare malluerint, ea illorum experien-
tiæ & prudentiæ, qui non ſine conſul-
tatione hoc ita ſtatuerunt, fides adhi-
benda eſt vt non ſine iuſta ratione id
voluiſſe credamus, vt docet IurisCó-
ſultus in. l. non omnium. D. de legi-
bus. cum eleganti expoſitione Fra.
Dominici Soto. lib. 1. de iuſtitia. & iu
re. quæſtio. 5. artic. 2. in fine. Et ante-
quam ad alia tranſeamus, ſubnotan-
30 dum eſt, * quod de equis & mulis
vtriuſque ſexus ſancitum eſt in dicta
l. 34. Recopilationis. non eſſe ad reli-
qua iumenta extendendum, prout
inaduertenter videtur extendere Di-
dacus Peretius in dicta. l. 1. titulo. 7.
libro. 5. Ordinamen. pagin. 192. co-
lum. 1.
31 Quarto loco eximitur * moneta
percuſa in dic. l. 34. Recop. ibi: *ni de la
moneda amonedada.* quod vltimum
verbum adiectum eſt propter genera
le pecuniæ nomen. l. pecuniæ. D. de
verborum ſignific. & intellige, quod
ex pecunia Regalis decima non de-
betur, ſiue vt talis pecunia iuxta in-
trinſecum valorem eius á lege impo-
ſitum vna cum altera permutetur,
iuxta ea quæ diximus ſupra capit. 9.
nume. 33. & quæ tradit Pinelus in ru-
bric. C. de reſcin. vendit. 1. parte. ca-
pit. 3. numer. 15. ſiue vt quælibet ſpe-
cies inſpecta materia & valore ex-
trinſeco, pro alia quantitate pecunię
vendita fuerit, iuxta tradita per Na-
uarrum in comment. de cambiis. ſu-
per cap. finali. de vſuris. numer. 20. &
ſiue pro alia re generica vel ſpecifi-
ca permutetur, iuxta ſpeciem textus
in. l. finali. D. de condicti. cauſa dati.
& quæ diximus ſupra capit. 17. num.
4. Etenim generaliter ſtatuitur in ea
lege Regia, vt ex moneta nulla ga-
bella ſoluatur: modò vera pecunia &
moneta ſit, hoc eſt, legitimi ponde-
ris, probæ materiæ, & forma publi-
ca excuſa, iuxta. l. 1. D. de contrahe.
emptio. aliàs enim pecunia ſiue mo-
neta dici non poteſt, nec eſt. l. elegan-
ter. §. qui reprobos. D. de pignor.
actio. & lex de moneta loquens, de
proba & vſuali debet intelligi, ex-
notatis per Tiraquellum de retra.
ligna. §. 1. gloſſa. 20. numer. 11. &. nu-
mero. 14. Sed certe quamuis ſit pecu-
nia reproba & non expendibilis, mo-
dò ſit aurea vel argentea, nulla ex
eius venditione aut permutatione
Regalis decima ſoluenda erit: quia
generaliter ex argento & auro diſtra
ctis nihil gabellæ nomine pendi de-
bet, vt probat. l. 18. ibi, *y que otras per-
ſonas algunas.* titulo. 17. libr. 9. Reco-
pilat.
32 Quinto loco * librorum priuile-
gium extat in eadem. l. 34. Recopila-
tionis. ita vt ex eorum venditione
aut permutatione nulla decima de-
beatur, ſiue quidē Latinè, ſiue Hiſpa-
ne, Gallicè, Italicé, aut Gręcé, vel qua
cunque alia linguâ ſcripti ſint; & ſi-
ue typis cuſsi, ſiue manu ſcripti, non-
dumvè compaginati, nondumq; or-
nati, aut conſuti vendantur: quomo-
docunque enim & in quacunque ma
teria perſcripti fuerint, librorum ap-
pellatione & priuilegio continen-
tur, vt tradit dicta. l. 34. Recopila-
tio. & docet latiſsimè I.C. in. l. libro-
rum. per totam. de legatis. 3. Quinim-
mo nec portorium, quod nos *almoxa
rifazgo* dicimus, pendi debet ex. l. 22.
titulo. 4. libr. 4. ordina. vbi ratio
vtriuſque priuilegij traditur, quã la-
té extendit & exornat Didacus Pe-

re. ibi. & facit tex. elegans in Auth. habita. C. ne filius pro patre.

33 Sexto loco * venditio, ſeu permutatio auium, quæ aucupio deſeruiũt, immunis eſt: ſiue quidem ab aliis partibus aſportentur ſiue in his Regnis nutriantur: vtriuſque enim generis aues lex Regia memorat, ibi. *ni de falcones, ni de açores, ni de otras aues de caça.* & eſt ratio, quia honeſta aucupij delectatio perſimilis eſt rei bellicæ, ac proinde etiam fauorabilis, quamuis non male mihi dicere videatur Iacobus Symancas vir doctiſsimus lib. 9. de republica. capite. 24. de tributis. in fine. eas merces gabellarum tributo maximè onerandas eſſe, quæ non tam ad vitæ faciunt neceſsitatem, quàm ad luxum & delitias: & quarũ vſus diuitum eſt peculiaris, veluti aromata, vnguenta, gemmæ, atque id genus alia: quales mihi iſtæ aues eſſe videntur: nam hinc, vt ille ait, incommodum ſentient hi tantùm, quorum fortunæ id ferre poſsint: nec ob hanc iacturam ad inopiam redigentur, ſed fortaſſe reddentur frugaliores, vt pecuniæ iactura morum bono ſartiatur.

Sed antequam hinc diſcedam, ani-
34 maduerto * priuilegium earum rerũ, quas ſupra retulimus, ita demum intelligendum eſſe, ſi res illæ in contractum veniant vt merx, non vt pretium: vt recte explicuimus ſupra capit. 17. num. 19.

35 Septimo loco * excipitur in. l. 35. titul. 18. lib. 9. Recopil. res in dotem data, ſiue quidem mobilis, ſiue immobilis ſit: quod ita debet intelligi, ſi æſtimata detur eo modo, quo æſtimatio venditionem facit, iuxta textum in. l. 3. D. locati. & quæ tradunt gloſſa & doctores in. l. ſi inter virum. C. de iure doti. & reſoluit latiſsime Couarruuias in practi. quæſtion. capit. 28. vt eo caſu, licet vera venditio ſit, vt tradit Tiraquellus de retract. ligna. §. 1. gloſſ. 14. numer. 108. ſic vt pretium tantùm in dote eſſe dicatur ex. l. quæſitum. 78. §. cum vir. de lega. 3. & l. ſicut. § ſed ſi. D. quibus mo. pign. vel hypoth. & ex vendito actio competat tanquam ex vera venditione, vt probat textus elegans in. l. ex conuentione. verſic. ſed ſi fundus. C. de pactis. nulla adhuc Regalis decima debeatur beneficio prædictæ legis Regiæ: quæ aliàs, ſi de rebus ſimpliciter in dotem datis ſine æſtimatione intelligeretur, iuxta. l. plerunque. ver
36 ſic. quotiens. D. de iure dotium. & diſtinctionem. l. 16. titul. 11. partit. 4. nihil noui induxiſſet, cùm eo caſu nulla venditio aut permutatio ſit, ſed dotis datio & conſtitutio, quæ eſt contractus de per ſe, de quo per Bartolum & doctores in. l. legitima. & l. iuris gentium. in princip. D. de pactis. igitur de illa dubitabili ſpecie intelligenda lex eſt, argu. text. in. l. 1. in fine. D. ad municipa. vt benè notat Ioann. Paladorius libr. rerum quotidia. capite. 3. §. 6. numer. 42.

Qui & illud quoque rectè notat,
36 * prædictæ legis Regiæ deciſionem accipiendam eſſe non ſolùm eo caſu, quo res à principio in ipſa dotis conſtitutione & promiſsione æſtimatæ ſunt: ſed etiam eo caſu, quo à principio fuerit pecunia in dotem promiſſa, & poſtea (vt fieri aſſolet) res æſtimatæ loco pecuniæ datæ fuerint: vt quamuis ea æſtimatio veram venditionem efficiat, vt ex Socinis tradit Couarruuias dicto capit. 28. numer. 1. verſicu. ſecundò apparet. nulla gabella debeatur: quia eo quoque caſu verum eſt dicere, res illas æſtimatas in dotem datas eſſe, atque ita verificantur verba prædictæ. l. 35. Recopilationis. ibi. *Que ſe dieren en caſamiento.* Pro qua ſententia

vltra

vltrà allegata per Parladorium, ego allego textum expreſſum in l. 2. verſi cul. mulier dotem. D. de dote prælega ta. vbi cum pecunia eſſet in dotē promiſſa, fundos, qui poſtea pro quantitate dotis viro dati ſunt, expreſſe di-
37 cit I. C. in dotem datos. * Eſt tamen animaduertēdum, quod ſi poſtquam ſemel data dos eſſet in rebus dotalibus abſque vlla æſtimatione, poſtea ex interuallo de dotis commutatione inter coniuges conueniſſet, eo quod mulieri vtile eſſet: nempe quod profundo dato, centum aut alia certa quantitas in dotem eſſet, iuxta text. in l. ita conſtante. cum lege præced. D. de iure dot. & l. ſi mulier. D. de pactis dota. cum ijs, quæ ad eas leges notat Tiraqu. de retra. lign. §. 30. glo. 1. num. 19. proculdubiò regalis decima ſoluenda erit: quia cum prędicta. l. 35. recopi. expreſsè loquatur de datione, & conſtitutione dotis, trahenda non eſt eius deciſio ad alios contractus, quos circa dotem ſemel datam & cōſtitutam ex poſt facto coniuges cele-
38 brauerint: * nec minùs perfecta & valida venditio eo caſu per æſtimationem fundi dotalis fiet, quàm ſi à principio æſtimaretur, vt probant ea iura, quicquid Couarr. in dicto cap. 28. nu. fin. verſic. vndecimo. aliud velit: etenim quę ibi allegat, eò tendunt vt in dubio æſtimatio ex interuallo facta venditionem non faciat, prout colligitur ex Salyceto & alijs, quos ipſe allegat in. l. ex conuentione. C. de pactis. & Palat. Rubeo in repet. ca. per veſtras. §. 21. nu. 4. Cæterū ſi ideò expreſsè æſtimatio fiat, vt venditionem & dotis commutationē faciat, dubium non eſt quin illud valeat, modò mulieri vtile ſit, vt probat tex. in dicta. l. ita conſtante. quo caſu decimam deberi aio.

39 Prędictæ vero * legis regiæ, & priuilegij rationem eam eſſe putat Auēda. reſpon. 12. nu. 3. verſi. quartò. quæ deſumitur ex traditis per Baldum in. l. quotiēs. D. de iure dot. vbi ait, quod licet æſtimatio prædij in dotem dati venditionem efficiat, nō ſoluetur gabella tanquam de contractu emptionis & venditionis: quia contractus dotis, qui principaliter agitur, in hoc debet attendi, non natura acceſſorij deſcendentis ex eo: quem refert & ſequitur Ancharranus cōſilio. 72. nu. 3. Sed mihi diſplicet iſta ratio, eſt enim
40 falſa: * quia cum generaliter diſpoſitum ſit in. l. 1. tit. 17. lib. 9. recopilationis ex quacunque venditione gabellam ſolui, proculdubiò ſoluenda erit, vbicunque vēditionem contractam eſſe conſtiterit, ſiue quidem principaliter, ſiue acceſſoriè contrahatur, vt tradidimus ſuprá cap. 16. num. 27. Atque ita iſto caſu, quo de agimus, proculdubiò regalis decima deberetur, niſi aliud hac expreſſa lege cautū fuiſſet, dotis quidem fauore, cuius in iure plurima paſsim priuilegia ſunt, vt bene quoque adnotat Ioannes Parlado-
41 rius vbi ſuprá. * Quinimmò eius cauſa vſqueadeò fauorabilis eſt, vt doctores voluerint nō valere ſtatutū diſponens, quod de dote gabella ſoluatur, prout ex Lapo allegatio. 227. tradit Barth. Caſſenæus in Cōſuet. Burgun. in fine. ſub Rubrica de gabellis. quæſtio. 7. quorum deciſione rectè iuuatur æquitas noſtræ legis regiæ.

42 Rurſus octauo loco * prædicta. l. 35. titul. 18. lib. 9. Recopilat. ſic eximit immunemque facit bonorum diuiſionem inter hæredes factam, vt quāuis ex altera parte pecunia, aut alia quælibet res non hæreditaria proficiſcatur ad æqualitatē inter illos ſeruandam, nullius rei decima peti poſ-
43 ſit. * Cuius quidem priuilegij rationem ſi quæramus, inquit Parladorius dicto libro rerum quotidia. cap. 3. §. 6. nume. 43. peti debere à Bertachino Firmia.

Firmia.in tracta. de gabellis.8. parte principa.membro.3.num.17.& à Mõtaluo in.l.2.tit.4. lib.3.Fori. Sed ego dico, quod aliunde quærenda & petenda eſt: etenim veram huiuſce rei rationem viri illi non tradiderunt, Bertachinus inquam Firmi. qui ea de
44 re tractauit in prædicto loco: Nam * Montaluus noſter, ſi eum bene inſpicias, dum in gloſſa prædictæ.l.2.fori. ad gabellam noſtri Regni infert, non de diuiſione bonorum agit, ſed de æſtimatione ſeu taxatione illa, quæ præambula eſt ad diuiſionem faciendam. Inquit enim, quod quamuis rei æſtimatio venditionem eius facere ſoleat, vt ſupra dicebamus numer.35. & latè egimus ſupra capit. 11.tamen non id ſemper euenit: veluti contingere ait in ea æſtimatione bonorum, quæ ad commodiorem diuiſionem fieri ſolet per hæredes, inferens inde, & quidem rectè, quod ex eiuſmodi æſtimatione regalis decima non debebitur, quæ ex vera venditione aut permutatione ſoluenda eſt duntaxat, iuxta.l.1.&.l.2.tit.17.lib.9. Recopilationis.

45 Bertachinus * autem, vt dixi, non ſatis bene locutus eſt in hac materia: qui ait ex bonorum diuiſione gabellam non deberi ea ratione, quia diuiſio non eſt contractus, nominatus ſcilicet nec innominatus: ſed nomen generis ex Bartolo in.l. diuiſionis. D. de pactis. & ideò, inquit ipſe, in ſtatuto de contractu non comprehenditur diuiſio, quę doctrina ſi vera eſſet, concludentem ſatis rationem nobis oſtẽderet ad dictam.l.35.in.2.parte. titul. 18.libr. 9. Recopilationis. Sed certè Bertachinus alias doctiſsimus valdè fallitur in acceptione & allegatione Bartoli in dicta.l. diuiſionis. etenim Bartolus ibi minimè negat diuiſionem contractum eſſe: ſed potius inquit & docet, quod quamuis videatur ſpecificum & elegans nomen habere, non ideò tamen contractus nominatus eſt, prout ea ratione eſſe videbatur, ex notatis in.l. iuris gentium.in principio, D. de pactis. quia reſpondet, quod illud nomen diuiſio genericum eſt cuicunque diuiſioni competens: quemadmodum nec permutatio contractus nominatus eſt, eo quod verbum permutare generale eſt, vt tradit idem Bartolus & doctores in dicta.l. iuris gentium. in princip. & gloſſa Rubricæ. C. de rerum permutatione. itaque ſolum ibi negat Bartolus id, quod opponebatur, ſcilicet quod diuiſio ſit contractus nominatus, prout melius eum intellexit Decius in.l. cùm proponas.numer.2.C.de pactis. & apertius ſe ipſum explicuit idem Bartolus in.l.1.C.communia vtriuſque iudicij: vbi, vt diſtingueret diuiſionem à venditione, ait, quod hæc eſt contractus nominatus, illa non: & quòd in illa habet locum condictio ob cauſam, quæ quidem dari non ſolet niſi in contractibus innominatis, ex titul. D. de condictio. cauſa dati. & D. de præſcriptis verbis. ergo diuiſio innominatus contractus eſt etiam ex ſententia Bartoli, quamuis verè inſpectis verbis ipſius in dicta.l.diuiſionis.D.de pactis. ſic dicat: reſpon. nego contractum eſſe ſed tu intellige contractum nominatum, de quo quærebatur: quin autem contractus ſit diuiſio ſaltem innominatus, nec negari poteſt, nec Bartolus ipſe negauit, aut apud eum dubitatum eſt, quicquid Bertachinus vbi ſuprà aliud intellexerit: quia pluſquam manifeſtum eſt, diuiſionem veram ac propriam permutationem eſſe, vt tradit Decius in dicta.l.cum proponas. numer. 2.C.de pactis.& optimè explicat Paulus Caſtrenſis in dicta.l. 1.C.communia vtriuſque iudicij.nu. 3.cuius

ſ. cuius verba hæc ſunt: quod in quã-
tum gloſſa dictæ. l. 1. ait, quod diuiſio
eſt ſimilis permutationi, nó congruè
loquitur, quia nullum ſimile eſt idem,
vt notatur in. l. quod Nerua. D. depo-
ſiti. & tamen diuiſio vera permuta-
tio eſt: quia permutatur portio vnius
cũ portione alterius: nã cũ in quoli-
bet ceſpite terræ quilibet habeat par
tem pro indiuiſo, quæ non poteſt ad
oculum demonſtrari, ſed ſolo intelle-
ctu. l. Mæuius fundum. §. duorum teſ-
tamentis. verſicu. namque plures. de-
legatis. 2. ſi diuidimus iſtud prædium
commune æquis portionibus, neceſ-
ſarium eſt dicere, quod in parte, quæ
tibi obuenit in eo prædio, vnam par-
tem habeas iure tuo à te, alteram ha-
beas à me iure diuiſionis: & ſic è con-
uerſo in parte quæ mihi obuenerit
in ipſomet prædio, vnam partem ha-
beo iure meo á me, ſcilicet, ratione
mei dominij, & alteram habeo à te
iure diuiſionis effectæ. Vnde por-
tio, quam habes á me, verè permu-
tatur cum portione, quam habeo á
te: & ſic in dimidio totius prædij di-
uiſi vera permutatio contrahitur.
Ideò autem dicitur in dicta. l. 1. C.
communia vtriuſque iudicij, quod
diuiſio ſimilis eſt emptioni, quia di-
uiſio eſt vera permutatio: & hæc
quidem proxima venditioni eſt. l. 2.
D. de rerum permutatio. & expli-
cuimus ſupra in præfatione in ſcho-
lio ad. l. 2. titul. 17. lib. 9. Recopilat.
ver. *Iudicari*. & aduertit quoque An-
gelus in dicta. l. 1. atqui hac ratione
prouenit, vt ex pacto diuiſionis nul-
la naſcatur actio in dicta. l. diuiſio-
nis. D. de pactis. &. l. cum proponas.
C. eodem. titul. &. l. ſi diuiſionem.
C. familiæ erciſ. quas allegat Andreas
ab Exea, de pactis. numer. 284. ſicut
nec ex placito permutationis oritur.
l. ex placito. C. de rerum permutatio-
ne. ex ipſa autem diuiſione realiter fa-
cta præſcriptis verbis actio compe-
tit, ſicut & ex quolibet contractu, do
vt des, vt probat textus ſic intelligen
dus in. l. ſi familiæ. C. famil. erciſc.
quem ita intelligit Meneſius in. l. na-
turalis. §. at cùm do. nu. 15. D. de preſ-
criptis verbis.

Igitur cùm ex predicta reſolutio-
ne apertè conſtet, diuiſionem verum
permutationis contractum eſſe: & ſi
pecunia interueniat, veram venditio
nem fieri, vt probat textus elegans in
l. communi. §. ſi debitor. ibi. *Quam cre
ditor per adiudicationem emit*. D. com-
mu. diuid. & rectè ponderat Tiraquel
lus de retract. ligna. §. 1. gloſſ. 14. num.
46 77. conſequitur, * quod ſi ſtatuto ca-
ueatur de quolibet contractu gabel-
lam ſolui, de bonorum diuiſione ſol-
uetur: quicquid Bertachinus vbi ſu-
prà vehementer decipiatur, malé in-
telligens hanc rem & Bartolum in di
cta. l. diuiſionis, vt iam explicuimus.
Quinimmò Ludou. Romanus in con-
ſilio. 182. tenet, quod ſi ſtatuto cauea-
tur, vt de alienatione ſoluatur gabel-
la: ſolui quidem debet ex diuiſione,
prout refert & ſequitur Caſſaneus in
conſuetu. Burgun. Rubr. 10. §. 9. in fi-
ne. num. 21.

Itaque, his ita diſcuſis & declara-
tis, cum iure noſtri regni generaliter
deciſum ſit, vt ex quacunque vendi-
tione aut permutatione decima pre-
tij ſoluatur: nemo eſt, qui non videat,
quanta ſit indulgẽtia ac priuilegium
prædictæ. l. 35. in. 2. parte. tit. 18. lib. 9.
Recopil. dum iubet, quod ex bonis
defunctorum, quæ inter hæredes
etiam quacunq; alia re vel pecunia in
teruenientе diuiſa fuerint, nulla ga-
bella ſoluatur: atq; iſtius priuilegij ra
tionem aliunde petendam eſſe, quám
á Bertachino & Montaluo per Parla
dorium allegatis, vt ſatis ſuperq; con
47 ſtat ex ſupra reſolutis. Vera* igitur ra
tio eſt, quę deſumitur ex eo, quod quã

uis bo-

uis bonorum diuiſio inter hæredes facta venditio aut permutatio ſit ſubtili iure, quod ſuprà explicuimus, effectu rerũ inſpecto alienatio non eſt, ac proinde permutatio aut venditio nõ poteſt in ea diuiſione intelligi, vt probat textus elegans in Authen. de litigioſis. §. 1. verſi. hęredes autẽ. coll. 8. &. l. fina. verſi. exceptis. C. eo. tit. etenim̃ diuiſio rem primis dominis non aufert, ſed apud eoſdem, quorũ indiuiſa erat, res ipſa manet poſt diuiſionem: & ſtricta iuris diſputatione relictæ, non id agitur in diuiſione, vt quiſquã ex hæredibus alterius partem adquirat: ſed vt dominium, quod ſub cõfuſis partibus occultum & obnubilatũ erat, in ſola intellectus operatione cõſiſtens, iuxta dictam. l. Mæuius. §. duorum. de legatis. 2. diſtinctione partiũ ad oculum detegatur: & quod anteá erat pars vnius rei indiuiſæ, nunc per diuiſionem totũ quoddam per ſe fiat, vt tradit eleganter I. C. in. l. rectè dicimus. §. Quintus. D. de verbo. ſignifica. At in venditione & permutatione id agimus, vt rem noſtram alienemus, & alienam nobis vtiliorẽ adquiramus, vt probat ac docet I. C. in. l. 1. in princip. D. de contrahen. emptio. Itaque Iuſtinianus ad effectum rei & diuidẽtium voluntatem inſpiciens rectè ait in dictis iuribus, talem diuiſionẽ non videri alienationem eſſe, nec vt talem accipiẽdam fore: atque inde quoque iuſtiſsimè deciſum eſt in prædicta. l. 35. Recopilatio. vt ex ea diuiſione nulla Regalis decima debeatur. cuius quidem legis hæc eſt vera & fundamentalis ratio: etenim illa, quam tradit Ioan. Parladorius vbi ſupra numer. 43. nempè, quod diuiſio neceſſaria quędam alienatio eſt, ac ideò propter neceſsitatem gabellam non deberi, falſa eſt, vt explicuimus ſupra cap. 19. num. 105.

48 Eſt tamen * vtiliter animaduertendum, quod prædicta. l. 35. Recopilatio. expreſsè loquitur de bonis defunctorum, quæ inter hæredes diuiſa fuerint: quaſi velit quamcunque aliam bonorum diuiſionem in iuris communis diſpoſitione relinquere, nempe vt de ea tanquam de quacunque alia permutatione aut venditione iudicetur, argument. textus in. l. commodiſsimè. cum notatis. D. de liber. & poſthum. ac præterea textus in dicto Authen. de litigioſis. vbi dicitur diuiſionem bonorum alienationem non eſſe, expreſſe etiam loquitur de diuiſione inter hæredes facta iudicio familiæ erciſcundæ, quaſi aliud ſit in ſociorum diuiſione, de qua in. tit. D. communi diui. Vnde Ludo. à Peguera de fœudis. verſic. 1. limitatione. 4. num. 103. longam differentiam conſtituit inter eas diuiſiones circa ſolutionem laudimij: dicẽs cum quodam autore, quod aut fit diuiſio iudicio communi diuidundo, & tunc debetur laudimium, quia eſt vera permutatio: aut fit diuiſio iudicio familię erciſcundæ inter cohęredes, & tunc nõ debetur, quia inter eos diuiſio non eſt alienatio vt in dicto Authen. de litigio. collat. 8. Sed adhuc quòad noſtram decimam contrarium puto eſſe obſeruandũm, quia eadem ratio eſt vtriuſque diuiſionis, vt neutra videatur eſſe alienatio ex ſupra dictis, quæ tam in diuiſione ſociorũ, quám in diuiſione hæredum locum habent: & quod dicitur in dicto Authen. de litigioſis. & dicta. l. fin. C. eod. tit. communiter ab omnibus de quacunq; bonorum diuiſione intelligitur, vt conſtat ex dictis Iaſonis in. l. fin. nu. 47. C. de iure emphyte. & ijs, quæ tradit Bartolus in. l. & ideò. nu. 4. D. de cond. furtiua. & quamuis prædicta. l. 35. Recopilat. de ſola hęredum diuiſione loquatur, ita communis praxis eam recepit, vt de quacunque diuiſione locuta eſſe videatur,

deatur,prout generaliter tradit Auē-
danius reſpon.13.nu.6.verſi. admiſſa
igitur. quem allegans ſequi videtur
Pinelus in Auth. niſi tricennale. nu.
25.in fin.C.de bonis maternis.

49 Sed & præterea, * quòad praxim
& intellectum dictæ. l.35.Recop.no-
tandum eſt,quod ſi bona illa commu
nia, aut hæreditaria per licitationem
diuidantur: & res aliqua extraneo li-
citanti addicta fuerit certo pretio,
iuxta.l.officium. C.commu.diuid.&
l.cū fundo.§.ſi fundus. D.de iure do-
tium.haud. dubiè gabella debebitur
ea aperta ratione, quia prædicta lex
regia ſolum loquitur in ea diuiſione,
quæ inter ipſoſmet hæredes, aut ſo-
cios facta eſſet, vt cōſtat ex illis ver-
bis: *Que ſe partieren entre ſus herederos
aunque interuengan dineros y otras coſas
entre los tales herederos para ſe ygualar,*
Quo caſu alienatio nō eſſe intelligi-
tur ex prędicta reſolutione. At extra-
neo admiſſo vera & perfecta vendi-
tio eſt,quę nō reperitur excepta,quic
quid aliud malè voluerit Ioan.Parla-
dorius dict.§.6.nu.43.

50 Immò verò * vlterius notare opor
ret,quod ſi ex communi hæredū con
ſenſu aliquarū,vel omnium rerū hæ-
reditatis ſubhaſtatio fiat,vt quotidie
fit:& aliquis ex ipſis hęredibus(quod
ſæpè euenit).pluris licitans rem ali-
quā hæreditariam emerit, regalis de-
cima ex ea venditione debebitur nō
minus, quā ſi extraneus aliquis emiſ-
ſet ex ſupradictis: quia tunc ſimplex
quædā ac vera venditio eſt,non diui-
ſio, quæ ſola excepta reperitur in di-
cta.l.35. Recop. Atque ita tenet in ſi-
mili materia & quæſtione Caro.Mo-
linæus in conſuet.Pariſ.tit. 1.§. 22.q.
22.nu. 73. dummodò ſubhaſtatio illa
ita ordinetur, vt ad licitandū & emē-
dum extraneus admittatur(*publica al
moneda* vulgo dicimus:) cæterum ſi
ita ordinetur ſubhaſtatio,quod extra
neus non admittatur,ſed ſolùm inter
hæredes licitetur, vt res maneat me-
liorem conditionem offerenti, ſe-
cus erit: quia iſto caſu huiuſmodi li-
citatio extra hæredes non egreditur,
& ſolùm fit ad finē concordandi de
modo & quantitate recompenſatio-
nis,vt nulli gratificetur magis,quàm
alij: & vt remaneāt omninò æquales
& cōcordes in diuiſione cœpta,vnde
huiuſmodi licitatio & aſsignatio,nō
eſt contractus de per ſe æquè princi-
paliter ſubſiſtens & ſeparatus à diui-
ſione,ſicut quādo extraneus admitti-
tur,ſed executio & finis diuiſionis cœ
ptæ: quare idē iudicandum eſſe putat
Caro. Molinæus in dicto loco, de ea
venditione,quod de diuiſione ipſa,quod
mihi valdè placet, ita vt eo caſu deci
mam non deberi proculdubiò exiſti-
mē,quia totum id, quod agitur inter
hæredes, diuiſio eſt,quę lege regia re-
peritur immunis.

51 Sed quo caſu * diximus re ſocio,
vel hæredi pluris licitanti adiudica-
ta, Regiam gabellā deberi, non leue
dubium eſt, an totius pretij illius rei,
quæ ab hærede,vel ſocio empta eſſet,
decima debeatur: an verò deducta
portione,pro qua ille emptor erat do
minus rei ſubhaſtatę: quia cum nemo
rem ſuam poſsit emere.l.ſuæ rei.D.de
contra.emp.manifeſtū videtur, quod
pro ea parte venditio non tenuerit,
quamuis ille emptor totum ipſius rei
pretium ſoluerit, vt in communionē
deducatur: atq; ita locū habeant quæ
de venditione nulla ſuperius tradidi-
mus cap.14.ex nu.1. Verùm ad hoc to
tius pretij decimam iſto caſu deberi
exiſtimo, quia verè in tota re vendi-
ditio conſtitit: emere enim cum tota
re etiam noſtram partem poſſumus,
vt tradit I. C. in. l. quod ſi vno. in fi-
ne. D. de in diem addict.

52 Rurſus nota, * quod ſi habens por
tionem in re communi pro indiuiſo,

non.incipiat à diuiſione, ſed incipiat á venditione, vel permutatione portionis ſuæ, ſiue vnitatum ex ſotijs & cohęredibus, ſiue omnibus cedat pro pecunia aut alia re, proculdubiò Regalẽ decimam debebit: quia tũc cúm non intendant rem communem, ſiue communem hæreditatem diuidere, ſed partem illius adquirere, non eſt diuiſio, nec reſpectu materiæ, nec reſpectu formæ, nec reſpectu intentionis: ſed eſt alius contractus, nempe venditionis, aut permutationis, ſecúdùm cuius naturam, & leges huius Regni, decima pretij, aut æſtimationis debetur. Quod ita rectè colligitur ex elegãti reſolutione Caroli Molinæi vbi ſupra.nu.71. quicquid malé aliter ac ſine fundamẽto teneat Ioan. Parladorius dict.c.3.§.6.nu.43.verſi. hinc etiam quæri poteſt. nam quod dicit iſto caſu locum eſſe rationi, propter quam lex illa Regia. 35. Recop. introducta eſt, falſiſsimum eſſe apparet ex eo, ꝙ lex illa iuſtiſsimè loquitur in diuiſione, at iſto caſu non diuiſio, ſed extranea, ac ſeparata venditio eſt. Nec magis obſtat, quod dicit in hoc caſu procedere ſuá rationẽ, quæ in neceſsitate fundatur, quia vltra quod hic nulla neceſsitas fuit, vt portionẽ ſuam quis venderet, quã poſſet diuidendo accipere, falſum eſt neceſsitatẽ à Regali decima excuſare, vt diximus ſuprà nu.47.in fin. & rationẽ Bertachini & Montalui, quá pro ſe quoq; allegat, falſam eſſe oſtendimus ſupra hoc eodem capite. numer.45.

53 Quinimmò notandum eſt, * quod quãuis ſotij, vel hæredes nó expreſsè egerint de portione alicuius emenda, aut permutanda, ſed potius dixerint ſe velle rem communem diuidere, & ita ſe habuerint, vt veriſsimiliter appareat eiuſmodo diuiſionẽ eſſe factam in fraudẽ & occultationẽ veræ vẽditionis, aut permutationis, gaudere non debent priuilegio dict.l.35. Recop. quominùs gabella debeatur: putà, ſi vnica res erat inter duos ſocios, vel cohæredes cómunis, quæ cómodè poterat diuidi, & tamen corporaliter diuiſa non eſt, ſed alteri adiudicata, ita vt is alteri ſocio, vel cohæredi certam pecuniam, aut aliquam aliá rem certa pro ſua portione refunderet. Tũc enim ex quo nihil aliud erat ſimul diuidendum, & poterat diuiſio promptè fieri per partes æquales & æquè commodas, vt quia erat magna quædã domus, ager, aut fundus: & tamen maluit alter alteri cedere partẽ ſuam pro certa pecunia, vel certa alia domo, aut agro non communi, ad valorem portionis eius: quantumcunque dicant ſe hoc facere per modum diuiſionis, ſatis apparet, quod in veritate & in effectu eſt vera & voluntaria venditio, vel permutatio: atque ideo Regalis decima ſoluéda erit. Secus autem contraria ratione obſeruabitur, ſi res illa cómunis talis naturæ ſit, vt nullatenùs, vel nó ſine incommodo diuidi queat: veluti ſi parua domus ſit, quæ neutri diuiſa ſufficiat: vel ſeruus, aut equus, vel quodcunq; aliud indiuiſibile eſſet: tunc enim, cũ diuiſio illius rei fieri non poſsit, niſi per pecuniá, aut aliam rẽ, non ſimplex venditio, aut permutatio partis dici poterit ea conuentio, ſed cauſa diuiſionis effecta, & in ipſa diuiſione cótracta, iuxta text.in.§.penul.Inſtit.de officio iudicis. habebitq; ita locum priuilegium illud diuiſioni conceſſum in dicta.l.35.Recop. prout optimè in materia ſimili reſoluit & explicat Carolus Molinæus vbi ſupra, dicto.§.22.nu.75.

54 Itaque, * vt verè ac planè intelliges generalitatem dict.l.35.in.2.part. tit.18.libr.9.Recipil. intelligere debes, eam procedere & loqui, quando plures

plures res communes, aut plura bona
hæreditaria ſunt: tunc enim, licet de
facto eueniat eas res tales eſſe, vt com
modè vna quæque diuidatur: adhuc
tamen ſi non per particulas, ſed per
integra corporata diuiſio inter hęre-
des, aut ſocios fiat, ita vt vni res mag
ni valoris detur, & alteri res paruæ
quantitatis addicta ſit, refuſa tamen
ab illo hærede tanta pecunia, quę eos
ęquales faciat: quicquid pro ea pecu-
niæ quantitate vera vẽditio contra-
hi videatur ex traditis ſupra nu. 45. in
fine. Regalis decima non debebitur
ex iuſtiſsima diſpoſitione dictæ legis
regiæ, quia totum id, quod agitur, di-
uiſio eſt: quæ licet quandoq; vẽditio-
nes, quandòq; permutationes in ſe cõ
tineat ex ſupra reſolutis dict. nu. 45.
propriam & diſtinctam naturam ha-
bere videtur, vt eleganter notat Ca-
ro. Molinæus vbi ſupra. nu. 74. & vt
commodior, ac vtilior fiat, eo modo,
non per particulas cuiuſq; rei cõmu-
nis, ſed per integra rerum corpora fa-
ciẽda eſt, vt eſt textus in. §. ſi familiæ.
ibi. *Singulas res, ſingulis hæredibus adiu-
dicare debet.* Inſtitu. de officio Iudi. ſi
enim quiſquã ex hæredibus, aut ſo-
cijs aliud voluerit, maleuolus & peſ-
ſimus appellatur, nec audiri debet per
textum in. l. 2. in princ. vbi eſt elegãs
gloſſa, verbo. participibus. C. quando
& quibus quarta pars deb. lib. 10. &
ex alijs reſoluit Boerius deciſio. 46.
in princ. num. 1. ac faciunt quæ latiſ-
ſimè reſoluit Roder. Xuarez in rep. l.
quoniam in prioribus. ampliatione.
11. C. de inoffi. teſtam. quę omnia non
procedunt quandò vnica res dum ta-
xat eſſe diuidenda, quæ tamen poſſet
commodè diuidi: quia tunc corpora
liter diuidi debet, & gabella non de-
bebitur: quod ſi non diuidatur, dicẽ-
dum eſt, vt ſupra nu. 53.

55 Et pro * perfecto dictæ legis re-
giæ intellectu animaduertendum eſt,
quod illius priuilegium, ac diſpoſitio
procedit etiam ſi refuſio, aut compen
ſatio ad ęqualitatem inter eos ſocios,
aut cohæredes ſeruandã, de rebus nõ
communibus fiat, vt quia forte non
poſſet commodè per ipſarum rerum
communium diuiſionem & adiudi-
cationẽ æqualitas ſeruari: & hoc eſt,
quod tradit dicta. l. 35. Recopilat. ibi.
*Aunque interuengan dineros y otras co-
ſas.* Quia non eſt contra naturam di-
uiſionis: quod recompenſatio fiat de
proprio recompenſantis, immò de
eius natura eſt, quod ſi re maiori alte-
ri ex ſotijs adiudicata, non ſuperſint
bona in communione mobilia, vel
pecuniæ, ad portionem iſtius cum
aliorum partibus adęquandam, ad re-
compenſandum de pecunia, aut re
propria cõdemnetur: & adhuc totus
contractus, ſeu totũ id, quod agitur,
diuiſio eſt, vt eleganter notat Carol.
Molinæus vbi ſupra, nu. 74.

56 Vltimò circa hãc materiam quæ-
ri ſolet, * ſi poſtquã iam res comunis
fuiſſet diuiſa certis portionibus cui-
libet ex ſocijs, aut cohęredibus aſsig-
natis, vnus eorum portionem ſuam,
quam iam pro diuiſo poſsidebat, vni
ex quondam ſocijs, aut cohæredibus
venderet, vel permutaret etiam pro
portione illa aſsignata de eadem re:
an regalis decima quaſi ex diuiſione
bonorũ non debeatur, iuxta priuile-
gium dictæ. l. 35. Recop. & proculdu-
biò dicendum eſt deberi non minùs,
quàm ſi cuilibet extraneo vendidiſ-
ſet, vt rectè notat Caro. Molinæus in
dicto loco. nu. 70. in qua ſententia eſt
quoque Ioa. Parladorius dicto cap. 3.
§. 6. nu. 44. illa optima ratione motus,
quod cum diuiſio iam fuerit facta, ita
vt vnuſquiſque partem ſuam agnoſ-
ceret & poſsideret, is alter eſt, permu-
tationis, aut venditionis contractus,
nec diuiſio eſſe dici poteſt, vbi iã ni-
hil cõmune eſt, iux. l. hæredes. in prin.

D.fami.erciſ.&.l. magis puto.§.fina.
verſic.communia.D.de rebus eorum.
cum multis allegatis per Anton.Go-
metium in.l.70.Tauri.num.27.

Caue tamen ab alia ratione quam
57 ibidem Parladorius aſsignat:* ſcili-
cet, quia prædicta lex regia de prima
diuiſione eſt intelligenda,argu.text.
in.l.boues. §. hoc ſermone.D.de ver-
bor.ſigni.&.l.10. titul.18.libr.9. Re-
copilat.in quo dicto valdè errat,quia
immunitas conceſſa ſimpliciter, in-
telligitur perpetua, vt tradit Alberi-
cus in. l.cum quidam. in fine. D. de
annuis lega. priuilegia enim princi-
pum fauorabiliter accipienda ſunt,
vt perpetuó durent.l. beneficium.D.
de conſtitu. princi.& capit. decet.de
regu.iuris.lib. 6. Atque ideo diſpoſi-
tio text.in dicto. §.hoc ſermone.cõ-
muniter ab omnibus limitatur, vt
non procedat quando diſpoſitio in-
ducta per viam priuilegij, maneret
temporalis & limitata, ſi de prima
vice intelligeretur. Nec prætereà
procedit in diſpoſitione legis, ſed in
diſpoſitione hominis: quia legis na-
tura ea eſt, vt diſponat non pro vno
actu tantũm,ſed perpetuo,& quoties
opus fuerit: & quia cùm lex perpe-
tuò loquatur, & ſemper operetur
etiam poſt primum actum remanet
viua & efficax eius diſpoſitio quòad
actum ſecundum, prout vtramque
declarararationem latè exhornans re-
ſoluit Tiraq. in commenta.ad dictã.
l.boues. limita. 8.&.9. Vnde procul-
dubiò aſſeuerandũ eſt, quod diſpoſi-
tio iſtius.l.35.Reco.cum alijs legibus,
de quibus in dict. tit.18.lib.9.non ſo-
lùm procedit in prima diuiſione,pri-
mavè venditione, aut permutatione
earum rerum, quas ſuprà retulimus,
& inferiùs referam:ſed etiam in ſecũ-
da,tertia,aut quarta,& quęcunq; cõ-
tigerit: quia cum generaliter ac ſim-
pliciter immunitas cõceſſa ſit per le-
gem, perpetuò illa gaudere debent,
58 quotiés opus fuerit: Nec* obſtat etiã
textus in dict. l. 10. Recop. quia ex-
preſſè ibi limitatum priuilegiũ eſt per
ipſam legem ad primã venditionẽ ea
iuſta & ſingulari ratione, quia non
tã ipſis rebus ex terra inimicorũ ex-
tractis tempore belli, quàm ipſis mi-
litibus extrahentibus priuilegiũ con
ceditur, vt earum rerum, quas lauda-
biliter hoſtibus rapuerint, ſine tribu-
to potiantur: atq; ideò, cum certum
ſit eos non niſi ſemel res illas eſſe alie
naturos, meritò priuilegium ad pri-
mũ venditionis actum reſtringitur:
etenim, ſi iterum ab emptoribus ac-
quiſierint, ac reuendant, iam tunc di-
ci non poſſunt vendere quod ab ho-
ſtibus habuerunt, ſed quod aliunde.

Itaq; ſi poſtquam ſocij, aut cohæ-
redes res communes diuiſerint, aliqui
eorũ conquerãtur poſt aliquod tem-
pus diuiſione facta, dicentes, ſibi fuiſ-
ſe damnoſam: atque ideò reliqui, vt
ſociorum & cohæredũ querelas com
ponerent, dixerint ſe velle & conſen
tire: vel forte ſentẽtia iudicis ad hoc
fuerint condemnati, vt bonorum di-
uiſio iteretur per alios iudices, com-
putatores & arbitros, quod vt fiat,
omnes ij ex communi conſenſu bo-
na, quæ aliàs iam erant diuiſa, in-
ter ſe communicauerint, ac ſi diuiſio
nunquã facta eſſet: & deinde noua, ac
ſecunda diuiſio ſequatur: proculdu-
biò dicendum eſt, quod nec ex hac ſe
cunda diuiſione Regalis decima de-
bebitur, quia verè hoc, quod agitur,
diuiſio eſt, cum iam iterum bona qua
ſi iure ſocietatis communia fuerint
effecta: & dicta. l. 35. Recop. non de
primo, aut ſecundo actu diuiſionis
duntaxât, ſed de quancunq; diuiſio-
ne intelligenda ſit ex prædictis.

Nono loco, & quidem principa-
liter & aptiſsimé his adnectitur quę-
59 ſtio illa, quæ habet: * an ex ijs, quæ
pro

pro animæ expiatione ex bonis defunctorum vendũtur, regalis decima non debeatur: & non deberi Parladorius exiſtimat in dicto cap.3. §.1.nu.18. ſi credimus, inquit, Bertachino de gabellis.8.part.membro.5.num.5. ſed an credendum ſit, non exprimit. Ego vero, vt exprimam, & reſoluam hanc quæſtionem, duplicem caſum conſi-
60 dero: * Primum, cum certa quantitas in primam cauſam relicta eſt, putà in diuinis ſacrificijs expendẽdà, vel inter pauperes, aut alios pios vſus diſtribuenda: ita vt, poſtquã animæ & voluntati teſtatoris ſatisfactum fuerit, adhuc conſtet hæredis commodo bona ſupereſſe, vt quia mille teſtator in bonis relinqueret, & ducenta in pios vſus expendi iubeat: & iſto caſu, ſi vt eam pecuniam ex bonis hæreditarijs corradant hæres, aut teſtamentarij, aliqua bona mobilia, vel immobilia (prout quotidie fieri ſolet) ſubhaſtãdo, vel alio modo vendiderint: nulla dubitatio eſſe poteſt, quin ex eis venditionibus regalis decima debeatur: quia cum omnino eã relicta quantitas ab hærede & bonis defuncti expleri debeat, ſiue gabella ſoluta ſit, ſiue non totũ id, quod eo gabellæ nomine expenſum erit, dãno hęredis eſſe cõuincitur, nõ piæ cauſæ & animę defuncti: ac proinde nulla religionis gratia & fauor eo caſu cõſiderari poteſt, quo magis gabellarius à decimæ exactione repellatur, & hoc iure vtimur. Eſtq; eo caſu ſoluta illa decima in cõmunes hæreditatis & bonorum expenſas cõputanda, quia verè bona ipſa hæreditaria in cõmuni, nõ particulare piũ legatũ diminuit, & vt æs alienũ deducitur, prout apertè docet Bart. in.l.ſi.§.in cõputatione. nu.3.C. de iure delib. vbi ait, ſe pluries vidiſſe, ex venditione rerum hæreditariarum pro ſoluendis debitis, & legatis gabellã ſolui, & vt æs alienũ deduci.

61 Alius & ſecundus caſus eſt, * quãdo ita relinquitur legatum pium: vt ſiquid ex venditione rerum hæreditatis gabellæ nomine ſolutum ſit id minus neceſſariò pia cauſa in legato percipiat, veluti ſi ita dixerit teſtator: fundũ illum meum Tuſculanum vẽdi iubeo, & omne pretium, quod ex fundo redactũ erit inter Chriſti pauperes diſtribuatur, vel pro maritanda puella, aut in redemptionẽ captiuorum detur, iuxta ſpeciẽ textus in.l.3. §.fin.verſi, planè.D.de vſuris.&.l.Lutius Titius.22.de lega.2. vel dixit: volo, vt omnia bona mea væneant, & pecuniæ redactæ in pias cauſas conuertantur: vel forte nihil de venditione dixit, ſed tãtũm quod omnia bona ſua in tali & tali re, piaq; cauſa expẽderentur: & pro commodiori diſtributione teſtamentarij vendidiſſent, vt ſemper fit: & hoc caſu ſunt qui putent ex huiuſmodi vẽditionibus nullam decimam deberi gabellarijs, quæ ſi exigeretur, legata pia minueret, ꝙ non videtur eſſe admittendum, argu. text. in Authen. ſimiliter.C.ad legem Falcid. &.l.4. tit.11.par.6. vbi quamuis aliàs generali lege erat ſtatutum, vt ex omnibus legatis ſcriptus hęres quartam partem retineret iuxta verba legis Falcidiæ, de quibus in.l.1.in princip.D.ad legem Falcid. ſic vt pia quoque legata in prædicta generalitate comprehenderentur, vt conſtat ex dicta. l.1. §.ad municipum. poſteà religionis fauore factum eſt, vt ex legatis pijs, quæ animarum ſuffragia ſunt, quarta illa pars non detrahatur, ſed quoàd partẽ, quæ attigerit illa legata hęres ipſe in dãno exiſtat, ex textu cum gl. communiter approbata in dicta Authen. ſimiliter. verſi. ſed nũquid. & quod notant doctores in. l. ex aſſe. D. ad legem Falcid. & tradit Gregor. Lupus in dicta. l.4. Partitæ. verb. *De piedad*. Ac proinde dixit Bal.

in.l.ſeruo fideicommiſſaria.D.de hę-red. inſtitu. Quod ſi legatis imponeretur gabella, non eſſet illa quidem ſoluenda ex legato pio: & expreſſè in noſtris terminis, quod ſolui nó debeat, tradunt Bertachinus & Io.Parladorius ſupra allegati, quos ſequitur Didac. Aluarado de coniectura. méte defuncti.libr.2.c.1.§.2.nu.17.

62 Sed certè iſta ſentétia * religioſior eſt, quã vera iuxta relatum argumentum, quia ſi Falcidia nó detrahitur ex legatis pijs, ex expreſſa quidem legis deciſione prouenit in dicta Auth. ſimiliter quæ ita iuſtiſsima ratione decreuit: aliàs enim, niſi ſpecialiter, vt dixi, caueretur, generalitas legis Falcidiæ omnia legata, etiã pia comprehenderat, vt conſtat ex interpretatione I.C.in d.§.ad municipum quia leges generales cóprehendunt omnes cauſas quantumcumq; priuilegiatas, qualis eſt cauſa pia, ſi in ſpecie, de qua agitur, nó reperiatur habere peculiare priuilegiũ.l. in fraudem. in fin. vbi notat Bald.D.de milita. teſta. Decius in.l.ex teſtaméto.C.vnde liberi.& in conſ.5.reſoluit latè Tiraq.de præſcriptio.§.1.gl.11.& paſsim vtitur iſta regula loqués in pijs cauſis Menchaca de ſucceſsio. progre. lib.3.§.27.n.10. Igitur generalitas noſtræ legis regię, de qua in.l.1.&.l.2.tit.17.lib.9.Reco. véditiones & permutationes omnes, etiã eas, quæ fauore piæ cauſæ iuxta caſus prædictos factæ erunt, viſa eſt cóprehendere, cum nulli ab hoc ſpeciali tributo priuilegiũa liquod habere reperiatur, vt diſponit.l.1.tit.18. lib.9.Reco.& diximus ſupra in prin. iſtius cap. quamuis in vna véditione maior ratio ſit, quàm in alia, ex traditis per Deciũ in. d. conſi.5.& facit, ꝑ videmus ex véditione Eccleſijs facta nullã immunitaté venditorem promereri, quãuis inde lucrum Eccleſiæ reſultaret, quæ viliori pretio emeret. l.8.d.tit.18.lib.9.Reco.& diximus ſuprà.c.19.num. 10. Verùm enim vero quicquid hoc ita bene dictum ſit, adhuc * prædicta illa ſentétia, quæ religioni & piæ cauſę fauet, ſuſtinéda eſt

63 ea noua ratione: quia cũ tota pecunia ex eis véditionibus redigéda, pauperum Eccleſiæ & piæ cauſæ futura ſit: eorum quidé nomine, quibus cómodum legatũ eſt, venditiones illas fieri & celebrari nó iniuſtè dicemus, quaſi verè ipſa Eccleſia, pauperes & pia cauſa legataria, domina bonorum ſit: atq; ita eius reſpectũ, vel perſonam (vt ita loquar) inſpiciendã puto, licet ab hærede, vel teſtamentarijs laicis venditiones celebrétur, ex ijs quę diximus ſupr. c.15. nu.9. nam & talis hęres, cui deductis legatis nihil ſupereſt, teſtamétarij loco eſt, arg. tex. in.l. ſi quis Titio. de leg. 2. habebitq; ita locum priuilegiũ text. in.l.6.d.tit.18. lib.9. Recop. ſiue illud legatũ relictũ eſſet Eccleſiæ, ſiue pauperibus, vel ad alios pios vſus: quia priuilegia cóceſſa Eccleſijs, & illis quidé legatis pijs cóceſſa ſunt de iure, vt ex tex. in Aut. de eccleſiaſticis tit. §.pro téporalibus. colla.9. per qué text. ita dixit Angelus, Baldus & alij doctores relati per Iaſonem in. §.ex maleficijs. num. 41. Inſtit. de actio.

64 Decimo loco * eximitur frumentũ, de quo in.l.36.d.tit.18.lib.9.Reco. quod priuilegiũ non tam ipſi rei venditę, quã exteris venditoribus cóceſſum eſt, vt conſtat ex ea lege. ibi. *Que ſean frãcos*, ea ratione, vt exteri inuitétur, quô magis triticũ portét ad hæc regna tempore neceſsitatis, vt notat Mexia Pontius in prag. panis. cócl.5. n.138. vnde fit, ꝗ ex reuéditione illius tritici gabella debebitur, cùm nó ipſi tritico, ſed primis illis exteris véditoribus, qui portauerint in Hiſpaléſem ciuitaté, & ibidé vėdiderint, aut per mutauerint, immunitas concedatur:

poteſt-

poteſtq; ideò dici, iſtam legem de primo actu veditionis eſſe intelligendã, ſicut. l. 10. eo. ti. & lib. de qua ſup. n. 58.

Vndecimo loco eximitur vẽditio aliarum rerum de quibus in. l. 37. &. l. 38. dicto tit. 18. lib. 9. Recop. quarum deciſio nunquam, vt video, difficultatem habet, ſolùm aduerto, quod dũ in prædicta. l. 38. iubetur, vt ex ſtribis & calcaribus venditis gabella ſoluatur,
65 *apertè conſtat armorum appellatione non contineri, vt notat Montaluus in repertorio legum Ordina. verbo. *Alcauala*. aliàs enim eorũ venditio immunis eſſet, iuxta. l. 40. infrà eo. tit. & ſtatim dicimus: atq; iſtam rationem dubitandi habuit ea lex.

66 Duodecimo loco, * armorum vẽditioni immunitas conceſſa eſt in dicta. l. 40. Recop. tam eorum, quæ offenſione apta ſunt, quam quæ defenſioni: vtraque enim armorum appellatione cõtinentur. l. armorum. D. de verbo, ſignifi. vbi Alciatus. & l. 7. tit. 6. libr. 9. Recop. id ꝙ fauore militiæ ſtatutũ eſt, vt tradit Did. Peretius in l. 22. gl. 1. tit. 4. lib. 4. Ordina. & vt arma viliori pretio, empta deficiẽte tributo, faciliùs ab omnibus habeãtur: nam, vt inquit Ariſt. lib. 7. Poli. c. 8. & refert Simãcas de Republica. lib. 9. c. 18. qui Republicæ præſunt, hos armis tum ad tuendum imperiũ, vt detrectantes coerceantur, tum ad vim, ſi quis iniuriã extrinſecùs inferre conetur, propulſandã, inſtructos eſſe, neceſſe eſt. Scimus enim Rodericũ Regem vniuerſam ferè Hiſpaniã infanda cladẽ confeciſſe ob hanc potiſsimùm cauſam, vt hiſtorici tradunt, ꝙ ſubiectos ſuos, deficientibus armis, in prælia truſit inermes.

67 Et primò * aduerto, quod priuilegium iſtius. l. 40. Recop. vel maximè locũ habet & habere debet in tormẽtis ſulphurarijs, ſeu fuſilibus machinis, vt ait Alciatus in. d. l. armorum. in fin. ſunt enim arma fortiora, & bello magis neceſſaria quaiia ſunt. *Arcabuzes, y otras qualeſquier pieças de artilleria*. Secundò aduerto, quod nedum armis permiſsis immunitas iſta conceditur, ſed etiam reprobatis, & quæ haberi, vel vendi prohibitũ eſt, qualia ſunt ea, de quibus in. l. 8. lib. 9. Recop. & l. 14. tit. 4. lib. 4. Recop. quia licet reproba ſint, non ideò minùs arma dici queunt, eo quod ad eorum ſubſtantiã autoritas publica, aut regia neceſſaria nõ eſt, ſicut in pecunia iuxt. l. 1. D. de contrah. emp. propter ꝙ pecunia nõ eſſe dicitur, quæ reproba ſit. l. generaliter. §. ſi reprobos. D. de pig. act.

68 Tertio noto, * quod ſemel me iudice litigatum eſt inter gabellarios ferri, & venditorem quendam cultellorum, aliorumq; operũ fabri ferrarij, an ex cultellis illis regalis decima nõ deberetur, eo quòd armorum appellatione cõtineri videantur, quibus lege regia data exemptio eſt: atqui vlteriùs ex parte illius venditoris oſtẽdebatur Authenticũ quoddã exẽplũ cuiuſdam ſententiæ pro ſe latæ in re ſimili cõtrã alios gabellarios loci alterius, quæ tandẽ confirmata eſſe videbatur in regia cancellaria Valliſoletana, & ſimiliũ ſententiarum teſtimonia circunferri ſolent. Sed certè quamuis armorũ appellatione gladij contineãtur in. l. 2. C. quæ res exportari nõ debeant. & l. 6. ibi. *O cuchillo*. tit. 3. par. 5. quorum iurium fortaſsis autoritate prædictæ ſententiæ latæ ſunt: id intelligendum eſt de gladijs maioribus, quibus vt enſibus, aut ſicca vti poſſumus, non de cultellis minoribus, nempe vnius palmi plus minùs, quos nemo noſtrum dixit armorum verbo, comprehendi, ſed domeſticum potiùs inſtrumentum eſſe, quo vti ſolemus in menſa, & ſcrinijs ad pennarum temperatio-

nem,panis & aliarum rerum inciſio-
nem,vt eſt textus elegans in Authen.
de armis. §. vt autem, ibi. *Cultellos mi-
nores, quibus nullus in prælijs vtitur.* Col-
6.vbi eſt elegans gloſſa verbo.mino-
res, quæ ait de prædictis cultellis in-
telligendum non eſſe ſtatutum de nó
portandis armis per ciuitatem, quia
arma non ſunt,quam ſecuti ſunt om-
nes Doctores, vt reſoluit Iaſon in.§.
ex maleficijs.numero.85. Inſtitu. de
actio. Atque ita per ſupradicta iudi-
caui,vt ille venditor decimam cultel
lorú ſolueret: debetur enim ſicut ex
alijs quibuſcunq; ferreis inſtrumen-
69 tis.* quę licet ad defendendum & of-
fendendú quádoq; prodeſſe poſsint,
verè arma non ſunt: quia non ad hoc
inſtituuntur, ſed ad aliud miniſteriú
ruſticum, vel vrbanum: quãuis qui-
dem impropriè arma quoque dici ſo-
leant,veluti inſtrumenta ruſticorum,
vt ait Virgi.in Georg.& quę ſint du-
ris agreſtibus arma,& coquinaria ar-
ma dixit Plautus. & nautarum quo-
que & Piſtorum Virgi. libr.5. Aenei.
colligere arma iubet, validiſq; incú-
bere remis. & libr. 1.Cerealiaq; arma
expediunt,ex quorum omnium ven-
ditione dubium non eſt, quin regalis
decima debeatur.

70 Quartò notandú eſt,* quod vt im-
munis armorum véditio ſit, perfecta
& abſoluta arma eſſe debent, vt ex-
preſſe requirit prædicta.l.40.Recop.
atque ideo, quamuis á nonnullis du-
bitatum eſt, an enſes lucidi & omni-
nò conſummati huiuſmodi priuile-
gio gaudeant, licet nullo capulo or-
nati væneãt, leuis mihi dubitatio viſ
ſa eſt: eò quod expreſſe lex illa requi-
rit, vt arma eo modo perfecta ſint,
quo eis vti ſolemus: nam generaliter
id dicitur eſſe perfectum, quo cómo-
dè vti poſſumus.l.Quintus Mutius.§.
cui. D. de auro & argen. leg. vt notat
glo.in.l.& ſi non ſunt.§.infecti. verb.
magis.eo tit.glo.& Doctores in.§.cú
ex aliena. verbo. facta. Inſtit. de rer.
diuiſ. & negari nó poteſt,quin nemo
enſe ſine capulo vtatur, eſſet enim
nimium incommodus, nec ad vſum
manui aptaretur: at lex illa, vt prædi-
xi nó niſi armis perfectis,& quæ bel-
lo apta præſtoq; eſſent, immunitaté
conceſsit, vt ſatis exprimitur in illis
verbis. *Hechas y acabadas en la forma q̃*
ſe ſuele y acoſtumbra vſar dellas, vt non
immeritò, id ſatis declaratum eſſe le-
ge Regia, reſponſum fuerit per prin-
cipé in comitijs habitis Madriti, an-
no.1582.petitio.79.qua petitum erat,
eorum enſium immunitas apertiùs
declararetur.

71 Quintò, * notanda eſt in propoſi-
to executoria quędam ſententia, quę
mihi hodie oſtenſa eſt, á Notarijs Re
giorumque redituum iudicibus data
in Valliſoletana Cancellaria, anno
Domini.1570. menſe Iunio, inter ga-
bellarios ciuitatis Taurinenſis, & ci-
uem quendã, qui cum phrygioni fuiſ-
ſet hæres, certo pretio vendiderat
veſtimentum quoddam hæreditariú
ex ijs, quibus Eccleſia pro diuino cul
tu in ſacrificijs & altaribus vti ſolet,
nec illud quidem conſecratum, quia
nondum Eccleſiæ vſibus deſtinatum
fuerat, quo caſu rectè vendi potuit,
quia nondum ſacra res eſt, vt probat
text. elegans in. l. non contrahitur.
in fine. D. ad legem Iuliam maieſta-
tis. ſecus autem ſi iam conſecratum
& deſtinatum foret, quia eò caſu ven-
di nequiret ex.l.7.&.l.10.titul.2.lib.
1.Recopil.&.l.1.C.de ſepulchro vio-
lato. & cum decima pretij ab eo pe-
teretur, ac in prima inſtantia condé-
natus fuiſſet, tandem in tribunali il-
lo regio abſolutus eſt, & perpetuum
ſiléntium gabellario impoſitum. Duo
autem præcipua ex venditoris par-
te allegata eſſe videbantur: primum,
quod veſtiméta iſta arma eſſent cleri

corum

corum, quibus armari dici poſſunt, ſunt enim cœleſtes milites. cap. cò libentius. ibi. *militiæ clericali*; de ſeruis non ordini. & cap. ex parte, B. ibi. *Deo militans*, de corpo. vitia. & cap. clericum. ibi. *militibus eccleſiæ*. 50. diſtinct. atqui de mundana ad cœleſtem militiam arguere licet, ex ſententia gloſſæ in. l. miles. verb. tacere. D. de re iudica. &. l. filiusfamilias. §. veterani. D. de procurato. quam communiter ſequuntur doctores, vt reſoluit Meneſius in. l. 1. numer. 7. C. de iuris & facti igno. Igitur ſi arma militum terreſtrium priuilegio exemptionis gaudent ex dicta. l. 40. Recopilationis: & arma cœleſtium maiori ratione gaudere debent. Alterum & iterum allegabatur, ac probatũ eſt, quod nũquam in ea ciuitate ſoluta gabella eſſet ex ijs, quæ ad diuinum cultum, & ſacrificia Deo offerẽda pertinent, ornatuſq; cauſa Eccleſijs ipſis venderẽtur. Sed certa quãuis iſta duo argumẽta parum mouere debuiſſent regios iudices, ſemel quia nõ ſatis ſcio, an bene illa eccleſiaſtica veſtimenta clericorum arma dici queant, præcipuê ea quæ non perſonis clericorũ, ſed altaris ornatui conueniunt: ac comperto ſciam in hac gabellarum materia, ex vno ad alterum arguere non licere, nempe ex vno ad alium caſum, vel ex vna ad aliam rem, vel perſonam, etiam ſi eadem vel maior militet ratio, vt ſatis ſignificat. l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopilationis. & diximus ſupra. c. 19. nu. 101. præſertim, quod ſi prædicta. l. 40. de quibuſcunq; armis veris & ciuilibus intelligenda foret, fruſtra expreſsiſſent. l. 34. eiuſdem tit. ex libris venditis, aut permutatis decimam non eſſe ſoluendam, vt diximus ſuprà nu. 32. cum & ſcholares & aduocatos militare dicimus, & eorum arma libros eſſe conſtet, iuxtà. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iudi. & quæ notant Doctores in. l. quæ pater. D. de fami. ercis. tum quia probata illa deſuetudo excuſare nequit, ex dicta. l. 1. Recop. cum ijs, quæ diximus ſupra dict. cap. 19. ex nu. 4. tamen cum hæc ſententia religionis & pietatis plena ſit magnopere mihi placet, & vbi hæc viguerit conſuetudo, piè religioſeq; eam fauẽdam reor, prout Regius ille Senatus cenſuit, fauens Eccleſiæ etiam contra ius, vt fecit Bartolus in proœmio Digeſtorum, num. 14.

72 Vltimo * loco pro complemento iſtius capituli & tractatus, ſignanda eſt pragmatica quædã ſanctio Catholicorum Regũ Ferdinandi & Eliſabeth, cõdita anno Domini. 1493. quæ in prædicto lib. 9. Recop. in curia cõpilatoris non reperitur: ea verò determinat, & reſtringit generalitatẽ tex. in. l. 14. tit. 17. d. libr. 9. Recop. in qua ſtatutũ erat, vt apothecarij generaliter ſoluerẽt decimã pretij omniũ rerũ, quas ex officio ſuo, vel aliàs vẽderent: vt ſcilicet intelligatur, eos debere ſoluere ex medicamẽtis ſimplicib. duntaxàt, quæ ab ipſis venduntur, ſecùs autem ex compoſitis: id ꝙ fauore ſalutis humanæ ſtatuitur, ac propter publicæ neceſsitatis obſequiũ; quod per eas cõpoſitiones & confectiones præſtatur, vt medicis teſtatur Imperator in. l. 2. C. quibus nõ obij. long. tẽp. præſcrip. &. l. O. in. l. inter eos. D. ex quibus cau. maio. nõ propter gabellã carius vendatur, quod humanæ vitæ proficuum & omninô neceſſariũ intelligitur: quãuis iſta ratione attẽta potiùs excipienda eſſent ſimplicia pharmaca, quàm miſta & compoſita: cùm hæc ab ipſis etiam medicis ſæpius damnata fuerint, illa autẽ & vtiliora & ſalubriora ſint, vt latiſsimè diſputat Tiraq. de nobilitate. cap. 31. n. 469. niſi & illud quoq; lex illa reſpe

xiſſet,

xiſſet, quod multa cõpoſita & miſta medicamenta væneũt, quorum pretium in ſolo apothecarij labore & induſtria conſiſtit, iuxta.l. mulieris. 13. ibi. *Quoniam plerunque*. &.l. labeo. 14. ibi. *Quoniam earum rerum*. D. de verbo. ſignific. cùm perſæpè fiant ex herbis, quę in nullo ferè pretio ſunt omnibus obuiæ, & magno labore laudabilique induſtria ad infirmorum vtilitatem reducuntur, vt conſiderat dicta lex, ibi. *Aſsi por el trabajo que los dichos boticarios reciben en las fazer, y cõponer, y ſacar, y buſcar.*

Itaq; vt vere & radicitùs intelligas mentem & diſpoſitionem illius pragmaticę, quę ſe nõ benè explicat, ſtatuenda non eſt ea regula, ſcilicet, quod omniũ rerum, ſeu medicinarũ ſimplicium, quæ ab apothecarijs vendantur, regalis decima debeatur, cæterarum autem non ita, prout ſanè videtur innuere prædicta lex, in fine. ibi. *De otras ſemejãtes coſas, y medicinas, ſimples que vendieren, paguen libremente el alcauala.* Etenim id ita generaliter dictum falſum eſt, & cõtra ipſam legẽ ibi. *Y aguas de alquitaras*, dum ait, ex aquis diſtillatis ex vna etiã re ſine admiſtione alterius, veluti aqua borraginis, aut roſarum, vel endiuiæ, & alijs gabellã non eſſe ſoluẽdam, cum tamen ſimplices medicinæ ſint. Nam medicina ſimplex eſt, quæ talis eſt, qualis à natura producitur, vel quę licet aliquo ſit mutata artificio, nõ eſt alij medicinæ commiſta, vt ſunt illæ aquæ ſecundũ Platearium de ſimplici medicina in prin. Itaque quamuis induſtriales ſunt illę aquæ, non naturales, ſcilicet à natura productæ, propter quod Baptiſmus in eis fieri nequit, iuxta Sacrum Concilium Tridentinum, ſeſsione. 7. canon. 2. vt omnes viri Theologi indubitanter obſeruant: ſunt quidem ſimplices, eo quod nullam miſturam habent, & inter ſimplicia enumerat Nicolaus Præpoſitus in ſuo diſpẽſario ad Aromatarios. cap. 6.

73 Vnde * generaliter & in vniuerſum pro vera & reſoluta declaratione illius regiæ pragmaticæ dicendũ eſt, ꝙ quocieſcunq; medicina, aut alia res vẽditur talis, qualis à natura producitur, vt ſunt radices, herbæ, folia herbarũ & arbuſtorum, flores, fœmina, fructus, cortices, gummi, mineralia, veluti lapides & metalla, ac ſimilia, decima pretij debeatur: ideò ꝙ in his nulla pharmacopolæ induſtria verſetur, cui merito fauendũ ſit. Item & earũ rerum, quæ licet compoſitæ ſunt, attamen & ſanis quoq; ac bene valẽtibus proficuę vẽdi ſolẽt, decimę ſit exactio: quales ſunt ſaccharati & melliti cibi, quos bellaria appellauit Varro apud Aulũ Gelli. lib. 3. noct. attica. c. 11. vt exẽplificat illa lex ibi. *Botes de conſerua, o otras coſas ſemejantes ꝙ ſuelen dar a ſanos.* Quas dijudicare poterit iudex ſuo arbitrio iuxta loci cõſuetudine. Cuius quidẽ deciſionis ea eſt vera ratio, quia cũ illæ res inter cibaria eſſe ſoleant, vt ſupponitur in ea lege, nõ propriè pharmaca, ſeu medicinæ dici queunt, quarũ fauore lex illa ſtatuta eſt vt diximus: pharmaca enim veluti catapotia decoctiones, & reliqua medicamenta cibariorum appellatione non continentur. l. in rebus. §. poſſunt. D. commodati. & notat Alciatus in. L. cætera. 44. D. de verbor. ſigni.

Si verò res, aut medicina talis ſit, quæ induſtria & opera apothecarij ad vſum ſolamq; infirmorũ vtilitatẽ reducitur, atq; componitur cum admiſtione alterius, ſiue ſine ea, regalis decima ſoluenda non ſit, vt latiſsimè exemplificat ea lex, ibi. *Que de las coſas cõpueſtas*, & infra: ita vt in ratione decimæ faciẽda diſtinctio ſit inter induſtriales & naturales medicinas, ſicut

cut aliàs & alio modo inter induſtriales & naturales fructus diſtingui ſolet, iuxta.l. bonæ fidei. D. de adqui.reru.do.&.l.fructus. D. de vſuris cum vtrobiq; notatis per DD. Vnde non iniuſtè videri poſſet in ea lege, induſtriæ magis apothecarij, quam rebus ipſis fauorem dari: cum quæ naturaliter & ſuaptè natura abſq; artificis adiumẽto medicinales ſunt, á decimæ præſtatione non eximãtur, ſecùs verò quę induſtriè & ſtudioſè tales fiũt, ſed adhuc ex prædictis, & ex lege ipſa, præcipuè, ibi. *Porque no ſe encarezcan*, non ratione apothecarij dũtaxat, ſed magis propter rerum ipſarũ vtilitatem & faciliorem vſum, priuile-
74 gium iſtud conceſſum apparet. Ex* quo ſemel iudicaui mulierem quandam diſtillatas aquas vendentẽ, ex ijs inquã, quæ medicinales ſunt, de quibus loquitur & intelligenda eſt prædicta lex, ibi. *Y aguas aſſaquitaras.* Regalem decimam non debere, & à gabellariorum petitione, allegantium id priuilegium apothecariorum eſſe duntaxat, abſoluendam duxi.

His explicit (Lector optime) de decima venditionis & permutationis tractatus: & ille ſané tam vtilis, quã vſufrequẽs, re quidem ipſa, & noſtra opera: copiã enim ſectati non ſumus, quãuis, vt vides, res ipſa ſcribendi materiam abundé miniſtraueri, ſed vtilitatem potiùs & breuitatem inſpeximus. Qualiſcunq; autem ſit hic noſter labor, qui fuit quàm maximus, eum boni æquique conſule.

FINIS.